THEOLOGIA DOGMATICA ET MORALIS,

AD USUM SEMINARII Catalaunensis.

TOMUS SEPTIMUS,

Continens Tractatus de Ordine, de Censuris, de Irregularitate, & de Matrimonio.

Autore D. LUDOVICO HABERT, *Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore Theologo, & Socio Sorbonico.*

NOVA EDITIO,

Correctior & auctior.

PARISIIS,
Apud BARTHOLOMÆUM ALIX, viâ Jacobæâ, ad insigne Griphi.

M. DCC. XXXIV.

Cum Approbationibus, & Privilegio Regis.

INDEX CAPITUM.

Tractatûs de Sacramento Ordinis.

PRIMA PARS.

De Sacramento Ordinis.

SECUNDA PARS.

De Hierarchia Ecclesiastica.

TRACTATUS

De Sacramento Matrimonii. 613

TRACTATUS

TRACTATUS
DE SACRAMENTO
ORDINIS.

ARGUMENTUM.

SACERDOTIUM legis Christianæ est caput ac summa mirabilium, quæ Christus, pro suâ erga Ecclesiam infinitâ bonitate, operatus est: in eo quippe omnia dona, atque ornamenta reposuit, quibus sponsam suam gloriosam, seque dignam exhiberet. Si tolleretur Sacerdotium, illico claves regni cœlorum tollerentur, sacrificium cessaret, Sacramenta conciderent, auferrentur duces cœlestis viæ, ac legis divinæ interpretes; ipsa etiam Ecclesia corrueret, atque evanesceret in confusam atque inordinatam multitudinem. *Si quis aliorum Sacramentorum naturam & rationem consideravit*, inquit Catechismus Romanus, *de Sacramento Ordinis facilè perspiciet ea omnia ab Ordinis Sacramento ita pendere, ut sine eo partim confici & administrari nullo modo queant: partim solemni cæremoniâ & religioso quodam ritu ac cultu carere videantur.*

Hinc est quòd nostræ salutis hostes, potesta-

tes tenebrarum, Christianæ legis Sacerdotio longè acerbius ac diuturnius bellum indixerint, quàm ceteris Religionis nostræ Mysteriis; illudque etiamnunc evertere omni ope enitantur; nunc hæreses concitando, quæ illud de medio tollant; aliàs schismata inducendo, quæ sacram hierarchiam confundant ac pessundent; demum in ipso Ecclesiæ sinu usquequaque homines incendendo seu honoris, seu pecuniæ cupiditate, qui de Sacerdotio turpiter negotientur.

Ac primò quidem Lutherani omnes & Calviniani Sacerdotium rejiciunt. Melancthon Apologiæ Confessionis Augustanæ c. 13. in Ordine duo distinguit, scilicet Sacerdotium, & deputationem Ministrorum ad prædicandum Evangelium, & administranda Sacramenta. Primum è medio tollit, & in eâ parte adstipulatur Luthero, qui libro de captivitate Babylonicâ petulantissimè pro more, adversus Catholicos debacchatur. Secundum admittit tanquam verum Sacramentum; & in eo dissentit à Luthero, qui citato loco absolutè negat deputationem Ministrorum esse Sacramentum.

Calvinus lib. 4. Institut. cap. 10. & 14. sententiam Melancthonis amplecti videtur; ibi enim explicat quo sensu scripsisset duo tantùm esse Sacramenta, Baptismum & Cœnam, nempe omnibus Fidelibus communia, additque se ægrè non pati, si Ordinatio inter Sacramenta recenseatur: *Impositionem manuum*, inquit, *quâ Ecclesiæ Ministri in suum munus initiantur, ut non invitus patior vocari Sacramentum, ita inter ordinaria Sacramenta non numero.* Verùm præterquamquod iste loquendi modus, *non invitus patior vocari Sacramentum*, satis indicat Calvinum non agnoscere Ordinationem ut verum & propriè dictum Sacramentum; ibidem perstringit Catholicos, quòd doceant

promissionem gratiæ huic signo esse annexam. Et cap. 19. parag. 23. negat Ordinationem esse cæremoniam à Christo institutam; unde sectatores ejus, præter Baptismum & Eucharistiam, nullum admittunt Sacramentum.

Ulteriùs progrediuntur Pseudorefomati, quippe qui inter statum Clericorum & Laïcorum non distinguant; sed omnes æqualiter Sacerdotes & Evangelii Ministros esse contendant: aut si quæ distinctio inter eos statuenda sit, eam *ex hominum* æstimatione pendere arbitrantur, adeo ut plebeii & quivis è vulgo homines, statim atque populo placuerit, Sacerdotes evadant, & ad ejus nutum in ordinem Laïcorum redigantur. Ita Lutherus libro de abrogandâ Missâ, & *Calvinus* cit. lib. Institut. cap. 4.

Præiverat Wiclefus, ut refert Thomas Valdensis tom. 2. de Sacramentis cap. 7. & longè ante ipsum veteres Hæretici, quos Tertullianus insectatur lib. de præscript. cap. 41. *Ordinationes eorum*, inquit, *temerariæ, leves, inconstantes, nunc Neophytos conlocant, nunc seculo obstrictos, nunc apostatas nostros, ut gloriâ eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam faciliùs proficitur, quàm in castris rebellium, ubi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laïcus: nam & Laïcis Sacerdotalia munera injungunt.* Quibus verbis nemo non videt Tertullianum ad vivum pingere Pseudoreformatos.

Longum esset ea omnia enumerare schismata, uibus iidem Religionis hostes variis temporiis Ecclesiæ unitatem scindere, avellere gregem uis Pastoribus, spurios, pro legitimis Minis obtrudere, atque universam Hierarchiam nfundere moliti sunt.

erùm quoties nata sunt schismata, toties ea

vel in ipso ortu præfocavit Ecclesia, vel in eorum progressione repressit, suumque semper asseruit Hierarchiæ Ecclesiasticæ splendorem ac decus. At nulla est ei pax ab iis hostibus domesticis, quos vel ambitio, vel rerum temporalium cupiditas tenet; qui tanquam fures, Christi Sacerdotio assiduè & clam insidiantur, ut illud rapiant; & ad sua humana studia re planè divinâ per scelus abutantur. Non deterrentur latis non semel ab Ecclesiâ fulminibus adversùs cupidum hominum genus: aut enim illorum ictus præfractè sustinent; aut ad ea declinanda varias artes excogitant, quibus se tutò muniant adversùs legem & conscientiæ morsum: aut si viam non inveniant tutam, non eos pudet certam à Theologis inquirere, (quod non semel experti sumus) quâ Christi Sacerdotium absque simoniæ pœnis & infamiæ notâ invadere queant.

Quare cùm triplex hoc hostium genus, Hæretici scilicet, Schismatici, & cupidi homines divisim Sacramentum Ordinis impetant, Tractatum nostrum in tres partes ita distribuemus, ut primam opponamus Hæreticis, secundam Schismaticis; tertiam ambitiosis, & rerum temporalium avidis, qui, ut loquitur sanctus Augustinus, plus delectantur potentiâ Apostolicâ, quàm Christianâ justitiâ.

In primâ parte adversùs Hæreticos 1°. exponemus veram Sacramenti notionem. 2°. asseremus statum Clericorum esse divinitus institutum, & distinctum à statu Laïcorum. 3°. demonstrabimus sacram Ordinationem esse verum & propriè dictum novæ legis Sacramentum. 4°. stabiliemus ordinis divisionem. 5°. expendemus quæ sit ejus materia: 6°. quæ ejus forma: 7°. quis Minister: 8°. quod subjectum: 9°. qui effectus.

In secundâ parte, quæ erit de Hierarchiâ Ecclesiasticâ, inquirimus 1°. quid sit; 2°, an existat: 3°, ex quibus personis constet; ubi nobis disserendum erit de summo Pontifice, de Episcopis, de Parochis, de aliis Presbyteris & inferioribus Clericis; ac demum de Monachis, an scilicet ad Hierarchiam Ecclesiasticam pertineant.

In tertiâ parte, quæ erit de præparatione animi ad Ordines & Dignitates Ecclesiasticas, disputabimus, 1°. de vocatione Ministrorum Ecclesiæ: 2°. de scientiâ: 3°. de morum probitate & sanctitate: 4°. de ingenio verè Sacerdotali atque Ecclesiastico Ecclesiæ Ministris planè necessario: 5°. de cœlibatu Clericorum: 6°. de impedimentis removentibus à sacrâ Ordinatione.

PRIMA PARS

De Sacramento Ordinis:

Caput I.

De nomine & definitione Sacramenti Ordinis.

Q. 1°. *Quare Sacerdotium vocatur Ordo?*
R. Quia Ordo, secundum vim nominis est dispositio superiorum & inferiorum rerum, quæ inter se ita aptatæ sunt, ut una ad alteram referatur. Secundùm verò acceptionem & communem loquendi usum, Ordo significat statum vel conditionem personarum, quæ alicui officio destinatæ sunt; quo sensu tres qui sunt in regno hominum status, scilicet Ecclesiasticus, Nobilis & Plebeïus, tres Regni Ordines dicuntur. In eâdem acceptione Congregationes Monachorum & Monialium Ordines vocitari solent; sunt enim conflatæ ex personis aptè inter se dispositis ad serviendum Deo speciali & distinctâ quâdam vivendi ratione: atqui Sacerdotium consecrat homines, & in distinctis honorum gradibus aptat ad celebrandum Eucharistiæ sacrificium, & ad obeunda alia ministeria erga plebem: ergo meritò dicitur Sacramentum Ordinis.

Ritus autem, quo consecrantur ejusmodi personæ, est Sacramentum, non verò earum status;

Sacramentum quippe Ordinis non est quid permanens, sicut status Sacerdotalis; sed est actio transiens, quæ in ipsâ consecratione consistit, & ex quâ efflorescit status Sacerdotalis.

Q. 2°. *Quomodo definitur Sacramentum Ordinis?*

R. Ex præcedenti responsione definiri debet, Sacramentum novæ legis, quo potestas spiritualis traditur ad sacrosanctum Christi corpus consecrandum, & ad alia Ecclesiastica ministeria rite & ex ordine obeunda.

Dicitur 1°. *Sacramentum*, ut denotetur genus, in quo convenit cum aliis Sacramentis.

Dicitur 2°. *quo potestas spiritualis traditur ad sacrosanctum Christi corpus consecrandum*; quæ verba locum obtinent differentiæ, quâ sacer Ordo à ceteris Sacramentis essentialiter differt; namque *sacrificium*, inquiunt Patres Tridentini sess. 23. cap. 1. *& Sacerdotium ita Dei ordinatione conjuncta sunt, ut utrumque in omni lege extiterit*, &c. Et cap. 2. *Cùm autem divina res sit tam sancti Sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quò digniùs & majori cum veneratione exerceri posset; ut in Ecclesiæ ordinatissimâ dispositione plures & diversi essent Ministrorum Ordines*, &c.

Gradus itaque honoris, qui cernuntur in statu Ecclesiastico, non sortiuntur nomen & rationem Ordinis ac Sacramenti, nisi quatenus referuntur ad Eucharistiæ sacrificium. Hinc est quòd Archiepiscopatus & Primatus summi Pontificis non sint Ordines, nec Sacramenta; quia præcisè sumpti non spectant sacrificium, sed regimen Ecclesiæ. Nec Episcopatus esset Ordo distinctus à Presbyteratu, nisi speciali modo referretur ad sacrificium, ut suo loco explicabitur.

Dicitur 3°. *& ad alia Ecclesiastica ministeria obeunda*: quibus verbis distinguitur regimen Ecclesiasticum à politico; Sacerdotes enim ad-

ministrant solummodo spiritalia, Reges verò & Principes temporalia, juxta illud Osii Cordubensis ad Imperatorem Constantium: *Ne te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe; sed potius ea à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit; nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit. Et quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ sunt Ecclesiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias. Neque enim fas est nobis in terris imperium tenere; neque tu thymiamatum sacrorum potestatem habes.*

Quod si Summus Pontifex & nonnulli Episcopi res etiam temporales administrant (quod Christus non vetuit) illud habent ex dono & munificentiâ Principum, non ex institutione divinâ, nec vi sui Sacerdotii.

Est ergo in Ordine duplex potestas. Prima spectat corpus Christi reale, seu sacrificium, diciturque potestas Ordinis. Secunda ordinatur ad regendum corpus Christi mysticum, seu Fideles, vocaturque potestas jurisdictionis; quia per eam confertur jus docendi & regendi Fideles ad vitam æternam.

Potestas jurisdictionis habet distinctos honoris gradus, sicut potestas Ordinis, ex quibus exurgit hierarchia Ecclesiastica *ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi*, ut loquitur Apostolus Ephes. 4. v. 12. est enim magis circumscripta illa potestas in minoribus Prælatis, seu Curatis, quàm in Episcopis; sed amplissima est in summo Pontifice, ut omnes Ecclesiæ Ministri inter se divinitùs aptati & connexi per omnem juncturam subministrationis, verba sunt Apostoli, Ecclesiam exhibeant velut terribilem castrorum aciem ordinatam, adversùs quam portæ inferi non prævalent.

Ambæ illæ potestates separatim conferri possunt, ut patet in Apostolis, quos Christus Sacerdotes primò consecravit in ultimâ cœnâ pridie quàm pateretur: deinde post resurrectionem, Ecclesiæ Pastores constituit, dicens Matth. 18. *data est mihi omnis potestas in cœlo & in terrâ: euntes ergo docete omnes gentes.* Et Joan 20. *sicut misit me Pater, & ego mitto vos:* ac denique Petrum alloquens ait Joan. 21. *pasce oves meas.* Similiter plures hodie inaugurantur Sacerdotes sine potestate jurisdictionis; quia nulli Ecclesiæ ascribuntur, in quâ jus habeant obeundi functiones pastorales. Contra verò Parochus & Episcopus nondum consecrati, ille in Presbyterum, iste in Episcopum, habent potestatem jurisdictionis in plebem sibi commissam, quamvis careant potestate Ordinis.

Ambigere quis posset, utra ex iis potestatibus antecellat: sed una est Teeologorum sententia, potestatem Ordinis esse longè præstantiorem; quià excellentia potentiæ vel habitûs repetitur tum ex nobiliori objecto, tum ex præstantiori actu, ad quem tendit; virtutes Theologicæ, v. g. ideò sunt nobiliores moralibus, quia versantur circa objectum nobilius, & inclinant ad actus perfectiores: atqui potestas Ordinis primò nobilius habet objectum, versatur enim in iis quæ Dei sunt: potestas verò jurisdictionis in iis quæ sunt proximi: illa tota est, ut Deo debitus cultus exhibeatur, & sacrificium, ad quod Religio imprimis instituta est, ritè offeratur: ista directè & immediatè saluti fidelium consulit, hisque ministrat media, quibus illam consequi possint. Sacerdotes ergo per potesta em Ordinis sunt in hierarchiâ Ecclesiasticâ, quod Angeli assistentes in hierarchiâ cælesti; & per potestatem jurisdictionis, quod Angeli mini-

ſtrantes: atqui ex dictis Tractatu de Angelis, aſſiſtentes Angeli præcellunt miniſtrantibus: ergo.

Deinde tranſſubſtantiatio, ſeu converſio panis in corpus Chriſti reale; & remiſſio peccatorum, ſunt actus poteſtatis Ordinis: atqui auguſtiſſimi illi actus excedunt omnes actus poteſtatis juriſdictionis: nihilque reperire eſt in functionibus hierarchicis etiam Angelicis, quod accedat ad ſtupendos illos effectus: ergo poteſtas Ordinis præſtantior eſt poteſtate juriſdictionis præcisè ſumptâ.

Dico, *præcisè ſumptâ*, ne quis ex dictis inferat Preſbyteratum, ad quem pertinet conſecrare corpus Chriſti, & remittere peccata, eſſe præſtantiorem Epiſcopatu, qui ex ratione ſuâ ſpectat regimen corporis miſtici; nam Epiſcopatus ſe habet ad Preſbyteratum ſicut totum ad partem, Epiſcopatus quippe eſſentialiter includit Preſbyteratum, ſine quo nec eſſe nec concipi poteſt; & ad alia inſuper ſe extendit. Sed ſi conferatur character Epiſcopalis, quem habet Epiſcopus ex ultimâ ſuâ conſecratione, cum charactere, quem habet ex ordinatione Preſbyteratûs, *tunc*, inquit Bellarminus cap. 5. de Sacramento Ordinis, *iſte eſt major intenſivè, quia ſumma poteſtas eſt conſecrare Euchariſtiam: ille eſt major extenſivè, quia ad plura ſe extendit*, nempe ad conſecrandos Eccleſiæ Miniſtros, plebem regendam ſimul & univerſum Clerum. Unde Epiſcopus jure divino ſuperior eſt Preſbyteris, tum poteſtate Ordinis, tum poteſtate juriſdictionis, ut ſuo loco demonſtrabitur.

CAPUT II.

De nomine Clericorum, & eorum diſtinctione à Laïcis

Q. 1°. UNde ſacris Ordinibus initiati, Eccleſiaſtici & Clerici vocantur, Laïci verò ceteri Fideles?

R, 1°. Ideo à veteribus, ut ſancto Hieronymo in cap. 10. & 13. Jerem. & in Abdiam, & à ſancto Ambroſio, aut quovis Auctore in cap. 6. 1. ad Timoth. vocati ſunt, & etiamnunc vocantur Eccleſiaſtici; quia ex omnibus Fidelibus ſoli Eccleſiaſticis miniſteriis ex ſtatu ſuo miniſtrant, ſoli Religionis cultum procurant. Sic in Republicâ quamvis ſinguli cives ſint ſervi Regis, eique obſequium præſtent, attamen qui ex proprio officio ejus negotiis præficiuntur, ſimpliciter Regii Officiales, ſeu Miniſtri vocitari ſolent. Quare Wiclefus, Huſſitæ, & alii Novatores immeritò reprehendunt communem Catholicorum loquendi uſum, quaſi reliquos Fideles ab Eccleſiâ excludant, cùm viros altari mancipatos Eccleſiaſticos appellant.

R. 2°. Clericus, ſecundum vim nominis Græci, κλῆρος, ſortem ſignificat, quia Miniſtri Eccleſiæ non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, ſed Dei conſilio, veluti ſorte ſunt electi. Laïcus verò dicitur à voce Græcâ λαὸς, quæ Latinè eſt populus. Ita refertur ex ſancto Hieronymo causâ 12. qu. 1. cap. *Duo ſunt*, in quo ſic habetur: *Duo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem unum genus, quod mancipatum divino officio, & deditum contemplationi & orationi ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare convenit, ut ſunt Clerici*...

A vj

κλῆρος Latinè sors. Inde hujusmodi homines vocantur Clerici, id est sorte electi; omnes enim Deus in suos elegit... Aliud verò genus est Christianorum, ut sunt Laïci; λαὸς enim Græcè, est populus latinè. His licet temporalia possidere.

Sors verò, secundùm acceptionem & usum nominis, significat hereditatem, quæ licèt ad unum tota perveniat, id tamen fit sorte, non electione; quia heredes nascuntur ut plurimùm, non fiunt: quis enim laboravit, aut operam dedit, ut divitis filius nasceretur? Et in hâc acceptione Scriptura nomen sortis sæpius usurpat, ut Josue 22. v. 7. *dedit Josue* (filiis Manassæ). *sortem inter cæteros fratres suos*. Sap 3. v. 14. *dabitur illi* (scilicet spadoni) *fidei donum electum, & sors in templo Dei acceptissima.*

Nomen autem sortis in hâc acceptione apprimè convenit Ministris Ecclesiæ, idque duplici titulo; 1°. quia sunt præclara & selecta Domini portio, ac hæreditas præcipua. 2°. quia Dominus ipse sorte illis obvenit tanquam pars eorum & hereditas; succedunt quippe Levitis antiquæ legis de quibus Num. 18. v. 6. *Ego*, inquit Moyses, *dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israël, & tradidi donum Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi ejus.* Et v. 20. *in terrâ eorum nihil possidebitis.... ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Israël.* Idem iterat Deus Deuteron. cap. 10. v. 9. & cap. 18. v. 2.

Hinc Ecclesia, instar Moysis, cùm Clericum per Tonsuræ collationem initiat, eum tradit donum Domino, atque in hujusce oblationis testificationem exigit, ut ipse initiandus hæc Psalmi 15. verba tanquam suæ professionis formulam solemniter proferat, *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui restitues hæreditatem meam mihi.* Quibus verbis initiandus significat Deum

esse suam hæreditatem, suum thesaurum, in quo spes omnes suas collocet, & omnes cogitationes defigat, proptereàque valedicere se rerum terrenarum cupiditatibus, ut mereatur & ipse esse digna Dei portio; qui enim confidit hæreditatem sibi restituendam fore, profitetur se aliquid dimittere; nam qui nihil dimittit, injustè postulat quidquam sibi restitui. Viderint ergo qui per tonsuram Clericalem commodis temporalibus augeri expetunt, ne rem sacram in scenam & ludum pervertant.

Porrò SS. Patres nomen Clerici in utraque acceptione usurparunt.

Sanctus Ambrosius lib. de fugâ seculi, refertурque causâ 12. qu. 1. cap *Cui portio*, sic habet: *Cui portio Deus est, nihil debet curare, nisi Deum: ne alterius impediatur necessitatis numero. Quòd enim ad alia officia confertur, hoc Religionis cultui, atque huic nostro officio decerpitur.*

S. Hieronymus epist. ad Nepotianum, referturque eâdem causâ 12. qu. 1. cap. *Clericus*, sic scribit: *Clericus ergo, qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur vocabulum suum, & nominis definitione prolatâ nitatur esse quod dicitur; si enim* κλῆρος *Latinè sors appellatur, propterea Clerici dicuntur, quòd de sorte Domini sint; vel quia Dominus sors, id est, pars Clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut ipse possideat Dominum, & ipse possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Prophetâ dicit*, pars mea Dominus, *nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus: v. g. si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem; cum istis partibus Dominus fieri pars ejus non dignatur. Si ergo pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus; nec accipio partem inter cæ-*

teras Tribus: sed quasi Levita & Sacerdos vivo de Decimis altaris, oblatione sustentor, habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Quibus verbis S. Hieronymus non proprietatem in Clericis saltèm omnibus damnat, sed cupiditatem; non rem, nisi superflua sit, sed affectum, & nimiam sollicitudinem; quia *nemo militans Deo*, inquit Apostolus, 2. Tim. 2. *implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probavit.*

Dixi, *saltem omnibus*, quamvis enim Clerici olim frequentiùs in commune viverent sub disciplinâ Episcopi, ut patet ex sermone 355. & 356. aliàs 49. & 50. de diversis S. Augustini, & ex Epist. S. Gregorii ad Augustinum Anglorum Episcopum, quæ refertur cit. causâ. 12. qu. 1. c. *Quia tua*; perfectam tamen rerum temporalium abdicationem non fuisse legem omnibus Clericis impositam testantur Canon 40. Apostolorum, Canon 49. Concilii Carthaginensis, Canon 48. Concilii Agathensis, S. Gregorius in laudatâ Epistolâ, & S. Augustinus citato sermone 355. in quo sic habet: *Statueram, sicut nostis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere: ut si vellet discedere à proposito, rectè illi tollerem Clericatum; quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium. Ecce in conspectu Dei & vestro muto consilium: qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia ejus, maneant ubi volunt, & ubi possunt; non eis aufero Clericatum; nolo habere hypocritas.*

Q. 2° *Nomen Clerici rectè-ne accommodatur Ministris Ecclesiæ, tanquam ipsis proprium?*

R. Affirmativè; probaturque ex praxi Ecclesiæ, quæ à temporibus Apostolorum usque ad hodiernam diem Ministros altaris ejusmodi appellatione distinxit à Laïcis, ut constat tum ex

Canonibus Apoſtolorum 12. 13. & 15. ex Concilio Nicæno primo in omnibus ferè ſuis canonibus, & ex poſterioribus deinceps Conciliis: tum ex Patribus etiam antiquiſſimis, ut Tertulliano lib. de Monogamiâ c. 12. Origene hom. 7. in Jeremiam, in quâ ſic habet: *hæc ante me alii expoſuerunt;* (ergo ſecundo ſeculo, nam Origenes ſcribebat initio tertii) *& quia non improbo interpretationem eorum, conſentiens eandem profero. Nos qui putamur aliquid eſſe, id eſt, qui in Clericatûs vobis Ordine præſidemus,* &c. Jam laudavimus verba S. Hieronymi & S. Auguſtini: unde mirari licet audaciam, quâ Pſeudo-reformati eos erroris & impietatis inſimulant, qui nomen illud Miniſtris Eccleſiæ impoſuêre; ſic enim ſcribit Lutherus lib. de abrogandâ Miſſâ privatâ: *quod noſtra tranſlatio habet,* non dominantes in Cleris (1. Petri 5.) *interpretis incuria fuit, quæ fecit, ut Clerum hoc loco intelligerent, quos nunc à Laïcis diſcrevit impia hominum traditio.* Et Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 4. parag. 9. *hæc appellatio,* inquit, *aut errore, aut certè ex pravâ affectione nata eſt; cùm tota Eccleſia Clerus, id eſt hæreditas Domini à Petro appelletur.* Sed audiamus eorum ratiunculas.

Objiciunt itaque: omnes Chriſtiani fideles ſunt Chriſti hereditas, juxta illud Pſalmi 2. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam;* ergo nomen Clerici non poteſt fieri Miniſtrorum Eccleſiæ proprium abſque errore & impietate.

Confirmant ſuum errorem nonnullis Scripturæ teſtimoniis, ut Gal. 3. v. 28. *Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque femina; omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.* Eph. 4. v. 4. & 5. *Unum corpus & unus ſpiritus.... unus Dominus, una fides, unum baptiſma.* Ex quibus verbis ſic concludit Lutherus:

cit. lib. de abrog. Missâ, *hoc dixisse contenti sumus, Christianum populum esse simplicem, in quo prorsus, nulla secta, nulla differentia personarum, nullus Clericus, nullus Laïcus, nullus unctus, nullus rasus, nullus Monachus esse debeat.*

Nego absurdissimam consequentiam, utpote nullatenus cum antecedente cohærentem, sed eodem superbiæ spiritu excogitatam, quo inflati, Core, Dathan, & Abiron, simile argumentum adversùs Moysen & Aaron contorserunt Num. 16. v. 3. his verbis: *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo Sanctorum est, & in ipsis est Dominus: cur elevamini super populum Domini?* Hoc est, satis vobis sit, quòd sitis de numero filiorum Israël, quos Dominus indiscriminatim elegit in peculium & portionem; cur elevamini super Laïcos, cur soli vobis Cleri vocabulum vindicatis? Quare dubitet nemo, quin Lutherus & Calvinus in Sacerdotes novi Testamenti perduelles similem pœnam sortiti sint, ac veteres illi sacrilegi, qui diruptâ terrâ sub pedibus eorum, vivi descenderunt in infernum, ut eodem capite 16. legitur. Quemadmodum igitur etiamsi gens tota Judæorum esset Dei peculium & hæreditas, Exod. 19. & Deut. 32. quia Deus eam ex Ægypto liberaverat, & quodam modo redemerat; solam tamen Tribum Leviticam speciali quâdam ratione sortem suam & hæreditatem frequenter appellat, utpote cultui suo unicè deputatam; similiter Ecclesia absque Laicorum injuriâ Ministros altaris huc usque Clericos, id est, sortem & præcipuam Christi portionem nominavit.

Ad confirmationem respondeo: Ecclesia omnes per baptismum in unum corpus, quod est Christi, colligit, sive Judæum & Græcum, sive liberum & servum. Sed sicut corpus natu-

rale ex diſtinctis membris coaleſcit; alioquin *ſi totum corpus oculus, ubi auditus? ſi totum auditus, ubi odoratus?* inquit Apoſtolus, 1. Cor. 12. ita Chriſtus corpus Eccleſiæ ordinavit: alios poſuit Apoſtolos, Paſtores, & Clericos; alios Laïcos, qui retinent quem priùs habebant ſtatum, conditionem, & ſexum.

Inſtant: 1. Petri cap. 5. omnes Chriſtiani fideles Cleri vocantur, *neque ut dominantes in Cleris*, id eſt, in cœtu Fidelium: ergo.

Nego conſequentiam; namque ex S. Hieronymo epiſt. ad Nepotianum, & ex Oecumenio in caput 5. primæ Petri, Cleri nomine intelliguntur inferiores Eccleſiæ Miniſtri, qui, ut ſpecialiter ſubditi ſunt Epiſcopo, Apoſtolus docet ne iis dominetur ſicut dominus ſervis aut famulis; ſed eos tanquam pater foveat, regat; & ubi deliquerint, paternè corripiat.

Sed eſto nomen Cleri ad univerſos Fideles extendatur, utpote qui ſint Chriſti hæreditas, quam acquiſivit ſanguine ſuo; firma tamen ſtabit noſtra reſponſio, ſcilicet Sacerdotes, & alios inferiores Miniſtros totaliter cultui divino addictos, eſſe ſelectam ac præcipuam Chriſti ſortem quemadmodum Levitæ in veteri lege præ cæteris Judæis erant ac dicebantur ſpecialis Dei hæreditas.

Q. 3°. *Status Clericorum diſtinguitur-ne jure divino à ſtatu Laïcorum?*

R. De fide eſt diſtingui; ita enim definiit Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. can. 4. *Si quis dixerit, per ſacram Ordinationem ... non imprimi characterem; vel eum, qui Sacerdos ſemel fuit, Laïcum rurſus fieri poſſe; anathema ſit.*

Probatur 1°. è Scripturâ, Heb. 5. v. 1. *Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum.* Et v. 4.

nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron: sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret. 1. Cor. 12. v. 28. *quosdam quidem posuit Deus in Ecclesiâ, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores.* Et v. 29. *nunquid omnes Apostoli? nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores.* Ephes. 4. v. 11. *ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi.* Actuum 13. v. 2. *Dixit illis Spiritus-sanctus, segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos.* Et cap. 20. v. 28. *attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.*

Probatur 2°. ex constanti Ecclesiæ Traditione, quam invictissimè demonstrant 1°. momenta in confirmationem superioris responsionis prolata; Ministros enim altaris distingunt à Laïcis non solum nomine, sed etiam statu ac conditione. 2°. Quæ diximus tum Tractatu de Sacramentis in genere, cap. 14. de Ordinatione non iterandâ, nec unquam iteratâ, propter characterem, quem imprimit: tum Tractatu de Eucharistia cap. 16. ubi fusè probavimus Sacramentum illud non posse celebrari, nisi ab iis, qui Sacerdotes consecrati sunt; ex iis enim omnibus istud conficitur argumentum: Universalis Ecclesia eos semper agnovit divinâ institutione distinctos à Laïcis, quibus speciale nomen & honoris gradum ab initio hucusque servavit: quos Christi charactere insignitos nullo schismate nullâve hæresi delendo, semper asseruit: quos denique conficiendæ Eucharistiæ, & sacrificii offerendi potestatem solos habere hactenus do-

cuit: atqui hæc fuit constans universalis Ecclesiæ doctrina, ut patet ex locis mox notatis & consulendis. Ergo.

Confirmatur communi Nationum consensione, quæ ut Deum sive verum, sive falsum coluerunt, ita quosdam à plebe discreverunt, rituque religioso initiarunt, ut rebus divinis vacarent, sicut Magistratus politicis, probatque Philosophus 7. Polit. cap. 8. Sacerdotes inter necessaria Reipublicæ membra recensendos; quia finis politici regiminis, inquit, est efficere cives bonos, & virtutis, ac præsertim Religionis adminiculo ad felicitatem perducere; impiorum enim justissima sors non potest esse nisi summa miseria: atqui Sacerdotis munus est mores populi ad normam virtutis exigere, plebem in cultu divino coadunare ac continere, docereque quibus viis supremum Numen sit placandum & conciliandum: ergo Respublica non minùs Sacerdotum, quàm Magistratuum ministerio indiget. Quòd autem Ordo Sacerdotalis in præcipuo honoris gradu fuerit, etiam apud Ethnicos, vel inde patet, quòd Imperatores Romani nomen summi Sacerdotis sæpiùs ambierint, & etiamnunc apud Sinas hunc honoris titulum, quin & officium sibi vindicet eorum Imperator. Nec mirum; quia si in Republicâ, qui Regi proximè assident, & ipsi immediatè ministrant, ceteris præeminent; recta ratio, quin & ipse naturæ instinctus inclinat ad singularem iis reverentiam exhibendam, qui divinæ Majestatis cultui mancipati sunt. Et hæc quidem apud Ethnicos. Apud cultores autem veri Dei isthæc Ordinis Sacerdotalis discretio magis enituit; in lege quippe naturæ, quæ permansit à creatione mundi usque ad Moysen, primogeniti, qui erant suæ familiæ principes, decorabantur Sacerdota-

li dignitate, ut ex Hebræis referunt S. Hieronymus, Abulensis, & alii. In lege verò scriptâ Deus ipse separavit Tribum Levi, & sibi applicuit, ut Sacerdotio fungeretur in præmium egregii facinoris, quo Levitæ vituli aurei cultores, Exod. 32. nullo facto delectu, seu fratrum, seu filiorum, seu parentum, cœco divinæ justitiæ zelo trucidarunt. Sed illud est admiratione dignum, quòd Sacerdotium fuerit singularis prærogativa Messiæ, illudque Deus tanquam præcipuum ejus insigne jurejurando solemniter ipsi promiserit: *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum*, inquit Propheta Psalm. 109. *tu es Sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech.* Ex quibus perspicuum est Novatores, apud quos officium Sacerdotale est mera procuratio à populo accepta, & ad nutum ejus retrahenda, vim inferre non solùm rationi, sed ipsi etiam naturæ. Nihilominus ut temeritatem suam excusent,

Objiciunt 1°. Unum duntaxat colligitur ex allatis Scripturæ & Traditionis testimoniis, scilicet ordinatione divinâ Pastores esse præficiendos per manuum impositionem, quod apud nos inquiunt, religiosissimè servatur; nec hac de re ulla potest esse controversia. Sed contendimus penès Fidelium multitudinem jus esse eligendi & ordinandi Pastores, qui præsint ad ejus nutum, ita ut desinant tum esse Pastores, cùm populus eos ab officio prædicandi Evangelii deposuerit. Ita observarunt Apostoli in electione S. Mathiæ, Act. 1. Fideles congregati duos statuerunt, nempe Joseph & Mathiam, & dederunt eis sortes. In electione etiam septem Diaconorum, Act. 6. v. 3. Petrus ad plebem ait: *Considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem .... & placuit sermo coram omni multitudine, & elegerunt Stephanum*, &c. *Hunc ritum*, inquit Lu-

therus lib. de potestate Papæ, *per multas epistolas* **Cyprianus** *commemorat, semper suffragium populi, &* **judicium** *propinquorum Episcoporum ita allegans, ut* **hanc ex Deo** *ordinationem esse cum fiduciâ pronuntiet.* Ergo in Ecclesiâ Romanâ nulli sunt veri Episcopi seu Pastores, cùm omnes ordinentur sine suffragio & consensu populi.

Nego antecedens & conseq. distinguendum enim est electionem inter & ordinationem: in illâ populum aliquando tulisse suffragium ex concessione Ecclesiæ non diffitemur: in istâ verò populus nullam unquam habuit potestatem; quis enim credat Paulum auctoritate multitudinis Timotheum consecrasse Ephesiorum Episcopum; & Titum, quem idem Apostolus Cretæ reliquerat, eâdem auctoritate Presbyteros per civitates constituisse?

Reponunt adversarii privilegium fuisse Apostolorum ordinare Episcopos & Presbyteros absque consensu multitudinis, quæ plerisque in locis nondum erat collecta. Sed unde habent Apostolos potestatem sibi divinitus traditam non ad suos successores, sed ad cœtum Fidelium transmisisse? Clamat enim Hieronymus epist. 85. ad Evagrium, antiquam Ecclesiæ esse fidem, potestatem ordinandi non competere Presbyteris, nedum populo; *quid facit, exceptâ ordinatione, Episcopus, quod non facit Presbyter?* Et in Dialogo contra Luciferianos, ex illâ constanti Catholicorum fide concludit adversùs Hilarium Diaconum, sed schismaticum, sectam, cui præerat, non esse veram Ecclesiam; cùm Ecclesia sine Sacerdote stare nequeat, & ipse Diaconus Sacerdotes ordinare non posset: *Hilarius*, inquit, *cùm Diaconus de Ecclesiâ recesserit, solusque, ut putat, turba sit mundi; neque Eucharistiam conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens; & cùm jam ho-*

mo mortuus sit, cum homine pariter interiit & secta: quia post se nullum Clericum Diaconus potuit ordinare: Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotes. Ergo sectæ Pseudoreformatorum non sunt vera Christi Ecclesia, ut quæ non habeant Sacerdotes; Lutherus enim Presbyter, & Calvinus, qui negat se unctione Sacerdotali pollutum, Sacerdotes ordinare non potuerunt.

Objiciunt 2°. Tertullianum, qui lib. de exhortatione ad castitatem cap. 7. ex illo Apocalypseos cap. 1. *Fecit nos regnum & Sacerdotes Deo*, colligit omnes Fideles esse Sacerdotes; *Nonne*, inquit, *& Laïci Sacerdotes sumus?* Ergo Clericos inter & Laïcos nulla est distinctio.

Distinguo antecedens Omnes Fideles sunt Sacerdotes metaphoricè, quomodo ibidem dicuntur regnum, seu Reges, quatenus dominantur suis affectibus, & laudis ac eleemosynæ sacrificia offerunt, Concedo: Sacerdotes sunt propriè, Nego antecedens. Vide dicta cap. 16. de Eucharistiâ, ubi pluribus momentis hancce solutionem confirmavimus, & quæ ex Tertulliano objici possunt, planè diluimus.

Instas: Tertullianus loco citato sic ait: *Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per Ordinis consessum sanctificatus à Deo.* Ergo Deus non distinxit Clerum inter & plebem.

Distinguo anteced. constituit Ecclesiæ auctoritas ex parte, & quoad electionem & cooptationem, seu, ut aiunt, inthronizationem, Concedo: constituit sola Ecclesiæ auctoritas quoad omnia, puta quoad ordinationem, Nego antecedens; conceptis enim verbis docet Tertullianus duo hanc differentiam constituisse, scilicet Ecclesiæ auctoritatem, & honorem à Deo sanctificatum. Itaque in consessu Ordinis Ecclesiasti-

i duo sunt distinguenda. Primum est assumptio statu Laïcali, & cooptatio in Collegium Mi-istrorum Ecclesiæ. Secundum est ipsa electi onsecratio. Istud posterius esse à Deo agnoscit Tertullianus; *& honor*, inquit, *per Ordinis con-ssum sanctificatus à Deo* differentiam inter Ordi-em & plebem constituit. Prius autem urget ad tabiliendum errorem, quo Montanista jam fa-tus damnabat secundas nuptias, quas Catholi-i licitas asserebant. Sic autem disputat adver-ùs Catholicos: Bigami, vobis fatentibus, Cle-ici esse nequeunt: ergo Laïci non debent esse igami; namque Clerici non nascuntur, sed unt ex Laïcis, & in ordinem Sacerdotalem ooptantur dispositione Ecclesiæ, quæ suâ libe-â electione differentiam Laïcos inter & Cleri-os constituit. Unde si omnes Laïci sint bigami, ullus poterit esse Clericus, cùm, fatentibus Catholicis, illicitum sit bigamum in numerum Clericorum aggregare; sicque colligit Tertul-ianus contradictionem in sententiâ Catholi-orum, qui bigamos arcent ab Ordinibus, & hilominus permittunt omnes Laïcos ad secun-as nuptias transire.

Caput III.

Utrum Ordinatio sit Sacramentum propriè dictum?

RESpondeo affirmativè; id enim fide divinâ credendum definiit Concilium Tridenti-um adversùs Novatores, sess. 23. can. 3. in uo sic habet: *Si quis dixerit Ordinem, sive sa-am Ordinationem, non esse verè & propriè Sacra-entum à Christo Domino institutum, vel esse fi-*

gmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis; aut esse tantùm ritum quemdam eligendi Ministros verbi Dei & Sacramentorum; anathema sit.

Probatur 1°. è Scripturâ 1. ad Tim. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii.* Et 2. epistolæ ad eundem Timotheum cap. 1. v. 6. *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Quæ autem sit illa Sacerdotalis gratia, Apostolus exponit vers. sequenti: *non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis* (id est fortitudinis) *& dilectionis, & sobrietatis.* Ex quibus verbis sic ratiocinari licet. Ad Sacramentum propriè dictum tria requiruntur, & sufficiunt, ut admittunt adversarii, nempe signum externum divinitus institutum: promissio gratiæ: & divinum mandatum exterioris illius signi usurpandi: atqui hæc tria in laudatis Apostoli verbis reperiuntur. 1°. Est signum externum, scilicet impositio manuum. 2°. Huic signo annexa est gratia; ibi enim dicitur data per impositionem manuum. 3°. Divinum mandatum; Apostoli enim & eorum successores initiandis ad Sacerdotium manus imposuerunt, non sine divino mandato; quis enim sanæ mentis credat Apostolos sibi arrogasse potestatem conferendi gratiam per impositionem manuum suarum, si Christus eis non promisisset, nec ritum illum usurpare mandasset?

Respondent Novatores ad illos Apostoli textus, 1°. manuum impositionem non esse signum sacramentale, sed cæremoniam quandam tum Fidelibus, tum Infidelibus communem, quâ per manûs levationem, Græcè χειροτονίαν significabant se suffragium dare alicui, ut eligeretur ad Magistratum, vel quodlibet Reipublicæ munus obeundum

abeundum. Sic Apostoli juxta morem gentis suæ suffragia orationum suarum apud Deum, sive pro infirmorum salute, sive pro veniâ peccatoribus impetrandâ, sive pro dono Spiritûs-sancti Neophytis & Ministris Ecclesiæ obtinendo, manuum impositione exprimebant. Hinc usus Ecclesiæ imponendi manus Neophytis confirmandis, peccatoribus reconciliandis, Diaconis ordinandis, & Pastoribus præficiendis. 2°. Gratiam, quam Apostolus asserit collatam Timotheo per manuum suarum impositionem, non fuisse gratiam sanctificantem: ait enim fuisse datam per prophetiam, hoc est, in, seu ad prophetiam, nempe, ut illi evangelizanti daretur verbum in plenitudine multâ, juxta illud Matth. 10. v. 19. *Dabitur .....vobis in illâ horâ quid loquamini*. Ejusmodi gratiam satis indicat vox Græca χαρίσμα, quam usurpat Apostolus, & quâ significatur gratia gratis data. Unde sanctus Hieronymus in illum Apostoli locum, gratiam hanc interpretatur donum exponendi Scripturas, & sanctus Chrysostomus auctoritatem docendi & prædicandi.

Contra 1°. Quemadmodum non sequitur Baptisma, quo initiantur Christiani, non esse verum Sacramentum, ex eo quòd Judæi Baptismata usurparent, ad calices, lectos, & quælibet alia mundanda, ut refertur Marci 7. v. 4. ita Novatores temerè colligunt manuum impositionem, sive confirmatoriam, sive reconciliatoriam, sive ordinatoriam, non esse Sacramentum, ex eo quòd Apostoli & Judæi communiter manus levare & extendere solerent ad omnem orationem. Nec absurdum videri debet, quòd eadem materia pro diversis Sacramentis, putà confirmatione, ordinationibus Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum adhibea-

tur; verba enim Ministri illam determinant ad varia significanda.

Contra 2°. Communior, &, ut videtur, verior interpretatio est prophetiam hîc non significare effectum ordinationis, sed causam, propter quam motus est Apostolus ad ordinandum Timotheum, scilicet divinam revelationem ipsi factam, ut Timotheum in Episcopum consecraret; sic enim ad eundem scribit epist. 1. cap. 2. v. 18. *Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee, secundùm præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam.* Sed esto Apostolus Timotheo imposuerit manus, ut acciperet donum prophetiæ, seu donum intelligendi Scripturas, & ex illis intrepidè prædicandi Evangelium, nomenque, *charisma*, ad gratias gratis datas significandas extendatur: an propterea excluditur gratia sanctificans? Apostoli Neophytis manus imponebant, ut acciperent dona linguarum, prophetiæ, curationum, &c. an inde sequitur Neophytos non accepisse gratiam sanctificantem, & charitatem, quæ per Spiritum sanctum diffunditur in cordibus, quamque Apostolus 1. Cor. 12. v. ult. vocat charisma meliùs & excellentiùs? An spiritus virtutis, dilectionis, & sobrietatis, quem idem Apostolus asserit collatum Timotheo per manuum suarum impositionem, numerandus est inter gratias gratis datas, quæ in aliorum duntaxat commodum conceduntur? Ex his ergo & aliis adversariorum effugiis in unum colligere licet, nempe necessariam omnino esse Ecclesiæ Traditionem ad refellendas falsas Hæreticorum interpretationes, quibus abutuntur sacris Scripturis, & eas ad erroneos suos sensus detorquere omnes ab initio conati sunt. Quare.

Probatur 2°. ex Traditione universalis Ecclesiæ,

anctus Ambrosius lib. de dignitate Sacerdo- cap. 5. *Homo imponit manum, Deus largitur gra : Sacerdos imponit supplicem dexteram, Deus be- cit potenti dexterâ.*

nnocentius I. qui inauguratus est summus itifex anno 402. de Hæreticis potestatem si- rrogantibus ordinandi Ministros Ecclesiæ, abet. epist. 18. ad Alexandrum Episcopum iochenum, *Nec dare ejus* (Spiritûs sancti) *itudinem possunt, quæ maximè in ordinationibus antur, quam per impietatis suæ perfidiam potiùs, n per fidem, dixerim, perdiderunt.*

nctus Hieronymus in toto ferè Dialogo con- Luciferianos, confert ordinationem cum tismo, ostenditque non magis esse reordi- dos, qui sunt ab Hæreticis ordinati, quàm ptizandos, qui ab iisdem sunt baptizati. *Si, it, in fide suâ baptizato baptisans nocere non po- & in fide suâ Sacerdotem constitutum constituens nquinavit.*

d quia Lutherus lib. de captivitate Babylo- , cap. de Ordine, solum Dionysium dicit : citari ex antiquis auctoribus, qui Ordini en Sacramenti tribuerit, ut appareat quàm â ignorantiâ laboret, vel quâ impudentiâ iatur, ex antiquis Patribus seligendi sunt, sacram ordinationem nomine Sacramenti llarunt. Itaque

nctus Augustinus lib. 2. contra epistolam eniani c. 13. Donatistas eodem argumen- juo S. Hieronymus citato Dialogo, sed verbis, sic insectatur: *Explicent quomodo Sa- ntum baptizati non possit amitti, & Sacra- m ordinati possit amitti; si enim utrumque Sa- ntum est,* QUOD NEMO DUBITAT, *cur il- n amittitur, & illud amittitur? Neutri Sacra- injuria facienda est.* Hic ordinatio quater vo-

catur Sacramentum, & quidem æque ſtrictè ſumptum, ac Baptiſmus; & tam conſtans erat illa fides non ſolum apud Catholicos, ſed etiam apud Donatiſtas, ut de hoc dogmate nemo dubitare poſſet.

Sanctus Leo epiſt. 81. ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum, probat auctoritate tum ſacræ Scripturæ, tum Traditionis Apoſtolicæ, jejunium præire debere ſacræ ordinationi: *Ut intelligamus*, inquit, *quantâ & dantium, & accipientium devotione curandum ſit, ne tantæ benedictionis* SACRAMENTUM *negligenter videatur impletum.* Et epiſt. 87. ad Epiſcopos Mauritaniæ, de ordinatione, ait: *Quis diſſimulare audeat quod in tanti Sacramenti perpetratur injuriâ?*

S. Gregorius, aut quivis Auctor libri quarti in lib. 1. Reg. cap. 5. nu. 1. *Qui promovetur* (ad Sacerdotium) *bene foris ungitur, ſi intus virtute Sacramenti roboretur.* Mitto alios Patres, qui ſacram ordinationem nomine Sacramenti deſignant: ſed prætermittendum non eſt, non ſolum Eccleſiam Latinam, ſed & Orientalem reponere ordinationem inter Sacramenta novæ legis.

Dices: Ordinatio, quam Apoſtoli acceperunt à Chriſto, non erat Sacramentum: ergo nec ordinatio, quam Apoſtoli, & eorum ſucceſſores aliis contulerunt.

Nego conſeq. namque Chriſtus per poteſtatem, quam excellentiæ vocant, plerumque ſine Sacramento produxit effectus Sacramenti, ſicut die Pentecoſtes v. g. confirmavit Apoſtolos, & corroboravit virtute Spiritûs ſancti; ſimiliter pridie quàm pateretur, in ultimâ cœnâ eos Sacerdotes conſtituit nullo obſervato ritu; ſed poteſtatem, quam iis & eorum ſucceſſoribus conceſſit, remittendi peccata, & ſanctificandi homines, ita ſignis exterioribus alligavit, ut non-

ſi per ea gratiam conferre poſſent.

Inſtas: Sanctus Gregorius Nyſſenus in vitâ nčti Gregorii Thaumaturgi narrat ipſum abntem conſecratum fuiſſe Neocæſarienſem piſcopum: ergo ordinatio non eſt niſi mera putatio.

Nego conſeq. S. enim Gregorius Thaumaturis abſens quidem fuit electus & creatus Epiſpus, quemadmodum etiamnum eliguntur & eantur Epiſcopi & Parochi, qui abſentes ſunt; d præſens conſecratus eſt: ſcribit enim ſanctus regorius Nyſſenus S. Gregorium Thaumaturim non obiiſſe Epiſcopale officium, niſi, ut ait, *mnibus poſt hæc, quæ fieri ſolent, legitimis ſeu ſolembus in eo peractis.*

Alia momenta, quæ Novatores ſolent oppore adversùs noſtram reſponſionem, capite æcedenti præoccupavimus ac diluimus.

CAPUT IV.

de Ordinis diviſione.

1°. SUnt ne plures Ordines?

R. Id fide divinâ credendum ſtatuit oncil. Trid. ſeſſ. 23. can. 2. in quo ſic habet: *quis dixerit præter Sacerdotium non eſſe in Eccle- Catholicâ alios Ordines & majores & minores, quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tenur; anathema ſit.* Et cap. 2. *Cùm autem divinæ res tam ſancti Sacerdotii miniſterium, conſentaneum t, quò dignius, & majori cum veneratione exerceri ſſet, ut in Eccleſiæ ordinatiſſimâ diſpoſitione plures & erſi eſſent Miniſtrorum Ordines, qui ſacerdotio ex cio deſervirent.*

Q. 2°. *Quomodo dividuntur Ordines?*

R. Generatim dividuntur in majores, qui dicuntur sacri : & minores. Ita Concilium Tridentinum cit. cap. 2. ubi Subdiaconatum majoribus & sacris Ordinibus, scilicet Presbyteratui & Diaconatui accenset : *Subdiaconatus*, inquit, *ad majores Ordines à Patribus & sacris Conciliis refertur.*

Q. 2°. *Cur tres majores Ordines simpliciter & absolutè dicuntur sacri, cùm singuli inferiores sint res sacræ? quidquid enim cultui divino est dicatum, sacrum censeri debet?*

R. 1°. Ratio in promptu est pro Presbyteratu & Diaconatu; quia cùm propiùs accedant ad Eucharistiam, à quâ singuli Ordines accipiunt honoris & dignitatis gradum, illi duo Ordines ceteris sacratiores haberi debent, & ita eos semper habuit Ecclesia. Sed difficultas est de Subdiaconatu, qui per plura secula non est annumeratus inter majores & sacros Ordines.

Alii existimant Subdiaconatum ideo haberi sacrum; quia ei annexa est perpetua continentia, adeo ut quemadmodum locus sacer habetur, cùm Deo dicatus est, nec sine sacrilegio ad usus profanos potest converti : ita Subdiaconus, per legem perpetuæ continentiæ ipsi impositam sexto seculo, sic cultui divino est mancipatus, ut absque impietate ad secularia vota transire nequeat.

Verùm ista ratio non satisfacit; namque Subdiaconatus non fuit habitus Ordo sacer ante XIII. seculum; de eo enim sic scribit XII. seculo Magister sententiarum lib. 4. dist. 24. *Canones duos tantùm sacros Ordines appellari censent, Diaconatûs scilicet, & Presbyteratûs; quia hos solos primitiva Ecclesia legitur habuisse, & de his solis præceptum Apostoli habemus ..... Subdiaconos verò & Acolytos procedente tempore Ecclesia sibi consti-*

tuit. Idem ferè habet Hugo à S. Victore lib. 2. part. 2. cap. 13.

Alii censent Subdiaconatum ideo esse Ordinem sacrum; quia cùm priùs Subdiaconis non liceret vasa sacra contingere, ut patet ex Concilio Laodicæno, & Agathensi; illud privilegium postmodum ipsis concessum est, ac propterea Ordo illorum sacer est habitus.

Sed contra. Subdiaconi ex suâ ordinatione jus semper habuerunt attrectandi vasa sacra, ut patet ex canone 5. Concilii IV. Carthaginensis: *Subdiaconus*, inquit, *cùm ordinatur, quia manûs impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipit vacuam, & calicem vacuum.* Unde Balsamon interpretatur canonem Laodicænum de vasis sacris, quando in iis continetur corpus aut sanguis Christi, quæ tunc Subdiacono contrectare non licet. Quamquam primis Ecclesiæ seculis Laïci etiam corpus Domini in domos suas deportabant, & propriis manibus contingebant.

R. Itaque 2°. vera ratio, cur Subdiaconatus recenseatur inter majores, repetenda est ex dispositione Ecclesiæ, quæ propter ministeria in Subdiaconis præstantiora & sanctiora, quàm in inferioribus Clericis, ut pote quæ immediatiùs ad ritum sacrificii concurrant, illorum Ordinem inter majores & sacros recensuit, cùm eosdem priùs lege perpetuæ continentiæ astrinxisset, ac postea per Urbanum II. qui obiit anno 1099. ipsis indulsisset, ut in Episcopos eligi possent de licentiâ Romani Pontificis, vel Metropolitani, cùm antea nullus in Episcopum eligi posset, qui non esset Presbyter aut Diaconus. Refertur illud decretum dist. 60. cap. 4. *Nullus.*

Quibus motus Innocentius III. Subdiaconatus Ordinem inter majores & sacros reposuit, ut patet ex cap. *à multis*, de ætat. & qualitat.

& Ord. præficiendorum, & cap. *Miramur*, de servis non ordinandis.

Q. 4°. *Quot sunt Ordines?*

R. Ex antiquâ & constanti Ecclesiæ Latinæ Traditione septem recensentur, tum ab Eugenio IV. in Decreto pro Armenis, tum à Concilio Tridentino sess. 23. cap. 2. scilicet Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythatus, Exorcistatus, Lectoratus, & Ostiariatus. De Presbyteratu & Diaconatu nullum potest esse dubium, cùm eorum mentionem faciant Apostolorum scripta. De inferioribus igitur Ordinibus.

Probatur 1°. ex Concilio Carthaginensi IV. in quo sedit S. Augustinus anno 398. ibi enim recensentur iidem Ordines, quos recensuit Concilium Tridentinum, exponiturque ibi ritus, quo singuli conferri solerent. 2°. ex S. Cornelio, qui rexit Ecclesiam circa medium tertii seculi: sic enim habet in epist. ad Fabium Antiochenum, quam refert Eusebius hist. lib. 6. cap. 35. *Is ergo* (Novatus) *qui Evangelium vindicabat, nesciebat in Ecclesia unum Episcopum esse debere, ubi videlicet esse Presbyteros quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolytos quadraginta duos, Exorcistas & Lectores cum Ostiariis quinquaginta duos*, &c. Ex quibus patet à primis seculis in Ecclesiâ Latinâ septem Ordines extitisse.

Dico, *In Ecclesiâ Latinâ;* nam apud Græcos à mille annis & ampliùs quatuor tantùm Ordines agnoscuntur, scilicet Presbyteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, & Lectoratus, ut patet ex eorum Euchologiis, ex Concilio VIII. generali, actione 9. can. 5. ex Nicæta in vitâ sancti Ignatii Constantinopolitani Episcopi, & ex epistolâ Joannis VIII. ad Imperatorem Græcorum. Videntur tamen recessisse ab antiquo more; Con-

cilium quippe Laodicenum can. 24. meminit Lectorum, Cantorum, Exorcistarum,& Ostiariorum; & S. Epiphanius in Expositione fidei,recensitis Ordinibus Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, & Lectorum, hæc subdit: *post illos omnes deinceps Exorcistæ sequuntur, & linguarum interpretes tam in lectionibus, quàm in concionibus. Sequuntur laborantes, qui mortuorum corpora curant; tum Janitores, ac reliqui disciplinæ causâ Ordines instituti.*

Q. 5. *Præter septenarium Ordinum numerum à Concilio Tridentino laudatum, sunt-ne plures admittendi?*

R. Concilium ita approbavit ac confirmavit septenarium illum numerum, ut nec damnaverit morem Græcorum, qui quatuor tantùm Ordines retinent: nec negaverit plures in Ecclesiâ Latinâ esse agnoscendos, satis quippe illi fuit retundere Novatorum obtrectationes adversùs septem illos Ordines, nec voluit attingere Catholicorum controversias; alii enim, ut Canonistæ, contendunt tonsuram Clericalem addendam septenario Ordinum numero, alii Cantoratum, seu Psalmistatum, cujus sæpius fit mentio apud veteres, ac præsertim in Concilio Carthaginensi quarto canone 10. alii Episcopatum, gitur.

Q. 6°. *Tonsura Clericalis, Cantoratus, & Episcopatus sunt-ne Ordines distincti?*

R. 1°. Communis est Theologorum sententia, nec Tonsuram Clericalem, de quâ postea, nec Cantoratum esse ordines. Non quidem Tonsuram, quia nulla ei competit functio circa corpus Christi sive reale, sive mysticum; sed est quasi Noviriatus, & præparatio quædam ad Ordines suscipiendos. Non Cantoratum, quia solus Episcopus est ordinationis Minister: atqui Cantora-

tus confertur à Presbytero, ex Concilio Carthaginensi quarto citato canone 10. in quo sic habet: *Psalmista, id est Cantor, potest absque scientiâ Episcopi, solâ jussione Presbyteri officium suscipere*; ergo Cantoratus est merum officium, quod Bellarminus existimat nunc confundi cum officio Lectoris. Sed celebris est Scholæ controversia circa Episcopatum, num scilicet sit Ordo distinctus à Presbyteratu.

Sanctus Thomas cùm junior scriberet in dist. 24. lib. 4. Sentent. qu. 3. art. 2. referturque in Supplem. qu. 40. art. 5. censuit Episcopatum non esse ordinem distinctum, sed extensionem duntaxat characteris Sacerdotalis ad novum officium & ampliorem potestatem ac dignitatem; ita ut Episcopatus aliud non sit, quàm Sacerdotium perfectum. Verba ejus sunt cit. art. 5. Supplementi in responsione ad 2. *Dicendum quòd Ordo, prout est Sacramentum imprimens characterem, ordinatur specialiter ad Sacramentum Eucharistiæ; in quo ipse Christus continetur; quia per characterem ipsi Christo configuramur; & ideo licet detur aliqua potestas spiritualis Episcopo in suâ promotione respectu aliquorum Sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris, & propter hoc Episcopatus non est Ordo.* In hâc sententiâ fuerunt Hugo à Sancto Victore, Magister Sententiarum, Alexander Halensis, Albertus Magnus, S. Bonaventura, & ex recentioribus Dominicus Soto in eandem Distinct. 24. & alii passim.

Ad hanc verò sententiam inducti sunt illi Theologi his præcipuè momentis, 1°. quia una est Catholicorum vox, in Ecclesiâ septem Ordines existere: atqui si Episcopatus est Ordo distinctus, jam non erunt septem, sed octo Ordines. 2°. quia distinctio repeti debet ex diversâ habitudine, seu respectu ad Eucharistiam, ut

sæpiùs diximus: atqui Episcopatus aliam non habet habitudinem ad Eucharistiam, quam Presbyteratus; potestas enim Episcopalis tota est ad regendum corpus Christi mysticum, ad confirmandos Neophytos, ordinandos Ministros, & alia munia obeunda erga omnes Fideles, tam Clericos, quàm Laïcos: ergo potestas illa non est novus character, sed extensio characteris Sacerdotalis.

Quomodo verò idem character possit extendi, alii aliter explicant, juxta varias opiniones de naturâ & essentiâ characteris genericè sumpti, de quibus in Tractatu de Sacramentis in genere. Qui opinantur characterem nihil aliud esse quàm relationem, docent divinitùs extendi characterem Sacerdotalem, quomodo potestas Præfecto urbis à Rege collata extenditur, quando Rex amplificat ejus jurisdictionem, illumque præficit toti Provinciæ. Qui verò censent characterem esse qualitatem, dicunt illum extendi eo modo, quo extenditur habitus alicujus disciplinæ, puta Philosophiæ; idem enim habitus, crescente peritiâ Philosophi, simul crescit, & extenditur ad plures conclusiones.

Communior sententia cui subscribimus, docet Ordinationem Episcopalem esse Ordinem distinctum, novumque imprimere characterem. Quare.

R. 2°. Episcopatus est Ordo distinctus à Presbyteratu.

Probatur 1°. ex confutatione oppositæ sententiæ; si quid enim obstaret quominus Episcopatus esset Ordo à Presbyteratu æquè distinctus, ac Diaconatus, & alii inferiores Ordines, maximè quia non haberet specialem respectum ad Eucharistiam, & contra communem Catholicorum sententiam admittendi essent plures, quàm

ſeptem Ordines : atqui ejuſmodi momenta reſponſioni non obſtant.

Non primum ; quia Epiſcopus magis ordinatur ad Euchariſtiam, quàm Oſtiarius, Lector, & Exorciſta ; conſtituit enim Euchariſtiæ Miniſtros, iiſque leges præſcribit, ut cum dignitate aç majeſtate auguſtiſſimum illud myſterium peragant : atqui iſthæc Epiſcopi munia magis tendunt ad Euchariſtiam, quàm officium Oſtiarii, Lectoris, & Exorciſtæ, ut per ſe patet : ergo Epiſcopatus potiori jure numerandus eſt inter Ordines, quàm Oſtiariatus & Lectoratus.

Non ſecundum ; quia Diaconatus eſt Sacramentum à Presbyteratu diſtinctum, ut dicetur capite ſequenti ; idque concedunt plures ex patronis oppoſitæ ſententiæ non ſolùm de Diaconatu, ſed etiam de inferioribus ordinibus : attamen unâ Catholicorum voce ſeptem ſunt tantùm legis novæ Sacramenta : eſſent autem octo, quin & tredecim, ſi Diaconatus & inferiores Ordines reponantur inter Sacramenta.

Porrò eâdem ratione ſolvitur uterque difficultatis nodus, nimirum Ordo & Sacramentum duobus modis ſpectari debent, nempe generatim & ſpeciatim. Ordo & Sacramentum genericè ſumpta dividuntur immediatè in ſeptem ſpecies, ſicut animal in rationale & irrationale. Et ita ſicut ſunt tantùm duæ ſpecies animalis, ſcilicet homo & brutum ; ſimiliter ſeptem duntaxat ſunt Ordines, & totidem Sacramenta. Sed ſicut animal ſpecificè ſumptum, putà brutum, ſubdividitur in infinitas propemodum ſpecies ; quot enim ſunt volatilia diverſæ ſpeciei, quot terreſtria, quot aquatilia ? Ita ſubdividitur Sacramentum Ordinis in noſtrâ ſententiâ poſtmodum ſtabiliendâ, in Epiſcopatum, Presbyteratum, & Diaconatum : in aliorum verò ſenten-

tiâ in totidem species Sacramenti, quot sunt Ordines: similiter Ordo Sacerdotalis, qui genericè est unus, subdividitur in duas species, nempe Episcopatum & Presbyteratum.

Nec dicas Episcopum non posse esse, qui non sit Presbyter: contra verò validè, quamvis illicitè ordinari Presbyterum per saltum, ut aiunt, hoc est, omisso Diaconatûs gradu. Ne inquam, hoc dicas; quia non sequitur Baptismum, Confirmationem, & Ordinem non esse distincta Sacramenta, ex eo quòd nullus possit validè confirmari aut ordinari, nisi priùs fuerit baptizatus.

Levius est quod objiciunt, nimirum lege Ecclesiasticâ Ordines non esse conferendos, nisi Sabbatho Quatuor Temporum; consecrationem verò Episcopalem eâdem lege peragendam duxaxat diebus Dominicis & solemnibus, ac proinde Episcopatum non esse Ordinem. Nunquid enim minores Ordines iisdem diebus conferre non licet? Addo Ecclesiam, quò Fideles majori in pretio Episcopatum haberent, ut pote qui est Sacerdotii summus apex, meritò sanxisse, ut Episcopus non consecraretur, nisi diebus solemnioribus.

Probatur 2°. positivè nostra responsio; in illo agnoscendus est Ordo distinctus, in quo est distinctus character, & specialis potestas habitudinem & respectum habens, saltem remotum, ad Eucharistiam, hæc est enim vera Ordinis ratio, ut constat ex dictis: atqui in Episcopo est character distinctus à Presbyteri charactere, specialisque potestas & quidem divinitus instituta, quæ non competit Presbytero, ut in secundâ parte dicetur; Episcopus nempe Neophytos confirmat, magisque præparat ad percipiendam Eucharistiam, ejusdem sacramenti ministros constituit, ipsisque ritus præscribit, qui-

bus tam auguſtum myſterium digné peragant: Ergo Epiſcopatus revera eſt Ordo diſtinctus à Presbyteratu.

Dices: Si Ordines ita multiplicare liceat, Epiſcopatus rurſus erit dividendus in primatum ſummi pontificis, Archiepiſcopatum, & Corepiſcopatum: Presbyteratus ſimiliter in Archipresbyteratum, & ſimplicem Presbyteratum; Diaconatus quoque in Archidiaconatum & ſimplicem Diaconatum: atqui ejuſmodi Ordinis diviſio eſt contra omnium Catholicorum ſenſum: ergo.

Nego ſequelam majoris; omnes enim illi honoris tituli præterquamquod ab Eccleſiâ ſunt inſtituti, (excepto Primatu ſummi Pontificis, quem in ſecundâ parte dicemus eſſe juris divini) aliam non habent habitudinem ad Euchariſtiam, quàm Epiſcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus, nihilque ejuſmodi Ordinibus ſuperaddunt quàm mera officia hierarchica ad arctius colligenda & vincienda inter ſe membra Eccleſiæ, quæ eſt corpus Chriſti myſticum, ſubditoſque Fideles ſecuriùs & accuratiùs dirigendos ad beatitudinem. Sed de ejuſmodi officiis ubi de Hierarchiâ.

Caput V.

De definitione & officio cujuſque Ordinis ſeorſim ſpectati.

Doctrinæ ſeries poſtulat, ut traditâ & elucidatâ notione Ordinis generatim ſumpti, & vindicatâ capite præcedenti adversùs Novatores exiſtentiâ plurium Ordinum, ſpeciatim jam exponamus quæ ſit definitio, quæve officia

uniuscujusque Ordinis. Elici quidem possunt ista duo ex dictis capite superiori de plurium Ordinum existentiâ. Sed cùm illa imprimis soleant inquiri in examine ordinandorum, non abs re erit, si eadem distinctius ac dilucidiùs exponamus.

PARAGRAPHUS I.

De Ostiariis.

Q. 1°. QUid est Ostiariatus?

R. Est Ordo, quo præficitur Clericus ad Ecclesiæ & sacræ ejus supellectilis custodiam, vindicandamque reverentiam domui Dei debitam.

Hæc descriptio eruitur ex ipsomet ritu ordinationis, in quo Pontifex, cùm claves tradit ordinandis, eos ita alloquitur: *Sic agite quasi reddituri Deo rationem pro iis rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Deinde ad circunstantes conversus ait: *Deum Patrem omnipotentem, Fratres charissimi, suppliciter deprecemur .... ut sit eis fidelissima cura in Domo Dei diebus ac noctibus, ad distinctionem certarum horarum, ad invocandum nomen Domini.*

Q. 2°. *Quot sunt Ostiarii munia?*

R. Quatuor recenset ex Pontificali Catechismus Romanus parte 2. de Sacramento Ordinis. Primum: Ostiarii est Ecclesiæ januas dignis aperire, & indignis claudere: puta infidelibus, excommunicatis, &c Secundum, curare, ne quis Laïcorum propiùs ad altare accedat: Tertium, pulsare campanam, & populum fidelem statis horis convocare ad divinum Officium: Quartum, servare vasa sacra, & omnem Ecclesiæ supellectilem. *Ipsi*, inquit Magister Sententiarum lib. 4. dist. 24. *tenentes clavem, omnia*

intus & extra custodiunt. Ostiarii igitur, ex primâ suâ institutione, sunt sactarii custodes, & Ecclesiæ thesaurarii, ut apertè declarant laudata Pontificis verba.

Quintum Ostiarii munus designat Concilium Mediolanense primum, tit. *de Ostiario*, nempe invigilare, ut omnes in Ecclesiâ reverenter se gerant: *Ostiarius*, inquit, *fores Ecclesiæ custodiat, Ecclesiam suo tempore claudat, & aperiat; infideles, hæreticos, excommunicatos, & alios, quibus jure interdictum est, ab Ecclesiâ arceat & ejiciat; ne populum propiùs ad Sacerdotem rem divinam facientem accedere patiatur, campanas pulset; in Ecclesiâ dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliâve ratione Officia divina perturbantes, & quovis modo indecorè atque irreverenter se habentes moneat; si pertinaces sint, expellat, aut ad Superiorem deferat. Mendicantes excludat, Ecclesiam verrendam curet; bruta denique, canesque expellat, quidquidve in Ecclesiâ dedecet, amoveat.* Ex quibus patet 1°. ascendentem ad primum Ordinis gradum ita debere esse affectum, ut cum Propheta veraciter dicere queat: *Domine, dilexi decorem domûs tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*, Psalm. 25. 2°. Si unquam Officium Ostiariorum fuit Ecclesiæ necessarium, maximè hâc nostrâ ætate, quâ propter decrescentem Fidelium devotionem, dissolutiones in Templis invaluerunt.

Quanta verò sit Ostiariorum dignitas, æstimari debet, 1°. ex præstantiâ Janitorum veteris legis supra populum. Erant illi Levitæ, selecta Domini hæreditas, excubantes ad quatuor portas domûs Dei, & quidem magno numero, libri quippe 1. Paralipomenon cap. 9. v. 22. recensentur 212. ad majorem venerationem Templo conciliandam, & majestatem ejus ampliùs declarandam. Quòd si in tanto honore erant,

qui umbræ deserviebant, quanto magis qui propalatæ veritati nunc ministrant? 2°. ex dignitate, quâ in Republicâ aliis præeminent qui præficiuntur ad custodiam regii Palatii, & thesauri; quæ enim eorum dignitas, qui præficiuntur ad custodiendam ipsiusmet Dei Basilicam, & sacratissima, quæ in eâ recluduntur, si tanti æstimantur custodes aulæ regiæ? *Constantinum illum magnum*, inquit S. Chrysostomus hom. 26. in 1. ad Cor. circa finem, *magno se honore affecturum existimavit filius, si in vestibulis collocaret piscatoris; & quod in regiis palatiis Janitores sunt Regibus, id in sepulchro Reges sint piscatoribus: & illi quidem velut ipsius loci Domini intus habitant: hi verò tanquam accolæ ac vicini præclarè secum agi putant, si janua ipsis assignetur vestibularis.* 3°. præsertim ex Christi Domini exemplo Ostiariorum ministeria mirum in modum illustrantur; ipse enim summus Sacerdos, & totius Sacerdotii fons & origo zelum suum pro domo Dei in obeundis Ostiarii muniis quam sæpissimè commendavit: Marci 11. v. 6. *non sinebat ut quisquam transferret vas per templum;* hoc est, prohibebat, ne quis profanis onustus sarcinis per atrium Templi brevioris & commodioris viæ causâ pertransiret. Hæ voces, *non sinebat*, indicant Christum hocce munere fuisse defunctum, non unâ aut alterâ vice, sed quâlibet occasione, quæ se ipsi quotidie docenti in Templo frequenter offerebat. Nec verbis tantùm & suasionibus violatores sacri loci redarguit, sed interdum flagellis & verberibus ejecit, Matth. 21. Marci 11. & Joan. 2.

PARAGRAPHUS II.

De Lectoribus.

Q. 1° QUid est Lectoratus?

R. Est Ordo, quo traditur potestas legendi in Ecclesiâ Scripturam sacram utriusque Testamenti, & scripta sanctorum Patrum. Colligitur ex ipsâ formâ ordinationis in Pontificali Romano in hunc modum præscripta: *Accipite* (codicem) *& estote verbi Dei relatores, habituri, si fideliter & utiliter impleveritis officium vestrum, partem cum iis, qui verbum Dei benè administraverunt ab initio.*

Q. 2°. *Quot sunt Lectoris officia?*

R. Quinque.

Primum, Lectoris est in Ecclesiâ publicè legere, 1°. Scripturam sacram, non solùm veteris, sed etiam novi Testamenti. Hugo Victorinus libro 2. de Sacramentis, excipit libros Evangeliorum; sed Concilium Laodicenum can. 59. & Carthaginense III. can. 47. nullum librum excipiunt. 2°. Doctorum orthodoxorum scripta, ex Concilio Carthaginensi III. can. 47. Unde Yvo Carnotensis serm. de excellentiâ sacrorum Ordinum ait: *Hic quidem, qui ad hunc gradum* (Lectoratûs) *provehitur, Litterarum scientiâ debet esse instructus, ut & sensum verborum intelligat, vim accentuum sciat, distinctè legat, ne confusione pronuntiationis intellectum auditoribus auferat, attendat quid sit indicativè legendum, quid sit interrogativè: ubi sit in oratione subdistinctio, media distinctio; quia & hæc male servata intellectum perturbant, & ad risum provocant; auribus enim & cordi consulere debet Lector.* Eadem habet Magister Sententiarum lib. 4. dist. 24. quæ ex Yvone exscripsisse videtur.

Secundum, Lectori incumbit tradere Fidei rudimenta sive Catechumenis, sive baptizatis rudioribus, eaque ipsis explanare; in admonitione enim ad Lectores ait Pontifex, *Lectorem oportet legere ea, quæ prædicat*: quibus verbis duo exprimuntur: nempe legere, & prædicare.

Tertium, Lectoris olim munus fuit Episcopo prædicanti legere eam Scripturæ partem, quam ille expositurus erat.

Quartum, Ad Lectorem pertinet Divinas laudes decantare, & præesse Psalmistis, seu Cantoribus, qui prioribus temporibus erant veluti ejus coadjutores.

Quintum; Lector etiam antiquitùs novos fructus benedicere consueverat, ut colligitur ex Pontificali Romano, ubi Pontifex in degradatione Lectoris propter ejus crimina, sic loquitur: *In Ecclesiâ Dei non legas ulteriùs, aut cantes, nec panes, aut fructus novos ullatenus benedicas; quia tuum officium non implevisti fideliter & devotè.*

Atque ex his perspicuum est Lectoris Ordinem antecellere Ostiariatum, cùm ipsi competant munia honorificentiora; Ostiarius quippe fores materiales aperit, Lector spiritales, corda scilicet Fidelium: ille sollicitus est circa exteriorem domûs Dei decorem, iste circa interiorem; & ita proximiùs disponit ad Eucharistiam dignè percipiendam.

Quanti autem Veteres fecerint Ordinem Lectoris, liquet ex epist. 33. & 34. S. Cypriani, qui illustres Christi Confessores Aurelium scilicet & Celerinum in præmium suæ confessionis Lectoratûs Ordine sublimavit: *quia*, inquit de Aurelio, *nihil magis congruit voci, quæ Dominum gloriosâ prædicatione confessa est, quàm celebrandis Divinis lectionibus personare, post verba sublimia, quæ Christi martyrium prolocuta sunt. Evangelium*

Christi legere, unde martyres fiunt: ad pulpitum post catastam venire: illic auditum esse cum miraculo circumstantis populi, hîc cum gaudio fraternitatis audiri. Et de Celerino: *nefas fuerat, nec decebat sine honore Ecclesiastico esse, quem sic Dominus honoraverit cælestis gloriæ dignitate.... Lucent in corpore glorioso clara vulnerum signa, eminent & apparent in membris longâ tabe consumptis expressa vestigia: sunt magna, sunt mira, quæ de virtutibus ejus ac laudibus fraternitas audiat.* Et infra: *Nihil est, in quo magis Confessor fratribus prosit, quàm ut dum Evangelica lectio de ore ejus auditur, Lectoris fidem quisquis audierit, imitetur.*

Refert etiam Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 3. Julianum ipsum Cæsareo sanguine illustrem honori duxisse, priusquam à fide deficeret, si ad Lectoris gradum proveheretur.

Paragraphus III.

De Exorcistis.

Q. 1°. Quid est Exorcistatus?

R. Est Ordo, quo datur potestas expellendi dæmones à corporibus sive baptizatorum, sive Catechumenorum; ita enim initiandos alloquitur Pontifex: *Habete potestatem imponendi manus super Energumenos sive baptizatos, sive Catechumenos.* Et in oratione, quam pro eis apud Deum fundit: *probabiles sint Medici Ecclesiæ tuæ, gratiâ curationum, virtuteque cælesti confirmati.*

Q. 2°. *Quænam sunt Exorcistæ officia?*

R. Unum ipsis tribuunt Veteres, Concilium Laodicænum, Carthaginense IV. & Pontificale Romanum; nempe adjurare dæmones, quod est longè præstantius recensitis inferiorum Or-

dinum officiis, cùm Exorcista voce quidem humanâ, sed potestate Divinâ, ut loquitur sanctus Cyprianus epistolâ ad Demetrianum, dæmones ejiciat, efficaciùsque ad Eucharistiam disponat.

Dices 1°. pro Pseudoreformatis: gratiæ gratis datæ primo seculo concedebantur, non Apostolis solùm, sed & omnibus credentibus, ut constat ex cap. Marci ultimo v. 17. ubi sic Christus loquitur: *signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis*, &c. Promissum autem illud restringi debet ad primordia Ecclesiæ, quibus infideles per stupenda illa signa adducendi erant ad fidem, qua plantata & radicata prorsus defierunt. Atqui potestas ejiciendi dæmones est gratia gratis data, & fides jamdudum in toto orbe est seminata & radicata: ergò potestas ejiciendi dæmones à pluribus seculis non existit in Ecclesia, nec unquam credita fuit annexa Ordinibus Ecclesiasticis.

Distinguo majorem. Gratiæ gratis datæ omnibus fidelibus concedebantur ad tempus, aliquæ, Concedo; omnes omnino, Nego majorem: namque gratia remittendi peccata, convertendi panem in corpus Christi reale, sunt gratiæ gratis datæ, cùm dentur in aliorum commodum & salutem: non fuerunt tamen fidelibus communes, hactenusque permanserunt in Ecclesia. Unde concessa minore,

Distinguo consequens: potestas ejiciendi dæmones non ampliùs existit apud Laïcos, & credentium vulgus, Concedo: apud Ecclesiæ Ministros, Nego consequent. Sicut enim donum interpretandi Scripturam sacram permanet in Ecclesiæ pastoribus, & curandi infirmos per Extremam unctionem in Sacerdotibus: ita & po-

testas ejiciendi dæmones in Exorcistis, quamvis ejusmodi dona desierint in Laïcis.

Probatur autem nostra responsio, 1°. quia Ecclesiæ denegari non debet, quod concessum agnoscitur Synagogæ: atqui Synagogæ concessa est potestas expellendi dæmones; eam quippe Christus agnovit Matth. 12. v. 27. *Si ego in Beelzebub ejicio dæmones, filii vestri in quo ejiciunt? ideo ipsi judices vestri erunt.* De eâ potestate, quæ in gente suâ vigebat, scribit Josephus lib. 8. Ant. c. 4. Quòd autem potestas illa in singulis Judæis non obtineret, præterquamquòd ipse Josephus satis indicat loco citato, colligit Baronius ad annum Christi 57. ex cap. 19. Act. v. 14. ubi refertur filios Sevæ Principis Sacerdotum Exorcistas egisse.

Probatur 2°. ex constanti Ecclesiæ Traditione, quæ semper Ministros instituit ad dæmones expellendos.

Tertullianus lib. de præscrip. cap. 41. reprehendit in sectis Hæreticorum, quòd etiam mulieres apud eos exorcismos agerent: *ipsæ mulieres Hæreticæ*, inquit, *quàm procaces, quæ audeant docere, exorcismos agere, curationes repromittere.*

Sanctus Cornelius summus Pontifex & Martyr, tertio mediante seculo, epist. ad Fabium Antiochenum, quam refert Euseb. Hist. lib. 6. cap. 43. scribit, suo tempore in Ecclesiâ Romanâ fuisse *Exorcistas, & Lectores cum Ostiariis. 52.*

S. Cyprianus, S. Cornelii coætaneus, epist. 45. de potestate Exorcistarum, sic habet: *Hodie etiam geritur ut per Exorcistas voce humanâ, & potestate divinâ flagelletur & uratur, ut torqueatur diabolus.* Ex Tractatu adversùs Demetrianum infensissimum Christianorum hostem, & crudelem persecutorem: *ô si audire eos* (dæmones) *velles & videre, quando à nobis adjurantur & tor-*

tentur spiritualibus flagris, & verborum tormentis e obsessis corporibus ejiciuntur, quando ejulantes & ementes voce humanâ & potestate divinâ flagella r verbera sentientes, venturum judicium confiten-ur. Veni & cognosce vera esse quæ dicimus.... vide-is nos rogari ab iis, quos tu rogas, timeri ab eis, uos tu times; quos tu adoras, videbis sub manus no-ras stare vinctos, & tremere captivos. Porrò tem-ore S. Cypriani desierant exteriora miraculo-im dona.

Concilium Laodicænum anno 302. can. 26. rohibet, ne quis dæmones adjuret, qui ab E-iscopo non fuerit ordinatus.

Concilium Carthaginense quartum anno 398. :ponit ritum, quo Exorcista ordinari consue-:rat.

Sanctus Hilarius Exorcistam ordinavit san-um Martinum, ex Severo Sulpitio in histo-ï vitæ sancti Martini.

Denique Ecclesia, sive Orientalis, sive Occi-ntalis, à temporibus Apostolorum hactenus orcismos seu adjurationes adhibuit adversùs :monés; quamvis enim Exorcistatus apud ·æcos ab aliquot seculis non sit Ordo ab aliis stinctus, ut jam observatum est, apud eos ta-:n potestas & usus imperandi dæmonibus in :erdotio permanet.

Instas 1°. vel ipsâ experientiâ constat potesta-n illam jamdudum in Ecclesiâ desiisse: nul-n enim reperire est, qui exorcismis dæmo-; è corporibus expellat: ergo frustra ordinan-Exorcistæ.

Nego antecedens: imò multis experimentis ım posteriorum seculorum confirmatur illa estas, licèt nonnunquam careat effectu, pter infirmam vel Exorcistæ vel Energumeni ın; aut aliam pravam affectionem, Apostoli

liberare non potuerunt lunaticum à vexationibus dæmonis; Matth. 17. quærentibus autem Apostolis quare non potuissent ejicere, respondit Christus v. 19. *propter incredulitatem vestram.* Adjurandi ergo dæmones *vel exiliunt statim*, inquit sanctus Cyprianus lib. de vanitate Idolorum, *vel evanescunt gradatim, prout fides patientis adjuvat, aut gratia curantis aspirat.* Quin Christus v. 20. monet esse quoddam dæmoniorum genus ceteris obstinatius, ad quod ejiciendum in Exorcistâ opus est jejuniis, orationibus, & longâ patientiâ. Sed inde non colligitur nec Apostolis, nec nostris Exorcistis potestatem adversùs dæmones fuisse concessam.

Instas 2°. In Ecclesiâ Romanâ ordinatio Exorcistæ videtur ludus & scena; iis quippe conceditur potestas adjurandi dæmones, & simul usus hujusce potestatis interdicitur; nequidem enim Presbyteris eos adjurare licet. Ergo.

Distinguo antecedens: usus interdicitur inconsulto Episcopo, Concedo: interdicitur simpliciter & absolutè, Nego antecedens. Porrò gravibus ex causis sanxit Ecclesia, ne quis, sive Exorcista, sive Presbyter, sine conscientiâ Episcopi energumenis exorcismos adhibeat. Alii quippe, ut rudiores & melancholici, facilè sibi persuadent vexari se à dæmone, cùm insoliti ac diuturnioris morbi causa eos latuerit: alii ex professo, & malignâ mente arreptitios se fingunt, ut popularem in se admirationem concilient, & largiores eleemosynas emungant. Meminere etiam Patres Laodicæni, & alii Scriptores quorundam impostorum & circulatorum, qui quæstûs causâ urbes & vicos circuiebant, & superstitionibus ac incantationibus, corporum morbis tanquam à dæmone creatis mederi se simulabant. Quibus corruptelis ac fallaciis, quæ

sacra

sacra ministeria in contemptum derisumque verterent, ut obviaret Ecclesia, pro suâ divinâ sapientiâ cavit, ne quis etiam Presbyterorum, dæmones è corporibus expellere attentaret, quin priùs ab Episcopo probatæ fuerint & morbi iniquitas, & morum Exorcistæ integritas, ac vitæ sanctitas: dæmon quippe eorum imperium facilè deridet, quos laqueis suis captivos tenet, ut patuit in filiis Principis Sacerdotum, in quos insiliit, cùm illum adjurarent in nomine Jesu, Act. 19. v. 13. Unde in ordinatione Exorcistarum Pontifex gravissimis hisce verbis illos admonet : *Studete igitur, ut sicut à corporibus aliorum dæmones expellitis, ita à mentibus & corporibus vestris omnem immunditiam & nequitiam ejiciatis, ne illis succumbatis, quos ab aliis vestro ministerio effugatis. Discite per officium vestrum vitiis imperare; ne in moribus vestris aliquid sui juris inimicus valeat vindicare.* Quæ autem in energumenorum exorcismis observanda sint, quæ præire debeat in Exorcistâ præparatio, præscribunt Concilium Mediolanense primum & quartum : *Pridie illius diei, quo alicui exorcismum adhibere inciderit, se jejunio & oratione præparare studeat. Tum confessus, conscientiâ ab omni culpâ purâ ac mundâ, magnâ cum humilitate & fide .... ad id munus obeundum accedat. Si Sacerdos autem est .... Missa sacrum faciat, si id commodè præstare potest.* Ubi illud munus non denegatur inferioribus Ordinibus, quin utiùs interdum esset, si à junioribus ad hoc officium ordinatis exerceretur ad majorem dæmonis contemptum & confusionem, vehementerque exoptant Tridentini Patres, quorum verba capite sequenti referemus, ut omnia inferiorum Ordinum officia restituantur.

Dices 2°. Sanctus Clemens lib. 8. Constitut. cap. 26. hanc sancti Thadæi Apostoli senten-

tiam laudat, *Exorcista non fit Ordinatione.* Ergo Exorcistatus non est numerandus inter Ordines.

R. 2°. Hoc opus non esse sancti Clementis, rejectumque fuisse inter libros apocryphos à Gelasio Summo Pontifice in Concilio septuaginta Episcoporum anno 494. Deinde ex hoc loco solùm colligi Apostolos judicasse Exorcistas suâ ætate non esse specialiter ordinandos, cùm Spiritus-sanctus miraculorum dona in credentes promiscuè effunderet, in alios genera linguarum, in alios gradatim curationum, in alios virtutem ejiciendi dæmones.

PARAGRAPHUS IV.

De Acolythis.

Q. 1°. QUid est *Acolythatus?*

R. Est Ordo, quo datur potestas ministrandi Subdiacono & Diacono in Missæ sacrificio; Acolytus enim secundùm vim nominis Græci, est famulus, ac veluti pedissequus.

Q. 2°. *Quot sunt officia Acolythi?*

R. Tria.

Primum ac præcipuum est parare vinum & aquam in urceolis, quos deinde exhibet Subdiacono. Hinc in Ordinatione Pontifex urceolum tradit Acolythis dicens: *Accipite urceolum ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi.*

Secundum, deferre lumina, dum Evangelium solemniter cantatur à Diacono: *Per totas Orientis Ecclesias*, inquit sanctus Hieronymus libro contra Vigilantium, *quando legendum est Evangelium, accenduntur lumina jam sole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum.* Atque in hujusce officii si-

;num Acolythus in Ordinatione suâ accipit :andelabrum cum cereo à Pontifice quidem juxa Pontificale Romanum : ab Archidiacono veò juxta Concilium Carthaginense IV. Amalaium, Yvonem, Magistrum Sententiarum, & ânctum Thomam Supp. q. 38. art. 1. ad 2. Sed ùm Archidiaconus istud munus obeat sub ocuis Pontificis, qui moraliter per principem Minitrum agit, *Acolythus*, inquit sanctus Thomas, *ccipit characterem ex verbis Episcopi, in hoc quòd acipit prædicta ab Archidiacono, & magis in acceptione rceoli, quàm candelabri. Unde non sequitur quod Arhidiaconus Ordinem conferat.*

Tertium, luminaria Ecclesiæ accendere & ßervare, propter quod Ecclesiæ mancipati diuntur; quia illud officium majorem in Ecclesâ assiduitatem postulat : *Sciatis vos*, inquit 'ontifex, *ad accendenda Ecclesiæ lumina manciari;* hincque vulgato nomine Ceroferarii vocantur.

Acolythi antiquitus, ut fidi Episcoporum Miistri, eorum epistolas & mandata perferebant, : epist. 43. sancti Cypriani : Eulogias etiam u Eucharistiam ad absentes deportabant, ex nocentio I. epist. 29. ad Decentium ; *quia ipsâ e* (Dominicâ) *propter plebem sibi creditam, nobism convenire non possunt* (Presbyteri ;) *idcirco ferentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut à nostrâ communione, maximè illâ die, non judicent aratos.* Usuardus ad 18. Kalendas Septembris fert de sancto Tharsicio Acolytho eum fubus & lapidibus à paganis fuisse obrutum, eo iòd Christi corporis sacramenta, quæ deferet, prodere noluisset.

Ex Acolythorum officiis facilè intelligitur eon Ordinem præcedentibus esse superiorem, n celebrandæ Eucharistiæ, à quâ singuli Or-

dines suum hauriunt decus ac perfectionem, propiùs inserviat; proptereaque exigere majorem cordis munditiam, & vitæ sanctitatem: *Pensate quod suscipitis*, inquit Pontifex, *non enim Deo placere poteritis, si lucem Deo manibus præferentes, operibus tenebrarum inserviatis: sed sicut Veritas dicit, luceat lux vestra coram hominibus.* Et infra: *Estote igitur solliciti in omni justitiâ, bonitate & veritate, ut & vos, & alios, & Dei Ecclesiam illuminetis.*

Paragraphus V.

De Subdiaconis.

Q. 1°. Quid est *Subdiaconatus?*

R. Est sacer Ordo, quo, ut præ se fert nomen Subdiaconi seu Hypodiaconi, datur potestas ministrandi Diacono & Sacerdoti in Missæ sacrificio.

Is Ordo, propter rationes allatas capite tertio, dicitur sacer, quâ voce distinguitur ab inferioribus Ordinibus.

Q. 2°. *Quot sunt Subdiaconi munia?*

R. Quinque recensentur in Pontificali Romano.

1°. Calicem & patenam in usum sacrificii Diacono offert, ponitque in altari, cùm antiquitus ipse Diaconus ista à Subdiacono tradita ad altare deferret, ex Rabano lib. 1. de instit. Cleric. cap. 8. quod etiamnum observatur in Ecclesiâ Græcâ, ubi Diaconus sacra vasa magnâ cum pompâ defert ad altare.

2°. Sacerdoti sacra facienti aquam fundit ad extrema digitorum abluenda in signum summæ munditiei in sacrificio requisitæ. Hinc in Ordinatione Archidiaconus urceolos cum bacili

x manutergio tangendos ipsi porrigit.

3°. Oblationes à populo suscipit, & ex iis quantùm satis est ad astantium communionem, in altari ponit, ne quid putridum in sacrario remaneat, ut habetur in libro Pontificali.

4°. Legit Epistolam, & in hunc finem librum accipit à Pontifice; sed de hocce munere nihil habet antiquus ordinationis ritus, nec veteres Sciptores: Lectorum erat Epistolas legere, ut etiamnum eas legunt in Ecclesiâ Græcâ.

5°. Pallas altaris, corporalia, & purificatoria abluit cum cautione in Pontificali præscriptâ; ubi Pontifex ordinandos monet quid in hisce ministeriis intelligere debeant: *Studete itaque, inquit, ut ista visibilia ministeria, quæ diximus, nitidè & diligentissimè complentes, invisibilia horum exemplo perficiatis. Altare siquidem sanctæ Ecclesiæ ipse est Christus.... per quem oblationes Fidelium Deo Patri consecrantur. Cujus altaris pallæ & corporalia sunt membra Christi, scilicet Fideles Dei, quibus Dominus quasi vestimentis pretiosis circumdatur..... Si itaque humanâ fragilitate contingat in aliquo Fideles maculari, præbenda est à vobis aqua cælestis doctrinæ, quâ purificati, ad ornamentum altaris & cultum Divini sacrificii redeant. Estote ergo tales, qui sacrificiis Divinis, & Ecclesiæ Dei dignè servire valeatis.*

Quanti vero sint momenti ejusmodi ministeria, quantamque in Subdiacono perfectionem exigant, pluribus ex capitibus perspicuè colligitur.

Ac primò quidem ex dictis de minoribus Ordinibus; si enim Ecclesia & recta ratio eam, quam diximus, morum integritatem, ac pietatis studium in iis requirunt, qui in inferioribus gradibus sunt constituti, remotiùsque Eu-

charistiæ conficiendæ inserviunt; dubium non est quin præstantiora expetant merita in iis, qui ad sacratiora ministeria assumuntur. *Ita de gradu in gradum ascendant*, inquit Concilium Tridentinum sess. 23. c. 11. de reform. *ut in eis cum ætate, vitæ meritum & doctrina major accrescat; quod & bonorum morum exemplum, & assiduum in Ecclesiâ ministerium, atque major erga Presbyteros & superiores Ordines reverentia, & crebrior, quàm antea, corporis Christi communio maximè comprobabunt.* Hinc Concilium Mediolanense quintum 3. part. tit. de examinandi ratione, sic præscribit Examinatoribus, *qui verò sacris Ordinibus ... initiandi sunt, cùm ornati excultique iis virtutibus esse debeant, quæ in Clericis inferiorum Ordinum requiruntur: sicut ad altiorem Ordinis gradum ascendunt, ita virtutum, & probitatis, & doctrinæ quodam quasi ascensu præstare debent. Quamobrem hoc imprimis ordinatores videant, an qui Ordinis Sacramento initiantur, per singulos illius gradus, & in vitæ spiritualis disciplinâ majorem progressionem fecerint.* Egregiè omnino; qui enim negligenter, & ut aiunt, perfunctoriè in minoribus se gessit, nec ullum præ se tulit studium plura conferendi in Ecclesiæ decus ac commodum, temerè, ne dicam impudenter, majora ambit ministeria. In examine igitur initiandorum ad Subdiaconatum meminisse oportet, quæ fuerit prior eorum eruditio, quæ pietatis signa jam dederint, & præterita cum præsentibus conferre, ut inde eluceat an & quantum in litteris & virtute profecerint. Non enim frustrà sacra Synodus Tridentina decrevit cit. c. 11. minores Ordines per temporum interstitia esse conferendos, neminemque ad Subdiaconatum promovendum, nisi post annum à susceptione postremi Ordinis, *nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio Episcopi,*

aliud exposcat. Sed disciplinæ ignarus, aut negligens, judicari non potest Ecclesiæ necessarius vel utilis. Hîc autem sacri Antistites majorem cautionem & severitatem adhibeant necesse est, ne postea aliquos vel miseratione ducti, vel importunitate victi, ad Diaconatum, & quod magis timendum est, ad Presbyteratum inutiles evehere cogantur, nullâ aliâ ratione, quàm quòd eos Subdiaconos effecerint; quasi verò errore resarciatur error; aut augustiora ministeria ad quæstum aut temporale commodum convertere liceat.

Secundò, Subdiaconi functiones & necessariæ dotes æstimari debent ex iis, quæ Ecclesia hactenus præmittenda duxit ejus ordinationi. Nimirum suâ lege prohibuit ne sacer ille Ordo conferatur nisi Sabbato Quatuor Temporum, hoc est, post triduanum jejunium, & profusiores solitò Fidelium preces; ita enim observatum est in ordinatione Apostolorum Pauli & Barnabæ, Act. 13. ubi sic legitur v. 2. & 3. *Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus-Sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.* Meritò quidem; par enim eorum debet esse votum, quorum causa communis existit; cùmque totius Reipublicæ Christianæ salus ac decus pendeat ex perfectò supremi Numinis cultu, omnium Fidelium maximè interest, ut ipsi offerantur digni & accepti Ministri, qui gratiâ apud Divinam ejus Majestatem polleant, iram ejus à populo, si quando deliquerit, avertant, & opportuna subsidia facilè obtineant. Hinc est quòd in ipsâ ordinationis horâ omnes summâ animi & corporis dejectione totam cælestem curiam in auxilium ad-

vocant, Deumque per ſacratiſſima quæque obteſtantur; plebs quidem genibus flexis, initiandi verò toto corpore in terrâ proſtrati, & ipſe Pontifex procumbens, *ut hos electos benedicere, ſanctificare, & conſecrare* dignetur. Hîc univerſus cœtus, adjunctis beatorum Spirituum ſuffragiis, Deum per Pontificem enixè rogat ut initiandos Subdiaconos 1°. benedicat, hoc eſt, omni donorum cæleſtium genere cumulet: 2°. ſanctificet, hoc eſt, ab omni terrenæ cupiditatis labe expurget: 3°. conſecret, id eſt tanquam ſelectum munus acceptet, ac in domo ſuâ in æternum Miniſtros conſtituat. Quis autem ex iis non intelligat ſacratiſſima eſſe Subdiaconi miniſteria, eximiamque in eo requiri virtutem?

Tertiò, idem colligitur ex lege ſervandi perpetuam continentiam, & quotidie perſolvendi Horas Canonicas, quam Eccleſia Subdiaconis imponit. Namque miniſteria illa cenſeri debent longè ſacratiſſima, perfectamque virtutem in Miniſtro exigere, ad quæ non patet acceſſus niſi virginibus, aut cœlibem vitam agentibus; hi quippe dicuntur à ſancto Cypriano lib. de habitu virginum, *illuſtrior portio gregis Chriſti, & Dei imago reſpondens ad ſanctimoniam Domini;* tantùmque diſtant à conjugatis, juxta ſanctum Fulgentium libro de virginitate, *quantùm ſimilitudo pecorum ab imitatione diſcernitur Angelorum?* quia ex Apoſtolo 1. Cor. 7. *qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo... & mulier innupta, & virgo, cogitat quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta & corpore & ſpiritu. Pura continentis anima*, inquit ſanctus Baſilius libro de virginitate, *ſicut oleum aquæ, ita corpori inſidet, nihilque ex carnalibus affectionibus turbidum puriſſimo decori admiſceri patitur.* Ne autem Subdiaco-

nus ex altissimo illo perfectionis gradu decidat, Ecclesia memor verborum Domini, Isaiæ 48. v. 9. *Laude meâ infrenabo te, ne intereas*; illum ad perennem Dei laudem adigit, dum quotidianum precandi officium per certas horas ita distributum ipsi injungit, ut verè cum Psalmistâ dicere queat: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Denique Ecclesia, quò Subdiaconi animus liber sit à curis mordacibus comparandi vitæ necessaria, statuit neminem sacro hocce Ordine initiandum, qui sufficienti titulo ad victum & vestitum non fuerit munitus. Sed de titulo Clericali, & cœlibatu Clericorum plura dicemus tertiâ parte. Isthæc pauca duntaxat prælibavimus, ut perspicuum sit, quanti Ecclesia æstimet Subdiaconorum ministeria, ad quæ tot & tanta exigit, ut expleantur eâ, quâ par est, religione.

Quartò, Subdiaconorum officia maximè pendi debent ex ipso ordinationis ritu, in quo Pontifex eos imprimis sic admonet: *Iterum atque iterum considerare debetis attente, quod onus hodie ultrò appetitis.... Deo, (cui servire regnare est) perpetuò famulari, & castitatem, illo adjuvante, servare oportebit, atque in Ecclesiæ ministerio semper esse mancipatos.* Tum calicem cum patenâ illis tradens ait: *Videte cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut Deo placere possitis.* Non exprimit tanti ministerii præstantiam, sed de eâ seriò cogitandum monet: *videte*, quia nulla vox est, quæ illam possit comprehendere, quidquid enim dicatur, minus erit. Deinde imponit amictum hisce verbis, *Accipe amictum, per quem designatur castigatio vocis*; quasi dicat, consecrasti os tuum Evangelio, faceтiis jam & vaniloquiis aperire non modò illicitum, sed & sacrilegum est: memen-

lem potestatem, sed nudum ministerium profanum dispensandi eleemosynas indigentibus; sic enim eo loci loquitur sanctus Petrus: *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem . . . quos constituamus super hoc opus:* Ergo Diaconatus non est sacer Ordo.

Nego antecedens; quamvis enim murmur Græcorum adversùs Hebræos, cujus fit mentio citato capite, fuerit occasio eligendi Diaconos, qui curam gererent Viduarum (quarum victui necessaria suppeditabat Ecclesia) & mensis præficerentur; constat tamen tum ex Scripturâ, tum ex Traditione, Diaconos ad augustiora ministeria fuisse ab Apostolis ordinatos.

Ac 1°. quidem ex Scripturâ; namque 1°. septem seliguntur pleni Spiritu-Sancto & sapientiâ, quæ dotes aliud sane spectant, quàm ministerium mensarum. 2°. Inaugurantur iisdem planè cæremoniis, quibus Saulus & Barnabas Act. 13. & alii sacri Ministri, scilicet orationibus & impositione manuum, *& orantes imposuerunt eis manus.* 3°. Stephanus & Philippus ambo ex septem Diaconis sacra munia statim obeunt; Stephanus quidem Jerosolymis verbum Dei prædicat, ac signis & prodigiis confirmat laudato capite 6. & Philippus Samariæ, ubi & baptizat, Act. 8. 4°. Apostolus 1. Tim. 3. v. 9. Diaconos inter Ministros Ecclesiæ recenset, *Habentes*, inquit, *mysterium fidei in conscientiâ purâ. Et hi autem probentur primùm, & sic ministrent nullum crimen habentes.*

2°. Idem constat etiam ex Traditione. Sanctus Ignatius, qui cum Apostolicis versatus est, epist. ad Trallianos sic habet: *Oportet & Diaconos Ministros existentes mysteriorum Jesu Christi, secundùm omnem modum omnibus placere; non enim ciborum*

& potuum sunt Ministri, sed Ecclesiæ Dei Ministri. Et epist. ad Ephesios: *Festinate ergo, dilectissimi, subditi esse Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis; qui enim istis subditus fuerit, Christo obedit, qui eis hoc concessit.* Sanctus Justinus secundo seculo scribit Apol. 2. Diaconos Fidelibus Eucharistiam distribuisse. Ex quo postmodum irrepsit abusus, quem Concilium Nicænum generale primum corrigit canone 18. nempe Diaconi Presbyteris etiam, qui Episcopo sacra facienti præsentes aderant, Eucharistiam porrigebant, sicut inferioribus Ministris & Laïcis, cùm rectus ordo postularet, ut in ejusmodi circumstantiis Presbyteri eam ab Episcopo acciperent. Sanctus Cyprianus tertio seculo Diaconos sæpius annumerat inter sacros Ecclesiæ Ministros: *Diaconos*, inquit epist. 65. *post ascensum Domini in cœlos, Apostoli sibi constituerunt Episcopatûs sui & Ecclesiæ Ministros.* Sanctus Cornelius summus Pontifex, & Beati Cypriani coætaneus, epistolâ sæpius laudatâ ad Fabium Antiochenum, Diaconos inter Clericos in secundo Ordinis gradu reponit post Presbyteros. Hæc autem antiquissimorum Patrum testimonia perspicuè demonstrant Diaconos ab Apostolis fuisse primariò ordinatos ad sacra officia, secundariò verò ad distribuendas Fidelium eleemosynas. Longum esset & omnino superfluum sigillatim appellare Patres & Concilia, quæ à tertio seculo usque ad nostram ætatem Diaconos ut Ministros altaris agnovêre, cùm inficias non eant adversarii.

Instas: S. Hieronymus, qui floruit quarto & quinto seculo, scribit Diaconos fuisse duntaxat institutos, ut ministrarent mensis profanis; epistolâ enim 85. ad Evagrium vocat eos *mensarum ac viduarum Ministros*; ergo Diaconatus non est sacer Ordo.

Nego antecedens: ſanctus quippe Hieronymus conſtanter agnoſcit Diaconos non ſolùm menſarum, ſed maximè altaris miniſterio eſſe mancipatos. In laudatâ epiſtolâ ad Evagrium docet Diaconos hoc eſſe in Eccleſiâ, quod Levitæ erant in Synagogâ: atqui Levitæ in veteri lege à populo erant ſelecti ut Templo miniſtrarent, *quod Aaron*, inquit, *& filii ejus atque Levitæ fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi, & Preſbyteri, & Diaconi vindicant in Eccleſiâ.* In epiſtolâ ad Heliodorum Diaconos collocat in tertio Sacerdotii gradu. Lib. 2. adversùs Jovin. Diaconos ſupra Laïcos evehit. In apologiâ adversùs eundem Diaconos, non minùs quàm Epiſcopos & Preſbyteros, continentiæ vinculo conſtringit; quia cum Preſbyteris immaculatam hoſtiam offerunt. Et lib. contra Luciferianos ſcribit Diaconos ex Epiſcopi juſſione habere jus baptizandi. Ita igitur eos vocat menſarum Miniſtros, ad comprimendum faſtum, quo nonnulli in Romanâ Eccleſiâ ſupra Presbyteros ſe erigant, ut non neget ſublimiora eorum munia: ſic herùs animi cœcitatem ac temeritatem in domeſtico increpat, cùm animal ſimpliciter eum nominat, ex parte ſcilicet quæ in ipſo eſt vilior; ſed nobiliorem, puta rationem, non excludit. Ideo autem Diaconi illi adversùs Presbyteros intumeſcebant, quòd cùm curam haberent theſauri Eccleſiaſtici, illumque diſpenſarent, ambitioſiùs à populo colerentur.

Inſtas iterum: Synodus Quiniſexta can. 16. definit ſeptem prioribus Diaconis Act. 6. concreditum non fuiſſe miniſterium ſacrum, ſed profanum duntaxat, *Propter hæc ergo nos* inquiunt Patres, *prædicamus, ut prædicti ſeptem Diaconi non de illis accipiantur, qui myſteriis ſerviunt.* Ergo in Eccleſiâ Græcâ Diaconatus non erat Ordo ſacer

anno 692. quo celebrata est illa Synodus.

R. 1°. negando consequentiam; quia licèt ad illam Synodum convenerint ducenti Episcopi, inter quos numerantur Patriarchæ Orientalis Ecclesiæ; collegerintque egregia antiquioris disciplinæ monimenta, etiamnum utilia, nonnulla tamen improbanda inseruerunt, propter quæ illa Synodus à Sede Apostolicâ meritò fuit rejecta; ac proinde canon, qui nobis hîc opponitur, nullius est ponderis, in hypothesi quòd adversariis patrocinetur.

R. 2°. distinguendo antecedens. Diaconi de illis non accipiantur, qui mysteriis serviunt; Diaconi, inquam, de quibus est sermo, Concedo: alii Diaconi, Nego antecedens. Itaque Synodus duplicis generis vult esse Diaconos, alios Eleemosynarios, qui curam pauperum gerant, & res temporales administrent: alios sacros, qui Divinis Mysteriis serviant: statuitque priores non esse assumendos ex Ordine sacrorum Ministrorum, quos à cultu Divino, cui mancipati sunt, retrahere nefas est; sed ex Laïcis eligendos, qui in illud munus incumbant: Et ad hanc suam legem confirmandam detorquet quod legitur Act. 6. de electione septem Diaconorum in mensæ profanæ ministerium, quasi ejusmodi Diaconi fuerint alterius gradûs ab illis Diaconis, quibus Apostoli utebantur in sacris Mysteriis, & quorum fit mentio epistolâ ad Timotheum, & epistolâ ad Titum; quamvis Stephanus & Philippus, qui erant ex septem laudatis Act. 6. prædicarent & baptizarent, ut jam observavimus. Cùm ergo Synodus agnoscat Apostolos ordinasse Diaconos ad sacrum ministerium, nedum nostræ responsioni adversetur, quin illam confirmat.

Q. 2°. *Diaconi sunt-ne institutionis Divinæ?*

R. Unâ voce affirmant Catholici, idque evidenter colligunt ex Concilio Tridentino seff. 23. can. 6. in quo sic definit: *Si quis dixerit in Ecclesiâ Catholicâ non esse Hierarchiam Divinâ ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris; anathema sit.* Ex hoc canone fide Divinâ credere oportet, in Hierarchiâ esse aliquos Ministros divinitus institutos: atqui ex omnium consensione non tenemur fide Divinâ credere Subdiaconos aut inferiores Ministros esse divinitus institutos; est enim opinio Scholæ, quam graves Theologi, & quidem magno numero, rejiciunt, ut capite sequenti patebit. Superest ergo ut Diaconi fide Divinâ credantur Divinâ ordinatione instituti.

Probatur nostra responsio trito sancti Augustini, & Vincentii Lirinensis argumento. Quod in nullo Concilio institutum cernitur, & semper ubique ab omnibus observatum est, illud Traditionis Apostolicæ seu Divinæ credi debet: atqui sacer Diaconorum Ordo in nullo Concilio institutus est, cùm in Ecclesiâ extiterit tempore Apostolorum, & deinceps semper & ubique, tum apud Græcos, tum apud Latinos retentus fuerit, ut constat ex testimoniis supra laudatis: ergo Diaconorum Ordo est divinitus institutus.

Dices: S. Cyprianus epist. 65. ad Rogatianum scribit Diaconos non à Christo, sed ab Apostolis fuisse institutos: *Meminisse autem Diaconi debent*, inquit, *quoniam Apostolos, id est Episcopos & Præpositos, Dominus elegit. Diaconos autem post ascensum Domini in cœlos Apostoli sibi constituerunt Episcopatûs sui & Ecclesiæ Ministros*: Ergo.

Distinguo antecedens. Diaconos Apostoli sibi constituerunt per ordinationem & consecrationem, Concedo: constituerunt quoad primariam institutionem, Nego antecedens. Illud

igitur discrimen est, in mente sancti Cypriani, Episcopos inter & Diaconos, quòd Episcopi ac Presbyteri non solùm à Christo fuerint instituti, sed etiam electi & consecrati: Diaconi verò duntaxat instituti: ab Apostolis autem electi & ordinati. Unde subdit Beatus Martyr, *Quòd si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit; possunt & hi* (Diaconi) *contra nos audere, à quibus Diaconi fiunt.* Sic in regno licèt quævis potestas vitæ & necis sit à Rege instituta, tamen judiciarium munus confertur aliàs ab ipsomet Rege, aliàs à Dynaste; unde oritur honoris distantia Regios Ministros inter & Ministros Fiscales, ut vocant.

Q. 3°. *Quot sunt Diaconi officia?*

R. Pontificale Romanum tria ipsi assignat: *Diaconum*, inquit Pontifex, *oportet ministrare ad altare, baptizare, & prædicare.* Quàm autem latè pateat hujusce vocis, *prædicare*, significatio, pergens Pontifex aperit; *Quia in ministerium tabernaculi testimonii, id est Ecclesiæ Dei eligimini in Levitico officio, quæ semper in procinctu posita, incessabili pugnâ contra inimicos dimicat... quam Ecclesiam Dei, veluti tabernaculum*, PORTARE ET MUNIRE DEBETIS ORNATU SANCTO, PRÆDICATU DIVINO, EXEMPLO PERFECTO. Quibus verbis magnificis, & è memoria nunquam delendis, comprehenditur quidquid Veteres de variis Diaconorum officiis tradiderunt.

Primò igitur Diaconi ministrant ad altare, ibique pluribus officiis defunguntur. 1°. quidem Episcopo vel Presbytero sacra facienti in omnibus præsto sunt; ipsi materiam sacrificii, panem scilicet & vinum exhibent, calicem consecrandum unà cum ipso offerunt, eadem verba simul proferunt, *offerimus tibi calicem salutaris*; adeo ut in libro Pontificali vocentur *Comministri &*

operatores *corporis & sanguinis Domini.* 2°. Evangelium solemniter & magnâ cum pompâ ex altori loco legunt. 3°. indignos à dignis separant terribili istâ voce, *recedant pœnitentes, sancta sanctis*; quæ, in mente S. Chrysostomi, speciem quandam præ se fert judicii extremi, in quo, Angelorum ministerio, hœdi ab ovibus in æternum separantur. Unde Yvo Carnotensis serm. de excellentiâ sacrorum Ordinum ait: *Apostoli & eorum successores decreverunt, ut in omni matrice Ecclesiâ septem Diaconi circa aram Christi sublimiori gradu tanquam columnæ altari assisterent ..... hi sunt septem Angeli, quos legimus in Apocalypsi tubâ canentes .... hi sunt septem candelabra aurea lucem Evangelii in manibus, id est in operibus præferentia ..... hi quoque sunt tonitrua septem, bestiales mentes terribili comminatione, vel quodam terribili tonitru commoventia* 4°. Præsunt astantium precibus, monent ubi flectenda genua, ubi levânda: quando benedictionem Episcopus impertiturus est, ut ad eam se præparent: quando ab oratione discedere licet, vel in eâ perseverandum, ut diebus jejunii, quibus cœtum non dimittunt hisce verbis, *ite missa est*, sed ut laudibus Divinis insistat, commonent dicendo, *Benedicamus Domino.* 5°. Juxta veterem Ecclesiæ disciplinam calicem seu sanguinem Domini astantibus dispensabant: *Solemnibus impletis*, inquit S. Cyprianus sermone de lapsis, circa finem, *Diaconus calicem præsentibus offerre cœpit.* In actibus passionis S. Laurentii, apud S. Ambrosium lib. 1. de Officiis c. 41. isthæc Martyris verba ad Xistum summum Pontificem leguntur, *Experire utrùm idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem.* Quin & corpus Domini sub specie panis distribuebant, ex sancto Justino Apol. 2. idque eis concedit Con-

cilium Carthaginense quartum, can. 38. *Diaconus*, inquit, *præsente Presbytero, Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget.* Consule in hanc rem caput decimum-sextum de Eucharistiâ.

Secundò, Diaconus ex officio baptizat etiam solemniter, non quidem ut ordinarius Minister, sed extraordinarius, ut latè prosecuti sumus Tractatu de Baptismo, ubi de Ministro, ad quem remittimus Lectorem.

Tertiò, Diaconus est verbi Dei Minister, vi quidem suæ ordinationis, si prædicatio fiat per modum catecheseos, & sine illo apparatu, qui competit eis, qui ex cathedrâ conciones ad populum habent; ex sancto enim Dionysio, aut quovis auctore libri de Hierarchiâ Ecclesiasticâ, ad officium ejus pertinet purgare, nempe à vitiis, quæ rudiores plerumque ex ignorantiâ contrahunt, atque eo titulo catechumenos exorcismis olim ad Baptismum præparabant, ex libro Eccles. dogmatum, inter opera S. Augustini: *Evangelistæ Diaconi sunt*, inquit Auctor Commentariorum in Epistolas S. Pauli apud sanctum Ambrosium ad caput quartum Epistolæ ad Ephesios, *quamvis non sint Sacerdotes, evangelizare tamen possunt sine cathedrâ.* Nam solemnis Evangelii prædicatio est præcipuum munus Episcopi, quod per se ipsum, nisi legitimè impediatur, obire tenetur, ex Concilio Tridentino sess. 5. c. 2. de reform. & sess. 24. c. 4. ita ut ne quidem, præsente Episcopo, Presbyteris id concederetur in quibusdam Ecclesiis, ut in Africanâ, teste sancto Augustino, qui jussum Valerii Hipponensis Episcopi, & natione Græci, ac senectute gravati, in excusationem adducit, quòd nondum ipse Episcopus, sed solùm Presbyter, præter morem conciones ad populum habuisset:

at cùm Episcopos aliquando legitimis impedimentis detineri contingat, Christus ne alicubi unquam desit prædicatio verbi Dei, adjutores ipsis dedit Diaconos, quos huic muneri delegarent, sicut Apostoli Stephanum, quem Pontifex initiandis in exemplum proponit: *Cogitate*, inquit, *Beatum Stephanum merito præcipuæ castitatis ab Apostolis ad officium istud fuisse electum. Curate, ut quibus Evangelium ore annuntiatis, vivis operibus exponatis;* bona quippe opera Evangelici præconis, sunt verborum ejus explanationes, & dictorum certissima argumenta, ideoque pergit Pontifex, *habete pedes vestros calceatos Sanctorum exemplis in præparatione Evangelii pacis:* atque in hujusce officii signum stolam imponit super humerum sinistrum ordinati Diaconi: *Orarium*, inquit Concilium Toletanum quartum, *oportet Levitam gestare, quia orat, id est, prædicat;* oratio quippe & sermo, orator & concionator, sunt termini synonimi.

Diaconus autem in suâ inauguratione decoratur orario seu stolâ, quæ apud veteres erat quoddam dignitatis insigne, & solemnis habitus amplissimus, ut discat debere se esse paratum ad dispensandum verbum Dei, ubi munus illud fuerit ipsi demandatum. Propterea sanctus Gregorius ægrè ferebat diaconos aliis studiis à præcipuo illo officio avocari: *Valde reprehensibile*, inquit lib. 4. epist. 44. *ut in Diaconatûs Ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis, eleemosynarumque studium vacare congruebat.* Et Concilium Mediolanense quintum part. 3. pro examine initiandorum ad Diaconatum, sic statuit, *Diaconorum examen experimentumve fiat, præterea aliquantò diligentiùs de Sacramentorum doctrinâ; experimentum item aliquod fiat in concionibus habendis, ex ratione Concionatorum*

examini infra præscriptá. Ex quibus Hallierus è Societate Sorbonicâ Episcopus Cabellionensis concludit paragrapho XI. de examine ordinandorum, eos qui Sacramentorum sunt inscii, & concionandi omnino imperiti, ad munus Diaconi esse inhabiles, minùsque idoneos.

Neque verò Patres hancce Diaconorum delegationem ad solam doctrinam coarctant, sed eam extendunt ad omnem Pastorum sollicitudinem, ut verbum Dei prædicatum radicetur in animis, crescat, & fructum afferat. S. Ignatius epistolâ ad Trallianos scribit, Episcopum in Ecclesiâ, Christi typum gerere: Sacerdotes, tanquam ejus Consiliarios, unum Corpus & Senatum cum eo constituere, cujus ipse Præses sit & caput: Diaconos vero imitari ministrantes Angelos, quos Apostolus perhibet Heb. 1. in omne ministerium mitti propter eos qui hereditatem capient salutis.

Enimvero ex omnibus Clericis hi, de quibus nunc est sermo, simpliciter & absolutè vocantur Diaconi, Latinè Ministri; quia ex institutione suâ sunt veluti à latere Episcopi in primo ministerii gradu, ut, quæ utilia ille præscripserit ad regimen tum inferiorum Clericorum tum populi, ipsi executioni mandent, quemadmodum in familiâ paterfamilias domestico, quem aliis præposuit, curam rerum gerendarum imponit. Non est bonum, judicio Apostolorum Principis Act. 6. Episcopum relinquere verbum Dei, & ministrare mensis pauperum; quibus tamen ex officio prospicere tenetur, juxta Concilium Tridentinum sess. 23. c. 1. de reform. Diaconi electi sunt, ut ejus nomine huic operi incumberent, & res Ecclesiæ administrarent. Cùm tempore persecutionis Confessores in carcere detenti, recreandi essent,

tum secundùm corpus necessariis alimentis, tum secundum animam Eucharistia & salutaribus consiliis, Diaconos ad eos dirigebat Episcopus, ex S. Cypriano epist. 10. si pœnitentes periculosè decumbebant, in absentiâ Presbyterorum, Episcopus mittebat Diaconum, qui eorum confessionem exciperet, & manu ipsis impositâ in pœnitentiam, Ecclesiæ reconciliaret. Ex eodem S. Cypriano epist. 11. si Parochiæ rurales Sacerdote carerent, iis Episcopus præficiebat Diaconos, qui in iis prædicabant, baptizabant, & Eucharistiam à Sacerdote confectam distribuebant, ex Conciliis Eliberitano, & Toletano IV. & ex sancto Hieronymo Dial. contra Luciferianos, si Episcopus legitimè detentus ad Concilium proficisci non poterat, per Diaconum, tanquam per fidum Ministrum, Traditionem Ecclesiæ suæ testatam faciebat, ut patet ex pluribus Conciliis, quorum decretis Diaconi, nomine sui Episcopi, subscripsisse leguntur. Quin aliquando Diaconus cum Episcopo suo ad Concilium accessit, ut S. Athanasius cum S. Alexandro ad Concilium Nicænum, non quidem ut cum Episcopis Judex sederet, sed ut iis operam & industriam præstaret ad solvendos difficultatum nodos, & controversias dirimendas. Denique c. *Diaconi*, 1. dist. 93. de Diaconis, sic habetur: *Diaconi Ecclesiæ tanquam oculi sint Episcopi, oberrantes & circumlustrantes cum verecundiâ actus totius Ecclesiæ, & perscrutantes diligentius*, &c. præcipuè verò delegabantur ad regendas Diaconissas, virgines, & inferiores Clericos in quos etiam animadvertebant, si quid peccassent, ex lib. 8. Constitut. Apost cap. 28. ubi habetur: *Diaconus excommunicat Subdiaconum, Lectorem*, &c. Hinc mos ille, qui etiamnum ex parte viget, ut Diaconus, quæ aguntur in Clero & in

plebe, accuratiùs edoctus, initiandos ad Diaconatum & Presbyteratum Pontifici offerret, eorumque virtutis ac votorum Ecclesiæ testimonium redderet.

Quæ cùm ita sint, meritò Pontifex supra monebat Diaconorum esse Ecclesiam veluti vivens Dei tabernaculum portare ac munire *ornatu suo*, scilicet virtutum quas requirit Apostolus Tim. c. 3. *prædicatu divino*, *exemplo perfecto*. Sed quis ad hæc idoneus?

Ordinationis Sacramentum singularem hanc gratiam confert iis, qui præparato animo, ut par est, ad illud accedunt; credendum quippe est Pontificem, quando manum imponit cuilibet initiando, efficaciter dicere, *Accipe Spiritum-sanctum ad robur, ad resistendum Diabolo, & tentationibus ejus in nomine Domini*, cùm Concilium Tridentinum sess. 23. can. 4. anathemate eos percutiat, qui dixerint *per sacram ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde frustra Episcopos dicere, accipe Spiritum-sanctum*. Diacono autem Spiritus sanctus datur ad robur ad resistendum diabolo, & tentationibus ejus, quia cum ex dictis ad ejus ministerium pertineat eorum executio, quæ Episcopus decreverit, ubique adversarios patitur, contra quos opus est ei fronte ferreâ & facie adamantinâ, quam Deus promittit Jeremiæ capite 1. & eâ fortitudine ac sapientiâ quâ induit Stephanum Act. 6. sanctos Laurentium, Vincentium, & alios Diaconos, quos Ecclesia laudat, & in ordinatione proponit tanquam exemplaria, quæ initiandi imitentur.

Nec dicas eximias illas dotes nunc non exigi à Diaconis quibus unum superest munus, scilicet ministrare ad altare, ibique Evangelium decantare; ideo enim pauciora nunc credun-

tur Diaconis, quia ad plura non reperiuntur idonei; aut si qui ex iis congruentibus virtutibus fuerint instructi, ab Episcopis statim assumuntur ad Pastoralia munia, cùm ipsis desint Sacerdotes ita idonei. Sed manet Christi institutum, manet eadem Sacramenti virtus & dignitas, idem consecrationis ritus, quem Pontifex auspicatur à præfatione, quæ, juxta Ecclesiæ morem, non præmittitur nisi augustioribus Mysteriis, ut Missæ sacrificio, Sacerdotum consecrationi. In eâ autem enixè à Deo petit, ut emittat in initiandos, sicut olim, Spiritum-sanctum, quo septiformis gratiæ munere roborentur; *Abundet in eis*, inquit, *totius forma virtutis, auctoritas modesta, pudor constans, innocentiæ puritas, & spiritualis observantia disciplinæ. In moribus eorum præcepta tua fulgeant, ut suæ castitatis exemplo imitationem sanctam plebs acquirat.* Væ igitur eis, qui tam copiosæ gratiæ obicem ponunt, & Novatoribus occasionem præbent calumniandi sacratissimum huncce ritum tanquam scenam & ludum; piis verò Catholicis locum deflendi Leviticum Ordinem ipsis cælestibus Spiritibus spectabilem ita jacere, ut homines, non dico mediocris eruditionis & virtutis, sed nullius probatæ scientiæ & pietatis, sacrum illum Ordinem invadant, non ut in illo gradu consistentes Deo serviant, de quo nequidem cogitarunt; sed ut eo calcato quamcitissimè ad superiorem ascendant, alioquin tam ipsi quàm parentes aut amici de Episcopo conquesturi, si moras interponat, & causaturi loco meritorum, quibus carent, summam rerum inopiam, quæstum æstimantes Sacerdotium: *adeo despicitur ministerium*, inquit Hallierus de probatione ordinandorum, sect. 1. num. 9. *cui nullus par est: ut vix impar ei credatur: contemnitur Ecclesia, quæ Sa-*

cerdotum & clericorum probro vel infamiâ conspurcatur: vilescit Christus, cui tam vilia, tam ignava mancipia consecrantur; ad quem tam dejecti, tamque ignobiles legati mittuntur.

Paragraphus VII.

De Diaconissis.

Q. 1°. Quid erant *Diaconissæ, quarum concilia & Scriptores Ecclesiastici frequentem faciunt mentionem.*

R. Diaconissarum nomen dupliciter accipitur; 1°. pro uxoribus, quas Diaconi ante suam inaugurationem duxerant; quæ enim priùs fuerant uxores Clericorum, vocabantur maritorum nomine, licèt ab ipsis separatæ, & perpetuam continentiam professæ. Uxor Episcopi dicebatur Episcopa; Presbyteri, Presbytera; Diaconi, Diacona sive Diaconissa; Subdiaconi, Subdiacona. *Si inventus fuerit*, inquit Concilium Turonense secundum can. 20. *Presbyter cum suâ Presbyterâ; aut Diaconus cum suâ Diaconissâ, annum integrum excommunicatus habeatur*; ambo quippe, Clericus scilicet & ejus uxor, apud Latinos perpetuam continentiam profiteri tenebantur. 2°. Diaconissarum nomine intelliguntur mulieres, sive viduæ, sive virgines, Deo dicatæ ad aliquod Ecclesiæ ministerium, circa quas instituti nostri ratio postulat, ut nonnulla elucidemus. Itaque.

Q. 2°. *Usus Diaconissarum est-ne perantiquus?*

R. Cœpit ab Apostolis, & in universali Ecclesiâ, Latinâ scilicet & Græcâ, obtinuit pluribus seculis.

Probatur; quia ejusmodi Diaconissarum fit mentio Rom. 16. v. 1. *Commendo autem vobis*, inquit Apostolus; *Phœben sororem nostram, quæ est in*

in ministerio Ecclesiæ quæ est in Cenchris. Plura etiam de Viduis scribit idem Apostolus 1. ad Tim. quæ videntur non posse intelligi nisi de Diaconissis; postquam enim docuit c. 3. quibus virtutibus ornatus esse debeat Diaconus, ita statim subjungit v. 11. *mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus;* ut quid enim agens de Diaconis, mulierum illarum meminit, nisi quia simile quoddam habebant ministerium? Et cap. 5. v. 9. *Vidua eligatur non minùs 60. annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens,* &c. quæ cap. 3. à Diaconis exegerat. De aliis verò Viduis sic habet: *adolescentiores autem viduas devita, cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo* (id est, cùm Ecclesiæ bonis, quæ sunt Christi, saginatæ fuerint) *nubere volunt, habentes damnationem; quia primam fidem irritam fecerunt.* Hîc Apostolus distinguit inter Viduas: aliæ ob paupertatem alebantur ab Ecclesiâ, etiamsi essent bigamæ, necdum sexagesimum annum attigissent, aliæ inter ceteras eligebantur unius viri, sexagenariæ, probatæ virtutis, & voto castitatis constrictæ. Ad quid autem tot titulis conspicuas requirit Apostolus, nisi propter aliquod spiritale ministerium? Porrò viduas potiùs commemorat, quàm virgines, quia virginitatis professio non evasit communis, nisi adultâ jam Ecclesiâ Christianâ, propetereaque satis fuit Apostolo, ut mulieres ad spirituale ministerium eligerentur, quæ fuissent unius viri, quemadmodum præscribit non assumendos in Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, qui fuerint plurium uxorum viri: sed ubi virginitas passim in agro Ecclesiæ effloruit, Diaconissæ electæ sunt, tum ex virginibus, tum ex viduis unius viri, modò quadragesimum ætatis annum agerent; sic enim habetur lib. 6. Constit. Apost.

cap. 17. *Diaconissa eligatur virgo pudica: si autem non fuerit virgo, sit saltem vidua, quæ uni nupserit.* Et S. Epiphanius in expositione Fidei: *illæ quidem*, inquit, *univiræ & continentes esse debent, vel post unas nuptias viduæ, vel perpetuæ virgines.*

Q. 3°. *Quandonam desierunt Diaconissæ?*

R. Sensim sine sensu desierunt, cùm baptismatis stati dies Paschatis & Pentecostes non sunt amplius observati; sed infantes statim à nativitate baptizari cœperunt, & baptismus non per immersionem, sed per infusionem collatus est. Nec probabilis est eorum sententia, qui opinantur Diaconissas abrogatas esse, vel in Concilio Laodicæno, ineunte quarto seculo; vel in Concilio Arausicano; vel in Epaunensi, sexto seculo in Burgundiâ, vel in Turonensi secundo; cùm Concilium Carthaginense quartum can. 12. S. Epiphanius supra laudatus, Concilium Chalcedonense can. 15. referturque 27. quæst. 1. c. *Diaconissam*, & quinisextum can. 14. anno 692. Diaconissarum meminerint. Quare Zonaras & Balsamon Concilium Laodicænum interpretantur de aliis viduis, quàm de Diaconissis, quarum est hîc sermo. Verba Concilii Turonensis manifestè declarant ipsum non loqui de Diaconissis, sic enim habet: *cùm omnes sciant, quòd nunquam in canonicis libris legitur benedictio vidualis:* atqui nullus ignorat in antiquis Euchologiis Græcorum, & libris ritualibus Latinorum extare ritum consecrandi Diaconissas. Alia autem Concilia vel vetant duntaxat, ne Diaconissæ contra Canones ordinentur, putà quadraginta annis minores; vel si absolutè eas abrogant, lex illa in aliis Provinciis non obtinuit.

Q. 4. *Quæ fuerunt Diaconissarum ministeria?*

R. Diaconissæ 1°. erant Ostiariæ respectu mulierum, quandiu in templis fuerunt à viris se-

paratæ, quemadmodum nunc Moniales, ut constat ex epistolâ quæ sub nomine sancti Ignatii circumfertur scripta ad Antiochenos: *Saluto*, inquit, *sanctarum portarum custodes Diaconissas; saluto Christo acceptas virgines.* 2°. Mulieres in sacrum baptismatis fontem immergendas exuebant, & eductas suscipiebant, ex S. Epiphanio hæresi 79. 3°. Rusticanas & imperitas mulieres docebant, ex Concilio Carthaginensi tertio can. 12. *Viduæ*, inquit, *vel sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticanas mulieres tempore quo baptizandæ sunt.* 4°. Diaconissis utebatur Episcopus respectu mulierum, quomodo Diaconis respectu virorum, ex libro tertio Constitut. Apost. c. 15. ubi sic habetur: *Eliges quoque Diaconissam fidelem & sanctam ad ministrandum mulieribus. Evenire enim solet aliquando in quibusdam domibus, ut non possis, propter infideles, mittere Diaconum ad mulieres, mittere verò possis Diaconissam, propter cogitationes improborum. Ad multa enim indigemus Diaconissâ.*

Q. 5°. *Diaconissarum status erat-ne Ordo Sacerdotalis seu Clericalis?*

R. Minimè; probaturque 1°. ex S. Epiphanio citatâ hæresi 79. *Quanquam*, inquit, *Diaconissarum in Ecclesiâ Ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam hujusmodi administrationem institutus est.* 2°. quia Ordines sunt progressiones & gradus ad Sacerdotium, Eucharistiamque conficiendam: atqui Diaconissæ non ordinantur ad Sacerdotium, aut ad ullam ejus administrationem, ex S. Epiphanio: ergo earum status non erat Ordo Sacerdotalis seu Clericalis, quamvis similibus officiis fungerentur erga mulieres, quibus Ostiarii & Lectores erga viros: sed ista

præstabant quomodo nunc Laïci etiam conjugati portas chori observant, & arcent populum, ne propiùs ad altare accedat.

Q. 6°. *Quo jure mulieres arceantur ab Ordinibus?*

R. Jure divino saltem positivo.

Probatur 1°. ex Scripturâ 1. Cor. 14. *Mulieres in Ecclesiis taceant; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse . . . turpe enim est mulieri loqui in Ecclesiâ.* 1. Tim. 2. *docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum; sed esse in silentio.* Ephes. 5. *sicut Ecclesia subdita est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus.*

Probatur 2°. ex Traditione. Sanctus Irenæus lib. 1. cap. 9. Tertullianus lib. de præscript. cap. 41. & de velandis virginibus cap. 8. S. Ambrosius, vel quivis Auctor, in cap. 3. primæ ad Timoth. S. Epiphanius hæresi 79. S. Augustinus lib. de hæresibus cap. 27. inter hæreses numerant dogma quo asseritur mulieres capaces esse Sacerdotalis officii; Hæreticosque, ut Collyridianos, & Gnosticos, qui mulieres sacris præficiebant, gravibus verbis insectantur: *ipsæ mulieres tam hæreticæ quàm procaces*, inquit Tertul. lib. de præscripr. cap. 41. *quæ audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere.*

Probatur 3°. ratione duplici: 1°. quia si solo jure Ecclesiastico mulieres excluderentur ab Ordinibus, ordinatio earum esset valida, quamvis illicita, quemadmodum ordinatio bigami, quæ solo jure Ecclesiastico prohibetur: atqui repugnat omnium Catholicorum sensui, mulieris ordinationem subreptitiè factam esse ratam, characteremque Sacerdotalem impressisse: Ergo. 2°. quia Sacerdos est sponsus saltem ministerialis Ecclesiæ sibi commissæ; gerit enim vices Christi, qui per Sacerdotium suum Ecclesiam sibi exhi-

bhit sponsam gloriosam sine maculâ & rugâ, Ephes. 5. atqui hæc denominatio non competit mulieribus: ergo Sacerdotium Christi in eas derivari nequit.

Dixi mulieres arceri à Sacerdotio jure Divino, saltem positivo; quia dubium esse potest, num excludantur etiam jure naturali; namque à mundo condito ad hæc usque tempora nulla mulier apud veræ religionis cultores functa fuit officio Sacerdotali, non in lege naturæ, neque in lege scriptâ, neque in lege Evangelicâ, in quâ cùm beatissima Virgo Maria supra non solùm omnes homines, sed etiam omnes Angelos, sanctitate, sapientiâ, & omni gratiarum genere excelleret, Sacerdotalia tamen munera non exercuit, nequidem Jerosolymis, ubi usque ad vitæ exitum sedem fixisse creditur.

Istud argumentum ad minus probat juri naturali convenientissimum esse ut mulieres Sacerdotalia munera non obeant, propter naturalem ad virum subjectionem, sexûs verecundiam, innatam levitatem & inconstantiam. Utrum autem jura naturalia violarentur, quemadmodum asserit Auctor Constitut. Apost. lib. 3. cap. 3. si Sacerdotium mulieribus conferretur, ita evidens non est; namque in quibusdam regionibus mulieres hereditario jure ad regni solium deveniunt, ac in viros imperium habent. In lege veteri Debora Judic. 4. volente & auxiliante Deo, populum Israëliticum feliciter rexit: in lege quoque novâ quædam Abbatissæ non solùm Monialibus, sed & Presbyteris, & aliis Clericis præficiuntur: quin ex cap. *Dilecta*, tit. de majoritate & obedientiâ, jus habent suspendendi ab officio & à Beneficio. *Dilecta in Christo filia Abbatissa de Brubrigen*, inquit summus Pontifex, *transmissâ nobis petitione monstravit, quòd*

cùm ipsa plerumque Canonicas suas, & Clericos suæ jurisdictioni subjectos, propter inobedientias & culpas eorum, officio beneficioque suspendat: iidem confisi ex eo quòd eadem Abbatissa eos excommunicare non potest, suspensionem hujusmodi non observant; propter quod ipsorum excessus remanent incorrecti. Quocirca mandamus, quatenus dictas Canonicas, & Clericos, ut Abbatissæ prælatæ obedientiam & reverentiam debitam impendentes, ejus salubria monita & mandata observent, Ecclesiasticâ censurâ compellas.

Verùm utut sit de administratione rerum temporalium, & de spirituali quodam foro externo, ubi mulieres virorum consiliis, sapientiâ, ac fortitudine uti possunt; earum animus angustior est & instabilior, nimisque fanaticis illusionibus patet, quàm ut supernaturalia fidei mysteria explanent; quæ fori interni sunt, ad quæ Consiliarios adhibere nequeunt, definiant; intricatas conscientias expediant, & ad finem supernaturalem dirigant: nedùm viri in iis mulierum consiliis crederent, ipsæmet mulieres tantam fidem mulieribus non habent, ideoque tam Abbatissæ, quàm Moniales ipsis subditæ, indigent Sacerdotum & Confessariorum ope, qui conscien ias earum componant, & scrupulos evellant. Quare juri naturali absolutè repugnat mulierem fungi Sacerdotio.

Nec sententiæ nostræ adversatur laudatum caput; nam præterquamquod quæ ibi referuntur spectant forum externum, in quo mulier juvari & regi potest Sacerdotum consilio ac prudentiâ, ex eo constat suspensionem, de quâ ibi agitur, non esse veram censuram, cujus violatio inducat irregularitatem, sed quandam pœnam œconomicam, quòd summus Pontifex Abbati mandet, ut Clericos Ecclesiasticâ censurâ compellat ad obediendum Abbatissæ ipsis prælatæ.

Objicitur exemplum S. Joannis Evangelistæ, quem Christus licèt Apostolum, beatæ Virgini subdidit tanquam matri, atque in æternam hujusce insignis facti memoriam, Ecclesia quosdam Monialium Ordines instituit, in quibus Sacerdotes & Clerici Abbatissæ uti matri parerent. Sed quid inde? Christus ipse summus Sacerdos legitur fuisse subditus parentibus, scilicet Beatæ Virgini Matri, & sancto Josepho suo nutritio: an propterea Sacerdotium ejus ipsis subdebatur, ita ut eo fungi non posset nisi ad eorum nutum? hoc exemplo discant, hinc Sacerdotes reverentiam & obedientiam, quam debent parentibus; gratia quippe non destruit naturam, sed perficit: inde parentes auctoritatem paternam non debere extendi ad ea, quæ filiis uti Sacerdotibus competunt; neque enim Beata Virgo imperavit sive Christo Domino, in iis quæ Patris ejus erant, sive S. Joanni Evangelistæ, quantùm ad ea quæ Apostolicum munus spectabant. Quòd si in iis peccent parentes; reverenter (ut decet filios,) moneant Sacerdotes filii, non durè & superbè increpent.

PARAGRAPHUS VIII.

De Presbyteris.

Q. 1°. *Quid significat nomen Presbyteri?*
R. Presbyter Græcè idem est ac Latinè senior. Presbyter ergo secundùm etymon, est nomen ætatis; secundùm verò acceptionem, est nomen officii ac præfecturæ; Magistratus enim & in Republicâ Præfecti seniores vocari solent, ut denotetur morum gravitas, quæ eis competit, & in senibus magis elucet. Hinc Diaconi & alii Clerici inferiores nunquam Presbyteri appellantur, quia ipsorum est ministrare:

præesse autem cùm sit Episcopi & simplicis Sacerdotis, Episcopus in Scripturis nonnunquam Presbyter nominatur, ut Epist. 2. & 3. S. Joannis, & 1. Timoth. 4. v. 14. Timotheus dicitur inauguratus Ephesiorum Episcopus per impositionem manuum Presbyterii. Sed frequentiùs Sacerdotes Episcopo inferiores dicuntur Presbyteri, ut 1. Tim. 5. *adversùs Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Et ita usus obtinuit, ut soli Sacerdotes inferiores simpliciter nominentur Presbyteri

Q. 2°. *Quid est Presbyteratus?*

R. Est Ordo, quo datur potestas consecrandi corpus Christi & remittendi peccata.

Q. 3°. *Quot sunt Presbyteri officia?*

R. Quinque, ex Pontificali Romano, in quo sic habetur: *Sacerdotem etenim oportet Offerre, Benedicere, Præesse, Prædicare, Baptizare:* quæ sigillatim nobis sunt exponenda.

Paragraphus IX.

De primo Presbyteri officio.

Offerre est Presbyteri officium primarium, ex quo reliqua pendent; Sacerdotium quippe & sacrificium ita conjuncta sunt & indivulsa, ut nequidem Christus Dominus Sacerdos esset, teste Apostolo Heb. 8. vers. 3. nisi haberet quod offerret: *omnis enim Pontifex*, inquit, *ad offerendum munera & hostias constituitur; unde necesse est & hunc* (Christum) *habere aliquid, quod offerat.* Quis autem explicet hujusmodi ministerii præstantiam, cùm ipsimet Apostolo, licet ad tertium cælum rapto, visa sit *ininterpretabilis ad dicendum?* verba illius sunt Heb. 5. v. 11.

Ineffabilia quidem sunt singula dona Christo homini collata; sed Sacerdotium ceteris emi-

nere ex eo probat Apostolus, quòd Pater non sine jurejurando illud Christo promiserit, quasi esset creditu difficilius, & ab omnium intelligentiâ magis disjunctum: *quantum est*, inquit Heb. 7. v. 20. & 21. *non sine jurejurando ..... per eum, qui dixit ad illum, juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es Sacerdos in æternum?* hoc est, quanti à nobis fieri debet ille Sacerdotii titulus, propter quem Deus ipse summa veritas juramentum interposuit?

Enimvero quòd Christus sit Rex, Legislator, & Judex, id ipsi debebatur jure nativitatis temporalis, in quâ vi incarnationis natus est Filius Dei naturalis; nec magnum illi fuit, ut ab omnibus acciperet honorem, obsequium, & rerum ab ipsis gestarum rationem: quòd verò constitutus sit Sacerdos & hominum mediator, qui per sacrificium suum peccatores Deo reconciliaret, omnia peccata deleret, & ex massâ corruptionis Ecclesiam gloriosam sibi sponsam exhiberet, ex quâ nascerentur filii Dei naturæ divinæ consortes, regni cœlestis heredes, veri adoratores in spiritu, captum humanum omnino superat; ideoque Deus promissum suum juramento confirmare voluit.

Atqui stupenda illa gratiarum miracula Christus Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech, usque ad consummationem seculi operatur, sacrificium suum offerens ministerio Presbyteri, qui unus est cum illo Dei & hominum mediator, & unus Sacerdos, eo modo, quo instrumentum est quid unum cum causâ principe movente & applicante.

Dominus ad Moysen, quem constituebat Deum Pharaonis, & salvatorem populi sui, ait Exodi 4. v. 17. *virgam quoque hanc sume in manu tuâ, in quâ facturus es signa.* Et Moyses revera per

hancce virgam terram Ægypti prodigiis replevit, flumina in sanguinem convertit, mare rubrum divisit, aquam è petrâ eduxit. Quid verò Presbyter offerens, nisi instrumentum vivens in manu Christi Salvatoris nostri, & primarii Sacerdotis, quo utitur ad patranda recensita gratiarum prodigia? Quando Apostolos nondum Sacerdotio inauguratos ad prædicandum misit, dedit eis potestatem è corporibus expellendi Dæmones, & omnem languorem; quin & mortuos suscitandi: ubi autem Sacerdotes constituit, innovat signa, mutat mirabilia per eos, quippe animas peccato mortuas suscitat, ex iis Dæmones ejicit, spirituales morbos curat, genus humanum reformat, naturam immutat, panem in suum corpus ex Mariâ Virgine natum, vinum in proprium sanguinem convertit, ac juge sacrificium ipse Sacerdos & hostia offert valoris infiniti, ac divinâ majestate dignum.

Dicat ergo cum Prophetâ Psalm. 70. initiandus in Presbyterum, *introibo in potentias Domini*: mirentur universi, glorificentque Deum, qui potestatem talem dedit hominibus, quâ major excogitari non potest; extensior quidem est in Episcopo, sed non intensior, ut suprà diximus. *Quanta est prærogativa Ordinis vestri*, inquit sanctus Bernardus, vel quivis Auctor ser. 1. ad Pastores in Synodo congregatos, *prætulit vos Regibus & Imperatoribus: prætulit Ordinem vestrum omnibus ordinibus, imò (ut altius loquar) prætulit vos Angelis & Archangelis, Thronis & Dominationibus: sicut enim non Angelos, sed semen Abrahæ apprehendit ad faciendam redemptionem; sic non Angelis, sed hominibus, solisque Sacerdotibus Dominici corporis & sanguinis commisit consecrationem; omnes enim sunt administratorii spiritus in ministerium missi: sed longè excellentius est officium vestrum, quod admirabile est*

non solùm in oculis vestris, sed etiam Angelorum.

Ad ejusmodi donorum prodigia cum gratiarum actione contemplanda Pontifex consecrationem auspicaturus astantium mentes erigit: *Sursum corda*, inquit, *gratias agamus Domino Deo nostro*; & ad Deum mente suspensus pergit: *verè dignum & justum est, æquum & salutare, nos tibi semper & ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, honorum auctor, & distributor omnium dignitatum*; & nonnullis interjectis; *quapropter infirmitati quoque nostræ, Domine, quæsumus, hæc adjumenta largire, quæ quantò fragiliores sumus, tantò his pluribus indigemus. Da, quæsumus, omnipotens Pater, in hos famulos tuos Presbyteri dignitatem, innova in visceribus eorum spiritum sanctitatis, ut acceptum à te, Deus, secundi meriti munus obtineant, censuramque morum exemplo suæ conversationis insinuent.* Et ad initiandos conversus ait: *cum magno timore ad tantum gradum ascendendum est, ac providendum, ut cælestis sapientia, probi mores, & diuturna justitiæ observatio ad id electos commendent.*

Hîc Pontifex seu Ecclesia per Pontificem ab initiandis Presbyteris non exigit duntaxat corda per confessionem sacramentalem recens purgata, & ex peccandi consuetudine malè olentia, peccatorumque reliquiis adhuc implicata; absit enim à Sacerdotio tanta injuria: sed provectam virtutem necessariam monet, cujus semina à tonsurâ saltem Clericali jacta fuerint, ac deinceps piis exercitationibus irrigata germinaverint, in dies creverint, ac pro altiori Ordinis gradu fructus fecerint uberiores, domumque Dei jucundo suo odore recreaverint. Unde Concilium Mediolanense quintum pro examine consecrandorum Presbyterorum sic præscribit, ab iis, qui Sacerdotio initiari volunt, *hæc stu-*

diosè sigillatim perquirantur, an piè & fideliter in ministeriis anteactis se gesserint: an spectatâ pietate, anque castis moribus: an præclarorum bonorum operum exemplum & vitæ documenta ab iis expectari possint... an sacræ confessionis aliquam peritiam habeant: an ad alia Sacramenta rectè ritèque ministranda idonei sint: an earum cognitionem explicatiorem habeant: an doctrinam item teneant, quâ verbum Dei rectè tractare, concionemque habere possint: anque de re sacrâ, de Christianarum virtutum officiis, atque de omni re ad salutem necessariâ aptè populum instruere aut docere possint.... præter cetera, quæ ad sanctæ spiritalis vitæ usum pertinent, ea maximè explorentur, quæ de orandi modo, deque omni sanctarum meditationum, cælestiumque contemplationum exercitatione ab aliis, qui in eo genere religiosè sese exercuerunt, tradita sunt. Rectè equidem; si enim Laïcis non conceditur ad mensam Domini singulis diebus accedere, nisi sint purioris vitæ, & piis meditationibus cavere soleant, ne rerum exteriorum cura ardorem devotionis extinguat, aut remittat; quantò magis ista requirenda sunt ab eo, qui quotidie non solum saginandus est corpore & sanguine Domini, sed etiam illa oblaturus in sacrificium, ipse unà cum Christo Sacerdos & hostia? nam ex sancto Augustino sæpius laudato, Tractatu de Missâ, sacrificium exterius est signum sacrificii interioris, hoc est, Sacerdos, cùm in altari Christum Deo Patri exteriùs immolat, significat se suaque omnia cum re oblatâ devovere: *Imitamini quod tractatis*, ait Pontifex ad initiandos, *quatenus mortis Dominicæ mysterium celebrantes, mortificare membra vestra à vitiis & concupiscentiis omnibus procuretis.* Et ita Sacerdos quotidie Christum debito modo offerens, quotidie verè dicat, *Christo confixus sum cruci: mihi mundus crucifixus est*, Gal. 2. & 6.

Liquet ergo cum quanto Dei contemptu, tremendi mysterii injuriâ, Ecclesiæ dedecore, & spirituali Fidelium detrimento Sacerdotium invadant homines doctrinâ & pietate rudes, intimæ suavitatis ex colloquiis divinis inexpertes, rerum terrenarum affectibus lutei ac sordidi: ut caveant Episcopi ab ejusmodi etiam in Diaconos assumendis, quantò magis in Presbyteros, clamat Apostolorum Princeps Act. 6. *considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii ... plenos Spiritu sancto & sapientiâ, quos constituamus super hoc opus.*

Nec cujusquam animum moveat Sacerdotum penuria; inepti quippe & indigni, nedum Ecclesiæ sint utiles, quin maximè noxii, Episcoporum onus præ ceteris peccatoribus gravant, & pastoralem eorum sollicitudinem plerumque reddunt irritam. Episcopus enim lustret quamsæpissimè parochiam, statuat utilia quæque; nihil proficiet, si Parochus sit, non dico flagitiosus, sed parum pius, ac remissus. *Melius est ergo Domini Sacerdotes paucos habere Ministros, qui possint opus Dei dignè exercere, quàm multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant*, C. *Talem*, dist. 23. & sanctus Leo epist. 85. de impiorum ordinationibus; referturque C. *Miramur* dist. 61. *Non est hoc*, inquit, *consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen.* Similia habet Gelasius summus Pontifex epist. 1. quæ refertur C. *Monachus*, dist. 77. his verbis: *Convenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda ... ne per occasionem supplendæ penuriæ Clericalis, vitia potiùs divinis cultibus intulisse, non legitima familiæ Domini computemur procurasse compendia.*

Paragraphus X.

De secundo Presbyteri officio.

2°. Presbyteri est benedicere personas, & quæcunque in earum usum veniunt. Munus istud, in quolibet legis statu fuit Sacerdotio annexum. In lege naturæ Melchisedech. Gen. 14. benedixit Abrahæ, qui pater omnium credentium fuerat designatus, & à Deo benedictus. Unde ergo id muneris sibi sumpsit Melchisedech; nam *sine ... contradictione*, inquit Apostolus Heb. 7. *quod minus est à meliore benedicitur?* hancce rationem reddit Scriptura: *erat enim Sacerdos Dei altissimi.* In lege scriptâ Deus idem munus asserit Sacerdotibus Leviticis; iis præscribit benedicendi formam, Num. 6. v. 23. *Sic benedicetis filiis Israël*, inquit, *& dicetis eis*, &c. promittitque v. 26. se confirmaturum eorum benedictionem: *invocabuntque nomen meum super filiis Israël, & ego benedicam eis.* Enimverò Sacerdotes ex primario suo officio offerunt Deo hostias placabiles; gratias ergo ab eo referunt; divina quippe liberalitas ac munificentia nostris donis non vincitur. Quis igitur, nisi Hæreticus, negaverit benedicendi potestatem & officium à fortiori competere Sacerdotibus Evangelicis, cùm lex Evangelica in melioribus repromissionibus sancita sit; cùm ejus Sacerdotes offerant hostiam per se infinitè propitiatoriam, & impetratoriam; cùm acceperint claves regni cælorum, ut illud referent pro Ordinis sui gradu ac modo? (nam benedictiones quædam reservatæ sunt summis Sacerdotibus.) Ista fuit semper universalis Ecclesiæ fides & praxis: hic omnium Fidelium sensus, quià temporibus Apostolorum usque ad no-

ſtra pro magno habuerunt, ſi ipſi ſuaque à Sacerdotibus benedicerentur: ipſi Reges & Imperatores imperium ſuum fauſtum non fore exiſtimant, niſi priùs à Sacerdote fuerint benedicti & conſecrati: atque Eccleſia, ut Sacerdotes munificentiſſimum iſtud officium æſtiment, ut par eſt, eoque dignos ſe exhibeant, manus Presbyteri conſecrandas duxit ritu adeo ſolemni ac auguſto, ut ſpectatores intimo religionis ſenſu commoveri ſoleant uſque ad lacrymas; Pontifex quippe ſurgit, depoſitâ mitrâ & flexis genibus, Spiritum-ſanctum ſupplex invocans incipit *Veni Creator Spiritus*, & ſcholâ hymnum proſequente ſurgit, & manus cujuſlibet Presbyteri oleo ſancto conſecrat his magnificis verbis, *Conſecrare & ſanctificare digneris, Domine, manus iſtas per iſtam unctionem, & noſtram benedictionem; ut quæcunque benedixerint, benedicantur, & quæcunque conſecraverint, conſecrentur & ſanctificentur in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Quid hîc amplius mirabitur Sacerdos? an virtutem manibus ſuis divinitus impreſſam? an ſanctitatem ſacrâ unctione & precibus Eccleſiæ iis inditam? an conſecrationem ad cetera conſecranda & ſanctificanda ordinatam? nonne horreret ſacrilegium, quo quis abuteretur calice, & aliis vaſis ſacris ad uſus nefandos, vel etiam profanos? atqui manus ejus ſunt calice ſacratiores: horreat ergo illas movere non ſolùm dico ad injuſtè percutiendum, aut ad turpia patranda, ſed & ad profana tractanda, niſi ad Dei cultum & gloriam referantur; memineritque Baltaſſaris Regis Babylonis, cujus impietates Deus ſuſtinuit, donec vaſa ſacra templi Jeroſolymitani ad profanum ſuum convivium adhibuerit, Dan. 5.

Paragraphus XI.

De tertio Presbyteri officio.

3°. Oportet Presbyterum præesse; non enim ordinatur ad ministrandum, sicut Diaconi & inferiores Clerici, sed ad regendum sub manu Episcopi populum, & inferiores Clericos suæ curæ commissos: ita enim Pontifex initiandos commonet: *Tales esse studeatis, ut in adjutorium Moysis & duodecim Apostolorum, Episcoporum videlicet Catholicorum, qui per Moysen & Apostolos figurantur, dignè per gratiam Dei eligi valeatis*: ac postea in oratione, quam pro iis fundit, 1°. celebrat Dei laudes, quòd *cùm Pontifices summos*, inquit Deum alloquens, *regendis populis præfecisses, ad eorum societatis & operis adjumentum, sequentis Ordinis viros, & secundæ dignitatis elegeris. Sic in eremo per septuaginta virorum prudentum mentes Moysi spiritum propagasti, quibus ille adjutoribus usus, in populo innumeras multitudines facilè gubernavit.* Deinde precatur in hunc modum: *quapropter infirmitati quoque nostræ, Domine, quæsumus, hæc adjumenta largire, qui quantò fragiliores sumus, tantò his pluribus indigemus.* Ex quibus perspicuum est non esse initiandos Presbyteros, nisi qui & Ecclesiæ utiles, & Episcopis adjumento esse possint. Quid sit autem præesse ac regere, quæve dotes ad id muneris requirantur, fusè exposuimus in tertiâ parte Tractatûs de Justitiâ & Jure cap. 11, parag. 2. ad quem remittimus Lectorem, propter scitu necessaria, quæ ibi tractantur.

PARAGRAPHUS XII.

De quarto Presbyteri officio.

4°. Prædicationis munus Presbytero incumbit, sequiturque necessariò ex præcedenti: quamvis enim aliud sit regere, aliud prædicare, ut demonstravimus citato mox loco de Justitiâ & Jure; fieri tamen nequit, ut Presbyter plebem sibi subditam regat sine ministerio verbi, sive illud per se, sive per alium, ubi legitimè impeditus est, strenuè impleat; alioquin subliniorem in domo Dei obtinebit locum velut idolum, cui tribuuntur varia nomina, eaque splendida, ac plena dignitatis, quamvis ne unius quidem nominis vim & appellationem exprimat.

Enimverò si Præses Pastor dicitur, verbo pascat necesse est; quia *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Matth. 4. *Sicut anima vita est corporis*, inquit sanctus Augustinus, *sed non vivificat sine cibo corporali; ita Deus vita est animæ, sed non vivificat illam sine cibo spirituali, id est, verbo Dei;* adeo ut ex sancto Hieronymo in caput quartum ad Ephesios, *Qui Pastor est, debeat esse & Magister, nec in Ecclesiis, quamvis sanctus sit, Pastoris sibi nomen debet assumere, nisi possit docere quos pascit:* illudque probat ex Apostolo, qui non ait Deum dedisse alios Pastores, alios Doctores, ne Pastorem à Doctore sejungeret; sed indicat Pastorem & Doctorem esse duo nomina unius & ejusdem personæ: *alios Pastores & Doctores;* secundùm illud Jerem. 3. *Dabo vobis Pastores juxta cor meum, & pascent vos scientiâ & doctrinâ.* Si Pastor est Pater, filios adoptionis non parit, nisi verbo veritatis: *per Evangelium ego vos genui*, inquit Apo-

stolus 1. Cor. 4. frustra opponit ministerium Baptismi, quo regenerat in adoptionis filios; quia parricida erit, nisi quos sacro fonte abluit, eos per doctrinam Christianis moribus imbuat. Si Medicus est, sine verbo Dei non sanat, nec sacramentum pœnitentiæ proderit, nisi eis, quos verbi Dei prædicatione apte præparaverit. Si speculator ad domum Dei custodiendam, clamare non cesset, juxta præceptum Domini Ezech. 33. *Speculatorem*, inquit, *dedi te domui Israël: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me: si.... non fueris locutus, ut se custodiat impius à viâ suâ, ipse impius in iniquitate suâ morietur, sanguinem autem ejus de manu tuâ requiram.* si dux est plebis sibi commissæ, viam salutis doceat, errantes verbo veritatis opportunè & importunè revocet; lassos & infirmos salutaribus consiliis & adhortationibus sustentet, recreetque; adversùs hostes infestantes gladium spiritûs, quod est verbum Dei, industriè ac fortiter stringat; *nec pulchriùs sagittat*, inquit sanctus Augustinus, *quàm qui verè verbo sagittat.* Si lux est, sine continuâ doctrinâ parochiam non collustrabit; animarum enim tenebræ sunt rerum divinarum ignorantia, & oblivio seu incogitantia & imprudentia, quæ à Theologis dicitur ignorantia practica, ex quibus homines frequentiùs offendunt. Quare non satis fuit Christo Domino promittere discipulis, fore ut spiritus-sanctus doceret eos omnem veritatem; sed adversus oblivionem & incogitantiam adjecit Joan. 14. *& suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis*; ut si quæ vel ex memoriâ exciderint, vel si minus attentè, quàm par est, à vobis perpendantur, refricet, ne vestra intentio defervescat. Quia sicut recedente lumine solis, calor remittitur, frigus aërem occupat,

& feræ ex cubilibus prodeunt, ſylvas & agros oberrant, ut rapiant: ſimiliter quiſquis ad ſeipſum redierit, procul dubio deprehendet, quòd, ſi lectionem ſacram, ac rerum divinarum meditationem vel unâ die intermiſit, conſuetus pietatis ardor deferbuerit, voluntas ſanctis cogitationibus non inſtigata indormierit, ſenſus liberiùs divagati fuerint, & caro adversùs ſpiritum acriùs inſurrexerit, unde plures lapſus, leves quidem in iis, qui ſtatim intermiſſa ſtudia repetunt; ſed interdum graves in aliis, qui nunquam redeunt ad cor, ut videant paupertatem ſuam, defleantque oblivionem & incogitantiam.

Cùm autem vulgus Chriſtianorum, præſertim ii qui in ſeculo agunt, ad lumen Evangelii non ſoleant attendere, niſi à Præpoſitis admoveatur, Concilium Tridentinum ſeſſ. 5. c. 2. & ſeſſ. 24. c. 4. & 7. de reform. merito ſanxit, ut Parochi, ſaltem ſingulis diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnibus, præter catecheſes parvulis habendas, *ſacras Scripturas, Divinamque legem annuntient, & aliàs quotieſcunque id opportunè fieri poſſe judicaverint.* cit. c. 4. negligentioreſque cenſuris compellantur, etiamſi exempti fuerint, aut nullius Diœceſis, cit. c. 2. adeo perſuaſum erat ſanctæ Synodo, quòd ſublatâ aliquandiu verbi Dei prædicatione, quaſi ſi occumberet ſol, tenebræ ignorantiæ, aut ſaltem oblivionis Dei & incogitantiæ mentibus Fidelium ſeſe offundant, frigus cupiditatis corda eorum invadat, fluenta gratiarum conſtringat, Sacramentis neglectis, vel indignè ſuſceptis, fidem ac religionem tanquam emortuas exhibeat, univerſamque Parochiæ faciem veluti triſtem hyemis faciem repræſentet.

Hallucinantur ergo illi Parochi, & pietatis

admodum rudes se demonstrant,

1°. Qui quieti ac otio se dedunt, eo prætextu, quòd pristinis suis laboribus, ac assiduis prædicationibus Parochiani fidei rudimenta, necessariaque religionis officia apprimè calleant. Quasi verò ager Domini quotidie non germinet sentes & noxias herbas verbi sarculo continuò evellendas, Domino per Prophetam dicente, *Clama ne cesses*, Isaiæ 58. quæ verba expendens S. Augustinus sic loquitur: *Quamvis assiduè prædicemus, minus tamen reddimus, quàm debemus, dicente Scripturâ: Clama, ne cesses:* nec destitit ab illo munere, licèt ætate confectus, & plebe satis edoctâ; de eo enim sic refert Possidius: *verbum Dei usque ad ipsam suam extremam ægritudinem impræternissè, alacriter & fortiter in Ecclesiâ prædicabat.*

2°. Qui, ut verbi Dei ministerium intermittant, prætexunt plures confessiones excipiendas, cantum productiorem Festis solemnioribus, & alia munia; cùm Apostolorum judicio, prædicationis officium ceteris debeat anteponi: *non est æquum*, inquit eorum Princeps Act. 6. *nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis*, scilicet pauperum. Et Coapostolus ejus Paulus 1. Cor. 1. *neminem vestrûm baptizavi, nisi Crispum & Caium.... non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare:* Baptismum quippe, si desit ejus copia, supplet in adultis illius votum charitate perfectum: at nihil supplet prædicationis defectum, si ex eo sequatur Dei & Divinæ legis oblivio. Esto in ejusmodi circumstantiis brevior sit oratio, modò fervida ac pinguis.

3°. Qui silendum existimant tempore messis & vindemiæ, ne plus æquo graventur Parochiani, nimio labore jam defatigati. Tum enim

maximè verbo Dei breviter quidem, ſed aptè ad circunſtantias reficiendi ſunt, ne ſine causâ tanta patiantur, ne recta eorum ad Deum intentio tepeſcat, patientia effluat, aures accommodent ſermonibus maledicis, obſcœnis, & impiis, quibus Meſſores & Vindemiatores undique collecti oblectare ſe ſolent, & mores audientium corrumpere.

4°. Qui in eâ ſunt ſententiâ, quòd verbum Dei frequentiùs miniſtratum faſtidium pariat, ſubtractum verò ad tempus, avidiùs appetatur, ſuaviùſque deguſtetur. Sed pace eorum dixerim, iſthæc curandi ratio imperiti eſt admodum Medici, pugnatque adversùs notiſſimas ſpiritalis medicinæ regulas. Faſtidium quippe, ſi quod hîc occurrat, non oritur ex redundantiâ, &, ut aiunt, nimiâ verbi Dei repletione, abſit tam abſurda & impia cogitatio; ſed naſcitur vel ex rudi & miſerabili modo dicendi, vel ex pravis auditorum affectibus, qui non niſi ignito Dei eloquio excoqui & abſumi queunt. *Crudos carnis cogitatus*, inquit ſanctus Bernardus ſerm. 22. in Cant. *igne Spiritûs-ſancti accedente, coquit divinum eloquium, ac vertit in ſenſus ſpiritales & cibos mentis.* Et ſerm. 24. de diverſis, *vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, reſurrectio quoque & conſummatio noſtra.*

Certum igitur ac indubitatum maneat, Parochum nulla ratione, nullo prætextu immunem poſſe fieri à frequenti verbi Dei prædicatione. Sed quammaximè refert ut tam neceſſarium, tamque ſublime miniſterium convenienter, & quâ par eſt dignitate impleatur; non enim ſatisfacit officio ſuo, qui malè eo defungitur; ſatiuſque eſſet conficiendum opus non ſuſcipe-

re, quàm illud vitiosum & malè elaboratum reddere; artifex, v. g. qui subministratam materiam operis injuncti, putà pannum, depravavit, est majori reprehensione dignus, quàm si operi manus non admovisset; nec legitimam habet excusationem, quòd omni suâ industriâ ac diligentiâ in illud incubuerit; eo enim ipso peccavit, & ad reparanda damna tenetur, quòd artis imperitus quæ sunt artificis temerè assumpserit. Quamobrem nulla est ars tam humilis ac vilis, cujus tyrocinium non ponatur sub erudito Magistro, & specimen edatur, priusquam liceat eam profiteri.

Quis autem explicet quæ sequuntur damna ex confusâ & imperitâ prædicandi ratione? 1°. Dei verbum, quo in Religione nihil sacratius, nihil delectabilius, & acerbissima quæque condiuntur, ac suavia fiunt, ineptè administratum, fastidium movet; in contemptum, aliquando etiam in derisum ac in proverbium vertitur. 2°. Conscientiæ vulnera exasperat, nedum sanet; auditoribus stomachum movet, & in concionatorem odium ac oblocutiones parit; adeo ut expediret magis ejusmodi imperitos tacere quàm loqui. Frustra culpam in Parochianorum malitiam referunt; nam iidem ipsi Parochiani, qui ægrè eos audiunt, cum singulari aviditate & ingenti fructu iis aures præbent, qui convenienter verbum Dei annuntiant. Isthæc nobiscum experiuntur inepti illi Pastores, sed sine pœnitentiâ, quòd temerè & cum evidenti salutis suæ & aliorum periculo, docendi magisterium susceperint; adeo sunt obdurato corde.

Porrò magisterium illud cum Sacerdotio suscipiunt, dicente Pontifice cuilibet initiando: *Oportet Sacerdotem prædicare:* nec eum deinceps à tanto munere arcere licebit Episcopo, si per

electionem, præsentationem, aut resignationem, aut in vim graduum, jus ad beneficium Parochiale acquirat, modò rudiora Theologiæ rudimenta leviter ac strictim attigerit, moresque ejus in foro externo reprehendi nequeant: nec mora erit ulla, quòd præclaram artem verba faciendi ad populum non didicerit; quòd illius nullum specimen ediderit; cùm ista tamen in Republicâ prærequirantur ad magisterium cujusque artis, etiam vilissimæ; quòd denique homo sordidus à naturâ ita sit institutus, vel balbutiens, & ad singula ferè verba hæsitans, vel tam tardi ac plumbei ingenii, ut desit illi argumentorum & verborum copia, etiam pro defensione rerum infirmarum, scilicet temporalium. Explorentur ergo initiandorum vires ac facultates, priusquam verbi duces ac magistri constituantur; res enim illa excelsum requirit animum: quod autem præcellens est, rarum esse solet. *Non cujusvis est de Deo, divinisque rebus disserere*, inquit sanctus Chrysostomus, *evangelizare perpaucorum est, baptizare autem cujuslibet: modò sacerdotio fungatur.* Et sanctus Gregorius Nazianzenus in orat. 1. apologeticâ de suâ fugâ, *Si quis est alius*, inquit, *qui præfidenti animo suscipiat ministerium verbi, aut cujusvis ingenii esse censeat, hunc ego insolentiæ nomine admiror, ne dicam stultitiæ. Mihi quidem res minimè vulgaris .... esse videtur .... aut enim mens minimè illuminata est, aut sermo elanguit; atque ex uno horum, peræquè ac omnibus, veritas claudicet necesse est.*

Quod si quæras quænam debeant esse partes Ministri verbi Dei,

Respondet S. Augustinus lib. 4. de doctrinâ Christianâ, præsertim c. 12. tria ipsi esse præstanda, scilicet docere, delectare, & flectere seu movere. Et ratio est, quia ex auditoribus

alii peccant ex ignorantiâ, vel incogitantiâ: aut enim ignorant prohibitum esse quod agunt, & præceptum opus, quod prætermittunt: vel si ista noverint, non satis ea æstimant, nec ad ea, ut par est, attendunt: iis ergo lumen Evangelii & veritatis præferre necesse est. Alii, & quidem longè plures, peccant ex malitiâ vel socordiâ; vident meliora, probantque; sed deteriora sequuntur. Hi ægrè ferunt se edoceri; *sicut enim gratus est, qui cognoscenda enubilat*, inquit idem sanctus Doctor cit. lib. 4. cap. 10. *sic onerosus est qui cognita inculcat.* Agat ergo verbi Dei minister, ut duram horum cervicem flectat, & obfirmatam in malo voluntatem moveat; quia *frustra persuadetur verum esse quod dicitur, frustra placet modus ipse, quo discitur, si non ita discitur, ut agatur. Oportet igitur eloquentem Ecclesiasticum, quando suadet aliquid quod agendum est, non solùm docere, ut instruat, & delectare, ut teneat* (attentum scilicet auditorem) *verùm etiam flectere, ut vincat.* Sed sicut alimenta, quantumvis necessaria & salutaria, nisi aptè condiantur, ingrata sunt ac plerumque rejiciuntur; ita & sermo nisi permisceatur suavitate quâdam, quæ auditorem ad ea quæ dicuntur attentum teneat, & ad bonum flexibilem reddat. Horum trium *quod primo loco positum est, hoc est docendi necessitas, in rebus est constituta, quas dicimus: reliqua duo in modo, quo dicimus,*

Iisdem præceptis Apostolus instituit suum discipulum Timotheum, quem Ecclesiæ Ephesinæ præfecerat Episcopum; sic enim ad eum scribit epist. 2. cap. 4. *Prædica verbum, insta opportunè, importunè.* Quomodo verò? *argue*, inquit, *obsecra, increpa in omni patientiâ & doctrinâ.* In quem locum sanctus Chrysostomus ait: *quodlibet horum desit, alterum inutile fit; nam si absque*

argumentis

argumentis increpes, temerarius videberis, nullusque te perferet v. g. si clamaveris damnatum iri ebriosos, maledicos, &c. priusquam gravibus & firmis momentis demonstraveris gravissima esse ejusmodi peccata, & æternâ damnatione digna. *Ubi verò præcessit probatio, tunc & increpationem facilè suscipit, alioquin impudens fiet. Quòd si arguas vehementer & increpes, obsecrationemque subducas, rursus omnia perdis; quippe reprehensio intolerabilis est, nisi admixtam habeat consolationem, sicut & potio, salutaris licèt sit, nisi plurima dolorem consolentur, non eam sustinet languidus.* Isthæc tria cernere est in omnibus libris Prophetarum, qui erant Synagogæ concionatores. 1°. arguunt peccata auditorum, docentque quàm sint gravia, deinde minantur ac terrent: demum adhibent verba consolatoria, apta ad emollienda corda & eliciendas lacrymas.

Evangelii autem Minister, ut utiliter doceat, 1°. clarè ac dilucidè propônet id de quo futurus est sermo, aliàs in vanum loqueretur, si auditores sermonis argumentum non satis perceperint. Deinde quod in medium adduxerit, stabiliet auctoritate tum sacræ Scripturæ, tum Traditionis, proferendo textus unius aut alterius è sanctis Patribus, ut antevertat falsam auditorum opinionem, quasi Scripturam in alienos sensus detorqueat; ipsisque constet quòd eam interpretetur juxta sensum, quem tenet sancta Mater Ecclesia. Ne autem severior videatur ista doctrina, ostendet eam naturæ humanæ esse omnino consentaneam; illamque confirmabit ratione naturali omnibus notâ.

Delectat dicendo, si dicat aptè, dilucidè, fervidè, & cum dignitate: si non memoriter, sed ex persuasione & ex affectu pronuntiare videatur: si oratio constet verbis propriis, ad-

curatis, & minimè obſcuris: ſi illuſtretur exemplis nobilibus, & ſimilitudinibus congruis, in quibus nihil ſit abjectum aut humile, quod in deriſum converti poſſit: ſi ita ſit copioſa, ut non redundet; id enim ſunt orationi verba ſuperflua & inordinata, quod ſegetibus excreſcentes herbæ inutiles; id eſt, attentionem diſtrahunt, & intellectum obruunt ac confundunt. Denique ſi ad captum auditorum ſit accommodata, nempe eruditior & elegantior, ſi verba habeantur ad eruditos & ſapientes; quia *oneroſus eſt*, inquit ſanctus Auguſtinus ſupra laudatus, *qui cognita inculcat*, niſi novo & perfectiori modo de iiſdem diſſerat: humilior verò & depreſſior, ſi plebei rudiores ac ruſtici edoceantur; namque ex eodem ſancto Doctore, Patronus, qui in foro ſublimiter dixit, & cum omnium admiratione, domum rediens ſe componit ad menſuram parvuli, & pueri modò illum alloquitur, alioquin non intelligendus. Uno verbo dicam, Evangelii Miniſter docendo delectabit, ſi ſit ſermonis apti, facilis ac perſpicui: faſtidium verò pariet, ſi difficilis, inordinati, & confuſi; quia ubi difficultas, ibi contentio, labor, & pœna: contra verò, ubi omnimoda facilitas aſſequendi mentem illius, qui de magnis rebus diſſerit, ibi quies & voluptas.

Verùm quid prodeſt, ſi auditores concedunt veris quæ docentur, & ad ea non flectuntur? *docere quidem neceſſitatis eſt*, ut veritas pateat; *delectare ſuavitatis*, ut auditores attenti ac benevoli reddantur: *ſed flectere victoriæ;* quaſi dicat, qui firmis ac perſpicuis rationibus docet, & venuſtate verborum delectat, ſtrenuè quidem contra errorem vitiumque decertat; ſed victoria è manibus ejus excidit, ſi auditores non flectat. *Unum igitur ſibi potiſſimum proponet*, inquit

Concilium Mediolanense quintum, *in quo omnes nervos, roburque industriæ suæ adhibeat, & in quo munus suum versari cognoscat, ut auditorum scilicet animos commoveat: cùm præsertim peccent homines, non tam quia verum ignorant, quàm quòd malè affecti sint. Dabit igitur operam, ut quemadmodum per singula corporis membra sanguis diffunditur, ita in omnibus concionis suæ partibus quædam insint, quæ ad commovendum valeant.*

Porrò ut commoveat ad colendam virtutem, quam docuit, vel fugiendum vitium, quod arguit, his & similibus utetur incitamentis. Imprimis ostendet fluxa & vana esse temporalia, quibus detinentur peccatores; credendumque ei, qui expertus & Spiritu Dei afflatus ait Eccle. 2. *risum reputavi errorem, & gaudio dixi, quid frustra deciperis?* Nihilominus dæmonem iis inescare & illaqueare incautos homines veluti bruta animantia, quemadmodum scriptum est Eccle. 9. *sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur; sic capiuntur homines in tempore malo.* Et Job. 20. *Divitias, quas devoravit, evomet; & de ventre illius extrahet eas Deus.* Ideo perstrepunt concionatores, ut animales caveant ab insidiis, & subdola Satanæ consilia reddant irrita; nullum quippe est animal tam vorax ac stupidum, ut irruat in escam, si muscipulam & periculum odoretur; nec ullus hominum, quantumcunque vecors, id faciet certus fore ut eum facti postea pœniteat: atqui certò-certiùs peccatores pœnitebit indulsisse suis cupiditatibus; una enim eorum vox in morte, Sap. 5. *nos insensati*, inquiunt intra se pœnitentes, & præ angustiâ spiritus gementes... *erravimus à viâ veritatis .... lassati sumus in viâ iniquitatis .... quid nobis profuit superbia, aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Exponet ob

oculos, hinc miseram peccatoris sortem, ut qui Deum ipsum habeat adversarium; acutissimas animi ægritudines ac molestias: *impii autem*, inquit, Isaiæ 57. *quasi mare fervens, quod quiescere non potest .... non est pax impiis:* continuos malæ conscientiæ cruciatus; infamiam, quâ aspergitur saltem apud sapientes; horrorem mortis ineluctabilis & brevi futuræ; desperationem, quam inducent anteactæ vitæ memoria, & meritorum penuria: inde justorum pacem, & inchoatam felicitatem; rectæ conscientiæ testimonium, quo nullum est bonum solidius ac jucundius; consolationem Spiritus-Sancti, quam nulla adversa extinguunt; firmam in Deo spem, & certam præmii expectationem. Ignavis pudorem injiciet, exemplo tot virorum ac mulierum, qui supra mandatum plurima præstant. Exprobrabit immensa Dei beneficia strictim perstringenda, pro quibus injurias ipsi rependunt. Increpabit induratos; minabitur Dei vindictam; portendet imminentem ultionem: ponet ob oculos horrendum Dei judicium, & æterna gehennæ supplicia: hæc sunt ferè incitamenta, quibus homines flecti consueverunt. Sed reprehensio per se exasperat, &, ut supra dicebat sanctus Chrysostomus, intolerabilis est, nisi admixtam habeat consolationem. Quærat ergò necesse est verbi Dei Minister condimenta humanitatis, quibus verba increpatoria ita mitiget, ut auditoribus delectationem pariant, nedum fastidium.

Delectabit autem reprehensio, si ex affectu charitatis prodire cernatur; si auditores, non hominem, sed Deum sentiant iratum in homine, qui de eorum salute anxius, omni ope atque operâ, impendens extremum exitium ab ipsis propulsare adnititur. Sic Apostolus, ne vi-

deretur ex irâ & odio insectari Galatas, qui à fide defecerant, & contumeliosè illos compellare hisce verbis, *ô insensati Galatæ, quis vos fascinavit, non obedire veritati? ..... sic stulti estis, ut cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?* Gal. 3. statim expandit viscera verè materna, ut in iis videant teneram ac fervidam pietatem, ex quâ prodiêre acerbiora ejusmodi verba, *filioli mei*, inquit cap. 4. *quos iterum parturio ......: vellem autem esse apud vos modò, & mutare vocem meam*; ut affectus, quos epistola scripta non capit, verâ voce exprimerem, ut scilicet ad instar matris, nunc blandirer, nunc plorarem, nunc objurgarem vos, nunc obsecrarem: denique orationem meam in omnem modum versarem, ut vos flecterem, & ad saniorem mentem reducerem. Hîc adhibentur asperiora verba, quæ veluti scalpellum vulnus aperiant, & erroris saniem exprimant. Sed protinus condimenta eximiæ charitatis succedunt, quæ inustum dolorem non solùm temperant, sed in oblectationem convertunt. *Habens itaque*, inquit sanctus Bernardus serm. 44. in Cant. *ex fraterno oleum mansuetudinis, & ex divino amore vinum æmulationis, securus accede ad sananda vulnera illius, qui incidit in latrones, piissimi Samaritani optimus imitator.* Alioquin verbum mordacius, licèt rectâ intentione, & animo benigno proferatur, *exasperat & exulcerat magis..... ut qui sordidus erat, ordescat adhuc, declinans in verba malitiæ .... ac more phrenetici non solùm repellens, sed & mordere tentans Medici manum*, idem serm. 2. de Resurrectione.

Quòd si asperiùs dicta etiam zelo rectitudinis, adeo nocent, nisi condiantur sale sapientiæ, & suavitate charitatis, quantò magis si procedant ex impotenti vindictæ animo? Lu-

ximus aliquando Parochos, qui ad explendam ulciſcendi ſe libidinem, impiè abutebantur cathedrâ Chriſti, & pro diſciplinâ patientiæ, humilitatis, & charitatis, ad quam edocendam erecta eſt, omne acerbitatis virus evomebant in eos, à quibus læſos ſe moleſtè ferebant, adeo ut is eſſet fructus ex ejuſmodi profanâ & ſacrilegâ concione intentus, ſi reos non quidem proprio nomine, ſed aliis ſignis deſignatos, coram univerſo cœtu pudore ſuffunderent. Inde ſcandala, inimicitiæ, expoſtulationes apud Epiſcopum, quæ vix admittunt ejus curationem.

Eſto increpandi ſint inobedientes, aliquando etiam durè, ut docet Apoſtolus Tit. 1. v. 13. ſed ſeveritas paterna ſit, non tyrannica, inquit ſanctus Bernardus ſerm. 23. in Cant. in quo Paſtores ſic alloquitur: *Diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos: ſtudete magis amari, quàm metui .... matres fovendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Manſueſcite, ponite feritatem; ſuſpendite verbera, producite ubera; pectora lacte pingueſcant, non typho turgeant. Quid jugum veſtrum ſuper eos aggravatis, quorum potiùs onera portare debetis?* Habent ſingulæ dignitates ſua inſignia, & habitus ſolemnes, quibus Magiſtratus ac Primates à vulgaribus hominibus ſecernantur. Ornamentum Sacerdotum eſt ipſa charitas, ut conſtat ex Ordinationis ritu, in quo Pontifex cuilibet initiando imponens caſulam, quæ ſecundùm vim nominis eum integrè contegere debet, ſic loquitur: *Accipe veſtem ſacerdotalem, per quam charitas intelligitur.*

Diutiùs hîc immorari nos oportuit, propter Clericos, qui caſtis & integris moribus Sacerdotium ac Paſtoralia munia ſuſcipiunt, ne ſcilicet incauti & minimè intelligentes, ut non-

nunquam contingit, gravibus peccatis conſcientiam ſuam brevi contaminent, ſeducti plurium Paſtorum exemplo, qui verbum Dei vel adminiſtrare negligunt, vel illud adeo malè & incongruè adminiſtrant, ut præ faſtidio grex inde non paſcatur, & miſerè pereat: *namque Sacerdos*, inquit ſanctus Chryſoſtomus, *ſi vitam depoſuerit, tuam autem diligenter non curaverit, cum impiis in gehennam detrudetur.* Et Sanctus Iſidorus lib. 3. Sent. *Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non corrigant, teſtante Domino ad Prophetam: Speculatorem dedi te domui Iſraël; ſi non fueris locutus . . . ſanguinem ejus de manu tuâ requiram.*

Nec dicas omnibus Preſbyteris non incumbere curam animarum; namque 1°. omnibus & ſingulis initiandis dicitur: *Oportet Sacerdotem præeſſe & prædicare.* Item, *tales eſſe ſtudeatis, ut in adjutorium Moyſi & duodecim Apoſtolorum, Epiſcoporum videlicet Catholicorum, qui per Moyſen & Apoſtolos figurantur, dignè per gratiam Dei eligi valeatis.* 2°. juxta Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. c. 14. de refor. nullus ad Preſbyteratûs Ordinem eſt aſſumendus, niſi ad populum docendum & Sacramenta adminiſtranda idoneus comprobetur. Et cap. 16. nullus debet ordinari, *qui judicio ſui Epiſcopi non ſit utilis aut neceſſarius ſuis Eccleſiis.* 3°. Pontifex ſingulis initiandis orarium ſeu ſtolam imponit ſuper utrumque humerum, dicens: *accipe jugum Domini.* Atqui orarium eſt propter orationem ad populum habendam, ut ſupra diximus. Diaconus fert illud uno duntaxat humero, Preſbyter verò utroque: quia Diaconus ut pote Miniſter, nonniſi juſſus verbum Dei ſpargit ac diſſeminat: Preſbyter verò, qui præeſt in ſollicitude, non ſolùm illud ſeminat, ſed inſuper cura illi incumbit, ut germi-

net, crescat, & fructum afferat. Ipsius est rigare, agrum colere, inutiles ac noxias herbas eruncare, & bestias arcere; in quibus plurimus est labor ac tantus, ut Apostolus velit 1. Tim. 5. v. 17. Presbyteros, qui sic præsunt, & sic laborant in verbo, dignos haberi duplici honore, id est, abundantiori sustentationis subsidio. Orarium igitur seu stola, quæ singulis Presbyteris imponitur super utrumque humerum, minùs est ipsis signum dignitatis, quàm oneris, cui ferendo pares non essent, nisi crux Christi, quam Pontifex efformat super eorum pectus, intus inuncta esset Spiritu-sancto, qui per charitatem à se in cordibus infusam, jugum, aliàs per se intolerabile, leve ac suave efficit.

Paragraphus XIII.

De quinto Presbyteri officio.

Quintum Presbyteri officium est baptizare; quia solus Paterfamilias, jus habet asciscendi sibi domesticos, aut si quis alius, ut Primarius famulus, nonnisi ex ejus mandato: atqui per Baptismum Catechumeni cooptantur in numerum domesticorum Dei & Ecclesiæ: soli autem Episcopi & Presbyteri in Dei familiâ præsunt: ergo his solis jure ordinario baptizare competit, Diaconis verò tanquam primariis Ministris, nonnisi jure extraordinario, & ex Episcopi vel Presbyteri mandato.

PARAGRAPHUS XIV.

De Episcopis.

Q. 1°. UNde *Episcopi nomen?*

R. A verbo Græco ἐπισκοπεῦμαι, Latinè, *speculor*, *considero*, *superintendo*. Episcopus igitur idem est ac superintendens; quo sensu Cicero lib. 7. Epist. sic scribit ad Atticum: *vult ....Pompeius me esse, quem tota hæc campania & maritima ora habeat Episcopum, ad quem delectus & rerum summa referatur.*

Q. 2°. *Episcopi nomen fuit-ne semper proprium Sacerdotum primi Ordinis?*

R. Negat sanctus Chrysostomus cum aliis benemultis; probatque tempore Apostolorum Episcopi nomen fuisse commune Sacerdotibus primi & secundi Ordinis. 1°. hom. 1. in epist. ad Philippenses, in quâ sic habet: *Quid hoc sibi vult?* (quòd Apostolus benè precetur Sanctis, qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconis, nullâ factâ Presbyterorum mentione.) *Ita-ne unius civitatis plures erant Episcopi? nequaquam; sed hoc titulo designat Presbyteros; tunc enim temporis adhuc vocabulum erat commune.* 2°. ex 1. Tim. 3. ubi Apostolus, omissis Presbyteris, de solis Episcopis & Diaconis sermonem habet: *oportet ergo*, inquit, *Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum*, &c. *Diaconos similiter pudicos, non bilingues.* In quæ verba ita loquitur hom. 11. *Inter Episcopum atque Presbyterum interest fermè nihil; quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura permissa est; & quæ de Episcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt.* Usus tamen deinceps obtinuit, ut soli majores Sacerdotes appellarentur Episcopi. Vocantur etiam Antistites, quasi ante alios Clericos stantes, iis-

que præsidentes: Pontifices, quia præ aliis multa possunt facere: Ecclesiæ Principes, ut apud sanctum Ignatium Epist. ad Smyrnenses; Origenem Tractatu 12. in Matth. sanctum Hilarium can. 26. in Matth. Optatum Milevitanum lib. 5. contra Parmenianum, &c.

Q. 3°. *Quid est Episcopatus?*

R. Est Ordo supremus, quo datur Presbytero potestas conferendi Sacramenta Confirmationis & Ordinis, regendique Ecclesiam ipsi commissam, hoc est, Clerum & plebem.

Dicitur 1°. *Ordo*, propter rationes, quibus cap. 4. probavimus Episcopatum esse Ordinem distinctum à Presbyteratu.

Dicitur 2°. *supremus*; quia Episcopatus est apex & fastigium Sacerdotii. *Quid est Episcopus*, inquit sanctus Augustinus lib. quæst. in vetus & novum Testam. qu. 101. *nisi primus Presbyter, hoc est, summus Sacerdos?* Et sanctus Ignatius: *honora Episcopum ut Principem Sacerdotum*, Epist. ad Smyrnenses.

Dicitur 3°. *quo datur Presbytero*; quia ex dictis nequit esse Episcopus, qui Presbyter non fuerit.

Dicitur 4°. *potestas conferendi*, &c. quibus verbis designatur Ordinis potestas Episcopi propria; quia confirmare Neophytos, & ordinare Ecclesiæ Ministros, sunt actus Ordinis, nec ad eos exercendos sufficit potestas jurisdictionis, quam habet Capitulum Sede vacante, & Episcopus nondum consecratus.

Dicitur 5°. *& regendi Ecclesiam ipsi commissam*, ut denotetur potestas jurisdictionis; jurisdictio quippe est potestas gubernandi subditos, jus dicendo, ferendo leges, coërcendo refractarios, & puniendo transgressores.

Ergo Episcopo duplex competit potestas:

Ordinis scilicet, & jurisdictionis.

Dices: potest quis esse Episcopus sine potestate jurisdictionis; ordinatio enim non dat jurisdictionem: Ergo in definitione Episcopatûs non debuit inseri potestas regendi.

Distinguo antecedens; sine potestate jurisdictionis completâ, Concedo; incompletâ & radicali, Nego antecedens: Episcopatus enim ex ratione suâ est ad regendum. Igitur sicut Presbytero in ejus inauguratione datur potestas radicalis & incompleta remittendi peccata, quæ tum complebitur, cùm subditi fuerint ipsi assignati; ita & Episcopo potestas regendi Ecclesiam, quæ fuerit ipsi ascripta.

Instas: latum est discrimen inter potestatem remittendi peccata, & potestatem regendi Ecclesiam; in illâ quippe, si completa sit, necessariò concurrunt potestas Ordinis, & potestas jurisdictionis; adeo ut si alterutra desit, peccata sacramentaliter remitti nequeant. Contra verò sine charactere Episcopali potest quis regere Ecclesiam ex privilegio sibi subditam; nam & Capitulum sede vacante gubernat Diœcesim: ergo potestas regendi Ecclesiam non debet inseri in definitione Episcopatûs, quemadmodum potestas remittendi peccata includitur in definitione Presbyteratûs.

Concesso antecedente, distinguo alteram confirmationis partem: sine charactere Episcopali potest quis extraordinariè Ecclesiam regere, Concedo; ordinariè, & juxta Christi institutum, Nego propositionem, & consequentiam; per characterem quippe Episcopalem ordinatur Episcopus ad functiones hierarchicas & Episcopales obeundas, quemadmodum per characterem Sacerdotalem Presbyter fit Minister idoneus & ordinarius Baptismi; licet extraordina-

riè Diaconus vel etiam Laïcus baptizare possit in casu necessitatis. Unde Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 2. de reform. electum & confirmatum in Episcopum privat fructuum perceptione, nisi intra tres menses consecretur.

Q 4°. *Utraque Episcopi potestas, Ordinis scilicet & jurisdictionis, est-ne institutionis divinæ?*

Aërius Presbyter, ex Arianorum sectâ, inter errores quos effutiit quarto seculo, docuit nullum debere esse discrimen Episcopum inter & Presbyterum, ut refert S. August. libro de hæresibus, hæresi 53. *Aëriani*, inquit, *à quodam Aëris sunt nominati, qui cùm esset Presbyter, doluisse fertur, quòd Episcopus non potuit ordinari ... dicebat Presbyterum ab Episcopo nullâ differentiâ debere discerni.* S. Epiphanius qui vidit nascentem hæresim, gravissimis hisce verbis Auctorem insectatus est hæresi 75. *Est illius dogma*, inquit, *supra hominum captum furiosum & immane: quânam, inquit, in re Presbytero Episcopus antecellit? nullum inter utrumque discrimen est, par & idem honor ac dignitas.* Aërio subscripsit Wiclefus decimo-quarto seculo, ex Thomâ Vald. lib. 2. art. 3. c. 60.

Calvinum non puduit hujusmodi erroris monstrum suscitare lib. 4. Institut. cap. 4. parag. 2. in quo sic habet: *quibus docendi munus injunctum erat, eos omnes nominabant Presbyteros: illi ex suo numero in singulis civitatibus unum eligebant, cui specialiter dabant titulum Episcopi, ne ex æqualitate, ut fieri solet, dissidia nascerentur .... atque idipsum pro temporum necessitate fuisse humano consensu inductum. fatentur ipsi veteres.* Hanc impietatem Concilium Tridentinum anathemate damnavit sess. 23. can. 7. his verbis: *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi; vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem .... anathema sit.* Et hæc pro

potestate Ordinis. Pro potestate verò jurisdictionis can. 6. sic decernit: *Si quis dixerit in Ecclesiâ Catholicâ non esse Hierarchiam* DIVINA ORDINATIONE *institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris; anathema sit.* Quare ad propositam quæstionem,

R. Episcopi jure divino sunt Presbyteris superiores, potestate tum Ordinis, tum jurisdictionis.

Prima pars, quæ est de potestate Ordinis, probatur, quia is est jure divino superior potestate Ordinis, qui habet potestatem, quâ caret alter, conferendi quædam Sacramenta, v. g. Presbyter jure divino est superior Diacono; quia potest conficere Eucharistiam, & sacramentaliter remittere peccata; quod non potest Diaconus: atqui Episcopus potest conferre duo Sacramenta, scilicet confirmationis & Ordinis, quod non potest Presbyter: ergo.

Minor probatur, tum ex dictis Tractatu de Sacramento Confirmationis cap. 4. parag. 1. ubi demonstravimus solum Episcopum esse Ministrum hujus Sacramenti: tum ex dicendis de Ministro sacræ ordinationis, quem asseremus solum esse Episcopum.

Secunda pars, quæ est de potestate jurisdictionis, probatur 1°. ex Scripturâ 1. Tim. 5. ubi Apostolus Timotheum Ephesiorum Episcopum sic instituit v. 1. *Seniorem ne increpaveris:* & v. 19. *adversùs Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus* Quæ verba expendens sanctus Epiphanius hæres. 75. adversùs Aërium, sic habet: *Quid attinebat Episcopo vetare ne Presbyterum objurgaret, nisi majorem ipso potestatem obtineret? Quare deinceps admonet, adversùs Presbyterum citò accusationem ne admiseris, nisi duobus tribusve testibus? Non alicui ex Presbyteris præce-*

pit, ut accusationem contra Episcopum non admitteret, aut ut Episcopum non objurgaret.

2°. Apostolus epist. ad Titum cap. 1. vers. 5. scribit se eum in Crete insulâ reliquisse, ut constitueret per civitates Presbyteros: quæ manifestè indicant Titum, utpote Episcopum, superiorem fuisse Presbyteris.

3°. Christus Dominus ex Discipulis alios aliis præposuit ordine dispari, duodecim quidem Apostolos, Luc 6. v. 13. in primo dignitatis gradu; septuaginta verò Discipulos in secundo, Luc. 10. v. 1. Apostolis quippe, non verò Discipulis dixit Joan. 20. *Sicut misit me pater, & ego mitto vos.* Et Matth. 28. *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terrâ: euntes ergo, docete omnes gentes:* atqui una est Patrum sententia Episcopos succedere Apostolis, Presbyteros verò Discipulis.

Origenes hom. 27. in cap. 33. Num. S. Gregorius Nyssenus de vitâ Moysis, & S. Hieronymus epist. ad Fabiolam, scribunt, duodecim fontes, quos repererunt Judæi in deserto Elim, Exod. 15. significare duodecim Apostolos, quorum locum tenent Episcopi; septuaginta verò palmas juxta fontes positas, esse septuaginta Discipulos. *Nec dubitem*, inquit Sanctus Hieronymus, *quin de duodecim Apostolis sermo sit, de quorum fontibus derivatæ aquæ totius mundi siccitatem rigant; Juxta has aquas septuaginta creverunt palmæ, quos & ipsos secundi Ordinis intelligimus Præceptores, Lucâ Evangelistâ testante duodecim fuisse Apostolos, & septuaginta Discipulos minoris gradûs, quos & binos ante Dominus præmittebat; de quibus & Paulus refert, quòd apparuerit Dominus primùm undecim, deinde Apostolis omnibus, alios volens intelligi primos, & alios secundos Christi discipulos.* Nicolaus I. epistolâ 47. *Subiturus ad cœlos Ecclesiam Apostolis commendavit, ac per eos tanquam hæredita-*

rio jure successoribus eorum, nobis scilicet, quos Pastores, & Episcopos, ac Pontifices super ipsam constituit. Denique Eugenius IV. in celebri decreto pro Armenis, & Patres Tridentini sess. 23. cap. 4. docent, Episcopos in locum Apostolorum succedere. Ergo sicut Apostoli Discipulis, ex Christi ordinatione, excellunt; ita Presbyteris Episcopi, qui idcirco nonnunquam Apostoli vocantur, ut observat S. Pacianus epist. 1.

Probatur 2°. trito S. Augustini, & Vincentii Lirinensis argumento: quod semper & ubique in Ecclesiâ fuit observatum, nec in ullo Concilio invenitur institutum; illud censeri debet institutionis Apostolicæ & Divinæ: atqui talis est præeminentia dignitatis & jurisdictionis Episcopalis.

Sanctus Ignatius, Apostolorum æqualis ac discipulus, epistolâ ad Smyrnenses: *Episcopum sequimini, ut Christus Patrem, & Presbyterorum collegium, ut Apostolos: sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam spectant. Honora Deum ut omnium Auctorem & Dominum; Episcopum verò ut principem Sacerdotum, imaginem Dei referentem: Dei, inquam, propter principatum, Christi verò propter sacerdotium.*

Nec refert quòd sanctus Martyr Presbyteris det locum Apostolorum, Diaconis verò locum septuaginta Discipulorum; semper enim subordinationem servat. In epistolâ ad Trallianos scribit, Diaconum tenere locum Apostolorum, Presbyterum locum Christi, & Episcopum locum Dei. Ita etiam Auctor Constitut. Apost. lib. 2. cap. 30.

Tertullianus lib. de Baptismo cap. 17. *Dandi quidem Baptismi*, inquit, *jus habet summus Sacerdos, qui est Episcopus: dehinc Presbyteri & Diaconi: non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem, quo salvo, salva pax est.*

Omnes ferè S. Cypriani epistolæ testantur, in Ecclesiâ, sive Romanâ, sive Carthaginensi, & in ceteris Africæ Ecclesiis, unum Clero præfici Episcopum. Illud ipsum indicant Concilia ubique ab initio usque ad nostram ætatem celebrata, adeo ut quarto seculo non solùm Catholici, sed & hæretici stupuerint Aërii frontem, quâ ausus est asserere Episcopos & Presbyteros esse potestate ac dignitate pares; erroremque statim oppresserint, ut patet ex sanctis Cypriano & Augustino supra laudatis.

Dices 1°. Act. 20. v. 17. Paulus à Mileto *mittens Ephesum, vocavit majores natu Ecclesiæ*, hoc est, Presbyteros, quos v. g. appellat Episcopos: *attendite vobis*, inquit, *& universo gregi, in quo vos Spiritus-sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Ergo iidem erant Episcopi qui Presbyteri.

Respondeo distinguendo conseq. iidem nomine tenus, Concedo, iidem re, seu Ordine & dignitate, Nego conseq. jam enim diximus tunc temporis nomen Episcopi fuisse commune Presbyteris primi & secundi Ordinis; seniores quippe erant omnes, saltem morum gravitate, & dignitatis excellentiâ.

Instas: in unâ civitate plures non erant Episcopi propriè dicti: ergo quos Apostolus nominat Episcopos, erant duntaxat simplices Presbyteri.

R. 1°. Non ex solâ civitate Ephesinâ, sed ex vicinis locis Apostolus advocavit Pastores, ex sancto Irenæo lib. 3. cap. 14. *In Mileto*, inquit, *convocatis Episcopis & Presbyteris, qui erant Ephesi, & in maximis civitatibus, dixit*, &c.

R. 2°. Etiamsi supponatur seniores ex solâ civitate Ephesinâ ad Apostolum convenisse, isthæc ejus verba, *vos Spiritus-sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, diriguntur ad hujus Ecclesiæ

Senatum, cui præerat Episcopus; & ita Episcopus & Presbyteri positi erant à Spiritu-sancto, ille quidem in primo jurisdictionis Ordine, isti verò in secundo.

Dices 2°. Act. 15. Apostoli & Seniores pariter convenerunt ad terminandam motam controversiam de legalibus: & pariter pronuntiarunt, *visum est.... Spiritui-sancto & nobis*: ergo in exordiis Ecclesiæ par erat Episcoporum & Presbyterorum auctoritas.

Nego conseq. quòd enim convocata fuerit tota Ecclesia Jeresolymitana, & Epistola Synodica omnium nomine scripta, demonstrat quidem perfectam omnium consensionem; sed non probat Presbyteros, seu Seniores tanquam Judices in hâc fidei controversiâ sedisse, & sententiam tulisse; namque ex sacro textu contrarium colligitur, refert quippe S. Lucas solos Apostolos in sanctissimo illo conventu fuisse locutos, & eorum sententiam omnibus placuisse.

Dices 3°. S. Hieronymus plura momenta congerit, ut probet Episcopos humano tantùm jure esse Presbyteris superiores. Operæpretium est verba S. Doctoris integra exscribere, utpote difficilia & in scholis multum ventilata.

Sanctus igitur Hieronymus in cap. 1. epist. ad Titum sic scribit: *Antequam diaboli instinctu studia in Religione fierent, & diceretur in populis, ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, communi Presbyterorum Concilio Ecclesiæ gubernabantur. Postquam verò unusquisque eos, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. Nam*, inquit epist. 85. ad Evagrium, *& Alexandriæ à Marco Evangelistâ usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri*

unum semper ex se electum in excelsiore gradu nominabant : quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent. Hactenus S. Hieronymus ex cujus verbis tria colliguntur. 1°. ante Corinthiorum schisma Presbyterum & Episcopum fuisse unum & eundem. 2°. cùm priùs Fideles communi consilio Episcoporum & Presbyterorum gubernarentur, in remedium schismatis decreto ac ordinatione Ecclesiæ unum è Presbyteris electum fuisse, ac ceteris præpositum, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret. 3°. hujusce Presbyteri Electionem non fieri novâ consecratione, sed eo modo, quo ex Diaconis fiunt Archidiaconi, & ex militibus Imperatores: atque hunc morem in Ecclesiâ Alexandrinâ fuisse observatum usque ad S. Dionisium, hoc est ad medium tertii seculi.

S. Augustinus patrocinatur S. Hieronymo epistolâ 82. aliàs 19. ad ipsum scriptâ in quâ sic habet: *quanquam enim secundùm honorum vocabula, quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus Presbyterio major sit, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est.* Quid ad hæc ?

Respondet Medina lib. 1. de sacrorum hominum origine & continentiâ cap. 5. non solùm Hieronimum, sed & Ambrosium, Augustinum, Sedulium, Primasium, Chrysostomum, Theophilactum, & Oecumenium idem cum Aërio sensisse. Quam Medinæ sententiam Bellarminus lib. 1. de Clericis c. 15. vocat (*ut levissimè dicam*, inquit) valde inconsideratam, illamque multis momentis egregiè confutat, ostendendo S. Hieronimum & laudatos Patres tantùm distare ab Aërio, quantum Catholicus ab Hæretico, & cœlum ab inferis distat; quia Aërius non modo negabat Episcopum jure Divino ma-

jorem essePresbytero;sed etiam contendebat Ecclesiam ex abusu & corruptelâ Episcopos Presbyteris anteponere. At S. Hieronymus asserit distantiam Episcopum inter & Presbyterum legitimè fuisse ab Apostolis positam in remedium scilicet schismatis. Deinde S. Doctor agnoscit Episcopum ordinatione divinâ majorem esse Presbytero, quantum ad Ordinis potestatem.

Idem tamen Bellarminus loco citato, & Maldonatus Tractatu de Ordine quæst. 4. cap. 8. concedunt sanctum Hierônymum sensisse Episcopos jure duntaxat Ecclesiastico Presbyteros antecellere potestate jurisdictionis : *Quamvis*, inquit Bellarminus, *sanctus Doctor non fuerit constans in hâc suâ sententiâ*; probatque ex momentis in nostrâ responsione conferendis. Itaque

R. Cum Theologorum turbâ, negando S. Hieronymi fuisse sententiam, Episcopos non præeminere Presbyteris jure Divino; ac 1°. quidem quòd S. Hieronymus agnoverit Episcopos jure divino Presbyteros antecellere potestate Ordinis, non potest esse dubium; cùm expressè asserat laudatâ epistolâ ad Evagrium, solos Episcopos sacræ ordinationis esse Ministros; *quid enim facit, exceptâ ordinatione, Episcopus, quod non faciat Presbyter ?* Idem docet de Sacramento Confirmationis, Dialogo contra Luciferianos, in quo sic habet, *quod si hoc loco quæris, quare in Ecclesiâ baptizatus, nisi per manus Episcopi accipiat Spiritum-sanctum .... disce hanc observationem ex auctoritate descendere, quòd post Ascensionem Domini Spiritus-sanctus ad Apostolos descendit .... si Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.* Ubi S. Doctor colligit tum ex Scripturâ, tum ex Traditione, solum Episcopum esse Ministrum Confirmationis.

Quod verò ſpectat præeminentiam juriſdictionis Epiſcopalis, multa evincunt S. Hieronymum eam divinæ inſtitutioni adſcribere: 1°. enim in laudato Commentario Epiſtolæ ad Titum proponit Epiſcopis exemplum Moyſis, *qui cùm haberet in poteſtate ſolus præeſſe populo Iſraël, ſeptuaginta elegit, cum quibus populum judicaret,* Ex quo infert S. Doctor Epiſcopos debere in commune Eccleſiam gubernare: atqui Moyſes divinâ inſtitutione major erat ſeptuaginta Senibus, quos, Deo præcipiente, in partem ſollicitudinis aſſumpſerat. 2°. ſcribit ibidem: *Epiſcopi noverint ſe magis conſuetudine, quàm diſpoſitionis Dominicæ veritate Presbyteris eſſe majores.* Ergo in mente ſancti Hieronymi: Epiſcopi majores ſunt Presbyteris, partim inſtitutione divinâ, ſcilicet quoad primariam & radicalem inſtitutionem juriſdictionis Epiſcopalis, quæ ex ratione ſuâ tendit ad regendum Clerum, & plebem ſubditam: partim conſuetudine Eccleſiæ, quæ, ut diſſenſionum plantaria evellerentur, ut loquitur ſanctus Doctor, mutavit diſciplinam, decrevitque ut deinceps ad Epiſcopum *omnis Eccleſiæ cura pertineret;* cùm ante Corinthianum ſchiſma eſſet communis Epiſcopo & Presbyteris. 3°. laudatâ epiſtolâ 85. ſcribit Epiſcopos id eſſe in Eccleſiâ, quod Aaron in ſynagogâ; Presbyteros filiis Aaronis, qui erant ſimplices Sacerdotes, reſpondere: atqui Aaron jure divino erat ſuperior ſimplicibus Sacerdotibus: ergo. Denique in epiſt. ad Marcellam ait Epiſcopos ſuccedere Apoſtolis, qui ſanè jure divino ſuperiores erant ſeptuaginta Diſcipulis: *apud nos,* inquit, *Apoſtolorum locum Epiſcopi tenent.* Ergo S. Hieronymi ſententia fuit, Epiſcopos jure divino majores eſſe Presbyteris quoad poteſtatem juriſdictionis.

Nec obſtant, quæ ex verbis ſancti Doctoris eliciuntur.

Non primum; quia ſanctus Doctor probat duntaxat eos qui nunc dicuntur Presbyteri, olim appellatos fuiſſe Epiſcopos: quod ſupra poſt S. Chryſoſtomum agnovimus.

Non ſecundum; quamvis enim Epiſcopus & Presbyteri ante Corinthianum ſchiſma communi conſilio gubernarent; in illo tamen conſenſu præerant Epiſcopi, ut jam diximus in reſponſione ad primam & ſecundam objectionem; cùm enim tunc omnes gregi Domini invigilarent ac intenderent, meritò omnes dicebantur Epiſcopi, hoc eſt ſpeculatores & intendentes. Ex quo autem omnis Eccleſiæ cura ad unum pertinuit, Epiſcopi nomen evaſit illi proprium, & ſimplices Sacerdotes retinuerunt ſolùm nomen Presbyteri, utpote qui ſupponantur Senes tum ætate, tum præſertim morum maturitate.

Non tertium; ita enim S. Hieronymus ſcribit unum è Presbyteris electum fuiſſe in Epiſcopum, quomodo unus è Diaconis eligitur in Archidiaconum, & unus ex exercitu in Imperatorem, ut non neget Presbytero ſic electo neceſſariam fuiſſe novam inaugurationem ad obeunda munia Pontificalia. Enimverò quomodo illud negaret, qui tam diſertè docet Presbyterum non poſſe Neophytos confirmare, nec Eccleſiæ Miniſtros ordinare?

Inſtas: atqui iſthæc interpretatio aliena eſt omnino à ſcopo, & à mente ſancti Hieronymi.

Probatur ſubſumptum. Argumenta S. Hieronymi eo tendunt, ut comprimatur tumor quorumdam Diaconorum Romanæ Eccleſiæ, qui, ut erant Præfecti ærarii Eccleſiaſtici, officioſiùs à populo obſervabantur, & ideo ſe ſupra Presbyteros extollebant: *Audio*, inquit, *quen-*

dam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id est, Episcopis anteferret. Nam cùm Apostolus clarè doceat eosdem esse Presbyteros, quos & Episcopos, quis patiatur ut mensarum & viduarum Minister supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur. Probat autem imprimis Presbyteros esse Episcopos; quia unus ex Presbyteris in Ecclesiæ primordiis solebat eligi in Episcopum, quemadmodum si unus ex Diaconis assumatur in Archidiaconum. Atqui vanum & futile esset illud argumentum, si Presbytero sic electo opus esset novâ consecratione ad obeunda munia Episcopalia. Diaconi quippe reponere possent, etiam ex Diaconis eligi Episcopos; S. enim Athanasius Diaconus successit S. Alexandro in Sede Alexandrinâ. An proptereà liceret S. Hieronymo concludere eum se supra Episcopum erigere, qui adversùs Diaconum intumesceret? Minimè verò, cùm Diaconus in Episcopum electus indigeat inauguratione saltem Presbyterii; ergo S. Hieronymus nihil concludit adversùs tumidos Diaconos, nisi excludat à Presbytero in Episcopum electo necessitatem novæ consecrationis.

Nego subsumptum, cujus confirmationis minorem distinguo: vanum ac futile esset ratiocinium S. Hieronymi in aliquâ hypothesi, Concedo; in hypothesi, in quâ versatur, Nego minorem. Enimverò S. Hieronymus spectat Presbyteros juxta disciplinam, quæ obtinuit tempore Apostolorum, & permansit in Ecclesiâ Alexandrinâ usque ad medium tertii seculi; hoc est, quatenus Ecclesiam in commune gubernabant, præside Episcopo; & ita nomen Episcopi, seu speculatoris & intendentis ipsis competebat, idemque erat supra Presbyterum, ac supra Episcopum se efferre. Præterea tunc tempo-

ris Presbyteri ex gremio suo unum eligebant, quem sibi præficerent, quemadmodum Cardinales Romanæ Ecclesiæ unum ex suo Collegio eligunt in summum Pontificem, qui hoc ipso ipsis præficitur, quamvis, nisi jam Episcopus fuerit, omnia quæ sunt summi Pontificis exercere nequeat, nisi priùs consecretur. Porrò qui se extolleret vel supra illos Presbyteros Episcopi electores & cooperatores, vel supra Cardinales; meritò diceretur se efferre supra vel Episcopum vel Sedem Apostolicam; quod reponi nequit de Diaconis in hypothesi, quòd ex ipsis unus in Episcopum vel Presbyterum assumeretur; quia cùm sint in ordine Ministrorum, cum Episcopo aut Presbytero Ecclesiam non gubernant, nec jus habent eligendi ex suo ordine Episcopum aut Presbyterum, ac proinde falsò diceretur quis supra Episcopum aut Presbyterum se extollere, eo ipso, quo in Diaconum insurgeret.

Non quartum, quod petitur ex sancto Augustino; quia sanctus Doctor scribit vocabulum Episcopi, non verò characterem Episcopalem, ex usu Ecclesiæ evasisse honoris titulum, scilicet ex quo decretum est, ut omnis Ecclesiæ cura ad Episcopum devolveretur; cùm ante schisma Episcopi nomen esset officii & laboris, non solùm apud Christianos sed etiam apud Judæos, & apud Ethnicos, ut patet ex supra allato Ciceronis testimonio. Nec aliud volunt Patres, quos laudat Medina.

Fidem non meretur quod nono labente seculo scripsit Eutychius Patriarcha Alexandrinus, scilicet nullum in Ægypto extitisse Episcopum usque ad Demetrium, cui Heraclas successit in Sede Alexandrinâ circa annum 234. ideoque Patriarchas illius Ecclesiæ per illud tempus fuisse consecratos impositione manuum Presbytero-

rum. Namque 1°. incredibile est sanctum Marcum, qui fundavit Ecclesiam Alexandrinam, eamque rexit 19. annis, solum ex Apostolis seu Apostolicis viris nullos ordinasse Episcopos, solamque Ægyptum tamdiu sponso fuisse viduatam. 2°. Una est omnium Scriptorum vox, Anianum, qui sub sancto Marco militavit, sancto Evangelistæ successisse in Sede Alexandrinâ. 3°. Ex Tertulliano lib. contra Valentinianos, Valentinus erat Ægyptius & ad hæresim defecit, ægrè ferens, quod alter in Episcopatu ipsi prælatus fuisset, ex S. Epiphanio hæresi 31. 4°. S. Dionysius creatus Episcopus Alexandrinus anno 248. scribit adversùs Nepotem Episcopum in Ægypto, ex Eusebio lib. 7. Hist. cap. 19. & in epistolâ ad Fabium Antiochenum (apud eundem Eusebium citato lib. cap. 42.) meminit cujusdam Cheremonis grandævi Episcopi Ægyptii. 5°. Denique, inauditum est in Ecclesiâ Episcopum inaugurari à simplicibus Presbyteris.

Dices 4°. Concilium Carthaginense quartum, ad quod convenisse feruntur 214. Episcopi, cuique subscripsit S. Augustinus, Presbyteros pares facit Episcopis; sic enim habet canone 35. *collegam se Presbyterorum esse cognoscat* (Episcopus). Et canone 34. *Episcopus quolibet loco sedens stare Presbyterum non patiatur*. Ergo.

Nego antecedens: imò laudatus canon 35. confirmat nostram sententiam, nedum destruit; ita enim Patres statuunt, *ut Episcopus in Ecclesiâ & in conventu Presbyterorum sublimior sedeat: intra domum verò, collegam se Presbyterorum esse cognoscat*. Itaque nomen collegæ non semper significat omnimodam æqualitatem ut in duobus Consulibus, Imperatoribus, Episcopis; sed plerumque societatem duntaxat & collectionem hominum ad idem munus explendum, servato tamen

sociorum

sociorum ordine. Sic Imperator exercitûs Centuriones & alios inferiores Præfectos vocitare solet socios, commilitones & collegas. Quòd autem Patres Carthaginenses eo sensu nomen collegæ acceperint, constat ex ipso canonis contextu, in eo quippe decernunt Episcopo non solùm primam, sed & sublimiorem sedem, quoties celebris Presbyterorum conventus habetur, ut in Ecclesiâ, vel in Synodo: in privatis verò & familiaribus congressibus monent Episcopum, ne Presbyterum coram se sedente stare patiatur, ut pote qui non sit ejus minister, quemadmodum Diaconus; sed socius & collega in regimine Ecclesiæ, in quâ præest iste suo & inferiori modo; & ita in omni loco ei sedere competit, Diacono verò stare, utpote Episcopi & Presbyteri ministro. Quia tamen Diaconus non ministrat nisi in iis, quæ pertinent ad cultum Dei; & eatenus non tam est minister hominis, quàm Dei: Patres Carthaginenses volunt, ut Presbyter & Episcopus ejus ministerium in honore habeant, jubeantque illum coram se sedere, quod herus nunquam suo famulo concederet. *Diaconus*, inquiunt can. 37. *ita se Presbyteri, ut Episcopi ministrum noverit.* Et can. 39. *Diaconus quolibet loco, jubente Presbytero, sedeat.*

Q. 5°. *Est-ne de fide Episcopum jure divino superiorem esse Presbytero?*

R. Etsi Ecclesia hactenus expresè non definierit Episcopos jure divino esse Presbyteris superiores, quoad potestatem jurisdictionis, sententia tamen affirmans omnino est tenenda.

Probatur, tum quia momenta in confirmationem præcedentis responsionis prolata illud demonstrant: tum quia, licèt Concilium Tridentinum expresè non definierit hujusmodi propositionem fide divinâ esse credendam; evidenter

tamen colligitur ex ejus doctrinâ; namque 1°. seff. 23. c. 4. *declarat, præter ceteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt ad hunc Hierarchicum Ordinem præcipuè pertinere, & positos, sicut .... Apostolus ait, à Spiritu-sancto regere Ecclesiam Dei.* 2°. can. 6. sub anathemate credendum docet in Ecclesiâ Catholicâ esse Hierarchiam divinâ ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris. Atqui si Episcopi non essent jure Divino, sed Ecclesiastico duntaxat,Presbyteris superiores ratione potestatis jurisdictionis,Hierarchia Ecclesiastica Divinâ Ordinatione non esset instituta, cùm in eâ Episcopi non præessent Presbyteris, nisi lege Ecclesiasticâ. Ergo. Hinc Maldonatus Tractatu de Ordine cap. 8. asserit nostram sententiam proximè accedere ad fidem: alii, ut Estius in 4. dist. 24 parag. 25. certam & efficaciter deductam ex sacris litteris. Sacra Facultas Parisiensis oppositam sententiam censurâ suâ notavit ut falsam, verbo Dei contrariam, & olim à se reprobatam anno 1664. die 24. Maii.

Q. 6°. *Quot sunt Episcopi officia?*

R. Septem recenset liber Pontificalis his verbis: *Episcopum oportet judicare, interpretari*, (scilicet verbum Dei & legem) *consecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare.* Quàm autem singula officia sint gravia, & latè pateant, alienum est à nostro instituto accuratiùs exponere; non enim servimus futuris Episcopis, sed futuris duntaxat Presbyteris, & Parochis, ad quos non spectat docere Episcopos, quanta Deus & Ecclesia ab ipsis exigant.

PARAGRAPHUS XV.

De Chorepiscopis.

Q. 1°. *Quinam erant Chorepiscopi, quorum frequentem mentionem faciunt Concilia, & Scriptores Ecclesiastici?*

R. Erant Episcoporum Vicarii, seu Suffraganei in pagis constituti, qui plura obibant munia Episcopalia; nam χώρα oppidum significat.

Q. 2°. *Chorepiscopi erant-ne insigniti charactere Episcopali?*

R. Theologi conveniunt quosdam Chorepiscopos consecratione Episcopali fuisse inauguratos, nimirum qui à suâ sede pulsi fuerant, vel ab hæresi ad Ecclesiam Catholicam redibant. Primum patet de Armentario, qui ex Episcopatu Ebrodunensi dejectus, à Synodo permissus est Chorepiscopum agere in pagis quibusdam, & urbibus minoribus. Secundum de Episcopis Novatianis ad fidem conversis, quibus primum Concilium Nicænum can. 8. Chorepiscopatûs Dignitatem concedit. Mihi etiam verisimile est Episcopos aliquando propter amplissimas Diœceses, quas, vel propter senium, vel propter persecutiones Infidelium, & pericula itinerum, in pagis ac minoribus civitatibus Chorepiscopos Episcopali charactere donasse, veluti Suffraganeos, quales hodie cernuntur in Germaniæ partibus. Suadet canon decimus Concilii Antiocheni anno 341. in quo sic habetur: *ii, qui sunt in vicis & pagis, qui dicuntur Chorepiscopi, etiamsi Episcopi ordinationem, manuumve impositionem acceperint, visum est, ut suum modum sciant, & sibi subjectas Ecclesias administrent, earumque curâ & sollicitudine gerendâ contenti sint. Constituant autem Lectores, Hypodiaconos, & Exorcistas, & eorum*

promotionem sufficere existiment: nec Presbyterum, nec Diaconum ordinare audeant absque urbis Episcopo, cui subjicitur ipse, & regio... fiat autem Chorepiscopus ab Episcopo civitatis, cui subjicitur. In hoc canone sermo est de Chorepiscopis, qui ordinati fuerant Episcopi, secernunturque ab aliis, qui erant duntaxat Presbyteri. Iis competit ex officio ordinare Subdiaconos, & inferiores Clericos, quemadmodum Concilium Ancyranum can. 12. agnoverat anno 314. sed nonnisi ex licentiâ Episcopi primarii Diaconos & Presbyteros consecrare debent, quod laudatum Concilium Ancyranum jam præscripserat.

Postrema canonis verba, *fiat autem Chorepiscopus ab Episcopo civitatis, cui subjicitur*, difficultatem pariunt; quia juxta canones, Episcopus non consecratur, nisi à tribus Episcopis. Sed illa difficultas facilè solvitur ab iis, qui contendunt legem illam esse merè Ecclesiasticam, Ordinemque Episcopalem ab uno Episcopo validè ac licitè posse conferri in casu necessitatis, quæ hîc facilè præsumitur; cùm tunc temporis difficilius esset tres Episcopos ex remotis locis in unum convenire ad Corepiscopum in pago inaugurandum.

Alii volunt canonem illud duntaxat ponere discrimen inter ordinationem primarii Episcopi, & Chorepiscopi, quòd primarius Episcopus ex canonum præscripto consecrandus sit à Metropolitano, adjunctis duobus Episcopis assistentibus; Chorepiscopus à suo primario Episcopo, & duobus Chorepiscopis ex locis adjacentibus.

Alii ex postremâ illâ canonis parte certo evincere se existimant Chorepiscopos ex suâ institutione fuisse tantum Presbyteros, qui tanquam Vicarii generales Episcopi, nonnulla jurisdictionis Episcopalis exercebant: per accidens verò

fuisse, quòd aliqui ex Chorepiscopis insigniti essent charactere Episcopali. Probant autem suam sententiam ex responso Leonis III. ad Episcopos Galliæ, qui apud ipsum conquesti fuerant de Chorepiscoporum arrogantiâ anno 800. Responsum Leonis III. amplexi sunt Episcopi Galli & Germani anno 803. refertúrque in Capitulari Aquisgranensi. In illo autem responso declarat summus Pontifex non esse Presbyterum, aut Diaconum, aut Subdiaconum à Chorepiscopis ordinatum; neque quidquam, quod de Episcopali ministerio præsumpserint, esse peractum; sed quidquid ex iis illicitè erat ab ipsis præsumptum, omnia à canonicè ordinatis Episcopis debere ritè peragi; *quia quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum.*

Contrarium eodem seculo Nicolaus I. Epist. 39 respondit Rodulpho Archiepiscopo Bituricensi, qui ad ipsum scripserat Presbyteros & Diaconos à Chorepiscopis ordinatos à quibusdam Episcopis deponi, ab aliis verò denuò consecrari: *Nos verò,* inquit summus Pontifex, *dicimus nec innocentes oportere percelli, nec ullas debere fieri reordinationes, vel iteratas consecrationes, ad formam enim septuaginta Chorepiscopi facti sunt, quos quis dubitet Episcoporum habuisse officia? Sed quia sacri canones vetant, ne omnes sibi omnia vindicent, ac per hoc dignitas Episcoporum ad Chorepiscopos suos videatur transferri, fiatque vilior honor Episcopi; decernimus nihil in hoc præter regulas ulteriùs fieri.* Hinc intricatissima quæstio, & longâ dissertatione indigens, num Chorepiscopi ex suâ institutione essent veri Episcopi, án tantùm Presbyteri, ac veluti Decani rurales? Deinde quomodo conciliari possint responsa summorum Pontificum, an supposititia sit Epistola Nicolai I. aut responsum Leonis III. & Capitulare Aquisgra-

nense? id enim suspicantur de epistolâ Nicolai I. qui existimant Chorepiscopos fuisse duntaxat Presbyteros : contra verò alii, qui volunt eosdem fuisse Episcopos, suspectum habent responsum Leonis III. maximè cùm nitatur Decreto Damasi, quod constat esse suppostitium; pugnetque adversùs Concilium Nicænum secundum, quod agnoscit ex antiquâ consuetudine Chorepiscopos ordinare Clericos minores. Quin Concilium Meldense post receptum Leonis III. responsum, ut supponitur, hoc est, anno 849. prohibet Chorepiscopis duntaxat can. 44. ne Sacramentum Confirmationis conferant, vel etiam Ordines Ecclesiasticos, qui per impositionem manuum tribuuntur, id est, Diaconatum & Presbyteratum. Pugnantia ejusmodi Decreta fortè conciliari possent, si diceretur Leonem III. & Concilium Aquisgranense loqui de Chorepiscopis juxta eorum institutionem spectatis, nempe ut Presbyteris, quibus non competit Minores etiam Ordines conferre, nisi ex privilegio quod eis concedunt Concilium Nicænum II. & Concilium Meldense; Nicolaum verò I. scribere de Chorepiscopis, quos Episcopi quietis nimiùm amantes faciliùs charactere Episcopali donabant, ut graviora Sacerdotii onera in eos conjicerent. Sed cùm ejusmodi difficultatum elucidatio nihil ad propositum nostrum conferat, & ad eam opus sit longâ dissertatione, eas non ingredimur : consulant, qui voluerint, Petrum de Marca, Hallierum, & Morinum.

Q. 3°. *Quando, & quâ occasione abrogati sunt Chorepiscopi?*

R. 1°. Abrogati videntur nono exeunte seculo; nulla enim eorum fit mentio posterioribus seculis. 2°. Causa abrogandi Chorepiscopos fuit partim eorum præsumptio, de quâ frequentes.

erant in Galliâ quærimoniæ nono seculo: partim Episcoporum desidia, & muneris sui negligentia; ii quippe vel propriæ quietis nimium amantes, vel in aulis Principum frequentiores, Sacerdotii onera in Chorepiscopos passim rejiciebant, ut testatur Hincmarus tomo 2. Conciliorum Galliæ: *Quidam episcopi*, inquit, *etiam à longè procedentibus temporibus scandalum pro sua quiete & voluptate intromiserunt, ordinantes Chorepiscopos, & eis quæ summis Pontificibus conveniunt agere permittentes, quos Apostolica Sedes reprobavit, & Apostolico mucrone rescidit, sicut in Decretalibus eorum qui voluerit recensere, inveniet.*

APPENDIX.

De Tonsurâ Clericali.

DOctrinæ ratio postulat, ut expositâ cujusque Ordinis notione, sanctitate, ac officiorum varietate, differamus de Tonsurâ Clericali, per quam Ecclesia initiandos præparat ad Ordines.

PARAGRAPHUS I.

De notione Tonsuræ Clericalis.

Q. 1°. *TOnsura Clericalis est-ne Ordo?*

R. Minimè, quidquid contra sentiant Canonistæ; quia ex dictis per Ordinem datur potestas spiritualis exercendi nonnulla officia, quæ tendunt saltem remotè ad Missæ sacrificium ritè peragendum: atqui per Tonsuram Clericalem ejusmodi potestas non confertur, Clericus quippe solâ Tonsurâ insignitus nullam habet in Ecclesiâ functionem: ergo Tonsura Clericalis non est Ordo. C. tamen *Cùm contingat*,

tit. de ætate & qualitate præficiendorum, dicitur Clericatus Ordo, sed latiori significatione, juxta quam Congregationes Monasticæ vocantur Religiosi Ordines, ut capite primo observavimus: per Tonsuram quippe Clerici deputantur ad quoddam sanctioris vitæ genus.

Q. 2°. *Quid est igitur Tonsura Clericalis?*

R. Est cæremonia ab Ecclesiâ instituta; per quam Laïcus baptizatus, & Sacramento Confirmationis consignatus, sacro ritu in Clerum ascribitur.

Dicitur 1°. *cæremonia ab Ecclesiâ instituta;* quia Tonsura Clericalis non est institutionis divinæ, cùm Ecclesia Græca illam non observet, & in Latinâ nullum ejus inveniatur vestigium tribus primis seculis. Sanctus enim Cornelius summus Pontifex in epistolâ ad Fabium Antiochenum Episcopum scriptâ tertio mediante seculo, accuratè describit diversos Clericorum gradus, qui suâ ætate erant in Ecclesiâ Romanâ, nullâ factâ mentione Tonsuræ Clericalis. S. quoque Cyprianus, sancti Cornelii coætaneus, ep. 61. non agnoscit alios Clericos, præter eos, qui altari & sacrificiis deserviunt: *Cùm*, inquit, *singuli divino Sacerdotio honorati, & cuncti in Clericali ministerio constituti, nonnisi altari & sacrificiis deservire, & precibus atque orationibus vacare debeant.*

Dices 1°. Sanctus Anicetus, qui Ecclesiam rexit secundo seculo, statuit, ex libro Pontificali Damasi, *ut Clerici, juxta Apostolum, comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ eradant; quia sicut discreti esse in conversatione debent, ita & in tonsurâ & in habitu discreti debent apparere:* ergo Clerici à primis Ecclesiæ seculis fuerunt attonsi.

R. Negando illud Decretum esse S. Aniceti; nam conveniunt omnes Theologi Decretales Epistolas, quæ tribuuntur summis Pontificibus

sancto Siricio, hoc est, quarto seculo antiquioribus, esse adulterinas, & confictas octavo seculo.

Dices 2°. Ex Gregorio Turonensi lib. 1. de gloriâ Martyrum c. 28. *Petrus Apostolus ad humilitatem docendam, caput desuper tonderi instituit:* Ergo.

Respondet Amalarius de divinis officiis cap. 15. ejusmodi Traditionem esse admodum incertam: *Interrogatur ab aliquibus*, inquit, *quis primus tonsus sit more nostro? legi in epistolâ cujusdam viri, Petrus. Sed quia non tantæ auctoritatis est, maluimus eam præterire. Non tamen abs re est, si dixerimus eum* (Petrum) *vel aliquem ejus successorem 1°. fuisse tonsum more nostro; quoniam ab illâ Ecclesiâ sumptus est ille usus, in quâ illi sederunt.* Enimverò credibile non est, quòd tribus prioribus seculis Clerici, in quos persecutio maximè sæviebat, & ideo occultare se cogebantur, externo Tonsuræ Clericalis signo persecutoribus se prodiderint; nec aliud ex veteribus monumentis colligi potest, quàm Clericos nunquam comam nutrivisse, sed semper incessisse composito ad modestiam capillo.

Dicitur 2°. *Laïcus baptizatus, & sacramento Confirmationis consignatus;* 1°. quia soli Ecclesiæ filii gaudere debent ejus honoribus: atqui per Baptismum nascuntur Ecclesiæ filii: Ergo. 2°. quia Neophytus nondum Confirmationis signaculo munitus, dicitur à Patribus semi-Christianus, parvulus in Christo, qui, ut adversùs persecutores fidei decertare valeat tanquam gregarius miles, sacro chrismate roborandus est ac perficiendus; ergo à fortiori ut inter duces hujus spiritalis militiæ ascribatur. Hinc ordinationem Novatiani, qui sacramento Confirmationis consignatus non fuerat, uti illegitimam Veteres reprehenderunt. Et Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4. de reform. expressè sanxit ut, *primâ*

tonsurâ non initientur, qui sacramentum Confirmationis non susceperint.

Dicitur 3°. *sacro ritu;* Ecclesia enim pro Clerico ordinando præscripsit solemnes ritus, de quibus postea sigillatim, à solo Episcopo peragendos, ut vel hinc Fideles intelligant quanti facienda sit Tonsura Clericalis.

Dicitur 4°. *in Clerum ascribitur;* per illam quippe cæremoniam evehitur quis è statu Laicorum ad Ordinem Ecclesiasticum, atque eo titulo gaudet honoribus & privilegiis Clericorum, quemadmodum monet Pontifex completo Tonsuræ ritu: *Filii charissimi*, inquit, *animadvertere debetis, quòd hodie de foro Ecclesiæ facti estis, & privilegia Clericalia sortiti estis.*

Q. 3°. *Omnes Tonsurâ insigniti gaudent-ne hujusmodi privilegiis?*

R. Minimè; sic enim decernit Concilium Tridentinum sess. 23. capite 6. de reform. *Is etiam* (Clericus) *fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum, & Tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliquâ scholâ, vel Universitate, de licentiâ Episcopi, quasi in viâ ad majores Ordines suscipiendos versetur.*

Q. 4°. *Quæ ratio movit Ecclesiam, ut sacram hanc cæremoniam institueret?*

R. Sacramenti Ordinis dignitas ac eximia sanctitas, ad quod Tonsura Clericalis est quædam præparatio, sicut Catechumenatus ad Baptismum, ex Catechismo Romano; & Novitiatus ad professionem Monasticam, ex Halliero & aliis passim Theologis. Cùm enim Sacerdotium sit res planè Divina, nec ad ejus munia ut par est obeunda satis sit studium acquirendæ perfectionis, quemadmodum sufficit ad professionem

Monasticam; sed requiratur ipsa perfectionis adeptio, ut suo loco demonstrabimus; æquum fuit, ut Ecclesia suis Candidatis, qui signa divinæ vocationis & bonæ spei præ se ferrent, priùs rudimentis disciplinæ Sacerdotalis imbuendos curaret, quàm ad ullum Ordinem admitterentur.

Quemadmodum igitur idoneus non est ad professionem Monasticam emittendam, qui priùs per annum saltem disciplinæ regularis tyrocinium non posuerit; Computatur autem ille probationis annus à die duntaxat, quâ secularem habitum, comam, & quidquid redolet pompam mundanam deposuit. Religiosum vestitum induit, quem si semel abjiciat, perinde est ac si Novatiatum abdicet: interim Monasterii leges ac constitutiones plenè edocetur, & ad eas assiduis exercitationibus ità accuratè instituitur, ut ad aliud attendere non sinatur, ac propterea omnis consuetudo cum Religiosis professis ipsi interdicatur, ne quid in eis fortè deprehendat, quod ex humanâ fragilitate, ut solet, exciderit, unde minuatur ejus studium exigendi mores juxta Ordinis institutum; nec aliâ viâ servari aut restitui potest regularis disciplina: Similiter Ecclesia à suis Novitiis exigit 1°. ut habitum secularem abjiciant: 2°. caput attondeant: 3°. vestem Clericorum propriam assumant, deferantque continuò cum eâ, quæ decet, modestiâ: 4°. profiteantur sanctioris vitæ disciplinam: & ex Concilio Tridentino sess. 23. c. 6. in Seminario instituantur juxta Ecclesiasticas leges, nisi studiorum causâ *in aliquâ scholâ de licentiâ Episcopi, quasi in viâ ad majores Ordines suscipiendos versentur*, sub curâ tamen vel parentum, vel alicujus probatæ personæ, ut mores eorum Sacerdoti & instituto conveniant.

PARAGRAPHUS II.

De depositione secularis habitûs.

PRimò initiandus expoliat se omnibus ornamentis seculi, quæ liber Pontificalis ideo vocat ignominiam secularis habitûs, quia vana vestium elegantia & superfluus cultus sunt veluti insignia, Gallicè *livrées*, quibus denotantur, qui mundo serviunt sub principe dæmone; ac propterea sacræ Tonsuræ candidatus, ut testetur se mundo vale dicere, ante omnia exuit secularem vestitum; mox induendus Religionis veste pullâ & lugubri, ut nihil sit ipsi commune cum mundanis. Unde Ennodius lib. 11. epist. 14. ad Camellam, cujus filius erat Clero adscitus: *Si*, inquit, *cum mundo subtraxeris, mundi in eo schemata non requiras.* Caveat ergo Clericus, ne quid eorum aliquando resumat fœdifragus, quæ solemniter & coram altari propter Deum abjicit; sed dicat cum sponsâ Cant. 5. urgentibus eum ad ignominiosam hujusmodi defectionem, *expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar eâ?* Hanc gratiam sibi adprecatur Pontifex in oratione, quâ complet Tonsuræ ritum: *Omnipotens sempiterne Deus*, inquit, *propitiare peccatis nostris, & ab omni servitute secularis habitûs hos famulos tuos emunda; ut dum* IGNOMINIAM *secularis habitûs deponunt: tua semper in æternum gratiâ perfruantur.*

PARAGRAPHUS III.

De attonsione & rasurâ capillorum.

SEcundò Novitius noster offert capillos solemni ritu tondendos, & in vertice capitis radendos in formam spheræ seu coronæ utpote legis Evangelicæ Levita, id est, assumptus ex populo, ac Nazaræus, hoc est, à Laïcis sepa-

ratus. De Levitis enim sic habetur Num. 8. *Tolle Levitas ex medio filiorum Israël... aspergantur aquâ lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ... cùmque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israël manus suas super eos*, in signum scilicet quod eos Domino donarent: unde sequitur, *& offeret Aaron munus in conspectu Domini à filiis Israël.* De Nazaræo verò lex ita præscribit c. 6. *omnibus diebus consecrationis suæ sanctus erit Domino.* Et infra, *tunc radetur Nazaræus ante ostium tabernaculi fœderis cæsarie consecrationis suæ; tolletque* (Sacerdos) *capillos ejus, & ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum.*

Quidquid sit de variis hujusce ritûs mysticis significationibus, à diversis Scriptoribus excogitatis, constat apud omnes detonsionem capitis in Ecclesiâ Catholicâ semper fuisse usurpatam in signum abdicationis rerum terrenarum, & negotiorum secularium; adeo ut apud Scriptores Ecclesiasticos tondere capillos Religionis gratiâ, idem sit, ac abdicare secularia desideria, & sanctioris austeriorisque vitæ genus amplecti.

Quòd autem Ecclesia eo fine instituerit Tonsuram Clericalem, demonstrat ritus ejus integer, qui sane mimicus esset ludus, si initiandus ad eum aliâ mente accederet. Enimvero Pontifex cæremoniam auspicaturus, astantes commonet his verbis, *Oremus, Fratres charissimi, Dominum nostrum Jesum-Christum pro his famulis suis, qui ad deponendum comas capitum suorum festinant, ut donet eis Spiritum-sanctum, qui habitum Religionis in eis conservet, & à mundi impedimento, ac seculari desiderio corda eorum defendat*: (expurgatos ergo jam supponit, cùm ne contaminentur sit duntaxat anxius) *ut sicut immutantur in vultibus, ita dextera manûs ejus virtutis tribuat eis incrementa, & ab omni cæcitate spirituali & humanâ oculos eorum*

aperiat, & lumen eis æternæ gratiæ concedat. En quàm multa & perfecta à Clerico mox futuro expetuntur.

Præmissâ Pontificis commonitione, ritus consecrationis statim inchoatur à Psalmo 15. quem quidem David cecinit in personâ Christi; sed initiandus ex ordinatione Ecclesiæ eum sibi accommodat, utpote qui Christo totaliter adhærens, unus spiritus cum illo efficiatur. Dicit ergo: *Conserva me, Domine, quoniam speravi in te*, hoc est, in sensu accommodatitio, conserva, Domine, quem ex populo elegisti in præcipuam sortem tuam. Scio quòd bonorum meorum non egeas, cum ipse sis omne bonum; sed æterna lex tua jubet, ut opera tua serviant tibi, & ea, quæ ex te exierunt, ad te redeant rerum omnium principium: ideoque me totum tibi devoveo. Homines cœci vecordiæ tribuent, quòd vanas spes, quibus me lactat mundus, contemnam; sed mirificabis voluntates meas in Sanctis tuis, qui laudabunt efficaciam gratiæ tuæ, qua me multiplici infirmitate laborantem à secularibus desideriis retraxisti, ut sacrificium, quod nunc offero, tibi sit acceptum, qui non delectaris hostiis carnalibus, & purâ mente solemnem hanc professionem emittam, DOMINUS PARS HEREDITATIS MEÆ, ET CALICIS MEI, TU ES, QUI RESTITUES HEREDITATEM MEAM MIHI. His verbis à Pontifice nomine Dei acceptatis, adjunctâ tonsione capillorum consignatis, consecratur Nazaræus noster.

Ergo latum est discrimen inter collationem Ordinum, & collationem Tonsuræ Clericalis. In collatione scilicet cujuslibet Ordinis initiandus accipit à Domino per ministerium Pontificis: in collatione verò Tonsuræ ipse munus offert: illic audit Pontificem dicentem, *accipe*

potestatem legendi, offerendi, &c. & acceptat: hîc loquitur ipse, solemniterque profitetur remittere se nuntium desideriis secularibus, ac totum se tradere Domino, ut sit ejus sors & hereditas; nec aliæ sunt partes Pontificis, quàm ut nomine Dei ac totius Ecclesiæ præclarum munus gratum habeat, preceturque quatenus emissam professionem suâ gratiâ confirmet: *Præsta, quæsumus, omnipotens Deus*, inquit tonsione peractâ, *ut hi famuli tui, quorum hodie comas capitum pro amore divino deposuimus, in tuâ dilectione perpetuò maneant, & eos sine maculâ in sempiternum custodias.*

Clericus in suâ professione calicem commemorat, sive quia sortes, quibus hereditas inter fratres dividitur, in calice seu vase reponi solent; sive quia centuplum sequentibus Christum promittitur Marci 10. v. 30. cum persecutionibus, quas calicis nomine Scriptura designat Matth. 20. v. 22. *potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Clericus quippe non vocatur ad quietem & delicias temporales; sed ad laborem, & tribulationes multas. Spinea Christi corona, cujus signum gestat in capite, prius imposita fuit in contumeliam ac ludibrium, quàm verteretur in gloriam & honorem. Crux quoque in tonsionis ritu delineata apud Latinos & Græcos ipsum armat ad tolerantiam: *neque ob id tantùm in coronam attondemur*, inquit Beda lib. 5. Hist. cap. 22. *quia attonsus est Petrus; sed quia Petrus in memoriam Dominicæ Passionis ita attonsus est.* Et sanctus Germanus Constantinopolitanus in Theoriâ: *Duplex corona*, inquit, *circumposita capiti Sacerdotis ex capillorum significatione, imaginem refert venerandi capitis Apostoli Petri, quæ ..... ei attonsa est ab iis, qui ejus sermoni non credebant, ut illuderetur ab ipsis; eique Magister*

Christus benedixit, & infamiam in honorem, illusionem in gloriam convertit. Ex quibus Hallierus a. 2. parag. 3. de ritu Tonsuræ sic concludit: *quidni ergo Clericatûs susceptio ad ignominiam & derisionem ferendam per capillorum tonsuram consecretur? quemadmodum enim in Sacramento Confirmationis, quo ad professionem Christianæ Religionis homo armatur, alapâ confirmandus cæditur, ut discat Religionis nostræ professioni, opprobriorum & contumeliarum tolerantiam esse conjunctam: ita potiori jure Clericorum numero cooptandus, & ad Christianæ Religionis prædicationem instituendus, per capillorum tonsuram, quæ ignominiam & irrisionem & subsannationem denotat, initiatur*, (damnati enim ad metalla vel servitutem tonderi solebant) *ut sibi in Clericali ministerio, mundi cavillos, irrisiones, cachinnos, illusiones, sannas negligenda esse noverit.*

Paragraphus IV.

De habitu Clericali.

Initiandus, depositâ veste seculari, induit Clericalem, quæ duplex est; alia communis ad usum quotidianum; alia solemnis, quæ à duodecimo seculo superpelliceus dicitur, quòd superponatur vulgaribus vestibus, quæ pelliceæ erant, ut colligitur ex sancto Paulino epist. 10. ad Severum; & ex sancto Ambrosio, aut quovis auctore libro de Dignitate Sacerd. capite 4. ubi luxum quorumdam reprehendit, sicut & Haymo Halberstat. nono seculo in caput tertium 1. Tim. qui pro rudioribus pellibus castorinas sibi quærebant. Almutiæ, quas Canonici gestant, quidam in humeris, ut Victorini; alii communiter in brachio sinistro, cùm eas priùs in capite deferrent; ex Concilio Basileensi sess. 21. & Senonensi c. 18. an. 1528. sunt quoddam

hujusmodi vestis pelliceæ vestigium.

Sacram hancce vestem (Superpelliceum intelligo) ipse Pontifex Clerico imponit dicens: *induat te Dominus novum hominem, qui secundùm Deum creatus est in justitiâ & sanctitate veritatis.* Sicut enim Clericus depositione capillorum & secularis habitûs, testatus est secularem hominem se diuturnâ carnis castigatione exuisse; ita in impositione Superpellicei novum hominem induere ostenditur, ut observat Yvo Carnotensis de vestibus Sacerd. *Byssus*, inquit, *est genus lini candidissimi, & ad summum candorem multâ vexatione, & ablutione perductum; significat autem perfectam carnis munditiam... hanc munditiam caro Sacerdotalis ex se non habet, sicut nec linum ex se est candidum; sed sicut dictum est, multis castigationibus & ablutionibus redditur candidum, ut aptum fiat indumentis Pontificum. Forma est Sacerdotalis munditiæ, ut secundùm Apostolum Sacerdotes carnem suam castigent, & in servitutem redigant: & præeunte gratiâ, habeant per industriam, quod non potuerunt habere per naturam. Hæc vestis Græcè ποδήρις, id est, talaris appellatur; quia à collo usque ad talos extenditur.* At tempore Concilii Basileensis ad medias tibias duntaxat producebatur, cit. sess. 21.

Porrò Clerici solemnem suam vestem assumere debent quoties in Templo coram Domino astant, & divinis intersunt officiis: si enim Regii Ministri officio coram Rege non defunguntur, nisi suis insignibus ornati; nec Magistratus pro Tribunali sedent, aut se Præsidi sistunt, nisi in solemni habitu; quantò magis id observare debent Clerici, cùm in conspectum Dei veniunt? & loci sanctitas, & præsens Dei majestas id exigunt; splendidus quippe ille ornatus confert ad magnificentiam divino cultui

debitam, & ad reverentiam astantium provocandam, *Regina Saba*, inquit Textus sacer 3. Reg. cap. 10. *videns sapientiam Salomonis, & ordines ministrantium, vestesque eorum, non habebat ultra spiritum*. Et sanctus Gregorius Nazianzenus in Oratione de Laudibus sancti Basilii, refert Valentem Imperatorem, cùm ingressus esset Templum, in quo erat sanctus Præsul, expavisse, & animis concidisse, viso Clericorum ordine & habitu, ac stupendâ, quæ iis respondebat, astantium reverentiâ. Et hæc de Superpelliceo.

Communem verò habitum, quo Clerici exteriùs secernuntur à Laïcis, commendant nomina, quibus insignitur; dicitur enim habitus Religiosus à Sidonio lib. 4. epist. 24. habitus sancti nominis à Salviano l. 4. ad Eccles. Cath. sacra vestis à Balsamone in can. 61. Apostolorum; habitus Religionis à Constantio in vitâ sancti Germani Altissiodorensis, & à Pontificali Romano; Religionis, inquam, non ab homine institutæ, quemadmodum Monachorum Ordines; sed ab ipsomet Christo Domino, ideoque habitus ille non temerè, sed cum summâ reverentiâ est suscipiendus, ac religiosè deferendus. Ejusmodi autem Religionis sensus erga vestem Clericalem tria exigit à Clerico.

Primum ut charam illam habeat, plurisque faciat, quàm omnia mundi ornamenta; summo honori & gloriæ ducat, quòd ipsi concessum sit illam induere; maximamque pœnam existimet eâ spoliari, & ad ignominiam secularis habitûs revocari. Illud suadet ritus, quem Ecclesia observat in Clerici inemendabilis degradatione, in quâ sic habet Pontifex: *auctoritate Dei omnipotentis tibi auferimus habitum Clericalem, & nudamus te Religionis ornatu, ac deponimus, degra-*

damus, spoliamus .... & velut Clericalis professionis indignum redigimus te ad servitutem & ignominiam habitûs secularis. Et infra, *te velut ingratum filium, à sorte Domini, ad quam vocatus fueras, abjicimus, & coronam tui capitis, regale quidem signum Sacerdotii, de tuo capite amovemus.* Quid ad hæc Clerici, qui cæco ac veluti rabido furore perciti, ita in se ipsos sæviunt, ut propriis manibus religiosam vestem, hoc est Christi insignia sibi detrahant, & ad servitutem ac ignominiam secularis habitûs sponte se redigant? hos Concilium Tridentinum sess. 23. c. 6. de reform. indignos Clericatûs honore pronuntiat, & fori privilegiis privatos declarat: *is etiam* (Clericus) *fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium Ecclesiasticum habeat; aut Clericalem habitum & tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliquâ scholâ vel Universitate de licentiâ Episcopi, quasi in viâ ad majores Ordines suscipiendos versetur.* Et quidem meritò, quia etsi habitus non faciat Monachum, ut loquitur sancta Synodus sess. 14. c. 6. de reform. Monachus tamen, qui habitum deserit, si sit Professus, punitur ut apostata; si Novitius hoc ipso Novitiatum abjicit, & ab Ordinis privilegiis cadit. De Clericis verò, qui Beneficia QUALIACUNQUE Ecclesiastica obtinent, sic statuit Concilium cit. c. 6. sess. 14. *Si postquam ab Episcopo suo, etiam per Edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem .... juxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum, non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac officio & Beneficio, ac fructibus, reditibus & proventibus ipsorum Beneficiorum, necnon, si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & Beneficiorum hujusmodi coërceri possint, & debeant, se-*

cundùm Constitutionem Clementis V. in Concilio Vienensi editam, quæ incipit: Quoniam innovando. Cùm autem pœnæ adeo graves peccatum mortale denotent in ejusmodi Clericis, qualiacunque beneficia obtineant, quâ conscientiâ & religione Confessarii iis absolutionis beneficium impendunt, extrema supplicia cum ejusmodi larvatis Clericis simul experturi?

Alterum à Clerico poscit Religio, ut scilicet caveat ne religiosum, quem gestat, habitum deturpet, dedecoretque, instar eorum qui profana sacris miscentes, & ut loquitur Concilium Tridentinum cit. c. 6. sess. 14. *pedes in diversis ponentes, unum in Divinis, alterum in carnalibus*, vestem Clericalem componunt & induunt ad formam, elegantiam, & morem, quem Seculares in vestimentis suis observant, adeo ut in ornatu eorum jam non eluceant modestia, sanctitas, humilitas, vera Christi insignia, & Sacerdotum ornamenta, juxta illud Psalmi 131. *Sacerdotes ejus induam salutari*, id est, sanctimoniâ & pietate intuentibus salutari, sed mundi luxus, vanitas & ostentatio, propria dæmonis schemata, & ignominia secularis habitûs. Unde meritò in illos contorseris verba Apostoli 2. Cor. 6. *Quæ participatio justitiæ cum iniquitate; aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?* Quis, inquam ergo, consensus odorati pulveris, & crinium in cincinnos doctâ manu distinctorum, cum signo crucis Christi in capite Clericorum expresso? an non satius videretur tonsuram & vestem Clericalem prorsus deponere, quàm illas tam impiè violare ac polluere: cùm istæc agendi ratio speciem quandam præ se ferat sacrilegii: Quibus placere student ejusmodi puerilibus nugis? nam certum est, quòd omnibus sapientibus displiceant.

Nec dicas Deo curam non esse de vestibus, sed de moribus; respondet enim sanctus Bernardus lib. 3. de consid. cap. 5. *forma hæc vestium, deformitatis mentium & morum indicium est.* Et Apol. de moribus Relig. c. 9. *ex cordis thesauro sine dubio procedit quidquid foris apparet vitiosum. Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas vanitatis indicium est; mollia indumenta animi mollitiem indicant: non tantò curaretur corporis cultus, nisi priùs neglecta fuisset mens inculta virtutibus.*

Tertium à Clericis exigit Religio, nimirum ut mores, gestus, & personam sacræ vesti accommodent, quemadmodum Tragœdiarum Actores vultum, sermonem, gressum, totumque habitum exhibent personæ, cujus partes sustinent, alioquin spectatores offenderet, & in contemptum veniret, qui regalibus vestimentis ornatus, plebeii aut rustici incessum, vocem & personam exprimeret: *quapropter*, inquit sancta Synodus Tridentina sess. 22. c. 1. de reformat. *sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes componere, ut habitu, gressu, & incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant: levia etiam delicta, quæ in ipsis* MAXIMA ESSENT, *effugiant; ut eorum actiones cunctis afferant venerationem;* homines quippe non solent distinguere inter vestimentum & vestitum, ut vestem illius venerentur, cujus personam, propter incompositos mores, despiciunt. Hinc certa & quodammodo inevitabilis habitûs Clericalis violatio in Clericis, junioribus quàm par sit, ex puerilibus ac ludicris eorum exercitationibus, quæ plerumque rixas & pugnas pariunt, non sine sacræ vestis injuriâ.

Paragraphus V.

De professione sanctioris disciplinæ, quæ emittitur in Tonsurâ Clericali.

QUod de habitu Monachorum supra dicebat sancta Synodus Tridentina, *habitus non facit Monachum*, sed mores, & austerioris vitæ institutum: illud meritò usurpamus ad nostrum propositum, scilicet, nec depositio habitûs secularis, nec attonsio capitis, nec assumptio vestis Clericalis faciunt Clericum; ista enim sunt duntaxat Clericorum insignia, & exteriores quædam notæ, quibus Clerici à Laïcis secreti quidem apparent; sed nisi intus animum Clericalem gerant, hoc est, vitæ sanctioris studium, larvatos Clericos meritò dixeris, qui esse se fingunt, quod revera non sunt: assumptio enim Religiosi nominis propriè & ex ratione suâ est sponsio devotionis; inquit Salvianus lib. 2. ad Ecclesf. Cath. quod nobis hîc demonstrandum incumbit, quamvis spectatâ ætatis nostræ corruptelâ, quæ potissimum adversùs Tonsuram Clericalem obtinuit, & inde serpens in Ecclesiasticos Ordines, innumera invehit mala, lubeat cum Episcopo Grassensi non minus eruditione ac pietate, quàm dignitate illustri, lacrymas potiùs fundere, quàm verba. Sed Lectores Ecclesiæ malis commovendi sunt; illud autem facilius assequemur, si accuratiùs exponendo sponsionem, quæ emittitur in Tonsurâ Clericali, illis præbeamus ansam conferendi Clericorum mores cum Clericalis vitæ instituto, à quo plures prorsus discrepare statim advertent, & quidem non sine intimo doloris sensu, ut de filiis erga matrem Ecclesiam piè affectis conjicere licet.

Igitur Tonsuram Clericalem nihil aliud esse, quàm professionem sanctioris disciplinæ, probatur tum ex ejus instituto, tum ex toto ritu, quo confertur, quæ alioquin esset inanis cæremonia & ludicra scena.

Ac primo quidem ex ejus instituto; una quippe Catholicorum vox est, Tonsuram esse ab Ecclesiâ institutam ut dispositionem ad Ordines, ad quos se habet, sicut novitiatus Monachorum ad professionem monasticam; cùm enim nemo repentè fiat summus, & gratia imitetur naturam, quæ ut observat sanctus Thomas 1. 2. quæst. 113. art. 10. ab imperfectioribus ad perfectiora paulatim progreditur: *charitas inchoata*, inquit sanctus Augustinus Tractatu 5. in 1. Joan. *meretur augeri, ut aucta mereatur perfici;* temerè quis solemnia perfectionis vota nuncupat, nisi priùs perfectionis tyrocinium posuerit, ac per tempus Novitiis præscriptum, Monasticæ vitæ leges apprimè didicerit, atque in iis observandis omnimodè exercitatus idoneum se probaverit ad profitendam spiritalem illam militiam.

Quòd si ejusmodi præludia requiruntur ad legitimam vitæ Monasticæ professionem, solemniterque spondentur in ipsâ religiosi habitûs assumptione; quale tyrocinium profitetur Clericus in Tonsurâ, in quâ Novitiatum auspicatur ad Ordines & munia Sacerdotalia, quæ longè perfectiorem virtutem exigunt, quàm professio Monastica; cùm ex sancto Augustino epist. 60. aliàs 76. & ex quotidianâ experientiâ bonus Monachus vix bonum Clericum & Pastorem faciat? & *ex iis*, inquit, *qui in Monasterio permanent, nonnisi probatiores atque meliores in Clerum assumere soleamus?* satis enim est, si probatus Monachus ad summam virtutem per-

venire conetur: sed Pastor eam attigisse debuit; quia status ejus est perfectionis acquisitæ, Monachi verò perfectionis acquirendæ, ex antiquâ & constanti doctrinâ Theologorum Parisiensium. Unde sanctus Bernardus ferm. 12. in Cantica, adversùs ipsum incusantes, quòd soli sibi viveret, cùm posset, ut putabant, multis prodesse, opponit Christi verba, *quid molesti estis huic mulieri?* aitque: *non est vir, ut putatis, qui possit mittere manum ad fortia, sed mulier .... si quando de muliere in virum, & virum perfectum profecerit, poterit & in opus perfectionis assumi. Fratres, revereamur Episcopos*, (Idem dicito de quovis Pastore) *sed vereamur labores. Agnoscamus impares vires nostras, nec delectet molles & femineos humeros virorum supponere sarcinis .... temerariè objurgat virum de prælio revertentem mulier nens in domo. Dico enim, si is, qui de claustro est, eum, qui versatur in populo, interdum minùs districtè, minùsve circonspectè sese agere deprehenderit .... non ad judicandum confestim prosiliat, sed meminerit scriptum*, melior iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, Eccli. 42. *Nam tu quidem in tui custodiâ vigilans benefacis; sed qui juvat multos & meliùs facit & viriliùs. Quòd si implere non sufficit absque aliquâ iniquitate, id est, absque quâdam inæqualitate vitæ & conversationis suæ, memento quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Absit ergo à Monasteriorum præfectis, ut Religiosos sibi inutiles, nonnunquam etiam molestos, utpote disciplinæ impatientes, datâ occasione, ad curam Pastoralem amandent exonerandæ familiæ gratiâ, quod sine gravi peccato fieri nequit, cùm optimi vix pares sint tanto muneri. Sed illud obiter dictum sit occasione vitæ sanctioris, quam Clericus solemniter profitetur in susceptione Clericalis Tonsuræ, utpote

utpote quæ ex suâ ratione & instituto sit præparatio ad Ordines, & ad munia Sacerdotalia dignè ac laudabiliter obeunda.

Idipsum demonstrat totus ritus, quem Ecclesia observat in Tonsurâ Clericali. Namque 1°. isthæc verba, *Dominus pars hereditatis meæ*, &c. quæ profert initiandus dum attondetur, sunt solemnis professio, quâ declarat se renuntiare secularibus desideriis, abjicere placendi curas per vestimentorum & capillorum cultum, solumque Deum fore deinceps ipsius sortem, divitias, & omnia. In eâ certè significatione laudata verba ab Ecclesiâ accipi testatur oratio quam statim fundit Pontifex: *Præsta, quæsumus, omnipotens Deus*, inquit, *ut hi famuli, quorum hodie comas capitum pro amore divino deposuimus, in tuâ dilectione perpetuò maneant, & eos sine maculâ in sempiternum custodias* In hâc oratione Pontifex non dubitat de candido attonsorum pectore, supponitque eos, ut præ se ferunt, divino amore flagrare, ac eluisse omnem peccati & cupiditatis labem; sed anxius solummodo est ob lubricam juvenum ætatem, & vehementes concupiscentiæ motus, quos patitur adolescentia; ideoque obnixè rogat, ut Deus suâ potenti gratiâ castos illorum mores illibatè custodiat, & fervens proficiendi desiderium semper adjuvet.

Dehinc Ecclesia sibi gratulans, quòd donum adeo gratum meruerit offerre, decurrit Psalmum vigesimum tertium, in quo David spiritu prophetico afflatus, celebravit Christi triumphum ex suis hostibus, mundo scilicet & dæmone, atque ex eorum tyrannide erutos spectans Clericos in præsentiâ initiatos canit: *Domini est terra, & plenitudo ejus*; quasi dicat, nunc Princeps mundi ejectus est foras, orbis terra-

rum & universi qui habitant in eo, redeunt ad legitimum Dominum suum; Novitiolos istos Christus accipit in hereditatem suam & possessionem; ipse eos formavit super omnes fluctus seculi hujus; nec enim decet aut licet alios ascendere in montem Domini, & stare in loco sancto ejus, nisi fuerint sicut isti, innocentes manibus & mundo corde, qui cælestia meditantes, non in vano acceperunt animam suam; in vanum quippe videtur accepisse animam spiritualem & rationalem, qui sollicitè quærit unde corpus aut commodè nutriat, aut splendidè vestiat, ut inde sibi & aliis complaceat, cùm ad ista sufficiat anima aut vulpis, aut pavonis. Non sic isti abutuntur animâ ad imaginem Dei creatâ; sed eam occupant iis rebus, divinis scilicet, ad quas creata est. Propterea *benedictionem accipient à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo*, qui ab iis incœpta ad finem promovebit; generatio enim Deum sic quærentium est genuina ejus soboles, non spuria aut adulterina, ideoque ipsi chara, & ut dicitur Is. 61. v. 3. *plantatio Domini ad glorificandum*, id est, novellæ plantæ ad celebrandam & dilatandam Dei gloriam, ornandumque Christi in cœlum ascendentis triumphum. Atque ut Novitii nostri in isto perfectionis acquirendæ proposito perseverent, Pontifex preces geminat, ut devoti in Ecclesiâ persistant, & in ultimâ oratione ut ab omni servitute secularis habitûs emundentur.

Mirabamur olim, cur in collatione Clericalis Tonsuræ plura & accuratiora disciplinæ Ecclesiasticæ tradantur documenta, quàm in collatione Ordinum, qui longè majorem ab initiandis exigunt perfectionem. Sed desiit admiratio, cùm reputavimus Tonsuram Clericalem uti novitiatum, promotionem verò ad Ordi-

nes tanquam professionem, quæ profitentem supponit ex novitiatu edoctum, & apprime exercitatum in iis quæ pertinent ad illud vitæ genus, ad quod se astringit; ideoque monendus est solummodo, ut abundet in eo totius forma virtutis; sit doctrina ejus spiritualis medicina populi Dei, & odor vitæ ejus delectamentum Ecclesiæ Christi; uno verbo dicam, mores perfectiori modo exigat ad normam ipsi præscriptam in ritu Tonsuræ Clericalis; quam quidem normam omnes & singuli ab Ostiario ad Episcopum usque continuò præ oculis habere debent, quemadmodum Religiosi professi Regulam & Constitutiones, quæ ipsis, dum Novitios agerent, accuratiùs fuerunt expositæ.

Quæ cùm ita sint, quisquis Ecclesiam diligit, miseratione commoveatur necesse est, ob fœdum & sacrilegum Tonsuræ Clericalis abusum; non est sanctioris vitæ professio, sed simulatio. Initiandi in sacro Tonsuræ ritu, veluti in theatro, Clerici personam ad tempus sustinent, vestem Clericalem assumunt ad spectaculum, quo exhibito, eam statim deponunt. Delenda est communis & ab omnibus recepta Tonsuræ Clericalis notio; non ampliùs dici debet præparatio ad Ordines, sed aptiùs definietur dispositio ad Beneficia, honores, & commoda temporalia. Non jam Beneficium propter Officium, sed ordine perverso Officium & sacratissimi Ordines propter Beneficium. Ex omnibus enim, si paucos excipias, qui Tonsurâ Clericali initiantur, alii benemulti, præsertim ex Nobilibus, si res eorum familiaris sit angustior, Clerici initiantur sine animo promerendi unquam sacros Ordines, & operam conferendi in Ecclesiæ obsequium; sed solâ cupidine capescendi & retinendi, saltem ad tempus,

simplex aliquod & pingue Beneficium, vel gratiâ, quâ ipsi aut amici pollent apud Principem, vel Beneficiarii consanguinei transmissione, ac veluti jure hereditario, ut ipsi autumant.

Dixi, *retinendi saltem ad tempus*, scilicet donec mundus ampliora ipsis offerat, quàm Christus; usus quippe obtinuit, ut si Clerici Beneficiarii frater natu major fato functus sit, magnasque opes ac amplissimas dignitates reliquerit, ille natu minor, jam major effectus, Clericatum abdicet, servitutem secularis habitûs resumat, & terrena cælestibus, carnalia spiritalibus anteponat absque cujusquam offensione, aut scandalo; quia sola inusitata peccata homines horrescunt, usitata verò aut levia, aut nulla putant.

Adversus hujusmodi abusum militant sacri Canones: *prioribus Canonibus concordantes*, inquit Concilium VIII. can. 5. *definimus neminem de Senatoriâ Dignitate, vel mundanâ conversatione nuper tonsum super intentione vel expectatione Pontificatûs vel Patriarchatûs honoris, Clericum aut Monachum factum, ad hujusmodi scandere gradum; licèt per singulos Ordines divini Sacerdotii plurimum temporis fecisse probetur: neque enim propter religionem, vel amorem Dei, aut propter expectationem transeundi viam virtutum; sed ob amorem gloriæ ac principatûs tonsus hujusmodi reperitur.* Et Concilium Tridentinum seff. 23. c. 4. de reformatione: *primâ tonsurâ*, inquit, *non initientur..... de quibus probabilis conjectura non sit, eos non secularis judicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.*

Quale autem peccatum sit suscipere Tonsuram cum animo nunquam suscipiendi majores Ordines, sed solâ cupidine consequendi commoda temporalia ex reditibus Ecclesiæ, con-

trovertitur in scholis. Negat esse peccatum mortale Sanchez libro 7. de Matrimonio disp. 31. Affirmant Bannez 2. 2. qu. 12. art. 1. & Hallierus cap. 3. de iis, quæ in examine quærenda sunt, parag. 7. cujus verba operæ prætium est integra exscribere: *Adeo*, inquit, *jam passim aliquorum inolevit temeritas, & Religionis contemptus, ut non ad Tonsuram modò, verùm etiam ad omnes Ordines solius temporalis Beneficii, vel otii, vel honoris gratiâ se conferant: Tonsuram verò præsertim eo tantum fine capessant, abutentes sacrâ istâ designatione in Clerum ad sua commoda, Episcopalem benedictionem ad profanas ambitiones convertentes, Ecclesiæ expectationem frustrantes, evertentes mysticum cæremoniæ istius sensum, mendacii Ecclesiastica, quæ in Tonsuræ collatione funduntur, verba precesque arguentes, professionem Clericatûs temerè ipsi ementientes, ejusque prærogativam injustè ac fraudulenter usurpantes. Quos proinde nescio quis à lethali noxâ excusare possit, quos injustitiæ, sacrilegii, publici mendacii, abusûsque rei sacræ non levibus criminibus constrictos teneri ostendimus. Nulla vox tot crimina velare potest, nulla ratio tueri; quis enim levem materiam censeat, profanationem rei sacræ, violationem totius Clericatûs, promissionem coram totâ Ecclesiâ fallacem, usurpationem alieni juris, Ordinis Clericatûs perturbationem? Quis adeo perstrictæ frontis defendere audeat leve crimen esse ambitionem illam ac avaritiam, quæ sacros ritus contra Ecclesiæ intentionem in sua commoda, honoresque detorqueat? Quis non illud crimen sacrilegæ temeritatis arguat, per quod publica benedictio, eaque mystica, cassa, mysterio vacua, inanis, infructuosa redditur, ita ut, quod gravius etiam est, in pluribus mendacii coargui possit? Quis non mendacium in Spiritum-sanctum publicam illam Clericalis puritatis professionem, quæ fit Deo, spectantibus Ange-*

lis, audientibus Sanctis, stipulationem firmante Ecclesiâ acceptamque habente Episcopo, esse credat, si ab eâ discordet profitentis animus? ...... Quis jus Beneficiorum obtinendorum veluti teruncii unius aut alterius parvi faciat, illudque levius æstimet, quàm ut in ejus usurpatione injustâ peccati lethalis noxam esse credat? Nisi fortè gravis materia esse creditur, si quis aureum v. g. nummum injustè sibi vindicarit, aut jus unius assis quotannis recipiendi injustè acquisierit: levis autem materia censeatur, si quis sibi non debitum Beneficii obtinendi jus Tonsuræ susceptione velit injustè acquirere, & aditum ad omnes Ecclesiasticos honores contra Ecclesiæ, ad quam eorum distributio spectat, expressam voluntatem temerè sib patere cupiat.

Confirmat suam sententiam idem Auctor, testimonio Navarri de Oratione & Horis Canonicis cap. 7. num. 15. ubi sic habet: *sequitur compluribus, qui primâ Tonsurâ aut quatuor Minoribus initiantur, satius fore ipso Ordinationis die frangere crura, quàm primâ Tonsurâ, aut quatuor Minoribus ordinari: tum propter proximè dicta, tum quòd non se ordinant ad finem debitum, nimirum ut serviant Deo in Officiis Ecclesiasticis, quandoquidem non intendunt initiari Sacris, aut munia sacra ut tales subire.* Et hæc de iis, qui Tonsuram suscipiunt cum animo vel non promerendi sacros Ordines, nec Ecclesiæ inserviendi, vel ad tempus duntaxat vitam exigendi juxta Clericatûs leges, vel, quod pejus est, nec habitum, nec mores Clericorum induendi unquam, nisi fortè aliquod pingue beneficium obvenerit.

Nec dicas licere Clericis à proposito resilire; id enim ipsis conceditur, quomodo Novitiis Monastici instituti. Quis autem à peccato eximeret Novitium, qui habitum Monasticum

assumeret cum animo vel nunquam Religionis vota nuncupandi, vel habitum deserendi, si intra probationis annum benignior fortuna ipsi arrideat; vel vitam non exigendi ad Monasticam Regulam? *Exquiratur proinde sedulò*, inquit Hallierus parag 7. de examine initiandi Clerici, *uniuscujusque voluntas, qui ad Tonsuram petendam accedit, utrùm secularibus desideriis renuntiare; utrùm celibatum aliquando vovere, utrùm Clericaliter vivere, Ecclesiasticamque disciplinam sectari velit? quamvis enim eum, qui primâ Tonsurâ insignitus est, nulla lex ad permanendum in eo, quem elegit, statu astringat; si tamen sine causâ Clericatûs status semel susceptus deseratur, proculdubio mutatio ista deserentis levitatem, animique inconstantiam denotat, vixque à peccato excusari potest, obsecrante Apostolo Ephes.* 4. ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis, *& docente Domino Luc.* 9. neminem mittentem manum ad aratrum, & respicientem retro, aptum esse regno Dei. *Quod si divinæ providentiæ arcana inscrutabilia scrutari tamen licet, ex pluribus, qui absque causâ à Clericali statu desciverint, præsertim si antea bonis Ecclesiasticis ditati fuerint, paucos reperias, qui non vel malè perierint, vel non inter secularium negotiorum vortices graviter periclitati fuerint.*

Alii ardenter quidem expetunt ex Tonsurâ ascendere per singulos Ordinum gradus ad Sacerdotium, quin & ad supremi Sacerdotii fastigium, si aliqua spes ipsis affulgeat, atque ad huncce scopum studia sua dirigunt, mores exteriùs fingunt, nullum laborem refugiunt, sed mercenariorum more, ut scilicet vel vitæ necessaria ac commoda comparent, vel honoratiores incedant, præsint aliis, & ubique primas sedes occupent. *Quis est mercenarius?* inquit

sanctus Augustinus tractatu 46. in Joan. *sunt quidam Ecclesiæ Præpositi, de quibus Paulus Apostolus dicit, sua quærentes, non quæ Jesu-Christi. Quid est sua quærentes? non Christum gratis diligentes; non Deum propter Deum quærentes; temporalia commoda sectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur à Præposito, & propter hæc servitur Deo, quisquis est talis, mercenarius est, & inter filios non se computet*, nec inter Pastores, quamvis utilis & necessarius, ut ibidem notat sanctus Doctor; ait enim Christus Joan. 10. *mercenarius autem, & qui non est Pastor*, &c. legisperitum à suo comitatu repulit, Matth. 8. quia noverat ejus animum mercenarium, honoris & commodi temporalis cupidum: *Vulpes*, inquit, *foveas habent, & volucres cæli nidos*, in volucribus elationem denotans; in vulpibus divitiarum cupiditatem, interprete S. Hieronymo, Glossâ, & aliis; *Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet*: aitque Psalm. 100. *non habitabit in medio domûs meæ qui facit superbiam.*

Cùm ergo Christus, qui se Ostiarium nuncupat Joan. 10. v. 3. januam claudat ejusmodi superbis ac cupidis, quâ temeritate, quâve cæcitate, ne quid dicatur gravius, audent ipsi clanculum & quasi per fenestram ingredi, more furum, reclament licèt sacri Canones, & sancti Patres supra laudati? Quis pater familias ferat sibi domesticos obtrudi, quos rejicit à suo ministerio? nec satis est ejusmodi cupidis, quòd in domo Dei ministrent, renitente Domino; sed eorum superbia eò usque ascendit, ut & dominari aut præesse ambiant: *nunc verò quia sola attenditur gloria, & non pœna*, inquit sanctus Bernardus Tractatu de moribus & officio Prælatorum, *purum esse Clericum erubescitur in Eccle-*

siâ, seque viles æstimant & inglorios, qui quocunque eminentiori loco non fuerint sublimati. O stoliditas, & cœcus furor! Pudet Sacerdotium sine Dignitate gerere, quo nec Angeli ipsi digni sunt; pudet in sortem Domini vocari, esse selectam ejus portionem, Deo ipsi famulari, nisi terrenis cumuletur divitiis & honoribus? *Quàm certè digniùs, ampliùsque consentaneum rationi*, inquit idem sanctus Bernardus Tractatu de vitâ & moribus Clericorum, *ut pro carnali victu carnalia magis opera, & negotia exerceret, nec fieret inversor rerum, aut inhonoraret ministerium spirituale.* Ordo sanè perversus terrena cœlestibus mercari; nam *si propterea evangelizamus, ut manducemus*, inquit sanctus Augustinus lib. 2. de Serm. Domini in monte c. 24. *vilius habemus Evangelium, quàm cibum; & erit jam bonum nostrum in manducando, necessarium autem in evangelizando.* Et postquam verissimam hancce sententiam multis modis versavit, sic concludit cap. 25. *Ergo quæcunque res propter aliud aliquid quæritur, sine dubio inferior est, quàm id propter quod quæritur...... Quapropter si Evangelium & regnum Dei propter cibum quærimus, priorem facimus cibum, & posterius Evangelium, id est, regnum Dei; ita ut, si non desit cibus, non quæramus regnum Dei.*

Dices: duplex hîc distinguendus est finis; alius primarius, qui principaliter movet, alius secundarius, & minùs principalis: atqui una Theologorum vox est, licitum esse spiritualia appetere propter commoda temporalia tanquam finem minus principalem; alioquin damnandi essent omnes Clerici, qui spe quæstûs psallunt in Choro, inter quos tamen sanctus Thomas docet distinguendum his verbis quodlib. 8 art. 1. *Si hujusmodi distributiones recipit* (Clericus)

quasi finem sui operis principaliter intentum, simoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet finem principalem Deum in tali actu, ad hujusmodi autem distributiones respicit secundariò, non quasi in finem, sed sicut in id quod necessarium est ad suam sustentationem, constat quòd non vendit actum spiritualem, & ita simoniam non committit, nec peccat. Ergo sine temeritate negari non potest, quin licitè quis suscipiat Tonsuram Clericalem propter commoda temporalia minùs principaliter intenta, cùm summus Pontifex Gelasius c. *Consuluit*, dist. 74. iis incitandos scribat Diaconos, qui ad Presbyterii gradum venire detrectabant, *ut hâc saltem ratione constricti, & honorem, quem refugerant, appetere nitantur, & quæstum.*

R. 1°. Absit à nobis ut recedamus ab istâ communi sententiâ, sed cavendus est abusus; quis enim nisi impius dixerit fas esse per Tonsuram Clericalem intendere minùs principaliter luxum, ostentationem, & pompam secularem, cùm ista per se mala sint, & omni modo fugienda? *Sacrum Officium*, inquit sanctus Gregorius 1. part. Past. cap. 8. *non solùm non diligit omnino, sed nescit, qui ad culmen regiminis anhelans, in occultâ meditatione cogitationis, ceterorum subjectione pascitur, laude propriâ lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantiâ exultat. Mundi ergo lucrum quæritur sub ejus honoris specie,* QUO MUNDI DESTRUI LUCRA DEBUERANT: *cùmque mens humilitatis culmen arripere ad elationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat.* Illud igitur Theologorum & Canonistarum effatum restringi debet ad necessaria vitæ ac statûs commoda.

R. 2°. Qui ad Tonsuram vel ad Sacerdotium accedunt, licèt sibi videantur pluris gloriam

Dei æstimare, sæpissimè tamen necessaria vitæ commoda principaliter intendunt, fitque, inquit S. Gregorius citatâ primâ parte Pastor. cap. 9. *Ut aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat; nam sæpe sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat; de mundi autem gloriâ non amare quod amat.* Enimverò non distingunt illi inter rationis judicium, & voluntatis affectum; cùmque judicent gloriam Dei & Sacerdotium omnibus commodis temporalibus esse præferenda, firmiterque adhæreant huicce veritati, utpote evidenter notæ, facilè sibi persuadent se honorem Dei principaliter intendere, sed falsò ut plurimùm; quia voluntas terrenis magis afficitur, & ut obveniant, mercenatium ad serviendum Deo impellit, paratum tamen quæ Dei sunt potiùs relinquere, quàm sua, dicente Domino Jo. 10. v. 13. *Mercenarius.... fugit, quia mercenarius est; & non pertinet ad eum de ovibus.*

Primò mercenarius viso lupo fugit. *Peccantem*, inquit sanctus Augustinus citato Tractatu 46. in Joan. *non liberè audet redarguere. Ecce nescio quis peccavit, graviter peccavit, increpandus est, excommunicandus est: sed excommunicatus inimicus erit, insidiabitur, nocebit cùm potuerit; jam ille, qui sua quærit, non quæ Jesu-Christi, ne perdat quod sectatur, humanæ amicitiæ commoditatem, & inimicitiarum humanarum incurrat molestias, tacet, non corripit; ecce lupus ovis guttur apprehendit, diabolus fideli adulterium persuasit; tu taces, non increpas, ô mercenarie! lupum venientem vidisti, & fugisti. Respondet fortè, & dicit: non fugi: fugisti, quia tacuisti; tacuisti, quia timuisti: fuga animi timor est, corpore stetisti, spiritu fugisti.... affectiones nostræ motus animorum sunt.... progrederis ani-*

mo cùm appetis: fugis animo cùm metuis. Atque vel ex hâc unâ notâ apparet quàm multi in domo Dei sint mercenarii, pauci verò Pastores, qui ad ædificandam plebem, ad asserendam fidem & necessariam disciplinam, non solùm commoda, sed etiam animas ponant: nam, ut ait idem Sanctus Doctor Tractatu 47. *ad hoc pertinet*, pasce oves meas, *ut ponas animam tuam pro ovibus meis.*

Secundò, ad mercenarium non pertinet de ovibus, hoc est, non curat sint-ne pingues aut macilentæ, sanæ aut infirmæ; an pabula ministrata fastidiant necne, modo injunctum opus utcunque perficiat, & quam intendit mercedem, honorem scilicet, reverentiam, & alia emolumenta temporalia exigere possit. *Vides*, inquit S. Bernardus lib. 4. de consid. c. 2. *omnem Ecclesiasticum zelum fervere solâ pro dignitate tuendâ? honori totum datur, sanctitati nihil, aut parum ... De placito Dei ultima mentio est, pro jacturâ salutis nulla cunctatio: nisi quod sublime est, hoc salutare dicamus, & quod gloriam redolet, id justum.*

Nec mirum; sequitur enim necessariò necessitate consequentiæ, ut Sacerdotio adepto ad illum finem utatur, propter quem illud anxiè ac sollicitè desideravit. Unde qui divino amore, & desiderio salutis proximi flagrans, ut Clero ascriberetur, consensit, hic totum se pascendis ovibus exponit, unus illi quæstus, una pompa, una voluptas, si quo modo subditos possit parare Domino plebem perfectam: nihil sibi reputat indignum, nisi quod eorum saluti obviare putat; non quærit quæ sua sunt, sed cum gaudio impendit, nec sua tantum, sed & seipsum, exemplo Apostoli, superimpendit in labore & ærumnâ, gloriaturque in contumeliis & persecutionibus pro Christo, quatenus pate-

faciunt viscera materna, quibus diligit eos, à quibus gratis & injustè vexatur, atque iis amoris ignibus eò adducit rebelles, ut revereantur Pastorem, suscipiant illum supra communem hominum sortem divinitus constitutum, eique cum omni fiduciâ regendos se committant. Nihil hîc fingimus, sed quotidianam experientiam proferimus, quâ freti sæpe monuimus eos qui è Seminario emittebantur ad regendas Parochias, eos non habituros plebem omnino subditam, donec passi insignem injuriam, omnibus demonstraverint se eos plusquam sua, suos, & se diligere.

Contra verò mercenarius, qui Sacerdotium principaliter ambivit propter honorem & commoda temporalia, perquirit imprimis quid sibi debeatur, illudque severè exigit; præcipuum, ne dicam unum, illi studium dignitatem & sui Sacerdotii jura tueri, & amplificare si possit, subditos licèt à se removeat, odium eorum incurrat, & verbum Dei frustra illis malè in se affectis ministret; non enim pertinet ad eum de ovibus, modò rem suam faciat majorem, colligatque quantum satis sit, ut sine Sacerdotio commodè & honorificè aliquando sustentetur: tunc enim de quiete cogitat, gregem Domini dimittit, non quidem gratis, sed quodammodo vendit: cui verò? non digniori, qui quod ab ipso peccatum est corrigat; sed plura offerenti, putà pinguius Beneficium simplex, aut majorem pensionem, adeo ut ejusmodi mercenarium pecuarium diceres, qui ex arte quæstum intendens, omni labore & industriâ copiosos greges comparat, multâ sollicitudine in pascua emittit, ex iis mercatur, vendit, permutat, donec locupletissimus effectus arti renuntiat, in otio bonis partis fruiturus. Non occulta Cleri dede-

cora pandimus, sed quàm detestanda ac deflenda, quæ in more posita cernuntur absque offensione, exponimus. Quot enim dabis ex Clericis, qui Sacerdotium non æstiment veluti artem ad quæstum, pompam, & vitæ commoda? qui dicant parentibus, utpote novi Testamenti Levitæ, *nescio vos;* quique Deo vocante egrediantur de terrâ suâ, & cognatione suâ, ubi abundant panibus, ut tanquam Vicarii amoris Christi impleant in laboribus & ærumnis, quæ desunt passionibus ejus, salutem scilicet animarum, quæ sicut oves sine Pastore jacent in pagis & locis remotioribus? Qui verò rei familiaris angustiâ coarctati illuc proficiscuntur, nonne omnem lapidem movent, vel ut ad suos accedant mediante permutatione, quam alibi diximus illicitam, nonnunquam etiam simoniacam, nisi fit in utilitatem Ecclesiæ? vel ut Præbendam, aut aliud Beneficium simplex obtineant in otio victuri; vel ut quàm citissimè ditentur ex bonis Domini, curâ animarum non indigeant, & pertæsi vitæ rusticanæ urbem repetant, ubi Clerici se invicem inutiliter premunt præ multitudine? Prætexunt onus formidabile, propriæ salutis periculum, quod tamen exponere non formidarunt ad consequenda vitæ necessaria. Dicant igitur auro à se collecto, propter te periclitati sumus aliquot annis; sed simul audiatur vox populorum, *facti sumus sicut oves occisionis*, mercenarii, quos pro Pastoribus habemus, animas nostras negotiantur, ad omnem usum suum convertunt, permutant, venduntque plura & commodiora offerentibus. Tantæ perversitatis initia vidit, luxitque S. Augustinus lib. 2. de Sermone Domini in monte, cap. 25. *Sicut*, inquit, *omnes militantes accipiunt annonam & stipendium; sic omnes Evangelizantes accipiunt victum & tegumentum. Sed*

non omnes propter salutem Reipublicæ militant, sed propter illa, quæ accipiunt: sic & non omnes propter salutem Ecclesiæ ministrant Deo, sed propter hæc temporalia, quæ tanquam annonam & stipendia consequantur; aut propter hoc & propter illud. Sed supra jam dictum est. Non potestis duobus dominis servire. Ergo simplici corde tantummodo propter regnum Dei debemus operari bonum ad omnes; non autem in hâc operatione vel solam, vel cum regno Dei mercedem temporalem cogitare.

Cùm autem nemo repente fiat summus, nec ordinariâ Dei lege cupiditas & superbia nobis congenitæ, penitus corde eradi queant, nisi multis exercitationibus; Ecclesia Tonsuram Clericalem sacris Ordinibus præmittendam censuit, ut Clerici sanctioris vitæ tyrocinium ponerent, euntesquè de virtute in virtutem gradatim ascenderent ad eam perfectionem, quam exigit Sacerdotium. Verùm & hîc irrepit alius abusus duobus præcedentibus longè frequentior.

Alii igitur Tonsuram Clericalem passim suscipiunt, non ut tyrocinium austerioris vitæ & disciplinæ Sacerdotalis, de eo quippe ne quidem cogitant, sed ut necessariam conditionem, sine quâ ad sacros Ordines non promoverentur, adeo ut Tonsura hodie usurpetur eo ferè modo, quo Novitiatus in iis Ordinibus Religiosis, in quibus collapsa est regularis observantia. Enimvero sicut in ejusmodi Ordinibus satis est ad Novitiatum, ut quis inscribatur tanquam cupiens profiteri, gestetque exteriorem habitûs Religiosi notam, quam cautè accommodat ad morem seculi, tegitque, ubi erubescit videri Monachus, interim arbitrio suo vivit, tritam seculi viam ambulat, donec elapso tempore à sacris Canonibus pro Novitiatu præscripto, vovet quod implere idoneus non est, scilicet studium

acquirendæ perfectionis, homo ſtrictioris diſciplinæ impatiens, in pietate rudis, & in malo ſæpe edoctus, ex quo vitiato fonte fluunt in ejuſmodi Ordines probra ac dedecora, quæ ipſos Laïcos offendunt, interdumque cogunt Eccleſiam intromittere homines verè Religioſos, qui collapſam diſciplinam priſtino ſplendori reſtituant, & ad eam Novitios debitis ac idoneis exercitationibus inſtituant. Sic plerique Tonſuram ſeu Novitiatum Sacerdotii ſuſcipiunt, nomen dant Clero, & ſecularium mores ſectari non deſiſtunt: pro virtutis magiſtro, qui eradat innata ſuperbiæ & pravæ cupidinis elementa, leges vitæ Sacerdotalis edoceat, & ad eas aſſiduis exercitationibus inſtituat, quemadmodum præcipiunt Concilia Toletanum ſecundum, Mediolanenſe quintum, & Burdigalenſe ſecundum; impetum juvenilis ætatis ſequuntur ſibimet relicti, vitioſos habitus contrahunt, in obſcœnis voluptatibus ut plurimùm volutantur, & ſi quid inerat bonæ ſpei, dum Tonſurâ initiarentur, prorſus extinguunt. En ſelecta Dei portio, & præclarum munus, quod ipſi offertur à filiis Iſraël. Talis Novitiatus præmittitur ad Sacerdotium; tale tyrocinium ponitur ad magiſterium virtutis. *Non miremur*, inquit S. Bernardus lib. de conver. c. 19. *quicunque præſentem ſtatum Eccleſiæ miſeramur*, ſcilicet quòd adeo in pluribus jaceat Clericalis diſciplina; ſed mirandum potiùs quomodo in tantâ rerum perturbatione ſtet in paucis, quos Deus ſibi ſervavit. *Heu genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, quis inter tua illa primordia tam divina, & ſpiritualibus affluentem chariſmatibus Chriſtianæ Religionis ortum, credere poſſet poſſe talia in te aliquando reperiri?* Idem cap. 20.

PARAGRAPHUS VI.

De dispositionibus requisitis ad Tonsuram Clericalem.

Constat ex dictis, quo animo, quove consilio quis debeat accedere ad sacram Tonsuram; quid imprimis sit ipsi vitandum, & quid prosequendum. Supersunt duntaxat nonnullæ difficultates hîc dissolvendæ. Itaque

Q. 1°. *Quæ ætas requiritur in eo, qui initiandus est Tonsurâ Clericali?*

R. 1°. C. *Nullus*, tit. de temporibus ordinat. in sexto prohibetur, ne Tonsura infantibus conferatur. *Nullus Episcopus*, inquit Bonifacius VIII. *vel quivis alius, infanti* (*nisi fortè Religionem intraret*) *seu illiterato .... Clericalem præsumat conferre Tonsuram .... Qui verò contra fecerit* (*ut in eo in quo peccaverit, puniatur*) *per unum annum à collatione Clericalis Tonsuræ duntaxat noverit se suspensum.* Concilium Trident. sess. 23. c. 4. de reform. decernit nullum initiandum primâ Tonsurâ, qui fidei rudimenta non fuerit edoctus, quique legere & scribere nesciat, & de quo probabilis conjectura non sit, eum hoc vitæ genus elegisse, ut Deo fidelem cultum exhibeat, quæ sanè supponunt ætatem adultam.

R. 2°. Etsi Canones non definierint tempus infra quod Tonsuram conferre non liceat, Episcopi tamen communiter fingunt annum decimum-quartum: nec immeritò: quia cùm ab illo anno completo pubertas in masculis initium ducat, & acta impuberum, propter imbecillem prudentiam, non sint firma, nisi accedat patris aut tutoris consensus, qui potest irritare omnia eorum vota, ut dictum est tractatu de Religione, recta ratio postulare videtur, ut pu-

bes sit, qui austeriorem disciplinam profitetur, seque sacris altaribus mancipat. Quin hactenus arbitratus sum me gratum Deo obsequium præstiturum, si ejusmodi pubentes nondum satis sui compotes, nec dura castitatis prælia expertos, ad maturiorem ætatem protrahere possem.

Q. 2°. *Qui conscius peccati mortalis Tonsuram suscipit, fit-ne reus gravioris delicti?*

Primâ specie non videtur peccare; quia Tonsura non est Sacramentum, sed aliquod sacramentale: atqui usus sacramentalium, v. g. aquæ lustralis, non exigit in suscipiente statum gratiæ sanctificantis: Ergo. Nihilominus

R. Peccaret, qui conscius peccati lethalis Tonsuram susciperet, probaturque, tum ex communi Catholicorum sensu, qui Tonsuræ candidatos censent præparandos confessione sacramentali: idque præscribit Synodus Carnotensis anno 1526. tum ratione, quia peccato mortali inquinatus Tonsuram Clericalem suâ significatione frustratur; fallax ejus professio, quòd Deum in sortem eligat, cùm sit à Deo aversus: quòd ejus famulatui se mancipet, ipse dæmonis mancipium. Quare longè dispar est ratio Tonsuræ Clericalis & aliorum sacramentalium, cùm in istorum usu similis dolus & fallacia non concurrant.

Utrum autem peccatum illud sit mortale, prudentioribus definiendum relinquo; id enim solo rationis judicio pensitari potest, cùm ex Scripturâ vel ex Traditione certa non suppetant argumenta.

Affirmat Hallierus, probatque citato opere de ordinat. p. 1. Sect. 4. parag. 1. *Ne*, inquit, *omnes indignæ receptionis Tonsuræ defectus & deformitates minutatim persequar, injurius est in Deum, & Clericali Ordini contumeliosus, qui impœnitens Clerico-*

rum catalogo inscribi se procurat, & Deo se in isto Ordine ministraturum devovet: Dei quidem injuriam infert, qui nullâ in Deum præcedente conversione... ejus se famulatui consecrat... Ordini verò Clericali contumeliam inurit, cujus cùm finis sit ad Deum adducere, non potest sine ejus opprobrio quisquam eum Ordinem ingredi aversus à Deo, & alio ductore indigens, à quo ad Deum reducatur, Tonsuram quoque Clericalem contaminat, quàm verè à mundo abstrahentem, & ad Deum adducentem dicere possumus, eamque suâ significatione frustratur, qui mundi inquinamentis conspurcatus, & divinis contemplationibus ministeriisque ineptus, eâdem initiari non veretur. Huic sententiæ astipulatur Natalis Alexander art. 5. regulâ 21. de Sacramento Ordinis.

Q. 3°. *Clericus qui habet animum deserendi statum Clericalem, potest ne tutâ conscientiâ in alicujus Beneficii possessionem venire, vel jam obtentum retinere?*

R. 1°. Una est omnium Theologorum vox, peccare eum, qui, cùm statuerit redire ad secularia vota, nihilominus acceptat aut retinet quodlibet Beneficium; quia Ecclesiam circunvenit, animo Clericus non est, id est, sors Domini; partem in seculo quærit, altari servire non vult; & nihilominus percipit subsidia, quæ pia Mater præbet junioribus Clericis, ut ad Sacerdotium commodiùs possint institui, ac tales reddi, qui coram Domino stent, ipsique dignè ministrent: ergo spem illius fallunt, qui Beneficia ad alium usum convertunt; meritòque in ejusmodi fraudatores intorquet quod legitur Isaiæ 1. *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Sed quæstio est quale sit illud peccatum, an grave, an leve.

Nonnulli Moderni distinguunt inter Beneficia, quibus annexa est cura animarum, & Beneficia, quæ dicuntur simplicia; docentque priora

quidem sine peccato mortali non posse retineri cum animo redeundi ad sæculum; id enim necessariò colligitur ex capite *Commissa*, de elect. in sexto: sed aliter censent de posterioribus contra aliorum sententiam, cui subscribimus. Quare

R. 2°. Peccant mortaliter, qui cum animo deserendi statum Clericalem, acceptant, aut retinent quodlibet Beneficium. Probatur 1°. quia ad peccatum mortale duo necessaria sunt, & sufficiunt ex omnium Theologorum doctrinâ, nempe deliberata voluntas, & materia gravis: atqui peccatum illud est in materiâ gravi, ut constat ex præcedenti responsione, de deliberatâ autem voluntate nullum est dubium: Ergo.

Probatur 2°. autoritate celebrium Theologorum, quorum nonnulla testimonia non abs re erit proferre.

Dominicus Soto lib. 10. de justitiâ & jure, q. 5. a. 5. *neque arbitror*, inquit, *à culpâ mortali esse mundum, qui Beneficium habet, cui annexum est Clericale obsequium, si non Sacerdotalem, saltem illum Ordinem suscipiendi, qui ad tale servitium necessarius est: aut si nullus requiritur Ordo, saltem intentio necessaria est Clericorum more vivendi.*

Toletus lib. 5. cap. 5. num. 5. *peccaret quidem mortaliter, qui animo ducendi uxorem retineret Beneficium aliquod.* Et lib. 4. cap. 18. num. 4. *mortaliter peccat .... nec est absolvendus, donec aut animum mutet, aut beneficium dimittat.*

Sylvius 2. 2. qu. 63. art. 2. qu. 2. *Qui vel Canonicatus, vel Capellanias, vel alia Beneficia recipiunt aut possident, ut eorum fructibus alantur, donec studia absolverint, aut donec uxorem sibi convenientem invenerint, postea dimissuri, peccant mortaliter, & obligati sunt vel ea statim relinquere, vel propositum habere vivendi more Clericorum.*

Sambovius tom. 2. Resolut. casu 1. eandem

ſententiam amplectitur, multiſque argumentis confirmat.

Q. 4°. *Fraudatores illi tenentur ne restituere fructus Beneficii malâ fide perceptos?*

R. Tenentur, ſi Beneficio cura animarum ſit annexa; ita enim decernitur C. *Commiſſa*, de elect. in ſexto: *Ceterum*, inquit Bonifacius VIII. *ſi promoveri ad Sacerdotium non intendens, Parochialem reperis Eccleſiam, ut fructus ex eâ per annum percipias, ipſam poſtmodum dimiſſurus, niſi, voluntate mutatâ, promotus fueris, teneberis ad reſtitutionem fructuum eorumdem, cùm eos receperis fraudulenter. Illum autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad hujuſmodi ordinem promovendum, præter divinam, quam exinde incurrit, offenſam, ad ſervandam indemnem eandem Eccleſiam decernimus obligari.* Ex hoc canone, fraudulenter percipit fructus Eccleſiæ Parochialis, teneturque ad eorundem reſtitutionem, ſi ad Sacerdotium non intendat promoveri ante annum elapſum à pacificâ poſſeſſione. Et ratio eſt, quia operam huic Eccleſiæ nec præſtitit, nec præſtiturus erat. Agricolæ quidem arbuſculas recèns inſertas, quamvis nondum fructiferas, colunt, rigant, ſtercorant, ſpe fructuum aliquando percipiendorum. Similiter Eccleſia juniores Beneficiarios, puta Canonicos, licet pro illâ ætate idonei non ſint ad obeûnda munia, propter quæ eorum Præbendæ inſtitutæ ſunt, propriis ſumptibus alit, fovet, eorum ſtudia adjuvat, ut ſcientiâ & virtutibus apprimè ornati utiliter & cum laude ipſi inſerviant. Ergo ſi intendant alibi ſedem figere, quàm in propriâ Eccleſiâ, vel quod pejus eſt, Clericatum deſerere, bona Eccleſiæ ſuæ fraudulenter conſumunt, & eâdem ratione, quâ Parochus de quo Caput *Commiſſa*, ad reſtitutionem tenentur: *ſi enim agricolæ daretur pecunia,*

inquit Alexander de Hales 3. p. qu. 36. memb. 5. art. 2. *ut in agro laboraret, & ipse acciperet; & non laboraret; nonne raptor & fur esset? Similiter & videtur de istis.* Quin Ducasse Tract. de juribus Ecclesiarum Cathedralium 1. p. sect. 6. num. 5. refert quod aliunde jam acceperamus, nempe in territorio supremi Senatûs Tolosani, juniores Canonicos satis dare Ecclesiæ, cujus sumptibus aluntur in scholis; quòd si statum Clericalem aliquando abjiciant, impensas pro se factas eidem Ecclesiæ refundent, quod rectè rationi & æquitati omnino consentaneum est, præsertim si subsidia illa malâ fide & cum animo redeundi ad seculum acceperint; in more enim positum non est ejusmodi impensas repetere ab eis, qui, cùm ad Ordines promoveri & Ecclesiæ suæ fidelem operam dare intenderent, postea mutarunt consilium; ne fortè restituendi difficultas homines ineptos, invitos, & à Deo minimè vocatos in sacro Ordine retineret.

Caput VI.

Utrùm singuli Ordines sint Sacramenta?

Certum est apud omnes Catholicos Presbyteratum esse Sacramentum; namque fide divinâ constat Ordinem generatim sumptum esse novæ legis Sacramentum propriè dictum, ut supra demonstravimus: atqui isthæc Ecclesiæ definitio non cadit, secundùm communem Theologorum sententiam, in Ordines à Presbyteratu distinctos; namque præterquamquòd absque ullâ censuræ notâ Sacramenti dignitatem denegant alii Episcopatui præcisè spectato, alii Diaconatui, & multo plures Subdiaconatui & inferioribus Ordinibus, Concilium Tridentinum,

sess. 23. can. 1. ita definit Ordinem esse Sacramentum, ut solius Presbyteratûs expresè meminerit: *Si quis dixerit non esse in novo Testamento Sacerdotium visibile & externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi & offerendi verum corpus & sanguinem Domini, & peccata remittendi & retinendi ... anathema sit.* Præsens igitur quæstio est duntaxat de Ordinibus à Presbyteratu distinctis: ad quam

R. 1°. Episcopatus est Sacramentum propriè dictum, & à Presbyteratu distinctum. Ita communiter censent recentiores, & ex veteribus Altissiodorensis, Durandus, Paludanus, Joannes Major contra plures alios antiquiores à nobis laudatos cap. 4. qui negarunt Episcopatum esse Ordinem & Sacramentum à Presbyteratu distinctum.

Probatur nostra responsio 1°. ex confutatione oppositæ sententiæ: Ideo quippe ejus Patroni negant ordinationem Episcopalem esse Sacramentum à Presbyteratu distinctum; quia existimant Episcopatum non habere specialem respectum ad Eucharistiam: atqui citato capite 4. firmissimis momentis contrarium demonstravimus: Ergo.

Probatur 2°. quia tria ad Sacramentum propriè dictum requiruntur, ut sæpiùs observavimus. 1°. speciale signum sensibile, & in Ecclesiâ permanens: 2°. divina institutio: 3°. gratia specialis ejusmodi signo annexa. Atqui tria hæc reperiuntur in ordinatione Episcopali. Namque 1°. à temporibus Apostolorum usque ad nostra, Episcopi in Ecclesiâ tum Orientali, tum Occidentali, consecrati sunt signo sensibili, nempe speciali manuum impositione. 2°. signum illud est à Christo Domino institutum, ut constat ex dictis citato cap. 4. ubi evicimus Episcopos esse

à Christo Domino institutos, & esse Presbyteris jure divino superiores. 3°. Huicce manuum impositioni annexa est gratia, ex Apostolo 1. ad Timoth. cap. 4. ubi monet discipulum, ne negligat gratiam, quæ data est illi per impositionem manuum, quâ ordinatus est Episcopus Ephesinus: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.*

Nec dicas gratiam illam concessam fuisse Timotheo ratione Presbyteratûs, qui pro more illius seculi, ut jam observavimus, simul cum Episcopatu conferebatur. Namque alius est ritus consecrandi Episcopum, alius initiandi Presbyterum, ut constat ex plerisque S. Cypriani epistolis, & ex can. 2. Concilii Carthaginensis IV. Atqui priore ritu gratiam, de quâ Apostolus loco citato, conferri constans est Ecclesiæ Traditio. S. Leo serm. 1. in anniversario suæ assumptionis, de consecratione Episcopali sic habet: *Cùm hujus divini Sacerdotii Sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem currit, nec quod caro & sanguis creavit, erigitur: sed cessante privilegio patrum & familiarum ordine prætermisso, eos rectores Ecclesia accipit, quos Spiritus-sanctus præparavit, ut in populo adoptionis Dei cujus universus sacerdotalis, atque regalis est, non prærogativa terrenæ originis obtineat functionem; sed dignatio cœlestis gratiæ gignat Antistitem.* Theodoretus lib. 4. Hist. c. 5. scribit quendam Mosem nomine virum sanctum induci non potuisse, ut à Lucio Ariano Episcopo consecraretur in Episcopum, persuasus per impositionem manuum hæretici non dari Spiritum-sanctum. Denique in ordinatione Episcopi Pontifex electo manus imponens ait: *Accipe Spiritum-sanctum*. atqui ex Concilio Trid. sess. 23. can.

quarto Episcopus non frustra profert ejusmodi verba : Ergo.

Confirmatur. Incredibile omnino est Christum, qui largus & munificus in Diaconos & Presbyteros existit, solos Episcopos prætermisisse : in illorum ordinatione amplissima dona conferre, ut Fideles purgent, ac illuminent, ut loquitur auctor libri de Hierarchiâ Ecclesiasticâ : istis verò nulla ; quibus tamen competit Fideles perficere per Sacramenta Confirmationis & Ordinationis. Addere liceat : Fideles conjuges per benedictionem nuptialem tanquam per signum gratiæ efficax sanctificantur, ut sint sincera imago unionis Christi cum Ecclesiâ : vir diligat uxorem sicut Christus Ecclesiam, uxor verò subdita sit viro sicut Ecclesia Christo, Ephes. 5. & ambo onera matrimonii sustineant, quomodo decet Christianos ; filiosque ad pietatem instituant : & audebit quis asserere vacuam esse benedictionem, quâ consecrantur Episcopi, Ecclesiæ sponsi, Vicarii amoris Christi (ut loquitur S. Ambrosius) quorum Ordo non solùm est ad gignendos filios, sicut Presbyterorum, sed etiam patres, ut supra dicebat S. Epiphanius, quibus tota Ecclesia & regiminis ejus pondus præsertim innititur ? Absit ut in illud absurdum lapsi fuerint magni illi Theologi, qui negant Episcopatum esse Ordinem & Sacramentum à Presbyteratu distinctum ; sicut enim docent Episcopatum esse extensionem characteris Sacerdotalis, ita & gratiæ.

R. 2°. Diaconatus non solùm est Ordo, sed etiam Sacramentum propriè dictum. Primum esse de fide asseruimus cap. 4. & cap. 5. parag. 6. adversùs Novatores, qui contendunt Diaconatum esse ministerium profanum ab hominibus institutum ad temporalia Ecclesiæ bona admini-

ſtranda, eleemoſynas diſtribuendas, &c. Secundum negant Durandus in 4. diſt. 24. q. 2. Cajetanus tom. 1. Opuſculorum tract. 11. & nonnulli alii Scholaſtici, adversùs quos hîc duntaxat diſputamus.

Probatur itaque ſecunda pars noſtræ reſponſionis, quia ordinationi Diaconornm nihil deeſt ex iis tribus, quæ ſupra diximus ad Sacramentum propriè dictum requiri & ſufficere. 1°. In ordinatione Diaconorum eſt ſignum ſenſibile in Eccleſiâ permanens, ſcilicet manuum impoſitio. 2°. Signum illud eſt divinitus inſtitutum, ut probavimus citato parag. 6. 3°. Habet annexam promiſſionem gratiæ: *Caro*, inquit Tertullianus libro de reſurrectione carnis cap. 8. *manûs impoſitione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur.* Hanc gratiam ſignificant verba, quæ profert Epiſcopus in ipsâ manuum impoſitione: *Accipe*, inquit, *Spiritum-ſanctum ad robur.* Quòd autem non fruſtra id proferat, definit Concilium Tridentinum ſeſſ. 23. can. 4.

Nec refert, quòd verba illa ab aliquot tantùm ſeculis fuerint inſerta in ritu ordinationis Diaconorum; oratio enim, quæ immediatè ſubſequitur, eandem gratiam ſignificat. Utrùm autem forma hujus Sacramenti conſiſtat in laudatis verbis, an in oratione, diſputant Theologi.

Placet illorum ſententia, qui aſſerunt laudata verba habere rationem formæ; quia effectum hujus Sacramenti perfectè exprimunt. Nec obſtat, quòd non fuerint ſemper in uſu; namque ex capite ſeptimo Tractatûs de Sacramentis in genere, Chriſtus reliquit Eccleſiæ determinandum quibus verbis exprimerentur effectus Sacramentorum; Græci enim aliis verbis utuntur, quàm Latini. Unde Eccleſia Latina potuit mutare formam hujus Sacramenti,

servatâ eâdem verborum significatione.

Circa Subdiaconatum, & minores Ordines, utrùm scilicet sint Sacramenta, major est Scholæ controversia. Affirmarunt sanctus Thomas in 4. dist. 24. & plures è Veteribus, quos sequuntur Victoria, Petrus Soto, Bellarminus, Gamachæus noster, & alii benemulti. 1°. quia nullus ex iis Ordinibus iterari potest: ergo in quolibet eorum imprimitur character: atqui character non potest imprimi nisi per Sacramentum: ergo. 2°. quia Christus instituit omnia ministeria necessaria, ut debitâ cum veneratione Eucharistia celebraretur: *In primitivâ Ecclesiâ*, inquit S. Thomas cit. dist. 24. q. 1. art. 1. *propter paucitatem Ministrorum omnia inferiora ministeria Diaconis committebantur .... nihilominus erant omnes prædictæ potestates, sed implicitè in unâ Diaconi potestate. Sed postea ampliatus est cultus divinus: & Ecclesia, quod implicitè habebat in uno Ordine, explicitè tradidit in diversis.* 3°. quia ex Concilio Tridentino sess. 23. cap. 2. ab initio nascentis Ecclesiæ Subdiaconatus, & quatuor minores Ordines fuerunt in usu: ergo à Christo instituti sunt.

Verùm hujusmodi momenta non admodum urgent.

Non primum, quia nec Tonsura Clericalis semel validè collata, nec consecrationes Ecclesiarum iterantur, etiamsi nullus in eis imprimatur character.

Non secundum, quia si pro variis ministeriis asserendi sunt diversi Ordines, & distincta Sacramenta, in Ostiariatu implicitè continebuntur quatuor Ordines, & in Lectoratu quinque; nam ex dictis Ostiario competunt quatuor officia, & Lectori quinque; & ita penes erit Ecclesiam multiplicare innumeros Ordines & Sacramenta.

Non tertium; tum quia in Ecclesiâ Græcâ

omnes illi Ordines non sunt in usu; tum quia non sequitur ea esse institutionis divinæ, quæ semper observata sunt; sed solùm non esse facilè mutanda. Benedictio fontis baptismalis, & exorcismi in ritu Baptismi semper usurpata sunt, inde tamen nullus colliget ea fuisse à Christo instituta. Quare

R. 3°. Subdiaconatùs & quatuor minores Ordines non sunt Sacramenta. Ita ex Veteribus Amalarius lib. 2. de Officiis Ecclesiasticis cap *6.* Yvo Carnotensis 2. parte Decreti cap. 72. Gratianus dist. 21. in Præfatione; Hugo à S. Victore lib. 2. de Sacramentis; Magister Sententiarum lib. 4. dist. 24. Durandus; & ex recentioribus Cajetanus, Dominicus Soto, Navarrus, Vasquesius, Estius, & alii quamplurimi; adeo ut hæc sententia videatur evasisse communior.

Probatur autem 1°. ex confutatione oppositæ sententiæ.

Probatur 2°. positivè triplici ratione.

Prima petitur ex Traditione; Patres enim constanter docent in ordinatione dari Spiritum-sanctum per manuum impositionem, nunquam verò meminerunt dari per instrumentorum porrectionem: atqui in ordinatione Subdiaconorum & Clericorum inferiorum nulla fit manuum impositio. Ergo Patres non crediderunt in ejusmodi ordinatione dari Spiritum-sanctum, nec proinde conferri Sacramentum.

Secunda ratio me maximè movet: nempe solus Episcopus est Minister Sacramenti Ordinis, ut infra probabitur ex sanctis Epiphanio, Hieronymo, & Augustino adversùs Aërium: atqui eodem seculo, scilicet quarto, quo Aërius errorem suum finxit, Chorepiscopis in Concilio Antiocheno conceditur potestas ordinandi Subdiaconos, & alios inferiores Ministros, quod

deinceps Concilium Nicænum secundum & alia confirmarunt; ut dictum est ubi de Chorepiscopis. Idem Concilium Nicænum secundum canone 14. potestatem tribuit Abbatibus, modò sint Presbyteri, & ab Episcopo benedicti, suos subditos initiandi ad minores Ordines. Idem privilegium iis concedunt Alexander III. cap. *Requisivit*, tit. 13. *de ordinatis ab Episcopo*, &c. Innocentius III. cap. *Cùm contingat*, tit. *de ætate & qualitate ordinandorum*: & Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 10. de reform. *Abbatibus*, inquit, *ac aliis, quantumvis exemptis, non liceat in posterum ... cuiquam, qui Regularis subditus sibi non sit, Tonsuram vel minores Ordines conferre.*

Tertia ratio: si illi Ordines essent institutionis divinæ, Ecclesia, utpote fidelis custos depositi à Deo sibi crediti, illos cautè conservasset: atqui Ecclesia Græca, ut suprà monuimus, à mille annis & supra, solum Lectoratum ex quatuor minoribus Ordinibus retinet, nec propterea Latini cum Græcis congregati in Concilio Constantinopolitano generali octavo, in Lugdunensi secundo, & Florentino, ullam litem moverunt, quasi Græci à divinâ institutione recederent: ergo verisimilius est hujusmodi Ordines ab Ecclesiâ esse institutos, nec proinde habere rationem Sacramenti propriè dicti.

Ecclesiæ igitur id contigit, inquit Cardinalis Bona, quod hominibus solet, qui cùm tenuis sunt fortunæ, uno contenti sunt famulo; ubi verò augentur eorum reditus, augent etiam domesticorum numerum, familiæ ministeria dividunt, singula singulis distribuentes, ut spectabili famulorum grege stipati honoratiores incedant. Sic Ecclesia in suis primordiis paupercula, & infidelium persecutionibus agitata, uno utebatur Ministro, Diacono scilicet, ad omnes

functiones Hierarchicas. Cùm autem crevit credentium multitudo, & Fidelium oblationes, plures instituit Ministros, varia, quæ Diaconis incumbebant, ministeria, in singulos distribuit, tremenda mysteria augustiori pompâ & apparatu, ad provocandam Fidelium reverentiam accommodato, celebravit; viditque impletum quod prædixerat Deus Isaiæ cap. 60. v. 15. *ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem & generationem, & suges lac gentium, & mamillâ Regum lactaberis.* Quomodo ergo nunc periit pristinus ille decor? unde præsens Ecclesiæ dejectio, & inopia tanta, qualem ab initio passa non est, ut Pastores non in pagis modò, sed & in amplissimis urbibus, ne vel Diaconos habeant ad ministerium? an quia Fidelibus res familiaris est angustior, aut quia refriguit eorum pietas. Laudandi tamen, quòd sumptibus suis plura, quàm unquam, magnifica extruant Oratoria, Collegia, seu sodalititia passim instituant, assignatis amplis reditibus ad alendos Sacerdotes & alios Clericos magno numero. Sed cui probabitur, quòd Ecclesiam matricem à pietate suâ excludant, quæ etiam necessariis indiget; deest illi splendida suppellex, qualis decet ad solemnia sacrificia; desunt sacri Ministri, quorum vices supplent Ludimagister & Laïci conjugati; deest & Sacerdotum sufficiens numerus ad plebem ut par est regendam, & spiritalia subsidia suppeditanda. Hinc aliò divertunt oves, Pastorem nec audiunt, nec sequuntur; jacetque Ecclesiastica disciplina. Quibus malis ut occurrat Tridentina Synodus, Episcopos hortatur, eisque præcipit sess. 23. c. 17. de reformat. ut quovis modo Ecclesias Cathedrales & Parochiales pristino splendori restituant, iisque provideant Ministros cujusque gradûs & Ordinis,

ut sanctorum Ordinum, inquit, *à Diaconatu ad Ostiariatum functiones ab Apostolorum temporibus in Ecclesiâ laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquandiu intermissæ, in usum juxta sacros Canones revocentur, nec ab Hæreticis tanquam otiosæ traducantur: illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta Synodus decernit, ut in posterum hujuscemodi ministeria nonnisi per constitutos in dictis Ordinibus exerceantur; omnesque & singulos Prælatos Ecclesiarum in Domino hortatur, & illis præcipit, ut quantùm fieri commodè poterit, in Ecclesiis Cathedralibus, Collegiatis, &* PAROCHIALIBUS *suæ Diœcesis, si populus frequens, & Ecclesiæ proventus id ferre queant, hujusmodi functiones curent restituendas, & ex aliquâ parte redituum aliquorum* SIMPLICIUM BENEFICIORUM, *vel Fabricæ Ecclesiæ, si proventus suppetant, aut utriusque illorum, eas functiones exercentibus stipendia assignent.*

CAPUT VII.

De materiâ & formâ cujuslibet Ordinis.

CErtum est formam cujusvis Sacramenti esse verba, quæ proferuntur à Ministro in ipso usu materiæ, v. g. in Baptismo, *ego te baptizo*, &c. dum funditur aqua: in Extremâ-unctione, *per istam unctionem*, &c. cùm ungitur infirmus. Ubi ergo assignaverimus materiam singulis Ordinibus essentialem, perspicuum erit eorundem formam esse verba ab Episcopo prolata, cùm materiam applicat; v. g. cùm manus imponit, vel instrumenta porrigit.

Priusquam autem quidquam definiatur circa Ordinum materiam, observandum est imprimis quinam ab Ecclesiâ, qui verò à Christo sint instituti; cùm enim priores pendeant à voluntate

Ecclesiæ, penès illam est eorum ritus immutare, vel adjiciendo, vel detrahendo, ita ut materia, quæ priùs fuit accidentaria, vel minimè usurpata, ut traditio libri Epistolarum in ritu Subdiaconatûs essentialis evadat, si visum fuerit Ecclesiæ. At de posterioribus id dici nequit; quia cùm ejusmodi Ordines sint Sacramenta propriè dicta, illorum materia fuit à Christo Domino determinata, nec potest Ecclesia quidquam immutare circa illius substantiam, ut latè prosecuti sumus Tract. de Sacram. in genere cap. 7. adeo ut quæ primis seculis in Ordinatione Diaconatûs, Presbyteratûs, & Episcopatûs, fuerunt accidentaria, aut prorsus prætermissa, jam essentialia censeri nequeant. His præmissis,

Q. 1°. *Quænam est materia Subdiaconatûs, & inferiorum Ordinum?*

R. Constat ex Concilio Carthaginensi quarto can. 5. & sequentibus, ex Sacramentario sancti Gregorii, & Pontificali Romano, in Ecclesiâ Latinâ materiam Subdiaconatûs semper fuisse calicem vacuum cum patenâ, urceolum cum aquâ, mantile, & manutergium: Acolythatûs urceolum vacuum, & Ceroferarium cum cereo: Exorcistatûs librum Exorcismorum: Lectoratûs codicem de quo Lector lecturus est: Ostiariatûs claves Ecclesiæ.

Dixi, *in Ecclesiâ Latinâ;* namque in Græcâ Subdiaconus & Lector ordinantur per manuum impositionem.

Q. 2°. *Traditio libri Epistolarum, urceoli, mantilis, & manutergii in Subdiaconatu, candelabri in Acolythatu, & pulsus campanæ, ac januæ obseratio & apertio pertinent-ne ad materiam essentialem illorum Ordinum?*

R. Traditio libri Epistolarum in ordinatione Subdiaconatûs recens est, cùm illius non memi-

nerint Concilium Carthaginense IV. Sacramentarium S. Gregorii, Hugo Victorinus, Magister Sententiarum, & S. Thomas; nec ullo indicio deprehendi potest Ecclesiam instituisse illum ritum uti materiam necessariam hujusce Ordinis, cùm nequidem ipse Eugenius IV. ejus mentionem faciat in suo Decreto pro Armenis. Vulgò autem creditur traditionem urceoli, mantilis, & manutergii esse materiam accidentariam tantùm; quia ista in Concilio Carthaginensi & in Pontificali Romano non porriguntur à Pontifice, sed ab Archidiacono. Idem sentiendum de pulsu campanæ, & obseratione januæ. Traditionem candelabri cum cereo essentialem non esse scribunt Paludanus in 4. dist. 24. & Sylvius ad quæstionem 37. Supplementi; qui pro suâ opinione laudat hæc S. Thomæ verba art. 5. ad 5. *In datione urceoli imprimitur Acolytho character.*

Q. 3°. *Instrumenta illa debent-ne tangi ab initiando?*

R. Nonnulli existimant satis esse, si porrigantur ab Episcopo, & initiandi aliquo signo testentur se ea acceptare. Ita Albertus in 4. dist. 24. Cajetanus, Victoria, quæst. 23. Vasquesius, & alii. Sed S. Thomas in supplemento quæst. 34. art. 5. ad 3. contrariam sententiam amplectitur; *Quia ipsa verba formæ*, inquit, *videntur ostendere, quòd tactus materiæ sit de essentiâ Sacramenti; quia dicitur, accipe hoc vel illud.*

Q. 4°. *Est-ne necesse ut tangantur singulæ materiæ partes, v. g. calix & patena, ceroferarium & cereus?*

R. Graves Theologi, ut Ysambertus noster, & Gonetus, censent satis esse, si materia tangatur in aliquâ sui parte; quia in rubricâ Pontificalis Romani dicitur, Pontificem tradere singulis ad Subdiaconatum initiandis calicem vacuum, patenâ vacuâ superpositâ; *quem succes-*

nem instrumentorum, codicis scilicet Evangeliorum, in ordinatione Diaconi, & calicis cum patenâ in ordinatione Presbyteri. Ita Bellarminus, Sylvius, Hallierus, Gamachæus, Ysambertus, & alii non pauci. Ex patronis tamen hujus sententiæ nonnulli impositionem manuum confundunt cum traditione instrumentorum, utpote quæ fieri nequeat sine manûs extensione, & morali impositione. Sed perperàm; nam Concilium Carthaginense IV. citato canone quinto, expressè monet Subdiaconum non ordinari per manûs impositionem; *quia,* inquit, *manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat.* Eadem habet Concilium Meldense can. 44. Ergo extensio manûs ad porrigenda instrumenta non est manus impositio, de quâ loquuntur Veteres.

Tertia opinio adæquatam tum Diaconatûs, tum Presbyteratûs materiam reponit in solâ manuum impositione. Ita Durandus de materiâ Diaconatûs, qui asserit in Ecclesiâ Aniciensi, cui præerat, non fuisse in more tradere librum Evangeliorum. Sed idem de materiâ etiam Presbyteratûs sentiunt Petrus Soto, Becanus, Arcudius, Morinus, & alii quamplurimi recentiores, eamque sententiam in Academiâ Parisiensi communiter propugnant Baccalaurei Licentiam decurrentes. His præmissis, ad propositam quæstionem

R. Materia Diaconatûs & Presbyteratûs consistit in solâ manuum impositione.

Probatur 1°. ex Scripturâ, quæ solius manuum impositionis meminit. De ordinatione primorum Diaconorum habetur Act. *6. orantes imposuerunt eis manus.* De ordinatione Presbyterorum scribit Apostolus 1. ad Timoth. 5. *manus citò nemini imposueris.* Et c. 4. *noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi ... cum impositione manuum Presbyterii.*

Probatur 2°. ex conſtanti univerſalis Eccleſiæ Traditione. Namque Eccleſia Græca in ordinatione Diaconorum & Presbyterorum hactenus ſolam adhibuit manuum impoſitionem, nec aliam materiam uſurpavit Eccleſia Latina per decem prima ſecula, ut conſtat ex Concilio Carthaginenſi quarto, Nicæno ſecundo, Meldenſi; ex omnibus Sacramentariis, & Scriptoribus rerum Liturgicarum, ut Alcuino, Amalario. In veteri quidem ordine Romano fit mentio porrectionis Calicis; ſed in ritu conſecrationis Epiſcopi, non verò in ordinatione Presbyteri. Quid ad hæc patroni oppoſitæ ſententiæ?

Nonnulli ex iis reſpondent nihil concludi poſſe ex ſilentio Veterum, utpote qui Infidelibus Religionis noſtræ myſteria occultare ſtuduerint; ſed ex hodiernâ Eccleſiæ praxi colligendum, inſtrumenta, de quibus eſt controverſia, ſemper fuiſſe uſurpata in ordinatione Diaconorum & Presbyterorum; illudque confirmare nituntur facto Chriſti Domini, qui in ultimâ cœnâ Apoſtolos inſtituit Sacerdotes per porrectionem calicis. Ad id autem, quod eis objicitur, codicem Evangeliorum non potuiſſe ab Apoſtolis porrigi primis Diaconis Act. 6. cùm nondum ſcriptum eſſet Evangelium; fingunt Apoſtolos præcipua fidei dogmata exaraſſe in chartâ, quam illis Diaconis tangendam tradiderunt.

Sed commenta illa exſufflantur etiam ab iis, qui negant impoſitionem manuum eſſe materiam adæquatam Diaconatûs & Presbyteratûs. Enimvero quid ſacratius habet inſtrumentorum porrectio, ut occultetur potiùs, quàm manuum impoſitio, cujus meminerunt Concilia, Sacramentaria, & veteres Scriptores Eccleſiaſtici? Cur Concilium Carthaginenſe quartum inſtrumentorum porrectionem expoſuit in ordinatio-

ne Subdiaconorum, & inferiorum Clericorum, contexit verò in ordinatione Diaconorum & Presbyterorum? Cur idem Concilium instrumentorum meminit in consecratione Episcopi, non verò in ordinatione Presbyteri & Diaconi, si in quolibet ritu adhibebantur; sic enim habet can 2. *Episcopus cùm ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem super caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant.* Expendemus autem ad quæstionem sequentem, num illa libri impositio pertineat ad substantiam consecrationis Episcopalis. Denique fictitium est, & ab omnium Veterum sensu alienum, Christum per porrectionem calicis Apostolos consecrasse Sacerdotes; constat enim ex cap. 22. Lucæ v. 17. Apostolos calicem sibi invicem distribuisse, dicente Domino, *accipite, & dividite inter vos:* unaque est omnium sententia, Apostolos sine Sacramento, & solâ Christi voluntate fuisse ordinatos Presbyteros & Episcopos.

Respondent igitur alii Christum materias quorundam Sacramentorum in genere duntaxat instituisse, potestatemque fecisse Ecclesiæ illas determinandi in specie; ita ut penès illam sit efficere, ut materia, puta manuum impositio, quæ priùs legitima erat, fit deinceps irrita.

Unde verò illud habent? an ex Scripturâ, an ex Traditione? Nullo modo. Quin Scriptura, & universalis Ecclesiæ Traditio huic opinioni adversantur: Apostoli Diaconos & Presbyteros manuum impositione consecrarunt, huncque morem ab Apostolis derivatum Ecclesia semper & ubique retinuit usque ad decimum seculum: atqui quod semper & ubique observatum est, illud institutionis divinæ censeri debet.

Consule quæ in hanc rem latè prosecuti sumus Tractatu de Sacramentis in genere cap. 7. ubi momenta, quæ favere videntur oppositæ sententiæ, confutavimus.

Respondent se id habere ex Ecclesiâ, quæ cùm sit infallibilis auctoritatis, regaturque à Spiritusancto, non mutasset ordinationis materiam, impositionem scilicet manuum ubique usu receptam, nisi Christus ejusmodi auctoritatem ipsi concessisset.

Contra 1°. Vitioso hîc utuntur circulo; probant enim porrectionem instrumentorum à decimo seculo introductam, esse materiam essentialem ordinationis; quia Ecclesia accepit potestatem determinandi in specie materias quorundam Sacramentorum: & simul probant hancce potestatem ipsi competere; quia actu & de facto novam ordinationis materiam instituit ac determinavit.

Contra 2°. admissâ ejusmodi responsione, gravissima sequuntur incommoda, nempe Religionis nostræ dogmata ex Traditione stabiliri non poterunt, quisque pro libidine suâ Scripturas interpretabitur, & via aperietur omnibus novitatibus; quæ enim Ecclesiæ Traditio antiquior, universalior, in Scripturis clariùs fundata, & per decem secula magis constans, quàm impositionem manuum esse adæquatam materiam sacræ ordinationis? si Ecclesia post decimum seculum, absque adminiculo Scripturæ & Traditionis divinæ, definiit porrectionem instrumentorum fore deinceps essentialem ordinationis materiam, loco impositionis manuum; jam in definiendis fidei controversiis non erunt ampliùs consulendæ Scripturæ & Traditio, sed expectanda à Deo nova revelatio. Hæc pacifico animo, & absque censoriâ notâ oppositæ sententiæ,

dicta sint ad vindicandas divinas Traditiones adversùs Novatores, quibus opposita sententia arma suppeditare videtur, ut audaciùs impugnent Apostolicas Traditiones, & obstinatiùs insistant præsumpto spiritui privato, ducti auctoritate illorum Theologorum, qui sine Scripturâ, & contra universalem Ecclesiæ Traditionem, contendunt mutari posse, & de facto mutatam Sacramentorum materiam.

Ut ergo illibatum servaretur fundatissimum Ecclesiæ Catholicæ dogma, Scripturam & Traditionem esse necessariam fidei regulam, consultius erat in præsenti materiâ amplecti certum, & dimittere incertum. Duo autem sunt certa: primum, Ecclesiam nullam sibi tribuere potestatem, quam non possit probare vel ex Scripturâ, vel ex Traditione: secundum, potestatem mutandi materiam essentialem sacræ ordinationis non posse probari sive ex Scripturâ, sive ex Traditione: incertum verò, utrùm à septem seculis porrectionem instrumentorum adjecerit impositioni manuum tanquam materiam essentialem, aut accidentalem; nulla enim hâc de re extat Ecclesiæ definitio: ergo recta ratio videtur exigere, ut dicatur Ecclesiam, retentâ manuum impositione, quam Scriptura & universalis Traditio commendant ut unicam ordinationis materiam, ad majorem explicationem & solemnitatem, porrectionem instrumentorum, sicut & manuum unctionem, adjecisse tanquam quid accidentarium.

Instant patroni oppositæ sententiæ: atqui constat porrectionem instrumentorum fuisse ab Ecclesiâ invectam tanquam essentialem materiam, saltem partialem, sacræ ordinationis: ergo cùm Ecclesia errare non possit, rectè inde concluditur eam accepisse à Christo potestatem

mutandi materias quorundam Sacramentorum.

Probant antecedens 1°. ex consensu veterum Scholasticorum; id enim sunt jam in Ecclesiâ, inquiunt Scholastici, quod ante eos fuerunt sancti Patres: atqui consensus sanctorum Patrum est certissimum veritatis Catholicæ testimonium: ergo & consensus Scholasticorum. 2°. ex Pontificali Romano, in quo Pontifex tradens cuilibet initiando calicem cum vino, & patenam cum hostiâ, ait: *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo, Missasque celebrare:* quibus verbis significat se per ejusmodi symbola conferre characterem Sacerdotalem. 3°. ex Decreto Eugenii IV. in quo summus Pontifex, probante Concilio Florentino, exponit Armenis quæ sit vera Ecclesiæ Romanæ doctrina circa Sacramentum Ordinis: sic autem ritum ordinationis describit, *sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem; Diaconatus verò per libri Evangeliorum dationem; Subdiaconatus verò*, &c. Ergo.

Nego antecedens, & respondeo ad momenta in ejus confirmationem prolata.

Ad primum, distinguo majorem: consensus plurium veterum Scholasticorum est in Ecclesiâ, quod consensus sanctorum Patrum, Nego majorem: omnium, subdistinguo: si nitatur divinâ Traditione, aut aliquo Ecclesiæ decreto, Concedo: secus, Nego majorem. Itaque quod nonnulli viri pii proferunt veluti effatum, scilicet, id nunc sunt in Ecclesiâ Scholastici, quod fuerunt sancti Patres, quibus successerunt, non est absolutè verum, & accuratiori examine indiget. Ac 1°. quidem verum non est consensum plurium Scholasticorum esse

indubitatum testimonium veritatis Catholicæ; namque Innocentius XI. anno 1679. & Clerus Gallicanus anno 1700. proscripserunt hanc propositionem inter recentiores communem, *præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam corporis Domini manducationem*. Deinde veteres Scholastici, ut Hugo Victorinus, Richardus Victorinus, Magister Sententiarum, Guillelmus Autissiodorensis, Albertus Magnus, Alexander Halensis, S. Bonaventura, & alii, docuerunt contritionem perfectam esse dispositionem necessariam ad Sacramentum Pœnitentiæ, quam doctrinam Patres Tridentini etsi nulli censuræ subjecerint, non obscurè tamen improbarunt sess. 14. cap. 4. ubi docent contritionem perfectam reconciliare peccatorem priusquam Sacramentum actu percipiat.

Addo, nec ipsos patronos oppositæ sententiæ contendere omnes Scholasticos veteres favisse suæ opinioni. Plures quidem pro suâ sententiâ numerant, ut Hugonem Victorinum, & Magistrum Sententiarum; sed immeritò; quia illi Scholastici non asserunt per traditionem instrumentorum conferri potestatem Ordinis, sed dari signum acceptæ jam potestatis: *accipiunt*, inquit Hugo, *calicem cum vino, & patenam cum hostiis de manu Episcopi, quatenus his instrumentis potestatem se accepisse agnoscant placabiles Deo hostias offerendi.* Fatendum tamen est S. Thomam in Supplem. qu. 37. art. 5. disertis verbis oppositam sententiam amplexum fuisse; sic enim habet: *in ipsâ datione calicis sub formâ verborum determinatâ character Sacerdotalis imprimitur.* Sed præterquam quòd eo loci videatur agnoscere impositionem manuum pertinere ad substantiam Sacramenti, cùm ait, *per manus impositionem datur plenitudo gratiæ per quam ad magna offi-*

cia sint idonei; & ideo solis Diaconis & Sacerdotibus fit manûs impositio; quia eis competit dispensatio Sacramentorum: multa ex his, quæ junior scripserat in libros Sententiarum, retractavit in suâ Summâ, quam morte præventus non absolvit, nec recognoscere potuit, quæ tradiderat de Sacramento Ordinis.

2°. Unanimis consensus veterum Scholasticorum in iis, quæ sunt traditionis divinæ, & ab Apostolis accepta creduntur, est locupletissimum testimonium Catholicæ veritatis, à quo recedere non licet; quia non sua docent, sed quæ à majoribus acceperunt continuâ successione tanquam à Christo per Apostolos tradita. Sic consensus eorum circa confessionem sacramentalem, transsubstantiationem, &c. est habendus tanquam accuratior explicatio Catholicæ veritatis.

Ubi vero communis Scholasticorum tam modernorum, quàm veterum doctrina nec Scripturâ, nec Traditione, nec ullo Ecclesiæ Decreto, sed solâ verisimilitudine fulcitur, non potest esse regula fidei; cùm fides solo Dei verbo nitatur; quod nobis non innotescit nisi vel per Scripturam, vel per Traditionem, & Ecclesiæ propositionem. Atqui doctrina, quâ asseritur traditio instrumentorum tanquam essentialis materia ordinationis Diaconorum & Presbyterorum ita prodiit undecimo seculo, ut nullo fulciretur Scripturæ vel Traditionis testimonio, ut jam demonstravimus; nullo Ecclesiæ vel summorum Pontificum Decreto, sed ex solâ praxi recèns introductâ opinati sunt veteres, qui nobis opponuntur, Scholastici; cùm probandum ipsis incumberet, praxim illam fuisse invectam non solùm ad majorem solemnitatem, & expressiorem potestatis Sacerdotalis explica-

tionem; sed ut esset loco impositionis manuum ad eorum ætatem usurpatæ materia Sacramenti vel adæquata, ut contendunt patroni primæ sententiæ, vel saltem partialis, juxta secundam sententiam. Cur traditio instrumentorum ipsis potiùs visa est materia essentialis, quàm unctio manuum, cùm ista sit antiquior, ut patet ex Epistolâ Nicolai I. ad Rodulphum Episcopum Bituricensem, à quo interrogatus fuerat, num Diaconis, sicut Presbyteris, manus essent perungendæ; nec Traditio, aut Ecclesiæ Decretum priori ritui màgis faveat, quàm posteriori?

Ulteriùs quæro ab adversariis, utrum porrectio instrumentorum, quæ non statim, sed sensim ubique obtinuit, sicut & unctio, evaserit materia essentialis, mox ut invecta est, an post aliquod temporis intervallum, & quale fuerit illud temporis intervallum, ut cassa censeretur ordinatio peracta solâ manuum impositione. Primum dici non potest, propter absurdum, quod inde sequeretur, nempe irritas fuisse ordinationes in Ecclesiis, ubi porrectio instrumentorum non erat in usu, proptereaque fuisse iteratas; quod ex nullâ historiâ probare possunt. Nec secundum dici potest; quâ enim autoritate fixum & determinatum esset illud tempus, ultra quod ordinatio sine porrectione instrumentorum peracta censeretur nulla? Non consensu singulorum Episcoporum, qui, cùm autoritate sint pares, sibi invicem legem imponere nequeunt; nisi congregati in Concilio legitimè coacto. Requirebatur ergo auctoritas universalis Ecclesiæ, vel saltem decretum summi Pontificis ubique receptum. Sic ut matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinum valida, irrita deinceps haberentur, opus fuit De-

creto universalis Ecclesiæ, in quo figeretur tempus, quo nova illa sanctio robur suum haberet, ne dubia ac incerta essent matrimonia. Unde Concilium Tridentinum hujusce sanctionis auctor sess. 24. cap. 1. de reform. sic habet: *decernit insuper, ut hujusmodi decretum in unâquâque Parochiâ suum robur post triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis in eâdem Parochiâ factæ numerandos.* Atqui hujusmodi cautio eo magis fuit necessaria in dictâ ab adversariis mutatione, quòd ordinatio Presbyterorum, à quâ Sacramentorum veritas pendet, sit majoris momenti. Cùm ergo nullum extiterit Ecclesiæ vel summi Pontificis Decretum irritans ordinationes absque instrumentorum traditione peractas ab undecimo seculo usque ad Concilium Florentinum, necessariò concluditur ejusmodi traditionem instrumentorum ante Concilium Florentinum non fuisse essentialem ordinationis materiam.

Ad secundum. Neque ex hisce verbis, quæ profert Episcopus, dum tradit calicem, *accipe potestatem offerre*, &c. colligi potest tunc imprimi characterem Sacerdotalem; namque in omnium sententiâ Presbyter, dum ungitur, non accipit potestatem benedicendi & consecrandi, quamvis Episcopus dicat, *per istam unctionem, & nostram benedictionem, quæcumque benedixerint* (manus istæ) *benedicantur, & quæcunque consecraverint, consecrentur:* & juxta patronos primæ sententiæ, non datur potestas remittendi peccata, sed data declaratur, cùm Pontifex manus imponens Presbytero dicit: *accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis:* ergo à pari per verba illa, *accipe potestatem offerre*, non datur, sed data significatur offerendi potestas.

Ad tertium, petitum ex Decreto Eugenii IV. 1°. Decretum illud editum est soluto Concilio Florentino; jam enim recesserant Græci, & soli Latini illud probare potuerunt. 2°. Eugenius nihil novum definit, sed exponit solùm Armenis quinam essent ritus Ecclesiæ Romanæ in conferendis Sacramentis. 3°. Non singulos ritus recenset (quod maximè notandum est) sed eos duntaxat, in quibus Armeni fortè discrepabant ab Ecclesiâ Romanâ; nullam enim facit mentionem ritûs, quo consecrantur Episcopi, libri Epistolarum in ordinatione Subdiaconi, & impositionis manuum in ordinatione Diaconi, quam tamen patroni secundæ sententiæ asserunt esse necessariam Diaconatûs materiam. 4°. Decretum illud non dirigitur ad universalem Ecclesiam, sed ad Armenos duntaxat; nulla in eo includitur clausula irritans ordinationes alio ritu peractas, nullum præceptum illius promulgandi in singulis Ecclesiis, nullum tempus in eo præscribitur, ultra quod ordinatio Presbyteri absque traditione calicis futura sit nulla. 5°. Denique Concilium Tridentinum nedum adhæsit huicce decreto tanquam necessariæ ordinationum regulæ, quin disertè docet sess. 14. cap. 3. de Extremâ-unctione, Presbyteros ritè ordinari per impositionem manuum Presbyterii, nullâ factâ mentione traditionis instrumentorum. Ergo nec ante Concilium Florentinum, nec in ipso Concilio exiit ullum Ecclesiæ edictum, quo traditio instrumentorum statueretur necessaria Diaconatûs & Presbyteratûs materia.

Duo objiciunt Adversarii adversùs nostram responsionem. Primum, in Pontificali Romano electi ad Presbyteratum dicuntur ordinandi ante traditionem calicis, licèt manus jam fuerint ipsis impositæ: post traditionem verò sim-

pliciter vocantur Presbyteri : ergo in solâ traditione instrumentorum confertur character Sacerdotalis. Secundum, Innocentius III. cap. *Pastoralis*, & Gregorius IX. cap. *Presbyter*, tit. *de Sacramentis non iterandis*, definiunt non iterandam ordinationem, in quâ omissa fuerit manuum impositio; sed cautè supplendum quod fuerat prætermissum. Ergo valet ordinatio sine manuum impositione. Verùm ista momenta non sunt magni ponderis.

Non primum; quia electi tandiu censentur ordinandi, quandiu circa eos completus non est ordinationis ritus. Hinc in ipso libro Pontificali post traditionem instrumentorum legitur: *Presbyteri ordinandi . . . . habeant libros coram se dicentes*, Suscipe, sancte Pater, &c. Sunt ergo secundùm quid ordinati respectu ritûs jam peracti; & ordinandi respectu alterius ritûs peragendi.

Non secundum; quia quod ritè peractum est, non est iterandum, & quod omissum, suppleri debet, quomodocunque illa sint necessaria sive necessitate Sacramenti, sive necessitate præcepti duntaxat. Sic in Baptismo, v. g. si per errorem adhibita fuerit aqua rosacea, non iterandi sunt exorcismi, & aliæ cæremoniæ ritè observatæ; sed supplendum quod defuit, nempe infundenda aqua cum formâ verborum præscriptâ. Contra verò, si omissis cæremoniis materia & forma debito modo fuerint adhibitæ, ut contingit in casu necessitatis, supplendæ sunt cæremoniæ, etiamsi ad substantiam Sacramenti non pertineant..

Q. 6°. *Quæ manuum impositio est essentialis in ordinatione Presbyteri;*

Advertes in ordinatione Presbyteri non unam, sed duplicem, vel etiam triplicem esse manuum

impositionem. 1°. enim Pontifex, & post illum Presbyteri imponunt manus initiando absque ullâ verborum prolatione. 2°. nullâ interjectâ morâ:tam Pontifex, quàm alii Presbyteri, tenent manus extensas super initiandum,adeoque isthæc manuum impositio nonnullis videtur esse eadem cum præcedente continuata; interim verò Pontifex fundit preces pro initiando, quæ habent rationem formæ in hypothesi, quòd ejusmodi manuum impositio sit ordinationis materia. Tertia & ultima manuum impositio fit post communionem cum istâ verborum formulâ, *accipe Spiritum sanctum.* His prænotatis,

R. Patroni primæ sententiæ, qui porrectionem instrumentorum definiunt esse adæquatam ordinationis materiam, contendunt ultimam impositionem manuum esse adjectitiam, sicut primam & secundam, Presbyterumque in contactu instrumentorum cum potestate offerendi accepisse potestatem remittendi peccata; confirmantque suam sententiam ex eo quòd ultima illa manuum impositio non sit admodum antiqua in Ecclesiâ Latinâ, & nunquam fuerit in usu apud Græcos. Patroni verò secundæ & tertiæ sententiæ non conveniunt circa tertiam illam manuum impositionem. Alii enim secundam duntaxat asserunt esse essentialem, utpote semper in utrâque Ecclesiâ, Latinâ scilicet & Græcâ, usurpatam; cùm ultima,ut jam observatum est, non sit in usu apud Græcos, nec apud Latinos invecta, nisi à quadringentis annis. Alii verò statuunt secundam manuum impositionem, quæ una est cum primâ, & ultimam pertinere ad substantiam Sacramenti; contenduntque Presbyterum ante postremam manuum impositionem non habere potestatem remittendi peccata. Nec refert quòd non sit admodum an-

tiqua apud Latinos, nec usurpetur apud Græcos; quia Ecclesia potuit uno vel diverso ritu utramque conferre potestatem, scilicet offerendi & peccata dimittendi. Quòd autem separatim nunc conferatur, magis congruit exemplo Christi, qui in ultimâ cœnâ Apostolis primò contulit potestatem offerendi, deinde post resurrectionem, potestatem remittendi peccata, Joan. 20. Nec inde sequitur, inquiunt, ordinationem Presbyteri esse duplex Sacramentum, cùm in eâ assignetur duplex signum efficax gratiæ, & duplex character imprimatur; quia signa illa sunt partialia, & partiales characteres, tenduntque ad integrandum unum Sacramentum, & unam potestatem; quemadmodum Eucharistia constans ex duplici signo unum est integrum Sacramentum.

Ceterùm, cùm nihil certi hîc definiri possit, cautè observandum est quidquid præscribitur in Pontificali Romano; & si quid fuerit incautè omissum, illud supplendum est, ut docent Innocentius III. & Gregorius IX. suprà laudati; quia ritus integer necessarius est, saltem necessitate præcepti.

Q. 7°. *Quænam est materia ordinationis Episcopalis?*

R. Adæquata materia est manuum impositio. Probatur 1°. quia hoc ritu Apostolus Timotheum consecravit Ephesinum Episcopum, præscripsitque ipsi, ut Episcopos ita consecraret, quemadmodum sæpiùs diximus; & hunc ritum universalis Ecclesia hactenus retinuit. 2° quia si alia materia esset assignanda, vel traditio annuli aut baculi Pastoralis, vel unctio, vel impositio libri Evangeliorum super caput initiandi. Atqui nihil horum assignari potest. Non traditio annuli aut baculi; quia nec est, nec fuit

fuit in usu apud Græcos; nec admodum est antiqua apud Latinos; ejus quippe non meminit Concilium Carthaginense quartum. Idem dicendum de unctione, quæ licèt apud Latinos sit antiquior traditione annuli aut baculi, cùm ejus mentionem faciant sanctus Leo serm. 8. de Passione, sanctus Gregorius, vel quivis auctor in cap. 10. libri 1. Reg. tamen nondum erat in usu quarto seculo, ut patet ex Concilio quarto Carthaginensi, quod non requirit ad ordinationem Episcopi, nisi impositionem manuum, & libri Evangeliorum; nec eam adhibent Græci. Non denique impositio libri Evangeliorum, cujus tamen meminit Concilium Carthaginense quartum; quia præterquamquòd Apostoli illum ritum non usurpaverant, nunquam in Ecclesiâ Græcâ obtinuit, nec universaliter receptus erat in Ecclesiâ Latinâ nono seculo, ut constat ex Amalario lib. 2. de Officiis Ecclesiasticis cap. 14. ubi sic habet: *Dicit libellus* (Ordo Romanus) *secundùm cujus ordinem celebratur ordinatio apud quosdam, ut duo Episcopi teneant Evangelium super caput ejus: quod neque vetus auctoritas intimat, neque canonica auctoritas.* Et ante eum Alcuinus, sive alius auctor libri de Divinis Officiis, testatur Ecclesiam Romanam illum ritum primis seculis non usurpasse.

Cùm autem huic manuum impositioni adjecta sit duplex verborum formula; Pontifex enim consecrans, & duo Episcopi assistentes, dum manus capiti ordinandi imponunt, dicunt, *accipe Spiritum sanctum*, &c. deinde solus Pontifex invocat Spiritum sanctum: ambigitur in quibus verbis consistat forma essentialis. Theologi benemulti contendunt eam consistere in solâ oratione; quia priora verba, *accipe Spiritum-sanctum*, sunt recèns invecta apud Latinos,

& nullatenus in usu apud Græcos. Sed hæc ratio non convincit; quia ex dictis Tractatu de Sacramentis in genere c. 7. Christus non determinavit in specie formas plurium Sacramentorum; sed eas reliquit Ecclesiæ determinandas. Unde cùm priora illa verba perfectè exprimant effectum ordinationis Episcopalis, assumi possunt ab Ecclesiâ ut forma ejus essentialis.

Caput VIII.

De Ministro Sacramenti Ordinis.

Q. 1°. *Quis est Minister Sacramenti Ordinis?*

R. De fide est solum Episcopum esse hujus Sacramenti Ministrum; ita enim Concilium Tridentinum sess. 23. can. 7. adversùs Pseudoreformatos definit: *Si quis dixerit Episcopos .... non habere potestatem confirmandi & ordinandi, vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem ... anathema sit.*

Probatur 1°. ex Scripturâ, quæ jus ordinandi aliis non tribuit quàm Apostolis, quorum successores sunt Episcopi. Sic Act. 6. Apostoli septem primos Diaconos, quos Fideles elegerant, per manuum impositionem, & orationem ordinarunt. Et c. 14. v. 22. Paulus & Barnabas per singulas Ecclesias Presbyteros constituunt. 2. ad Timoth. cap. 1. v. 6. ab Apostolo Timotheus fuit ordinatus. Denique idem Apostolus 1. ad Timoth. cap. 3. & 5. & ad Titum cap. 1. ambobus præscribit, quibus debeant manus imponere, utpote Episcopi.

Probatur 2°. ex constanti & continuâ ab Apostolis ad nostram usque ætatem universalis Ecclesiæ Traditione. Sanctus Cornelius tertio seculo in epist. ad Fabium Antiochenum, quam

refert Eusebius lib. 6. Hist. cap. 43. scribit Novatianum Schismaticum & Hæresiarcham, cùm Episcopatum Romanum ambiret, accivisse ex Italiâ tres Episcopos, homines planè rudes ac simplices, quos ille inclusit, temulentosque factos, & crapulâ oppressos adumbratâ & inani manuum impositione, Episcopatum sibi tradere per vim coëgit. Adeo omnibus, etiam Hæreticis, persuasum erat Episcopum nonnisi ab aliis Episcopis consecrari posse.

Synodus Alexandrina anno 319. in epistolâ Synodicâ declarat Ischyram Presbyterum non esse, quia fuerat ordinatus à Collutho, qui non erat Episcopus, sed simplex Sacerdos.

Sanctus Epiphanius hæresi 75. insectatur Aërium, qui Presbyteros Episcopis æquabat, iisque jus ordinandi tribuebat; cùm Episcopalis Ordo patres Ecclesiæ generet per ordinationem; Presbyteralis verò filios duntaxat per Baptismum. Verba sancti Doctoris supra retulimus.

S. Hieronymus epist. 85. ad Evagrium. *Quid facit, exceptâ ordinatione, Episcopus, quod non faciat Presbyter?*

S. Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius in illud 1. ad Timoth. cap. 3. *Noli negligere gratiam ... quæ data est tibi ... cum impositione manuum Presbyterii;* intelligunt nomine Presbyterii cœtum Episcoporum; quia, inquiunt, absurdum est Episcopum fuisse consecratum per simplices Sacerdotes. Superfluum esset recensere Concilia & recentiores Scriptores Ecclesiasticos, qui jus ordinationis asserunt esse Episcopi proprium.

Q. 2°. *Simplex Sacerdos potest-ne esse extraordinarius ordinationis Minister?*

R. Potest ordinationis Subdiaconatûs, inferiorum Ordinum, & Tonsuræ: non potest superiorum.

Prima pars probatur; quia de facto illud privilegium concessum esse pluribus Abbatibus demonstravimus cap. 6. Et ratio est, quia cùm illi Ordines sint ab Ecclesiâ instituti, penès illam est indulgere quibus voluerit facultatem illos conferendi.

Secunda pars, scilicet Presbyteros nequidem extraordinariè posse esse Ministros superiorum Ordinum, probatur; quia tam fixum est in Scripturâ & Traditione collationem superiorum Ordinum pertinere ad solos Episcopos, ut Ecclesia, quæ aliquando simplici Sacerdoti potestatem fecit confirmandi, hactenus cum nullo hîc dispensaverit, quantalibet compulerit necessitas, quæ sanè fuit maxima tempore persecutionis; cùm Episcopi præ cæteris Clericis quærerentur ad necem, laterent in cryptis, & propter Sacerdotum penuriam Parochiales Ecclesiæ Diaconis sæpius committerentur. Porrò Ecclesia in hujusmodi extremis sicut nunquam cum Diaconis dispensavit ut offerrent, & virtute clavium peccata dimitterent; sic nec cum simplicibus Sacerdotibus, ut Diaconos & Presbyteros ordinarent, quia utraque dispensatio æquè repugnaret Scripturæ sacræ & Traditioni.

Dices 1°. Concilium Nicænum generale primum in epist. ad Ecclesiam Alexandrinam, indulsit Presbyteris à Meletio consecratis potestatem ordinandi Ecclesiæ Ministros. Ergo.

Nego consequentiam. Aliud enim est ordinare, seu, ut habetur in Græco textu, præordinare; aliud consecrare. Clerici quidem, juxta morem illorum temporum, probabant quos Fideles elegerant ad ministerium Sacerdotale, & probatos, ab Episcopo consecrandos offerebant. Vult igitur Concilium, ut quos Clericali honore gaudere statuerat, suffragium ha-

beant cum ceteris Clericis in hujusmodi probatione.

Dices 2°. Eugenius IV. in suo Decreto pro Armenis, docet ordinarium Ministrum Sacramenti Ordinis esse Episcopum: ergo censet Presbyterum esse ejus Ministrum extraordinarium.

Distinguo conseq. esse Ministrum extraordinarium respectu Subdiaconatûs; & inferiorum Ordinum, Concedo: respectu superiorum, Nego consequentiam; alioquin si verba summi Pontificis essent universaliter accipienda, ex iis concludere liceret, simplicem Sacerdotem posse consecrare Episcopum.

Dices 3°. consecratio Presbyteri ex dictis fit per manuum impositionem: atqui simplices Sacerdotes manus imponunt Presbytero consecrando, ex Concilio Carthaginensi quarto can. 3. & ex Pontificali Romano: ergo Presbyteri verè consecrant Sacerdotes.

Distinguo majorem: per manuum impositionem, quæ fit sacramentalis, cum certâ verborum formulâ, Concedo: quæ fit cæremonialis & absque ullâ verborum prolatione, Nego maj. Presbyteri igitur initiando simul cum Episcopo manus imponunt in testimonium consensionis & societatis, quam ineunt cum recèns ordinato.

Dices 4°. Qui potest majus, potest & minus: atqui Presbyteri possunt majus, scilicet conficere Eucharistiam, & remittere peccata: ergo & ordinare Diaconos vel Presbyteros; quod est quid longè minus.

Distinguo majorem: qui potest majus in eodem genere, Concedo: sic qui potest remittere peccata graviora, potest & leviora: in diverso genere, Nego majorem; nam majus est pecca-

ta dimittere, quam mortuos suscitare, quod tamen posterius non potest Presbyter.

Dices 5°. Plura suppetunt exempla Presbyterorum & Episcoporum, quos simplices Sacerdotes ordinarunt. Paphnutius Abbas Danielem discipulum ordinavit primò Diaconum, deinde Presbyterum, ex Cassiano collat. 4. cap. 1. Turonenses, ejecto sancto Brixinio, Episcopum sibi præfixerunt Justinianum, ex S. Gregorio Turonensi lib. 10. Hist. cap. 31. In persecutione Imperatoris Valentis Ariani, qui Episcopos orthodoxos è sedibus deturbabat, & in exilium amandabat, ut sanctum Meletium in Armeniam, S. Eusebium Samosatensem in Thraciam; Clerici in Ecclesiis viduatis Ministros constituebant, ex Theodoreto lib. 4. Hist. c. 12. Ergo.

Distinguo antecedens: simplices Presbyteri ordinarunt accedente manûs Episcopalis impositione, Concedo: secus, Nego antecedens. Itaque Paphnutius, Clerus Turonicus, & alii ordinarunt, constitueruntque Ecclesiæ Ministros, quomodo nunc Rex Christianissimus dicitur instituere Episcopos, & quicunque jus habent præsentandi ad Ecclesias Parochiales, constituere Pastores; quatenus scilicet eligunt vel nominant ad munia Ecclesiastica, quæ tamen sic electi ac præsentati obire nequeunt, quin priùs ab Episcopo consecrentur.

Quòd autem Veteres qui nobis objiciuntur, non alio sensu scripserint, patet ex Concilio Arausicano eorum ætate celebrato; sic enim habet can. 3. *Si quis Episcopus per infirmitatem & debilitatem aliquam, aut in hebetudinem sensûs inciderit, aut oris officium amiserit, ea, quæ nonnisi per Episcopos geruntur, non sub præsentiâ suâ Presbyteros agere permittat, sed Episcopum evocet, & quod in Ecclesiâ agendum fuerit, imponat.* Constans ergo

tunc erat Traditio, Ministros Ecclesiæ non posse consecrari, nisi per Episcopum; aliàs quid necesse fuisset, ut Episcopus infirmitate detentus alium Episcopum evocaret?

Nec dicas tempore persecutionis, quæ sub Valente contigit, non licuisse Episcopos evocare, utpote qui exules agerent in remotissimis terris; nam sancti illi exules tuendæ Religionis studio sæpè mutato habitu provincias Pastoribus viduatas peragrabant, teste ipso Theodoreto, qui loco citato de Eusebio Samosatensi sic narrat: *cùm multas Ecclesias Pastoribus privatas esse comperiret, militarem habitum sumens, & tiarâ capiti impositâ, Syriam, Phœnicem, ac Palestinam peragravit Presbyteros ordinans, ac Diaconos, aliosque Ordines Ecclesiæ supplens.*

Dices 6°. Innocentius VIII. anno 1489. concessit Abbati Cisterciensi facultatem conferendi Diaconatum & Subdiaconatum Monachis sui Ordinis, *ne fortè*, inquit, *Monachi extra Claustrum hinc inde discurrere cogantur.* Bullam hanc se vidisse asservarique in Collegio Complutensi testatur Vasquez in tertiam partem sancti Thomæ disp. 243. cap. 4. Asserit Navarrus Consiliorum lib. 5. Consilio 13. Abbates Cisterciensis Ordinis ante Concilium Tridentinum semper usos fuisse hoc privilegio. Addit Vasquez, multos à recentioribus affirmare idem privilegium esse concessum Abbatibus Benedictinis necnon Franciscanorum Prælatis in Indiâ. Ergo.

Nego consequentiam. Namque 1°. non pauci Theologi contendunt fictum ac supposititium esse hujusmodi privilegium, ut Hallierus sect. 5. de Ministro sacræ ordinationis cap. 2. parag. 2. Sylvius in Supplementum sancti Thomæ quæst. 38. art. 1. Quin Victoria in Summâ num.

235. scribit se vidisse Bullam, quâ conceditur Abbati Cisterciensi facultas conferendi Subdiaconatum; sed in eâ nihil reprehendit pro Diaconatu, pro quo tamen ait aliquos affirmare iisdem Abbatibus concessum esse privilegium, quod ipsi Navarro loco supra citato videtur planè exorbitans. 2°. Esto verum sit illud privilegium, sacra Cardinalium Congregatio, Concilii Tridentini interpres, declaravit anno 1592. eam fuisse Innocentii VIII. mentem duntaxat, ut Abbates Cistercienses cuilibet Antistiti Catholico ritè promoto facultatem dare possent ordinandi Monachos ipsis subditos, absque Ordinarii consensu. Et ita ferunt Clementem VIII. fuisse interpretatum laudatum privilegium in Bullâ Cisterciensibus datâ. Addit etiam Hallierus loco citato, nec nostrâ, vel patrum nostrorum memoriâ Abbates Cistercienses aliter usos fuisse hujusmodi privilegio. Quæ perspicuè demonstrant Sedem Apostolicam favere communi Theologorum sententiæ; nempe solum Episcopum esse Ministrum Diaconatûs &. superiorum Ordinum. Sed gravis superest difficultas circa ordinationem Episcopi, utrùm scilicet ab uno Episcopo perfici possit. Itaque.

Q. 3°. *Quot ad consecrandum Episcopum requiruntur Episcopi?*

R. 1°. Constat apud omnes Catholicos necessitate saltem præcepti tres aut duos Episcopos requiri; id enim ut minimùm probat Ecclesiæ praxis, quæ à tempore Apostolorum semper & ubique tam in Oriente, quàm in Occidente obtinuit. Timotheus ordinatus est Episcopus Ephesinus per impositionem manuum Presbyterii, 1. ad Tim. 4. Nomine autem Presbyterii S. Chrysostomus, & alii supra laudati cœtum Episcoporum intelligunt. Eusebius lib. 1. Historiæ c. 8.

refert ex Clemente Alexandrino, sanctum Jacobum ordinatum fuisse Episcopum Jerosolymitanum à Sancto Petro, sancto Jacobo majore, & sancto Joanne. Primus canon Apostolorum sic statuit: *Episcopus à duobus vel tribus Episcopis ordinetur.* Idem præscribitur lib. 3. cap. 20. Constitutionum, quæ circunferuntur sub nomine sancti Clementis, qui fuit Apostoli discipulus. Adeo praxis illa tertio seculo videbatur necessaria ipsismet Hæreticis, ut Novatianus existimaverit se non habendum Episcopum, nisi ordinaretur à tribus Episcopis, ut supra retulimus ex sancto Concilio. Concilium Nicænum generale primum can. 4. *Episcopum*, inquit, *convenit maximè quidem ab omnibus, qui sunt in Provinciâ, Episcopis ordinari: si autem hoc difficile fuerit .... tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus ... ordinatio celebretur.* Mitto alia posteriora Concilia, ut Antiochenum, Sardicense, Carthaginense quartum can. 2. Aquisgranense sub Ludovico Pio, can. 9. ubi usus ille dicitur institutionis divinæ.

Tota igitur controversia spectat necessitatem Sacramenti, utrùm scilicet consecratio Episcopi ab uno Episcopo peracta non modò sit illicita, sed etiam irrita, & prorsus nulla. Affirmant Cajetanus tertiâ parte qu. 67. art. 6. Bellarminus de notis Ecclesiæ cap. 8. Vasquesius in 3. p. disp. 243. c. 6. Hallierus cit. sect. 5. agnoscit communiorem esse hanc sententiam, oppositam tamen amplectitur, quæ est Paludani libro de potestate Papæ, Sylvestri verbo *Consecratio*, & aliorum recentiorum, cum quibus

R. 2°. Numerus duorum aut trium Episcoporum non est necessarius ad ordinandum Episcopum necessitate Sacramenti, sed necessitate duntaxat præcepti.

Probatur 1°. quia modus ille loquendi disjunctivus, quo utuntur veteres Canones, *à duobus aut tribus ordinetur Episcopus;* innuere videtur numerum illum requiri ad majorem solemnitatem, & in testimonium ejusmodi ordinationem (quæ est in Ecclesiâ præcipui momenti, cùm disciplina ex Episcopo pendeat) peractam esse plurium judicio & consensione; ob eamque rationem Canones præscribunt, ut, si fieri possit, omnes Provinciæ Antistites conveniant ad ordinationem Episcopi. 2°. Quia liber Pontificalis & vetus ordo Romanus ex tribus Episcopis unum vocant consecratorem, alios verò assistentes. 3°. Synesius epist. 67. narrat Siderium creatum fuisse Episcopum Palæbescæ à solo Philone Cyrenensi, improbatam quidem fuisse ejusmodi ordinationem; nihilominus tamen Siderium habitum fuisse pro Episcopo, & à sancto Athanasio vocatum ad Metropolitanam Ecclesiam administrandam. Evagrius ab uno Paulino ordinatus est Episcopus Antiochenus; & quamvis ejus ordinationi communiter refragarentur Orientales, ab Occidentalibus tamen recepta est; Innocentiusque I. dissensionem composuit hâc conditione, quòd ordinati ab Evagrio cum honoribus & Ordinibus reciperentur, ex Theodoreto lib. 5. Historiæ cap. 23. Ergo Innocentius summus Pontifex credidit Evagrium verè fuisse Episcopum. 4° Baronius ad annum 1080. refert in more tunc fuisse in Hiberniâ, ut Episcopus ab uno consecraretur, quod quidem reprehendit Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus; sed de ordinatione iterandâ tum ejusmodi Episcoporum, tum Presbyterorum, quos initiaverant, nihil præscripsit. 5°. denique Henriquez in Summâ, & alii scribunt Gregorium XIII. concessisse Patriarchæ Æthiopiæ, ut in casu ne-

cessitatis solus Episcopos consecraret: & hâc nostrâ ætate Episcopi à Sede Apostolicâ mittuntur ad Sinas, & alias Indiæ partes, cum potestate consecrandi in illis regionibus novos Episcopos sine præsentiâ duorum Episcoporum.

Dices: Apostolica est Traditio semper & ubique observata, Episcopum nonnisi à tribus, aut duobus saltem consecrari: ergo non potest ab uno.

Distinguo consequens: non potest licitè, Concedo: non potest validè, Nego consequentiam; licèt ex Apostolicâ Traditione universalis Ecclesia hactenus aquam miscuerit in calice, non sequitur ejusmodi mixtionem esse de necessitate Sacramenti. Porrò momenta adducta videntur evincere tres aut duos Episcopos requiri in ordinatione Episcopi ex necessitate præcepti Ecclesiastici duntaxat.

Instas, Canones declarant non solùm illicitam, sed irritam & vacuam ordinationem Episcopi ab uno peractam: *Ordinationem*, inquit Concilium Rhegiense can. 22. *quam Canones irritam definiunt, nos quoque vacuam censuimus, in quâ prætermissa est trium præsentia*, &c. Ergo.

Distinguo antecedens: irritam & vacuam quoad honores & officia, quemadmodum Presbyter, qui sine proprii Episcopi consensu ab alieno ordinatus est, manet in omni officio suspensus, Concedo: quoad characterem Episcopalem, Nego antecedens: tum quia Armentarius, de quo Concilium Rhegiense, à duobus Episcopis fuerat ordinatus Ebredunensis Episcopus, quod secundùm adversarios sufficit ad veritatem Sacramenti: tùm quia ab Armentario ordinati, *quibus nulla conversationis macula præjudicaverit*, inquit Concilium, in ministerio suorum Ordinum permittuntur, & ipsi Armenta-

rio indulgetur, ut Neophytos confirmare possit.

Bellarminus, & alii patroni oppositæ sententiæ aliter respondent ad exempla à nobis prolata, nimirum ordinationem Episcopi ab uno peractam ex dispensatione summi Pontificis esse validam; secus, esse planè irritam, etiam quoad characterem, quemadmodum, inquiunt, Sacramentum Confirmationis, cujus administratio solis Episcopis competit jure divino, adeo ut simplex Sacerdos Minister esse nequeat, nisi id specialiter ipsi indultum fuerit à Romano Pontifice: verùm absque hujusmodi dispensatione Siderius ordinatus fuit à Philone, Evagrius à Paulino, & Episcopi in Hiberniâ, de quibus supra.

CAPUT IX.

Expenduntur nonnullæ difficultates circa Ministrum Ordinis.

PRimo loco occurrit difficultas, eaque gravissima, num ordinatio facta ab Episcopo schismatico, hæretico, simoniaco, & excommunicato, seu suspenso, non solùm sit illicita, sed etiam prorsus nulla. Verùm huicce difficultati fecimus satis Tractatu de Sacramentis in genere c. 14. & 15. ad quæ Lectorem remittimus, ad alia nondum discussa properantes. Itaque

Q. 1°. *A quibus ordinari debet Episcopus?*

R. A primis seculis usque ad duodecimum, Episcopi vulgo ordinabantur à Metropolitano, vel ab altero de ejus consensu, & Episcopis Comprovincialibus: Metropolitanus verò ab antiquiore Provinciæ cum aliis Comprovincialibus, nisi sedes junioris Episcopi aliquâ prærogativâ gauderet.

Prima pars probatur. Tertullianus libro de præscript. cap. 20. à Metropolitanis Ecclesiis, quas Matrices & originales fidei vocat, *Ceteræ*, inquit, *Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, ut Ecclesiæ fiant*, quatenus scilicet ab iis accipiunt Pastores. Concilium Nicænum generale primum can. 6. sic habet : *Illud autem generaliter clarum est, quòd si quis præter sententiam Metropolitani fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus definivit Episcopum esse non oportere*. Et can. 4. *Episcopum convenit maximè quidem ab omnibus, qui sunt in Provinciâ, Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur*. Regulam hanc ceteræ Synodi deinceps amplexatæ sunt, ut Laodicena, Antiochena, Sardicensis, Carthaginensis quarta, Aurelianensis secunda, Turonensis secunda, Parisiensis tertia : hanc observandam præscripserunt summi Pontifices. Innocentius I. epist. 10. ad Alexandrum Patriarcham Antiochenum: *Revolventes*, inquit, *auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ una omnium per orbem terrarum explicat mentem Sacerdotum . . . Itaque arbitramur, Frater charissime, ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & ceteros non sine permissu conscientiâque tuâ sinas Episcopos procreari, in quibus hunc modum ritè servabis, ut longè positos litteris datis ordinari censeas ab his, qui nunc eos suo tantùm ordinant arbitratu: vicinos autem, si existimas, ad manûs impositionem tuæ gratiæ statuas pervenire*. Seculo nono Nicolaus I. epist. 63. 64. & 65. Hilduinum, quem Rex Lotharius, renitente Hincmaro Remensi Archiepiscopo, consecrari volebat, è Cameracensi Ecclesiâ exturbandum decernit, nec alium nisi ex voluntate Hincmari, conse-

crari permisit. Undecimo seculo Nicolaus II. epistolâ tertiâ Bellovacensem Episcopum, sine Archiepiscopo Remensi, & ejus consensu ordinatum, non consecratum, sed execratum pronunciat.

Dixi Episcopos vulgò fuisse ordinatos à Metropolitano, ut innuerem aliquando aliter factitatum fuisse. Namque 1°. Romanus Pontifex, cui universalis Ecclesiæ cura incumbit, in casibus necessitatis plures Episcopos vel per se, vel per legatos suos non solùm in Occidente, sed etiam in Oriente ordinavit; quinta Synodus generalis agnovit Mennam pro legitimo Patriarchâ Constantinopolitano, quem Agapetus summus Pontifex Constantinopolim adveniens consecraverat, deposito Anthimo. Ex Liberato in brevic. capite 21. Martinus primus, grassante Monothelitarum hæresi, Philadelphiæ Episcopum misit legatum suum per totum Orientem: *Et sic*, inquit, *prosperans in Domino, ea quæ desunt corrigas, & constituas per omnem civitatem earum quæ sedi tum Jerosolymitanæ, tum Antiochenæ subsunt Episcopos, Presbyteros, & Diaconos.* Octavo seculo S. Bonifacius Moguntinus auctoritate Zachariæ summi Pontificis, ep. 4. sacravit Grimonem Rothomagensem, Abelem Remensem, & Harbertum Senonensem. 2°. S. Eligius consecratus est Rothomagi, sed præsumitur consensus Archiepiscopi Remensis. 3°. Nonnulli prensationibus & assentationibus effecerunt, ut à Principibus ad Episcopatum postularentur, ordinarenturque ab extraneis Episcopis, veriti scilicet ne Metropolitanus & Comprovinciales Episcopi eos uti indignos rejicerent. Huic malo Concilium Parisiense tertium mederi voluit can. 8. in quo sic statuit: *Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus. Non principis imperio per quamlibet conditionem*

contra Metropolis voluntatem, vel Episcoporum Comprovincialium integratur. Sed potentiori se non impunè resistitur, id paulò post Concilium Parisiense experti sunt Patres Synodi Sanctonensis, qui, ut refert Gregorius Turonensis lib. 4. hist. c. 26. cùm deposuissent Emerium absque consilio Metropolitani consecratum Episcopum Sanctonensem Decreto Clotarii Regis, & Heraclium in ejus locum suffecissent; à Chariberto Clotarii filio & successore malè excepti sunt, Heraclius ignominiosè primò habitus in exilium missus est, & Emerius Sedi restitutus.

Secunda pars, quæ est de ordinatione Metropolitanorum, probatur ex sancto Leone ep. 82. referturque dist. 63. c. *Metropolitano defuncto*, & ex Gelasio summo Pontifice epist. ad Episcopos Dardaniæ, quæ refertur cap. *Quia*, dist. 64. *Si*, inquit, *Metropolitanus humanæ conditionis sorte decesserit, à Comprovincialibus Episcopis, sicut forma transmisit, sacrari modis omnibus censeatis.* Sic ordinatus est S. Basilius Archiepiscopus Cæsariensis, ex S. Gregorio Nazianzeno or. 20. S. Martinus ex Severo in ejus vitâ; S. Remigius ex Hincmaro in ejus vitâ. Istum ordinem paulò interturbarunt Vicarii Sedis Apostolicæ, qui & Primates dicti sunt; cùm enim primò destinarentur ut de instituendis Metropolitanis inquirerent, eos à Synodo ordinatos confirmarent, ac de omnibus Cathedram Apostolicam certiorem facerent, & ita ad unitatem omnis ordinatio faciliùs recurreret, progressu temporis aliquando Metropolitanos ordinarunt, utpote qui vices gererent summi Pontificis.

Dixi, *nisi sedes junioris Episcopi aliquâ prærogativâ gauderet*, ut Suessionensis Episcopus, qui in Provinciâ Remensi, ratione suæ sedis, licèt junior, primum locum inter comprovinciales ob-

tinet; & olim Episcopus Carnotensis in Provinciâ Senonensi, ut colligitur ex epist. 59. & 60. Yvonis Carnotensis.

Seculo duodecimo antiqua Ecclesiæ disciplina circa ordinationes Episcoporum paulò laxata est. S. Bernardus lib. 4. de consideratione cap 4. ad Eugenium III. defert murmur & querimoniam Ecclesiarum, quòd Apostolica sedes passim sibi reservaret ordinationes Episcoporum: *Murmur loquor & querimoniam Ecclesiarum*, inquit, *subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis sive Primatibus... sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed utrùm & debeatis, quæstio hæc est. Honorum ac Dignitatum gradus & ordines quibusque suos servare positi estis, non invidere.* Penitus verò extincta est, ubi jus eligendi seu nominandi Episcopos Principibus datum est; dirigunt enim nominationis litteras ad summum Pontificem, qui electos instituit cum facultate eligendi quos maluerint Episcopos, qui sibi manus imponant. Adversùs novum hujusmodi usum Pseudoreformati petulanter debacchantur, audentque, sic ordinatos vocare Pastorum larvas; quam impietatem Concilium Tridentinum anathemate percussit sess. 23. can. 8. his verbis: *Si quis dixerit Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum; anathema sit.* Et quidem meritò; tum quia cathedra Petri, juxta sanctum Cyprianum epist. 55. est radix & origo, unde unitas Sacerdotalis ramos suos per universum orbem expandit, rivulos dividit: ipsa firmavit Antiochenam Ecclesiam, Alexandrinam erexit, & ubi occasio se obtulit, vexatis Ecclesiis hactenus suppetias tulit, expulsis illegitimis Pastoribus, & legitimis constitutis, ut jam observavimus: tum quia modus eligendi

& præficiendi Episcopos non est institutionis divinæ, ut suo loco dicemus; sed disciplinæ Ecclesiasticæ quæ mutationi obnoxia esse debet, non secus ac rerum humanarum conditio; mutato enim temporum & rerum statu, abrogare necessum est, quæ priùs prudenter ac utiliter sancita fuerant, sic deferendum remedium primò salutare, cùm, mutato corporis habitu, evadit noxium, & aliud inquirendum: atque eo sensu S. Augustinus scripsit lib. 2. de baptismo cap 3. ipsa plenaria Concilia sæpè priora posterioribus emendari. Porrò quis in Historiâ Ecclesiasticâ adeo rudis, ut nesciat quanta subsequentibus seculis perturbatio & confusio nata sit in Episcoporum electionibus, ad quas Cleri & populi consensus requirebatur? Cùm enim loco charitatis, & Religionis, quæ electiones prioribus seculis ad faustum exitum perducebant, ambitio & cupiditas flagrare cœperunt, quàm sæpè electiones simoniæ sordibus fuerunt conspurcatæ? quot lites exortæ? quot dissensiones? quanta vis adhibita nonnunquam usque ad effusionem sanguinis? adeo ut non qui dignior, sed qui potentior, licèt sceleratior, regendis populis aliquando præficeretur. Per hodiernam autem Galliæ disciplinam via occluditur recensitis incommodis, electiones Episcoporum pacatiùs ac feliciùs succedunt, quàm in illis regionibus, ubi electio penes Clericos permansit; & hæc dicta sufficiant ad ora Novatorum comprimenda.

Q. 2°. *A quo Episcopo ordinari debent Presbyteri, & alii inferiores Clerici?*

R. A proprio. Ita Concilium Lugdunense secundum, referturque cap. *Eos*, de temp. ordin. Bonifacius III. cap. *Cùm nullus*, eodem titulo in sexto & Concilium Tridentinum sess. 23. c. 8. de reformat. *Unusquisque*, inquit, *à proprio Epis-*

copo ordinetur ..... *si secus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.*

Q. 3°. *Lex illa astringit-ne etiam Laïcos, ita ut non possint nisi à proprio Episcopo Tonsuram & Ordines recipere?*

R. Varia fuit in hâc parte Ecclesiæ disciplina. Concilium Carthaginense primum can. 5. anno 347. sanxit ne Episcopus Laïcum usurparet sibi *de plebe alienâ sine conscientiâ proprii ejus Episcopi.* Addidit Gratus Carthaginensis, qui Concilio præerat, *memini in sanctissimo Concilio Sardicensi* (cui interfuerat) *statutum, ut nemo alterius plebis hominem usurpet.* Nihilominus lex ista non ubique obtinuit; namque Origenes Alexandriæ natus, in Palæstinâ & Clericus & Presbyter ordinatus fuit à Theoctisto Cæsariensi, & ab Alexandro Jerosolymitano, ut refert sanctus Hieronymus lib. de Scriptoribus Eccles. ipse S. Hieronymus à Paulino Antiocheno consecratus fuit Presbyter cùm esset Stridone oriundus. S. Martinus in Pannoniâ natus, & Ambiani baptizatus, Exorcista à S. Hilario Pictaviensi est initiatus. S. Augustinus de seipso hæc scribit epist. 126. aliàs 225. *Cùm Ecclesia Tagastensis, quæ carnalis patria mea est, Clericatum mihi non imposuisset, quando potuerunt Hipponenses, habendum invaserunt.* Et epist. 64. aliàs 235. monet Quintianum in Concilio Carthaginensi tertio, *de solis Clericis fuisse statutum, non etiam de Laicis, ut undecunque venientes non recipiantur.* Verùm propter incommoda, quæ inde nascebantur, vel enim homines criminibus in patriâ infames, & impedimentis canonicis ligati, alibi ignoti in Clerum obrepebant: vel ab Episcopis invitis juvenes bonæ spei, & ab eis accuratè instituti abducebantur;

lex ubique tandem recepta est, quâ cavetur, ne alienus Episcopus, quendam Clero ascribat absque consensu proprii Episcopi. Ita cap. *Nullus*, de temporibus ordin. in sexto: *Nullus Episcopus* inquit Bonifacius VIII. *vel quivis alius... absque sui Superioris licentiâ homini diœcesis alienæ Clericalem præsumat conferre Tonsuram... qui verò contra fecerit (ut in eo in quo peccaverit puniatur) per unum annum à collatione Clericalis Tonsuræ duntaxat noverit se suspensum.* Ideo autem Summus Pontifex expressè loquitur de solâ Tonsurâ, quia si alienus Episcopus Ordines etiam conferret, ab eorum collatione esset per annum suspensus, ex cap. *Eos*, supra laudato. Idem confirmat Concilium Trid. sess. 7. c. 10. de reform. ubi denegat Capitulo Ecclesiæ Cathedralis facultatem concedendi Litteras dimissorias infra annum à die quâ cœpit vacare sedes: *si secus fiat*, inquit, *Capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto, & sic ordinati* (nisi in Beneficio arctentur) *si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali præsertim in criminalibus gaudeant; in majoribus verò ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri prælati sint ipso jure suspensi.* Et sess. 14. cap. 2. de reformatione, prohibet cuilibet Episcopo titulari, hoc est, qui caret plebe, ordinare quenquam, etiam ad primam Tonsuram, sine consensu proprii Episcopi: *contra faciens*, inquit, *ab exercitio Pontificalium per annum: taliter verò promotus ab executione Ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso jure sint suspensi.* Denique Concilium adeo sollicitè curat, ne quis præter conscientiam proprii Episcopi ordinetur, ut laudato c. 8. sess. 23. de reform. statuat nemini suffragari Rescripta Apostolica eligendi quemlibet Antistitem communionis Apostolicæ, à quo ordinetur, *nisi ejus*

probitas ac mores Ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus fiat, ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum Ordinum executione, quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

Quæstionem hîc movent nonnulli Theologi, utrùm suspensio citatis Canonibus & decretis lata, sit vera censura, cujus violatio inducat irregularitatem. Qui negantem sententiam amplectuntur, levi admodum fundamento eam stabiliunt, scilicet, quod illa suspensio ad beneplacitum proprii Episcopi desinat. Quasi verò non existant veræ censuræ ad tempus latæ; aut Sacerdos, qui sponsos, sine illorum Parochi licentiâ matrimonio conjungere ausus est, non sit ligatus censurâ propriè dictâ, nec irregularitatem contrahat per ejus violationem; quia ad arbitrium proprii sponsorum Episcopi absolvi potest. Certè Pius II. in Bullâ, quæ incipit, *Cùm ex sacrorum*, editâ 18. cal. Decemb. an. 1461. declarat Clericos ejusmodi suspensionis violatores irregularitatem incurrere: *Quicunque Clerici ....vel ante legitimam ætatem, vel absque dimissoriis Ordinarii sui Litteris, se ad aliquem sacrum Ordinem promoveri fecerint, ab suorum Ordinum executione ipso jure suspensi sunt, iique, si suspensione durante, illorum Ordinum ministerium, functionesve obierint, statim irregularitatem subeant, ob quam, præter pœnas contra istos Canonum jure sancitas, beneficiis etiam Ecclesiasticis privari possunt.*

Constitutio Tonsuræ & minorum Ordinum non meminit; quia Tonsuræ non respondent officia, à quibus simplex Clericus suspendi possit; nec pœna videretur quempiam arceri à functionibus minorum Ordinum, quæ ubi sunt in usu, vulgò à Laïcis exercentur. Sed Concilium Tridentinum citato cap. 10. sess. 7. vult inferiores

Clericos sine litteris dimissoriis ab alieno Episcopo ordinatos carere privilegio Clericali. Et ita usu apud nos receptum est; quandiu enim proprius Episcopus ratam non habuerit Tonsuram sic collatam, non habentur ut Clerici, qui sine Litteris dimissoriis ordinati sunt, ad Ordines licitè promoveri nequeunt, & si Beneficium adepti fuerint, ab eo deturbari possunt. *Collatio Tonsuræ facta ab alieno Episcopo*, inquit Rebuffus in praxi in form. dimiss. n. 21. *non prodest, sive collata fuerit in diœcesi ordinati, sive extra, dummodo ab alieno sine consensu proprii Episcopi.* Imò Sanbovius tom 2. casu 18. existimat periculum esse, ne ejusmodi Clericus Beneficium in foro exteriori amittat, nisi à summo Pontifice Rescriptum acceperit, quod *perinde valere* vocant; nititurque auctoritate Rebuffi in Praxi de Litteris dimissoriis num 5. ubi sic habet: *Si quis à non suo Episcopo tonsuram sumpserit sine dimissoriis, cautela est ut impetret Litteras perinde valere à Papâ.* Et in form. Litt. Tonf. n. 21. monet satis non esse si Litteræ obtineantur à Papæ Pœnitentiario.

Q. 3°. *Quis hîc censendus est proprius Episcopus?*

R. Episcopus vel originis, vel beneficii, vel domicilii. Ita Bonifacius VIII. citato cap. *Cùm nullus*, de temp. ordin. *Superior*, inquit, *intelligitur in hoc casu Episcopus, de cujus diœcesi estis, qui ad Ordines promoveri desiderat, oriundus: seu in cujus diœcesi Beneficium obtinet Ecclesiasticum; seu habet* (licèt alibi natus fuerit) *domicilium in eâdem.* Decreto Bonifacii quamplurimæ Synodi adhæserunt, ut Lingonensis an. 1404. Senonensis an. 1528. pronuntiaruntque à quolibet ex tribus illis Episcopis licere Ordines recipere.

Q. 4°. *Quis est Episcopus originis?*

R. Jure veteri Episcopus originis is fuit, in cujus diœcesi quis baptizatus fuerat, ut constat ex

Concilio Carthaginensi tertio can. 44. & ratio est, quia cùm prioribus seculis grandiores & ætate provecti vulgò baptizarentur, Episcopi non inquirendum censuerunt, quid illi extra Ecclesiam egissent; *quid enim mihi*, inquit Apostolus 1. Cor. 5. *de iis qui foris sunt, judicare?* Sed satis ipsis erat si actæ post baptismum vitæ præclarum testimonium exhiberetur. A quo autem expetendum erat illud testimonium, nisi ab Episcopo qui Catechumenum in Religionis Christianæ disciplinâ instituerat, mores ejus exploraverat, & in Christo regeneraverat? Ex quo verò usus obtinuit, ut infantes statim à nativitate baptizarentur, is fuit Episcopus originis, in cujus diœcesi aliquis natus est. Ita Bonifacius VIII. cit. cap. *Cùm nullus*. Ita Clerus Gallicanus anno 1657. & communis Ecclesiarum praxis. Nec sine gravi causâ; homines enim ab ipso exortu ad gregem Episcopi ordinarii pertinent, ipsius est invigilare, eorum parentes urgere, si necesse sit, ut quamcitissimè baptizentur, Christianis moribus imbuantur, quasi de iis rationem Deo redditurus sit; ideoque nullus æquè dijudicare potest, sint-ne ad Clerum apti & idonei. Unde qui natus & procreatus, & baptizatus est in diœcesi, quam parentes pertransibant, vel in quâ ad tempus morabantur, puta ad annum vel biennium, solum Episcopum, in cujus diœcesi parentes retinent domicilium, habet pro Episcopo originis, nec alterius dimissoriis Litteris indiget. Ita Panormitanus in caput *Rodolphus*; de Rescriptis; Silvester, verbo *Civitas*; Hallierus sect. 5. c. 3. par. 2. de Ordin.

Q. 5°. *Quis est Episcopus Beneficii?*

R. Ex citato cap. *Cùm nullus*, is est, in cujus diœcesi aliquis obtinet Beneficium; non distinguit summus Pontifex inter Beneficia pinguia &

tenuia; simplicia, & residentiam postulantia: sed absolutè pronuntiat pro eo, qui Beneficium obtinet, id est, possidet; si enim ad illud sit solùm nominatus, aut institutus, possessione non adeptâ, Beneficium obtinere non censetur. Cavendum tamen est, ne per fraudem Beneficium conferatur, vel obtineatur; si enim Episcopus ex alienâ diœcesi Clericum extrahat, eique conferat Beneficium, animo illum sibi addicendi; vel ipse Clericus, ut examini proprii Episcopi se subducat, in alienâ diœcesi Beneficium adipiscatur, tam ordinans, quàm ordinatus incurrunt pœnas à jure latas. Ita sacra Congregatio Concilii Tridentini interpres respondit Eminentissimo Cardinali Aquaviva Archiepiscopo Neapolitano, his verbis: *Nec item hos ad effectum ordinationis beneficium adipiscentes, debere ordinari ab Episcopo conferente Beneficium, ordinatosque in suspensionem incidisse, & Episcopum à collatione Ordinum per annum etiam suspensum esse.* Et ad consulta Episcopi Cadurcensis an. 1662. *Congregatio*, inquit, *Concilii sæpiùs declaravit, tametsi quis possit ordinari ab Episcopo loci Beneficii, si tamen adeptus sit Beneficium in fraudem, esse malè promotum; ac si in susceptis Ordinibus ministraverit, irregularitatem contrahere.* Idem docet Fagnanus in quintum librum Decretalium. Præsumptio autem fraudis est ex Zerolâ in praxi p. 1. verbo *Beneficia*; Soto de Justitiâ & Jure qu. 3. quando Beneficium est tenuissimi reditûs; verisimileque est Beneficiarium nolle se mancipare obsequio diœcesis, in quâ ordinatur. Hinc Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus an. 1657. ad vitandas frequentes fraudes, censuit neminem ordinandum sine consensu Episcopi originis.

Q. 6°. *Quis est Episcopus domicilii?*

R. Is est in cujus diœcesi quis sedem fixit ani-

mo ibi in perpetuum manendi. Aliud igitur requiritur domicilium ad Matrimonium alicubi contrahendum, & alia Sacramenta recipienda: aliud ad Ordines suscipiendos. Ad Matrimonium quippe contrahendum satis est, ut quis bonâ fide, v. g. negotiorum causâ per annum commoratus sit in Parochiâ, ut coram illius Parocho Matrimonium contrahere possit, licèt postmodum discessurus: ad Clericalem verò Tonsuram & Ordines ibi suscipiendos ne decennium quidem sufficit, nisi adsit animus perpetuò ibi permanendi. Et ratio est, quia per ordinationem quis Ecclesiæ illius loci addicitur; prohibentque Canones, ne Clericus absque consensu Episcopi, à quo inauguratus est, in alteram diœcesim transeat: sic enim habetur can. 8. Conc. Arausicani primi an. 441. *Si quis alibi consistentem Clericum ordinandum putaverit, prius definiat ut cum ipso habitet; sic quoque sine consultatione Episcopi, cum quo ante habitavit..... eum ordinare non præsumat.* Porro incertum est, ut plurimùm, an adsit revera ejusmodi intentio perpetuò manendi, cùm sit res prorsùs occulta; nec credendum est affirmanti Clerico, quem sola ordinationis necessitas trahit in alienam diœcesim, in quâ nullum est ei Beneficium, nulla cognatio, nulli fundi, nullave possessio. Vidimus aliàs, qui propriâ cupiditate delusi putabant se velle perpetuò commorari in diœcesi, in quâ solâ ipsis via patebat ad Ordines; sed cupiditate per susceptos Ordines expletâ, voluntas, quæ in intimo pectore ipsos latebat, brevi se prodiit, causas redeundi in patriam prætenderunt, scilicet inopiam rerum necessariarum, quâ premebantur in terrâ alienâ; negotia, quæ illos revocabant, & alia hujusmodi, ad quæ ante ordinationem attendere dissimulaverunt. Quare Gallicani Antistites in Comitiis

nitiis generalibus congregati an. 1657. meritò inter se convenerunt unum duntaxat Episcopum originis assignandum, à quo percipi possit ordinatio; cumque isthæc eorum consensio vim legis non haberet, decreverunt monendos esse & exhortandos omnes Regni Episcopos, ne alios ordinarent, quàm oriundos ex suis diœcesibus; quod & isti religiosè observant, exceptis casibus necessitatis, putà si difficilior sit recursus ad Episcopum originis, vel sedes ejus vacet; in iis enim & similibus casibus vidimus Episcopos alioquin Ecclesiasticæ disciplinæ studiosissimos, Clericis ex aliâ diœcesi oriundis manus imposuisse ratione Beneficii in ipsorum Ecclesiâ residentiam postulantis.

Q. 7°. *Episcopus potest-ne ordinare familiarem suum sibi non subditum?*

R. Potest, modò per triennium apud eum commoratus sit, & Beneficium ipsi conferat. Ita Concilium Tridentinum sess. 23 cap. 9. de reformatione: *Episcopus*, inquit, *familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & Beneficium, quâcunque fraude cessante, statim reipsâ illi conferat.* Fraus autem foret, si Episcopus animo subducendi non subditum disciplinæ proprii Episcopi, eum in familiarem ad triennium asciseeret, eique Beneficium hoc intuitu conferret, & uterque, ordinans scilicet & ordinatus, in pœnas, de quibus supra, incideret. Porrò illud privilegium non extenditur ad Episcopos titulares, ex eodem Concilio sess. 14. cap. 2. de reformatione.

Q. 8°. *Potest-ne Episcopus subditum ordinare in alienâ diœcesi, non obtentâ Episcopi loci licentiâ?*

R. Non potest; quia ordinatio Ministrorum Ecclesiæ est officium Pontificale: atqui ex Concilio Trid[illegible]ino sess. 6. cap. 5. de reform. *Null*

Episcopo liceat, cujusvis privilegii prætextu Pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de Ordinarii loci expressâ licentiâ, & in personas eidem Ordinario subjectas tantùm; si secùs factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione Ordinum sint ipso jure suspensi.

Q. 9°. *Quis est proprius Regularium Episcopus, à quo debent Ordines recipere?*

R. Is, in cujus diœcesi commorantur. Ita decreverunt Concilium Carthaginense quintum, can. 15. qui refertur dist. 50. cap. *Si quis;* Arelatense tertium, Leo X. in Concilio Lateranensi quinto sess. 11. Concilium Tridentinum sess. 23, cap. 8, de reformatione, ubi revocat quævis privilegia; & Clerus Gallicanus anno 1625.

Nec dicas Pium V. in suâ Bullâ, *Et si Mendicantium*, indulsisse Mendicantibus, ut à quolibet Antistite Ordines recipere possint, licentiâ Ordinarii loci minimè requisitâ: nam Gregorius XV. ad sedandos tumultus, qui ex ejusmodi concessione orti fuerant, eam revocavit, & ad terminos juris communis, ac Tridentini Concilii reduxit suâ Constitutione, quæ incipit, *In tantâ rerum.*

Cùm autem ex Regularibus alii fixam sedem habeant in Monasterio in quo professi sunt, ut Cartusiani, nonnulli Benedictini, &c. alii sedem mutare soleant ad nutum Superiorum; de utrisque sic statuit Concilium Burdigalense anno 1624. tit. *de Ordine* cap. 12. *Superioribus Monasteriorum, in quibus Religiosi fixam & firmam commorandi sedem habent, prohibemus, ne Litteras dimissorias Religiosis suis, ut à quocunque ordinentur, concedant: sed à suo Pontifice, aut ab alio de ejus licentiâ ordinandos esse duntaxat decernimus. Eos verò, qui pro instituto ad varia domicilia certis temporum intervallis transferuntur, cum Litteris Pr-*

vincialium suorum de voto Religionis omisso fidem facientibus, ab Ordinario loci, in quo pro tempore degunt, admitti tantùm præcipimus: ab aliis nunquam, nisi attestatione præhabitâ à Pontifice loci, seu Vicario Generali obtentâ, quâ cur apud se nequiverint ordinari perhibeatur. Et hæc quidem ad mentem Clementis VIII. qui decimo-quinto die Martii anni 1596. in generali Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini interpretum decrevit, *Superiores Regulares posse suo subdito item Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, Litteras dimissorias concedere: ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familiâ ab iis ad quos pertinet, is Regularis positus fuerit; & , si Diœcesanus abfuerit, vel non esset habiturus ordinationem, ad quemcunque alium Episcopum; dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & num ipsi Regulares non distulerint de industriâ concessionem dimissoriam in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus vel absfuturus, vel nullas habiturus ordinationes esset. Verùm cùm à Superioribus Regularibus, Episcopo Diœcesano absente, vel ordinationes non habente, Litteræ dimissoriæ dabuntur, in iis utique hujusmodi causam absentiæ Diœcesani Episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse: quod qui non fecerint, officii & dignitatis, seu administrationis, ac vocis activæ & passivæ privationem, ac alias arbitrio ejusdem S. D. N. Papæ reservatas pœnas incurrant.*

Q. 10. *Cujus est concedere Litteras dimissorias?*

R. 1°. Proprii Episcopi, ex Tridentino sess. 23. c. 3. de reformatione: *Episcopi per semetipsos Ordines conferant. Quòd si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter, quàm jam probatos & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.* 2°. Ejus Vicarii Generalis, modò specialem &

expressam facultatem acceperit, ex cap. *Cùm nullus*, tit. de temp. Ordin. in sexto. 3°. Capituli Ecclesiæ Cathedralis sede vacante, nonnisi tamen elapso anno ab obitu Episcopi, ex Concilio Tridentino sess. 7. cap. 10. de reform. *Non liceat*, inquit, *Capitulis Ecclesiarum, sede vacante, infra annum à die vacationis ordinandi licentiam: aut Litteras dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex juris communis dispositione, quàm etiam cujusvis privilegii aut consuetudinis vigore alicui, qui Beneficii Ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere; si secus fiat, Capitulum contraveniens Ecclesiastico subjaceat interdicto: & sic ordinati, si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio Clericali, præsertim in criminalibus, gaudeant; in majoribus verò, ab executione Ordinum, ad beneplacitum futuri Prælati sint ipso jure suspensi.*

Q. 11°. *Quid observandum est in litteris dimissoriis?*

R. 1°. Non debent concedi nisi iis, quos Episcopus in suo examine probaverit idoneos, ex capite tertio Concilii Tridentini mox laudato, ex Concilio Mediolanensi tertio, tit. *de iis quæ pertinent ad Ordinis Sacramentum*; & Narbonensi anno 1609. cap. 21. *in Litteris dimissorialibus non inseratur clausula illa, conscientiam nostram exonerantes, vestram onerantes; cùm nullus remitti debeat, quin ejus Ordinis, ad quem sumendum remittitur, capax & idoneus fuerit judicatus.* 2°. Plura Concilia, ut Mediolanense quartum, Narbonense citato cap. 21. decernunt in Litteris dimissoriis non dandam facultatem ad omnes Ordines, sed ad unum sacrum duntaxat suscipiendum intra annum, quo elapso ejusmodi Litteræ nullius sint effectûs; quia dimissus, post primum Ordinem susceptum, probandus est ab Episcopo, an meruerit superiorem; periculum quoque

est-ne, si Litteræ indeterminatè concedantur, fortè longiori morâ animum ac mores depravet.

Q. 12°. *Litteræ dimissoriæ extinguuntur-ne morte concedentis?*

R. Minimè, ex capite *Si gratiosè*, tit. *de Rescriptis* in sexto: *quia*, inquit summus Pontifex, *sedes ipsa non moritur, durabit* (gratia) *perpetuò, nisi à successore fuerit revocata.*

Q. 13°. *Episcopus proprius potest-ne cogi in foro exteriori, ut Ordines vel Tonsuram ei conferat, in quo omnia videntur laudabilia?*

Certum est proprium Episcopum sine peccato denegare non posse vel Laïco Tonsuram, vel Clerico Ordines, qui omnibus dotibus tum corporis, tum animi, tum gratiæ præditus est, foretque Ecclesiæ utilis; quia abuteretur potestate, quam dedit illi Dominus in ædificationem; subditis malo exemplo esset, illisque conquerendi & improperandi causam daret: licèt enim ordinatio sit gratia, quæ nemini debetur, illius tamen dominus non est Episcopus, sicut bonorum patrimonialium; sed dispensator & œconomus; teneturque eam distribuere non ex privato affectu, sed ad nutum & voluntatem Domini sui, ut sit fidelis servus & prudens, quem ille constituit super familiam suam. Quæstio igitur esse potest duntaxat an Episcopus cogi possit in foro exteriori, ut Tonsuram vel Ordines conferat?

R. Canones hîc inter se pugnare videntur. Namque capite *Et tenore*, tit. *De temp. ordin.* Alexander III. sic respondet: *Verumtamen quia peccatum occultum est, si promoveri voluerit, eum non debes aliquâ ratione prohibere.* C. verò *Ad aures*; eodem tit. Lucius III. Alexandri successor, ita scribit ad Archiepiscopum Turonensem: *Ad aures nostras pervenit, quòd Religiosi quidam ad superiores desiderant Ordines promoveri; sed Prælati eo-*

rum desideriis contradicunt. Tuæ igitur quæstioni taliter respondemus, quòd honestius & tutius est subjectis debitam Præpositis obedientiam impendendo in inferiori ministerio deservire, quàm cùm Præpositorum scandalo graduum appetere dignitatem. Nec est in hac parte subjectorum desiderium confovendum.

Canonistæ duo illa Juris capita conciliare nituntur hoc pacto, nempe, caput *Ex tenore* interpretantur de Clerico seculari habente Beneficium, cui Ordo sit annexus: caput verò *Ad aures*, de Clerico Regulari, qui parere debet suo Præposito. Quidquid sit de illâ interpretatione, certum est ex Concilii Tridentini dispositione, Episcopum proprium cogi non posse, ut Ordines conferat iis etiam qui possident Beneficium, cui annexus est Ordo superior; sic enim loquitur sess. 14. c. 1. de reformatione: *Cùm honestius ac tutius sit subjecto, debitam Præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quàm cum Præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem; ei, cui ascensus ad sacros Ordines à suo Prælato ex quâcunque causâ, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter fuerit interdictus... nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia suffragetur.* Et sess. 21. c. 2. de reform. *Patrimonium*, inquit, *vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum.* Quæ expendens Barbosa 2. parte de officio & potestate Episcopi sic habet: *quæ verba cùm denotent boni viri arbitrium, hoc est, voluntatem rationi submissam...... ideo si Episcopus legitimè non interponat arbitrium, Deum solummodo Judicem habebit; ac proinde non dabitur appellatio.* Et Fagnanus in caput *Ex tenore*; *Ex sententiâ sacræ Congregationis Concilii*, inquit, *eo Decreto corrigitur dispositio textûs nostri in eâ parte, in quâ*

determinat criminosum occultum esse tantummodo commonendum, sed non prohibendum ascendere ad superiores Ordines, & dispositio capitis (Ad aures) *quod de Regularibus loquitur, extenditur etiam ad Clericos seculares.* Quòd si Prælatus hâc auctoritate fortè abuteretur, & sine causâ eum ordinare recusaret, cujus Beneficio annexus est superior ordo, subdit idem auctor : *sacra Congregatio, re ad Gregorium XIII. delatâ, edidit decisionem, quæ postea perpetuò obtinuit in Datariâ, videlicet, quotiescunque Ordinarius recusaverit quemquam ordinare, committendum esse Metropolitano, vel viciniori Episcopo, ut ab eodem Ordinario priùs requirat, cur recusaverit; quo causam legitimam non allegante, liceat illi eundem recusatum ordinare.*

CAPUT X.

De Subjecto Ordinationis.

TRia ex dictis constant circa subjectum ordinationis : primum ex cap. 4. parag. 7. solum masculinum sexum esse capacem Ordinis : secundum ex Tractatu de Sacramentis in genere cap. 17. infantes & amentes ordinari non posse: tertium ex eodem cap. 17. adulti omnino inviti nullam esse ordinationem. Sed supersunt nonnullæ difficultates expendendæ sequentibus paragraphis.

PARAGRAPHUS I.

De ætate ordinandorum.

Q. 1°. QUæ ætas requiritur ad suscipiendos Ordines?

R. Jure novo nulla determinata est ætas pro minoribus Ordinibus, de quibus Patres Tridentini hæc solummodo statuunt sess. 23. c. 11. de

reform. *Minores Ordines iis, qui saltem Latinam linguam intelligant ..... conferantur.* De majoribus verò sic pronuntiant. c. 12. ejusdem sessionis : *Nullus in posterum ad Subdiaconatûs Ordinem ante vigesimum-secundum, ad Diaconatûs ante vigesimum-tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum-quintum ætatis, quæ annum promoveatur ... Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscunque quoad hoc exclusis.* Sufficit autem ex usu recepto, ut anni in hocce Decreto præfixi sint incœpti.

Q. 2°. *Qui ante præscriptum tempus ordinati sunt, superveniente ætate, possunt-ne legitimè exercere functiones Ordinum præmaturè susceptorum ?*

R. Non possunt, si malâ fide fuerint Ordinati; quia ex laudatâ Bullâ Pii II. *Cùm ex sacrorum*, ipso facto sunt suspensi; & si, durante suspensione, aliquod ministerium suorum Ordinum obeant, irregularitatem statim subeunt.

Dixi, *malâ fide*; qui enim bonâ fide existimat se habere legitimam ætatem, absque peccato Ordinem suscipit, ac proinde suspensionis pœnam non incurrit. Ita Sylvius ad quæst. 29. Supplem. a. 2. ubi laudat pro hâc sententiâ Barbosam, Navarrum, Henriquez, Sanchez, &c. Quia tamen Beneficium in foro exteriori controversum ex ejusmodi defectu in discrimen veniret, operæ pretium est, ut sic ordinatus ad summum Pontificem recurrat, quatenus supremâ suâ auctoritate quod peccatum est corrigat.

Paragraphus II.

De Ordinationibus per saltum.

Q. Potest-ne suscipi superior Ordo prætermisso inferiore ?

R. Non potest licitè : validè tamen potest, excepto Episcopatu.

Prima pars probatur ex Alexandro II. cap. *Sollicitudo*, dist. 52. ubi de Clerico, qui Subdiaconatûs Ordine postposito, Diaconus & Presbyter fuerat ordinatus, sic habet: *Mandamus ut ab officio Sacerdotali eum prohibeas, donec proximo Quatuor Temporum jejunio Subdiaconatûs ministerium sibi ritè imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.* Innocentius quoque III. cap. *Tuæ Litteræ*, lib. 5. tit. 29. de Clerico per saltum promoto: *Mandamus*, inquit, *quatenus condignam pœnitentiam pro hujusmodi negligentiâ injungas eidem - quâ peractâ, ipsum in Diaconum ordinare procures, & sic de misericordiâ ministrare permittas in Ordine Sacerdotii.* Et Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 14. de reform. sic habet: *Cum promotis per saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitimâ causâ possit dispensare.*

Ex his colliges cum Soto, Navarro, Suare, & aliis, 1°. eum, qui per saltum ordinatus est, esse ipso jure suspensum, saltem ab executione superioris Ordinis per saltum suscepti; alias dispensatione opus non haberet. Quòd autem suspensio illa non extendatur ad inferiores Ordines legitimè susceptos, sat clarè innuit Alexander II. cit. cap. *Sollicitudo*, ubi promotum per saltum vult solùm prohiberi ab officio Ordinis malè suscepti. Et ita censent contra nonnullos Sylvester, verbo, *Irregularitas*; Suarez de suspensionibus disp. 31. sect. 1. 2°. sic promotum non posse suscipere Ordinem posthabitum, nisi priùs secum dispensetur. 3°. sic ordinatum irregularem fieri, si ministret in Ordine per saltum suscepto. 4°. Episcopum ex legitimâ causâ posse sic ordinatum absolvere à suspensione, & Ordinem prætermissum conferre, nisi in superiori Ordine ministraverit; quia per usurpatum ejusmodi ministerium in irregularitatem incurrit: irregularis

autem suis Ordinibus non restituitur nisi per summum Pontificem. Jure tamen novo Concilii Tridentini sess. 24. cap. 6. de reformatione, Episcopi absolvere possunt ab irregularitate occultâ.

Secunda pars probatur ex laudatis capitibus *Sollicitudo*, & *Tuæ Litteræ*, ubi expressè habetur solum Ordinem prætermissum esse conferendum, nec iterandum malè susceptum; sed post pœnitentiam peractam concedi posse, ut malè promotus in eo ministret. Et ratio est, quia Sacerdotium eminenter continet Diaconatum, & hic Subdiaconatum; qui enim jus habet conficiendi Eucharistiam, procul dubio potest præparare necessaria ad eam ritè conficiendam.

Dixi: *Excepto Episcopatu;* quia Episcopatus præcisè sumptus non includit potestatem conficiendi Eucharistiam; sed eam ita necessariò supponit, ut, juxta veteres Theologos, character Episcopalis sit solummodò extensio characteris Sacerdotalis. Unde non potest quis consecrari Episcopus, nisi sit Presbyter, ut supra diximus.

Paragraphus III.

De interstitiis.

Q. 1°. L*icet-ne plures Ordines eodem die suscipere?* R. Non licet absque dispensatione. *Minores Ordines*, inquit Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 11. de reform. *per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur*. Et nonnullis interjectis de Clericis inferioribus sic pergit: *hi verò nonnisi post annum à susceptione postremi gradûs minorum Ordinum, ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas judicio Episcopi aliud exposcat.* De Subdiaconis etiam sic decernit cap. 13. *Promoti ad sacrum Subdiaconatûs Ordinem, si per annum*

TEM *in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur.* Ac tandem de Diaconis cap. 14. *Non modò*, inquit, *in Diaconatu* AD MINUS *annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem, aliud Episcopo videretur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum .... idonei comprobentur, atque ita pietate ac castis moribus conspicui*, &c.

Q. 2°. *Est-ne perantiquus ille interstitiorum usus?*

R. A tempore Apostolorum fuit semper & ubique servatus, exceptis quibusdam casibus extraordinariis.

Probatur. Sanctus Cyprianus epist. 33. de Aurelio insigni Confessore sic scribit: *Merebatur talis Clericæ ordinationis altiores gradus & incrementa majora, non de annis suis, sed de meritis æstimandus: sed interim placuit, ut ob officio lectoris incipiat.* Similia habet epist. 34.

Liricius summus Pontifex epist. ad Hymerium, quæ refertur cap. *Quicunque*, dist. 77. de adulto sic scribit: *dum initiatus fuerit expleto biennio, per quinquennium aliud Acolythus & Subdiaconus fiat, & sic ad Diaconatum (si per hæc tempora dignus judicatus fuerit) provehatur.* Innocentius I. epist. 4. ad Felicem: *Tempora*, inquit, *à majoribus constituta serventur, nec citò quilibet Lector, citò Acolythus, citò Diaconus, citò Sacerdos fiat, quia in minoribus officiis, si diu perdurent, & vita eorum pariter & obsequia comprobantur, ut ad Sacerdotium postea emensis stipendiorum meritis veniatur.*

Zosymus, Innocentii successor, epist. 3. quæ refertur cap. *In singulis*, dist. 77. *In singulis gradibus*, inquit, *hæc tempora sunt observanda, si ab infantiâ Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, ut inter Lectores & Exorcistas quinquennio teneatur; exinde Acolythus vel Subdiaconus quatuordecim annis fiat, & sic ad benedictionem Diaconatûs, si me-*

retur, accedat: in quo Ordine quinque annis, si inculpatè se gesserit, hærere debebit.

Concilium Constantinopolitanum generale octavum nono seculo sic statuit can. 5. *Ut in Lectoris munere annum, in Subdiaconi duos, Diaconi tres, Sacerdotis quatuor annos expleat*, priusquam scilicet ad Episcopatum promoveatur. Ex quibus videas Patres Tridentinos, habitâ temporum ratione, multùm remisisse de veteri disciplinâ. Unde Hallierus de tempore ordinationis sect. 6. cap. 2. art. 7. parag. 1. *Quid ad hæc*, inquit, *respondebunt illi, qui novas & antiquas Ecclesiæ leges contemnentes, nullâ urgente Ecclesiarum necessitate, imò Clericorum multitudine ultra Canones & antiquam consuetudinem in Ecclesiâ receptâ, uno aut altero mense omnes Ecclesiasticos gradus festinanter decurrunt, nullo dato experimento, aut probitatis vitæ, aut doctrinæ, aut studii Ecclesiasticæ disciplinæ? Apage illos abortivos fœtus, intempestivos flores, qui ut citò oriuntur, ita occidunt; præmaturos fructus, quos vel levis pruina decoquit, vel frigus conficit, vel imber putrefacit. In quos Carnotensis nostræ Ecclesiæ Antistes Yvo epist. 58. textum istum Sapientis non imprudenter contorquet*, hæreditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione carebit. *Prov.* 20.

Dixi, *exceptis quibusdam casibus extraordinariis:* namque insignes viri doctrinâ & sanctitate conspicui, ut S. Ambrosius, S. Paulinus, S. Augustinus, per vim rapti ad Sacerdotium, singulos Ordinum gradus nullâ aut brevi interjectâ morâ decurrebant.

Q. 3°. *Cur Ecclesia instituit interstitia?*

R. Ut inferiores Clerici gradatim ascendant ad eum scientiæ & virtutis cumulum, qui juxta sacros Canones inesse debet in initiando Sacerdote. Quamvis enim ab Ostiario aut Acoly-

tho non exigantur eæ animi dotes, quas postulat Sacerdotium, vetat tamen Synodus Tridentina sess. 23. c. 11. de reform. ne quisquam minoribus Ordinibus initietur, nisi, spectato ingenii acumine, pietatis studio & animi ad virtutem propensione, spem injiciat fore ut ad eum eruditionis ac sanctitatis gradum perveniat, qui in Sacerdote requiritur: *Cumque hinc*, inquit, *ad altiores gradus, & sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis initietur, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat.* Atqui spes plerumque fallit in juvenibus; aut enim desidiæ se dedunt, & vis ingenii retunditur, vel saltem non excolitur; aut, quod pejus est, alios mores induunt, & cum ætate crescunt & vitia. Quamobrem sanctissimè ac providentissimè Ecclesia temporum intervalla constituit, *Ut accuratius*, ait sancta Synodus cit. c. *quantum sit hujus disciplinæ pondus, possint edoceri, ac in unoquoque munere, ad præscriptum Episcopi, se exerceant, idque in eâ, cui ascripti erunt, Ecclesiâ.* Ergo in mente Concilii Tridentini, triplex est interstitiorum finis & usus.

Primò, ut Clerici profundissimam rerum divinarum notitiam ita perfectè sibi comparent, ut alios edocere queant, ad quod diuturno tempore & multis laboribus opus est. *Quàm stulti & cæci sumus*, inquit sanctus Gregorius Nazianzenus Orat. 20. *qui artem omnium difficillimam, Deum placandi, & homines regendi, nullo usu, & quàm minimâ meditatione credimus comparari!.. uno die sanctos fingimus, eosque sapientes & eruditos esse jubemus, qui nihil didicerunt, nec ad Sacerdotium quicquam contulerunt, quàm velle.* Et sanctus Gregorius Magnus lib. 7. epist. 110. ad Syagrium: *Quid putamus, quid isti subjectis præstituri sunt, qui antequam discipulatûs limen attingant,*

tenere locum magisterii non formidant? Quâ de re necesse est, ut quamvis inculpati quisque sit meriti, ante tamen per distinctos Ordines Ecclesiasticis exerceatur officiis, videat quod imitetur, discat quod doceat, informetur quod teneat; ut postea non debeat errare, qui eligitur viam erranti demonstrare. Diu ergo religiosâ meditatione poliatur ut placeat; & sic lucerna posita super candelabrum luceat, ut adversa ventorum vis irruens conceptam eruditionis flammam non extinguat, sed augeat. Optandum esset ut in Seminariis perlegeretur ac versaretur, præsertim ante ordinationem, epistola 21. aliàs 148. sancti Augustini, in quâ tantus ille vir (qui multos jam libros summâ eruditione conscripserat) cùm ad Presbyteratum urgeretur à Valerio Episcopo, inducias petit in sequens usque Pascha, quo instructior fieret ad Sacerdotii munus capessendum: saltem ob initiandorum oculos ponerentur exempla tot Theologorum, qui, licèt doctrinâ fulgeant, & Doctorali laureâ conspicui, munus tamen Pastorale subire detrectant, donec partes optimi Pastoris consuetudine cum hominibus ejusmodi rerum usum habentibus pleniùs didicerint: vel hinc quippe intelligerent initiandi quàm strenuè ac diligenter interstitiorum tempus in comparandâ Sacerdotali scientiâ insumere debeant.

Secundò, interstitia sunt instituta, ut Clerici sub severiori disciplinâ agentes, spem priùs habitam futuræ aliquando eximiæ virtutis alant compleantque, quidquid supererat secularis conversationis prorsus deponant, mores ad Ecclesiasticam regulam componant, atque euntes de virtute in virtutem, sensim Sacerdotio maturi evadant, hoc est, juxta librum Pontificalem, eluceat in eis totius forma justitiæ, censuramque morum exemplo suæ conversationis insinuent.

Tertiò, & quidem maximè præscripta sunt interstitia, ut Clerici non solùm lectione & meditatione, sed etiam usu & experientiâ quantum sit Ecclesiasticæ disciplinæ PONDUS edoceri possint, (verba sunt Concilii Tridentini,) ac in unoquoque munere sub perito ac celebri Magistro se exerceant; quæ enim in usu præsertim consistunt, sine usu perfectè edisci nequeunt, nec ratio secularis militiæ cuiquam explorata esse potest, nisi in aciem venerit, & militaria insignia secutus fuerit; nec Medici nomen obtinebit, qui medendi methodum & praxim peritiorum non observaverit, nec Theologiæ schola absolutum Sacerdotem instituet unquam, nisi discipulus iis, quæ auribus excipit, sedulam manum admoveat, & assiduis exercitationibus ad mentem Concilii, severiori disciplinæ Ecclesiasticæ assuescat. *Hæc si punctuatim servarentur*, inquit Concilium Burdigalense secundum c. 6. *Angelicæ profectò vitæ viros Ecclesiasticos haberemus*. At, proh dolor! Quamplurimos nunc reperias, qui sedulò Decreti Tridentini litteræ serviunt, spiritum verò abjiciunt, cùm tamen haud temerè verba Apostoli 2. Cor. 3. hîc usurpare liceat, *Littera occidit; spiritus autem vivificat*. An non spiritualiter occiditur, qui v. g. post susceptum in Seminario Subdiaconatum, interstitiorum causâ ad suos dimittitur, ubi aget absque duce & magistro, qui tenerum pietatis sensum, quem in Seminario hauserat, nutriat, foveatque, ac studia ejus promoveat? Ubi nulla exempla, quæ illum ad severiorem disciplinam incitent, multa, quæ solutiorem agendi rationem suadeant, quibus recens & imbecillis virtus resistendo par non est: & ita pristini mores nondum planè depositi sensim reviviscunt, spiritus gratiæ extinguitur, interstitio-

rum tempus non solùm inutiliter effluit; sed in malum Subdiaconi convertitur: minus quippe ad Diaconatum paratus postmodum recipietur in Seminario, quàm cùm inde emissus est; quin impatientiùs quàm ante fert Seminarii disciplinam corde jam arido, ne dicam indurato, propter gratiæ contemptum, quâ Deus tam benignè eum ad pænitentiam adduxerat ante Subdiaconatum. Hinc ipsa Seminaria, in quibus alumni post susceptum quemlibet sacrum Ordinem sibimet dimittuntur ad tempus, carent fructu, ad quem magnis impensis instituta sunt à religiosissimis Antistitibus, qui propter quotidianam experientiam, quam modò retulimus, moneri debent, quàm noxiæ sint Ecclesiastico Ordini ejusmodi intermissiones, quàmque necessarium; ut initiandi sub continuâ disciplinâ detineantur donec maturi Sacerdotio comprobentur.

Q. 4°. *Quis dispensare potest circa interstitia?*

R. 1°. Proprius Episcopus ex legitimâ causâ contrahere potest interstitiorum tempus. Patet tum ex cap. 11. 13. & 14. supra laudatis Concilii Tridentini, tum ex usu & praxi Ecclesiæ. Legitima autem causa non est privatum præcisè initiandi commodum; sed publica Ecclesiæ necessitas aut utilitas, ut præscribit Concilium Tridentinum citatis capitibus.

Dixi, *proprius Episcopus*; tum quia alienus non habet jurisdictionem in Clericum ad se dimissum; tum quia dispensatio non debet concedi sine causâ: atqui Episcopus alienus dijudicare nequit, an adsit dispensandi causa, quæ alia non est, ex Concilio Tridentino, quàm necessitas aut utilitas Ecclesiæ, ex quâ initiandus dimittitur. Quare nisi in Litteris dimissoriis fiat mentio ejusmodi dispensationis, Episcopus ad

se dimissum ordinare non debet, nisi elapso temporis intervallo à Concilio præscripto.

R. 2°. Solus summus Pontifex concedere potest, ut duo majores Ordines unâ die conferantur; ita enim decernit Concilium Tridentinum cit. cap. 13. *Duo sacri Ordines*, inquit, *non eodem die, etiam Regularibus, conferantur, privilegiis ac indultis quibusvis concessis, non obstantibus quibuscunque.* Et cap. *Litteras*, tit. *de temp. ordin.* Innocentius III. à collatione Ordinum suspendit Episcopum, qui eodem die contulerat Diaconatum & Presbyteratum: *Præfatum*, inquit, *Bononiensem Episcopum, ut puniatur in quo deliquit, à collatione Ordinum, Diaconii scilicet & Presbyterii: alterum verò* (scilicet Ordinatum) *ab executione officii Sacerdotalis tandiu volumus manere suspensos, donec de illis aliter disponamus:* ergo, inquiunt Canonistæ & Theologi, ordinatus non est suspensus ab officio Ordinis, quem primo loco suscepit, putà Diaconatûs; quia ad illum legitimè est promotus.

Dixi: *Duo majores Ordines;* quia proprius Episcopus in regionibus, in quibus consuetudo obtinuit, ut minores Ordines uno die cum Subdiaconatu conferantur, ex legitimâ causâ potest eos omnes simul conferre; nullâ enim lege id ipsi est prohibitum, quin Concilium Tridentinum cit. cap. 13. excipiens sacros Ordines, videtur relinquere arbitrio Episcopi omnes Minores simul cum Subdiaconatu conferre, modò Ecclesiæ utilitas aut necessitas id postulaverit.

Alexander III. cap. *De eo*, tit. *de temp. ordin.* permittit Episcopo unum & eundem diebus Dominicis & aliis Festivis diebus ad minores Ordines promovere. Ex quibus verbis colligit Glossa omnes minores Ordines eâdem die Dominicâ posse conferri; quia summus Pontifex

indeterminatè dixit unum & eundem ad minores promoveri posse. Sed clariùs Celestinus III. cap. *Cùm lator*, tit. *de eo qui furtivè Ordines suscipit*, approbat, quòd Clericus juxta consuetudinem patriæ quatuor minores Ordines simul susceperit; punitque illum duntaxat, quòd furtivè & præter intentionem proprii Episcopi Subdiaconus fuerit ordinatus: *Quia*, inquit, *idem Clericus in hoc facto multum excessit, mandamus quatenus eum in minoribus duntaxat Ordinibus celebrare permittat.* Ergo si Clericus ille ex consensu proprii Episcopi Subdiaconatum cum quatuor Minoribus suscepisset, illicita non fuisset ejus ordinatio, propter receptam regionis consuetudinem, ut notat sanctus Antoninus 3. part. tit. 14. c. 16. parag. 16. nec Concilium Tridentinum huicce consuetudini derogavit, ex Navarro man. cap. 25. num. 71. & Suare de Censuris sect. 1. num. 41. & aliis. Sed plures Canonistæ, ut Ostiensis, Panormitanus, Tonsuram cum quatuor Minoribus unâ die conferri posse negant, aliis contradicentibus. Fortè hâc ratione ducti sunt illi, quòd Tonsura dispositio sit ad Ordines, ac proinde necesse sit assignare temporis intervallum, quo Clericus ad eos præparari possit.

Q. 5°. *Licet-ne Episcopo subditum indignum & ineptum promovere, propter urgentem Ecclesiæ necessitatem?*

R. Non licet, 1°. quia ineptus & indignus non est utilis, nedum necessarius: 2°. ordinatio inepti & indigni est actio per se mala & sacrilega; atqui nulla necessitas excusare potest actionem per se malam & sacrilegam. Ergo.

Q. 6°. *Quam pœnam incurrunt qui non servatis interstitiis ordinantur absque dispensatione?*

Bullâ, *Sanctum & salutare*, eos quidem suspen-

sos declaravit; sed Clemens VIII. suâ Constitutione, quæ incipit, *Summum Pontificem*, Bullam Sixti V. ad terminos Concilii Tridentini revocavit, quod nullam pœnam actu decernit, sed Episcopo decernendam relinquit.

Paragraphus IV.

De Titulo Clericali.

Q. 1°. *Quid est Titulus Clericalis?*

R. Titulus generatim hîc sumitur pro jure ad legitimè possidendum, v. g. agrum; & speciatim pro collatione seu provisione Beneficii; quia virtute emptionis agri, & provisionis Beneficii, emptor legitimè possidet agrum, & Clericus Beneficium.

Q. 2°. *Quotuplex est titulus Clericalis?*

R. Duplex, scilicet Ecclesiasticus, & patrimonialis.

Titulus Ecclesiasticus est jus fruendi bonis Ecclesiæ, quod nunc acquiritur per Beneficium pacificè possessum, vel per pensionem Clericalem; cùm antiquitus ipsamet ordinatio esset titulus Ecclesiasticus, quatenus nempe Clericum certæ Ecclesiæ ita mancipabat, ut ab ejus ministerio absque consensu Episcopi recedere non liceret; ideoque ordinatio jus ipsi tribuebat ex bonis ejusdem Ecclesiæ accipiendi alimenta & cetera vitæ nessaria, quemadmodum ratione professionis solemnis, quâ Regulares addicuntur certo Ordini, Professi sustentari debent è bonis Monasterii: *cùm enim secundùm Apostolum*, inquit Innocentius III. Cap. *Cùm secundùm*, tit. de Præbendis & dignitatibus, *qui altari servit, vivere debeat de altari, & qui ad onus eligitur, repelli non debeat à mercede; patet à simi-*

li, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jesu-Christi, cujus obsequio deputantur, adde & Regulares de bonis Monasterii, quæ cùm recenseantur inter bona Ecclesiæ, professio eorum reputatur titulus Ecclesiasticus.

Titulus patrimonialis est jus percipiendi fructus ex aliis, quàm Ecclesiæ bonis, quæ obveniunt vel gratuitâ donatione, vel hereditariâ successione.

Q. 3°. *Clerici fuerunt-ne semper ordinati ad utrumque titulum?*

R. Minimè; indubitata enim testimonia evidenter demonstrant omnes, paucis exceptis, usque ad decimum seculum ordinatos fuisse in ministerium unius Ecclesiæ, & eo titulo alimenta ab ipsâ percepisse.

Concilium Arelatense primum anno 314, canone 2. sic statuit: *In quibuscunque locis ordinati fuerint Ministri, in ipsis perseverent.* Et can. 21. *Presbyteri, & Diacones, si relictis locis suis, in quibus ordinati sunt; ad alium se locum transferre voluerint, deponantur.*

Concilium Chalcedonense anno 451. can. 6. *Nullum*, inquit, *absolutè ordinari, nec Presbyterum, nec Diaconum, nec omnino aliquem eorum, qui sunt in Ordine Ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesiâ civitatis, vel pagi, vel martyrio, vel Monasterio, is qui ordinatur, designetur. Eos autem, qui absolutè ordinantur, decrevit sancta Synodus irritam ac invalidam habere hujusmodi manuum impositionem, & nusquam exercere ac operari posse, ad ejus, qui ordinavit, injuriam.*

Sanctus Leo, qui per legatos præfuit Concilio Chalcedonensi, sic scribit ep. 86. *illam quoque partem Ecclesiasticæ disciplinæ, quâ olim à sanctis Patribus, & à nobis sæpè decretum est, ut nec in Presbyteratûs gradu, nec in Diaconatûs Or-*

dine, nec in subsequenti Ordine Clericorum ab Ecclesiâ ad Ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut integrum revoces, admonemus. Et unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ibi, ubi ordinatus est, perseveret: ita ut si quis sua quærens, non quæ Jesu-Christi, ad plebem & Ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & à communionis vinculo habeatur extraneus.

Sanctus Gregorius, qui Ecclesiam rexit sexto labente seculo, & septimo ineunte, lib. 3. epist. 42. injunxit Episcopo Syracusano; ut Clericos Bacandæ Episcopi ad eum redire compelleret, quò Ecclesiis, quibus in ordinatione ascripti fuerant, debitum officium impenderent.

Concilium Francofordiense anno 794. can. 27. de Clericis sic habet, *nequaquam de Ecclesiâ ad aliam Ecclesiam transmigrent, neque recipiantur sine conscientiâ Episcopi & Litteris commendatitiis, de cujus diœcesi fuerunt.* Et can. 28. prohibet vagas ordinationes, id est, in quibus Clerici nulli addicerentur Ecclesiæ.

Capitularia Caroli Magni lib. 5. cap. 108. decernunt, ut Presbyteri, qui in titulis consecrantur, secundùm Canones antequam ordinentur, promissionem stabilitatis loci illius faciant.

Concilium Claromontanum anno 1095. *Omnis Clericus*, inquit, *ad eum titulum, ad quem primùm est ordinatus, semper ordinetur.*

Dixi, *paucis exceptis*; qui enim quâdam vi rapiebantur ad Sacerdotium, aliquando non consentiebant nisi sub hâc conditione, quòd Ecclesiæ Ordinatoris non addicerentur, ut sanctus Hieronymus & sanctus Paulinus.

Cœpit mutari Ecclesiæ disciplina duodecimo seculo; nam Alexander III. in generali Con-

cilio Lateranensi tertio cap. 3. statuit, ut Episcopus, si aliquem sine titulo Ecclesiastico in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, vitæ necessaria ei subministret, *nisi fortè talis, qui ordinatur, extiterit, qui de suâ, vel paternâ hereditate subsidium vitæ possit habere*. Quod Alexander III. ex indulgentiâ concesserat, veluti lex evasit decimo-tertio seculo, quo Gregorius IX, laudata ejus verba in corpus Juris retulit cap. *Episcopus*, tit. *de Præbendis & Dignitatibus*; & exinde promoti sunt Clerici ad titulum vel Ecclesiasticum, vel patrimonialem per trecentos circiter annos, scilicet usque ad Concilium Tridentinum, in quo, ut refert Palavicinus lib 17. cap. 9. acriter pugnatum est adversùs titulos patrimoniales, nonnullis contendentibus nullum sat præsens fore remedium malis, quibus laborabat Clerus; nec saluti Fidelium unquam provisum iri, nisi prohiberentur ordinationes vagæ, restitueretur que prior Ecclesiæ disciplina: Sacerdotes quippe, inquiebant illi, absque proventûs Ecclesiastici nexu equis planè freno solutis æquiparandi, bonis paternis contenti obedientiam, quam in ordinatione solemniter promiserunt, prorsus abjiciunt, suo arbitratu vivunt in otio, à quo ne ipse quidem Episcopus retrahere poterit, nisi fortè ipsis offerat quæ sunt in Ecclesiâ magis commoda & honorifica. Contra verò opponebant alii beneficia & proventus Ecclesiæ satis non esse ad alendos necessarios Ecclesiæ Ministros, maximè in quibusdam regionibus, ut in Regno Neapolitano, in Dalmatiâ & Græciâ, in quibus plura Beneficia, utpote tenuia, conjungenda essent ad unius Presbyteri sustentationem, ac proinde tolerandos titulos patrimoniales, ne ager Domini sylvesceret cultorum penuriâ.

Sancta Synodus, ut utrique gravissimo incommodo obviaret, certam iniit viam, Spiritu-sancto assistente; nimirum statuit. 1°. sess. 21. c. 2. de reform. nullum promovendum, nisi quem Episcopus Ecclesiæ necessarium aut utilem judicaverit: *patrimonium*, inquit, *vel pensionem obtinentes ordinari post hâc non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum.* Sed cùm sæpe contingat, ut qui judicio Episcopi forent Ecclesiæ admodum utiles, utpote eruditione conspicui, ordinari expetant duntaxat, ut gradum Magisterii in aliquâ Academiâ adipiscantur postea privatis studiis & affectibus inutiliter se dedituri, tanquam acephali, Concilium insuper decernit. sess. 23. c. 16. de reform. neminem deinceps ordinandum, quin simul mancipetur ministerio alicujus Ecclesiæ; verba ejus sunt notatu digna: *Cùm*, inquit, *nullus debeat ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis; sancta Synodus vestigiis sexti canonis Concilii Chalcedonensis inhærendo statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cujus necessitate aut utilitate assumitur, non ascribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quòd si locum, inconsulto Episcopo, deseruerit, ei Sacrorum exercitium interdicatur.*

Nec dicas hujusmodi Decretum non esse in Galliis receptum; nam præterquamquod Concilium non novam instituit disciplinam, sed veterem restituit, antiquosque Canones, quibus adhæret Ecclesia Gallicana, innovat; in confesso est apud omnes, & ubique receptum, penès Episcopum esse, ab Ordinibus arcere, aut ad eos admittere quos voluerit, nec ab ejus judicio ad superiorem Judicem provocari posse, ut supra dictum est.

Q. 4°. *Quænam pœna lata est in eos, qui ordinantur absque titulo?*

R. 1°. Si ordinantur ex consensu proprii Episcopi, nec peccant, nec ullam merentur pœnam; sed proprius Episcopus ordinans, aut Litteras dimissorias concedens, tenetur ipsis providere, ex C. *Cùm secundùm Apostolum*, tit. *de Præbendis & dignitatibus*, in quo Innocentius III, sic decernit: *Licèt prædecessores nostri ordinationes eorum qui sine certo titulo promoverentur, in injuriam ordinantium irritas esse voluerint & inanes; nos tamen benigniùs agere cupientes, tandiu per ordinatores, vel successores eorum, provideri volumus ordinatis, donec per eos Ecclesiastica Beneficia consequantur.*

Excipe tamen, nisi initiandus cum proprio Episcopo paciscatur; & juramento, aut alio quovis modo se obliget ad nunquam petendam ab eo sustentationem, vel Beneficium, unde ali possit; nam C. *Si quis ordinaverit*, tit. de simoniâ, *ordinator à collatione, & præsentator ab executione Ordinum per triennium, & Ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per Sedem Apostolicam obtinere meruerint, noverint se suspensos.* Similia habentur C. *Per tuas*, eodem titulo.

R. 2. In quibusdam diœcesibus decernitur pœna suspensionis, aut etiam excommunicationis ipso facto incurrendæ ab iis, qui fictum titulum Beneficii vel patrimonii proferunt. Fictus autem est titulus, si initiandus celet litigiosum esse Beneficium, aut exigui & ferè nullius reditûs: si taceat oppignoratum esse patrimonium: si pensio sit ab eo concessa, qui secundùm leges dare non potuit: denique si initiandus cum donatore pactum inierit, quòd nunquam talibus bonis fruetur, aut ab eo sustentatio-

nem

nem exiget; in quo casu Suarez disput. 31. de censuris sect. 1. num 33. agnoscit speciem simoniæ pœnâ suspensionis damnatam cit. C. *Si quis*, & C. *Per tuas*. Sed controversia est, utrùm jure communi lata sit suspensio in eum, qui fraudulenter & cum deceptione Episcopi sacros Ordines suscipit certo titulo destitutus.

R. 3°. Tutior, &, ut videtur, communior sententia, cui adhærent Navarrus consilio ultimo, de temp. ordin. Suarez, de censuris disp. 31. sect. 1. Fagnanus in caput *Cùm secundùm*, tit. *de Præb.* Van Espen. p. 2. tit. 9. *de sacr. ordin.* n. 44. ejusmodi fraudulentos esse ipso facto suspensos; quia Concilium Tridentinum laudato c. 2. antiquorum Canonum pœnas innovat: *antiquorum Canonum pœnas*, inquit, *super his innovando*. Quæro autem in quos pœnas illas innovat? an in ordinatores deceptos? minimè; cùm enim non sint in culpa, nullam merentur pœnam; nec Judex quisquam eos adigeret ad alendos ejusmodi deceptores. Ergo in proposito casu Concilium innovat pœnas in ipsos fraudulenter ordinatos; & ita sacram Congregationem verba Concilii fuisse interpretatam refert Fagnanus citato loco num. 68. in fine, *Die* 27. *Novembris*, inquit, *anno* 1610. *Congregatio Concilii omnium sententiis censuit hoc casu pœnam suspensionis ante Concilium non fuisse correctam, & hodie à Tridentino Concilio esse innovatam; & propterea ejusmodi Clericum, qui adhibito dolo, confictoque titulo ordinatorem decepit, esse ipso jure suspensum, carereque Ordinum executione*. Esto verba illa vim legis in Gallia non habeant, saltem exprimunt sententiam insignium Theologorum & Canonistarum, à nobis non rejiciendam, cùm, nedum pugnet adversùs libertates Ecclesiæ Gallicanæ, ad ejus conferat disciplinam. Quid autem

magis consentaneum Regni disciplinæ, quàm arcere à Sacerdotibus turpem mendicitatem, quâ quotidie ad necessarium victum Missas emendicant in majus dedecus Religionis Christianæ, quàm si ostiatim stipem rogarent: atqui si nulla esset pœna in eos, qui confictis titulis promoventur, via pateret ad sordidum ac irreligiosum ejusmodi quæstum; cùm enim fraudulentis illis à mensa Episcopali alimenta petere non liceret, & aliunde in susceptis Ordinibus liberè ministrare possent, obtentâ absolutione sacramentali, cogerentur ex celebratione Missarum ceu quotidiano opificio vitæ necessaria quærere. Ergo dubium esse non debet, quin Concilium & canones, quos innovat, in ejusmodi fraudulentos duriùs animadvertant, nedum eos ab omni pœna absolvant, cùm sint longè nocentiores ordinatore, quem laudati Canones jubent alimenta suppeditare iis, quos scienter absque titulo ordinaverit.

Q. 5°. *Licet-ne Clerico titulum sive Ecclesiasticum, sive patrimonialem, ad quem promotus est, postea resignare aut alienare?*

R. Etsi nullam pœnam ipso jure communi incurreret, graviter tamen peccaret, qui vitæ necessaria aliunde non habens titulo suo Clericali renuntiaret; sic enim statuit Concilium Tridentinum laudato c. 2. de titulo Ecclesiastico, *id verò Beneficium resignari non possit, nisi factâ mentione, quòd ad illius Beneficii titulum sit promotus: neque ea resignatio admittatur nisi constito, quòd aliunde vivere commodè possit, & aliter resignatio facta nulla sit.* De patrimoniali verò, *atque illa* (bona) *deinceps sine licentia Episcopi alienari, extingui, vel remitti nullatenus possint, donec Beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint.*

Q. 6°. *Tituli Clericalis resignatio aut alienatio poteſt-ne fieri abſque licentia Epiſcopi, quando promotus aliunde habet unde commodè vivat?*

R. Alii affirmant, alii magis ad mentem Concilii & veterum Canonum negant; quia quâ ratione titulus ante ordinationem eſt approbandus ab Epiſcopo, eâdem ratione quæ obveniunt bona poſt ordinationem, ſunt ab eo exploranda & acceptanda loco prioris tituli. Hinc Concilium Tridentinum capite ſæpiùs laudato vetat, ne reſignatio Beneficii ad cujus titulum quis ordinatus eſt, admittatur, niſi fiat mentio, quòd ad illius Beneficii titulum ſit promotus; & conſtiterit, quòd aliunde commodè vivere poſſit, ne ſcilicet occaſione reſignationis & alienationis ordinatus aliquando in opprobrium ſacri Ordinis mendicare cogatur. Atque hâc de causâ Clerus Gallicanus anno 1625. decrevit neminem ex Regularibus profeſſis eſſe ordinandum, niſi Monaſterium, in quo profeſſus eſt, promiſerit ſe ei, quolibet criminis prætextu ejectus fuerit, alimenta ex ſuis reditibus ſuppeditaturum. Præiverat anno præcedenti Concilium Burdigalenſe c. 6. de Subdiaconatu. Ab hac generali regula exceptos ſe aſſerunt Patres Societatis Jeſu, ex privilegio Gregorii XIII. quo liberè ejicere poſſunt, qui poſt emiſſa apud ipſos vota ſimplicia ordinati ſunt ad titulum paupertatis, cùm aliæ Congregationes, in quibus nulla fit ſolemnis profeſſio, alumnos ſuos abſque titulo Eccleſiaſtico vel patrimoniali ad ſacros Ordines promovere nequeant.

Caput XI.

De effectibus Sacramenti Ordinis.

Q. 1°. *Quotuplex est effectus Sacramenti Ordinis?*

R. Triplex, nempe gratia habitualis, seu sanctificans; gratia sacramentalis; & character.

Quod autem gratia sanctificans conferatur per Sacramentum Ordinis, probatur tum generatim ex dictis de efficacia Sacramentorum novæ legis, Tractatu de Sacramentis in genere capite 4. ubi demonstravimus gratiam sanctificantem esse communem effectum omnium Sacramentorum à Christo institutorum: tum speciatim ex capite quarto hujus Tractatûs, in quo ex Scripturâ & Traditione evicimus adversùs Novatores, Ordinationem esse Sacramentum novæ legis propriè dictum.

Confirmatur ratione, quâ utitur sanctus Thomas in Supplem. quæst. 35. art. 1. *Dei perfecta sunt opera*, inquit, *ut dicitur Deut.* 32. *& ideo cuicunque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ possit congruè fieri .... sicut autem gratia gratum faciens est necessaria ad hoc, quòd homo dignè Sacramenta recipiat; ita etiam ad hoc, quòd homo dignè Sacramenta dispenset. Et ideo sicut in Baptismo (per quem homo fit susceptivus aliorum Sacramentorum) datur gratia gratum faciens; ita in Sacramento Ordinis, per quod homo ordinatur ad Sacramentorum dispensationem.*

Dices: Sacramentum Ordinis ex sæpè dictis ordinatur ad aliorum commodum & salutem: *Omnis Pontifex*, inquit Apostolus Heb. 5. *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis,*

quæ sunt ad Deum: gratia autem sanctificans est in proprium commodum & perfectionem accipientis: ergo gratia sanctificans non est proprius effectus Sacramenti Ordinis, sed gratia gratis data, quæ per se & directè est ad aliorum utilitatem, juxta illud 1. Cor. 12. *unicuique autem datur manifestatio Spiritûs ad utilitatem.*

Distinguo antecedens; ordinatur ad aliorum salutem religioso ac debito modo promovendam, Concedo; ad aliorum salutem indecenter & utcunque promovendam, illorum instar, quibus dicentibus Matth. 7. *in nomine tuo prophetavimus; dœmonia ejecimus, & virtutes multas fecimus*: respondetur, *nunquam novi vos, discedite à me*, &c. Nego antecedens: Scriptum quippe est Levit. 22. v. 6. de Sacerdotibus, *incensum Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.* Unde sanctus Thomas 3. p. qu. 64. art. 6. *non est dubium*, inquit, *quin mali exhibentes se Ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione Sacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem Sacramentorum, quantùm est ex parte ipsius peccatoris... consequens est, quòd tale peccatum ex genere suo sit mortale.* Ergo necesse est, ut Sacramentum, præter characterem seu potestatem Ordinis, conferat initiatis gratiam, & virtutes ei annexas, putà charitatem, religionem, quibus incitentur ac roborentur ad sacra sua munia piè & alacriter obeunda, ne Officia divina persolvant, quemadmodum artifices & mercenarii opera injuncta exequuntur, de iisque dicatur, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me; sine causa... colunt me.*

Instabis: Cùm Ordo sit Sacramentum vivorum, præsupponit in initiando gratiam sanctificantem priùs in Baptismo collatam, vel in Pœni-

tentiæ Sacramento reparatam : ergo eam non confert.

Respondet sanctus Thomas citato articulo ad tertium, negando consequentiam; quia *ad idoneam executionem Ordinum*, inquit, *non sufficit bonitas qualiscunque, sed requiritur* BONITAS EXCELLENS, *ut sicut illi, qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ita & superiores sint gradu sanctitatis.* Alioquin, ait sanctus Bernardus ep. 17. ad Ardutionem, *si altiorem quàm meliorem esse delectat, non præmium, sed præcipitium expectamus.*

Ergo per Sacramentum Ordinis non quivis gratiæ gradus, sed excellens & eximius, quin ipsius gratiæ plenitudo confertur, ut asserit Innocentius I. epist. 18. ubi de Hæreticis sic scribit, *nec dare ejus* (Spiritûs sancti) *plenitudinem possunt*, QUÆ MAXIMÈ IN ORDINATIONIBUS OPERATUR. Et sanctus Leo epist. 81. *intelligamus*, inquit, *quantâ & dantium & accipientium devotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum.*

Mira sanè Sacramenti Ordinis efficacia, quâ non è malo bonus, sed è bono melior redditur; nec solùm melior, sed totus in alium hominem interiùs mutatur. *Samuel*, inquit S. Gregorius, vel quivis auctor in caput decimum libri I. Regum, *Saül in principem unxit, Deus autem ei cor aliud immutavit; quia sacrorum Ordinum sacramenta ab Ecclesiæ doctoribus foris accipimus, sed Sacramentorum virtute ab omnipotenti Deo interiùs roboramur. Virtus verò Sacramenti gratia est Spiritûs septiformis, quam certè gratiam qui accipiunt, quasi alio accepto corde immutantur; quia quos gratiâ suâ sanctus Spiritus roborat, esse eos facit protinus quod non erant.* Sanctus Gregorius Nyssenus similia jam protulerat in Orat. in Bapt. Christi : *eadem verbi vis*

etiam Sacerdotem augustum & honorandum facit novitate benedictionis à communitate vulgi segregatum; cùm enim heri ac tempore superiori unus è multitudine ac plebe esset, repentè redditur Præceptor, Præses, Doctor pietatis, mysteriorum latentium Præsul; & licèt nihil corpore vel formâ mutatus, sed quoad speciem externam attinet, ille sit qui erat, invisibili quâdam vi ac gratiâ animam in melius transformatam gerit.

Ergo quamvis gratia sanctificans sit effectus communis omnium Sacramentorum novæ legis; plenitudo tamen gratiæ sanctificantis est effectus proprius Sacramenti Ordinis.

Dices: Illa gratiæ plenitudo datur in Sacramento Confirmationis, ut alibi dictum est: ergo non est proprius effectus Ordinis.

Nego antecedens; diversa quippe gratiæ plenitudo confertur in Confirmatione & Ordinatione, pro diversitate finis & officiorum, ad quæ ordinantur illa Sacramenta; sicut enim alia est plenitudo rivuli, alia fluminis secundùm alvei angustiam vel latitudinem; ita alia est perfectio Laïci, qui in Sacramento Confirmationis spirituali Christi militiæ ascribitur; alia Clerici, qui in Ordinatione dux in sacra illa militia consecratur; adeo ut idem, qui plenus & cumulatus est gratiarum donis ad privatam vitam rectè ac perfectè instituendam, vacuus sit virtutibus ad munia Sacerdotalia ritè obeunda necessariis.

Instabis: Apostoli priùs ordinati sunt Sacerdotes, quàm acceperint gratiæ plenitudinem; in ultimâ enim cœnâ instituti sunt Sacerdotes: die verò Pentecostes repleti sunt omnes Spiritu-sancto, perceperuntque, juxta sanctum Thomam, effectum Confirmationis sine ipso Sacramento: ergo plenitudo Spiritus-sancti non confertur per Sacramentum Ordinis.

Nego conseq. Christus enim potestate, quam excellentiæ vocant, absque usu & applicatione Sacramenti Apostolos charactere Sacerdotali insignivit; sed etsi gratiâ sanctificante essent ornati, quia tamen parcior erat, monuit eos, ne Sacerdotio fungerentur, donec excellens Spiritûs sancti donum toties promissum accepissent: *sedete in civitate*, inquit Luc 24. v. 49. *quoad usque induamini virtute ex alto*, quâ scilicet rectè uterentur potestate sibi jam collatâ. Et ita Apostoli sine Sacramento rem Sacramenti integram successivè acceperunt; ceteri deinceps per Sacramentum, unusquisque pro suo gradu & officio.

Q. 2°. *Illa gratiæ plenitudo confertur-ne semper in ordinatione?*

R. Confertur duntaxat iis, qui à Deo vocantur ad Sacerdotale munus, & ad illud sunt bene affecti, ac debitè præparati; quia Sacramenta novæ legis, etsi per se efficacia, pro dispositione tamen suscipientium plus vel minùs gratiæ conferunt: *Deus thesauro suo providet*, inquit Tertullianus lib. de Pœnit. cap. 6. *nec sinit obrepere indignos.* Rem egregiè illustrat sanctus Gregorius lib. 4. in caput decimum libri primi Regum, comparatione ductâ ab unctione Saülis à Deo electi in Regem Israël: *Quid est*, inquit, *quòd lenticulâ olei* (parvo scilicet vase) *Saül ungitur, nisi quia in fine reprobatur? Velut enim lenticula olei parum habuit, qui spiritalem gratiam projiciendus accepit. Quod in Rectoribus quoque sanctæ Ecclesiæ convenienter accipitur; plerumque enim culmen prælationis accipiunt, qui in charitate Dei & proximi perfecti non sunt; quendam namque affectum charitatis habent*, (nota) *sed plenitudinem non habent. Illa ergo rudis & imperfecta affectio quid est nisi lenticula olei? Nam dum ungit ca-*

put, & non replet, tota quidem effunditur, sed parum exhibet.

Pro unctione verò Davidis, quem Deus invenerat secundùm cor suum, præcipitur Prophetæ lib. 1. Reg. cap. 16. ut impleat oleo non lenticulam, sed cornu suum. Quod expendens idem sanctus Doctor lib. 6. sic habet: *Quando ergo electi promoventur, pleno cornu unguntur, quia ad altitudinem Ordinis proficiunt virtute perfectionis.*

Videant ergo initiandi, quid ex promotione sua sperare debeant; si ad eam vocati, scientiâ & virtutibus ornati accedant; quid verò timere, si non vocati, & rudes scientiâ ac pietate obrepant: *Quasi Deus necesse habeat*, inquit Tertullianus citato capite 6. de pœnitentia, *præstare etiam indignis quod spopondit... Quis enim permittit permansurum id, quod tribuerit invitus? Non enim multi postea excidunt? non à multis donum illud aufertur?*

Q. 3°. *Quid est gratia Sacramentalis, alter ordinationis effectus?*

R. Est jus fundatum in gratiâ sanctificante per Sacramentum Ordinis collatâ, ad accipienda à Deo auxilia supernaturalia, seu gratias actuales, quæ in illustrationibus mentis, & piis motionibus voluntatis consistunt: quibus initiatus illustratur, & accenditur ad ea, quæ sunt muneris Sacerdotalis sanctè ac utiliter peragenda; quia cùm Deus hominem ad aliquam dignitatem assumit, illi consequenter (nisi indignum se præbeat) ea largitur, sine quibus ministerium suum implere non posset. *Qui mihi honoris est auctor*, inquiebat quondam S. Leo serm. 1. in die suæ assumptionis, *ipse mihi fiet administrationis adjutor; & ne sub magnitudine gratiæ succumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem.*

Stupendi hujusce gratiæ sacramentalis effe-

ctus cernebantur in primis Ecclesiis Ministris. Hi quippe, cùm essent illiterati & expertes linguarum, quæ erant propriæ regionum, ad quas mittendi erant; per impositionem manuum simul cum gratiâ sanctificante accipiebant Scripturarum scientiam ac intelligentiam, linguarum dona, & alias gratias gratis datas, prout unicuique opus erat, ut Infideles ad Dei notitiam & cultum adducerent. Hinc S. Hieronymus epist. 85. Sanctus Theodoretus, sanctus Thomas, & alii Interpretes in caput quartum primæ ad Timoth. nomine gratiæ, quam Apostolus v. 14. monet non negligendam à Timotheo, intelligunt non solùm gratiam sanctificantem, sed & dona prophetiæ, scientiæ, & alia charismata collata per impositionem manuum, utpote tunc necessaria ad gentes convertendas & regendas. Enimvero si in Religionis Christianæ exordiis scientiæ Scripturarum notitia, diversarum gentium linguæ, & concionandi facultas comparandæ fuissent juxta naturalem discendi ordinem, Apostoli iis, quos fide imbuerant, idoneos Ministros in Ecclesiis à se fundatis nunquam præficere potuissent. Deus igitur, qui non deest in necessariis, in impositione manuum, præter gratiam sanctificantem, non sine grandi miraculo tribuebat sermonem sapientiæ & scientiæ, genera linguarum, interpretationem sermonum, &c. *Gratias ago Deo meo*, inquit Apostolus 1. Cor. 14. v. 18. *quòd omnium vestrûm linguâ loquar.*

Sed ubi crevit Fidelium numerus, nec defuerunt in Ecclesiis Ministri, qui ex Laïcis possent seligere, quos successu temporis ad sacrum ministerium instituerent; desierunt ordinationis miracula, utpotè jam minimè necessaria: *ae*, inquit sanctus Augustinus lib. de vera Re-

ligione cap. 25. *animus semper visibilia quæreret, & eorum consuetudine frigesceret genus humanum, quorum novitate flagravit.* Quanquam Deus in ordinatione non desinit conferre potestates, quæ, ut miraculorum difficultatem & magnitudinem excedunt, ita suscipientibus & videntibus pium horrorem incutere possunt; *quid* enim *est facilius dicere*, inquiebat Christus Matth. 9. *dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, surge, & ambula?* quid difficilius facere ut ea, quæ non erant, essent, vel ea quæ sunt, in aliud convertantur, panis scilicet in corpus Christi, & vinum in ejus sanguinem? sola frequentia & consuetudo efficit ut majora & augustiora isthæc dona propriè non dicantur miracula.

Igitur studio nunc, labore, industriâ, & exercitationibus opus est ad intelligendam linguam Ecclesiæ, & comparandam Scripturarum & aliarum rerum notitiam, quâ quis potens sit docere, *& exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere*, Tit. 1. v. 9. alioquin tentaret Deum, miraculumque ab eo expectaret, quod nefas est, si per impositionem manuum speraret consecuturum se scientiam, & alias animi dotes Sacerdoti necessarias, quas labore & exercitatione acquirere potuit. Quare ante ordinationem exploranda est candidatorum peritia; & si inveniantur minùs habentes, ab Ordinibus sunt arcendi.

Ceterùm, quamvis jam desierint priora illa signa, utpote minimè necessaria, dicente Apostolo 1. Cor 14. *linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus;* manûs tamen impositio quid simile intus operatur in initiato, si, ut par est, dispositus accesserit; virtute enim Sacramenti accenditur ejus desiderium implendi ea quæ desunt passionum Christi, conversionem scilicet

& salutem peccatorum, pro qua spretis omnibus incommodis non solùm sua, sed & seipsum, ubi opus fuerit, libenter impendit: sacram Scripturam, quam jam noverat secundùm litteram, meliùs secundùm spiritum intelligit, ne sit Minister mortis; eam interpretatur prout congruit audientibus; gratia in labiis ejus diffunditur, ut induratos flectat, mœstos consoletur, socordes excitet. Quòd si supernaturalia ejusmodi opera miracula non dicimus, utpote frequentiora, eò tamen præstantiora sunt prioribus signis quæ defierunt, quò anima præstat corpori: *Nunc*, inquit sanctus Augustinus serm. 88. aliàs 18. de verbis Domini, *majores sanitates operatur* (Dominus) *propter quas non est dedignatus tunc exhibere illas minores. Sicut enim animus melior est corpore, sic & melior salus animi, quàm salus corporis. Modò caro cæca non aperit oculos miraculo Domini, & cor cæcum aperit oculos sermoni Domini. Modò non resurgit mortale cadaver, resurgit anima: quæ mortua jacebat in vivo cadavere. Modò aures corporis surdæ non aperiuntur; sed quammulti habent aures clausas cordis, quæ tamen verbo Dei penetrante patescunt, ut credant, qui non credebant; & bene vivant, qui malè vivebant; & obediant, qui non obediebant ..... Cur ergo non miraris credentem, innocentem, Deo servientem; nisi quia conspicis videntem, quem noveras cæcum; conspicis viventem, quem noveras mortuum; conspicis audientem, quem noveras surdum.*

Quod autem eximia ejusmodi dona sint proprii effectus Sacramenti Ordinis.

Probatur ex fine hujusce Sacramenti; Sacramenta quippe novæ legis operantur ea, ad quæ instituta sunt: Extrema unctio v. g. auxilia impertitur ad mortis insultus superandos, tentationesque dæmonis in articulo mortis vincendas,

Matrimonium ad incentiva libidinis extinguenda; consortis turbulentos mores fovendos; liberos pie sanctèque instituendos: quia in hunc finem Christus Ecclesiam sponsam suam duobus illis Sacramentis dotavit. Ergo cùm sacra Ordinatio sit ad constituendos duces populi Christiani, qui illum doceant, dirigant in viâ salutis, legem interpretentur, & adversùs rebelles vindicent; sacras functiones dignè & ad exemplum administrent; dubium non est, quin initiatis ritè præparatis Spiritum tribuat, quo idonei sint ad implenda ministeria ipsis etiam Angelis formidanda, ut loquitur Synodus Tridentina.

Quando Deus elegit septuaginta viros in auxilium Moysis, Num. 11. Spiritum, quo roboratus erat Propheta, in eos deflexit: *Cùmque requievisset in eis Spiritus*, inquit Textus sacer, v. 25. *prophetaverunt, nec ultra cessaverunt.* Iis verò denegaret Spiritum Christi, quos participes facit ejus Sacerdotii, quod in melioribus repromissionibus sancitum est? Absit; ait enim Apostolus 2. Cor. 3. *Sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti, non litterâ sed spiritu.* Confidat ergo sacris Ordinibus legitimè initiatus Deum sibi in omnibus statûs sui officiis non defuturum, si ipse iis non defuerit; quia, ut suprà docebat S. Leo. *Ne sub magnitudine gratiæ succumbat infirmus; dabit virtutem, qui contulit dignitatem.*

Confirmatur ex Concilio Moguntino anno 1549. definiente c. 25. *Ritè ordinatis gratiam divinitus conferri, quâ ad Ecclesiastica munera ritè &* UTILITER *exercenda apti & idonei efficiantur... hancque gratiam esse Ordinis & muneris, non hominum & personarum*, scilicet propter splendidiora carum natalitia, vel naturalem ingenii vim, ac

dicendi facundiam. Longè ante præiverat Concilium Quinisextum can. 64. in quo sic habet, *Non oportet Laïcum publicè disputare, vel docere... sed Ordini à Domino tradito cedere, aurem iis, qui docendi gratiam acceperunt, aperire, & divina ab eis edoceri.* Esto non initiati aliquando nec ingenio cuiquam cedant, nec doctrinæ politioris vacui sint, nec labori parcant; quia tamen ipsis non mandavit Deus eloquia sua, gratia diffusa non est in labiis eorum, nec immeritò iis aptaveris illud 1. Mach. 5. v. 62. *Non erant de semine illorum virorum, per quos salus facta est in Israël.*

Q. 4°. *Gratiæ ejusmodi gratis datæ, quæ ad gratiam sacramentalem pertinere dicuntur, adsunt-ne semper initiatis?*

R. Vi Sacramenti, 1°. non dantur iis, qui in ordinatione suâ obicem gratiæ sanctificanti posuerunt, vel ab ea postmodum exciderunt; quia, ut supra dictum est, gratia Sacramentalis in gratia sanctificante fundatur, sublato autem fundamento ædificium corruat necesse est. 2°. Nec iis debetur, qui Deo non vocante ad Ordines obrepunt, *Quasi verò*, inquit Tertullianus lib. de pœnit. c. 6. *Deus necesse habeat præstare etiam indignis, quod spopondit: quis enim permittit permansurum id, quod tribuerit invitus? Non enim multi postea excidunt? Non à multis donum illud aufertur?* Viderint ergo Clerici, quantâ sollicitudine explorranda sit Dei vocatio; quanto animæ suæ periculo imparati ad Ordines accederent; nisi enim Deus sit honoris auctor, nec erit administrationis adjutor, succumbetque infirmus sub onere dignitatis, nisi divina gratia tribuat incrementa virtútis. 3°. Actualibus ejusmodi donis privantur etiam qui, licèt caveant à peccato mortali, quo solo repellitur gratia sanctificans, multas peccatorum venialium sordes congerunt

ac negligunt; nam ex S. Chrysostomo hom. 34. in epist. ad Heb. *Quomodo ventus incidens in velum laxum & molle, nihil egerit, ita etiam Spiritus-Sanctus in animam mollem & dissolutam.* Et ratio est, quia gratiæ actuales, & peccata venialia, nisi displiceant, sibi invicem adversantur; gratiæ quippe actuales ex sæpiùs dictis sunt divinæ illustrationes & motiones, quibus mens à terrenis erigitur, & ad cœlestia accenditur, ut in Sacerdote refrenetur cupiditas, ferveat charitas Dei & proximi, nec quidquam quæratur in sacro ministerio, nisi quæ sunt Jesu-Christi. En gratia sacramentalis, proprius Ordinis effectus; contra verò peccata venialia sunt ipsamet conversio ad creaturam, rebus terrenis formalis adhæsio, quæ fervorem charitatis extinguit, & cupiditatem inflammat. Quam autem ista sibi sint opposita, nemo non videt. Unde Apostolus 2. ad Tim. 1. *Admoneo te*, inquit, *ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*, hoc est juxta vim Græci textûs, ut oratione & severiori exercitatione, quasi flatu suscites gratiam sanctificantem in Ordinatione tibi per me collatam, ne terrenis affectibus obvoluta, tanquam ignis sub cineribus reconditus ac sopitus, nec te nec alios calefaciat.

DIXI, *vi Sacramenti*, quia Deus nonnunquam utitur malis Ministris in commendationem sacri ministerii, & in salutem electorum. Caïphas, cùm esset Pontifex prophetavit Joan. 11. *Omnia sacramenta*, inquit S. Augustinus lib. 2. contra Parmen. c. 10. *cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.* Idem dicito de Ministris verbi divini, qui licèt tanquam cerea fax accensa sibi detrimentum præstent, ut loquitur Nicolaus I. aliis tamen in tenebris lumen administrant, ut omnes Christiani semper

venerentur Cathedram Christi, etiam quando superbi, vani & cupidi in ea sedent, quemadmodum ipse Christus præcepit honorandam cathedram Moysis, ex quâ Scribæ & Pharisæi vera docebant, quæ ipsi non faciebant, Matth. 18. Fateri tamen vel ipsa experientia compellit fluenta gratiarum ex sacrâ Ordinatione copiosiùs derivari in Sacerdotes, qui dignè vocatione suâ ambulant, purisque affectibus oracula Spiritûs-sancti explanant; quàm in eos, qui se, id est, plausum, lucra, & commoda aucupantur, illos enim videmus verbum Dei veluti ex plenitudine eructantes florere filiorum spiritalium copiâ & fructu; in istos verò cadere illud Prophetæ Oseæ 9. v. 15. *Da eis vulvam sine liberis, & ubera arentia*, ut nec filios in spiritu gignere, nec si quos genuerint, alere & promovere queant; *neque enim æstimare debemus*, inquit S. Hieronymus in hunc locum, *quòd Propheta vulvam sterilem; & ubera arentia corporaliter deprecatus sit.*

Q. 5°. *Quid est character, totius Ordinis effectus?*

R. Est signum Christi in anima indelebiliter impressum, quo initiatus distinguitur à non initiatis; efficiturque idoneus ad functiones Ecclesiasticas obeundas. Singulas definitionis voces, & cetera quæ ad characterem pertinent, exposuimus Tractatu de Sacramentis in genere, cap. 19. & gravissima momenta, quibus suaderi videtur ordinationes fuisse in Ecclesiâ iteratas, solvimus capite 14. ejusdem Tractatûs, in responsionibus ad objectiones ex Traditione petitas. Quapropter istis elucidandis hîc non immorabimur.

SECUNDA PARS.

De Hierarchiâ Ecclesiasticâ.

CAPUT I.

De nomine Hierarchiæ.

Q. 1°. QUid significat Hierarchiæ nomen? R. Sacrum principatum; id enim sonant vocabula Græca, ἱερὸς, Latinè, *sacer*, & ἀρχὴ principatus ex, quibus Hierarchiæ nomen est compositum.

Principatus autem est terminus relativus, significans ordinem ad subditos; nemo quippe sui Princeps est aut Dominus, sed aliorum; *in nomine principatûs*, inquit S. Thomas 1. p. qu. 108. a. 1. *duo intelliguntur, scilicet ipse Princeps & multitudo ordinata sub Principe.*

In Hierarchiâ ergo alii sunt Principes, agentes, ac divinas illustrationes in subditos refundentes, ut Angeli superiores, in inferiores: alii subditi & patientes, seu recipientes divina charismata, ut Laïci in Hierarchiâ Ecclesiasticâ, cujuscunque sint statûs & ordinis.

Q. 2°. *Quare principatus ille dicitur sacer?*

R. Non ita dicitur præcisè ex eo quòd sit institutus à Deo; omnis enim potestas, etiam civilis & politica est à Deo *Rom.* 13. sed quia est in ordine supernaturali & gratiæ, totus versatur in functionibus sacris; & scopus ejus ac finis est

ad Deum adducere,& subditos Dei formes reddere. *Necesse est*,inquit auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 2. *ut & ipse Pontifex pro suæ conditionis naturâ, modo, & ordine in divinis mysteriis ac rebus perficiatur, deificetur, & subditis suis divinam similitudinem, quæ* IPSI DIVINITUS INEST, *pro sua cujusque dignitate impertiat.* S. quoque Gregorius Nazianzenus orat. 1. viros Sacerdotalis Ordinis appellat, *Deum efficientes, Deum operantes*, eo scilicet sensu, quo Scriptura Deos dicit filios Dei adoptivos; & S. Ambrosio Sacerdotium est *Deifica professio*, lib. de dignitate sacerdotali c. 3.

Q. 3°. *Hierarchiæ nomen est-ne perantiquum ?*

R. Occurrit passim in scriptis Veterum, ut S. Thomæ, S. Bonaventuræ, Hugonis Victorini, S. Maximi, Gregorii Magni,quin & S. Dionysii Areopagitæ, sicut crediderunt laudati auctores,& quamplurimi alii, libros de cælesti & Ecclesiasticâ Hierarchiâ à tanto viro fuisse conscriptos. Sed communior est hodie sententia, opera illa quæ circunferuntur sub nomine sancti Dionysii Areopagitæ, esse exarata post quartum seculum;1°. quia Eusebius Cæsariensis,& S.Hieronymus, qui accuratè catalogum texuerunt veterum Scriptorum, nullam hujusmodi operum mentionem fecêre; nec ullus è Patribus ad sextum usque seculum laudavit illa opera,quamvis luculenta suppeditent argumenta adversùs Hæreticos, quos impugnabant Severiani, seu Eutychiani Hæretici; in colloquio cum Catholicis primi omnium ea protulêre sub finem quinti seculi, ita tamen ut asserere ausi non fuerint à sancto Dionysio Areopagitâ esse adornata; sed suspicari se duntaxat dixerint: Catholici verò ea constanter rejecerunt ut spuria, utpote hactenus incognita. 2°. Quia auctor illorum operum describit templorum ornatum, pompam, & ma-

gnificentiam, quâ sacra mysteria peragebantur, Monachorum consecrationes, Cathecumenorum & pœnitentium exercitationes, quæ ad ætatem Apostolorum, & S. Dionysii Areopagitæ non videntur posse referri, cùm Christiani tunc temporis à Paganis exagitati, simul convenire non solerent, nisi de noctu, & in ædibus privatis aut cryptis.

Quidquid sit de auctore illorum operum, certum est ea magno in pretio fuisse habita, ex quo in lucem prodierunt; viri insignes, ut sanctus Maximus, Hugo Victorinus, & alii, profundissimam erudirionem, quæ in iis continetur, suis Commentariis explanarunt; & ex iis operibus deinceps sancti Patres, & omnes Theologi passim hauserunt, unde confirmarent fidei dogmata, & proprias lucubrationes ornarent, ac ditarent. Cùm igitur auctor ille, quicunque tandem sit, primus ex professo de Hierarchiâ tum cœlesti, tum Ecclesiasticâ magnificè scripserit, & ab omnibus Veteribus recentioribusque laudetur, mirum videri non debet, si ex incerti auctoris libris, manibus omnium tritis, multa depromamus nostro instituto accommodata.

CAPUT II.

De notione Hierarchiæ.

Q. 1°. QUid est Hierarchia?

R. Sic describitur ab auctore libri de hierarchiâ cœlesti cap. 1. *Est Hierarchia, meo judicio, sacer Ordo, scientia, & actio, quæ ad Deiformitatem, quantùm fas est, accedit, atque ab insitis sibi divinitus illustrationibus, proportione quâdam ad Dei subvehitur imitationem.*

Tria ergo in Hierarchiâ includuntur, scilicet

facer Ordo, fcientia, & actio. Sacer Ordo, juxta hujufce loci Interpretes, eft facra poteftas, feu auctoritas à Deo ordinata ad perficiendos fubditos. Scientia funt divinæ illuftrationis motiones, & alia charifmata, quibus Hierarchia fit Deiformis, veluti fpeculum puriffimum radios divini luminis excipiens, ut in fubditos transfundat. Actio funt functiones Hierarchiæ, de quibus poftea. *Tria*, inquit Hugo Victorinus libro 4. annot. in Hierarchiam, *in definitione Hierarchiæ principalia proponit, quæ perficiant ipfam Hierarchiæ definitionem. Sunt autem Ordo: fcientia & actio. Horum trium fi defuerit unum aliquod, non conftat Hierarchia: Primum eft Ordo divinus, id eft, poteftas à Deo ordinata, & fecundùm Deum difpofita; à Deo quippe eft per ordinationem, & fecundùm Deum eft per imitationem. Deinde quia omnis poteftas quæ à Deo ordinata eft, ad aliquid perficiendum atque complendum ordinata eft, fequitur in definitione poft Ordinem fcientia & actio. Scientia quidem, quâ quid faciendum fit, intelligant: actio verò, quâ quod intellexerint, agendum perficiant. In Ordine officium, in fcientia difcretio, in actione minifterium. Sine Ordine præfumptio eft actio: fine actione negligentia eft Ordo: fine fcientiâ verò & actio reprehenfibilis, & Ordo inutilis.* Ex hâc Hierarchiæ notione Theologi tum veteres, tum recentiores, Hierarchiam generatim fumptam ad fcholæ normam communiter fic definiunt.

Hierarchia eft poteftas perfonarum facrarum ordinata, debitum in fubditos retinens principatum.

Dicitur 1°. *poteftas*; quia nullus principatus abfque poteftate, & agendi auctoritate.

Dicitur 2°. *perfonarum*, ut extendatur illa definitio ad Hierarchiam cœleftem & Ecclefiafticam: arctabitur autem ad Ecclefiafticam, fi lo-

co personarum dicatur, hominum sacrorum.

Dicitur 3°. *sacrarum;* quæ à Deo divinas illustrationes & alia charismata accipiunt, ut in alios refundant, quemadmodum speculum priùs in se colligit solis radios, quàm corpora vicina collustret atque incendat. *Idem in divinis sanctionibus videre licet*, inquit Pachymeres in cap. 2. cœlestis Hierarchiæ; *dum summus Sacerdos ab ipsâmet Hierarchicâ illustratione acceptam in Presbyteros & Diaconos trajicit. Nisi enim ferrum jam habitudine ignitum fit, nequaquam sane id, cui applicatur, aduret; sic etiam Sacerdos, sive Hierarcha, nisi habitu superno fuerit illuminatus, nequaquam lumen aliis afflabit.*

Dicitur 4°. *ordinata*, quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt, *Rom.* 13. Is autem Hierarchicus ordo est ut media per prima & infirma per media in Deum reducantur: *mos divinitatis hîc est sanctissimus*, inquit auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 5. *per prima, secunda, & inferiora ad divinissimam lucem suam deducere.* Similia habet S. Clemens Alexandrinus lib. 7. Stromatum; quod Pachymeres illustrat similitudine lapidis magnetis, qui primum ferreæ catenæ annulum contingens, sequentes ad se trahit. *Ita* ait, *qui sunt virtute præditi, divino Spiritu attracti cum primâ mansione conjunguntur, deinceps autem alii usque ad postremam.*

Porrò in mirabili illo ordine & concentu tria observant laudati auctores: primum, divinas illustrationes ac monitiones à Deo in supremum Hierarcham, eoque mediante ad medios, & ab his ad ultimos transfundi; sic cum Moyse supremo Hierarchâ veteris Hierarchiæ ore ad os loquebatur; & palàm, & non per ænigmata, sicut cum aliis Prophetis, num. 12. & de plenitudine Spiritûs, quem posuerat in eo, in 70,

Seniores seu Principes transfudit, num 11. Secundum: in superioribus Hierarchis, putà in Seraphinis & Episcopis, contineri perfectiones inferiorum, non vice versâ; habetur quippe cap. 5. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, *eos quidem ordines qui superiores sunt inferiorum etiam illustrationibus, virtutibusque præditos: extremos autem iis, quæ superioribus insunt, carere.* Tertium inferiores in superiores omnem actionem Hierarchicam rejicere ac refundere, utpote qui, tanquam posteriores catenæ annuli, motum à prioribus accipiant; atque ita efflorescit sacer Ordo veluti unum corpus compactum & connexum per omnem juncturam subministrationis secundùm mensuram uniuscujusque membri, ut loquitur Apostolus ad Ephesios 4.

Hujusmodi autem ordinem in Spiritibus cœlestibus inchoat natura, & perficit gratia; quia, ut observavimus ex S. Thoma, Tractatu de Angelis gratia iis major concessa est pro majori eorum naturali perfectione; Deus enim alios aliis perfectiores condidit propter ampliora ministeria, quæ sine abundantiori gratia obire non poterant. At in Hierarchiâ Ecclesiasticâ sola gratia distinguit inter homines; cùm enim sint ejusdem naturæ & perfectionis, ex iis Deus quos vult eligit ad sacrum principatum, & pro dignitatis gradu diversam charismatum mensuram præparat.

Dicitur 5°. *debitum retinens in subditos principatum*, ut significetur ad Hierarchiam complendam, præter ordinem & charismata necessariam esse potestatem jurisdictionis, sine qua non intelligitur principatus; neque enim qui scientiâ, vel sanctioris vitæ meritò aliis prælucet, & errantes salutaribus monitis ac fraternâ correctione ad Deum reducere nititur, principatum

in eos exercet, nisi & auctoritate illos coërcere possit; cùm ejusmodi charitatis officia debeantur non solùm æqualibus, sed etiam superioribus.

Q. 2°. *Quænam jurisdictio requiritur ad constituendam Hierarchiam, exercendosque actus Hierarchicos?*

Nota 1°. ex Tractatu de pœnitentiâ duplicem esse jurisdictionem, scilicet ordinariam, & delegatam. Ordinaria est, quæ competit personæ, v.g. Episcopo, Parocho, ratione statûs ac muneris. Delegata, quæ conceditur ei cui cura aliorum ex officio non incumbit, ut facultas prædicandi, confessiones excipiendi ei concessa, qui Pastor non est.

Nota 2°. ex sancto Thoma in Supplem. qu. 8. art. 5. ad 3. jurisdictionem aliquando delegari simul cum dignitate, ita ut delegatus vice delegantis constituatur, ut Prorex aut Proconsul in politicis, Vicarius Generalis, Officialis, Pœnitentiarius Episcopi in regimine Ecclesiastico: aliquando verò sine dignitate, ut si deputetur quis ad speciale quoddam officium, putà ad concionandum. De solâ jurisdictione delegata controvertitur; de ordinariâ enim dubium esse non potest, quin Hierarchiam perficiat. His præsuppositis,

R. 1°. Jurisdictio delegata sine dignitate non constituit Hierarchiam. Ita S. Thomas 2. 2. qu. 188. art. 4. ad 1. *Dicendum*, inquit, *quòd ille qui operatur ex virtute alterius, agit per modum instrumenti... Unde quòd aliquis auctoritate Prælatorum prædicet, vel alia ejusmodi faciat, non supergreditur discipulatûs, vel subjectionis gradum, qui competit Religiosis.* Et in opusculo adversùs impugnantes Religionem c. 4. *quando Papa dat privilegium alicui Religioso, quòd possit prædicare, non propter hoc committit ei officium, sed magis officii executionem.*

De ejusmodi delegatis intelligendum quod habetur Digest. de Officio delegati, *delegatus non præest jurisdictioni, nec judicio.*

R. 2°. Jurisdictio delegata cum dignitate sufficit ad Hierarchiam; quia sic delegatus una moraliter est persona cum delegante, agit ut conjunctum ejus organum, Archidiaconus v. g. ut oculus Episcopi, Vicarius generalis ut ejus manus, habentque singuli territorium & subditos.

Q. 3°. *Quot sunt actus Hierarchici?*

R. Auctor libri cœlestis Hierarchiæ passim, & omnes deinceps Theologi actus Hierarchicos ad hæc tria capita revocant, nimirum subditos purgare, illuminare, & perficere. Purgare in Ecclesiasticâ Hierarchiâ est Diaconorum, illuminare Presbyterorum, perficere Episcoporum. Sed quomodo actus purgandi locum habeat in cœlesti Hierarchiâ, ubi nihil est coinquinatum, difficultas est quam solvit idem auctor cap. 6. Ecclesiasticæ Hierarchiæ his verbis *à rerum, quarum hactenus scientiâ caruerunt* (inferiores Angeli) *ignoratione quodammodo purgantur, dum à primis & divinioribus essentiis ad sublimiores clarioresque divinarum contemplationum illustrationes promoventur; atque ita in cœlesti Hierarchiâ etiam Ordines sunt, qui illustrantur, & qui perficiuntur; sicut qui purgant, & qui illustrant, & qui perficiunt.* Purgant, qui minora inferioribus annuntiant, illustrant, qui majora; perficiunt, qui præstantissima.

Q. 4°. *Scientia & alia charismata sunt-ne essentiale quid Hierarchiæ?*

R. Minimè, saltem respectu Hierarchiæ Ecclesiasticæ; quia sublatâ parte essentiali, res, quam constituit, pereat necesse est, v. g. sublatâ rationalitate tollitur homo: atqui de fide est in Pastore, qui caret scientiâ & sanctitate, manere

nere characterem Sacerdotalem, in quo fundatur facer Ecclesiæ principatus; Concilium enim Constantiense sess. 15. damnavit duos sequentes Wiclefi articulos; primum, *si Episcopus vel Sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.* Secundum, *Quicunque est humilior, & in amore Christi quoad suam Ecclesiam amantior; est in Ecclesiâ militante major, & proximus Christi Vicarius reputandus.* Vide plura in hanc rem Tractatu de Sacramentis in genere cap. 14.

Dixi, *respectu Hierarchiæ Ecclesiasticæ;* quia ex ep. Judæ v. 6. perduelles Angeli peccando *non servaverunt suum principatum*, qui in cœlestibus spiritibus consistit in divinis illustrationibus, quas superiores transmittunt ad inferiores. Unde in dæmonibus, licèt alii aliis sint in natura perfectiores, nulla tamen est hierarchia, quia in iis nulla illustratio divina, nulla sunt charismata, nec proinde sacer principatus. Contra verò in improbo Sacerdote remanet sacerdotium, Christi character, qui est ad agendum, nempe ad subditos purgandos, illuminandos & perficiendos.

Q. 5°. *Quomodo ergo scientia & alia charismata se habent ad Ecclesiasticam hierarchiam?*

R. Ut conditiones, sine quibus actus hierarchici debito modo non exercerentur, ut fusè probavimus tractatu de Sacramentis in genere cap. 15. Itaque nec contemplatio, nec ferventissima charitas hierarchiam constituunt, sed dignum efficiunt; non potestatem tribuunt, sed potestatem ornant; nam sine scientia & aliis charismatibus hierarchiæ actio reprehensibilis est, & ordo inutilis, inquiebat suprà Hugo Victorinus. Hinc Christus Dominus Apostolis simul cum principatu, & jurisdictionis potestate dedit Spiritum-sanctum, Joan. 20. *Sicut misit me*

Pater, & ego mitto vos.. accipite Spiritum-sanctum, tuncque aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, Luc. 24. quarum notitia est nostræ hierarchiæ substantia, ex Concilio Nicæno II. canone 21. ac demum prohibuit, ne functiones hierarchicas auspicarentur priusquam accepissent eam spiritûs plenitudinem, quæ in alios superefflueret, *sedete in civitate*, inquit Luc 24. v. 49. *quoadusque induamini virtute ex alto*, quia ex suprà laudato cap. 1. Ecclesiast. hierarch. *necesse est ut & ipse Pontifex pro suæ conditionis naturâ, modo, & ordine in divinis mysteriis ac rebus perficiatur, deificetur, & subditis suis divinam similitudinem, quæ ipsi divinitus inest, pro sua cujusque dignitate impertiat.* Sed de iis plura tertiâ parte, ubi de dispositionibus ad Sacramentum Ordinis.

Caput III.

De existentiâ Hierarchiæ.

Constat ex dictis tractatu de Angelis cap. 5. tres Angelorum existere hierarchias, quarum singulæ tribus perficiuntur ordinibus, prima quidem Seraphinis, Cherubinis, & Thronis, quia à S. Thoma & ab aliis passim Theologis vocantur Angeli assistentes, utpote qui Deo assistant tanquam primarii Ministri ejusque Secretorum conscii, quæ Ordinibus secundæ hierarchiæ, scilicet Dominationibus, Virtutibus, & Potestatibus denuntiant, eo ferè modo, quo Ministri, qui sunt à latere Regis, ab ipso accipiunt mandata, quæ ad Provinciarum præfectos deferant, ut ea executioni mandari curent: quod isti præstant per civitatum Magistratus & Decuriones, qui injunctis operibus incumbunt. Sic Angeli secundæ hierarchiæ universales divi-

næ providentiæ rationes à primâ hierarchiâ acceptas manifestant Angelis tertiæ hierarchiæ, scilicet Principatibus, Archangelis, & Angelis, qui toti incumbunt exequendis operibus per secundam hierarchiam dispositis & ordinatis. Principatus quidem universaliora curant, putà Regna, & alias hominum societates, Archangeli verò & Angeli singularia administrant, illi majora, isti minora. Et ita homines respectu hierarchiæ cœlestis sunt in statu initiandorum, ut fusiùs exposuimus cit. cap. de Angelis. Sed difficultas est utrùm præter hierarchiam cœlestem agnoscenda sit etiam hominum hierarchia. Itaque

Q. 1°. *Existit-ne hierarchia Ecclesiastica?*

R. De fide est existere, sic enim definiit Concilium Tridentinum sess. 23. can. 6. his verbis, *si quis dixerit in Ecclesiâ Catholicâ non esse hierarchiam divinâ ordinatione institutam, quæ constat, ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris; anathema sit.*

Probatur: quia ex dictis tria hierarchiam constituunt, nempe sacer ordo, seu potestas divinitus ordinata, charismata, & actio: atqui isthæc tria reperiuntur in Ecclesiâ Catholicâ.

Ac primò quidem supremam potestatem Christus promisit Matth. 16. v. 19. his verbis: *tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis,* Generatim verò omnibus Apostolus ait Matth. 18. v. 18. *amen dico vobis quæcunque alligaveritis super terram,* &c.

Per claves autem significatur jus regendi Ecclesiam, & peragendi omnia, quæ ad illius regimen spectant, ut ordinatio Ministrorum, absolutio à peccatis, Evangelii prædicatio, scripturarum interpretatio, excommunicandi auctori-

tas;qui enim habet claves civitatis, vel domûs, dominus est ut eam aperiat vel claudat, & quos voluerit in eam admittat,vel ab eâ excludat. Sicut ergo Regibus, dum ineunt possessionem Urbium, dantur claves earum; *ita Christus*, interprete S. Chrysostomo hom. 55. in Matth. *Cùm Petrum universo terrarum orbi præponere disponeret, ait*, tibi dabo claves regni, *non terrarum, ne terrena & temporalis putaretur illa potestas, sed*, regni cœlorum: quæ expendens sanctus Gregorius lib. 4. ep. 32. sic scribit, *voce Dominicâ sancto & omnium Apostolorum Principi Petro, totius Ecclesiæ cura commissa; ipsi quippe dicitur*, tibi dabo claves regni cœlorum.

Quod Christus daturum se promiserat ante passionem, implevit postquam à mortuis resurrexit; Petro enim dixit Joan. ultimo, *pasce oves meas;* & omnibus simul Apostolis Jo. 20. *sicut misit me Pater, & ego mitto vos,* hoc est eam potestatem, quam dedit mihi Pater,in vos transmitto, ut ipsemet exponit Matth. 28. v. 18. *dicens, data est mihi omnis potestas in cœlo & in terrâ. Euntes ergo* (& ex illa potestate) *docete omnes gentes*, &c.

Secundò divina charismata non desunt in Ecclesiâ Catholicâ; nam ex dictis de effectibus Sacramenti Ordinis,per hujusmodi Sacramentum confertur Spiritûs plenitudo, & potestas ministrandi Sacramenta ad Fidelium sanctificationem instituta.

Tertiò Apostoli & eorum successores hactenus actus hierarchicos exercuerunt, & etiamnum exercent, subditos purgant, illuminant, ac perficiunt: ergo revera existit hierarchia Ecclesiastica.

Dices; ibi non est Hierarchia, ubi non est sacer principatus: atqui in Ecclesiâ Catholicâ non existit sacer principatus: ergo.

Minor probatur: quia Angeli ultimæ hierarchiæ in homines principatum exercent; mos enim divinitatis est, infirma per media adducere, ut supra dicebamus, huncque mirum ordinem sensibiliter exhibuit Gen. 28. scala mystica à terra ad cœlum usque pertingens, cujus cacumini Deus erat innixus, videbanturque Angeli per eam descendentes, divinæ providentiæ mandata executuri, & ascendentes quasi hominum vota oblaturi, & rationem suæ administrationis reddituri; sunt enim administratorii spiritus in ministerium missi, nempe à Christo Domino, qui à B. Joanne visus est Apocalypseos cap. 5. *tanquam agnus occisus habens cornua septem, & oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram*; quia per illos cœlestes spiritus, utpote fortissimos ac vigilantissimos, Christus ventilat adversarias potestates, tuetur homines, ac in via salutis dirigit, sicut scriptum est Ps. 90. *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis; in manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Isthæc autem ministeria hierarchicè, id est, eo ordine & eâ auctoritate perficiunt, quæ decent sacrum eorum principatum. Ordine quidem; quia Angeli tertiæ hierarchiæ principes, universaliora administrant in terris, præsunt Regnis, Provinciis, & toti Ecclesiæ, ut colligitur ex cap. 10. Danielis v. 13. & 20. ubi alius vocatur Persarum Princeps, alius Græcorum, alius, nempe Michaël Synagogæ defensor perhibetur: Archangeli verò & Angeli singularia curant, illi majora, isti minora. Auctoritate etiam pollent, ut patet ex cap. 23. Exodi v. 20. & 21. ubi sic habetur, *ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via.. observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes; quia non dimit-*

tet, cùm peccaveris, & est nomen meum in eo. Ergo Angeli tertiæ hierarchiæ principatum exercent in homines tanquam in sibi subditos, ac proinde nulla est hierarchia Ecclesiastica.

Concessa majore, nego minorem, cujus confirmationem distinguo: Angeli tertiæ hierarchiæ principatum in homines exercent, quoad aliqua, & modo invisibili, concedo: quoad omnia, eaque præcipua, & modo visibili, nego: sicut enim Deus, licet Angelorum ministerio ordinem suæ providentiæ exequatur circa res terrenas, nihilominus constituit Reges & Principes, qui cum potestate temporalia administrant, jura suis subditis decernunt, bonos juvant ac promovent, protervos coërcent & puniunt: ita in ordine supernaturali Deus per Angelos quidem homines interiùs illuminat, monet, terret, ut fugiant à facie arcûs, & ad ipsum rectâ tendant, atque eatenus homines subditi sunt cælesti hierarchiæ; sed propterea ex Apostolo Hebræorum 2. *Non Angelis subjecit Deus orbem terræ futurum*, id est, Ecclesiam, qualem prædixerunt Prophetæ futuram post Christi resurrectionem, nec illis tradidit claves regni cœlorum, & potestatem ligandi & solvendi, seu externum Ecclesiæ regimen; sed iis duntaxat, quibus dixit Joan. 20. *sicut misit me Pater, & ego mitto vos;* & Matth. 28. *data est mihi omnis potestas in cælo & in terrâ: euntes ergo, docete*, &c.

Instat Calvinus lib. 4. Instit. c. 11. parag. 8. Christus principatum Apostolis, & eorum successoribus interdixit, ait enim Matth. 20. vers. 25. & 26. *Principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos; sed quicunque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister ... sicut Filius hominis non venit ministrari sed ministrare*, ergo.

Distinguo subsumptum: Christus Apostolis interdixit principatum politicum, transeat; spiritalem, nego: verbis enim, quæ hic opponuntur, docet discipulos, quomodo uti debeant potestate sibi traditâ, scilicet ut in eâ per charitatem spiritus serviant invicem, ut dicitur Gal. 5. & quidem Magistri & Domini sui exemplo, qui, cùm in formâ Dei esset, Philip. 2. formam servi accepit, in quâ discipulis etiam ministravit, quod expendens Eusebius Cæsariensis in opusculo in illud, *non veni pacem mittere*, sic scribit, *si Dominus in figurâ servi propter dilectionem sponsæ; qui naturâ servi sunt, quam figuram debent assumere?* Principatum non deposuit, quod erat impossibile; sed quodammodo illum oblitus ad pedes discipulorum se dejecit, & propter nimiam suam charitatem omnia sustinuit pro servorum salute; quia (ut scribit S. Gregorius Nazianzenus ad Tyanensem Archiepiscopum, ne in Monachos animadverteret, quod saxis tantum virum etiam ad altare sacrificantem impetiissent) *pœnam sumere, improbitatem coërcere; at injuriam tolerare, vel probitatem adducit, quod perfectius est:* hinc S. Chrysostomus homilia 1. in ep. ad Tit. *non tam ad principandum promovetur*, inquit, *quàm ad serviendum innumeris dominis, qui contraria cupiunt semper & dicunt.* Sanctus quoque Gregorius lib. 9. epist. 38. *per Episcopatûs onera servus sum omnium factus;* & quilibet deinceps Summus Pontifex suis epistolis ac mandatis hunc titulum præfixit, *servus servorum Dei*, absque tamen præjudicio spiritualis principatûs, sed exemplo Apostoli, qui cùm omnium servum se fecisset, ut plures lucrifaceret 1. Cor. 9. v. 19. scribit 2. Cor. 10. v. 6. se in promptu habere ulcisci omnem inobedientiam.

Dixi in primâ parte responsionis, *transeat*; ab-

solutè enim falsum est Christum prohibuisse, ne sacerdotium & principatus politicus in unâ & eâdem personâ sociarentur, ut contendunt heterodoxi; quia ambæ illæ potestates non sunt contrariæ, quin à Deo sic ordinatæ sunt, ut mutuò se juvare debeant. Enimvero potestas Ecclesiastica auxilium politicæ aliquando implorare cogitur adversùs subditos impios & contumaces, qui ejus imperium contemnunt; scriptum quippe est Is. 60. v. 10. *Reges eorum ministrabunt tibi*, & v. 12. *gens enim & regnum quod non servierit tibi, peribit.* Et vicissim potestas politica indiget Ecclesiasticâ, ut cives non ad oculum Principi serviant, sed ex animo & sicut Domino. Quid ergo obstat, quominus duæ illæ potestates sub duplici titulo in unâ & eâdem personâ existant distinctæ & impermixtæ, cùm coadunatæ promptiùs se mutuò juvare queant?

Dices; lex est per Apostolum promulgata 2. Tim. 2. *nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat, cui se probavit*, unde S. Bernardus lib. 2. de Consid. ad Eugenium Summum Pontificem c. 6. n. 2. *ergo tu, & tibi usurpare aude aut dominans Apostolatum, aut Apostolicus dominatum. Planè ab alterutro prohiberis: si utrumque similiter habere voles, perdes utrumque... forma Apostolica hæc est, dominatio interdicitur, indicitur ministratio.* Ergo principatus spiritualis & politicus in unâ personâ sociari nequeunt.

Nego conseq. namque 1°. Apostolus per negotia secularia non intelligit regimen politicum, alioquin intempestiva admodum foret ejus commonitio; cùm Timotheo & aliis Ecclesiæ Ministris vix per infideles tunc temporis liceret vivere, nedum imperare; sed monet duntaxat, ne pro conquirendis vitæ necessariis se implicet negotiis mundanis, putà mercaturâ, negotiatio-

nibus,&c. Sanctus verò Bernardus non improbat principatum temporalem in Summo Pontifice; cùm epistolâ 244. acriter perstringat Romanos, quòd vectigalia Summo Pontifici debita sibi vindicarent, juberentque eum decimis & oblationibus contentum more prisco vivere. Hoc igitur unum contendit Sanctus Doctor, nimirum administrationem temporalem esse statui Summi Pontificis accidentariam, non à Christo sed ab aliis concessam, non ut potestatem spiritualem impediat aut distendat, sed ut illi inserviat. *Esto*, inquit, *ut aliâ quâcunque ratione hæc* (temporalia) *tibi vindices; sed non Apostolico jure. Nec enim tibi ille dare quod non habuit, potuit. Quod habuit, hoc dedit, sollicitudinem, ut dixi, super omnes Ecclesias.*

Q. 2°. *Utra ex Angelicâ & Ecclesiasticâ hierarchiâ est præstantior?*

R. Angelica præstantior est Ecclesiasticâ quoad modum suscipiendi divinum lumen, & illud inferioribus communicandi; cùm enim Angeli sint Spiritus ab omni materiâ secreti & naturæ longè excellentioris quàm homines, divinas illustrationes percipiunt & communicant puriùs ac plenius, sine phantasmatibus & symbolis sensibilibus, quod non possunt homines, quorum cognitio pendet à sensibus; ideoque infimus Angelus, ex S. Thoma 1. p. q. 108. a. 2. ad tertium, superior est supremo homine nostræ hierarchiæ, potestque illum illuminare ac perficere, & quidem altiori modo, quàm ordines nostræ hierarchiæ. Simpliciter tamen & absolutè hierarchia Ecclesiastica antecedit Angelicam; quia omnis Angelorum principatus inferior est Christi Sacerdotio, quod in hierarchiâ Ecclesiasticâ operatur. Quid enim aliud character Sacerdotalis, in quo fundatur nostra hierarchia, nisi configu-

ratio & participatio Sacerdotii Christi? Alias quomodo Christus sempiternum haberet Sacerdotium, si nostrum ab eo esset distinctum, & Sacerdotes in novâ lege Christo succederent, quemadmodum in veteri Sacerdotes succedebant Aaroni? Nostrum ergo Sacerdotium est imago impressa & splendor Sacerdotii Christi, cujus tot sunt emicantes radii, tot rami expansi, tot rivuli largitate exundatis gratiæ profluentes, quot sunt qui per ordinationem consecrantur. Ergo hierarchia Ecclesiastica sub eo respectu non est subdita Angelicis hierarchiis sicut tertia secundæ, & hæc primæ; sed à Christo immediatè (quemadmodum Angeli primæ hierarchiæ à Deo) charismata percipit & Deiformis efficitur? Ad quid verò? ad actus hierarchicos longè præstantiores & diviniores hierarchicis omnium Angelorum actibus. Illi quippe non perficiunt inferiores in sanctitate aut in visione & amore beatifico, sed in notitiâ duntaxat secretorum sapientiæ Dei circa rerum creatarum administrationem, ut notat S. Thomas 1. p. q. 108. a. 1. ad 2. *Quantùm*, inquit, *ad cognitionem ipsius Dei, quem omnes uno modo (scilicet per essentiam) vident, non distinguuntur in Angelis hierarchiæ, sed quantum ad rationes rerum creatarum.* Contra verò nostri hierarchiæ Sacerdotii Christi participes ac verè Christiformes in ipso & per ipsum inferiores purgant non solùm ab ignorantiâ, sed à peccatis etiam gravissimis, per gratiam & Spiritum-sanctum, quem communicant, filios Dei adoptivos & divinæ naturæ consortes efficiunt, heredes Dei & coheredes ac membra Christi. Quid autem ejusmodi functionibus cogitari potest sublimius ac divinius?

Dices: ex S. Thomâ 1. p. q. 108. a. 8. & ex aliis passim Theologis, homines in patriâ ad

Ordines Angelorum assumentur desertorum locum occupaturi; neque enim in cœlo erit alia hierarchia hominum, alia Angelorum, sed sicut veteris legis hierarchia via erat in nostram, quam significabat, & in quam assumpta est; ita etiam nostra hierarchia est via in cœlestem, & signum ejus: ergo Angelorum hierarchia est nostrâ perfectior.

Distinguo consequens: perfectior est secundùm quid, & quoad modum excipiendi & transmittendi divinas illustrationes, concedo: perfectior est simpliciter & absolutè, nego consequentiam propter rationes allatas. Itaque hierarchia Ecclesiastica media quidem est inter veterem & Angelicam; quia functiones veteris erant duntaxat umbræ & figuræ rerum quas Hierarchia Ecclesiastica dispensat sub quibusdam tamen signis sensibilibus & symbolis corporeis, qualia sunt Sacramenta, Scripturæ sacræ, quæ in cœlesti Hierarchiâ locum non habent, cùm ibi nuda & aperta fulgeat veritas. Sed longè præstantiora & diviniora charismata ministrantur in hierarchiâ Ecclesiasticâ, quàm in cœlesti; Angeli quippe superiores promovere nequeunt inferiores ad altiorem sanctitatis & gloriæ gradum, quemadmodum nostri hierarchiæ, qui ex iis quos purgant, illuminant, ac perficiunt quosdam ad supremos Angelorum Ordines perducunt.

Absit autem, ut quos Deus suscitat à terrâ inopes, & de stercore erigit pauperes, ut collocet eos cum principibus populi sui, inde intumescant, & supra ceteros sese efferant; vices enim Christi gerunt, illumque exhibere debent, qui cùm in formâ Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, & factus obediens usque ad mortem crucis, ut, sicut probavit se Fi-

lium Dei per mansuetudinem, humilitatem & patientiam, refulsitque ejus divinitas in laceratione proprii corporis, quo, veluti velo, tegebatur; ita characterem Christi in seipsis commendent in humilitate ambulantes, sicut ille ambulavit. Quomodo verò conciliari queat Sacerdotis constantia & firmitudo cum tantâ humilitate, patientiâ & mansuetudine, fusè exposuimus in Praxi pœnitentiali Tractatu 1. cap. 3. usque ad finem capitis.

Q. 3°. *Sunt-ne agnoscendi Ordines in Hierarchiâ Ecclesiasticâ sicut in cœlesti?*

R. De fide est Hierarchiam Ecclesiasticam ex institutione divinâ constare tribus Ordinibus, nempe Episcopis, qui in eâ sunt quod Seraphini in primâ Angelorum Hierarchiâ, Presbyteris, & Ministris: sic enim definiit Concilium Tridentinum sess. 23. can. 6. jam laudato: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholicâ non esse Hierarchiam divinâ ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris & Ministris, anathema sit.* Isthæc Concilii sanctio probata manet ex dictis de Episcopatu, Presbyteratu & Diaconatu, quos demonstravimus esse à Christo institutos.

Q. 4°. *Quinam Ministri notantur hic à Concilio?*

R. Concilium noluit ingredi scholæ controversiam, num Ordines Diaconatu inferiores sint Hierarchici.

Q. 5°. *Quid sentiendum est in hâc scholæ controversiâ?*

R. Subdiaconatus & alii inferiores Ordines non sunt hierarchici, nisi impropriè & imperfectè: 1°. quia non sunt à Christo instituti, ut suprà probavimus: atqui hierarchia Ecclesiastica, ex Concilio Tridentino est divinâ ordinatione instituta: ergo. 2°. Sancti Patres, ut S. Ignatius, S. Clemens Alexandrinus, Tertullianus, tres

tantùm numerant in Ecclesiâ duces & Principes, scilicet Episcopos, Presbyteros, & Diaconos: *Non alios judices domus Israël expressè affirmat*, inquit S. Hieronymus in caput tertium Michææ, *nisi Episcopos, Presbyteros, & Diaconos.* Et in caput secundum Epistolæ ad Titum: *non solùm Episcopi, Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum*, CUI PRÆSIDENT, *conversatione, sermone, ac scientiâ præcedant; verùm & inferioris gradûs Exorcistæ, Lectores, & Æditus, & omnes omnino, qui domui Dei serviunt.*

Dices 1°. Ex auctore libri Ecclesiasticæ hierarchiæ tres sunt actus hierarchici, nempe purgare, illuminare, & perficere: atqui non solùm Diaconi, sed etiam inferiores Ministri immundos purgant, quatenus eos ad sacra mysteria præparant, Lectores & Subdiaconi per lectionem sacrorum librorum, Exorcistæ per orationes super energumenos: ergo.

Distinguo minorem; purgant ex institutione Ecclesiæ ministerialiter, & ad Diaconi imperium, cujus vices gerunt, Concedo: auctoritativè, Nego minorem: neque enim, quos purgant, possunt punire, aut aliquid eis imperare, nisi quod à Diacono ordinatum & imperatum fuerit. Hinc lib. 8. Constit. cap. 28. Diaconi habent excommunicandi potestatem, non inferiores Clerici, quos Ecclesia instituit in adjutorium Diaconorum.

Distinguo similiter consequens; ergo Subdiaconi & inferiores Ministri sunt Hierarchici & Principes imperfectè & impropriè; quo sensu eos Tractatu de Angelis inter hierarchas numeravimus, Concedo: perfectè & propriè, Nego consequentiam: non enim sunt à Christo instituti, nec habent subditos, in quos vim coërcitivam exerceant, quæ tamen ex dictis ad

principatum propriè dictum requiritur.

Dices 2°. Diaconi ordinati sunt ad ministerium, non ad principatum: ergo non sunt Hierarchiæ & Principes.

Distinguo antecedens; ad ministerium Episcopo & Presbytero exhibendum, respectu quorum principatum non exercent, Concedo: ad ministerium, non ad principatum respectu inferiorum Clericorum & plebis, Nego antecedens: Diaconi enim, quos Cardinales vocant, hoc est, qui ex ordinatione suâ ascripti sunt obsequio alicujus Ecclesiæ, cogunt inferiores Clericos, puniunt, Fidelibus Eucharistiam dispensant, & alia munia hierarchica obeunt, propter quæ Præsides expressè vocantur à Concilio Antiocheno can. 1. Sed de Diaconis fusè egimus capite 5. parag. *6*.

De Ordine verò Episcoporum & Presbyterorum in hierarchia gravia supersunt examinanda, ac primò quidem, utrùm omnes Episcopi jure divino sint ejusdem gradûs in hierarchiâ Ecclesiasticâ, & Romanus Pontifex iis præemineat ex solo jure Ecclesiastico, propter veterem urbis Romanæ præeminentiam supra ceteras Romani imperii civitates & provincias; id enim contendunt Græci schismatici & Pseudoreformati. 2°. utrùm & quomodo Episcopi principatum obtineant: an à summo Pontifice, ut asserunt nonnulli è Catholicis; an à Christo immediatè 3°. Utrum ex Presbyteris curati seu Parochi à Christo immediatè habeant potestatem jurisdictionis, constituantque alterum principatûs Ordinem.

CAPUT IV.

De Romano Pontifice.

UT perspicuè demonstretur primatus Romani Pontificis, tria sunt stabilienda. Primum, sanctum Petrum fuisse à Christo constitutum Caput & Principem omnium Apostolorum, ac consequenter totius Ecclesiæ. Secundum, sanctum Petrum Romam perrexisse, ibique Ecclesiam fundasse, quam rexit usque ad mortem. Tertium, Romanum Pontificem sancti Petri revera esse successorem, ac proinde gaudere ejus primatu.

PARAGRAPHUS I.

Utrùm sanctus Petrus fuerit Princeps Apostolorum & caput totius Ecclesiæ?

RESpondeo affirmativè cum omnibus Catholicis.

Probatur 1°. ex Scripturâ, in quâ hæc tria observantur. Primum Christus ante passionem disertis verbis supremam in Ecclesiâ potestatem sancto Petro promisit Matth. 16. v. 18. his verbis, *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus*, (Syriacè *Cephas*, id est, *Petra*) *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam ... & tibi dabo claves regni cœlorum.* Quòd autem nomine clavium significetur suprema potestas, exposuimus suprà capite tertio.

Secundum, Christus post resurrectionem promissum implevit Joan. cap. 21. & ultimo v. 15. ubi cùm singularem erga se amorem à Petro exegisset, tum curam charissimæ suæ sponsæ, Ecclesiæ scilicet, actu & de facto ipsi credi-

dit, *pasce*, inquit, *agnos meos*; & iterùm, *pasce oves meas*, hoc est, interprete sancto Epiphanio suprà laudato adversùs Aërium hæresi 75. pasce matres & filios, Pastores & plebem.

Tertium, Petrus in Scripturâ aliis Apostolis præponi passim legitur, Matthæi 10. Marci 3. & Lucæ 6. primus inter Apostolos numeratur, quamvis sanctus Andreas frater ejus natu major ante ipsum fuerit vocatus. Joan. 13. à Petro Christus cœpit lavare discipulorum pedes. Matth. 17. v. 26. didrachma seu tributum pro solo Petro solvitur, ut ostenderetur ejus excellentia supra ceteros, inquit sanctus Chrysostomus, quasi in Petro tota Christi familia contineretur; atque inde alii discipuli suspicati sunt Petrum ipsis præponendum fore, ut notat sanctus Hieronymus in hunc locum, colligiturque ex iis verbis sequentibus: *In illâ horâ accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes; quis, putas, major est in regno cœlorum?* Luc. 22. v. 31. Christus monet Apostolos agitandos fore gravibus tentationibus, *ecce satanas*, inquit, *expetivit vos, ut cribraret vos sicut triticum*: tum specialem suam curam erga Petrum, tanquam familiæ suæ caput, significans subdit: *Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quæ verba expendens sanctus Leo serm 3. in anniversario assumptionis suæ, sic loquitur: *Specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur: tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur.* Actuum cap. 1. v. 15. Petrus discipulis congregatis tanquam *chori Princeps, & is, cui à Christo grex commissus fuerat*, inquit

sanctus Chrysostomus homil. 3. in Act. decernit unum eligendum in Judæ proditoris locum. Act. 3. Petrus primus omnium Evangelium promulgat; *quia*, inquit sanctus Chrysostomus in hunc locum, *omnium erat os, sed astabant illi undecim testimonio suo comprobantes, ea quæ ab illo dicebantur.* Act. 10. ad Petrum è cœlo dimittitur linteum quatuor angulos habens, per quod figuratur orbis terrarum quatuor partibus distinctus, moneturque Petrus curâ ipsius ac sollicitudine Gentiles per quadrupedia & omnis generis animalia designatos in mysticum Christi corpus esse trajiciendos. Act. 12. pro Petro in carcere detento *oratio fiebat sine intermissione in Ecclesiâ ad Deum:* in quem locum scribens sanctus Chrysostomus ait, *Patrem omnes quærebant.* Nec ita solliciti referuntur sive pro sancto Jacobo, sive pro sancto Stephano priùs interfectis. Act. 15. in controversia pro legalibus. Coacto Concilio Petrus primus loquitur, decernitque iis non esse subjiciendas gentes ad fidem conversas. Galat. 1. v. 18. Paulus ex persecutore vas electionis factus venit Jerosolymam ut videret Petrum.

Probatur 2°. ex sanctis Patribus, non solùm Latinis, sed etiam Græcis, qui laudatos textus Matth. 16. & Joan. 21. in sensu nostræ responsionis accipiunt.

Origenes in epist. ad Romanos sic scribit: *Petro cùm summa rerum de pascendis ovibus traderetur, & super ipsum velut super petram fundaretur Ecclesia*, &c.

Sanctus Basilius serm. de judicio Dei: *ille beatus Petrus*, inquit, *qui ceteris prælatus discipulis fuit, cui claves regni cælestis concreditæ sunt.*

S. Gregorius Nazianzenus oratione *de servanda moderatione in disputatione*, sic habet: *Vide*

quemadmodum ex Christi discipulis magnis utique omnibus & excelsis, atque electione dignis hic petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habeat, & reliqui discipuli posthaberi se tranquillo animo ferant.

Sanctus Epiphanius hæresi 51. *Petrum elegit, ut dux esset Discipulorum.*

Sanctus Chrysostomus homil. 55. in Matth. *Dominus ait, tu es Petrus, & ego super te ædificabo Ecclesiam meam.* Item, *Deus concedere solus potest, ut futura Ecclesia, tot tantisque fluctibus impetu irrumpentibus, immobilis maneat, cujus Pastor & caput homo piscator & ignobilis.* Sanctum Chrysostomum sequuntur Theophylactus in cap. 22. Lucæ, & Oecumenius in cap. 1. Actuum.

Patribus Græcis unâ voce concinunt Latini.

Sanctus Cyprianus lib. de unitate Ecclesiæ sic habet: *Primatus datur Petro, ut Ecclesia una monstretur.*

Sanctus Hilarius in cap. 16. sancti Matthæi: *ô in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius petra, quæ inferorum leges dissolveret.*

Sanctus Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum: *inter duodecim,* inquit, *unus eligitur, ut capite constituto schismatis tolleretur occasio.* Et in cap. 16. Matthæi, *per metaphoram petræ rectè dicitur ei, ædificabo Ecclesiam meam super te.*

Sanctus Ambrosius in hymno laudum diei Dominicæ, qui jam canebatur tempore sancti Augustini, ut ipse testatur lib. 1. Retractationum cap. 21. *hoc, ipsa petra Ecclesiæ canente, culpam diluit:* Et in cap. ult. Lucæ: *qui solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur.* Similia habent sanctus Leo serm. 3. in anniversario suæ Assumptionis; sanctus Gregorius lib. 7. epist. 27. Venerabilis Beda hom. in festum Apostolo-

rum Petri & Pauli: ſanctus Bernardus epiſt. 237. ad Eugenium ſummum Pontificem, *locus, in quo ſtas, locus illius eſt, quem conſtituit Dominus dominum domûs ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ.*

Dices 1°. Ex Apoſtolo 1. Cor. 3. v. 11. *fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* Hinc ſanctus Auguſtinus lib. 1. Retractationem cap. 21. retractat quod alibi ſcripſerat, Petrum eſſe petram ipſam, ſuper quam Chriſtus ædificavit ſuam Eccleſiam; vultque petram hanc eſſe fidem ſeu confeſſionem ſancti Petri; & ita ſancti Patres communiter interpretati ſunt laudatum à nobis Matthæi locum, *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Super hanc confeſſionis petram*, inquit ſanctus Hilarius lib. 6. de Trinitate, S. Ambroſius lib. 6. in Lucam, *fundamentum Eccleſiæ*, inquit, *fides eſt.* Sanctus Chryſoſtomus hom. 55. in Mat. ſuper hanc petram, id eſt, fidem atque confeſſionem. Sanctus Cyrillus Alexandrinus lib. 4. de Trinitate, *petram nihil aliud opinor, quàm inconcuſſam diſciplinæ fidem*: ergo.

Diſtinguo antecedens, ſolus Chriſtus eſt fundamentum principale, Concedo: miniſteriale, Nego antecedens.

Ad confirmationem reſpondeo, ſanctum Auguſtinum abſolutè non retractare quod priùs ſcripſerat in confirmationem noſtræ reſponſionis; ſed monere duntaxat laudatum textum Matth. 16. poſſe dupliciter intelligi; verba illius ſunt: *Dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quòd in eo tanquam in petra fundata eſſet Eccleſia; qui ſenſus cantatur in ore multorum in verſibus beati Ambroſii*, hoc, ipſa petra Eccleſiæ canente, culpam diluit. *Sed ſcio me poſtea ſæpiſſimè ſic expoſuiſſe, ut ſuper hanc Petram intelligeretur quem Petrus confeſſus eſt;*

non enim dictum est illi, tu es petra, *sed*, tu es Petrus: *petra autem erat Christus*. Quanquam nomen Syriacum, *Cephas*, quod Interpres noster Petrum latinè vertit, petram significat. Unde in sensu litterali vox, *petra*, ad personam Petri referri debet, non ad ejus confessionem; Christus enim manifestè Petrum alloquitur, *tu es Petrus*, sive, *Petra*, *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Ubi pronomen demonstrativum, *hanc*, demonstrant nomen substantivum, quod præcessit, nempe Petrum, non confessionem Petri, aut Christum; cùm nomina illa in præcedenti propositione non exprimantur. Quare posterior sensus, quem sanctus Augustinus hîc præferre videtur, non est litteralis, nec vim argumenti nostri minuit. Fatendum tamen est, ortâ hæresi Arii, quâ negabat Christum esse Patri æqualem ac consubstantialem, Patres extendisse laudata verba, *super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, ad divinitatis Christi confessionem; indeque duxisse hoc argumentum: Ecclesia fundatur in fide & confessione unius veri Dei: atqui ex Scripturâ, Matth. 16. Ecclesia fundata est in confessione, quâ Petrus solemniter professus est Christum esse Filium Dei vivi: ergo reverà Christus est filius Dei naturalis & consubstantialis, non verò adoptivus. Sed laudati Patres ita Arianos urgent hocce argumento; ut nihilominus adhæreant genuinæ ac litterali loci illius interpretationi, ut patet ex citatis textibus sanctorum Hilarii, Ambrosii, Chrysostomi. Quin S. Leo sermone tertio in anniversario suæ assumptionis utramque interpretationem simul conjungit ac confundit; quia revera Ecclesia fundatur in fide seu confessione sacrosanctæ Trinitatis, & in personâ sancti Petri, sed diverso modo. In fide quidem, quæ per di-

lectionem operatur; quia est fundamentum nostræ salutis,& præcipuum charisma Hierarchiæ Ecclesiasticæ, sine quo Hierarchæ & eorum subditi Deiformes esse nequeunt:fundatur etiam in Petro tanquam in suo capite, in quo residet suprema potestas ministerialis:*de toto mundo*, inquit, *unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes sint, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.* Et infra: *Ego fundamentum, præter quod aliud nemo potest ponere; tamen tu quoque petra es; quia meâ virtute solidaris; ut quæ mihi potestate sint propria, sunt tibi mecum participatione communia.* Hîc perspicuè Petrus in propriâ personâ est fundamentum,sed merito confessionis, quam de Christo emisit. Hinc sancto Doctori idem est Ecclesiam fundari in Petro, & in ejus confessione; sic enim pergit, *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Super hanc fortitudinem externum extruam templum, & Ecclesiæ cœlo inserenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget. Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt; vox enim ista vox vitæ est, propter quod dicitur beatissimo Petro, tibi dabo claves regni cœlorum.*

Instabis 1°. atqui sanctus Augustinus ita interpretatur hæc Christi verba, *super hanc petram*, &c. de confessione Petri, ut excludat quam propugnamus interpretationem; sic enim habet serm. 76. aliàs 13. de verbis Domini, *super me ædificabo te, non me super te:* Ergo.

Nego subsumptum;verba sancti Doctoris integrè sunt referenda, ut appareat isthæc malâ fide nobis objici; ait enim, *super hanc petram, quam cognovisti dicens:* tu es Christus Filius Dei

vivi, *ædificabo Ecclesiam meam : id est, super me ipsum filium Dei vivi ædificabo Ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te.* Quis autem ita interpretatus est laudata Christi verba, ut assereret Christum super Petrum esse fundatum? imò omnium Catholicorum vox est, Petrum fundari in Christo, & ab ipso robur & firmitatem accipere: Ecclesia igitur principaliter fundatur in Christo, & ministerialiter in Petro.

Instabis iterum: Ecclesia fundatur quoque in aliis Apostolis, juxta illud Ephes. 2. *superædificati super fundamentum Apostolorum*: ergo.

Distinguo antecedens: fundatur in Apostolis cum subordinatione ad Petrum utpote primum fundamentum ministeriale, Concedo: sine subordinatione, Nego antecedens. Omnes itaque Apostoli sunt fundamenta Ecclesiæ, quia omnes & singuli missi sunt à Christo ad fundandas Ecclesias ubique terrarum, sed sine præjudicio primatûs Petri, qui est primarius lapis ministerialis: plures quippe lapides concurrunt ad fundandum ædificium.

Urgebis: quod Christus promisit Matth. 16. hoc extendit ad ceteros Apostolos cap. 18. *quæcunque solveritis super terram*, &c. Hinc sanctus Leo laudato sermone 3. de sua assumptione, expendens illa Christi verba, *tibi dabo claves regni cœlorum*, ait, *transivit quidem etiam in alios Apostolos jus potestatis istius, & ad omnes Ecclesiæ Principes Decreti hujus Constitutio commeavit.* Et S. Cyprianus l. de unitate Ecclesiæ: *hoc erat utrique*, inquit, *& ceteri Apostoli, quod fuit Petrus*: ergo.

Distinguo antecedens ut suprà; extendit ad ceteros Apostolos salvâ subordinatione ad Petrum tanquam ad eorum caput & Principem, Concedo: absque ullo discrimine, Nego antecedens. Solutionem subministrant iidem ipsi

Patres, qui nobis objiciuntur; sanctus enim Leo post laudata in objectione verba sic pergit, *sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur; Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma præponitur; manet ergo Petri privilegium: ubicunque ex ipsius æquitate fertur judicium.* Et in epist ad Anastasium Imperatorem: *in similitudine honoris,* inquit, *fuit quædam discretio potestatis, & cùm omnium par esset electio, uni tamen datum est ut ceteris præemineret.* Sanctus quoque Cyprianus citato libro de unitate Ecclesiæ sic habet: *quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat & dicat*, sicut misit me Pater, & ego mitto vos; *tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suâ autoritate disposuit.* Quòd autem sanctus Doctor velit Petrum non solùm tempore, sed etiam dignitate esse primum, ibidem declarat his verbis, *Primatus datur Petro, ut Ecclesia una monstretur.* Et infrà, *Ecclesia Domini ramos suos in universam terram copiâ suæ ubertatis extendit, unum tamen caput est, & origo una.*

Dices 2°. Petrus palàm reprehensus est à Paulo, *Galat.* 2. ergo Paulus non agnovit primatum in Petro.

Nego conseq. illa enim reprehensio non fuit auctoritatis & superioritatis; alioquin concludendum esset, Paulum fuisse Petro superiorem, quod ne ipsi quidem Adversarii ex illo facto concluderent. Illa ergo reprehensio fuit charitatis, quâ inferiores nonnunquam tenentur monere, & arguere suos superiores: *rarius & sanctius exemplum Petrus posteris præbuit*, inquit S. Augustinus epist. 82 aliàs 19. *quo non dedignarentur à posterioribus corrigi, quàm Paulus quo confidenter auderent minores majoribus pro defendendâ veri-*

tate, salvâ charitate, resistere. Sanctus Cyprianus etiam epist ad Quintum, laudat Petri humilitatem in hâc reprehensione; *nec vindicavit sibi insolenter*, inquit, *aut arroganter assumpsit ut diceret se primatum tenere.* Et sanctus Gregorius hom. 18. in Ezech. *se etiam minori fratri dedit ad consensum quatenus qui primus erat in Apostolatûs culmine, esset primus etiam in humilitate.*

Paragraphus II.

Utrùm sanctus Petrus Romæ sederit Episcopus usque ad mortem?

Negarunt ex Lutheranis Ulricus libro integro hâc de re edito, & Illyricus lib. contra primatum Papæ, ubi contra omnium etiam antiquorum fidem sic habet: *demonstratio certa est, Petrum Romæ non fuisse.*

Calvinus hisce Lutheranis cautior sic scribit lib. 4. Institut. cap. 6. Parag. 15. *Propter Scriptorum consensum non pugno quin illic mortuus fuerit* (Petrus) *sed Episcopum fuisse præsertim longo tempore, mihi persuadere nequeo.*

Ideo autem Calvino suâ interesse non videtur, an Petrus Romam accesserit, ibique passus fuerit; sed unum duntaxat impugnat, quòd Romæ Episcopus extiterit usque ad mortem; quia primatum Romani Pontificis præ ceteris fidei articulis subvertere nititur. Quòd autem sanctus Petrus Romam accesserit, non sequitur Romanum Pontificem ei in primatu succedere, nisi ibidem Episcopus fuerit usque ad mortem; nam sanctus Petrus Antiochiæ commoratus est, ibique sedem fixit, nec propterea Episcopus Antiochenus magis dicendus est successor Petri, quàm alii Episcopi, quos Petrus creavit in

in Asiâ, Bithyniâ, Cappadociâ, & aliis Provinciis, in quibus Evangelium disseminavit. Petrus quippe Antiochiâ commigrans, non abdicavit Primatum & Apostolatum suum in gratiam Episcopi Antiocheni, quemadmodum Episcopus hoc ipso, quo Sedi Episcopali renuntiat, auctoritate & jurisdictione Episcopali spoliatur. Quis verò crediderit sanctum Petrum creato Episcopo Antiocheno, non remansisse Apostolum, & omni potestate regendi Ecclesias fuisse destitutum? Fundatâ igitur Ecclesiâ Antiochenâ, quam per septem annos rexit, Romam perrexit, nec Apostolatum aut Primatum deposuit, nisi in morte. Unde si Episcopus Romæ non fuerit usque ad mortem, ut contendit Calvinus, Romanus Pontifex non erit Petri successor, nec proinde Primatu ejus gaudebit. Contra autem Novatorum errores ad propositam quæstionem,

R. 1°. Sanctus Petrus aliquando Romam accessit.

Probatur 1°. ex Papiâ Apostolorum discipulo; de quo ista refert Eusebius lib. 2. Historiæ cap. 15. *Papias, inquit, & hoc dicit, quod Petrus in Primâ Epistolâ suâ, quam de urbe Romanâ scripsit, meminerit Marci, in quâ tropicè Babylonem Romam nominavit, cùm dicit: Salutat vos ea, quæ in Babylone est Ecclesia electa, & Marcus filius meus.* Babylonem autem vocat non ipsam Ecclesiam, quam dicit electam; sed urbem idololatriæ deditam. 2°. Eusebius citato loco scribit sanctum Marcum Romæ scripsisse Evangelium, prout ibidem Petrum Apostolum prædicantem audierat. 3°. Eadem asserunt sanctus Irenæus, Apostolorum temporibus vicinus, lib. 1. cap. 2. sanctus Hieronymus lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, & alii passim.

R. Sanctus Petrus Romæ Martyrio est coronatus.

Probatur ex Eusebio lib. 2. Historiæ cap. 25. in quo sic scribit: *Igitur Nero, ut apertum se hostem divinitatis, pietatisque professus est, id solùm priùs Apostolorum (quippe qui duces & signiferi erant in populo Dei) expetit neces; & Paulum quidem capite in ipsâ urbe Româ, Petrum verò crucis patibulo condemnat. Horum testimonium quærere extrinsecùs superfluum puto; cùm rem gestam insignia usque in hodiernum diem, & splendidissima eorum monumenta testentur.* Eadem tradit Tertullianus lib. de præscript. cap. 36. *Si Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Felix ista Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderant, ubi Petrus passionis Dominicæ adæquatur, ubi Paulus Joannis exitu coronatur.* Origenes etiam apud Eusebium lib. 7. Historiæ cap. 12. sic loquitur: *Petrus ad ultimum in urbe Româ commoratus, ibi & crucifixus est, deorsum capite demerso, quod ipse ita fieri precatus est, ne exæquari Domino videretur.* Mitto alios Patres, qui unâ voce idem testantur, ut Dionysius Corinthius, Hegesippus, Athanasius Apolog. pro suâ fugâ, Chrysostomus hom. 32. in epist. ad Romanos; Lactantius libro 4. cap. 21. Ambrosius oratione contra Maxentium; Hieronymus de viris illustribus, sanctus Augustinus lib. 1. de consensu Evangelistarum cap. 10. Ex quibus mirari licet audaciam Ulrici & Illyrici.

R. 3°. Sanctus Petrus rexit Romanam Ecclesiam usque ad mortem.

Probatur ex constanti Traditione.

Eusebius in Chronico sic habet: *Petrus natione Galilæus, Christianorum Princeps, cùm primùm Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur, ubi Evangelium prædicans, 23. annis ejusdem urbis Episcopus perseverat.*

Sanctus Hieronymus epistolâ ad Damasum summum Pontificem : *cum successore piscatoris*, inquit, *& discipulo crucis loquor.*

Sanctus Petrus Chrysologus adversùs Eutychetem : *Petrus*, inquit, *qui in propriâ sede & vivit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.*

Sanctus Isidorus in vitâ Petri : *Hic*, inquit, *postquam Antiochenam Ecclesiam fundavit, sub Claudio Cæsare contra Simonem Magum Romam pergit, ibique prædicans Evangelium 25. annis ejusdem tenuit Pontificatum.*

Denique Ecclesia Romana vocatur cathedra Petri à sancto Cypriano, Innocentio I. Leone I Joanne III. Agathone, &c. *navigare audent*, inquit sanctus Cyprianus epist. 55. *ad Petri cathedram, atque Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est.* Patres passim, ut sanctus Irenæus, Tertullianus, sanctus Epiphanius à sancto Petro ducunt successionem Romanorum Pontificum : *in urbe Româ*, inquit sanctus Epiphanius 22. *successio hanc consequentiam habuit, Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, & Evaristus.*

Dices : definiri non potest tempus, quo Petrus Romam profectus sit, nec quomodo ibi 25. annis sederit. Nam certum est ipsum adfuisse Concilio Jerosolymitano, Act. 15. quod celebratum est anno 18. à Passione Domini. Ante autem illud Concilium Romam proficisci non potuit; scribit enim Eusebius, Petrum anno quinto à Passione Domini Antiochiam perrexisse, ubi per septem annos remansit. Habetur etiam ex cap. 1. Epist. ad Galatas, Paulum tertio post conversionem suam anno Petrum Jerosolymis convenisse. Unde patet Petrum ante Concilium Jerosolymitanum non fuisse è Judæâ egressum, nisi cùm profectus est Antio-

chiam, & forte in Pontum, Asiam, Cappadociam, & Bithyniam. Nec etiam post celebratum Concilium Romam pergere potuit, tum quia Imperator Claudius tunc temporis Judæos Româ discedere præceperat, Act. 18. v. 2. tum quia Galat. 2. Petrus Antiochiæ à Paulo fuit reprehensus, quod certè contigit post celebratum Concilium: ergo nunquam Petrus Romam perrexit.

Nego conseq. & dico Petrum mansisse quidem quinque circiter annis in Judæâ, quo tempore Paulus potuit eum invisere, & anno quinto perrexisse Antiochiam, & per illos septem annos, quibus dicitur illam Ecclesiam rexisse, Pontum, Asiam, &c. peragrare potuisse: tum rediisse Jerosolymam circa annum undecimum à Passione Domini, quo tempore fuit ab Herode in carcerem conjectus, sed miraculo solutus Romam petiit anno secundo imperii Claudii, ut communiter docent antiqui Scriptores, ibique sedem fixisse, & mansisse usque ad annum nonum imperii ejusdem Claudii, quo Judæos Româ expulit; atque eâ occasione Petrum rediisse Jerosolymam, ubi Concilio præfuit. Mortuo autem Claudio duodecimo imperii anno, Petrum rursùs profectum Romam Nerone imperante, à quo tandem crucifixus est anno decimo quarto & ultimo ejus imperii.

Instabis 1°. Paulus scribens ad Romanos sancti Petri non meminit, quamvis pluribus Romæ degentibus multam salutem dicat: ergo tunc S. Petrus Româ aberat.

Concedo totum; scripsit enim Paulus ad Romanos, cùm profecturus esset Jerosolymam, ut ipsemet testatur in eâdem epistolâ: Jerosolymis autem comprehensus, à Judæis perductus est ad tribunal Felicis, qui Judææ præfuit circa

finem imperii Claudii, à quo diximus Judæos Româ fuisse expulsos.

Quomodo ergo, inquies, Paulus potuit scribere ad Judæos Romæ agentes; cùm inde recessisse supponantur?

R. Potuerunt redire, ut patet de Aquilâ & Priscillâ, quos Paulus in eâdem epistolâ salutari jubet, cùm tamen constet ex cap. 18. & 19. Actuum eos Româ priùs recessisse ad imperium Claudii.

Instabis 2°. cùm Paulus Romam advenisset, Judæi mirati sunt ejus doctrinæ novitatem, *de sectâ hâc*, inquiunt Act. cap. ultimo, *notum est nobis, quia ubique ei contradicitur: rogamus autem à te audire quæ sentis:* ergo Petrus hactenus Romæ non docuerat.

Nego consequentiam; laudata enim verba non sunt omnium Judæorum, sed aliquorum tantum, qui nondum fidem susceperant; Paulus quippe jam scripserat ad Romanos, fidem eorum jam esse notam in universo mundo.

Instabis 3°. Paulus 2. Timoth. c. 4. *in defensione meâ*, inquit, *nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt:* ergo Paulo Romam adveniente Petrus inde aberat.

Concedo totum; Petrus enim poterat abesse ad disseminandum verbum Dei in aliis locis, Romæ relictis Lino & Cleto, qui in ejus absentia munia Episcopalia obibant.

Quanquam etiamsi adfuisset Petrus, Paulum juvare non poterat, utpote Neroni invisus.

Paragraphus III.

Utrum Romanus Pontifex sit jure divino Caput Ecclesiæ ?

R. Affirmativè : illud definiit anno 1439. Florentinum Concilium, præside Eugenio IV. summo Pontifice, Latinis & Græcis suffragantibus cum Patriarchâ Constantinopolitano, & præsente Græcorum Imperatore. *Definimus*, inquiunt Patres, *sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere principatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi esse Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem & Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi & regendi & gubernandi universalem Ecclesiam*, A DOMINO NOSTRO JESU-CHRISTO PLENAM POTESTATEM TRADITAM ESSE. Jam præiverat generale Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. anno 1215. in quo sic statuitur: *Romana Ecclesia*, DISPONENTE DOMINO, *super omnes alias ordinatæ potestatis obtinet principatum utpote Mater universorum fidelium & Magistra.*

Probatur ex constanti universalis Ecclesiæ traditione, Sanctus Irenæus lib. 3. c. 3. *ad hanc*, inquit, *Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in quâ semper ab iis qui sunt undique conservata est, quæ est ab Apostolis, traditio.* Sanctus quidem Irenæus expressè non dicit hanc prærogativam jure divino competere sedi Apostolicæ; sed hanc ejus fuisse mentem satis colligitur tum ex iis verbis, *necesse est*: tum ex circunstantiâ temporis, quo scribebat,

nempe 2°. ſeculo, quo nullum Concilium adhuc celebratum fuerat, à quo Romanus Pontifex ejuſmodi privilegium accepiſſet.

Sanctus Athanaſius epiſt. ad Felicem Papam ſic ſcribit, *ob id vos, prædeceſſoreſque veſtros, Apoſtolicos videlicet Præſules, in ſummitatis arce conſtituit* (Deus) *omniumque Eccleſiarum curam habere præcepit, ut nobis ſuccurratis.*

Innocentius I. epiſt. ad Concilium Carthaginenſe ſic habet, *Patrum inſtituta Sacerdotali cuſtodientes officio non cenſetis eſſe calcanda, quòd illi non humanâ, ſed divinâ decrevêre ſententiâ, ut quidquid de disjunctis remotiſque Provinciis ageretur, non priùs ducerent finiendum, niſi ad hujus ſedis notitiam perveniret, ubi totâ hujus auctoritate (juſta quæ fuerit) pronuntiatio firmaretur, indeque ſumerent ceteræ Eccleſiæ, velut de natali ſuo fonte*, &c.

Concilium Chalcedonenſe generale IV. anno 451. epiſt. ad Sanctum Leonem de Dioſcoro Epiſcopo Alexandrino, qui in eundem Pontificem excommunicationis ſententiam ferre auſus fuerat, ſic ſcribit, *& poſt hæc omnia inſuper & contra ipſum, cui vineæ cuſtodia à* SALVATORE *commiſſa eſt, extendit inſaniam, id eſt, contra tuam quoque Apoſtolicam Sanctitatem.*

Sanctus Leo epiſt. ad Epiſcopos Africæ, *ratio pietatis*, inquit, *exigit, ut pro ſollicitudine, quam univerſæ Eccleſiæ ex* DIVINA INSTITUTIONE *impendimus, rerum fidem ſtuderemus agnoſcere, vicem curæ noſtræ proficiſcenti à nobis fratri & conſacerdoti noſtro Potentio injungentes.*

Concilium II. Nicænum VII. generale anno 787. act. 2. recipit & probat epiſtolam Adriani in quâ ſic ſcripſerat, *cujus ſedes per totum terrarum orbem primatum obtinens lucet: omniumque Eccleſiarum Dei caput exiſtit; unde & ipſe Beatus Petrus Apoſtolus* DEI JUSSU *Eccleſiam paſcens nihil*

omnino prætermisit, sed ubique principatum obtinuit & obtinet.

Sanctus Bernardus lib. 2. de consideratione ad Eugenium summum Pontificem cap. 8. sic habet, *quis es? Sacerdos magnus, summus Pontifex tu Princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum ... potestate Petrus, unctione Christus: tu es, cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. Sunt quidem & alii cœli janitores, gregumque Pastores, sed tu tantò gloriosiùs, quantò & differentiùs utrumque præ ceteris nomen hereditasti. Habent illi assignatos greges, singulis singulos: tibi universi crediti, uni unus; nec modò ovium, sed & Pastorum tu unus omnium Pastor.*

Mitto alios S S. Patres, ut Cyprianum, Basilium, Gregorium Nazianzenum, Chrysostomum, Ambrosium, Hieronymum, Cyrillum Alexandrinum, Theodoretum, qui quidem omnes agnoscunt primatum Romani Pontificis; sed non ita clarè explicant, utrùm hocce privilegium possideat ex institutione divinâ.

Probatur 3°. duplici ratione Theologicâ.

Prima. Quod semper & ubique observatum est, nec invenitur ab aliquo Concilio institutum, illud censeri debet divinitus traditum: atqui Episcopus Romanus semper & ubique creditus est Caput universalis Ecclesiæ, nec ab ullo Concilio hancce dignitatem accepit, cùm eâ gauderet priusquam celebrata essent Concilia, ut patet ex Sancto Irenæo supra laudato.

Secunda. Qui est legitimus successor Principis Apostolorum, ille gaudet ejus privilegiis, Ecclesiæ & ejus unitati servandæ necessariis: atqui Romanus Pontifex est legitimus successor Principis Apostolorum, ut demonstratum est parag. præcedenti. Ergo Romanus Pontifex gaudet primatu Sancti Petri, utpote Ecclesiæ

necessario ad tuendam ejus unitatem.

Dixi, Successorem Principis Apostolorum gaudere ejus privilegiis, quæ Ecclesiæ sunt necessaria, ut servetur ejus unitas; quia duplicis generis privilegia Beato Petro concessa sunt: alia personalia, ad propriam ejus sanctificationem & perfectionem, ut gratia sanctificans, in quâ ita confirmatus est post descensum Spiriûs sancti, ut ab omni peccato mortali esset immunis: alia in gratiam aliorum & totius Ecclesiæ; & hæc rursus fuerunt duplicis generis: alia ad tempus necessaria, ut miraculorum dona: alia quovis tempore necessaria, ut potestas clavium. Privilegia primi & secundi generis non transierunt ad Beati Petri successores. Romanus Pontifex ex eo quòd Principi Apostolorum legitimè succedat, non est in gratiâ sanctificante confirmatus, non suscitat mortuos, non suâ umbrâ infirmis salutem corporis restituit; quia isthæc privilegia non sunt necessaria ad Ecclesiæ regimen, & ad servandam ejus unitatem, quemadmodum necessaria est potestas ligandi & solvendi, & primatus in totâ Ecclesiâ. Ergo sicut ceteri Apostoli in suos successores ex Christi ordinatione transmiserunt claves Ecclesiæ seu potestatem ligandi atque solvendi; ita Princeps Apostolorum in Pontificem Romanum legitimum suum successorem transtulit primatum, quo supra ceteros Apostolos præeminebat; cùm sine eo stare nequeat Ecclesiæ unitas & integritas, ut patet ex Ecclesiis Schismaticis, quæ veluti membra à capite separata, statim contabuerunt, vel com putruerunt. Quid referam absurda & propudiosa, in quæ veteres Schismatici, ut Donatistæ, Eutychiani, prolapsi sunt, ubi à sede Apostolicâ recesſêre, cùm Pseudoreformati quotidie funesta exempla sup-

pediunt, salutem Christianæ Reipublicæ absque communione cum sede Apostolicâ non posse consistere? Annon videmus illos extra Petri naviculam tanquam naufragos reciprocis variorum errorum fluctibus obrui, ac tandem miserè perire? Quapropter aliorum malis edocti, & in fide Catholicâ de primatu Romani Pontificis confirmati, crescat in dies nostra in Sedem Apostolicam reverentia & obedientia, nec audiamus quorundam oblocutiones, qui nævos in communi Christianorum patre deprehendere arbitrantur, ne maledictionem Chanaan in nos provocemus.

Dices 1°. Sanctus Cyprianus in Concilio Carthagine habito sic loquitur, *Neque enim quisquam nostrûm Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adigit, cùm habeat omnis Episcopus pro licentiâ libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cùm nec ipse possit alterum judicare.* Ergo Sanctus Cyprianus Episcopo Romano primatum abjudicavit.

R. 1°. negando consequentiam, utpote quæ menti sancti Doctoris manifestè adversetur; si enim nullus Episcopus ab alio judicari possit, frustra Archiepiscopi & Primates; nullum Concilium cogendum adversùs Episcopos delinquentes. Absit autem tanta absurditas à mente Sancti Cypriani, qui in epist. ad S. Stephanum urget Sanctum Pontificem, ut jubeat deponi Marcianum Episcopum Arelatensem, & alium ejus loco institui. Itaque

R. 2°. distinguendo antecedens, Episcopus ab alio judicari non potest in iis quæ non repugnant fidei & bonis moribus, aut receptis Ecclesiæ legibus, Concedo: secus, Nego antecedens. In hâc autem Epistolâ Sanctus Cypria-

nus versat quæstionem, num baptizati ab hæreticis rebaptizandi sint, nec-ne; censetque sanctus Doctor id relinquendum esse arbitrio cujusque Episcopi, cùm anceps esset circa quæstionem illam, circa quam Ecclesia nondum statuerat. Consule quæ in hanc rem dicta sunt tractatu de Sacramentis in genere cap. 14.

Dices 2°. Sanctus Hieronymus in epist. ad Evagrium sic habet, *Si auctoritas quæritur, Orbis major est Urbe; quid mihi profers unius Urbis consuetudinem? quid paucitatem, de quâ ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas? Ubicunque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriæ, ejusdem meriti est & ejusdem Sacerdotii; potentia divitiarum, & paupertatis humilitas sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit:* ergo.

Distinguo antecedens, omnes Episcopi sunt ejusdem meriti & Sacerdotii, potestate Ordinis, Concedo: potestate jurisdictionis, Nego antecedens, & quidem ad mentem Sancti Hieronymi, qui licèt ordinatus fuisset à Paulino Episcopo Antiocheno & ejus jurisdictioni subderetur, sic tamen scribit ad Damasum summum Pontificem, *Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas: à Sacerdote victimam salutis, à Pastore præsidium ovis flagito: cum successore piscatoris & discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequor, Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri communione consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio: quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arcâ Noë non fuerit, peribit, regnante diluvio .... hîc collegas tuos Confessores Ægyptios sequor, non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum*, (hi tres Episcopi in Schismate Antiochiæ orto inter se contendebant pro sede Antiochenâ),

quicunque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.

Sanctus igitur Hieronymus in Epistolâ, quæ nobis objicitur, directè impetit Diaconos Romanos, qui contra morem totius Ecclesiæ adversùs Presbyteros supercilium erigebant, contenditque ejusmodi corruptelam non esse in exemplum trahendam, imò nec tolerandam, etiamsi proximi assisterent Summo Pontifici, cujus auctoritas in hâc parte non debet opponi universalis Ecclesiæ disciplinæ, quin & institutioni Christi.

Dices 3°. Primatus Romani Pontificis statuitur in I. Concilio Nicæno can. 6. his verbis, *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est:* ergo Romanus Pontifex non jure divino, sed humano est Caput Ecclesiæ.

Nego conseq. Nam ex Nicolao I. epist. ad Michaëlem Imperatorem, Concilium Nicænum nihil statuit circa Romanam Ecclesiam, quoniam potestas ejus à Deo est, non ab hominibus, sed tantùm ad ejus exemplum ordinavit statum, & jurisdictionem Patriarchæ Alexandrini. Laudatus Canon aliis verbis refertur à Paschasio act. 16. Concilii Chalcedonensis nempe, *Ecclesia Romana semper habuit primatum, mos autem perduceret,* & lecto Canone Concilii Judices dixerunt, *prætendimus omnem primatum & honorem præcipuum secundùm Canones antiquæ Romæ Dei amantissimo Archiepiscopo servari.*

Instabis: Concilium Chalcedonense can. 28. docet Privilegium Romani Pontificis esse ex institutione Ecclesiæ; sic enim habet, *Antiquæ Romæ throno, quòd urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerunt, & eadem consideratione mo-*

ti centum quinquaginta Dei amantissimi Episcopi (in Concilio Constantinopolitano congregati) *Sanctissimæ novæ Romæ throno æqualia privilegia tribuerunt, rectè judicantes, Urbem, quæ & imperio & Senatu honorata sit, & æqualibus cum antiquissimâ reginâ Româ privilegiis fruatur; etiam in rebus Ecclesiasticis non secus ac illam extolli & magnificari*, &c. Ergo.

R. 1°. Canonem illum non fuisse conciliariter conditum, sed ambitu & prensationibus Anatolii Episcopi Constantinopolitani aliis Canonibus adjectum, absentibus Legatis summi Pontificis, cui postea contradixerunt, sicut & sanctus Leo, & nonnulli alii ex ejus successoribus.

R. 2°. distinguendo antecedens, privilegium, quo gaudet Romanus Pontifex ut Patriarcha Occidentis, Concedo: ut Caput Ecclesiæ, & successor Principis Apostolorum, Nego antecedens.

Itaque in Romano Pontifice quadruplicis generis est principatus. 1°. est Episcopus & ratione hujus dignitatis functiones Hierarchicas exercet in suâ diœcesi immediatè sibi subditâ. 2°. est Metropolitanus, & sub eo titulo existit Caput unius Provinciæ, cujus Episcopi, Ostiensis, Portuensis, &c. sunt suffraganei, à quorum judicio ad Episcopum Romanum tanquam ad Metropolitanum immediatè provocatur. 3°. est Patriarcha totius Occidentis: sub quâ ratione ipsi competunt jura Patriarchalia, quæ non extenduntur ad alios Patriarchatus, v. g. ad ipsum immediatè recurritur pro ordinationibus Episcoporum, pro quibusdam dispensationibus & absolutionibus; cùm pro hujusmodi ex aliis Patriarchatibus ad ipsum non eatur. 4°. est Caput totius Ecclesiæ, & hoc singulare est ejus privilegium, non ab hominibus, sed à Deo ipsi collatum.

Porrò in canone 6. Concilii Nicæni, & 28. Chalcedonensis sermo est duntaxat de primatu Patriarchali, quem non negamus esse institutionis Ecclesiasticæ, sicut & Metropolitanorum potestatem; Patres enim Nicæni volunt citato can. 6. ut Episcopus Alexandrinus gaudeat privilegiis Patriarchæ per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, quemadmodum Episcopus Romanus eis fruitur in Occidente, saltem in suburbicariis provinciis, id est, quæ Præfecto urbis suberant. In Chalcedonensi verò Canone confirmatur & ampliatur Canon tertius Concilii Constantinopolitani, in quo 158 Episcopi decreverant Episcopo Constantinopolitano honorem Patriarchæ, propter amplitudinem & dignitatem Urbis, quæ tum evaserat Imperatorum sedes, & per Constantinum amplificata fuerat, à quo & nomen accepit, nempe, Constantinopolis cùm antea Byzantium vocaretur. Patres verò Chalcedonenses retractantes canonem tertium Concilii Constantinopolitani Episcopo Constantinopolitano non solùm honorem, sed & jurisdictionem Patriarchæ tribuerunt, eique detulerunt primum locum inter Patriarchas Orientis, & immediatè post Romanum Pontificem, utpote qui esset Episcopus regiæ urbis, & novæ Romæ.

Cùm igitur summus Pontifex jure humano alia præstet ut Metropolitanus in suâ Provinciâ, alia ut Patriarcha in Occidentali Patriarchatu:

Q. *Quænam summo Pontifici conveniunt jure divino ut Capiti totius Ecclesiæ, non solùm in Occidente, sed etiam in Oriente, & universo terrarum orbe?*

R. Omissis iis de quibus est controversia, certum est ea ipsi competere jure divino, sine quibus servari non posset Ecclesiæ unitas; *Primatus* enim *datur Petro, ut Ecclesia una monstretur*, in-

quiebat supra S. Cyprianus; & S. Hieronymus, *inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tolleretur occasio.* Ex quo principio sequitur necessariò ad summum Pontificem jure divino pertinere:

1°. Invigilare, ut Ecclesiæ Decreta, tum circa fidem, tum circa mores illibata serventur, alioquin Ecclesiæ unitas, ordo & tranquillitas servari non possent, *defensores divinorum Canonum, & custodes sumus, non prævaricatores*, inquit Martinus I. epist. 5. Et Agapetus I. epist. ad Cæsarium Arelatensem, *divini consideratione judicii necesse nobis est, quidquid Synodalis decrevit auctoritas, inviolabiliter custodire.*

2°. Ipsius est tueri Episcopos adversùs eos, qui vel illos injustè opprimunt, vel eorum juribus detrahunt, *Confirma fratres tuos*, ait Christus ad Petrum. Unde S. Athanasius laudatâ epist. ad Felicem Papam, *ob id vos, prædecessoresque vestros, Apostolicos videlicet Præsules in summitatis arce constituit* (Deus) *omniumque Ecclesiarum curam habere præcepit, ut nobis succurratis*, quod Romani Pontifices hactenus strenuè præstiterunt, ut Julius I. erga eundem S. Athanasium, Innocentius I. erga S. Chrysostomum, & Nicolaus I. erga S. Ignatium Constantinopolitanum, quem Photius è propriâ Sede per calumniam deturbaverat.

3°. Eodem jure divino Judex est controversiarum in rebus fidei & morum, tum maximè cùm Episcopi inter se dissentiunt, vel pares non sunt ad illas sopiendas. Sic Zosymus summus Pontifex finem fecit turbis Pelagianorum, Felix IV. Semipelagianorum, Innocentius X. Alexander VII. & Clemens XI. Jansenianorum, accedente consensu Ecclesiarum.

4°. Ubi privatis Ecclesiis judicio summi Pontificis non acquiescentibus, mota controversia

magis exardescit, ut contigit in causâ Nestorianorum, Monothelitarum, & Pseudoreformatorum, jus habet summus Pontifex indicendi Concilium generale, eique præsidendi.

Caput V.

De gradu & loco, quem Episcopi divinitus obtinent in Hierarchiâ.

Duo jam ex dictis constant. Primum ex paragrapho præcedenti, Summum Pontificem jure divino præeminere Episcopis; secundum ex cap. 5. parag. 14. 1æ. partis, Episcopos eodem jure divino superiores esse Presbyteris potestate non solùm ordinis, sed etiam jurisdictionis. Duo supersunt duntaxat hîc discutienda. Primum, utrùm Episcopi in hierarchiâ agant solummodo nomine summi Pontificis, & ut Vicarii ejus delegati, an propriâ potestate sibi à Christo collatâ. Secundum, utrùm potestatem suam immediatè à Christo accipiant, vel mediante summo Pontifice. Itaque

Q. 1°. *Episcopi reguntne Ecclesias sibi commissas proprio nomine, & tanquam Principes à Christo constituti?*

R. Communiter affirmant Catholici.

Probatur ex Scripturâ, Matth. 18. omnibus Apostolis & eorum successoribus dicitur, *Quacunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo.* Matth. 28. *Euntes ergo docete omnes gentes*, &c. Joan. 20. *sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus-sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Ex quibus locis sic conficitur argumentum: Episcopi succedunt Apostolis, sicut

Romanus Pontifex beato Petro: atqui ex Christi verbis Petrum alloquentis, Matth. 16. *quodcunque ligaveris super terram*, &c. Joan. ultimo, *pasce oves meas*, certò colligitur Romanum Pontificem à Christo institutum esse caput universalis Ecclesiæ: ergo pariter ex verbis Apostolos spectantibus colligitur Episcopos à Christo institutos Principes Ecclesiarum, quibus legitimè præficiuntur.

Major probatur ex Patribus.

S. Cyprianus epist. 69. sic scribit, *Christus dicit ad Apostolos, ac per hos ad omnes Præpositos qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt*, qui vos audit me audit. Et epist. 65. *meminisse autem Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est Episcopos & Præpositos Dominus elegit; Diaconos autem post Ascensum Domini in cœlos Apostoli sibi constituerunt, Episcopatûs sui & Ecclesiæ Ministros. Quòd si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit, possunt & hi contra nos audere, à quibus Diaconi fiunt.*

S. Hieronymus epist. ad Evagrium scribit, *omnes* (Episcopi) *Apostolorum successores sunt.* Et dialogo contra Luciferianos, *apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent.*

S. Gregorius hom. 26. in Evang. *horum profectò Apostolorum nunc in Ecclesiâ Episcopi locum tenent.* Et lib. 7. epist. 30. ad Episcopos, *loco fratres estis, moribus patres ... universalem me Papam dicentes imprimere curastis. Quod peto, dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat; quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit, præbetur.*

S. Bernardus lib. 3. de consid. cap. 3. ad Eugenium, *erras, si ut summam, ita & ut solam institutam à Deo vestram Apostolicam auctoritatem existimas.* Vide plura tractatu de Legibus, cap. 12. de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.

Dices: Ecclesia est una: ergo regimen ejus

debet esse Monarchicum: atqui regimen Ecclesiæ non esset Monarchicum, sed Aristocraticum, si Episcopi propriâ auctoritate Ecclesias sibi creditas regerent; Monarchia enim est imperium unius, qui sub se habet Præfectos & Magistratus tanquam Ministros à se constitutos, qui ejus nomine & auctoritate Rempublicam administrant: Aristocratia verò est Optimatum, seu Nobilium imperium, qui proprio nomine & auctoritate imperant: ergo Episcopi non agunt in hierarchiâ, nisi ut Vicarii & delegati Summi Pontificis, quemadmodum Provinciarum & Urbium Præfecti in Regno principatum exercent Regis nomine & auctoritate.

Distinguo conseq. cum Cardinale Bellarmino lib. 1. de Romano Pontifice cap. 3. 5. & 8. regimen Ecclesiæ est Monarchicum Aristocratico temperatum, Concedo: est purè Monarchicum, Nego conseq. Itaque duplex est regimen Monarchicum: aliud purum, in quo omnia administrantur unius nomine & auctoritate, ut in Francorum regno, in quo Provinciarum Præfecti, & Civitatum Magistratus Rempublicam administrant, non suo, sed Regis nomine, tanquam ab ipso delegati: aliud Aristocratiâ admixtum, ut Romanum Imperium, in quo Imperator ita est supremus Monarcha, ut sub se habeat plures Principes, qui proprio nomine dominantur, singuli in suâ ditione ac principatu; & quamvis subdantur Imperatori, teneanturque communibus imperii legibus; regunt tamen sibi subditos propriâ auctoritate & propriis legibus, quas Imperator non potest solvere, nisi communi Imperii bono adversentur: sedent in generalibus imperii comitiis, non ut meri Consiliarii Imperatoris, sed ut Judices, quorum suffragia, si pluralitate vincant, Imperatori comitiorũ Præ-

fidi contemnere non licet. Similiter in hierarchiâ Ecclesiasticâ Pontifex Romanus præest singulis Episcopis tanquam caput & supremus Monarcha, jus ipsis dicit, & in singulos, cujuscunque gradûs & dignitatis, vim habet coactivam, ubi agitur de communi Reipublicæ Christianæ bono ac de receptis Ecclesiæ universalis legibus. Sed sacra ejusmodi monarchia temperatur Aristocratiâ; nam Episcopi à Christo sunt instituti tanquam Principes qui in Conciliis Oecumenicis cum summo Pontifice Præside decernunt ut Judices, suas diœceses non vicariâ sed propriâ auctoritate gubernant, novas leges condunt pro subditorum necessitate & utilitate.

Communi huic doctrinæ Ecclesia Gallicana præ ceteris mordicus adhæret; cùm eâ nitantur ejus libertates, ut fusè exposuimus cit. c. 12. tract. de Leg. quod operæ pretium est hîc consulere.

Addit Bellarminus laudato cap. 3. Democratiam in Ecclesiasticâ Hierarchiâ locum quodammodo habere, quatenus scilicet in Ecclesiâ, virtuti, non generi defertur, & nemo est, etiam ex infimâ plebe, qui ad primos Ecclesiæ gradus vocari non possit, si merita ei suffragentur.

Instabis: cùm Christus exhibere sibi voluerit gloriosam Ecclesiam, ut dicitur Eph. 5. dubium non est, quin optimam regiminis formam in eâ instituerit: atqui regimen purè Monarchicum est perfectissimum, & quidem omnium non solùm Christianorum, sed etiam Paganorum judicio, *cùm in hoc omnis natura consentiat*, inquit S. Cyprianus lib. de vanitate idolorum, Rex unus est apibus, Dux unus in gregibus, unus spiritus diversa membra in unum corpus colligit & ordinat; unus Paterfamilias domum regit: denique unus mundi Rector universa quæcunque sunt, verbo jubet, ratione dispensat, virtute

consummat: quid verò optandum magis creaturæ, quàm ut conditorem suum, quantùm fieri potest, imitetur? ergo.

Distinguo minorem, cum eodem Bellarmino: regimen purè Monarchicum est omnium perfectissimum, si absolutè & secundùm se spectetur, Concedo: si comparatè ad circunstantias, ac præsertim ad naturam peccato originali infectam, Nego minorem. Namque 1°. sacer Ecclesiæ principatus non ad unam gentem, sed ad omnes orbis partes extenditur: non potest autem unus & idem homo per se omnibus intendere: ergo necesse est, ut per alios, sive Vicarios & delegatos, sive Principes innumeris populis provideat: non per Vicarios & delegatos; tum quia Delegati non æquè diligenter gregem alienum curant, ac proprium: tum quia varii mores nationum tam disjunctarum regi nequeunt unâ lege, & uno principe. 2°. in statu naturæ corruptæ timendum est, ne in regimine se interserant inordinati appetitus propriæ excellentiæ, inanis gloriæ, rei alienæ, & aliæ ejusmodi cupidines, propter quas melius fuit imperium Monarchicum temperari Aristocratico, in quo plures Principes, ubi necesse fuerit inter se conveniant ad terminandas controversias, inspirante eo, qui dixit Matth. 18. *ubi ... sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Q. 2°. *Episcopi habent-ne jurisdictionem à Christo immediatè, an mediante summo Pontifice?*

Hîc inter se dissentiunt Catholici.

Prima sententia est Cardinalis de Turrecremata l. 2. de Ecclesiâ c. 54. ubi docet, Apostolos non à Christo immediatè, sed à Petro jurisdictionem accepisse, ac consequenter Episcopos, qui Apostolis succedunt. Sed ejusmodi

sententia defendi non potest, utpote contraria sacris scripturis, eamque refellit Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 23. namque Paulus Gal. 1. testatur se Apostolatum accepisse nullo mediante Apostolo, *Paulus Apostolus*, inquit, *non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem.* De ceteris verò Apostolis habetur Luc. *6. cùm dies factus esset, vocavit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit.* Et Joan. 20. Christus ad omnes Apostolos ait, *sicut misit me Pater, & ego mitto vos.*

Secunda sententia est Bellarmini cit. lib. 4. cap. 24. & aliorum non paucorum, qui contendunt Romanum Pontificem à Christo quidem immediate habere jurisdictionem, ceteros verò Episcopos nonnisi mediante Romano Pontifice; aliàs, inquiunt, tolleretur Ecclesiæ unitas, & primatus summi Pontificis; nulla enim appareret Episcoporum à summo Pontifice dependentia, illimitataque esset eorum jurisdictio; sicut & Apostolorum, qui in universo Orbe actus hierarchicos exercere poterant.

Tertia sententia est Francisci Victoria prælect. 2. de potestate Ecclesiæ quæst. 2. Alphonsi à Castro lib. 2. cap. 24. de justâ hæreticorum Punitione, & aliorum, ac præsertim Theologorum Parisiensium, cum quibus ad propositam quæstionem.

R. Episcopi jurisdictionem non à summo Pontifice, sed à Christo immediatè accipiunt.

Probatur: ideo Romanus Pontifex à Christo immediate habet jurisdictionem in universo Orbe, quia succedit beato Petro, quem Christus constituit Caput universalis Ecclesiæ: atqui Episcopi similiter succedunt Apostolis, quos Christus instituit Ecclesiæ Principes: ergo

Episcopi æquè à Christo immediatè jurisdictionem accipiunt, ac summus Pontifex.

Minor probatur auctoritate SS. Patrum, & celeberrimorum Theologorum adversùs secundæ sententiæ patronos, qui contendunt Episcopos non propriè succedere Apostolis, sed impropriè tantùm & per quandam similitudinem ac proportionem, ut loquitur Bellarminus c. 25. citati libri.

S. Cyprianus epist. 65. *Apostolos, id est, Episcopos & Præpositos Dominus elegit.* Epist. 69. *Christus dicit ad Apostolos, ac per hos ad omnes Præpositos, qui Apostolis vicariâ ordinatione succedunt*: qui audit vos, me audit.

S. Firmilianus Ep. ad S. Cyprianum, quæ est 75. inter Epist. ejusdem S. Cypriani, *potestas ergo peccatorum remittendorum Apostolis data est Ecclesiis, quas illi à Christo missi constituerunt, & Episcopis qui eis ordinatione vicariâ successerunt.*

S. Hieronymus epist. 85. *ceterùm*, inquit, *omnes Apostolorum successores sunt.*

Concilium Aquisgranense cap. 7. sic habet, *hic ergo* (Petrus) *ligandi solvendique potestatem primus accepit ... & ceteri Apostoli cum Petro par consortium honoris & potestatis acceperunt, qui etiam in toto Orbe dispersi Evangelium prædicarunt, quibus successerunt Episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum.*

Nicolaus I. epist. 47. sic scribit, *subiturus tamen ad cœlos hanc* (Ecclesiam) *Apostolis commendavit, ac per eos tanquam hereditario jure successoribus eorum, nobis scilicet, quos Pastores & Episcopos, ac Pontifices super ipsam constituit.* Hic Episcopi hereditario jure succedunt Apostolis, & cùm ita succedunt, à Christo ut Apostoli potestatem jurisdictionis obtinent.

Eugenius IV. in Decreto pro Armenis, *de so-*

lis Apostolis legitur, quorum viam tenent Episcopi.

Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4. *Sacrosancta Synodus declarat, præter ceteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum succedunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipuè pertinere, & positos, sicut idem Apostolus ait, à Spiritusancto regere Ecclesiam Dei.*

Gersonius de statibus Ecclesiasticis, consideratione 2. *Status Prælationis Episcopalis in Ecclesiâ, quoad sibi collationem primariam, fuit immediatè à Christo datus primis Apostolis, sicut status Papalis Petro; licèt postmodum talis collatio vel acquisitio fieri potuerit, & facta sit in successoribus per homines, sicut Mathias factus est Apostolus per electionem, vel sortem; & successores etiam Petri fiunt nunc per humanam electionem Dominorum Cardinalium, qui modus potuit & potest variare.*

Joannes Major in 4. dist. 24. *reliquos Apostolos,* inquit, *Episcopos factos à Christo diximus post Resurrectionem; & per consequens tam Episcopi, quàm Curati sunt de jure divino, quemadmodum Romanus Pontifex, nec aliquis purus homo potest illas potestates tollere ab Ecclesiâ, plusquam summum Pontificatum, licet Paludanus & de Turrecrematâ teneant oppositum. Sed hoc quod ipsi tenent, censuit in fide hæresim Facultas nostra.*

Facultas Parisiensis anno 1429. damnavit sequentes propositiones cujusdam Joannis Sarazin Prædicatoris: 1. *Omnes potestates jurisdictionis Ecclesiæ, aliæ à Papali potestate, sunt ab ipso Papâ, quantum ad institutionem & collationem,* 2. *Hujusmodi potestates non sunt de jure divino, nec immediatè institutæ à Christo.* 3. *Dicere inferiorum Prælatorum potestatem jurisdictionis, sive sint Episcopi, sive Curati, esse immediate à Deo, sicut potestatem Papæ, veritati quodammodo repugnat.* Quas propositiones idem Joannes Sarazin, agente sacrâ Facultate, revocavit in hunc modum: 1. *Omnes potestates*

jurisdictionis Ecclesiæ, aliæ à Papali potestate; sunt ab ipso Christo quantùm ad institutionem & collationem primariam: à Papâ autem & ab Ecclesiâ quantùm ad limitationem & dispensationem ministerialem. 2. Hujusmodi potestates sunt de jure divino, & immediatè institutæ à Deo. 3. Dicere inferiorum Prælatorum potestatem jurisdictionis, sive sint Episcopi, sive Curati, esse immediatè à Deo; Evangelicæ & Apostolicæ veritati.

Similem explicationem anno 1442 exegit sacra Facultas à quodam Nicolao Quadrigarii Ordinis S. Augustini, & anno 1656. à Francisco Guillou. Denique cùm delatus fuisset ad sacram Facultatem libellus, in quo hæc continebantur propositiones: 1. *Episcopi accipiunt à Papâ jurisdictionem Episcopalem, quam exercent in populos sibi subditos. 2. Positâ institutione Episcoporum immediatè à Christo, statuenda est omnimoda inter Episcopos & summum Pontificem æqualitas, & nulla subordinatio*: sacra Facultas ejusmodi propositiones suâ censurâ perstrinxit his verbis: *falsæ sunt, verbo Dei contrariæ, & olim à sacrâ Facultate reprobatæ. In quantùm verò positâ institutione Episcoporum immediatè à Christo factâ, colligit auctor omnimodam inter Episcopos & summum Pontificem fore æqualitatem, & nullam subordinationem, falsæ sunt, temerariæ, & præbent occasionem subvertendi ordinem hierarchicum, præsertim verò Primatum summi Pontificis.*

In his omnibus testimoniis Episcopi æquè propriè succedunt Apostolis, ac Romanus Pontifex Principi Apostolorum, nec patroni oppositæ sententiæ ullum testimonium proferre possunt, quo probent Romanum Pontificem diverso modo succedere Petro in ejus Primatu. Attamen cùm nostra controversia sit de facto, quod ex solâ Christi voluntate pendet, quæ in ejusmodi rebus

bus liberis & minimè necessariis, nobis non innotescit, nisi per Scripturam & Traditionem; quæstio, in quâ versamur, auctoritate solvi debet, non ratione. Quanquam ad momenta adversariorum ex ratione petita in gratiam secundæ sententiæ facilè est respondere.

Ad primum, ut servetur Ecclesiæ unitas & primatus summi Pontificis, satis est, quòd Christus Apostolos & eorum successores instituerit cum subordinatione, illos ad Petrum, istos ad summum Pontificem Petri successorem. Sic in Republicâ civili Rex per se immediatè instituit Judices supremos, inferiores, & nihilominus manent unitas & ordo, quæ competunt imperio Monarchico.

Ad secundum, potestas clavium, ex sancto Augustino tractatu 50. in Joan. propriè data est Ecclesiæ, quam limitat prout expedire videtur; *Si in Petro*, inquit, *non esset Ecclesiæ sacramentum, non ei diceret Dominus*, tibi dabo claves regni cœlorum... *si hoc tantùm Petro dictum est, non facit hoc Ecclesia... sic hoc ergo in Ecclesiâ fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.* Enimverò Concilia œcumenica, quæ repræsentant totam Ecclesiam, à Christo immediatè habent omnem jurisdictionem, quam in Episcopis restringunt, & extendunt, prout expedire videtur optimo Ecclesiæ regimini; sic in Concilio Chalcedonensi aucta est jurisdictio Episcopi Jerosolymitani, & Antiocheni imminuta. Apostoli ergo, ne destrueretur hierarchicus ordo, induceretur que perturbatio in Ecclesiam, si quivis Episcopus omnia ubique posset, iis meritò limites præscripserunt, quos in Ecclesiis à se fundatis ordinaverant.

Instabis: si potestas jurisdictionis esset in Episcopis immediatè à Deo, sicut potestas Ordinis,

non posset ita restringi, quin Episcopi ea validè uterentur, quamvis illicitè, quemadmodum Episcopus depositus, aut etiam degradatus, validè confirmat & ordinat: atqui ex omnium consensione non solùm illicitus, sed etiam irritus & planè nullus est actus jurisdictionis, ad quem ipsa potestas jurisdictionis se non extendit: ergo potestas jurisdictionis in Episcopis non est immediatè à Deo, sicut potestas Ordinis.

Nego sequelam majoris. Illud enim est discrimen inter potestatem Ordinis, & potestatem jurisdictionis, quòd potestas Ordinis præcisè sumpta sit quid absolutum, nec subditos necessariò connotet, sed sine iis existere possit; unde Episcopus depositus aut degradatus, etiamsi principatu careat, nullique sint ei subditi, validè confirmat & ordinat: quia character Episcopalis in eo remanet, utpote indelebilis. Contra verò potestas jurisdictionis est relativa ad subditos; necessarióque includit principatum, qui sine subditis stare nequit; nam sublato correlato, seu relationis termino, tollitur ipsa relatio: is v. g. pater aut dominus non erit, cui nullus fuerit filius aut famulus; atqui penès Ecclesiam est Episcopo subditos assignare, aut justis de causis detrahere: ergo potestate jurisdictionis uti non poterit erga eos, quos Ecclesia ei non subdidit.

Confirmatur responsio. In omnium Catholicorum sententiâ summus Pontifex potestatem tum Ordinis, tum jurisdictionis à Christo immediatè accipit; attamen si Hæreticus notorius & pugnax evaderet, auctoritate Ecclesiæ non solùm à primatu suo, sed & ab omni Ecclesiastico gradu dejiceretur, & sic spoliatus actus quidem Ordinis exercere posset, quamvis illicitè, nullum vero jurisdictionis etiam validè,

Quid ita? quia in eo remaneret Episcopalis character indelebilis, non verò potestas jurisdictionis, utpote quæ essentialiter includat principatum & ordinem ad subditos, quibus careret ille depositus. Mirum igitur videri non debet, quòd Apostoli, ut Ordinis tranquillitas servaretur, Episcopis definierint subditos, & certas diœceses, extra quas ea, quæ sunt jurisdictionis, quam à Christo immediatè acceperant, exercere non possent, nisi in casu extremæ necessitatis.

Dico, *nisi in casu extremæ necessitatis*, quia potestas clavium concessa est in Ecclesiæ augmentum, & Fidelium ædificationem, verisimileque est primos episcopos extra fines ab Apostolis sibi præscriptos excurrisse, cùm urgens necessitas postularet, v. g. cùm finitimi populi in fide edoceri, & nostris mysteriis initiari expeterent, nec in Provinciâ adesset Apostolus, qui novam Ecclesiam ibi fundaret. Nostram conjecturam confirmant tum Patres Tridentini sess. 14. cap. 7. ubi docent in Ecclesiâ Dei custoditum fuisse semper, *ut omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possint:* tum exempla S. Eusebii Vercellensis, & S. Eusebii Samosateni, qui, sæviente Arianorum persecutione, per Provincias occultè discurrebant, ut viduatis Ecclesiis Pastores præficerent.

Opponunt adversarii plures è Patribus, qui, inquiunt, disertis verbis docent Episcopos à summo Pontifice habere jurisdictionem.

Tertullianus in Scorpiaco cap. 10. sic habet: *Si adhuc clausum putas cœlum, memento claves ejus hîc Dominum Petro, & per eum Ecclesiæ reliquisse.*

Optatus Milevitanus lib. 7. *ceteris omnibus Apostolis præferri meruit* (Petrus) *& claves regni cœlorum ceteris communicandas solus accepit.*

S. Gregorius Nyssenus tractatu in eos, qui

ægrè ferunt correctiones: *per Petrum*, inquit, *Episcopis dedit claves cœlestium bonorum*.

Innocentius I. epist. ad Concilium Milevitanum, quæ est 182. aliàs 93. inter Epistolas sancti Augustini: *Arbitror*, inquit, *omnes Fratres & Coepiscopos nostros nonnisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem deferre debere*. Hinc Episcopi hanc inscriptionis formulam suis mandatis præmittere solent, *N. Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus*.

S. Leo ser. 3. in anniversario suæ assumptionis ait: *Si quid commune cum eo aliis voluit esse Principibus nunquam nisi per ipsum dedit quidquid aliis non negavit*. Et epist. 89. *hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium voluit pertinere, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet*.

R. 1°. Tertullianum claves hìc non accipere pro potestate jurisdictionis, sed in latiori significatione pro martyrio, quo cœlum referatur. Patet ex ipso contextu, *memento claves ejus hìc Dominum Petro & per eum Ecclesiæ reliquisse, quas hìc unusquisque interrogatus, atque confessus feret secum*. Optatus verò non dicit, Petrum ceteris communicasse claves, sed accepisse communicandas; an autem per Christum an per Petrum essent communicandæ, non definit,

R, 2°. distinguendo alios textus; ceteri claves acceperunt per Petrum vel tanquam exemplar, vel tanquam ministrum, Concedo: per Petrum tanquam per originem, ita ut ex ipso, veluti ex capite potestas jurisdictionis in alios sive Apostolos, sive Episcopos profluxerit, Nego. Itaque Petrus, cùm seorsim claves accepit, datus est forma & exemplar, ad cujus similitudinem ceteri Apostoli, & omnes deinceps Episcopi sunt

efformati: atqui imago ex archetypo seu exemplari ducta rectè dicitur ab ipso formam accepisse, cùm exemplar à Philosophis inter causas numeretur. Hoc sensu legimus Num. 11. Deum dixisse ad Moysen, quem Spiritu suo repleverat, utpote supremum Synagogæ ducem, *auferam de spiritu tuo, tradamque eis* (septuaginta Senioribus) *ut sustentent tecum onus populi*; non enim ista dicuntur, quasi spiritus ex Moyse in septuaginta Seniores propriè transierit, aut ipsi donum illud à suo duce acceperint; sed, interprete sancto Augustino, quæst. 18. in lib. Num. *intelligimus nihil aliud significare voluisse, nisi ex eodem Spiritu gratiæ illos quoque habituros adjutorium, ex quo* (nempe ex Deo) *habebat Moyses; ut & isti haberent quantùm Deus vellet, non ut ideo Moyses minùs haberet.* Et lib. 5. de Trinitate cap. 14. *de Moyse intelligendum est, cùm ait ei Dominus*, tollam de spiritu tuo, & dabo eis, *hoc est, dabo illis de Spiritu sancto quem jam tibi dedi.* Similiter Apostoli & eorum successores claves à Petro acceperunt, quatenus potestas jurisdictionis priùs Petro concessa, vel potiùs promissa, in illos à Deo derivata est ut Episcopatûs unitas, & perfectissima Ministrorum Ecclesiæ connexio demonstretur, utpote qui uno agantur spiritu tanquam ejusdem corporis membra.

Nec dicant adversarii ejusmodi expositionem esse coactam & prorsus alienam à mente sanctorum Patrum, quos nobis opponunt.

Namque 1°. ipsemet S. Leo mentem suam ita exponit serm. 3. in objectione laudato, *transivit quidem etiam in alios Apostolos*, inquit, *jus potestatis istius, & ad omnes Ecclesiæ Principes Decreti hujus constitutio commeavit; sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri for-*

ma proponitur. 2°. Fatentur Adversarii Apostolos non à Petro, sed à Christo immediatè claves accepisse. Explicent ergo quo sensu scribat sanctus Leo, cujus auctoritate nituntur, Christum in Petro Apostolorum omnium summo potestatem jurisdictionis principaliter collocasse, *ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet;* in eorum quippe sententiâ ejusmodi verba non simpliciter & ad litteram accipienda sunt, quasi Apostoli gratiarum dona ex Petro hauserint; hoc enim falsum ipsis videtur; sed ita scripsit sanctus Doctor, quia Christus ad Petri exemplum & similitudinem alios Apostolos regendis Ecclesiis præposuit: ergo & eorum successores.

Ministerialiter etiam Petrus in suis successoribus confert Episcopis potestatem non solùm jurisdictionis, sed etiam Ordinis; quia ab ipso, vel ejus mandato Episcopi consecrantur præsertim in Occidentalibus partibus, & eo sensu nomen & honorem ab ipso accipiunt, ac absque adulatione se Episcopos Apostolicæ sedis gratiâ confitentur, quemadmodum suam promotionem nonnunquam tribuunt gratiæ Principis, qui illos ad ejusmodi dignitatem renuntiavit, & Parochi, qui & ipsi immediate à Christo sunt instituti, ut mox demonstrabitur, meritò dicunt se gratiâ sui Ordinarii munus Pastorale fuisse consecutos. Quanquàm isthæc formula Litteris Episcoporum præfixa, *N. Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus*, usurpata non est ante decimum tertium seculum, eam non adhibent Episcopi Orientales, ut qui sine expresso summi Pontificis mandato consecrantur, nec etiam omnes Occidentales.

CAPUT VI.

De Parochis.

EX Presbyteris alii potestate jurisdictionis ordinariæ gaudent, ut Curati seu Parochi: alii carent, quales plerique, qui ordinantur sub titulo patrimonii, aut paupertatis, ut Monachi & Religiosi. Posteriores, etsi aliquos actus hierarchicos exerceant, plebis enim nomine offerunt sacrificium, in quo & astantibus benedicunt; locum tamen non obtinent in hierarchiâ nisi modo imperfecto, utpote qui non habeant subditos, quibus imperent, quosque ex statu suo seu proprio officio ad Deum adducere teneantur. Contra verò priores positi sunt regere Ecclesiam Dei, & pascere gregem Christi, quem acquisivit sanguine suo, subditos habent, in quos sacrum principatum perfectè exercent; ac proinde Ordo eorum est verè ac plenè hierarchicus; sed quo iure, an divino, an Ecclesiastico? Mentem nostram aperimus in responsionibus ad sequentes quæstiones. Itaque

Q. 1°. *Parochi sunt-ne institutionis divinæ?*

R. Affirmativè.

Probatur argumento ducto ex Scripturâ. S. Lucas cap. 10. v. 1. & 3. sic refert: *Post hæc autem designavit Dominus & alios 72. & misit illos binos ante faciem suam... ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Eo loci Christus, Apostolis jam in primo ordine hierarchiæ collocatis Luc. 6. instituit secundum Ordinem, nempe Presbyterorum, seu Parochorum, qui hucusque ab exordio Ecclesiæ retentus est.

Enimverò Apostolus 1. Timoth. 5. meminit Presbyterorum, qui sub Episcopo præerant: *qui*

bene præsunt Presbyteri, inquit v. 17. *duplici honore digni habeantur*. Et v. 19. *adversùs Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus:* ergo Presbyteri illi subjacebant correctioni Episcopi.

Sanctus Ignatius in Epistolis suis sæpè commendat reverentiam & obedientiam erga Presbyteros: *festinate ergo, dilectissimi*, inquit in epist. ad Ephesios, *subditi esse Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis; qui enim istis subditus fuerit, Christo obedit, qui eis hoc concessit.*

Cùm verò ita crevit Fidelium numerus, ut in unum convenire non possent sub Episcopo, in pagis & majoribus urbibus, ut Romæ, erectæ sunt Parochiales Ecclesiæ, ubi synaxes, seu conventus celebrabantur sub uno Presbytero, quem nos Curatum seu Parochum vocamus. Quando autem facta sit illa Parochiarum erectio, non satis constat. Quidam illam referunt ad tempora sancti Dionysii qui Romæ sedit anno 259. Sed quidquid sit, certum est Ecclesias Parochiales cœpisse erigi longè ante quartum seculum; cùm usus earum illo seculo ubique obtineret, ut colligimus ex S. Athanasio apologiâ secundâ, sancto Hieronymo lib. contra Luciferianos, Innocentio I. ep. ad Decentium; & ex Concilio Neocæsariensi anno 313. can. 13. in quo prohibetur Presbyter ruralis sacrificium in civitate offerre præsentibus Presbyteris urbanis: *Presbyteri ruris in Ecclesiâ civitatis, Episcopo præsente, vel Presbyteris urbis ipsius, offerre non possunt... si verò absentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt.* Concilium etiam Sardicense, ad quod 300. Episcopos convenisse anno 347. refert S. Athanasius, statuit can. 15. ut si Episcopus ruri negotiorum causâ diutiùs commoretur, die Dominicâ intersit Missæ Parochiali: *Si est*

proxima civitas, inquit, *in quâ est Presbyter, ne sine causâ videatur* (Episcopus) *facere diem Dominicum, illuc accedat.*

Porrò constans est Veterum doctrina, Presbyteros illos succedere septuaginta duobus Discipulis. Pauca ex benemultis eorum testimoniis hîc proferenda sunt.

Beda in caput decimum Lucæ sic habet: *Sicut duodecim Apostolos, formam Episcoporum exhibere simul & præmonstrare nemo est qui dubitet, sic & hos 72. figuram Presbyterorum, id est, secundi ordinis Sacerdotum gessisse sciendum est; tametsi primis Ecclesiæ temporibus, ut Apostolica Scriptura testis est, utrique Presbyteri, utrique vocabantur Episcopi, quorum unum sapientiæ maturitatem, alterum curam industriæ Pastoralis significat.*

Theodulphus Aurelianensis, qui floruit tempore Caroli Magni, in Capitularibus sic habet ad Parochos: *Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, & penè conjunctum esse; sicut enim Episcopi Apostolorum in Ecclesiâ, ita nimirum Presbyteri ceterorum discipulorum Domini vicem tenent, & illi tenent gradum summi Pontificis Aaron, isti verò filiorum ejus. Unde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, & memores vestræ consecrationis.*

S. Thomas 3. parte q. 67. a. 2. ad 2. *ideo*, inquit, *baptizare pertinet ad minores Principes Ecclesiæ, id est, ad Presbyteros, qui tenent locum 72. discipulorum Christi, ut dicit Glossa Luc* 10.

Gersonius de Curatorum statu, consideratione primâ: *Status Curatorum*, inquit, *succedit statui 72. discipulorum Christi, quoad legem novam, & figuratus est in antiquâ lege per Levitas; ac proinde status Curatorum est de institutione Christi & Apostolorum suorum à principio fundationis Ecclesiæ.*

Joannes Major dist. 21. qu. 3. *Majorum & minorum Sacerdotum discretio*, inquit, *in novo testa-*

mento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos tanquam majores Sacerdotes, 72. Discipulos quasi minores Sacerdotes instituit. Sacra Facultas Parisiensis, cùm anno 1408. Joannes de Gorello Minorita propugnasset in suâ thesi Curatos non esse de institutione Christi, sed per Dionysium Papam fuisse ordinatos, eundem coëgit retractare suam sententiam in hunc modum: *Dico nunc ex ordinatione ejusdem Facultatis Matris meæ, & ultroneâ voluntate, veritates, quæ sequuntur. 1°. Domini Curati sunt in Ecclesiâ minores Prælati, & Hierarchæ quibus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones audiendi, &c. & Mendicantibus per accidens, & ex privilegio, quoniam sunt introducti, vel admissi ex commissione & beneplacito Dominorum Prælatorum.* Idem præstitit Joannes Sarrazin Dominicanus auctoritate sacræ Facultatis an. 1429.

Ex his autem testimoniis tum sacræ Scripturæ tum veterum Scriptorum sic conficitur argumentum: Qui succedunt Ministris à Christo institutis, hi sunt institutionis divinæ; ideo enim jure divino Romanus Pontifex est Caput Ecclesiæ, quia succedit Apostolorum Principi; & Episcopi sunt divinitùs instituti, quia successores sunt Apostolorum: atqui Curati seu Parochi succedunt 72. Discipulis à Christo institutis: ergo Curati pariter sunt institutionis divinæ.

Probatur 2°. ex Concilio Tridentino sess. 23. canone 6. ubi definit in Ecclesiâ Catholicâ esse hierarchiam divinâ ordinatione institutam, eamque constare Episcopis, Presbyteris & Ministris: atqui Presbyteri eo loci non possunt intelligi nisi Parochi; si quidem alii vel jurisdictionem habent, vel non: si primum, ejusmodi jurisdictio est delegata, ac proinde non eis competit jure divino, sed ex Episcoporum bene placito; nec sufficit ad constituendum Hierarcham:

ut diximus capite secundo. Si secundum, subditos non habent, nec proinde sacrum principatum exercent.

Dices 1°. Constat Parochos propriè non succedere 72. Discipulis, sed solùm per quandam similitudinem: 1°. quia Discipuli illi 72. non fuerunt Presbyteri nec ullum Ordinem aut jurisdictionem à Christo susceperunt, siquidem Philippus, & Stephanus, & alii quinque Diaconi ordinati ab Apostolis Act. 6. erant ex Discipulis 72. ut Epiphanius docet hæresi 20. Ita Bellarminus libro 4. de Romano Pontifice cap. 25. 2°. quia Christus solos Apostolos alloquebatur, cùm dixit Joan. 20. *sicut misit me Pater, & ego mitto vos;* aberant enim Discipuli in ultimâ cœnâ, nec aderant cùm Christus Apostolos consecravit Sacerdotes. Ergo.

Nego antecedens, nec morari nos debent quæ in ejus confirmationem adducuntur.

Non primum; quia 72. Discipuli à Christo jurisdictionem habuerunt, sicut S. Mathias & S. Paulus, etiamsi Sacerdotes non fuerint consecrati; potestas enim jurisdictionis non necessariò præsupponit potestatem Ordinis, ut patet in Parocho nondum Presbytero neque Diacono, qui ea, quæ sunt jurisdictionis, exercere potest: Apostolus Paulus multis jam functus erat laboribus pro Evangelio, cùm Antiochiæ inauguratus est Episcopus, Act. 13. v. 3.

Nec obstat quod ex S. Epiphanio Bellarminus refert, nempe aliquos ex 72. Discipulis ab Apostolis ordinatos fuisse Diaconos Act. 6. admissâ enim illâ historiâ (quamvis Bellarminus non ostendat quomodo post trecentos annos in notitiam sancti Epiphanii venerit) nonne potuerunt, imò debuerunt illi Discipuli aliquando consecrari Diaconi & Presbyteri, sicut Clericus

ad Ecclesiam parochialem institutus, & eo titulo jurisdictione ordinariâ instructus, ad sacros Ordines promovendus est? In primis igitur Ecclesiæ incunabulis Apostoli, quibus nondum erat opus septuaginta duobus Presbyteris, sed duntaxat septem viris, qui essent pleni Spiritusancto & sapientiâ, ut habetur cit. c. 6. eos inter septuaginta Discipulos elegerunt, ut qui sub Christi disciplinâ in prædicatione Evangelii insignia virtutis suæ specimina dedissent, eosque Diaconos ad urgentissimum ministerium ordinarunt. Quòd autem ex iis aliqui postmodum pro utilitate vel necessitate Ecclesiæ consecrati sint Presbyteri, quis negabit? Sed unum illudque certissimum nobis sufficit, nempe septuaginta discipulos à Christo fuisse designatos, & institutos ad Ecclesiam sub Apostolis regendam, eisque succedere Presbyteros, quos Curatos seu Parochos nominamus.

Non secundum; nec enim Apostoli Thomas, Mathias, & Paulus aderant, quando Christus dixit Joan. 20. *sicut misit me pater, & ego mitto vos.* & nihilominùs, verborum illorum vis & efficacia ad eos se extendit, ac proinde ad omnes, quos Christus priùs in Ecclesiæ ministerium elegerat. Id agnoscit antiquus liber pontificalis in ordinatione Presbyterorum, in quâ Pontifex ita precatur: *sic in eremo per septuaginta virorum prudentium mentes Moysi spiritum prorogasti, quibus ille adjutoribus usus, in populo innumeras multitudines facilè gubernavit... hâc providentiâ, Domine, Apostolis filii tui, doctoribus fidei, comites addidisti, quibus illi orbem totum secundis prædicationibus impleverunt.*

Dices 2°. Parochi non sunt instituti, nisi cùm erectæ sunt parochiales Ecclesiæ: atqui nullæ erant parochiales Ecclesiæ 1°. & 2°. seculo, ut constat ex S. Justino, qui floruit 2°. mediante

ſeculo; ſic enim ſcribit apol. 2. *Solis die omnium, qui in urbibus vel in agris degunt, in eundem locum conventus ſit*, nempe ſub Epiſcopo: quia præter Eccleſiam cathedralem nulla erat alia ſive in urbe ſive in agris: Ergo tunc nullus erat Parochus; ac proinde Parochi non à Chriſto, ſed ab Eccleſiâ ſunt inſtituti.

Nego majorem; ſiquidem, ut quis ſit Parochus, neceſſe non eſt, ut ſpeciale templum habeat, ſed ſatis eſt, ut ex officio præſit, ſubditos doceat, paſcat, & regat: atqui illud munus Preſbyteris incumbebat rempore Apoſtolorum, ut patet ex laudatis verbis 1. Tim 5. *qui bene præſunt Preſbyteri*.

Minor etiam abſolutè negari poteſt; Apoſtolus enim Rom. 16. v. 1. commendat Phœben, *quæ*, inquit, *eſt in miniſterio, quæ eſt in Cenchris*: atqui Cenchris, ex Theodoreto in hunc locum, non eſt ſedes Epiſcopalis, ſed pagus Eccleſiæ Corinthiorum.

Inſtabis, priuſquam exigerentur parochiales Eccleſiæ, Preſbyteris non licebat prædicare, baptizare, nec ullum paſtorale munus exercere ſine mandato Epiſcopi, *non licet niſi Epiſcopo baptizare, aut facere*, inquit ſanctus Ignatius ep. ad Smyrn. & S. Hieronymus Dial. adversùs Luciferianos, ſine Epiſcopi juſſione neque Preſbyter, neque Diaconus jus habent baptizandi: Ergo tota poteſtas juriſdictionis Preſbyterorum pendebat ab Epiſcopo.

Diſtinguo conſequ. pendebat ab Epiſcopo quoad exercitium, Concedo: quoad primariam inſtitutionem, Nego conſeq. ſolutionem confirmabit ſimulque elucidabit reſponſio ad ſequentem quæſtionem.

Q. 2°. *Poteſtas juriſdictionis Parochorum eſt-ne immediatè à Chriſto?*

R. Affirmativè, salvâ tamen immediatâ jurisdictione Episcoporum in ipsos Parochos & plebem subditam.

Prima pars probatur, quia Parochi eo modo succedunt septuaginta duobus discipulis, quomodo summus Pontifex Apostolorum Principi, & Episcopi ceteris Apostolis: atque ideo summus Pontifex à Christo immediate habet jurisdictionem in totâ Ecclesiâ, & Episcopi in suis diœcesibus; quia succedunt, ille beato Petro, & illi Apostolis; successor enim ab eo habet jurisdictionem, à quo habuit prædecessor; aliàs, inquit Bellarminus, non verè succedit, sed novo ordine instituitur. Ergo eodem jure Parochi jurisdictionem à Christo immediatè accipiunt, quo summus Pontifex, & Episcopi suam.

Confirmatur auctoritate sacræ Facultatis Parisiensis, cujus mandato & ordinatione Fr. Joannes Sarrasin revocavit quasdam Propositiones à se propugnatas adversùs doctrinam à nobis hîc traditam, & sequentes contradictorias eidem Facultati scripto dedit anno 1429.

1. *Omnes potestates jurisdictionis Ecclesiæ, aliæ à Papali potestate, sunt ab ipso Christo, quantùm ad institutionem & collationem primariam, à Papâ autem & ab Ecclesiâ, quantùm ad limitationem, & dispensationem ministerialem.*

2. *Hujusmodi potestates sunt de jure divino, & immediatè institutæ à Christo.*

3. *Ex textu Evangelii & doctrinâ Apostolorum habetur expressè, Apostolis & Discipulis à Christo missis auctoritatem jurisdictionis fuisse collatam.*

4. *Dicere inferiorum Prælatorum potestatem jurisdictionis, sive sint Episcopi, sive Curati, esse immediatè à Deo, Evangelicæ & Apostolicæ consonat veritati.*

Secunda pars, scilicet Episcopum habere im-

mediatam jurisdictionem non solùm in Parochos, sed etiam in plebem subditam, est ejusdem Academiæ Parisiensis, quæ anno 1664. in sex propositiones Jacobi de Vernant, quibus asserebat Curatos non esse immediatè à Christo institutos, eosque tempore Apostolorum omni auctoritate & administratione caruisse, animadvertit hâc censoriâ notâ: *Hæ sex propositiones, quatenus asserunt, vel inferunt potestatem jurisdictionis Curatorum non esse immediatè à Christo, quantùm ad institutionem primariam, falsæ sunt, & Decretis sacræ Facultatis contrariæ;* SALVA SEMPER IMMEDIATA EPISCOPORUM IN PRÆLATOS MINORES, SEU CURATOS, ET PLEBEM SUBDITAM AUCTORITATE.

Probatur 1°. ex Traditione, & praxi universalis Ecclesiæ, in quâ Episcopi sive ante, sive post Parochiarum erectionem, hucusque plebis subditæ curam gesserunt.

Apostolus in Epistolis ad Timotheum & Titum, qui procul dubio erant Episcopi, præcipit, ut sollicitè curent non solùm quæ spectant Presbyteros & Diaconos, sed etiam plebem, viduas, senes, juvenes, servos, &c.

Sanctus Ignatius epist. ad Trallianos: *Reveremini*, inquit, *Episcopum vestrum sicut Christum, quemadmodum beati præceperunt Apostoli. Quid enim aliud est Episcopus, quàm is, qui omni principatu & potestate superior est, quoad homini licet pro viribus imitator Christi Dei factus? quid verò Sacerdotium aliud est, quàm sacer cœtus, Conciliarii & Assessores Episcopi?* Atqui Consiliarii non medii intercedunt inter Senatûs Principem, & eos, quibus jus dicitur; sed ad istos Principis sententia directè & immediatè dirigitur.

Tertullianus lib. de Baptismo cap. 17. sic habet, *dandi quidem* (Baptismi), *habet jus summus*

Sacerdos, qui est Episcopus: dehinc Presbyteri, & Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate propter Ecclesiæ honorem, quo salvo, salva pax est.

Canon 40. Apostolorum sic decernit: *Presbyteri & Diaconi præter Episcopum nihil agere prætextent; nam pro Domini populo, qui ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem.*

Nec dicas ejusmodi testimonia intelligenda duntaxat de statu Presbyterorum ante erectionem Ecclesiarum Parochialium. Namque 1°. quis credat Episcopos, cùm Ecclesias Parochiales erexerunt, de suâ auctoritate detraxisse, ut Presbyterorum Parochialium jurisdictionem ampliarent? Quin istorum potestas ad unum locum coarctata est, & honor quodammodo imminutus, cùm antè novam hujus regiminis formam cura eorum ad universam diœcesim extenderetur, & eo honoratiores essent, quo Episcopo conjunctiores, utpote ejus consiliarii & assessores, juxta sanctum Ignatium. Hinc in Concilio Neocæsariensi supra laudato Presbyteri rurales prohibentur offerre in civitate præsentibus Presbyteris urbanis, iis præsertim, qui speciali modo sunt hodie consiliarii & assessores Episcopi, ut Vicarii generales, Officiales, & ceteri Ecclesiæ Cathedrali ascripti, qui à Patribus Tridentinis *sess.* 24. c. 12. *de reform.* dicuntur Senatus Ecclesiæ, & eo titulo in Clero diœcesano primum locum obtinent. 2°. Post Ecclesiarum Parochialium erectionem Episcopi nihilominùs in Conciliis sive œcumenicis, sive Provincialibus, imitantur formam ab Apostolo sanctissimis Episcopis Timotheo & Tito præscriptam, utilia quæque saluti non solum Parochorum & cæterorum Clericorum, sed etiam universæ plebis provident, canonibus suis æquè directè & immediatè populis ac Presbyteris

præscribunt quæ facienda, quæve fugienda. Ergo immediatam in eos omnes habent jurisdictionem.

Probatur 2°. ratione petitâ ex tractatu de legibus c. 2. scilicet Parochia non est communitas perfecta, quæ sibi sufficiat, propriis regatur legibus, Magistratus seu Ministros sibi constituat, inobedientes redigat, & in contumaces justas pœnas decernat; sed se habet ad diœcesim sicut pars ad totum, membrum ad corpus cui unum præest caput, nempe Episcopus, influens in singulas corporis partes, quas per necessaria organa, Parochos intelligo, movet ac dirigit. *Parochorum officium*, inquit Petrus Aurelius, à Clero Gallicano magnificè laudatus in Comitiis anni 1655. *In Episcopo inclusum à Christo est ut in fonte ac plenitudine Ecclesiasticæ & hierarchicæ potestatis, cujus Parochialis potestas est decisiva pars ab Episcopo in Parochum ut à fonte in rivum transfusa, sine detrimento tamen aut imminutione, eo modo, quo res spirituales transfunduntur & communicantur, ut è septuaginta Senioribus Moysis spiritu imbutis, illibatâ Moysis plenitudine, facilè intelligitur.* Ex quibus perspicuum est curam Episcopalem in omnes & singulos Parochianos influere, iisque præsidere immediatè, salvâ tamen Parochi auctoritate; utpote patrisfamilias, quem Dominus constituit super familiam suam.

Quare qui Parochum spernit, Christum spernit; & qui potestati ejus resistit, Dei ordinationi resistit; à Deo quippe est potestas illa quoad institutionem primariam, & ideo divina, ab omnibus cujuslibet gradûs veneranda, sed ab Episcopo imprimis fovenda ac tuenda, utpote sibi maximè necessaria: quomodo enim caput etiam valentissimum ad nutum movebit

corpus, si organa sint impedita? sic se haberet sanctus & multi laboris Episcopus, si potestas Parochorum iners & veluti laxata jaceret; totaque diœcesis tanquam corpus paralyticum sub sano capite cerneretur, nisi intensa ac nervosa Parochorum auctoritas & sollicitudo votis Episcopi obtemperaret, strenuèque se moveret ad exequenda ejus mandata: *quapropter*, inquit Episcopus in ordinatione Presbyterorum, *infirmitati quoque nostræ, Domine, quæsumus, hæc adjumenta largire, qui quantò fragiliores sumus, tantò his pluribus indigemus... innova in visceribus eorum spiritum sanctitatis, ut acceptum à te, Deus, secundi meriti munus obtineant*, &c.

Inde etiam discant Parochi, quæ cum Episcopo debeat esse eorum conjunctio, quæ animorum consensio, quæ communicatio spiritûs, nimirum qualis requiritur caput inter & membra organica, ad corporis unitatem, valetudinem, & pulchritudinem: etenim membra capiti non cohæreant, corpus non erit unum: laxata sint & à suis sedibus mota; corpus erit deforme: influxum à capite non recipiant, obstructis spirituum meatibus, deficiet virtus corporis & actio. Talem cogita Ecclesiam, nisi membra ejus constringantur non solùm fidei, sed & charitatis vinculo: si enim Pastores privatis studiis à se invicem diffideant, non erit una: si ordo inter eos à Christo institutus, & apta eorum compositio non servetur, peribit decor ejus, & formæ hierarchicæ dignitas: si alio quàm capitis spiritu ducantur, non stabit divinum illud robur, adversùs quod portæ inferi prævalere nequeunt; cùm ex dictis c. 2. divinæ motiones in primum Hierarcham, eoque mediante ad medios, ab his ad ultimos transfundantur, sicut olim spiritus Moysis in

ſeptuaginta Seniores tranſmiſſus eſt. *Connexio totius corporis*, inquit S. Leo ep. 12. aliàs 84. *unam ſanitatem, unam pulchritudinem facit: & hæc connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit; ſed præcipuè exigit concordiam Sacerdotum* (utpote qui ſint hujus corporis myſtici organa) *quibus etſi dignitas ſit communis, non eſt tamen ordo generalis, quoniam & inter beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris* (ſcilicet Apoſtolatûs) *fuit quædam diſcretio poteſtatis, & cùm omnium par eſſet electio* (ad Apoſtolatum,) *uni tamen datum eſt, ut ceteris præemineret: de quâ formâ Epiſcoporum quoque orta eſt diſtinctio... per quos ad unam Petri ſedem univerſalis Eccleſiæ cura conflueret, & nihil uſquam à ſuo capite diſcederet.* Unde S. Doctor in hæc verba concludit: *qui ergo ſcit ſe quibuſdam eſſe præpoſitum, non moleſtè ferat aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat.* Lex enim eſt æterna humanis cordibus inſculpta, *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Atqui Parochi ægrè admodum ferunt vel unum è parochianis ſuis conſiliis non acquieſcere, mandata ſpernere & proprio ingenio ac libidine frui. Adversùs ejuſmodi effrenem Epiſcopi opem efflagitant, meritò quidem, cùm idcirco in ſublimitatis arce ſit conſtitutus, ut inferioribus ſuccurrat. At diſcordia parochiani cum ſuo Parocho longè tolerabilior eſt, quàm Parochorum cum ſuo Epiſcopo: ille ſiquidem ſe ſolum ſubducit ſuo Paſtori; iſti parochias integras: ille ſibi & vix alteri nocet; iſti tum ſibi, tum univerſo gregi, quem hoc ipſo, quo non ſinunt ſe ſpiritu capitis regi, à corpore Chriſti, quantum in ipſis eſt, ſeparant. Namque *ſcire debet*, inquit S. Cyprianus epiſt. 69. *Epiſcopum in Eccleſiâ eſſe; & ECCLESIAM IN EPISCOPO, & ſi qui cum Epiſcopo non ſint, in Eccleſiâ non eſſe; cùm*

Ecclesia quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa; sed sit utique connexa, & cohærentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata.

Piget referre, quæ pluribus in locis passim observavimus, nimirum quibusdam Parochis satis non esse, quòd cum Episcopo eam spiritûs unitatem non servent, quæ caput inter & membra organica requiritur, nisi Collegas suos in hancce schismatis speciem adducant, si isti ex mente Episcopi, utpote primi Hierarchæ, toti pendeant, quemadmodum supra descriptus ordo hierarchiæ postulat, illorum dicteriis exagitantur, traducuntur ut adulatores, honoris & inanis gloriæ cupidi; delatores, à quibus cavendum sit: atqui, ex sancto Ignatio epistolâ ad Smyrnæos, *qui occultans ab Episcopo aliquid operatur, diabolo præstat obsequium:* solvit enim hierarchicum ordinem, quo Ecclesia terribilis est adversariis ut castrorum acies ordinata: tollit connexionem membrorum cum capite, communicationem spiritûs & divinarum motionum, quæ à primo Hierarchâ in inferiores transmitti debent, ut omnes juxta hierarchiæ institutionem & scopum ad Dei similitudinem adducantur, ac deificentur.

CAPUT VII.

De Monachis & Religiosis.

NIhil addendum videretur iis, quæ de potestate hierarchicâ, & sacro principatu divinitus suis gradibus distincto prolixiùs disputavimus; nisi visum esset nonnullis Monachos seu Religiosos inter Hierarchas numerandos, & quidem in proximo gradu ad Episcopos, ut-

pote qui magis propriè, inquiunt, quàm Parochi, ſuccedant ſeptuaginta duobus Diſcipulis.

Cùm autem plura in Monachis ſpectari poſſint 1°. nomen; 2°. ſtatus; 3°. character ſacerdotalis, quo plerique inſigniuntur: 4°. cura Paſtoralis, ad quam quidam ex iis aſſumuntur: priùs de eorum nomine & ſtatu dicendum, quàm controverſiam ingrediamur: ex nominis enim interpretatione, & ſtatûs definitione perſpicuum fiet, an & quomodo Monachi ad hierarchiam pertineant, an ut Principes, an ut ſubditi. Sit ergo.

PARAGRAPHUS I.

De Nomine & ſtatu Monachorum.

Q. 1°. UNde nomina Religioſi & Monachi? *R.* Nomen Religioſi derivatur à Religione, ſignificatque Dei cultorem. Quamvis autem nomen illud ſit commune omnibus, qui veram Religionem profitentur, atque eâ ratione Chriſtiani Principes vocentur Religioſiſſimi Principes; appropriatur tamen iis, qui abdicatis rebus omnibus; divino cultui ſe totos mancipant, ſolentque ſimpliciter & antonomaſticè, inquit S. Thomas, appellari Religioſi, Græcè *Therapeutæ*, id eſt, *Dei cultores*, & *Aſcetici*, Latinè, *Supplices*, ſcilicet à præcipuo munere eorum quod eſt Deum exorare.

Nomen verò Monachi quod Latinè Solitarium ſignificat, Auctor Hierarchiæ Eccleſiaſticæ cap. 6. deducit ab indiviſâ & ſingulari vitâ, ad quam aſpirant hujus inſtituti cultores: verè enim ſolus eſt in mente hujus Auctoris, qui relinquit ſe ipſum, & cetera, ut ſoli Deo vacet.

Ergo nomina Religioſi & Monachi ſunt propr-

sus synonima, idem significantia, & promiscuè usurpata à Veteribus, ut testatur laudatus Auctor citato capite 6. Enimverò juxtà nominum interpretationem eo ipso, quo quis relictis omnibus soli Deo adhærere satagit, Religiosus est & Monachus. *Sancti præceptores nostri*, inquit Auctor ille, *divinis eos appellationibus sunt prosecuti; alii quidem Therapeutas*, (hoc est Dei cultores) *alii verò Monachos, cùm à sincero Dei famulatu atque cultu, tum ab individuâ & singulari vitâ denominantes; quippe quæ sanctis rerum dividuarum conjunctionibus ipsos ad Deiformem quandam unitatem, Deoque gratam perfectionem adducat.*

Ergo Religiosi aut Monachi nomen est divina appellatio, & titulus gloriæ & honoris; proindeque, ut B. Petri Apostoli verbis utar, 1. epist. cap. 4. non erubescat frater in hoc nomine, nec ejus signa abscondat, quod sine peccato & cujusdam apostasiæ specie fieri nequit: sed si exprobretur ipsi ab infidelibus & mundanis hominibus, beatus erit; *quoniam quod est honoris & gloriæ super eum requiescit*: sed eo titulo subditos non habet, nec ullus ei principatus competit.

Usu tamen & consuetudine nunc Monachi nomen iis duntaxat tribuimus, qui à frequentiâ hominum separati solitariam vitam ducunt, ut Carthusiani, Benedictini, Bernarditæ, &c. Religiosos verò vocamus, qui in populo versantur, Pastorumque adjutores sunt in concionibus & Sacramentorum administratione, ut Mendicantes, Jesuitæ, Canonici Regulares, &c. A Regulâ autem, sub quâ vivunt tam Monachi, quam Religiosi, omnes appellantur Regulares.

Q. 2°. *Quid est status Monachorum, sive Religiosorum?*

R. Est solemnis & immutabilis professio tendendi ad eam charitatis perfectionem, quæ in hâc vitâ mortali haberi possit.

Dicitur 1°. *solemnis & immutabilis professio*; quia ex sancto Thomâ, ad statum requiritur immobilitas. Unde quis potest esse in charitate perfectus, etiamsi non sit in statu perfectionis; cùm liberum ei sit relinquere suum vivendi institutum. Hinc sanctus Doctor colligit Episcopum esse in statu perfectionis, utpote qui animarum curam deserere non possit absque dispensatione summi Pontificis: Curatum verò, quantumcunque perfectus sit, & dignus suo munere quod requirit perfectionem adeptam, ut capite sequenti dicetur, non esse in statu perfectionis; quia professio ejus non est fixa & immobilis, cùm possit absque dispensatione Monasterium ingredi, ut ab omnibus curis liber se totum det contemplationi. Monacho verò sive Religioso nunquam licet à professione suâ recedere, etiamsi ad Prælaturam assumatur, ut docet Innocentius I. epist. 2. ad Victricium, quæ refertur causâ 16. q. 1. cap. de Monachis, in quo sic habetur, *si postea ad Clericatûs Ordinem pervenerint, statuimus non debere eos à priore proposito discedere*. Quæ expendens sanctus Thomas 2. 2. qu. 185. ad 8. sic scribit: *Status Religionis ad perfectionem pertinet, quasi quædam via in perfectionem tendendi: status autem Episcopalis ad perfectionem pertinet tanquam quoddam perfectionis magisterium. Unde status Religionis comparatur ad statum Episcopalem, sicut disciplina ad Magisterium, & dispositio ad perfectionem: dispositio autem non tollitur perfectione adveniente, nisi fortè quantùm ad id, in quo perfectioni repugnat. Quantùm autem ad id, quod perfectioni congruit, magis confirmatur: sicut discipulo, cùm ad magisterium pervenerit, non con-*

gruit quòd sit auditor : congruit tamen ipsi quòd legat & meditetur, etiam magis quàm ante.

Dicitur 2°. *professio tendendi ad perfectionem;* quibus vocibus duo significantur, 1°. ad professionem Monasticam seu Religiosam non requiri, ut quis actu sit perfectus, quemadmodum is, qui curam animarum suscipit; *ad statum Episcopalem*, inquit S. Thomas 2. 2. qu. 185. a. 1. ad 2. *praeexigitur vitae perfectio, ut patet per hoc, quòd Dominus à Petro quaesivit, si plus eum ceteris diligeret, antequam ei committeret Pastorale officium : Sed ad statum Religionis non praeexigitur perfectio, sed est via ad perfectionem. Unde & Dominus* Matth. 19. *non dixit*, si es perfectus, vade, vende omnia quae habes: *sed*, si vis perfectus esse, *Et hujus differentiae ratio est, quia secundùm Dionysium (5. cap. Eccles. Hierarch.) perfectio pertinet activè ad Episcopum, sicut ad perfectorem : ad Monachum autem passivè, sicut ad perfectum. Requiritur autem, quòd sit perfectus aliquis ad hoc, quòd possit alios ad perfectionem adducere : quod non praeexigitur ab eo, qui debet ad perfectionem adduci.* Hinc ex constanti praxi Ecclesiae insignibus peccatoribus consulitur, ut Monasteria ingrediantur; quia status Religionis, inquit S. Thomas q. 186. a. 1. ad 4. est convenientissimus poenitentiae locus, ut habetur cap. *Admonere*, causâ 33. q. 2.

2°. Iisdem vocibus innuitur, eum fallaciter amplecti statum Religionis, qui non intendit dare operam perfectioni acquirendae; vox enim omnium Theologorum est professionem Monasticam esse statutum perfectionis acquirendae. *Ipsa perfectio charitatis*, inquit sanctus Thomas qu. 186. a. 2. *est finis statûs Religionis..... & ideo ille, qui statum Religionis assumit, non tenetur habere perfectam charitatem ; sed tenetur ad hoc tendere, & operam dare, ut habeat charitatem perfectam*

fictam. Quod imprimis animadvertere debent, qui vel regendis Monialibus præficiuntur, vel earum confessiones excipiunt: nam, ex eodem sancto Doctore citato art. ad primum, Religiosus est professionis suæ transgressor, si contemnat ad perfectionem tendere, quemadmodum qui intra scholas, si scientiæ acquirendæ animum non adjicit, larvatus est discipulus.

Dicitur 3°. *charitatis perfectionem*: quia perfectio cujusque rei consistit in acquisitione ultimi finis, qui est summum illius bonum, quo ultimò perficitur: atqui Deus est hominis ultimus finis, & summum bonum, ad quod non pervenitur nisi per charitatem; quia sola ex omnibus virtutibus hominem Deo conjungit, juxta illud 1. Joan. cap. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Ergo hominis perfectio consistit in charitate, ad quam assequendam, nutriendam, & perficiendam inserviunt aliæ virtutes, & omnis Monastica disciplina. Nam ex Apostolo 1. Tim. 1. *finis præcepti est charitas de corde puro & conscientiâ bonâ, & fide non fictâ.*

Dicitur 4°. *quæ in hâc vitâ haberi potest*. Est enim duplex charitatis perfectio: alia absoluta, & simpliciter dicta, quâ quis in Deo omnem cogitationem, omnemque affectum semper actualiter ponit, cujus & mens à Dei conspectu nusquam recedit, & voluntas jugiter fervido in eum amore inflammatur. Ista perfectio in patriâ cœlesti habebitur, sed non est hujus vitæ, propter humanas infirmitates, quæ ex cupiditate, & ex amore sui superstite proficiscuntur; quibus animum identidem ad terrena delabi ac deprimi, etiam sanctissimi quique in seipsis experiuntur. Alia perfectio, quam Theologi vocant secundum quid, per

quam justi in terris positi omnem sive cogitationem, sive affectum ad Deum reducere seriò enituntur, atque idcirco ea incunctanter removere, quibus possunt vel ab amore Dei avocari, aut in suo cursu retineri ac retardari. Sic perfectus viator dicitur, qui ea illicò deponit, quæ ipsum possunt in cursu remorari: qui redire in patriam omni festinatione properat; qui carpit iter brevius ac tutius, seque prorsus ab iis continet amœnitatibus, quæ sese per urbes peregrinantibus ultrò offerunt. Qui sic vivunt, perfecti dici possunt, comparati cum aliis justis, qui in seculo degunt rebus temporalibus distenti; quia, etsi isti non deflectant à viâ, quæ ducit ad Deum, in quo spem suam finemque ultimum collocant; alio tamen mente abstracti, nonnunquam subsistunt in viâ, suavitatis hujus vitæ delibandæ ac degustandæ desiderio, à quo sibi cavent plurimùm alii justi, qui tamen & ipsi imperfecti habendi sunt, si cum Beatis comparentur, propter rationem, quam modo protulimus. Apostolus Philipp. 3. apertè indicat duplex illud perfectionis genus; versu enim 12. cœlestem perfectionem memorans, *non quòd jam acceperim*, inquit, *aut jam perfectus sim; sequor autem, si quo modo comprehendam.* Et v. 15. ubi de perfectione hujus vitæ loquitur, sic addit: *quicunque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus.* Nimirum nunquam perfectè in hâc vitâ impletur primum illud præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex totâ mente tuâ, & ex totâ animâ tuâ.* Atque ut ad ejus perfectionem, qualis haberi potest in hâc mortali vitâ, perveniatur, cetera animo abjicienda sunt, sicut idem Apostolus innuit v. 13. *Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea verò, quæ sunt*

priora, extendens meipsum, ad destinatum persequor.

Ex quâ expositione intelligitur, viros Regulares ratione suæ conditionis esse in viâ perfectionis justis in terrâ degentibus propriæ; siquidem ad consequendam perfectionem charitatis, summamque animæ cum Deo conjunctionem, cuncta repudiant, quæ nutrire ac fovere possent cupiditatem, hostem charitatis tam capitalem, quàm sempiternum. Hæc quippe charitati insidiatur sine ullâ intermissione, & per mille modos ab amore sui dolosè excogitatos, hoc est, per mille necessitatum aut commoditatum nomina, animam tenet occupatam, modò victûs cultûsque quæritandi curâ, quæ est concupiscentia oculorum; modò studio sui corporis curandi molliter, quod est concupiscentia carnis; modo ac sæpiùs honorum ac famæ comparandæ, sive contemptûs fugitandi desiderio, quod est superbia vitæ.

Porrò viri religiosi suo vivendi genere toti se devovent ad omnes has cupiditatis motiones comprimendas. Paupertatis voto nuntium remittunt bonis ac commoditatibus vitæ hujus. Voto castitatis & disciplinæ severioris, cunctas voluptates corporis repudiant. Demum obedientiæ voto non solùm abjiciunt propriæ laudis desiderium, sed & quodammodo deperdunt propriæ mentis, propriæque voluntatis arbitrium, alteriusque quasi induunt, ut nullâ re prorsus retardentur, quominus omnes suas cogitationes, suosque affectus ad Deum expeditè transferant, eique toto animo conjungantur.

Perfectio ergo, ad quam Religiosæ vitæ genus vocat, non in ipsis tribus votis omnino posita est; cùm ea tantummodo media sint & quasi instrumenta perfectæ charitatis consequendæ: quod & observatur in collationibus Patrum,

ubi dicitûr virum Religiosum, qui solùm implendis votis intentus est, nec ad perfectam cum Deo conjunctionem contendit, similem esse artifici, qui comparare sibi artis suæ instrumentorum supellectilem, eamque in officinâ distinctè atque ordinatè disponere satagit, nec ullam adhibet diligentiam ad artis suæ opera conficienda. *Temporalium bonorum rel.ctio sive distractio*, inquit Paulinus ep. 24. ad Severum, *non decursus stadii, sed ingressus; nec ut meta, sed ut janua est: non enim tum vincit, cùm exuitur athleta; qui ideo nudatur, ut incipiat dimicare, cùm legitimè certaverit, coronandus: & natator amnem interpositum superaturus exuitur, nec tamen transnatabit, nisi totius corporis nisu torrentis impetum scindat, & laborem natationis exhauriat.*

Tunc ergo viri Religiosi statûs sui perfectionem affecuti sunt, cùm per votorum usum atque exercitationem compararunt pium habitum comprimendi primas omnes cupiditatis motiones, Deoque inhærendi jugiter, quantùm patitur humana fragilitas; *quippe qui cum uno conjungi debeant*, inquit Auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. *6. & cùm sacrâ monade copulari, & ad Sacerdotalem, quantùm fas est, vitam efformari, tanquam qui præ ceteris initiatis cum hoc ordine in plurimis conveniunt, majorem affinitatem habent.* Quamobrem viri Religiosi, qui ad hunc perfectæ charitatis gradum pervenêre, sacris suscipiendis Ordinibus idonei sunt, & ad functiones hierarchicas exercendas comparati.

PARAGRAPHUS II.

An & quomodo Religiosi locum habeant in Hierarchiâ?

R. 1°. Ratione sui statûs sunt in Hierarchiâ ut subditi & initiandi, non verò ut Principes & initiantes.

Probatur 1°. ex libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 6. ubi Auctor distinguit tres ordines initiandorum. Primus est eorum, qui initiantur, & à sacris arcentur, ut Catechumeni, Energumeni, & Pœnitentes. Secundus eorum, qui à labe nefariâ sunt purgati, ut sancta plebs, quæ sacrorum mysteriorum est particeps. Tertius est ordinis Monachici, cujus non esse docet Theoriâ tertiâ, *alios adducere, sed penès semet-ipsum manentem in solitario sacroque statu Sacerdotales Ordines sequi, & ab iis tanquam asseclam eorum, ad divinam sacrorum, quæ illum attingunt, scientiam, facile traduci.* Similia habet sanctus Thomas 2. 2. q. 186. art. 5. *Oportet*, inquit, *quòd Religiosi in his, quæ pertinent ad Religiosam vitam, alicujus institutioni & imperio subdantur. Unde & causâ 7. quæstione 1. cap.* Hoc nequaquam, *dicitur, Monachorum vita subjectionis habet verbum & discipulatûs.*

Probatur 2°. ratione; quia ex dictis statu Religionis ex suâ ratione tendit solummodò ad Religiosum in charitate perficiendum, ideoque mulieribus æquè ac viris convenit: ergo nullam tribuit potestatem hierarchicam; quin Religiosos subjicit eis, à quibus perficiendi sunt, nempe Episcopis, ut habetur cit. cap. 6. Eccles. Hierarch.

Dices 1°. Qui virtute & sanctitate præcellunt, ii sunt naturaliter aliis superiores: atqui tales sunt Religiosi: Ergo.

Distinguo majorem: sunt aliis superiores dignitate, meritis, Concedo: auctoritate, Nego majorem. Est enim error Valdensium, quemque Concilium Constantiense sess. 15. expressè damnavit in Wiclefo, cujus hæc fuerat propositio: *Quicunque est humilior, & in amore Christi quoad suam Ecclesiam amantior; est in Ecclesiâ militante major, & proximus Christi Vicarius.* Denique Beatissima Virgo omnium creaturarum sanctissima ac perfectissima potestate hierarchicâ caruit.

Dices 2°. Religiosi, etiamsi non sint Clerici, distinguuntur à Laïcis, ex sancto Hieronymo: ergo non sunt numerandi inter initiandos.

Distinguo antecedens: quoad aliquem ordinem & statum, qui non constituit hierarchiam, Concedo: secus, Nego. Nam ex eodem sancto Hieronymo, Clerici sunt Monachorum Patres.

Instabis, Monachi in jure inter Clericos annumerantur: ergo.

Distinguo antecedens: quoad privilegia fori, quibus Monachi æquè gaudent ac Clerici, Concedo; nam si quis, suadente diabolo, manus violentas in Monialem, vel Religiosum Laïcum injecerit, pœnam Canonis in gratiam Clericorum sanciti incurrit, nempe excommunicationem latæ sententiæ: annumerantur quoad cetera Clericorum propria, putà sacrum principatum, Nego antecedens.

R. 2°. Ordo seu Principatus hierarchicus non competit, nisi imperfectè & secundùm quid Religiosis charactere Sacerdotali insignitis, & delegatis ad concionandum, & confessiones excipiendas.

Probatur 1°. ex sancto Thomâ supra laudato cap. 2. *Dicendum*, inquit 2. 2. qu. 188. a. 4. ad 1. *quòd ille qui operatur ex virtute alterius, agit per*

modum instrumenti... Unde quòd aliquis auctoritate Prælatorum prædicet, vel alia hujusmodi faciat, non supergreditur discipulatûs vel subjectionis gradum, qui competit Religiosis. 2°. In sacrâ Facultate Parisiensi nostra responsio est adeo certa, ut oppositam sententiam non semel suâ censurâ perstrinxerit. Enimverò cùm anno 1630. mense Decembri ad eam delata fuisset sequens propositio, *In Ecclesiâ sub Christo vivente in terrâ 72. Discipuli proximi erant Apostolis, ideoque qui propriè succedunt 72. Discipulis, & illis simillimi sunt, sunt in Ecclesiâ in proximo gradu ad Episcopos, qui succedunt loco Apostolorum. Hi sunt Regulares, ut Sanctus Thomas probat .... ac ita propriissime succedunt eorum* (Discipulorum) *loco, & consequenter præferendi sunt illis, quorum labores & munera sunt sub jussu particularis Episcopi, & ex statu & vocatione assignantur uni parvulæ particulæ particularis Ecclesiæ.* In hanc autem propositionem sacra Facultas post diuturnam deliberationem sic animadvertit die 15. Februarii anni 1631. *Ista propositio*, inquit, *in quantùm ad ministeria Ecclesiastica Regulares, ratione status Religiosi, propriissime 72. Discipulis succedere asserit; est nova, falsa, temeraria, præsumptuosè asserta, contra communem Conciliorum & Patrum Doctrinam, & imponit sancto Thomæ: in quantùm verò auctoritate proximo gradu Regulares Episcopis subjungit, falsa est, temeraria, erronea,& Ordinis hierarchici destructiva.* Anno quoque 1664. die 24. Maii simili fortitudine eadem sacra Facultas insurrexit adversus sequentes propositiones ex libro Gallicè edito Jacobi de Vernant excerptas.

1. *Les Religieux sont employez dès le commencement de l'Eglise à exercer les fonctions hierarchiques, qu'ils pratiquent aujourd'hui.*

2. *Les Religieux s'acquitterent si saintement de cette*

commiſſion, & travaillerent ſi utilement au ſalut des ames, que les Evêques jugerent à propos de n'employer que les Moines pour adminiſtrer au peuple Chrêtien le Sacrement de Penitence.

3. *Avant le Concile de Vienne* (anno 1311. celebratum) *les Religieux ètoient employez à prêcher & confeſſer par la ſeule nomination de leurs Generaux, ou des Provinciaux avec leurs Définiteurs; & cela ſans dépendance des Evêques.*

De iis autem propoſitionibus maturè examinatis & diſcuſſis ſic cenſuit ſacra Facultas: *Hæ propoſitiones*, inquit, *ſunt falſæ, & manifeſtam Auctoris imperitiam produnt.*

Probatur 2°. ratione; quia Ordo & Principatus hierarchicus iis propriè non competit, qui ſubditos non habent, quibus divinâ ordinatione præſint ac imperent: atqui Religioſi charactere Sacerdotali inſigniti, & ad concionandum delegati, non habent ex inſtitutione divinâ ſubditos, quibus præſint & imperent: namque 1°. ratione characteris Sacerdotalis præcisè, non magis principatum obtinent, quàm Preſbyteri ſeculares nulli Eccleſiæ aſcripti, qui ex omnium conſenſione non ſunt propriè in Hierarchiâ principes. Ratione verò delegationis ad concionandum, non conſtituuntur, ex ſancto Thoma ſupra laudato, in Ordine hierarchico; tum quia Miniſtri hierarchici ſunt inſtitutionis divinæ: delegatio verò eſt inſtitutionis Eccleſiaſticæ, prorſuſque pendet à voluntate Prælatorum, qui illæſo ordine hierarchico eam æque denegare poſſunt Religioſis, ac Preſbyteris ſecularibus: tum quia delegatus non Principem agit, ſed mandatum Principis duntaxat exequitur, ut jam obſervavimus ex ſancto Thomâ cit. cap. 2.

Dixi Principatum non competere Religioſis.

Sacerdotibus, nisi imperfectè & secundum quid; quia Sacerdos quilibet (nisi ob crimen fuerit suspensus) jus habet offerendi sacrificium, in quo pro populo mediatorem agit apud Deum, astantibus benedicit, iisque Eucharistiam distribuit, quæ functiones sunt aliquatenus hierarchicæ, & quandam præstantiam in benedicente arguunt; nam, ex Apostolo Heb. 7. *sine ullâ contradictione, quod minus est à meliore benedicitur.* Sed completum & perfectum principatum non supponunt in Sacerdote, qui non est Pastor, cùm non habeat subditos, quibus præsit, & imperare possit.

Dices: illi magis propriè quàm Parochi sunt successores 72. Discipulorum, qui illis sunt similiores, quique ab initio sub Apostolis & eorum successoribus in secundo ordine functiones hierarchicas obierunt: atqui tales sunt Sacerdotes Regulares; namque 1°. æmulantur vivendi rationem à Christo 72. Discipulis præscriptam, & eorum exemplo sine calceamentis, sine ære in zonis Christum sequuntur atque annuntiant. 2°. Certum est homines hujusmodi severioris disciplinæ utiliùs studium & operam impendisse ad aliorum salutem: sanctus quippe Hieronymus epistolâ ad Nepotianum, de Clericis ait: *Dominus pars Clericorum est: qui autem Dominum possidet, nihil extra eum habere potest: quod si... aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem habet; cum istis partibus Dominus fieri pars ejus non dignatur.* Cùm ergo Religiosi Sacerdotes hactenus observaverint hunc vivendi morem & ideo Regulares dicantur, potiori jure in Hierarchiâ agnoscendi sunt inter initiantes, quàm Clerici seculares, qui à pristinâ Regulâ descivêre.

Distinguo majorem. Qui sunt 72. Discipulis

simillimi in ordine & potestate hierarchicâ, Concedo: in moribus, Nego majorem: namque Fideles, tam viri, quàm mulieres, tempore Apostolorum æmulabantur vitæ institutum 72 Discipulorum, *nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia*, Act. 4. v. 32. Quis verò illos propterea successores 72. Discipulorum dixerit?

Distinguo similiter minorem. Religiosi Sacerdotes sunt simillimi 72. Discipulis quoad vitæ institutum, transeat: quoad vocationem ad exercendos actus hierarchicos, Nego minorem. Ipsorum enim non est alios ad Deum adducere, ut supra docebat Auctor Hierarchiæ Ecclesiasticæ; sed studere perfectioni adipiscendæ, sub curâ Episcoporum.

Dixi, *transeat*: quamvis enim 72. Discipuli, sicut & Apostoli, paupertatem impensè coluerint, probari tamen non potest, eos Monachorum vota emisisse; quia, ex sancto Thomâ 2. 2. qu. 185. art. 6. ad primum, *perfectio Christianæ vitæ non consistit essentialiter in voluntariâ paupertate; sed voluntaria paupertas instrumentaliter operatur ad perfectionem vitæ. Unde non oportet, quòd ubi major paupertas est, ibi sit major perfectio; quin imò potest esse summa perfectio cum magnâ opulentiâ; nam Abraham, cui dictum est Gen.* 17. ambula coram me, & esto perfectus; *legitur fuisse dives.* Et in responsione ad secundum, docet verba illa, *nolite possidere aurum*, &c. in mente sancti Augustini, non præcipiendo, sed permittendo fuisse à Christo prolata, ita ut eorum sensus sit: nolite possidere aurum; quia providi, ut hi, ad quos vos mitto, necessaria vobis suppeditent: *dignus enim est*, inquit, *operarius mercede suâ.* Secundùm verò sancti Chrysostomi interpretationem, Christum ista præcepisse Dis-

cipulis, *quantùm*, inquit, *ad illam missionem, quâ mittebantur ad prædicandum Judæis, ut per hoc excitarentur ad confidendum de ipsius virtute, qui eis absque sumptibus provideret. Ex quo tamen non obligabantur ipsi vel successores eorum, ut absque propriis sumptibus Evangelium prædicarent... Stultum autem videtur dicere, quòd tot sancti Pontifices, sicut Athanasius, Ambrosius, & Augustinus, illa præcepta transgressi fuissent, si ad ea servanda se crederent obligari.* Suadetur isthæc interpretatio ex Lucæ cap. 22. v. 36. ubi Christus ex hoc mundo discessurus commonet Discipulos sibi deinceps providendum contra famem & nuditatem. *Sed nunc*, inquit, *qui habet sacculum, tollat; similiter & peram.* Ex quibus perspicuum est, Christum non prohibuisse suis Ministris, ne quid proprium haberent. Sed hâc de re fusiùs egimus ubi de nomine Clericorum. Ergo Religiosi ex eo non dicuntur Regulares, quòd adhæreant regulæ à Christo præscriptæ, cùm nullam hîc præscripserit; sed quòd vitam degant sub regulâ sui Fundatoris.

Instabis 18. Plures Ordines, ut Canonicorum Regularium, Mendicantium, instituti sunt ad officia hierarchica obeunda: ergo Religiosi Sacerdotes ejusmodi Ordinum ex suo statu principatum æquè ac Parochi in hierarchiâ Ecclesiasticâ tenent.

Distinguo antecedens: instituti sunt ad officia hierarchica obeunda, ubi & quando ad ea ab Episcopis vocabuntur & delegabuntur, Concedo: ita ut sine delegatione Episcopi, jure suo possint illa exercere, quemadmodum Parochi, Nego antecedens. Sed & illud observandum, quòd Episcopi ejusmodi Religiosos sine consensu eorum Præfecti, nec ad Ordines promovere, nec ad officia Ecclesiastica delegare debeant,

ut habetur 16. quæst. 1. cap. *Cùm Monachi*, & cap. *Cùm pro utilitate.* Ex quo evidens fit ejusmodi Religiosos per delegationem non amittere subjectionis statum; sed ex consensu sui Superioris commodare se duntaxat exequendis ministeriis hierarchicis.

Instabis 2°. Generales Ministri Ordinum Religiosorum subditos regunt cum eâ jurisdictionis potestate, quâ Episcopi suos Diœcesanos; iis enim imperant, censuris ubi opus est, inobedientes percellunt, ligatos pœnitentes absolvunt, quin & Sacerdotes approbant, ac delegant ad eorum confessiones audiendas: ergo sub illo saltem respectu Superiores Religiosorum Ordinum sacrum principatum exercent, non secus ac Episcopi.

Distinguo antecedens: regunt ex privilegio, ex quo in Conciliis œcumenicis Generales Ministri suffragium ferunt, Concedo: regunt auctoritate à Christo institutâ, & eorum statui ac officio annexâ, Nego antecedens. Itaque latum est discrimen inter Religiosum electum ad officium Generalis vel Provincialis Ministri, & Episcopum aut Parochum assumptum ad regimen Ecclesiæ; potestas enim jurisdictionis in Episcopo & Parocho est à Christo quoad primariam institutionem: uterque regit, ille Diœcesim, iste Parochiam auctoritate à Deo acceptâ, & ab ejus statu indivulsâ; licet ejus exercitium propter crimen aliquando suspendi possit. Contra verò officium Generalis aut Provincialis Ministri. 1°. non est institutionis divinæ, sed Ecclesiasticæ. 2°. Potestas ligandi & solvendi non est necessariò conjuncta cum ejusmodi officio; namque omissis Monialium Congregationibus, quæ ab uno capite reguntur sine potestate ligandi & solvendi, & Confessarios appro-

bandi, plures sunt virorum Ordines Religiosi ut militum Hierosolymitanorum, Fratrum Charitatis, quorum supremus Minister caret tam amplâ potestate.

Quòd igitur Ministri Generales Religiosorum Ordinum tantâ auctoritate gaudeant in suos subditos, privilegium est gravibus de causis ab Ecclesiâ ipsis concessum; cùm enim illi Ordines sint per diversas Provincias & Regna diffusi, vix unitas & membrorum cum capite conjunctio in iis servari posset, si ab Ordinariis locorum regerentur; ideoque magis expedire visum est, ut Episcopi in Superiores hujusmodi Congregationum omnem curam & sollicitudinem refunderent cum jurisdictione quasi Episcopali, potestate delegandi ad suorum subditorum confessiones excipiendas. Sed propterea illi Superiores non exuerunt subjectionem, quam in professione solemniter voverunt; quia ex S. Thomâ 2. 2. q. 186. a. 5. ad 3. subjectio Religiosorum principaliter attenditur ad Episcopos, sicut perficiendorum ad perficientes.

R. 3°. Religiosi ad munus Episcopale aut Parochiale assumpti, sunt perfectè in Ordine hierarchico. Ratio evidens est; quia non secus ac Episcopi & Parochi seculares ordinatione divinâ præsunt subditis, & potestate ordinariâ eos purgant, illuminant, ac perficiunt, & quidem feliciùs, si meliores ex iis eligantur, ut vult *S.* Augustinus.

Dices: Religiosi sunt in statu subjectionis: atqui subjectio opponitur Principatui: ergo Religiosi assumi nequeunt ad Dignitates hierarchicas.

Distinguo majorem: sunt in statu subjectionis ad perfectionem adipiscendam, quomodo discipulus ad scientiam acquirendam, quâ ac-

quisitâ potest evadere Magister, Concedo: sunt in statu subjectionis servilis, qualis est subjectio mancipiorum, Nego majorem.

Distinguo quoque minorem: subjectio servilis opponitur Principatui, Concedo: subjectio tyronis & discipuli, Nego minorem; ejusmodi quippe subjectio disponit ad Magisterium. Nostram responsionem egregiè explicat S. Thomas 2. 2. q. 185. a. 8. cujus verba operæ pretium est exscribere. *Status Religionis*, inquit, *ad perfectionem pertinet quasi quædam via in perfectionem tendendi: status autem Episcopalis ad perfectionem pertinet, tanquam quoddam perfectionis magisterium. Unde status Religionis comparatur ad statum Episcopalem sicut disciplina ad Magisterium, & dispositio ad perfectionem. Dispositio autem non tollitur perfectione adveniente, nisi fortè quantùm ad id, in quo perfectioni repugnat. Quantùm autem ad id, quod perfectioni congruit, magis confirmatur, sicut discipulo, cùm ad Magisterium pervenerit, non congruit quòd sit auditor: congruit tamen ipsi quòd legat & meditetur etiam magis, quàm ante. Sic ergo dicendum est, quòd si quæ sunt in regularibus observantiis, quæ non impediant Pontificale officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas, & alia hujusmodi, ad hæc remanet Religiosus etiam factus Episcopus, obligatus, & per consequens ad portandum habitum suæ Religionis, qui est hujus obligationis signum; Si quæ verò sunt in observantiis regularibus, quæ officio Pontificali repugnent, sicut est solitudo, silentium, & aliquæ abstinentiæ, vel vigiliæ graves, ex quibus impotens corpore redderetur ad exequendum Pontificale officium; ad hujusmodi observanda non tenetur. In aliis autem potest dispensatione uti, secundùm quod requirit necessitas personæ, vel officii, & conditio hominum, cum quibus vivit, per modum, quo etiam Prælati Religionum in talibus secum dispensant.*

Atque hæc dicta sint de Ordine hierarchico, qui ex tribus, unde constituitur hierarchia, primo loco occurrit juxta ejus definitionem supra allatam, *Hierarchia est sacer Ordo, scientia, & actio*. Superest ergo ut pauca dicamus, 1°. de scientiâ, sine quâ Ordo est inutilis, ex Hugone supra laudato; ac demum de actionibus hierarchicis.

CAPUT VIII.

De scientiâ & aliis charismatibus ad hierarchiam requisitis.

AUctor cœlestis hierarchiæ in sæpiùs laudatâ definitione omnia hierarchiæ charismata ad scientiam reducit eo sensu, quo Apostolus Rom. 3. v. 28. justificationem & omnia gratiarum dona tribuit fidei, non quam fingunt Hæretici, sed quæ per charitatem operatur; hoc est, scientiam in hierarchiâ requirit Auctor noster, non quæ inflet, sed quæ per charitatem inferiores ædificet, eosque simul illuminet, & divino amore incendat. *Necesse est*, inquit cap. 1. Eccles. Hierarch. *ut & ipse Pontifex pro suæ conditionis naturâ, modo, & ordine in divinis mysteriis ac rebus perficiatur, Deificetur, & subditis suis divinam similitudinem, quæ ipsi divinitùs inest, pro suâ cujusque dignitate impertiat*. Et iterùm: *omni porrò Ordini sacro communis scopus est, erga Deum & res divinas continua dilectio*, ut scilicet ex fervore charitatis prodeat & doctrinæ fulgor; *est enim tantùm lucere vanum*, inquit S. Bernardus serm. in nativit. sancti Joannis Baptistæ; *tantùm ardere, parum; ardere & lucere, perfectum*: quæ duo Christus in suo Præcursore conjuncta fuisse testatus est, cùm dixit Joan. 5. *ille erat lucerna ardens, & lucens*. Quod expendens S. Bernardus citato sermone sic ha-

bet; *non ait* lucens & ardens; *quia Joannis ex fervore splendor, non fervor prodiit ex splendore: sunt enim qui non eò lucent, quia fervent; sed magis fervent ut luceant. At isti planè non fervent charitatis spiritu, sed studio vanitatis.* Itaque amor Dei primum locum obtinet inter hierarchiæ charismata; quia ex S. Thomâ 2. 2. q. 184. a. 7. ad 2. hoc ipsum, quòd Clerici intendunt his, quæ pertinent ad proximorum salutem, *provenit ex abundantiâ dilectionis divinæ.* Sed cùm cognitio ordine naturæ amorem præcedat, primo loco de scientiâ dicendum; secundo de charitate. Sit igitur.

Paragraphus I.

De scientiâ necessariâ ad functiones hierarchicas.

Certum est 1°. scientiam esse absolutè necessariam ad functiones hierarchicas obeundas; quia sine scientiâ, inquit Hugo, & actio reprehensibilis, & ordo inutilis. 2°. Ignorantiam esse irregularitatem, circa quam nulla potest esse dispensatio, cùm sit juris naturalis & divini, ut constat ex cap. 4. Oseæ: *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi:* Christus Matth. 23. maledicit imperitis, qui ad munia hierarchica obrepunt: *Væ vobis*, inquit, *duces cæci*. & cap. 15. extremam perniciem iis prædicit: *cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* In quibus verbis S. Augustinus advertit, non solùm qui ducitur, sed & qui imperitè ducit, simul in foveam cadere. Sed dubitari potest, quæ & quanta scientia requiratur ad functiones hierarchicas ritè obeundas. Itaque

Q. 1°. *Quæ hierarcham scire oportet?*

R. Evidenter colligitur ex scopo hierarchiæ,

& ex Hierarcharum officio: ſcopus hierarchiæ eſt ſubditos ad Deum adducere & Deificare: *eſt autem hæc Deificatio*, inquit Auctor Eccleſ. hierarch. cap. 1. *Dei quædam, quoad fieri poteſt, aſſimilatio, unioque*; officium verò, ſive actus viri hierarchici eſt 1°. ſubditos purgare ab ignorantiâ, errore, & labe peccati. 2°. purgatos illuminare, ac ſublimiora docere, putà quæ ſit myſteriorum noſtrorum; v. g. Euchariſtiæ ſacrificii, excellentia & virtus; quæ dignitas adoptionis filiorum Dei, & quàm eximium donum gratia ſanctificans communicatioque Spiritûs Chriſti, ex quo procedere debent juſtorum opera. 3°. Illuminatos perficere, quod Epiſcoporum proprium eſt, qui ut plenitudinem Spiritûs ſancti conferunt per Sacramenta Confirmationis & Ordinis, demonſtrare debent excellentiorem viam iis, qui hujuſmodi Sacramentis ſunt vel initiandi, vel jam initiati. Atqui hierarcha ſubditos purgare non poterit ab ignorantiâ legis, & à peccato, quo legem prævaricati ſunt, niſi ipſe legem noverit, quia per legem cognitio peccati: *peccatum non cognovi*, inquit Apoſtolus Rom. 7. *niſi per legem; nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret*, Non concupiſces.

1°. Itaque ſciat neceſſe eſt legem Evangelicam; tum quia *omnis ſcriptura*, ex Apoſtolo 2. ad Timoth. cap. 3. *divinitùs inſpirata utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitiâ, ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus*: tum quia Deus univerſum orbem judicabit ſecundùm Evangelium, ex eodem Apoſtolo Rom. 2. v. 16. Sed cùm indocti & mundani Scripturas ſacras depravent, & ad ſua deſideria detorqueant, 2. Petri cap. 3. v. 16. ne ſubditi inſipientium errore trahantur, accipiat hierarcha ſacrarum Scripturarum in-

terpretationem tum ex canonibus Ecclesiæ, tum ex SS. Patrum scriptis: *Nostræ Hierarchiæ substantia*, inquit Concilium Nicænum secundum can. 2. *sunt eloquia divinitùs tradita: divinarum scilicet Scripturarum vera scientia.* Unde cap. *Cùm ignorantia*, dist. 50. habetur: *sciant ergo Sacerdotes Scripturas sanctas & canones.* Et cap. *Nulli*, dist. 38. *Nulli Sacerdotum liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum Regulis possit obviare.* Enimverò Pastor Angelus seu nuntius Domini exercituum est, Malach. cap. 2. & ad hoc missus, ut verba Dei, non sua aut alterius hominis ad plebem deferat; audiaturque ejus sermo non ut verbum hominum, sed sicut verbum Dei, cui contradicere nefas subditi facile judicant, nec frustra ad id confirmandum referemus quod aliquandò audivimus à rusticis, se longè vehementiùs affici, cùm Pastor ex libro Evangelium eis legit, interpretaturque juxta Ecclesiæ & sanctorum Patrum sensum, quàm cùm orationem ad eos habet propriâ industriâ concinnatam; quia, inquiebant illi, verbum Dei in dubium revocare aut impugnare non licet, sicut verba hominum.

Apage ergo modernos illos Theologos morales qui in libris à se vulgatis doctrinam morum stabiliunt ratiunculis & argumentis verisimilibus, ne dicam sophisticis; vixque sacrarum Scripturarum meminêre, nisi ut earum sensum ad præconceptas opiniones deflectant; eòque progrediuntur, ut suspectos in fide pronuntient, qui sicut fidei dogmata, ita morales conclusiones asserunt repetendas ex Scripturis sacris, canonibus Ecclesiæ, & sanctorum Patrum scriptis. Operæ pretium foret, ut viri hierarchici collectas apud se haberent propositiones ex ejusmodi libris magno numero excerptas, & censoriè notatas tum à Summis Pontificibus, tum ab Epis-

copis per varia loca, ac præsertim Gallicanis in comitiis generalibus ann. 1655. & 1700. tum ab insignibus Academiis Theologicis, ne incauti decipiantur lectione ejusmodi librorum.

2°. Præter legem divinam sunt aliæ leges humanæ, tum Ecclesiasticæ, tum civiles, quæ non astringunt nisi certum quoddam hominum genus & statum, nempe vel Clericos, vel Nobiles & locorum Dominos, vel Magistratus, vel Artifices, Mercatores, &c. quarum notitia viris hierarchicis eò est magis necessaria, quò liberiùs & frequentiùs in eas peccant subditi, aliorum exemplis seducti. Quot in artificibus peccata contra leges ipsis proprias; Quot monopolia, fraudes & usuræ in mercatoribus, velatæ nomine venditionis societatis, &c? Quot injustitiæ in foro? Quàm gravia delinquunt plures è Beneficiariis, ac Clericis & locorum Dominis? Ab iis noxis singuli purgandi sunt curâ hierarchæ. Quomodo verò purgabit, si ignoret leges singulis statibus præscriptas? Quàm ergo immensa debet esse hierarcharum scientia, cùm scire teneantur, quæ sunt officii omnium subditorum! Sed ista hîc breviter perstricta latiùs & accuratiùs exposuimus, asseruimusque adversùs ea, quæ objici solent, in praxi pœnitentiariâ, Tractatu 1. capite 4. & 5. ubi de prudentiâ ad usum scientiæ omnino necessaria; ad quæ Lectorem ut recurrat, obnixè rogamus.

Atque hæc de scientiâ ad purgandos subditos necessariâ, quæ quantumcunque videatur, in mente tamen Apostoli Heb. 6. non continet nisi prima disciplinæ hierarchiæ elementa: *Intermittentes*, inquit, *Inchoationis sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.*

Doctrinam, quâ expellitur subditorum igno-

rantia, fugantur errores, & sordes peccati, mediante pœnitentiâ, eluuntur, inchoationis sermonem appellat; quia inde incipit actio hierarchica. Sed nunquid agricola evulsis noxiis & inutilibus herbis quiescit, cùm ideo tantùm ab iis agrum purgaverit, ut in eo vera & proficua grana seminaret? Igitur in Ordine hierarchico subditi purgantur, ut illuminentur: illuminantur verò, ut perficiantur; &, ut ait Ecclesiasticæ Hierarchiæ Auctor, Deificentur per intimam cum Deo unionem, ad quam tanquam ad scopum hierarchia pro viribus nititur. Hinc idem Apostolus 1. Cor. 3. conqueritur, quòd Corinthios perfectiora illa hactenus non potuerit edocere, utpote qui adhuc secundùm hominem saperent, & à carnalibus affectibus nondum essent expurgati: *Non potui*, inquit, *vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis; sed nec nunc quidem potestis, adhuc enim carnales estis.*

Secunda igitur actio hierarchica, priore præstantior, est illuminare subditos à vitiis jam purgatos: illuminantur autem, cùm hierarcha seu Pastor illos ad virtutes exercendas instituit, docet quæ sint earum officia, quantùm virtutes Christianæ distent à virtutibus Philosophorum; quomodo cavendum ab amore sui, ab innatâ superbiâ & cupiditate, quæ obrepunt sub velamine pietatis: unde *sæpè opus nostrum causa damnationis est*, inquit S. Gregorius, *quod profectus putatur esse virtutis.*

Subditos sic illuminatos & in virtute institutos excipit tertia actio hierarchica, in quâ totus est hierarcha, ut illos perficiat in cognitione & amore Dei; adducatque ad intimam cum Deo unionem.

Verùm nemo ad tam sublime magisterium idoneus est, nisi sit ipse illuminatus & perfectus; nec enim lucerna lucebit, nisi fuerit accensa; nec speculum radios solis per reflectionem transmittet, nisi eos in se collegerit: porrò hæc scientia splendor est virtutis, ac præsertim charitatis: *cujuslibet eorum, qui sacrum ordinem sortiti sunt*, inquit Auctor libri de cœlesti hierarchiâ cap. 3. *in hoc sita perfectio est, ut ad divinam pro captu quisque suo promoveatur imitationem, quodque divinius est omnium, ipsius etiam Dei (ut sacra eloquia eloquuntur.) cooperator existat*, DIVINAMQUE IN SEMETIPSO DEMONSTRET OPERATIONEM, QUOAD POTEST, ELUCENTEM. Denique Apostoli vox est 1. Cor. 2. v. 11. *quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei: nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis*, scilicet inenarrabilia gratiæ dona Ecclesiæ per Christum collata. Notitiam quidem legum, quam diximus necessariam ad purgandos Fideles, studio & improbo labore potest quis utcunque sibi comparare: at scientiam, de quâ hîc agitur, magis docet unctio, quàm lectio. Unde subdit Apostolus: *animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritûs Dei; stultitia enim est illi, & non potest intelligere*, Quod expendens S. Augustinus ser. 71. c. 18. aliàs serm. 11. de verbis Domini, observat Apostolum non negare animalem seu carnalem habere Spiritum-sanctum; cùm eum dicat parvulum in Christo, ac proinde ex Spiritu-sancto renatum; asseratque eundem esse templum Dei, & in eo habitare Spiritum sanctum; sed docere duntaxat eum non percipere quæ ei donata sunt, quomodo parvulus non percipit, nec percipere potest animam rationalem, qui in ipso est: atqui non potest quis alios docere quod non per-

cipit, v. g. parvulus quæ sit natura, quæve proprietates animæ rationalis: ergo cùm animalis homo non percipiat quæ sunt Spiritûs Dei, qui ei in Sacramento datus est; quæ Spiritûs Dei sunt, docere nequaquam potest. Unde Auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 1. *Sicut*, inquit, *qui sacrum Ordinem nominavit, omnium simul compendio sacrorum dixit dispensationem; ita qui summum Sacerdotem appellat. Deo intimè unitum ac divinum planè virum significat* OMNI SACRA COGNITIONE *perpolitum.*

De perfectione autem scientiæ, quam Auctor noster hîc in summo Sacerdote requirit, idem sentiendum, quod de perfectione charitatis supra diximus, scilicet neutram in hâc mortali vitâ posse esse simpliciter perfectam; sed secundùm quid tantùm, ac proinde sicut in charitate, ita in scientia salutis, seu hierarchica semper proficiendum. David, cui occulta sapientiæ fuerant manifesta, quamsæpissimè Deum precatur, ut illi tribuat intellectum, illum illuminet, revelet ejus oculos, &c. Salomon, hominum sapientissimus, testatur Eccle. 7. nedum se ad sapientiæ plenitudinem pervenisse, quin sibi visum eò à se longiùs recedere, quò ardentiùs ad eam niteretur; quia quæ ex illa guttatim defluunt, sitim potiùs incendunt, quàm extinguant. Apostolus charissimo suo Timotheo, qui ab infantiâ sacras litteras didicerat, & ab eo apprimè excultus fuerat, nihilominus præcipit 1. Tim 4. ut attendat lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Sed quod ampliùs mirum videri debet; ipsemet Apostolus, ad tertium cœlum raptus, librorum usu & lectione animum reficiebat, etiam senex & morti proximus, ut patet ex cap. 4. 2. ad Tim. v. 13. Quæ operæ pretium fuit observare, ut exstimulentur simulque eru-

bescant qui licet litterarum planè rudes, illis vix ullam dant operam, ex quo inaugurati sunt Sacerdotes, & saluti aliorum inserviunt; cùm ex S. Thomâ supra laudato, discipulus, qui ad magisterium pervenit, magis quàm ante lectioni & meditationi præsertim Scripturæ sacræ, incumbere debeat.

Quæ hactenus diximus de scientiâ ad hierarchiam requisitâ, ostendunt quidem quanta sit ejus latitudo & sublimitas; sed cùm possit esse magis vel minùs perfecta,

Q. 2°. *In quo perfectionis gradu tam multa, tamque sublimia scire debet hierarcha?*

R. Cum Glossâ in caput *Cùm nobis*, tit. de electione: *Eminens scientia benè est desideranda in Prælato, competens toleranda.*

Scientia eminens est in Prælato qui tam probè novit quæ sint sui officii, ut ea firmis argumentis confirmare possit adversùs refractarios, & occurrentia subditorum dubia solvere. Hæc scientia imprimis est desideranda in summo Sacerdote, cùm inferiores in casibus obscuris & difficilibus ad eum recurrere soleant ac debeant. Competenti verò scientia instructus censetur, qui callet elementa & universaliora principia regiminis in quo positus est, & ex iis in facilibus conclusiones deducit ad praxim; in difficilioribus autem hæsitat, anceps num generalis regula, quæ ipsum non latet, singulari quam tractat materiæ debeat applicari; ac propterea errandi periculum prospiciens sapientiores consulit, & eorum sapientiam quodammodo reddit sibi propriam. Hîc scientiæ gradus dicitur competens & tolerandus præsertim in inferiore hierarchâ, utpote qui sic comparatus subditos prudenter regere, & ad scopum hierarchiæ tutò deducere queat, ubique lucens, & proprio lu-

mine in facilioribus, & in difficilioribus alieno, scilicet sapientiorum, quibus ex animo conjungitur.

Ergo qui dubitat, cœcus non est, nec omnino ignarus; videt enim, sed quasi per caliginem, Gallicè, *il emtrevoit;* videt, inquam, quid ferat jus commune, quid generatim decernant leges.v. g. circa contractus; quid & quotuplex sit usura, simonia, irregularitas; quæ & quot impedimenta matrimonii, &c. sed non videt, an leges illæ se extendant ad eam quam tractat materiam: singulares circumstantiæ obscuritatem ipsi pariunt; hinc fluctuat animus, variisque cogitationibus agitatur, quæ ad sapientis consiliũ recurrere compellunt. Contra verò qui universales disciplinæ hierarchicæ regulas ignorat, nullam patitur difficultatem, nihil in praxi eum moratur; omnia ipsi plana & expedita videntur; in quâlibet materiâ, putâ usuræ, simoniæ, irregularitatis, &c. confidenter ac intrepidè pro libidine definiens, subditos non purgat, sed eorum sordes operit; non illuminat, sed in errore confirmat: non perficit, sed in foveam incautos conjicit. Isthæc quotidianis experimentis perspicuiora fiunt, quàm rationibus & discursu. Diversis in Diœcesibus Episcopis subministravimus, quamplurimas Parochias lustravimus, & ubique observavimus ex Parochis solos diligentiores ac peritiores aliqua in dubium vocasse, nodis & difficultatibus in regimine animarum fuisse impeditos, à quibus solvi se & expediri postularent; ceteros rerum Ecclesiasticarum rudes, ut nihil unquam intricatum aut obscurum reperiunt, ita nec explanandum habuisse; frustra lustrantur eorum Parochiæ, quia, si eis credatur, cuncta sunt ordinata ac integra, nec quidquam superest, quod visitantis indu-

striam

ſtriam ac ſollicitudinem requirat. Idipſum cernere eſt in Scholis, ubi auditoribus obtuſi ingenii nulla ſuboritur dubitatio circa lectiones, quas excipiunt, nec capiunt, nihil habent quod contra opponant, cùm alii perſpicatiores ſimul ac ſenſum eorum, quæ dicuntur, percipiunt, percelluntur argumentis, quæ adverſari videntur; donecque ſoluta ſint à Magiſtro, non quieſcunt. Ex quibus omnibus perſpicuum eſt, eum nec dubitare, nec ſapientiorum conſilio, quoties opus eſt, uti poſſe, niſi attigerit primum ſcientiæ gradū, in Ordine hierarchico prorſus neceſſarium.

Paragraphus II.

Quam ſanctitatis ac charitatis perfectionem requirat Hierarchia?

Quæſtio non eſt, an ſanctitas requiratur in viro hierarchico, ut validè ſuo fungatur officio, v. g. Sacramenta adminiſtret: illud enim expendimus Tractatu de Sacramentis in genere cap. 14. & Tractatu de Juſtitiâ & Jure parte 1. cap. 16. Hîc ſolum quæritur quæ ſanctitatis perfectio ſit neceſſaria in Ordine hierarchico, ut ſubditi laudabiliter regantur, & à labe peccati expurgati per virtutis exercitationes deducantur ad finem hierarchiæ, quem diximus eſſe intimam cum Deo conjunctionem. His præmiſſis, ad propoſitam quæſtionem.

R. 1°. Major ſanctitatis perfectio requiritur in Prælatis quàm in Religioſis.

Probatur 1°. ex Scripturâ Joan. 10. lex Paſtoribus imponitur, ut animam ponant pro ovibus, cùm ceteris Fidelibus, etiam Religioſis, præcipiatur tantùm ut proximum diligant, ſicut ſemetipſos. *Bonus Paſtor*, ait Chriſtus, *animam*

suam ponit pro ovibus suis. Et Joan. 21. oves suas Petro commissurus, interrogavit an se plusquam alios diligeret: *diligis me plus his?* nempe Apostolis. *Ego quidem*, inquit sanctus Bernardus ser. 76. in Cantica, *id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Jesus; Nisi testimonium tibi perhibente conscientiâ, quòd me ames, & valde perfectèque ames hoc est, plusquam tua, plusquam tuos, plusquam & te ... nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ovibus meis, pro quibus sanguis utique meus effusus est. Terribilis sermo, & qui possit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere.*

Probatur 2°. Ex Patribus.

S. Chrysostomus lib. 6. de Sacerdotio: *Si talem mihi aliquem adducas Monachum, qualis, ut secundùm exaggerationem dicam, Helias fuit, non tamen illi comparandus est, qui traditus populis, & multorum peccata ferre compulsus, immobilis perseverat & fortis.* Et infrà: *Si quis mihi proponeret optionem, ubi mallem placere in officio Sacerdotali, an in solitudine Monachorum: sine comparatione eligerem illud, quod priùs dixi.*

S. Hieronymus ep. ad Rusticum: *Ita age*, inquit, *& vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis.*

S. Augustinus epist. 60. aliàs 76. ad Aurelium scribit, nonnisi probatiores inter Monachos in Clerum solere assumi: *Cùm*, inquit, *aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat.*

Auctor hierarchiæ Ecclesiasticæ cap. 6. Sacerdotes Monachis proponit tanquam exemplaria, & virtutis formam, quam imitari debent, *quippe qui cum uno conjungi debeant, & cum sacra Monade copulari, & ad Sacerdotalem, quantùm fas est, vitam efformari, tanquam qui præ ceteris initiatis cum hoc ordine in plurimis conveniunt, majóremque affinitatem habent.*

Probatur 3°. ratione, quâ S. Thomas 2ª. 2æ. q. 184. art. 7. confirmat nostram responsionem: quia nobilius ac perfectius est dare, quam accipere; agere, quàm pati: actus enim est ultima cujusque rei perfectio: melior est arbor quæ plures & meliores fructus producit; ignis inter elementa, & sol inter sidera primum locum obtinent, quia sunt magis in actu. Deus autem, utpote in omni genere perfectionis infinitus, non tam est in actu, quàm ipse totus actus purissimus, omnem excludens potentiam recipiendi quidpiam, quia recipere denotat in recipiente aliquem defectum, illi enim deerat quod recipit. Hinc res quælibet, etiam imperfectissima, recipere potest; agere verò nequaquam; nascens arbor incrementa accipit, sed fructus non facit, donec ad perfectionem suæ speciei congruentem pervenerit: atqui Monachorum status est ad accipienda divina, ex cap. 6. Ecclesiasticæ Hierarchiæ: Prælati verò se habent ut Monachorum perfectores: ergo Prælati ex statu suo debent esse Religiosis perfectiores.

Dices 1°. Religiosi, non verò Prælati, observant quod dicitur Matt. 19. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes*, &c. Ergo status Religiosorum perfectior est statu Prælatorum.

Nego conseq. quia abdicatio rerum temporalium dupliciter spectari potest, scilicet vel in actu, vel in præparatione animi. Si primo modo spectetur, perfectio in ea essentialiter non consistit, sed eam Christus proponit ut instrumentum, non quidem absolutè necessarium, sed valde idoneum ad acquirendam perfectionem: *& ideo*, inquit S. Thomas citato articulo 7. ad. 1. *nihil prohibet statum perfectionis esse sine abrenuntiatione propriorum, sicut etiam dicendum est de aliis exterioribus observantiis.* Si autem secundo

modo ſpectetur illa abdicatio, nempe in præparatione animi, ita ut quis paratus ſit, ubi fuerit opus, omnia dimittere, vel diſtribuere, directè & eſſentialiter pertinet ad perfectionem, ut obſervat S. Aug. lib. 2. quæſt. Evang. cap. 11. ubi ſic habet: *oſtendit Dominus filios ſapientiæ intelligere, nec in abſtinendo, nec in manducando eſſe juſtitiam, ſed in æquanimitate tolerandi inopiam.* Hanc juſtitiæ plenitudinem præ ſe ferebat Apoſtolus, cùm ſcriberet Philip. 4. *Scio & humiliari, ſcio & abundare, (ubique & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſurire.* S. Thomas cit. loco hæc habet: *Ad hoc autem maximè tenentur Epiſcopi, quòd omnia ſua pro honore Dei & ſalute ſui gregis contemnant, cùm opus fuerit, vel pauperibus ſui gregis largiendo, vel rapinam bonorum ſuorum cum gaudio ſuſtinendo.*

Inſtabis: Si Prælati, qui in ſæculo honoribus fulgent, bonis affluunt, & delicatè vivunt, perfectiores & Deo acceptiores ſunt Monachis, etiam ſeverioris diſciplinæ; iſti meritò uſurpabunt verba Pſalmi 72. *ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum... & caſtigatio mea in matutinis.*

R. Abſit à nobis, ut abſolutè & univerſim pronuntiemus Prælatos Monachis eſſe perfectiores; cùm certum ſit benemultos è Monachis non paucos Paſtores ſanctitate antecellere: ſed affirmamus duntaxat cum S. Thoma & omnibus Theologis, præſertim Pariſienſibus, ſtatum Prælatorum majorem perfectionem exigere, quàm ſtatum Monachorum. *Manifeſtum eſt,* inquit S. Thomas, qu. 184. a. 8. *excellere præeminentiam Ordinis quantùm ad dignitatem; quia per ſacrum ordinem aliquis deputatur ad digniſſima miniſteria, quibus ipſi Chriſto ſervitur in Sacramento altaris, ad quod major requiritur ſanctitas interior, quàm requirat etiam Religionis ſtatus.... Unde graviùs pec-*

tat, ceteris paribus, Clericus in sacris Ordinibus constitutus, si aliquid contrarium sanctitati agat; quàm aliquis Religiosus, qui non habet Ordinem sacrum.

Dices 2°. Perfectius est Deum diligere, quàm proximum: atqui status Religiosus directè tendit ad dilectionem Dei; Pastorum verò ad dilectionem proximi: ergo status Religiosus est perfectior statu Pastorali.

Distinguo minorem: status Pastoralis tendit ad dilectionem proximi ex ferventiori charitate in Deum, Concedo: secus, Nego minorem. *Hoc ipsum quòd Episcopi intendunt his, quæ pertinent ad proximorum dilectionem*, inquit S. Thomas cit. art. 7. ad 2. *provenit ex abundantiâ dilectionis divinæ ... hoc autem est majoris dilectionis signum, ut homo propter amicum etiam alii serviat, quàm si soli amico velit servire.*

Dices 3°. vita contemplativa est præstantior vitâ activâ: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eâ*, ait Dominus Luc. 10. atqui officium Pastorale pertinet ad vitam activam; professio verò Monastica ad contemplativam: ergo.

Distinguo minorem, ut supra; officium Pastorale pertinet ad vitam activam simul & contemplativam, Concedo: activam tantùm, Nego minorem. *Sit præsul actione præcipuus*, inquit S. Gregorius 2. parte Pastoralis cap. 1. *præ cunctis contemplatione suspensus;* utpote qui à Deo haurire debeat, quod in alios refundat.

Maneat ergo, majorem perfectionem in Ordine hierarchico requiri, quam in Monastico seu Regulari. Sed præcipua quæstio superest solvenda, scilicet quæ debeat esse major, illa perfectio. Quare

R. 2°. Ad munus Pastorale præexigitur perfectio jam adepta, cùm ad professionem Mona-

sticam sufficiat sincera voluntas perfectionis adipiscendæ. Responsio sequitur necessariò ex præcedenti; quia Joan. 15. *majorem hàc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis:* Atqui Pastor ex officio se suaque subditorum saluti devovet, quod verè non præstabit, nisi in eo præsupponatur perfecta charitas.

Confirmatur ex unanimi Theologorum consensu post sanctum Thomam, qui 2. 2. q. 185. a. 1. ad quæstionem, num liceat Episcopatum appetere sicut professionem Monasticam, sic respondet ad 2. *Ad statum Episcopalem præexigitur vitæ perfectio, ut patet per hoc, quòd Dominus à Petro quæsivit, si plus eum ceteris diligeret, antequam ei committeret Pastorale officium. Sed ad statum Religionis non præexigitur perfectio, sed est via in perfectionem. Unde & Dominus Matth.* 19. *non dixit*, si es perfectus, vade, vende omnia, quæ habes; *sed*, si vis perfectus esse. *Et hujus differentiæ ratio est, quia secundùm Dionysium* (5. *cap. Eccles. Hierarc.*) *perfectio pertinet activè ad Episcopum, sicut ad perfectorem: ad Monachum autem passivè, sicut ad perfectum. Requiritur autem, quòd sit perfectus aliquis ad hoc, quòd possit alios ad perfectionem adducere: quod non præexigitur ab eo, qui debet ad perfectionem adduci. Est autem præsumptuosum, quod aliquis perfectum se reputet: non autem quòd aliquis ad perfectionem tendat.* Quòd de Episcopis Sanctus Doctor speciatim asserit, illud extendendum ad Parochos docet sacra Facultas Parisiensis; quia iis cura similiter incumbit subditos ad Deum adducendi. *Status curatorum*, inquit Gers. de stat. Eccl. consid. 5. *est status perfectionis, non solum acquirendæ, sed etiam exercendæ; cùm sibi competat tam obligatio, quam auctoritas reducendi animas ad Deum secundùm hierarchicos actus, qui purgare, illuminare, perficere nominantur,*

In quo autem consistat adepta perfectio, egregiè explicat S. Bernardus serm. 18. in Cantica, ubi distinguit duplicem Spiritûs sancti operationem: *Unius quidem*, inquit, *quâ nos primò intus virtutibus solidat ad salutem; alterius verò quâ foris quoque muneribus ornat ad lucrum.* Utramque ex propriis effectibus nominat, primam scilicet *infusionem*, alteram verò *effusionem*; quia per priorem Spiritus-sanctus tanquam in vasa vacua, aut saltem nondum plena, infundit virtutum dona, donec impleantur; per posteriorem verò in plena jam nihilominus effundit, ut quæ capere & in se retinere non valent, exteriùs refundant. Infusionem dicit esse Religiosorum propriam & eorum, qui rejectis gratiæ impedimentis seriò tendunt ad perfectionem: effusionem verò eorum, qui curam animarum suscipiunt.

Infusio igitur in eo consistit, ut quis 1°. obicem charitatis removeat, peccatum summoperè exhorreat, ac sollicitè caveat. Deinde virtutem impensè colat, illiusque amore & desiderio quod reliquum est cupiditatis ac superbiæ diligenter abradat; tumque plenus & perfectus censetur, cùm terrena non concupiscit, nec prosperis extollitur, nec adversis frangitur; nec uniformis uni Deo adhæret.

Quod si quæras, quid effusio præstare potest homini sic pleno ac perfecto? Respondeo in mente S. Bernardi, id præstare, quod natura nutricibus, quibus confert fontes lactis in tanta copia, ut illud sine dolore retinere nequeant, & cum voluptate infantibus communicent, potiùsque exonerari, quàm largiri videantur. Dicam apertiùs, isthæc Spiritûs sancti effusio efficit, ut quis timeat alteri sicut sibi lapsum ejus doleat ut suum, studio procurandæ ejus salutis ardeat, nec quiescat, donec, quos potest, ad

Deum rapiat. Hujusmodi spiritu incitatus David dicebat Psalm. 118. *Vidi prævaricantes & tabescebam.* Jeremias, cùm nihil proficeret apud incredulos, nec aliud reportaret ex verbi Dei prædicatione quàm irrisiones & probra, sibi tacendum duxit; sed *sermo Dei factus est in corde meo*, inquit cap. 20. v. 9. *quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis; & defeci, ferre non sustinens. Talis amor zelat*, inquit S. Bernardus ibidem, *hic decet amicum sponsi: hoc necesse est ardeat fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Hic replet, hic fervet: hic ebullit: hic jam securus effundit exundans & erumpens ac dicens:* quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non utor? *prædicet, fructificet ... non est quo se immisceat vanitas, ubi totum occupat charitas .... eam nondum adeptus periculosissimè promovetur, quantislibet aliis videatur pollere virtutibus.*

Magnâ autem cautione hic opus est, ne quis aut retineat quod erogandum accepit, aut in alios effundat quod sibi retinere debet. *Rem profectò proximi retines tibi, si v. g. plenus virtutibus cùm sis, forisque nihilominus donis scientiæ & eloquentiæ adornatus, metu fortè aut segnitie, aut minus discretâ humilitate verbum bonum, quod posset prodesse multis, inutili, imò & damnabili ligas silentio; certè maledictus, quòd frumenta abscondis in populis. Rursum quod tuum est spargis & perdis, si priusquam infundaris tu totus, semiplenus festines effundere.*

Quamobrem, pergit sanctus Doctor, *si sapis, concham te exhibebis, & non canalem. Hic siquidem plenè simul recipit & refundit: illa verò, donec impleatur, expectat & sic quod superabundat, sine suo damno communicat .... Ceterùm tu, frater, cui firma satis propria salus nondum est, cui charitas adhuc aut nulla est, aut adeo tenera .... ut contra mandatum favore*

liquescat, pavore deficiat, perturbetur tristitiâ, avaritiâ contrahatur, protrahatur ambitione, suspicionibus inquietetur, convitiis exagitetur ..... tu, inquam, ita in propriis teipsum sentiens, quânam dementiâ, quæso, aliena curare aut ambis, aut acquiescis? ... implere priùs, & sic curato effundere ... alioquin nec mihi sedet ditari ex te exinanito; si enim tu tibi nequam, cui bonus eris? De cumulo, si vales, adjuva me: sin autem, parcito tibi.

Caput IX.

De actibus hierarchicis.

Constat ex dictis, hierarchiam totam esse ad subditos purgandos, illuminandos, & perficiendos. De quibus actibus jam multa diximus. Unum superest examinandum, de quo Catholicos inter & Novatores existit controversia, num scilicet hujusmodi actus solùm exerceantur (ut illi contendunt) docendo, exhortando & verbum Dei prædicando, an cum imperio & potestate puniendi rebelles pœnis & censuris Ecclesiasticis: ut asserunt Catholici.

Nomen autem censuræ deducunt alii à verbo *censeo*, ex eo quòd Censoribus arbitrium esset in in Republicâ Romanâ, de civium moribus castigandis. Alii *à censu*, quia Censores populi Romani facultates æstimabant, & in censum redigebant. Sumitur verò censura, 1°. pro dignitate Censoris, ita ut dignitas illa à Censore dicatur Censura, sicut dicitur à Prætore Prætura: 2°. pro Decreto censorio: 3°. pro ipsamet castigatione & pœnâ censoriâ. Porrò apud Scriptores Ecclesiasticos censuræ nomen usurpatur in secundâ & tertiâ significatione. In secundâ quidem, nam judicium Ecclesiæ vel Academiæ

Theologicæ de perversâ propositione censura dici solet. In tertia etiam, pœna quippe spiritalis in contumaces decreta aut inflicta vulgò appellatur censura. Et hoc posteriori modo censuram hîc accipimus, circa quam quæremus 1°. utrùm existat in Ecclesiâ potestas ferendi censuras: 2°. quomodo definiatur censura: 3°. quotuplex sit censura: 4°. quis possit ferre censuras, & ab iis solvere.

Paragraphus I.

Utrùm existat in Ecclesiâ potestas ferendi censuras?

Negant Pseudoreformati, utpote qui omnes actus hierarchicos referant ad solam verbi divini prædicationem, doceantque Pastores ligare, vel solvere, quatenus sacrâ concione vel terrent incredulos judiciorum Dei comminatione, vel fideles recreant spe divinarum promissionum. Admittunt quidem quandam excommunicationis speciem & larvam, uti necessariam ad tuendam disciplinam: sed contendunt eam nullum habere effectum spiritalem, ut patet ex hâc propositione 18. Lutheri cum aliis benemultis damnatâ à Leone X. ann. 1522. *Excommunicationes sunt tantùm externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus*; adversùs quem errorem,

R. Cum omnibus Catholicis. Ecclesia à Christo accepit potestatem ferendi censuras, quæ non sunt pœnæ solùm externæ, sed spiritales.

Probatur 1°. ex Scripturâ Matth. 16. Christus ait Petro: *tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque ligaveris super terram erit ligatum & in cœlis.*

In quibus verbis duo sunt notanda: primò, nomine clavium intelligi supremam potestatem

regendi Ecclesiam, ut alibi diximus;ac proinde potestas clavium latiùs patet, quam potestas remittendi aut retinendi peccata; extenditurque ad leges ferendas, controversias in materiâ fidei & morum terminandas, ad dispensandum in votis, ac denique in pœnas ad contumaces decernendas: isthæc enim ad regimen Ecclesiæ sunt omninò necessaria. Secundò, quòd sit ligatum aut solutum fuerit in terris; fore quoque ligatum & solutum in cœlis. Ergo potestas hîc Petro promissa non est limitanda ad pœnas exteriores & temporales; nam ejusmodi pœnæ ligant solùm in terrâ & per mortem solvuntur.

Quod speciatim hîc promittitur Petro, salvo ejus primatu, promittitur omnibus Apostolis Matth. 18. iis enim dicitur v. 18. *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo.* & v. 17. præmiserat: *si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.*

Probatur 2°. ex Traditione.

Apostolus eam agnovit in se potestatem 1. Cor 4. v. 21. *Quid vultis*, inquit, *in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis?* 2. Cor. 13. *hæc absens scribo, ut non præsens duriùs agam secundùm potestatem quam Dominus dedit mihi.* Eâ usus est 1. Cor. 5. erga incestum: *jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est ... cum virtute Domini nostri Jesu tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis.* Et 1. Tim. 1. v. 20. *ex quibus est Hymenæus & Alexander, quos tradidi satanæ.* Quæ de pœnâ merè externâ intelligi nequeunt.

Tertullianus temporibus Apostolorum vicinus, Apol. c. 39. de conventibus Christianorum sic scribit: *Ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura divina; nam & judicatur cum magno pondere, ut apud certos de Dei conspectu: summumque*

futuri judicii præjudicium est, si quis ita deliquerit; ut à communicatione orationis, & conventûs & omnis sancti commercii relegetur. Huc ferri debent quæ Tractatu de pœnitentiâ retulimus de gradibus pœnitentiæ publicæ, in quibus pœnitentes à sacris arcebantur.

S. Chrysostomus hom. 4. in epist. ad Hebræos, referturque 11. q. 3. cap. *Nemo. Nemo contemnat vincula Ecclesiastica,* inquit, *non enim homo est qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit, & Dominus fecit homines tanti honoris.* Quæ intelligi nequeunt de potestate infligendi pœnas merè externas & temporales; cùm ejusmodi potestas competit cuilibet Magistratui & patrifamilias.

S. Augustinus lib de correptione & gratiâ cap. 15. & habetur cap. *Corripiantur,* 24. q. 3. *Corripiantur,* inquit, *à Præpositis sui subditi Fratres correptionibus de charitate venientibus pro culparum diversitate diversis vel minoribus vel amplioribus; quia & ipsa, quæ damnatio nominatur, quam facit Episcopale judicium, quâ pœnâ in Ecclesia nulla major est, potest, si Deus voluerit, in correptionem saluberrimam cedere, atque proficere .... Pastoralis necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia, separare ab ovibus sanis morbidam, ab illo, cui nihil est impossibile, ipsâ forsitan separatione sanandam.* Mitto epistolas Decretales in corpore Juris Canonici collectas, in quibus frequentissimè decernuntur censuræ.

Dices: Christus nullam Ecclesiæ dedit potestatem, quæ sit in destructionem: atqui potestas ferendi censuras est in destructionem; per eam quippe Fidelibus subtrahuntur spiritalia bona eorum saluti vel necessaria, vel admodum utilia, Unde S. Chrysostomus serm. de anathemate ait: *Aut anathematizas viventem, aut mortuum: si mortuum, impiè agis; quia jam sub jure hu-*

mano non existit, sed Domino suo stat vel cadit. Si vivum, impiè etiam agis; nam eum, qui ad bonum converti potest, abscindis.

Nego minorem, cujus confirmationem, distinguo: subtrahuntur spiritalia bona ad tempus in remedium, ut spiritus salvus sit, quemadmodum ægro subtrahitur panis, ut depellatur febris, Concedo: subtrahuntur in perpetuum & in exterminium, nego minorem. Itaque censura est pœna *medicinalis, non mortalis; disciplinalis, non eradicans:* ut habetur cap. *Cùm medicinalis*, de sententia excommunicationis in 6°:ferturque ad tempus, ut peccator pudore suffusus tandem resipiscat; sic in foro conscientiæ quibusdam adhuc in bono proposito fluctuantibus differtur absolutio, ut gratiæ impedimenta à se removeant. Porrò hujusce disciplinæ usus est in ædificationem, nedum in destructionem.

Ad auctoritatem sancti Chrysostomi, respondeo sanctum Doctorem absolutè non denegare Ecclesiæ potestatem anathematizandi; sed solùm reprehendere illius potestatis abusum, ut patet tum ex mox laudata hom. 4. in epist. ad Hebræos; tum ex ipsomet sermone de anathemate, in quo docet, ejusmodi potestatem esse concessam solis Apostolis, & eorum successoribus, Apostolumque raró eâ usum fuisse. Quare privatos objurgat, quòd ex odio & inimicitiarum causâ inimicis suis crebrò anathema dicerent, immemores hujus præcepti, *diligite inimicos vestros:* aitque privata eorum jurgia, quibus se invicem mordebant, offendere etiam Gentiles. Carpit etiam Episcopos, qui peccantes impatientius ferebant, eosque sine spe veniæ à corpore Christi præcidebant, cùm tamen de eorum emendatione bene sperandum foret.

Paragraphus II.

Quomodo definiatur Censura?

R. Describi potest, pœna spiritualis & medicinalis ob gravem culpam cum contumaciâ, ad tempus Ecclesiasticâ potestate inflicta baptizatis, quâ privantur immediatè usu communium bonorum spiritualium. Singuli definitionis termini accuratè sunt expendendi, cum ex iis solvi debeant quamplurimæ difficultates, quæ in hâc materiâ occurrunt. Itaque

Dicitur 1°. *pœna*, ut censura distinguatur ab irregularitate, quæ ex suâ ratione generica non est pœna; omnis quippe pœna supponit peccatum: atqui plures irregularitates non supponunt peccatum, sed oriuntur ex solo defectu, putà corporis, vel animi.

Dicitur 2°. *spiritalis*; quo differt censura Ecclesiastica à pœnis exterioribus, quas decernit civilis potestas.

Dicitur 3°. *medicinalis*; quia est ad corrigendum delinquentem obstinatum; quâ parte censura distinguitur à depositione & degradatione, quæ sunt in meram vindictam. Per depositionem quippe Clericus in perpetuum privatur omni beneficio & officio Clericali absque spe veniæ, etiamsi ad meliorem frugem se recipiat, & satisfactionem offerat: per degradationem verò privatur privilegio Clericali, redigiturque ad Laïcorum ordinem.

Dicitur 4°. *ob culpam*; (quia omnis pœna supponit peccatum, alioquin esset injusta;) quâ voce censura differt tum ab irregularitate, quæ nonnunquam est ex defectu inculpabili, ut jam observavimus: tum à cessatione à divinis Officiis, à quibus abstinere debent etiam

insontes non in pœnam, sed in signum doloris ob injuriam Ecclesiæ illatam.

Dices cum Soto: cessatio à divinis est interdictum locale: atqui interdictum locale est vera censura. Ergo.

Nego maj. 1°. quia cessatio à divinis indici potest ab inferiore adversùs Superiorem per modum justæ defensionis, ex cap. *Quamvis*, de officio Ordinarii in 6°. ubi Capitulum Cathedralis Ecclesiæ indicere potest cessationem à divinis adversùs personam ipsum injustè gravantem, cujuscunque illa sit dignitatis & præeminentiæ: atqui censura ferri non potest nisi à Superiore in inferiorem. 2°. quia qui violat cessationem à divinis, licet peccet, & (si Regularis sit) pœnam excommunicationis incurrat, ex Clementinâ *Ex frequentibus;* non fit tamen irregularis, sicut qui violaret censuram.

Dicitur 5°. *ob gravem culpam;* quia injustum foret, gravem pœnam imponere ei, qui leviter peccavit: atqui censura totalis & completa est pœna gravis. Ergo.

Dixi, *totalis;* quia sunt aliquæ censuræ partiales, ut excommunicatio minor, suspensio ad breve tempus, & ab aliquo tantùm officio; quæ non necessariò supponunt culpam gravem, vel propriam, vel alienam. Propria quidem requiritur ad excommunicationem, quæ est omnium censurarum gravissima: aliena verò sufficit ad interdictum, & suspensionem. Hinc sententia excommunicationis non debet ferri in Communitatem, sed in privatas personas, quæ deliquerint, ex cap. *Romana Ecclesia*, tit. *de sententiâ excommunicationis in 6°. In Universitatem vel Collegium*, inquit Innocentius IV. *proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi*

posset, cùm nonnunquam contingeret innoxias hujusmodi sententiâ irretiri; sed in illos duxtaxat de Collegio, vel Universitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgetur. Contra verò interdictum, vel suspensio decerni potest in totum Collegium propter gravia, quæ in illo commissa sunt, cap. *Si sententiæ*, tit. *de sententiâ excommunicationis* in sexto.

Ut autem grave peccatum sit materia censuræ, requiritur 1°. ut actus sit externus, ex cap. *Erubescant*, dist. 32. ubi Urbanus II. sic habet, *de manifestis quidem loquimur; secretorum autem & cognitor Deus & Judex est.* Et cap. *Tua nos*, extra, *de simonia nobis datum est de manifestis tantummodo judicare.* 2°. ut actus sit completus, v. g. simonia ex utraque parte completa, nisi aliud exprimatur in lege. Ita communiter Theologi, colligiturque ex cap. *Hæc autem verba*, de pœnit. dist. 1.

Dixi, *nisi aliud exprimatur in lege;* quia aliquando lex pœnam extendit ad actus prævios ad ultimum, ad mandantes aut consulentes, etiamsi non sequatur ultimus actus. Sic per Bullam Pii V. excommunicantur simoniaci confidentiarii, ex solâ conventione inter eos initâ, & per Constitutionem Clementis VIII. & statutum Cleri Gallicani, qui provocant ad duellum, vel illud acceptant, sunt excommunicati ipso facto, etiamsi non sequatur conflictus.

Dicitur 6°. *cum contumacia;* id est, cum præcepti & pœnæ Ecclesiasticæ contemptu. Ita de excommunicatione habetur expressè cap. *Constitutionem*, tit. *de sententia excommunicationis* in sexto, ubi Gregorius X. in Concilio generali Lugdunensi decernit irritam planè esse excommunicationem, nisi præcedat monitio: *Judices*, inquit, *sive monitionibus tribus utantur, sive unâ*

pro omnibus, observent aliquorum dierum competentia intervalla, nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderando. Ex quibes verbis Glossa colligit, ad minus inter quamlibet monitionem intercedere debere duos dies. Satis autem non est, ut monitiones fiant ad domicilium, ut aiunt; sed una saltem debet fieri nominatim ipsi personæ, nisi ex dolo se occultet. Sed lex ista spectat solummodo excommunicationem ab homine, seu quæ fertur per modum sententiæ. Nam ad excommunicationem, quæ fertur ipso jure, non alia requiritur monitio, quàm comminatio censuræ incurrendæ in ipso jure contenta. Utrùm autem quæ hîc præscribuntur pro excommunicatione extendenda sint ad suspensionem & interdictum, dissentiunt Theologi: negant Cajetanus, & nonnulli alii, affirmant Sotus, Saïrus, Suares, Avila, Bonacina, &c.

Ergo lex aut sententia cum comminatione excommunicationis aut suspensionis, obligat sub mortali; quia ex gravi pœnâ, ut alibi diximus, colligitur legem obligare sub gravi peccato, remque prohibitam aut præceptam esse magni momenti, si non in se spectatam, saltem ex circunstantiis & fine, quem sibi præstituit Legislator: sic venatio, armorum gestatio, popinæ frequentatio, quamvis in se spectatæ sint indifferentes, Clericis tamen aliquando prohibentur sub pœnâ suspensionis; quia inde solent oriri scandala, & magna in regimine Ecclesiastico incommoda.

Ergo ignorantia probabilis, seu invincibilis, sicut excusat à peccato, ita & à censurâ: aliquis v.g. iniit pactum simoniacum, in materia Beneficiali, invincibiliter ignorans ejusmodi pactum esse prohibitum, excommunicationem non incurrit. Idem dicendum de eo, qui licèt

non excusetur à peccato, nescivit tamen huic peccato censuram esse annexam, quia contumax non est, utpote qui non fuerit monitus. Ita expressè habetur cap. *Ut animarum*, tit. de *Constitutionibus* in sexto.

Dices: plures in Jure leguntur censuræ latæ ob peccatum præteritum, usúsque obtinuit in foro Ecclesiastico, ut Judex suspendat Clericum manifestis criminibus convictum, quibus ex jure nulla annexa erat censura. Ergo ad incurrendam censuram necessaria non est monitio, nec proinde contumacia.

R. Theologos, qui negant monitionem necessariò prærequiri ad suspensionem, his momentis stabilire suam sententiam: alios verò absolutè negare antecedens: 1°. quia ejusmodi pœnæ decernuntur, vel propter animum in malo obfirmatum, ac proinde propter peccatum præsens; vel ad extorquendam debitam satisfactionem, quomodo in Litteris monitoriis sontes excommunicantur, nisi satisfecerint tempore præfixo, & ita propter peccatum futurum. 2°. Quando in foro Ecclesiastico suspenduntur Clerici præcisè ob crimen præteritum, illa pœna propriè non est censura, sed debita satisfactio, tum ob injuriam Deo illatam, tum ob datum Fidelibus scandalum: idque suadetur 1°. quia censura propriè dicta, ut pote medicinalis, solvi debet, quando peccator sincerè resipicit: atqui ejusmodi pœnæ non solvuntur ante tempus à Judice præscriptum, quæcunque pœnitentiæ signa dederint illi Clerici. 2°. quia ligatus censurâ suspensionis absolutione indiget: atqui Clerici illi, termino elapso, sacris muneribus defunguntur absque Superioris absolutione. Ergo hujusmodi pœnæ non sunt censuræ propriè dictæ.

Dicitur 7°. *ad tempus;* quia censura est in remedium, & hâc parte distinguitur à depositione & degradatione, quæ sunt in perpetuum.

Dicitur 8°. *Ecclesiasticâ potestate inflicta;* quia censura est privatio spiritualium bonorum, quæ cùm Laïci non habeant in sua potestate, penès eos non est illa subtrahere Hinc Abbatissæ, ut observavimus ubi de Diaconissis, non decernunt censuras propriè dictas, sed pœnas duntaxat œconomicas nec mos est, ut Superior Ecclesiasticus deleget Laïcos, qui ejus nomine & auctoritate ferant censuras.

Dicitur 9°. *baptizatis;* quia ad ferendas censuras requiritur jurisdictio: atqui Ecclesia non habet jurisdictionem in non baptizatos: *quid enim mihi*, inquit Apostolus 1. Cor. 5. *de iis, qui foris sunt, judicare?* Quæ ergo leguntur excommunicationes à sanctis viris in animalia prolatæ, censuræ non sunt, sed diræ deprecationes.

Baptizati autem non subjiciuntur censuris, nisi sint adulti, & ratione utantur; quia alioquin non sunt capaces peccati, quod censura necessariò præsupponit. Sed utrùm adulti impuberes censurâ ligari possint, quæstio est; ad quam.

R. Ex communi Theologorum sententia, adulti impuberes possunt validè ligari censuris; id enim manifestè colligitur ex cap. finali, *pueris*, extra de sententiâ excommunicationis: *pueris*, inquit Gregorius IX. *qui in canonem inciderunt sententiæ promulgatæ, sive ante, sive post pubertatem postulent se absolvi; potest Diœcesanus Episcopus absolutionis beneficium impertiri; cùm propter defectum ætatis, in quâ fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine temperandus.* Hîc summus Pontifex agnoscit pueros illos sententiâ excommunicationis esse ligatos, cùm scribat eos absolutione

indigere. Sed rigorem canonis temperat, quatenus non vult excommunicationem illam sedi Apostolicæ esse reservatam, sed Episcopo Diœcesano. Idem priùs Alexander III. responderat Archiepiscopo Senonensi cap. *Super eo*, eodem tit. in quem textum notat Glossa ætatem excusare non à toto, sed à tanto.

Dicitur 10°. *quâ privantur immediatè usu communium bonorum spiritualium*, eorum scilicet, quæ administrat Ecclesia, non aliorum; sunt enim in Ecclesiâ quædam bona, quæ à Pastorum ministerio pendent; alia verò, quæ à Christo immediatè conferuntur. Quod ut intelligas,

Advertes, quemadmodum in corpore humano bona triplicis generis distinguuntur, 1°. spiritus vitales & animales, qui immediatè fluunt à capite: 2°. exterior membrorum ac totius corporis apta gubernatio, quæ quidem est à capite, sed mediantibus organis. 3°. Ipsorum membrorum inter se communio, quâ mutuò se juvant; *si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*, 1. Cor. 12. Similiter in Ecclesia aliqua esse bona, quæ Christus tanquam caput per seipsum influit, nempe gratiarum ac virtutum dona; alia, quæ nonnisi per Ministros communicat, ut Sacramenta, Beneficia, &c. alia quæ exurgunt ex communi membrorum unione ac compage, ut orationum suffragia, & mutua subsidia. Bona primi generis, ut gratia sanctificans & actualis, quæ sunt privata & propria recipientis, non auferuntur nisi per peccatum quod separat à Christo. Unde censura excommunicationis non impedit quominus excommunicatus auxilia supernaturalia à Christo recipiat, quibus movetur ad perfectam contritionem, quam gratia sanctificans statim subsequitur. Censura igitur solùm privat bonis secundi & tertii generis, quo-

rum adminiſtratio ad Eccleſiam pertinet. Privat, inquam, immediatè ejuſmodi bonis ſpiritualibus, mediatè verò quibuſdam bonis temporalibus, putà fructibus Beneficii, quæ à ſpiritalibus pendent. Nam aliis temporalibus, quæ non ſubſunt ejus juriſdictioni & adminiſtrationi, nullatenus privat.

Paragraphus III.

De diviſione ceuſuræ.

Q. 1°. *Quomodo dividitur Cenſura ?*
R. Dividitur 1°. in juſtam & injuſtam. 2°. in eam, quæ eſt à jure, & eam, quæ ab homine: 3°. in latam, & ferendam: 4°. in excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum. Hæc poſterior diviſio eſt communior, magis accurata, traditurque ab Innocentio III. cap. *Quærenti*, de verborum ſignificatione.

Q. 2°. *Quotuplici modo Cenſura poteſt eſſe injuſta ?*
R. Duplici; aliquando enim cenſura injuſta, eſt valida, & ſervanda; aliquando verò prorſus irrita & contemnenda.

Valida eſt cenſura, licèt injuſta, cùm adſunt omnia ad eſſentiam cenſuræ requiſita; putà crimen, & monitio. Sed deſunt quædam accidentalia, v. g. non procedit ex amore juſtitiæ, ſed ex odio fertur ſine ſcripto, nec in eâ exprimitur cauſa, ut præſcribit Concilium Lugdunenſe primum, refertur que cap. *Cùm medicinalis*, de ſententia excommunicationis in ſexto, vel reus tantam pœnam non meretur, excommunicatur v. g. cùm ſatis eſſet eum ſuſpendi. De ejuſmodi cenſurâ intelligendus eſt ſanctus Gregorius homiliâ 6. in Evang. in quâ ſic habet: *Sententia*

Pastoris, sive justa, sive injusta sit, timenda est.

Irrita est censura injusta & prorsus nulla, quando vel deficit ordo substantialis: monitio v. g. non præcessit excommunicationem, vel deest causa, propter quam fertur, nempe peccatum mortale, à quo immunis est, qui putatur reus.

Censura evidenter & publicè invalida contemni potest: probabiliter tantùm invalida servari debet, donec à superiore declaretur irrita; quia in dubio favendum est Superiori. Idem dicendum, si publicè non constet censuram esse invalidam: excommunicatus v. g. vel suspensus, qui conscius non est peccati, propter quod excommunicatus est vel suspensus; sed non potest probare suam innocentiam, tenetur ad vitandum scandalum, exteriùs se gerere tanquam excommunicatum vel suspensum, quamvis celebrans privatim & secluso scandalo, nec peccet, nec irregularis fiat, juxta communiorem sententiam. Qui sine suâ culpâ latam ejusmodi pœnam patienter sustinent; *hos*, inquit sanctus Augustinus lib. de verâ Religione c. 6. *coronat in occulto Pater, in occulto videns.* Et Origenes in capit. 3. Levitici, relatus sub nomine S. Hieronymi C. *Si quis*, 24. qu. 3. *Si quis*, ait, *non recto judicio eorum, qui præsunt Ecclesiæ, depellatur, & foras mittatur, si ipse non ante exiit, hoc est, si non ita egit, ut mereatur exire, nihil læditur in eo, quòd non recto judicio ab hominibus videtur expulsus; & ita fit, ut ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus retinetur.*

Q. 3°. *Quid est censura à jure, quidve censura ab homine?*

R. Censura à jure est ea, quæ in canonibus Ecclesiæ, & statutis Episcoporum exprimitur, ac per modum legis fertur, ut interdictum quod

decernitur canone *omnis utriusque sexûs* in eos, qui in Paschate non communicant. Censura verò ab homine dicitur, quæ fertur à Superiore per modum præcepti transitorii; & hæc duplex est; alia generalis, quæ generatim fertur, v.g. in subditos Clericos, qui popinas frequentaverint: alia specialis, quæ fertur in certam ac determinatam personam.

Discrimen est inter hujusmodi censuras. Namque 1°. censura à jure non desinit morte Legislatoris, aut amotione ab officio; sed vim habet, quandiu successor eam non revocaverit: censura verò ab homine morte Superioris, aut ejus amotione statim expirat. Sermo est hîc de censurâ contrahendâ propter peccatum futurum, non verò de jam contractâ ante mortem Superioris propter peccatum præteritum; hæc quippe manet post mortem Superioris, nec tollitur nisi per claves Ecclesiæ. 2°. Censura à jure vel ab homine per sententiam generalem non est reservata, nisi expressè habeatur in canone, sive statuto, vel in mandato Superioris, cap. *Nuper*, tit. *de sententiâ excommunicationis*: censura verò ab homine per sententiam specialem est reservata, nec tolli potest, nisi ab eo, qui eam tulit, vel ab ejus Superiore, vel successore, vel delegato.

Q. 4°. *Quid est censura sententiæ latæ, vel ferendæ?*

R. Censura latæ sententiæ est ea quæ incurritur ipso facto, id est, statim atque peccatum admissum est, absque alia Judicis sententia: censura verò sententiæ ferendæ non incurritur ipso facto ante sententiam Judicis, minùsque est censura, quàm censuræ incurrendæ monitio, seu comminatio, quam si subditus contempserit, contumax evadit, sicque Judex absque alia

monitione censuram in illum ferre potest, quamvis ferre non soleat nisi iteratâ monitione ut præceptum v. g. communionis Paschalis intra certum tempus præfixum impleat; fortè enim implere jam meditabatur; fortè etiam justa de causa distulit: quare audiendus priusquam censurâ ligetur.

Q. 5°. *Quibus indiciis cognoscitur censuram esse latæ vel ferendæ sententiæ?*

R. Censura est latæ sententiæ, quando Superior hisce vocibus utitur, *ipso jure*, *ipso facto*, *latæ sententiæ*, *confestim*, *extunc*, *subjaceat excommunicationi*, *sit excommunicatus*, *anathema sit.* Si tamen verba illa imperativi modi, *sit excommunicatus*, *excommunicetur*, vel, *suspendatur*, dirigantur ad alterum judicem ut censuram excommunicationis vel suspensionis ferat, non denotant censuram sententiæ latæ, sed ferendæ, ut patet ex can. *omnis utrisque sexûs*, pro communione Paschali, & annuâ confessione; in quo Patres Lateranenses utuntur imperativo modo adversùs eum, qui præcepto annuæ confessionis non satisfecerit; *alioquin*, inquiunt, *& vivens ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Christianâ careat sepulturâ.* Quæ verba in omnium sententiâ, non denotant nisi sententiam ferendæ sententiæ; quia non ipsimet Patres interdicunt, sed jubent, ut Judices ordinarii ejusmodi contumaces interdicant.

Censura verò ferendæ sententiæ his terminis solet exprimi, *sub pœna excommunicationis*, *suspensionis*, &c. *sub interminatione anathematis*, *decernimus excommunicandum*, *suspendendum*, &c. In dubio autem an censura sit latæ, vel ferendæ sententiæ, judicandum est esse duntaxat ferendæ sententiæ, quia odia non sunt amplianda, sed restringenda, & in mitiorem partem accipienda

pienda, juxta effatum omnium Theologorum & Jurisperitorum.

Circa excommunicationem autem, suspensionem, & interdictum, plura sunt discutienda distinctis Paragraphis.

PARAGRAPHUS IV.

De excommunicationis nomine & divisione.

Q. 1°. Quid *nomine excommunicationis significatur?*

R. Excommunicatio dicitur à nomine *communio*, & præpositione *ex*; ita ut excommunicari idem sit ac extra communionem fieri. Unde apud Veteres totuplex dicebatur excommunicatio, quotuplex distingui potest Fidelium inter se communio.

Communio autem inter Fideles per antonomasiam significat Eucharistiæ perceptionem; quia in eâ maximè cum Christo & inter se uniuntur: *Unus panis*, inquit Apostolus 1. Cor. 10. *unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane participamus.* Pœnitentes igitur à sacrâ mensâ expulsi dicebantur excommunicati, eorumque excommunicatio erat minor vel major, pro diversitate graduum pœnitentiæ, quibus ab altari erant minùs vel magis remoti. Namque ex dictis Tractatu de Pœnitentiâ, quatuor erant pœnitentium gradus, scilicet consistentiæ, substrationis, auditionis, & fletûs. Consistentium excommunicatio minor erat excommunicatione substratorum; illi quippe, licèt oblationis non essent participes, sacrificio tamen intererant, à quo excludebantur substrati. Horum tamen excommunicatio minor erat excommunicatione audientium in tertio gradu pœnitentiæ; quia communicabant precibus, quæ pro illis à

Clero fundebantur, à quibus repellebantur audientes. Sed omnium maxima erat excommunicatio flentium, qui ab Ecclesiæ ingressu arcebantur, & ita remotissimi erant ab Eucharistâ.

Verùm ejusmodi pœnæ non erant censuræ, de quibus nunc agimus; nec excommunicationes, propter quas ejusmodi excommunicati haberentur ut Ethnici & Publicani; Episcopus quippe & Clerus singularem eorum curam gerebant; quin si quis illorum ante peractam pœnitentiam præmaturâ morte raperetur, sacrificium pro eo offerebatur, & sepulturâ Ecclesiasticâ donabatur. Idem dicendum de excommunicatione, quâ feriebatur Episcopus, qui sine causâ ad Synodum Provinciæ nec convenerat, nec miserat, ex Concilio Aurelianensi quarto can. 12. Toletano undecimo can. 15. Per ejusmodi enim excommunicationem Episcopus separabatur solùm à communione suorum Collegarum, cùm interim in suâ Diœcesi particeps esset Eucharistiæ, omniaque Pontificalia & Sacerdotalia munia obiret, ex Concilio Carthaginensi quinto can. 13. Omissis igitur Veterum excommunicationibus,

Q. 2°. *Quotuplex excommunicatio secundùm hodiernam Ecclesiæ disciplinam?*

R. Duplex, scilicet minor, & major. Hæc interdum anathema dicitur, id est, maledictio, seu separatio cum execratione à corpore Christi: cùm minor excommunicatio excommunicatum ab Ecclesiâ non exscindat, sed solummodò privet aliquibus Ecclesiæ bonis, putà Eucharistiæ, ut dicetur paragrapho sequenti.

Dices: Anathema ab excommunicatione distinguitur, cap. *Cùm non ab homine*, tit. *de judiciis*; & cap. *Ingeltrudem*, 3. qu. 4. ergo triplex est excommunicationis genus.

Distinguo antecedens: distinguitur ab excommunicatione minori, Concedo: ab excommunicatione majori, subdistinguo: distinguitur accidentaliter quoad modum & solemnitatem, Concedo: quoad rem nomine significatam, Nego antecedens. Patet responsio vel ex ipso Concilio Tridentino, ubi anathema toties repetitum nihil aliud significat, quàm excommunicationem majorem.

Major itaque excommunicatio aliquando fertur solemniter, nempe cùm persona propter atrocius crimen nominatim est excommunicanda. Solemnitas autem illa describitur cap. *debent*, 11. qu. 3. quod sic se habet: *Debent duodecim Sacerdotes Episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis, projicere debent in terram, & conculcare pedibus: deinde epistola per Parochias mittatur, continens excommunicatorum nomina, & causam excommunicationis.* Glossa in verbum, *conculcare*, ait, *nec postea sumentur* (lucernæ) *ad aliquem usum; sed foras projicientur ut sal infatuatum.* Usus tamen obtinuit, ut Parochi denuntiando excommunicationis sententiam, solemnitatem adhibeant; sed cùm promiscuè eam adhiberent in qualibet excommunicatione, etiam generalis sententiæ, plures Episcopi meritò prohibuerunt, ne absque eorum speciali mandato illa solemnitas usurparetur. Ex quibus satis intelligitur anathema non magis ligare, quàm simplicem excommunicationem; sed solummodo majorem incutere timorem.

Majori excommunicatione perculsi dicuntur 1°. præcisi & abscisi tanquam rami à trunco, qui brevi arescunt; & membra à corpore, à quo spiritum vitalem haurire nequeunt, & in corruptionem abeunt: nam, ex sancto Augusti-

no, non vivit spiritu Christi, nisi corpus Christi. 2°. satanæ traditi, ex Apostolo 1. Cor. 5. *Judicavi*, inquit, *tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis.* Quia ovis scabiosa lupo tradi censetur hoc ipso, quo ex ovili ejicitur; Ecclesia quippe est Christi ovile, in quo oves sub Pastore optimo securæ accubant: est & arx munitissima Christi virtute circunvallata, adversùs quam portæ inferi non prævalent: porrò inde expelli quid aliud est, quam satanæ tradi, qui *sicut leo rugiens quærit quem devoret?* 1. Petri 5.

Addit Apostolus excommunicatum tradi satanæ *in interitum carnis;* quia tunc temporis dæmon excommunicatos vexare solebat etiam in corpore, variis scilicet morbis & vulneribus, ut Gentiles recens ad fidem conversi visibilibus ac formidandis ejusmodi signis credibilia haberent, quæ audiebant de spiritali & invisibili excommunicationis pœnâ eo magis horrendâ, quò anima, quam afficit, præstantior est corpore. Quæ autem de eâ scripserunt Patres antiquiores, operæ pretium est nonnulla referre.

Sanctus Cyprianus epist. ad Pomponium: *Spiritali gladio*, inquit, *superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesiâ ejiciuntur.*

Sanctus Hilarius in Psal. 118. *Qui ab Ecclesiæ corpore rejiciuntur, quæ Christi est corpus: tanquam peregrini & alieni à Dei corpore dominatui diaboli traduntur.*

Sanctus Hieronymus epist 1. *In veteri lege quicunque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio cervice subjectâ, contemptum expiabat cruore: nunc verò inobediens spiritali mucrone truncatur, aut ejectus de Ecclesiâ, rabido dæmonum ore discerpitur.* Et in cap. 6. Oseæ, *Sicut olim de Paradiso Adam, sic modo isti de Ecclesiâ ejiciuntur.*

Sanctus Gregorius Nyssenus oratione in eos qui ægrè ferunt reprehensiones: *Si haberes oculos apud animæ essentiam, ostendissem tibi, qui à communione abactus es, speciem condemnati, gravissimis vinculis cervice depressi, nullum membrorum liberum aut solutum habentis. Atque utinam cum vitâ supplicium terminaretur! Nunc autem, si quid hîc malum contigerit, & mors repente tanquam fur nocte advenerit, scias tibi, quæ illic sunt esse clausa.*

Sanctus Chrysostomus hom. 70. ad populum: *Si quis hæc contemnat, judicii tempus aderit, quod eum doceat: reliquum autem nolo dicere, ne mentem vestram consternam;* adeo horrenda sancto Doctori videbatur excommunicationis pœna.

Sanctus Augustinus Tractatu 27. in Joannem: *Nihil sic debet formidare Christianus, quàm separari à corpore Christi: si enim separatur à corpore Christi, non est membrum ejus; si non est membrum, non vegetatur spiritu ejus.* Quisquis autem, *inquit Apostolus*, non habet spiritum Christi, non est ejus.

Hinc est quòd sanctissimi antistites nonnisi dolenter ad illud extremum devenirent, *non sponte & [illegible]entes, sed plus vobis dolentes ligatis injicimus vincula*, inquit sanctus Chrysostomus citatâ homiliâ 7. nihil inexpertum relinquerent, ut infestos suo gregi ad frugem corrigerent. *Sed si Episcopus,* inquit Origenes hom. 9. in Jerem. *qui communi providet, consideraverit populi damnum in unius veniâ, haud dubium est quin faciat ejici unum de Ecclesiâ, ut multos salvet incolumes.*

Q. 3°. *Hodierna Ecclesiæ disciplina distinguit-ne inter excommunicatos?*

R. Affirmativè; nam ex Constitutione, *ad vitanda scandala*, ubique receptâ & observatâ, quam sanctus Antoninus 3. part. tit. 25. cap. 3. & Tractatu de censuris cap. 83. tribuit Martino V. quamvis solùm legatur in Concilio Basileensi

seff. 20. alii sunt tolerati, nec vitandi: alii non sunt tolerati, & ideò vitandi. Horum actus, qui ex jurisdictione omnino pendent, ut absolutio sacramentalis, Beneficiorum provisiones, &c. sunt prorsus irriti; illorum verò validi.

Non tolerati dicuntur, qui per sententiam Judicis nominatim declarati sunt excommunicati, & insuper post declarationem denuntiati: tolerati verò, qui nominatim non sunt denuntiati. Verba Constitutionis sunt apud Patres Basileenses, *ad vitanda scandala, & multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, statuit etiam quòd nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscunque divinis, vel extra prætextu cujuscunque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis aut prohibitionis ab homine, vel à jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit in vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certam, à Judice publicata, vel denuntiata specialiter & expressè, aut si aliquem ita notoriè excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quòd nullâ possit tergiversatione celari, aut aliquo modo Juris suffragio excusari. Nam à communione illius abstineri vult, juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendit in aliquo revelare; nec eis quomodolibet suffragari.* Hactenus Constitutio, circa quam unum & alterum est observandum.

Primum, secundùm hanc Constitutionem, publicè excommunicati omnes sunt vitandi, etiamsi nominatim non sint denuntiati: secundùm verò Constitutionem laudatam à S. Antonino tanquam Martini V. nullus excommuni-

catus, sive occultus, sive publicus non denuntiatus, est vitandus, excepto solum publico Clerici percussore; sic enim refert sanctus Antoninus: *Salvo, si quem pro sacrilegâ manuum injectione in Clericum, sententiam latam à canone adeo notoriè constiterit incidisse, quòd factum non possit aliquâ tergiversatione celari, neque alio suffragio excusari; nam à communione illius, licèt denuntiatus non fuerit, volumus abstineri, juxta canonicas sanctiones.* Cui lectioni conformis est hodierna disciplina, præsertim in Galliis, ubi non vitantur Calviniani, licèt publicè excommunicati. Quin publicus Clerici percussor apud nos vitari non debet, nisi accesserit sententia, quâ declaretur injustus Clerici percussor, quia juxta leges Regni, ad notorietatem facti debet accedere declaratoria Judicis sententia: & meritò quidem, cùm nullus debeat damnari inauditus; fortè enim rationes habet, quibus se excusare contendat.

Alterum in laudatâ Constitutione est observandum, nempe indulgentiam illam non suffragari excommunicatis, sed iis duntaxat, quibuscumque degunt. Unde quantumcunque illi sint occulti, peccant 1°. si cum aliis communicent, sive in divinis, sive in civilibus. 2°. si ea, quæ sunt jurisdictionis Ecclesiasticæ, exerceant. Valent tamen illorum actus, validè absolvunt, sed in gratiam subditorum, qui ab ipsis, licèt notoriè suspensis aut excommunicatis, Sacramenta licitè petere possunt in casibus notatis Tractatu de Sacramentis in genere, ubi quærimus an & quo in casu liceat à malis Ministris Sacramenta recipere.

Q. 4°. *Quæ ratio movit ad mutandam Ecclesiæ disciplinam circa excommunicatos?*

R. Numerus excommunicationum à jure, vel

ſententiæ generaliter latæ; qui multum excreverat à decimo ſeculo, cùm anterioribus ſeculis excommunicatio non decerneretur, niſi per ſententiam particularem in eos qui criminis convicti eſſent, vel propriâ confeſſione, vel aliorum teſtimonio, ut patet ex ſermone 351. aliàs hom. 50. ſancti Auguſtini; in quo ſic habet: *nos verò quenquam à communione prohibere non poſſumus, quamvis hæc prohibitio nondum mortalis ſit, ſed medicinalis, niſi aut ſpontè confeſſum, aut in aliquo ſive ſeculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.* Unde ſecundùm veterem Eccleſiæ diſciplinam, facile erat excommunicatos vitare, utpote qui per ſententiam particularem nominatim eſſent damnati. Ex quo autem obtinuit uſus excommunicationis à jure, vel ſententiæ generaliter latæ, non ita conſtare potuit, quinam eſſent verè excommunicati. Hinc magna perturbatio in Eccleſiâ, & varia ſcandala; alii enim ex malitiâ, alii ex animi imbecillitate & levibus conjecturis temerè excommunicationis infamem notam inurebant. Hinc ſubditi ſegregabant ſe à Superioribus tanquam de excommunicatione ſuſpectis; litigantes exceptionem opponebant adversùs judicem actorem, &c. Ex quibus criminationibus magna in Republicâ Chriſtianâ oriebatur perturbatio, cui Eccleſia opportunè occurrit per laudatam Conſtitutionem, *ad evitanda ſcandala*, in quâ ita retinuit uſum excommunicationis à jure, & ſententiæ generaliter latæ, ut tamen ſanxerit nullum deinceps excommunicatum vitandum, niſi per ſententiam particularem nominatim fuiſſet declaratus ac denuntiatus; ſicque ex eâ parte veterem morem reſtituit.

Porrò cùm cenſura genericè ſumpta alia ſit latæ ſententiæ, alia ferendæ; alia à jure, alia ab

homine: dubium non eſt, quin iſta diviſio cadat in excommunicationem; quia quæ conveniunt generi, ea conveniunt & ſpeciebus ſub ipſo contentis. Quanquam apud veteres nulla erat excommunicatio vel ſuſpenſio latæ ſententiæ, ſed ſolùm ferendæ.

Q. 5°. *Excommunicatio abſolutè & indefinitè expreſſa ſive in jure, ſive in ſententiâ ab homine, eſt-ne intelligenda de minori, juxta hanc regulam Juris*, In pœnis benignior pars eſt accipienda?

R. Secundùm modernam Eccleſiæ diſciplinam intelligenda eſt de excommunicatione majore; ſic enim definiit Gregorius IX. cap. *Si quem*, de ſententiâ excommunicationis: *Si quem*, inquit, *ſub hâc formâ verborum, illum excommunico, vel hujus ſimili, à Judice ſuo excommunicari contingat, dicendum eſt eum non tantùm minori, quæ à perceptione Sacramentorum, ſed etiam majori, quæ à communione Fidelium ſeparat, eſſe ligatum.* Laudata autem Juris regula locum non habet, ubi lex aut conſuetudo contrarium declaravit.

Dixi, *ſecundùm modernam Eccleſiæ diſciplinam*; quia apud Veteres excommunicatio abſolutè pronuntiata nonnunquam intelligebatur de excommunicatione minori, ut patet ex Concilio Carthaginenſi quarto can. 24. relato diſt. 1. de conſecratione, cap. *Sacerdote*, in quo ſic habetur: *Sacerdote verbum in Eccleſiâ faciente qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.* Pro culpâ enim adeo levi excommunicatio major, quæ eſt pœna omnium graviſſima, decerni non poteſt.

Paragraphus V.

De definitione & effectibus excommunicationis minoris.

Q. 1°. Quomodo definitur excommunicatio minor?

R. Definiri potest, censura, quâ baptizatus privatur participatione Sacramentorum, & passivâ electione ad Dignitates & Beneficia Ecclesiastica. Colligitur ex cap. *Si celebrat*, tit. *de Clerico excommunicato*, in quo sic habet Gregorius IX. *Si celebrat minori excommunicatione ligatus, licèt graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit; nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione jurisdictionis sibi competunt, exercere. Si tamen scienter talis electus fuerit, ejus electio est irritanda... peccat autem conferendo Ecclesiastica Sacramenta, sed ab eo collata virtutis non carent effectu; cùm non videatur à collatione, sed participatione Sacramentorum, quæ in solâ consistit perceptione, remotus.*

Ergo duo sunt effectus minoris excommunicationis, scilicet privatio perceptionis Sacramentorum, & passivæ electionis ad Beneficia.

Ergo peccat graviter minori excommunicatione ligatus scienter recipiens Sacramenta, aut Beneficia; quia in re gravi censuram violat. Non fit tamen irregularis, nec Beneficii provisio est irrita, sed solùm irritanda, ut expresè habetur laudato capite.

Ergo Sacerdos ligatus minori excommunicatione non violat censuram, nec peccat præcisè ministrando Sacramenta, aut conferendo Beneficia; quia minor excommunicatio non privat activâ administratione Sacramentorum, & electione ad Beneficia. Peccaret tamen, si sciens

conferret Sacramenta aut Beneficia excommunicato excommunicatione minori; quia est contra jus naturale & divinum Sacramenta & Beneficia conferre indignis.

Ergo celebrans minori excommunicatione ligatus, eatenus peccat, quatenus Sacramentum recipit, non quatenus conficit.

Ergo electio,& provisio seu collatio Beneficii facta excommunicato minori excommunicatione, non est actu & de facto irrita, sed irritanda duntaxat.

Ergo minor excommunicatio absolutè spectata est pœna gravis, cùm privet Sacramentis, & separet ab Eucharistia sed minor dicitur tantùm comparatè ad excommunicationem majorem.

Q. 2°. *Quam ob causam incurritur excommunicatio minor?*

R. Incurritur ob communicationem non criminosam, ut aiunt, cum excommunicato non tolerato, cap. *Nuper*, de sententiâ excommunicationis; Et cap. *A nobis*, de exceptionibus. Nec alia invenitur hujusce excommunicationis causa in jure novo. Dico *in jure novo;* quia in veteri plures erant excommunicationes minores, ut jam observavimus.

Dixi, *ob communicationem non criminosam;* quia si quis communicet in crimine criminoso, ut aiunt, hoc est, in crimine, propter quod quis denuntiatus est excommunicatus, v. g. si suadeat excommunicato, ne restituat bona sublata, propter quæ excommunicatus est, eandem excommunicationem incurrit, ex citato capite *Nuper.*

Paragraphus VI.

De definitione & effectibus excommunicationis majoris?

Q. 1°. Quomodo definitur excommunicatio major? R. Definitur censura, quâ baptizatus in vindictam gravioris delicti totaliter abscinditur à corpore Ecclesiæ, habeturque sicut Ethnicus & Publicanus.

Ergo major excommunicatio se habet ad alias censuras, sicut totum ad partes; minori enim excommunicatione ligatus excluditur solùm à communione Fidelium in perceptione Sacramentorum & Beneficiorum: interdictus in celebratione divinorum Officiorum, perceptione quorundam Sacramentorum, & sepulturâ Ecclesiasticâ: suspensus à communione Clericorum in obeundis sacris ministeriis. Excommunicatus verò, cùm sit veluti membrum abscissum à corpore Christi, quod est Ecclesia, consequenter privatur omnibus bonis & juribus, quibus Fideles gaudent uti membra unius & ejusdem corporis, scilicet Ecclesiæ.

Q. 2°. *Quot sunt majoris excommunicationis effectus?*

R. Quinque vulgò numerantur.

1°. Excommunicatus etiam toleratus privatur communibus Ecclesiæ suffragiis, nimirum sacrificiis, orationibus, indulgentiis, jejuniis, & aliis operibus satisfactoriis, quæ offeruntur nomine Ecclesiæ, ex cap. *Sacris*, tit. *de sententiâ excommunicationis:* quin ex cap. *A nobis*, eodem titulo, colligitur nec orandum, nec sacrificium offerendum pro excommunicato quantumcunque contrito, nisi priùs ab Ecclesiâ fue-

rit absolutus. Quòd si ante absolutionem morte fuerit præventus, priùs absolvendus est, quàm sepulturâ Ecclesiasticâ donetur. Unde graviter peccaret Sacerdos, vel Clericus, qui tanquam persona publica, & nomine Ecclesiæ sacrificium vel horas canonicas directè offerret pro hujusmodi excommunicato.

Dixi 1°. *tanquam persona publica, & nomine Ecclesiæ;* quia licet cuilibet privato, etiam Sacerdoti celebranti, ex propriâ devotione preces, sacrificium, & alia bona opera offerre pro excommunicati conversione.

Dixi 2°. *directè;* quia cùm publicè oramus, & sacrificia offerimus pro Ecclesiæ unione ac dilatatione, indirectè oramus pro infidelium, hæreticorum, & excommunicatorum conversione.

Privilegium tamen est diei Parasceves ad alios dies non extendendum, ut publica oratio directè fiat pro hæreticis, schismaticis, & excommunicatis; eo enim die Ecclesia Christum Dominum in cruce patientem pro omnium, etiam excommunicatorum salute, oculis fidelium solemniter exhibet.

2°. Excommunicati, sive tolerati, sive non tolerati, extorres sunt à Sacramentorum receptione & collatione.

Ergo absolutio ab excommunicatione præmitti debet absolutioni à peccatis; alioquin graviter peccarent tum Sacerdos, tum pœnitens, nisi ignorantia aut inadvertentia excusaret. Secus dicendum de absolutione à suspensione; cùm enim hæc censura non privet suspensum à perceptione Sacramentorum, suspensus potest priùs absolvi à peccatis, & admitti ad perceptionem Eucharistiæ, quàm absolvatur à suspensione, propter quam, si reservata sit ut supponitur, remittendus est ad Superiorem.

Ergo Sacerdos excommunicatus ministrans Sacramenta, præter grave peccatum, irregularitatem incurrit; quia violat censuram: excommunicatus verò Sacramentum recipiens, graviter quidem peccat, sed nullâ pœnâ Ecclesiasticâ afficitur.

3°. Excommunicati, etiam tolerati, inhabiles sunt ad Dignitates & Beneficia, ita ut eorum collatio sit irrita, & prorsus nulla. Sic enim definitur cap. *Postulatis*, tit. *de Clerico excommunicato. Respondemus*, inquit Innocentius III. *quòd cùm excommunicatis communicari non debeat, Clericis excommunicationis vinculo innodatis Ecclesiastica Beneficia conferri non possunt; nec illi valent ea licitè retinere, nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum, cùm ea non fuerint canonicè consecuti. Illi verò, qui scienter illa Beneficia talibus contulerunt, tandiu debent à Beneficiorum collatione suspendi, donec super hoc veniam consequi mereantur, ut puniantur in hoc, in quo delinquere præsumpserunt.* Nec refert secundùm Regni disciplinam quòd excommunicatus electus aut presentatus ad Beneficium, ante collationem ab excommunicatione fuerit absolutus. Isthæc juris dispositio extenditur ad pensionem Clericalem, cujus incapax est excommunicatus, secundum communiorem sententiam; quia excommunicatus, utpote membrum ab Ecclesiæ corpore præcisum, nullam ab eâ gratiam recipere potest.

Ergo excommunicatus, qui obtinuit Beneficium, aut pensionem Clericalem, fructus non potest percipere; & si perceperit, tenetur eos restituere, utpote qui nullum ad eos jus habeat: Ergo nec potest Beneficium ante absolutionem obtentum permutare, aut resignare in favorem propter rationem mox allatam; quia nempe nullum jus ad illud habet.

Sed, quid si obtento Beneficio in excommunicationem lapsus fuerit?

R. Potest Beneficio privari, sed eo ipso non est privatus; non facit tamen fructus suos durante excommunicatione, ex cap. *Pastoralis*, parag. *Verum*, tit. *de appellationibus*; eosque jure naturali restituere debet, nisi Sedis Apostolicæ gratiâ ipsi indulgeantur; aut bonâ fide fuerint consumpti, nec iis ditior factus fuerit. Ita Suarez disp. 13. sect. 2. num. 4. & seq. ubi dicit communem hanc esse Theologorum & Canonistarum sententiam. Et ratio est, quia fructus sunt propter officium: atqui excommunicatus caret officio: ergo & fructibus.

4°. Excommunicatus etiam occultus & toleratus privatur omni spiritalis jurisdictionis usu; non potest sine gravi peccato Ministros instituere, alios excommunicare, cap. *Audivimus*, causâ 24. q. 1. leges ferre, in iis dispensare, sicut nec in votis & juramentis, suam jurisdictionem alteri delegare, conferre Beneficia, ad ea eligere, aut præsentare. Validi tamen sunt omnes illi actus, quandiu toleratus est; secus, si sit nominatim denuntiatus, & minimè toleratus.

5°. Excommunicatis interdicitur omnis communicatio cum Fidelibus, circa quem excommunicationis effectum plura elucidanda occurrunt sequenti paragrapho.

PARAGRAPHUS VII.

De communicatione excommunicatis prohibitâ tam in rebus sacris, quàm civilibus.

FIdeles inter se communicant, 1°. in divinis Officiis: 2°. in sepulturâ: 3°. in actionibus fori contentiosi, in quo sunt vel Judices, vel actores, vel testes, vel Advocati, & Procura-

tores: 4°. in familiari convictu, & quotidianæ societatis usu. Utrùm autem omnes excommunicati à quâlibet hujusmodi communicatione excludantur hîc examinare necesse est. Itaque

Q. 1°. *Omnes excommunicati excluduntur-ne à communicatione Fidelium in Missæ sacrificio, & aliis divinis Officiis?*

R. Una est Theologorum & Canonistarum sententia, omnes excommunicatos, sive toleratos, sive non toleratos à Missæ sacrificio & aliis divinis officiis arceri, graviterque peccare, si iis interfuerint. Probatur ex cap. *Alma*, quod est ultimum de sententiâ excommunicationis in sexto: ubi permittitur tempore interdicti localis publicè celebrari divina officia diebus solemnioribus, excommunicatis prorsus exclusis, *Missæ celebrentur*, inquit summus Pontifex, *& alia dicantur divina Officia, sicut priùs, excommunicatis exclusis.* Et infra: *Officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis.*

Q. 2°. *Quid facto est opus, si in Ecclesiâ tempore divini Officii adfuerit excommunicatus publicus?*

R. 1°. Si sit toleratus, nec nominatum denuntiatus, non sunt propterea intermittenda divina Officia, nec Fideles peccant, aut minorem excommunicationem incurrunt ejusmodi communicatione: quia ex Constitutione *Ad evitanda scandala*, excommunicati non sunt vitandi, nisi nominatim denuntiati fuerint.

R. 2°. Si excommunicatus sit nominatim excommunicatus, monendus est à Sacerdote celebrante, ut exeat. Quòd si noluerit exire, 1°. novam incurrit excommunicationem Papæ reservatam, & alii, qui prohibent ne exeat, cap. *Gravis*, Clementinâ de sententiâ excommunicationis. 2°. Astantes exire tenentur, aliàs peccarent graviter, communicando cum excommu-

nicato vitando. 3°. Celebrans ab altari recedere debet, si ad Canonem nondum pervenerit; secus, si inchoaverit; nam sacrificium perficere debet usque ad communionem inclusivè, reliquumque Liturgiæ in loco secreto, putâ in Sacrario absolvet.

Q. 3°. *Excommunicatus vitandus, & sacro Ordine insignitus tenetur-ne privatim recitare Horas Canonicas?*

R. Recitare tenetur, non quidem ut persona publica, & ab Ecclesiâ deputata, cùm sit exauctoratus; sed ut privata: quia par non est, ut delinquens commodum reportet ex suo delicto. Attamen ei non licet adhibere socium, nec dicere, *Dominus vobiscum;* cùm hæc verba non sint privatæ personæ, sed pertineant ad Sacerdotem & Diaconum. Quin Suarez & Navarrus eum pronuntiant irregularem, qui hisce vocibus uteretur; sed irregularitas ex delicto non contrahitur, nisi delictum illud sit lethale. Quis autem peccatum lethale agnoscet in materiâ tam levi?

Q. 4°. *Excommunicatus privatur-ne Ecclesiasticâ sepulturâ?*

R. Privatur, si nominatim sit denuntiatus, ex cap. *Sacris*, de Sepulturis: *Sacris est Canonibus institutum*, inquit Innocentius III. *ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis .... Unde si contingat interdum quòd vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmeterio Ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni potuerunt, exhumari debent, & procul ab Ecclesiasticâ sepulturâ jactari. Quòd si discerni non potuerunt, expedire non credimus, ut cum excommunicatorum ossibus corpora extumulentur Fidelium*: sed Ecclesia vel cœmeterium in utroque casu reconciliari debet, ex cap. *Consuluisti*, tit. *de consecr. Ecclesiæ*. Addo excommunicatio-

nem latæ ſententiæ Epiſcopo reſervatam incurrere, qui excommunicatum ſepeliunt in loco ſacro, ex Clementina, cap. *Eos qui*, tit. *de ſepulturis:* non verò eos, qui honoris causâ exequias proſequuntur: peccant tamen, quia cum excommunicato communicant. Sed iſthæc omnia poſt Conſtitutionem *Ad evitanda ſcandala*, extendi non debent ad excommunicatos toleratos, quamvis publicos.

Q. 5°. *Communicatio in actionibus forenſibus & ceteris civilibus, eſt-ne prohibita omnibus excommunicatis?*

R. Affirmativè. De actionibus forenſibus habetur cap. *Decernimus*, tit. *de ſententiâ excommunicationis*, in ſexto; ubi Gregorius IX. vult à Judiciis repelli actores, patronos ac teſtes excommunicatos, & cap. *Pia*, quod eſt Concilii Lugdunenſis I. ſub Innocentio IV. tit. *de exceptionibus*, in quo ſic legitur: *Piâ conſideratione ſtatuit mater Eccleſia, quòd majoris excommunicationis exceptio, in quâcunque parte judiciorum oppoſita, lites differat, & repellat agentes, ut ex hoc magis cenſura Eccleſiaſtica timeatur, communionis periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum à communibus actibus excluduntur) rubore ſuffuſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis effectum faciliùs inclinentur.* De aliis verò actionibus civilibus dicitur c. *Si quem*, extra de ſententiâ excommunicationis, majori excommunicatione ligatos ſeparari à communione Fidelium. Hæc autem jura etiamnum vigent, cùm Martinus V. expreſsè declaret in Conſtitutione *ad evitanda ſcandala*, non intendere ſe excommunicatos, ſuſpenſos, & interdictos in aliquo revelare.

Ergo peccant excommunicati, ſive tolerati ſint, ſive non, dum extra caſus in jure exceptos, de quibus infra, communicant cum Fidelibus

in actibus forensibus & civilibus.

Q. 6°. *Actus Judicis excommunicati sunt-ne validi?*

R. Sunt validi, si sit toleratus, ut patet ex laudatâ Constitutione, *ad evitanda scandala:* secus, si toleratus non sit, & nominatim denuntiatus, cap. *Ad probandum*, extra de re judicatâ: & Glossa in illud caput, *sententia publicè excommunicati nulla est;* quia scilicet sententia lata sine jurisdictione caret effectu: atqui Judex nominatim denuntiatus excommunicatus privatur usu jurisdictionis. Ergo.

Q. 7°. *Peccant ne Fideles, qui participant cum excommunicato in actionibus humanis tam forensibus, quàm aliis civilibus?*

R. Distinguendum ut suprà: si excommunicatus sit toleratus, non peccant: secus, si toleratus non sit. Utraque responsionis pars probatur ex Constitutione *Ad evitanda scandala;* in eâ quippe conceditur Fidelibus privilegium cc[illegible]municandi tantùm cum excommunicatis t[illegible]ratis: ergo respectu non toleratorum vigent jura antiqua; cap. *Nuper*, extra de sententiâ excommunicationis; cap. *Qui communicaverit*, quod est Concilii Carthaginensis IV. relatum 11. qu. 3. cap. *Si quis*, quod est Concilii Toletani primi ibidem relatum.

Porrò actiones humanæ, in quibus communicare non licet cum excommunicatis non toleratis, sigillatim exprimuntur versu sequenti:

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os significat confabulationes, allocutiones, sive nutibus, sive verbo, sive scripto; & quælibet amicitiæ signa, ut oscula, quæ deneganda sunt excommunicato non tolerato. *Orare*, declarat orationem cum excommunicato non fundendam. *Vale*, nequidem honorificam saluta-

tionem excommunicato exhibendam, v. g. aperiendo caput, ipsi assurgendo, &c. *Communio*, denotat omnem societatem excommunicato denegandam, qualis habetur in communi habitatione, in contractibus, & aliis exercitiis. *Mensa*, significat non comedendum cum excommunicato. Si tamen in hospitio v. g. una esset mensa, unum cubiculum, non censeretur peregrinus communicare cum excommunicato, si eidem mensæ accumberet, & in eodem cubiculo decumberet; modò separatim ederet, nec ullam societatem iniret cum excommunicato.

Dices: Matth. 18. excommunicatus aliter non est habendus, quàm Ethnicus & Publicanus: atqui communio civilis non denegatur Ethnicis; nam ex Apostolo 1. Cor. 10. v. 27. *Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire, omne quod apponitur vobis, manducate*, Christus ipse manducavit cum Publicanis, Matth. 9. Ergo.

Distinguo majorem: excommunicatus non est aliter habendus, quàm Ethnicus, jure divino, Concedo: jure Ecclesiastico, Nego majorem: nam Apostoli & eorum successores prohibuerunt omnem cum excommunicatis communicationem; 1. Cor. 5. v. 11. *Scrpsi vobis*, inquit Apostolus, *non commisceri, si is qui frater nominatur, est forcinarius, avarus... cum ejusmodi nec cibum sumere.* Et S. Joannes epist. 2. de Hæretico ait v. 10. & 11. *Nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis; qui enim dixerit illi, ave, communicat operibus ejus malignis.*

Q. 8°. *Quibus in casibus jura permittunt communicare cum excommunicato non tolerato, in actionibus humanis?*

R. Omnes casus in jure excepti hoc versu continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Per *utile* intelligitur utilitas sive spiritalis, sive temporalis, propter quam Fidelis potest communicare cum excommunicato, putà ut eum ad meliorem frugem reducat, ex cap. *cum voluntate*, extra de sententiâ excommunicationis; ut debitum reposcat;au consilium aut auxilium accipiat, si non sit alius à quo accipere possit. Per vocem, *lex*, intelligitur matrimonium, propter quod licitum est conjungatis communicare inter se, quamvis alter eorum sit excommunicatus non toleratus. Per *humile*, significatur officium filiorum, servorum, & subditorum: qui tenentur obsequi parentibus, dominis, & superioribus, licet excommunicatis. *Res ignorata*, significat excusandum Fidelem, qui ex ignorantiâ vel inadvertentiâ communicat cum excommunicato. *Necesse* designat necessitatem tam excommunicati, quàm fidelis, propter quam jure naturali & divino tenemur auxilium præstare proximo, v. g. necessaria alimenta ministrare, nudum vestire, &c. Omnes illi casûs comprehenduntur cap. *Quoniam multos*, causâ 11. q. 3. in quo sic habetur: *Apostolicâ itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus, videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos servientes, & omnes alios, qui non adeo curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur*, (id est, si tales sunt qui non serviant in crimine,) *& eos qui ignoranter excommunicatis communicant. Quicunque autem orator, sive peregrinus, aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus.*

Alius majoris excommunicationis effectus statuitur à Gregorio IX. scilicet irritatio gratiarum Apostolicarum: *ipso jure*, inquit cap. 1. de Rescriptis in sexto, *rescriptum vel processus per ip-*

sum habitus non valeat, si ab excommunicato, super alio quàm excommunicationis vel appellationis articulo fuerit impetratum. Sed hujusmodi effectum hodie vix habere locum advertunt Suarez, Bonacina, & alii; quia summus Pontifex in suis rescriptis præmittere solet absolutionem ab omnibus censuris ad effectum gratiæ ab ipso concessæ; sicque excommunicatio gratiam à sede Apostolicâ obtentam non irritat, nisi in rescripto omissa sit ejusmodi formula.

Ergo, inquies, qui per resignationem simoniacam Beneficium obtinuit in curiâ Romanâ sub illâ absolvendi formulâ, *ad effectum* legitimè possidet illud Beneficium, nec dimittere tenetur.

Nego conseq. quia talis provisio est nulla, utpote obreptitia, & contra mentem summi Pontificis obtenta: quis enim crederet summum Pontificem voluisse admittere resignationem simoniacam? Absolvit igitur *ad effectum* à censuris olim fortè contractis, quibus orator ligatum se non advertit. Quanquam Suarez, Saïrus, Bonacina, & alii communiter docent ejusmodi absolutionem *ad effectum*, non extendi, 1°. ad excommunicationem, in quâ quis contumaciter per annum insorduit, utpote qui suspectus sit de hæresi, & adversùs eum procedere liceat, sicut adversùs Hæreticos, ex Concilio Tridentino sess. 25. c. 3. de reformatione. 2°. Ad excommunicationem ob hæresim contractam, juxta regulam Cancellariæ. Præter duos istos casus, Saïrus plures alios refert lib. 2. c. 5. num. 13.

Paragraphus VIII.

De Monitoriis.

Abusus, qui ex parte impetrantium Monitoria frequenter obrepunt, & dubia quæ ex

iisdem Monitoriis nascuntur plurima, v. g. qui & in quibus casibus testificari teneantur, exigunt, ut de Monitoriis accuratiùs disseramus. Itaque

Q. 1°. *Quid sit Monitorium?*

R. Est mandatum Judicis Ecclesiastici, sub excommunicationis pœnâ manifestandi auctores criminis Reipublicæ perniciosi, vel gravioris damni proximo illati. Colligitur ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. de reform. 3. cujus verba operæ pretium est exscribere. *Quamvis*, inquit, *excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ; & ad continendos in officio populos valde salutaris; sobriè tamen, magnâque circumspectione exercendus est: cùm experientia doceat, si temerè, aut lévibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis ad finem revelationis, ut aiunt, aut pro deperditis seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus, præterquam ab Episcopo decernantur: & tunc non aliàs, quàm ex re non vulgari, causâque diligenter ac magnâ maturitate per Episcopum examinatâ, quæ ejus animum moveat, nec ad eas concedendas cujusvis secularis, etiam Magistratûs, auctoritate adducatur.* Consonat Edictum regium, pro majori parte, datum efflagitante Clero Gallicano anno 1695. adversùs nonnullos Judices seculares, qui pro levioribus rebus Monitoria rèquirenda decernebant. Sic autem fert Edictum art. 26. *Les Archevêques & Evêques, & leurs Officiaux ne pourront décerner des Monitoires que pour des crimes graves, & scandales publics; & nos Juges n'en ordonneront la publication que dans les mêmes cas, & lorsque l'on ne pourroit avoir autrement la preuve.*

Edictum concordat, pro maximâ parte, cum Decreto Tridentino, nempe Concilium statuit

mandatum ad finem revelationis exire non posse, nisi à potestate Ecclesiasticâ, & pro gravibus causis, quando & non aliàs, veritas sine ejus ope detegi non potest. Discordat autem in duobus capitibus, 1°. juxta Concilium, Monitoria à solo Episcopo decerni debent; secundùm autem Edictum, ab Officiali Episcopi decerni possunt. Quin in territorio Senatus Parisiensis nonnisi ab Officiali concedi debent. 2° Concilium prohibet, ne Episcopus cujusquam Judicis secularis auctoritate adducatur ad concedenda Monitoria: contra verò, Edictum confirmat usum in Regno receptum, scilicet nunquam decernenda Monitoria, nisi Judex secularis priùs permiserit recurrere ad extremum illud remedium; quia ipsius est invigilare paci ac tranquillitati Reipublicæ, quæ perturbari solet, cùm temerè, & minùs circunspectè ejusmodi mandata publicè enuntiantur.

Q. 2°. *Quid est Aggravatio? quidve Reaggravatio?*

R. Si consulatur vetus Ecclesiæ doctrina, simplex excommunicatio privat solùm communione Fidelium in rebus sacris: aggravatio verò excommunicatum contumacem excludebat insuper à communicatione civili; & hæc pœna propriè erat anathema, quod hodie ab excommunicatione non distinguitur, nisi penès solemnitatem, ut supra diximus; cùm apud veteres esset pœna simplici excommunicatione major. Quòd si excommunicatus aggravatus obdurato corde permaneret, aggravationemque contemneret, decernebatur reaggravatio, quâ Fideles sub anathemate prohibebantur communicare, etiam in civilibus, cum ejusmodi aggravato. Hanc pœnarum distinctionem disertè tradunt antiqui libri rituales, habeturque in Concilio Turonensi

Turonensi anno 1239. *Prohibemus*, inquiunt Patres, *ne Prælati Ecclesiarum excommunicationis sententias præcipitare præsumant; sed cum maturitate, & legitimis monitionibus, & competentibus intervallis, nisi negotium celeritatem desideret, & nisi periculum sit in morâ; & tunc hoc ordine procedatur, ut 1°. delinquentes excommunicentur: postea crescente contumaciâ, cum pulsatione campanarùm, & aliis solemnitatibus sententia aggravetur; & nisi excommunicati ad gremium Ecclesiæ redierint, euntes ad mercata, & coquentes ad furna, molentes ad molendina excommunicentur: postmodùm participantes in cibo & potu anathematis sententiæ supponantur.*

Verùm juxta hodiernam disciplinam difficile est definire quid sit aggravatio, quid reaggravatio, quamve pœnam excommunicationi hodiernæ superaddant; namque 1°. excommunicatus nominatim denuntiatus excluditur ab omni communicatione Fidelium, tum in sacris; tum in civilibus: & ubique est vitandus sub pœnâ excommunicationis, non quidem majoris, ut jure antiquo; sed minoris. 2°. juxta hodiernam disciplinam, excommunicati, sive occulti, sive publici, non sunt vitandi, nisi sint nominatim denuntiati: attamen Officiales, quos nec nominant, nec denuntiant, eos sæpè declarant excommunicatos & reaggravatos; *excommunicamus*, inquiunt, *aggravamus & reaggravamus.* Fallor, si omnes Officiales intelligant vim & sensum hujusmodi sententiarum; quid addat aggravatio supra excommunicationem hodiernam, & reaggravatio super aggravationem. Quare expetendum videtur, ut Episcopi in suis statutis, & libris ritualibus exponant quod sit discrimen inter triplicem illam pœnam; statuantque ubi & quando eorum Officiales procedent ab excommunicatione ad aggravationem, & ab

aggravatione ad reaggravationem.

Q. 3°. *Quid observare debet Parochus, cùm Monitoria ad ipsum diriguntur?*

R. 1°. Exponet ex iis quæ tradidimus paragrapho quarto, quàm formidanda sit & sollicitè cavenda excommunicatio. 2°. Exprobrabit eorum crudelitatem, qui ex appetitu vindictæ, vel levibus ex rebus Monitoria postulant: illos similes dicit Gersonius Oratione habitâ in Concilio Remensi anno 1408. ei, qui, *ut muscam abigeret à fronte proximi, ictu securis excerebravit eum.* Fevretus l. 7. c. 2. refert senatusconsulta, quibus abusiva declarantur Monitoria ad resarciendum damnum triginta libellarum. Romæ non promulgantur Monitoria, nisi damnum illatum æstimari possit 150. libellis. Sed ista pensanda sunt judicio viri prudentis; nam 150. libellæ videntur quid leve respectu divitis, cùm 80. sint quid grave respectu pauperis. Quòd si Parochus certò deprehendat Monitorium obreptitiè fuisse obtentum, Episcopum vel Officialem monebit, impetrantem nullum aut ferè nullum pati damnum. 3°. Monitoria non promulgabit diebus solemnioribus, v. g. Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Purificationis, &c. 4°. Monitorium leget voce altâ, distinctâ, non festinanter, sed interjectâ morulâ inter singulos articulos, de quibus est conquestus, ut omnes facilè percipiant quid ipsis imperetur. Quando verò testimonia excipiet, cavebit, ne quis manifestet alia, quàm quæ ad Monitorium pertinent. 5°. Exponet Monitorium ligare auctorem criminis & testes, sed diverso modo: auctorem quidem, ut satisfaciat sub pœna excommunicationis; neque enim prodere se tenetur: testes verò, ut illum manifestent sub eâdem excommunicationis pœnâ. 6°. Docebit errare eos, qui existimant nec au-

ctorem criminis, nec testes teneri parere Monitorio, donec feratur excommunicationis sententia; Monitorium enim cùm sit legitimum Superioris mandatum, per se vim habet obligandi subditos sub gravi peccato, cujus reos se constituunt, qui non obtemperant; ita ut excommunicatio, quæ aliquando post Monitorium decernitur, sit justa pœna peccati eorum, qui sine legitimâ causâ Monitorio non paruerunt.

Q. 4°. *Dantur-ne legitimæ causæ non parendi Monitorio?*

R. Plures dantur, namque excusantur.

1°. Qui non possunt manifestare sine periculo vitæ, famæ, & gravioris damni; quia leges humanæ non obligant cum tanto dispendio: illi tamen curare debent, ut aliâ viâ damnum patienti fiat satis.

2°. Consanguinei & affines; aliàs vix staret societas humana. Quousque autem extendatur illud privilegium, non conveniunt Theologi: alii illud limitant ad secundum gradum inclusivè; alii extendunt ad quartum etiam inclusivè. Nihil certius in istâ controversiâ definiri potest, quàm si dicatur, eum qui per Judicem eximeretur à testimonio ferendo, non teneri revelare; quia Monitoria eo fine duntaxat promulgantur, ut crimen probari possit in foro contentioso. Quare si consanguineus aut affinis in tertio vel quarto gradu non teneatur ibidem testimonium ferre; nec tenetur etiam vi Monitorii quidquam patefacere, nisi salus Reipublicæ versetur in periculo, v. g. propter hæresim occultè grassantem, vel patriæ proditionem, nec sint alii testes, qui rem manifestent; bonum enim publicum præferendum est privato, & hæc exceptio extendi debet ad primum casum, & ad plerosque exsequentibus.

3°. Excuſantur quibus delictum revelatum eſt cauſâ capiendi conſilii, ut Advocati, Procuratores, Theologi, Medici, Obſtetrices, fidus amicus, niſi iſtæ perſonæ id ſcirent aliâ viâ.

Sed quid ſi amicus rem didicit ab amico ſub ſecreto naturali, non tamen conſilii capiendi causâ?

R. Cum S. Thomâ 2. 2. qu. 70. art. 1. ad 2. revelare tenetur, ſi revelatio ejus ſit neceſſaria ad avertendum grave alterius damnum; *Quæ homini ſunt commiſſa in ſecreto per confeſſionem*, inquit S. Doctor: *nullo modo debet teſtimonium ferre: quia hujuſmodi non ſcit ut homo, ſed tanquam Dei Miniſter; & majus eſt vinculum Sacramenti quolibet hominis præcepto. Circa verò ea, quæ aliter homini ſub ſecreto committuntur, diſtinguendum eſt; quandoque enim ſunt talia, quæ ſtatim cùm ad notitiam hominis venerint, homo ea manifeſtare tenetur, putà ſi pertinent ad corruptionem multitudinis ſpiritualem, vel corporalem, vel in grave damnum alicujus perſonæ.*

Dices: obediendum non eſt Prælato, qui præcipit aliquid contra jus naturale & divinum; *obedire enim oportet Deo magis, quam hominibus*, Act. 5. atqui jure naturali & divino ſervari debet ſecretum: ergo quæ accepit quis ſub ſecreto, *nullo modo*, inquit S. Thomas citato articulo ad ſecundum, *tenetur ea prodere, etiam ex præcepto Superioris.*

Diſtinguo minorem: jure naturali & divino oportet ſervare ſecretum, ſi ſervari poſſit abſque gravi damno vel proximi, vel etiam ejuſdem, qui illud credidit, Concedo: ſecus, Nego minorem; jure enim naturali ac divino tenemur opem ferre laboranti, & avertere malum ipſi imminens: *eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.*, Pſalm. 81. *mandavit illis* (Deus) *unicuique de proximo ſuo*, Eccl. 17. atqui ſecretum in circunſtantiis, de quibus eſt ſermo,

valde noxium esset tum proximo, tum ei, qui illud credidit; foveret enim injustam ejus contumaciam. Laudatur Medici charitas, qui ægrum ligat, & putridum ac noxium ejus membrum abscindit; cùm tamen injustum sit ac crudele quenquam sine causâ mutilare.

Utrùm autem famuli ac domestici eximantur sicut consanguinei, & alii secretorum participes, disputant Theologi: alii negant, ut Eveillonus cap. 23. art. 2. parag. de excommunicatione: alii affirmant. Hæc posterior sententia absolutè & universaliter sumpta probabilis non est; Judex enim secularis domesticos sub sacramento cogit testimonium ferre de homicidio in familiâ patrato, de supellectili subtracta post domini sui obitum. Cùm ergo Monitorium tendat ad suppeditanda testimonia in lite apud Judicem pendente, standum est praxi fori contentiosi, in quo si famulorum ac domesticorum exceptio non admittatur, hi parere debent Monitorio. Ratio tamen habenda est gravis damni, quod famulus ex revelatione pateretur, ut suprà observavimus.

4°. Si crimen est omnino occultum, qui illius conscius est, tenetur auctorem priùs monere, juxta ordinem correctionis fraternæ, Matt. 18. *corripe illum inter te & ipsum solum*, modò tamen sit spes emendationis. Quòd si auctor criminis damnum resarciat, testis non debet illum manifestare. Idem dicendum si auctor damni rei familiaris angustiâ illud resarcire non possit; sed debitum assecurare debet.

5°. Si constet eum, adversus quem promulgatur Monitorium, bona subtracta justo titulo possidere, v. g. justâ compensatione, præscriptione legitimâ, graviter peccaret, qui occasione Monitorii illum manifestaret.

6°. Quando promulgatur Monitorium propter damnum à pluribus illatum, putà propter vineam aut sylvam devastatam, qui novit Titium separatim ab aliis unum aut alterum racemum, vel minutum aliquod lignum inde abstulisse, non sine gravi peccato Titium denuntiaret; quia præterquamquòd peccatum Titii, utpote levissimum non sit materia excommunicationis, illum periculo gravioris damni exponeret, nempe resarciendi totum damnum in vineâ aut sylvâ illatum; in foro enim externo Titius præsumi posset causa totius damni, & ad illud reparandum cogi. Tenetur tamen Titius sub gravi peccato & pœnâ excommunicationis, illud levissimum quod abstulit restituere; Monitorium enim meritò promulgatur ad resarciendum grave damnum ex pluribus minimis partibus conflatum: non resarciretur autem, si nullus minimam à se ablatam partem refunderet. Quod si Titius conjunctim cum aliis, & quasi communi consilio vineam aut sylvam depopulatus est, graviter peccavit, teneturque de toto damno defectu aliorum; & nisi illud reparet, denuntiandus est vi Monitorii.

7°. Qui per plateas ab hominibus incognitis, nec fide dignis audivit crimen à Titio fuisse perpetratum, non tenetur denuntiare; quia ejusmodi denuntiatio nullam in judicio faceret fidem. Si autem à fide digno audivit, & iste denuntiat; non tenetur denuntiare, quia ejus testimonium nihil adderet.

Q. 5°. *Qui non habuit unde restitueret, cùm Monitorium promulgabatur, si venerit postea in pinguiorem fortunam, tenebitur-ne restituere sub excommunicatione?*

R. Tenebitur; quia præceptum semper durat, nisi qui Monitorium concessit, extremum diem

clauserit, aut ab officio amotus fuerit; quia excommunicatio illa est ab homine: censura autem ab homine expirat illius morte, qui eam tulit.

Q. 6°. *Clerici in causa sanguinis tenentur-ne denuntiare?*

Negat S. Thomas 2. 2. qu. 70. art. 1. ad 3. *secundùm Juris ordinem*, inquit, *compelli non possunt* (Ministri altaris) *ad ferendum testimonium in causâ sanguinis*. Ultramontani Theologi & Canonistæ communiter eandem tuentur sententiam, pronuntiantque irregularem fore Clericum, ex cujus testimonio mors aut mutilatio sequeretur. Quin Concilium quartum Mediolanense vetat, ne concedantur Monitoria in causis criminalibus. Plures libri rituales præscribuntur decernenda cum hâc clausulâ, *dummodo civiliter procedatur, non criminaliter*. Laudatur etiam Bulla Pii V. in quâ statuit Monitoria solùm decernenda in causis civilibus: *aliàs*, inquit, *in nihil revelationes præfatæ eisdem* (impetrantibus) *suffragentur in judicio, vel extra: nullam prorsus fidem faciant, quemquamve afficiant*.

Verùm in Galliis Clerici licitè & absque periculo irregularitatis ferunt testimonium in causis sanguinis, ad idque coguntur auctoritate Judicis secularis. Et meritò quidem; *nam in civilibus*, inquit Ostiensis in Summâ lib. 2. c. de testibus cogendis, *offenditur principaliter privata utilitas tantùm; sed in criminalibus Deus offenditur, Respublica læditur, proximus corrumpitur, obedientes opprimuntur, & propter bonum obedientiæ puniuntur; inobedientes præmiis afficiuntur, & de suis malitiis gloriantur; nocens absolvitur, & innocens condemnatur, nisi testes compellantur, & crimina puniantur.* Atque ob eandem rationem usus apud nos ubique obtinuit, ut decernantur Monitoria pro cri-

minibus detegendis, favetque Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 3. de reform. in quo sic habet: *in causis quoque criminalibus licebit Judici hoc spirituali gladio in delinquentes uti*. Quia, ut dicitur cap. *Prælatis*, de homicidio, in 6°. *per impunitatis audaciam fiunt, qui nequam fuerant, nequiores*. Ex quibus constat Clericos teneri parere Monitoriis in causis criminalibus; nec Judicem, qui ea concessit, nec Clericos reum manifestantes, fieri irregulares, si reus morte plectatur; cùm ad eam nonnisi remotè & præter intentionem concurrant.

Q. 7°. *Monitorium, quod in aliquâ Parochiâ promulgatur, obligat-ne vicinos, qui de illo audierunt?*

R. Distinguendum est: si vicini sint alterius Diœcesis, non obligantur vi Monitorii; quia subditi non sunt jurisdictioni Prælati, qui Monitorium concessit: secus, si sint ejusdem Diœcesis, subsintque jurisdictioni auctoris Monitorii; quia ejus mandatum non dirigitur ad solos Parochiæ incolas, sed ad eos omnes, qui conscii sunt eorum, quæ in Monitorio continentur.

Q. 8°. *Qui, cùm teneatur denuntiare, non denuntiat, obligatur-ne ad restituenda damna ex proprio silentio secuta?*

R. Affirmant Avila 2. parte cap. 5. disp. 4. dubio 3. conclusione 8. & pro suâ sententiâ laudat Sotum lib. 5. de justitiâ quæst. 1. & Navarrum in Manuali cap. 17. num. 134. Eminentissimus quoque Cardinalis le Camus, Episcopus Gratianopolitanus, in suis statutis vult Parochos docere hancce sententiam. Et ratio est, quia consequens per præceptum Judicis tum secularis tum Ecclesiastici, acquirit jus in eos, qui testimonio suo ipsi succurrere queunt, postestque ab eis exigere, ut sibi ferant auxilium.

PARAGRAPHUS IX.

De Interdicto.

Q. 1°. **Q***Uid est interdictum?*

R. Est censura privans baptizatum aliquibus Sacramentis, omnibusque Officiis divinis, & sepulturâ Ecclesiasticâ. Colligitur ex cap. *Quod in te*, de pœnit. & remiss. & cap. *Non est vobis*, tit. *de sponsalibus*.

Ergo interdictum non privat omnibus Ecclesiæ bonis, nempe omnibus Sacramentis, & communione Fidelium, saltem in civilibus; nec interdictus etiam nominatim denuntiatus est vitandus, nisi in Officiis divinis. Sed ad pleniorem definitionis intelligentiam.

Q. 2° *Quotuplex est interdictum?*

R. Triplex; locale scilicet, personale, & mixtum.

Locale directè cadit in locum, ne in eo Officia divina celebrentur, saltem publicè; neve quisquam ibidem sepeliatur, ita ut nec incolæ loci, nec peregrini in loco interdicto possint audire Officia divina, aut sepeliri; sed alibi audire & sepeliri possunt, dummodo ipsimet non subjaceant interdicto personali.

Personale afficit ipsas personas, ita ut non solùm in loco interdicto, sed in alio quovis loco officia divina audire non possint, nec in ullo loco sacro sepeliri.

Interdictum mixtum conflatur ex locali & personali, directèque afficit locum & personas, ac proinde omnes interdicti localis & personalis habet effectus mox recensitos.

Q. 3°. *Quomodo subdividuntur interdictum locale, & interdictum personale?*

R. Subdividuntur in generale, & speciale.

Locale interdictum generale est interdictum, quo interdicitur Regnum, Provincia, civitas, villa : speciale, quo interdicitur aliquis locus specialis v. g. aliqua Ecclesia, vel aliquæ ex iis, quæ sunt in civitate, ex cap. *Cùm in partibus*, tit. *de verborum significatione*.

Ergo quando interdicuntur Ecclesiæ civitatis, non verò ipsa civitas, est interdictum locale speciale, possuntque divina Officia celebrari extra Ecclesias in illâ civitate. Sed interdictâ aliquâ Ecclesiâ, cœmeterium ipsi contiguum, hoc est, cujus extrema Ecclesiam contingunt, est etiam interdictum; quia accessorium sequitur principale : contra verò interdicto cœmeterio, non censetur Ecclesia interdicta.

Dixi, *cœmeterium ipsi contiguum ;* si enim ejus extrema non contingunt Ecclesiam interdictam, non est interdictum.

Generale interdictum personale est, quo interdicuntur omnes personæ Regni, civitatis &c. speciale verò personale, quo interdicuntur aliquæ Regni, civitatis, &c. personæ, putà familia, collegium, &c.

Q. 4°. *Posito interdicto generali locali, censentur-ne personæ interdictæ ?*

R. Minimè, ex cap. *Sicut*, de sententiâ excommunicationis in sexto. Unde incolæ civitatis interdictæ possunt audire & celebrare divina Officia in aliis locis, non tamen in suburbiis & domibus adjacentibus, quæ in interdicto civitatis comprehenduntur, ex cap. *Si civitas*, de sententia excommunicationis in 6°.

Q. 5°. *Posito interdicto personali, censetur-ne poni interdictum locale ?*

R. Non censetur, nisi aliter exprimatur in sententiâ, cap. *Si sententia*, de sententiâ excommunicationis in sexto. Hinc interdicto Clero alicu-

jus Ecclesiæ, non censetur ipsa Ecclesia interdicta, & exteri possunt in ea celebrare.

Q. 6°. *Quæ personæ censentur interdictæ per interdictum personale, sive generale, sive speciale?*

R. 1°. Interdictis civibus alicujus civitatis aut oppidi, omnes ejus incolæ censentur interdicti, etiamsi absentes sint aut fuerint, quando latum est interdictum. 2°. Interdicto populo, non interdicitur Clerus, nisi aliter exprimatur, ex laudato cap. *Si sententia.* 3°. Interdicto Clero, non interdictus est Episcopus, ex cap. *Quia periculosum:* de sententia excommunicationis in sexto. 4°. Interdictâ familiâ, interdicuntur Clerici qui ad eam pertinent; quia familia est nomen commune Clericis & Laïcis.

Q. 7°. *Interdicto comprehenditur-ne qui illud tulit?*

R. Si interdictum sit locale, comprehendit & eum, qui illud tulit, & ejus Superiorem, aut æqualem; incurruntque pœnas juris, si illud violent celebrantes in loco interdicto: secus, si interdictum sit personale, sive generale, sive speciale. Ratio discriminis est, quòd pœnæ in violantes interdictum locale sint à jure communi, non autem ab homine: jus autem commune ligat omnes, etiam Superiorem. Hinc ipse excommunicans tenetur vitare quos à se excommunicatos nominatim denuntiavit. Pœnæ verò in violantes interdictum personale sunt ab homine, qui in se ipsum, aut æqualem, aut superiorem, non habet vim coactivam, sed solùm in sibi subditos.

Q. 8°. *Quam ob causam decerni potest interdictum?*

R. Propter gravem culpam, vel propriam, vel alienam, sive interdictum sit locale, sive personale: v. g. ob culpam Universitatis, vel domini temporalis, interdicuntur singula Universitatis membra, vel terræ & personæ domino

S vj

subditæ, ex cap. *Si sententia*, de sententiâ excommunicationis in sexto. Culpa autem debet esse gravis, & contraria bono publico: nam Extravag. *Providè*, de sententiâ excommunicationis, locale interdictum generale ab Episcopo decerni non potest propter debitum pecuniarium.

Ergo innocentes ligari possunt generali interdicto, sive locali, sive personali.

Dices: interdictum, utpote censura, est pœna spiritalis: atqui injustum est innocentem affici pœnâ sive spiritali, sive temporali. Ergo.

Distinguo majorem: est pœna respectu domini delinquentis, qui punitur in suis subditis, Concedo: respectu eorum, qui ad ipsum pertinent, Nego majorem. Itaque interdictum in innocentibus propriè est pœna domini delinquentis, & afflictio quædam justâ de causâ subditis innocentibus inflicta in vindictam criminis perpetrati ab iis, qui ipsis præsunt. Porrò ex regulâ juris in sexto, *sine culpa, nisi subsit causa, nullus est puniendus.*

Q. 9°. *Quot sunt effectus interdicti?*

R. Tres, scilicet privatio quorundam Sacramentorum, Officiorum divinorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ. Patet ex allatâ interdicti definitione, habeturque cap. *Alma Mater*, & cap. *Si civitas*, de sententiâ excommunicationis in sexto.

Q. 10°. *Quibus Sacramentis privat interdictum?*

R. Jure tam novo, quàm veteri, non licet Sacramentum Ordinis conferre in loco interdicto, etiamsi ordinans vel ordinatus non sit interdictus. Quòd si alteruter sit interdictus, nequidem in loco non interdicto ordinatio celebrari potest ex cap. *Non est vobis*, de sponsalibus, ubi solùm permittuntur Sacramenta Pœnitentiæ & Eu-

chariſtiæ; & cap. *Alma*, de ſententiâ excommunicationis in ſexto, in quo Bonifacius nihil immutavit circa Sacramentum Ordinis, quamvis de jure antiquo multùm relaxaverit.

Sacramentum Extremæ unctionis, cap. *Quod in te*, de pœnit. & remiſſ. denegatur omnibus, etiam Clericis & Religioſis, etiamſi interdictum locale ſervaverint, nec perſonaliter ſint interdicti; quam pœnam non minuit Bonifacius cit cap. *Alma*.

Quod ſpectat matrimonium, diſtinguendum eſt; ſi ſpectetur ut merus contractus, celebrari poteſt in loco interdicto, etiam ab interdictis: ſi verò ſpectetur ut Sacramentum à Sacerdote miniſtrandum, ut contendunt plures Theologi, jure antiquo prohibebatur, cùm pertineat ad Officium divinum: ſed jure novo, cit. cap. *Alma*, nuptiæ benedici poſſunt in loco interdicto, modò nubentes non ſint excommunicati & interdicti, & illa benedictio fiat ſubmiſsâ voce, & januis clauſis. Excipiuntur tamen nonnulli dies ſolemnes, quibus divina Officia ſolemniter celebrari poſſunt, juxta laudatum caput *Alma*: ergo & nuptialis benedictio.

Sacramentum Euchariſtiæ jure antiquo & novo miniſtrari non poteſt, niſi in mortis periculo, exceptis quibuſdam diebus ſolemnibus, de quibus poſtea.

Sacramentum pœnitentiæ jure antiquo non licebat conferre, niſi conſtitutis in mortis periculo, cap. *Quod in te*, de pœnit. & remiſſ. & cap. *Non eſt vobis*, de ſponſalibus: ſed jure novo, cap. *Alma*, licet illud conferre etiam ſanis, quoties libuerit, exceptis excommunicatis, & iis qui dederunt cauſam interdicto, vel qui ſuo conſilio & favore concurrerunt ad delictum, propter quod lata eſt ſententia interdicti,

Baptismum semper licuit ministrare solemniter non solum pueris, sed etiam adultis, etiam sanis, ex cap. *Quoniam*, de sententiâ excommunicationis in sexto, ubi permittitur conficere chrisma die cœnæ Domini. Idem dicendum de Confirmatione, quæ est complementum Baptismi.

Q. 11°. *Quid intelligitur nomine divinorum Officiorum?*

R. Omnis actio ab Ecclesiâ ordinata ad usum Ordinum, Sacramentorum, Sacramentalium, & preces ejus nomine fundendas, quales sunt Horæ Canonicæ.

Ergo celebratio Missæ, collatio Ordinum etiam minorum, benedictiones nuptiarum, aquæ, cereorum die Purificationis, vestium Sacerdotalium, solemnis etiam benedictio Episcopalis, non verò simplex in sententiâ plurium Theologorum, per interdictum sunt prohibitæ.

Ergo tempore interdicti potest benedici mensa etiam ab interdictis; possunt etiam tam Laïci, quàm Clerici, fundere preces privatas, v. g. recitare Psalmos, Litanias, &c. quia ista non sunt ordinata ab Ecclesiâ, nec peraguntur tanquam ab ejus Ministris. Quin Clerici tenentur privatim pensum Horarum Canonicarum persolvere: debent tamen omittere versiculum, *Dominus vobiscum;* quia brevis illa oratio est actus hierarchicus, qui ex regulis Breviarii Romani debet prætermitti ab eo, qui non fuerit saltem Diaconus.

Q. 12°. *Omnia Officia divina ita ne prohibentur tempore interdicti, ut nulla peragere liceat?*

R. Præter Sacramenta, quæ mox diximus tunc licitè administrari, 1°. cap. *Permittimus*, de sententiâ excommunicationis, conceditur semel in hebdomadâ Missam submissâ voce celebrare ad renovandam Eucharistiam, quæ servari de-

bet pro infirmis, ita tamen ut januæ sint clausæ, campanæ non pulsentur, & excludantur excommunicati & interdicti. 2°. cum eadem cautione Clerici duo, aut ad summum tres, jure antiquo convenire poterant ad persolvendas Horas Canonicas, sed submissâ voce & sine cantu, cap. *Quod in te*, de pœnit. & remiss.

Q. 13°. *Quid circa huncce secundum interdicti effectum relaxavit Bonifacius VIII. laudato cap.* Alma?

R. 1°. Permisit ut non solùm duo aut tres, sed omnes Clerici simul convenire possint in Ecclesiam, (modò tamen non sit specialiter interdicta) ad Missas celebrandas, & alia divina Officia; sed submissâ voce, januis clausis, non pulsatis campanis, & exclusis excommunicatis ac interdictis; nam Clerici personaliter interdicti cum aliis convenire non debent.

Dixi, *Clerici;* quia Laïcis nihil indultum est hâc Constitutione; propter Laïcos quippe excludendos præcipit summus Pontifex citato capite *Alma*, ut omnia submissâ voce & clausis januis peragantur.

R. 2°. Citato capite *Alma*, indulgetur, ut in quatuor præcipuis solemnitatibus, scilicet Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis Beatæ Virginis, divina Officia celebrentur solemniter, januis apertis, altâ voce, pulsatis campanis, excommunicatis prorsus exclusis, admissis verò interdictis. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad festum Corporis Christi, Eugenius IV. ad totam hujus festi Octavam; Leo X. ad festum Conceptionis Beatæ Virginis, & ad ejus Octavam.

Q. 14°. *Per interdictum privatur-ne Clericus usu Ecclesiasticæ jurisdictionis?*

R. Minimè, etiamsi sit personaliter interdictus, ac nominatim denuntiatus; quia per in-

terdictum prohibentur solùm divina Officia, Sacramenta, & Ecclesiastica sepultura: atqui usus jurisdictionis ad nullum horum revocari potest, nisi sit cum aliquâ solemnitate, quæ ad Officium divinum pertineat.

Q. 15°. *Omnes interdicti carent-ne Ecclesiasticâ sepulturâ?*

R. 1°. Carent, si sint personaliter interdicti, ex cap. *Is, cui*, de sententiâ excommunicationis in sexto, ubi generaliter dicitur: *Is cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, si durante interdicto decedat, non debet in Ecclesiâ, vel cœmeterio Ecclesiastico, nisi pœnituerit, sepeliri.*

R. 2°. Qui non sunt personaliter interdicti, nec causam culpabilem dederunt interdicto, sive sint Clerici, sive Laïci, sepeliri possunt in loco sacro non interdicto; quia, ex dictis, qui non sunt personaliter interdicti, non tenentur servare interdictum locale in locis non interdictis.

R. 3°. Clerici qui non sunt personaliter interdicti, nec causam culpabilem dederunt interdicto, servaveruntque interdictum; sepeliendi sunt in loco sacro etiam specialiter interdicto, si non sit alius non interdictus; sed cum silentio, sine pulsatione campanarum, & absque solemnitate, cap. *Quod in te*, de pœnitentiis & remissionibus: sed jure novo cap. *Alma*, possunt sepeliri cum Missâ & Officio defunctorum, submissâ tamen voce, & januis clausis.

Dixi, *Clerici*, nam Laïci, nisi gaudeant speciali privilegio, non possunt sepeliri in loco sacro interdicto tempore interdicti, cùm lex solis Clericis illud privilegium concedat.

Q. 16°. *Lex illa est-ne extendenda ad pueros carentes usu rationis?*

R. Affirmativè; quia etiamsi non sint capaces præcepti, nec proinde interdicti persona-

ſis, non poſſunt tamen ſepeliri in loco ſacro interdicto, utpote qui ſit incapax recipiendi cadaveris.

Q. 17°. *Quâ plectitur pœnâ, qui violat interdictum?*

R. Diſtinguendum eſt: ſi violet audiendo Officia divina, peccat quidem mortaliter, ſed nullam incurrit pœnam; ſi autem violet exercendo actum Ordinis, v. g. celebrando divina Officia, fit irregularis; ex cap. *Is, cui* de ſententiâ excommunicationis in ſexto.

Q. 18°. *Quodlibet interdictum habet-ne ſemper recenſitos tres effectus?*

R. Si interdictum, ſive locale, ſive perſonale, abſolutè & indeterminatè feratur, habet omnes interdicti effectus, locale quidem circa locum, perſonale circa perſonam. Quòd ſi interdictum perſonale ſit tantùm ab aliquâ actione determinata, interdictus poteſt aliam exercere, in quâ actio prohibita non continetur, v. g. ſi interdicitur ab altaris miniſterio, licitè poteſt confeſſiones excipere. Sed interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ, non poteſt in ea audire aut celebrare divina officia; quia hoc poſterius primum includit.

PARAGRAPHUS X.

De ſuſpenſione.

Q. 1°. QUid eſt ſuſpenſio?

R. Eſt cenſura, quâ Clerico prohibetur uſus Ordinis, Officii, & Beneficii.

Dicitur 1°. *quâ Clerico prohibetur;* quæ voces denotant ſolum Clericum eſſe ſuſpenſionis ſubjectum.

Dicitur, 2°. *prohibetur uſus Officii, & Beneficii,*

ut distinguatur suspensio à depositione : per depositionem enim Clericus spoliatur potestate jurisdictionis, & ipso Beneficii titulo : per suspensionem verò ipsi solùm prohibetur usus jurisdictionis & Beneficii.

Q. 2°. *Quotuplex est suspensio ?*

R. Triplex : alia ab Ordine ; alia ab officio ; alia à Beneficio.

Suspensio ab Ordine est ea, quâ Clericus privatur usu suorum Ordinum, ita ut licitè non possit Missam celebrare, Sacramenta ministrare, si sit Sacerdos, fungi munere Diaconi, aut Subdiaconi ; denique ea peragere, quæ nonnisi ab Ordine initiatis ritè peragi possunt.

Suspensio ab officio est ea, quâ Clericus privatur jurisdictionis usu, adeo ut non possit censuras ferre, indulgentias concedere, eligere ad Beneficia, delegare ad munia Sacerdotalia obeunda, &c.

Suspensio à Beneficio est ea, quâ Clericus privatur fructibus temporalibus sui Beneficii, nec proinde potest eos administrare, cap. *Cùm Vintoniensis*, de elect.

Verùm isthæc suspensio locum non habet in Galliis : ubi Clericus, quandiu non est depositus, nec spoliatus Beneficii titulo, non potest sine abusu per Judicem Ecclesiasticum privari Beneficii fructibus. Unde si Prælatus in locum Parochi ab omni officio suspensi alium Sacerdotem deleget ad regendam Parochiam ; hic ad Judicem secularem recurrat necesse est, ut congruam portionem ex fructibus Beneficii, cujus onus sustinet, percipere possit ; quia Prælati aut Judicis Ecclesiastici jurisdictio, utpote merè spiritalis, non se extendit ad temporalia, nisi indirectè, quatenus scilicet Clericus ab officio suspensus, non meretur percipere fructus

Beneficii, cui non inservit, cùm Beneficium sit propter officium. Atque ob eandem rationem suspensus ab officio non potest validè eligi ad novum Beneficium, cap. *Cùm dilectus*, tit. *de consuetudine*; & cap. *Quia diversitatem*: tit. *de concessione Præbendæ*. Quod verum est, etiamsi suspensus sit occultus, nec nominatim denuntiatus; quia Constitutio *ad evitanda scandala*, nullatenus favet excommunicatis vel suspensis: ut sæpè diximus.

Q. 3°. *De quâ suspensione intelligi debet jus vel sententia absolutè & indeterminatè decernens suspensionem?*

R. De totali; ex cap. de sententiâ & re judicatâ in sexto. Idem censendum de suspensione ab officio simpliciter & absolutè; ad officium enim pertinent ea, quæ sunt Ordinis & jurisdictionis. Objici posset regula juris, quòd in pœnis benigniùs sit interpretandum. Sed huic objectioni jam respondimus paragrapho IV.

Dixi, *ab officio simpliciter & absolutè*; quia suspensio aliquando fertur ab aliquo determinatè officio; v. g. Episcopus suspenditur ab officio Pontificali; Parochus ab officio Parochiali, simplex Sacerdos ab officio Sacerdotali. Porrò sic suspensus potest exercere alia officia, quæ non includuntur in officio ipsi prohibito: Episcopus in exemplo allato celebrare potest more simplicium Sacerdotum: similiter & Parochus, modò abstineat à Missâ Parochiali: sed Episcopus suspensus ab officio Sacerdotali non potest exercere Pontificalia, v. g. ordinare, Ecclesiam consecrare; quia in iis functionibus includitur officium Sacerdotale. Sic Sacerdos suspensus ab Ordine inferiore, suspenditur ab ordine superiore; quia in functionibus Ordinum superiorum continentur functiones inferiorum; v.

g. in celebratione Missæ includitur officium Diaconi & Subdiaconi.

Ex iis sequitur interdictum esse pœnam suspensione graviorem; interdictum enim privat ab administratione & perceptione Sacramentorum, à celebratione & auditione divinorum Officiorum, & Ecclesiasticâ sepulturâ: at suspensus potest recipere Sacramenta, interesse divinis Officiis, & cum aliis ea persolvere, modò iis non præsit; & post mortem sepeliri in loco sacro.

Dices: suspensus ab ingressu Ecclesiæ non potest interesse divinis Officiis nec sepeliri in loco sacro: ergo suspensio est pœna interdicto gravior.

Nego conseq. censura enim, quâ prohibetur ingressus Ecclesiæ, non est suspensio, nisi impropriè; sed est verum interdictum.

Q. 4°. *Quam pœnam incurrit qui violat suspensionem.*

R. Suspensus suspensione propriè dictâ, si exequatur ea quæ sunt Ordinis sacri, fit irregularis, ut probabitur ubi de irregularitate: secus, si exerceat tantùm ea quæ sunt jurisdictionis, sed peccat mortaliter, nisi levitas materiæ, aut inadvertentia eum excuset.

Dixi 1°. *suspensione propriè dictâ;* suspensus enim propter defectum, putà vitium corporis, & debilitatem alicujus membri, licèt peccet exercendo actum Ordinis prohibitum, non fit tamen irregularis; quia ejusmodi suspensio non est censura, utpote quæ non fit propter delictum; censura quippe propriè dicta ferri non potest, nisi propter peccatum grave, cui adjuncta sit contumacia, ut dictum est paragrapho 1.

Dixi 2°. *Ordinis sacri;* quia cùm actus minorum Ordinum hodie promiscuè exerceantur à

Laïcis & Clericis solâ tonsurâ insignitis: Subdiaconus suspensus v. g. non incurreret irregularitatem, si functiones minorum Ordinum obiret, quin secundùm hodiernam disciplinam non creditur suspensionem cadere nisi in eos, qui ad majores Ordines sunt promoti. Unde in administratione Sacramenti pœnitentiæ, ubi præmittitur absolutio à censuris, omittitur, *à vinculo suspensionis*, nisi pœnitens sit Sacerdos, vel saltem Subdiaconus. Si tamen alicubi functiones minorum Ordinum ad votum Concilii Tridentini essent restitutæ; & Acolythus v. g. alicui Ecclesiæ ascriptus inserviret in Acolythatûs officio, suspendi posset ab ordinibus in quibus si nihilominus ministraret, fieret irregularis.

Q. 5°. *Sunt-ne validi actus Cleri suspensi?*

R. 1°. Actus Ordinis, qui à jurisdictione non pendent, sunt validi, quamvis illiciti, ut patet ex dictis in Tractatu de Sacramentis in genere, de Ministro hæretico. 2°. Si suspensus sit toleratus, actus jurisdictionis sunt validi, ex Constitutione *ad evitanda scandala*: sed si sit nominatim denuntiatus, & minimè toleratus, ejusmodi actus sunt prorsus irriti, defectu potestatis, quâ caret suspensus non toleratus.

PARAGRAPHUS XI.

Quis possit ferre censuras?

CErtum est quemlibet posse delegari ad ferendas censuras, modò sit Clericus; *indecorum enim est Laïcum Vicarium esse Episcopi, & Seculares in Ecclesiâ Judices*, cap. *In nonâ*, causâ 16. qu. 7. Et Covarruvias in cap. *Alma*, de sententiâ excommunicationis in sexto. *Par est*, inquit, *quòd non potest excommunicatio ferri nisi ab*

eo, *qui Clericus sit*. Quæritur ergo hîc duntaxat, quis ordinariâ auctoritate possit ferre censuras, & ad eas ferendas alios delegare?

R. Una est Theologorum ac Canonistarum vox; eos solos posse ferre censuras, qui ex statu suo & proprio officio habent jurisdictionem in foro exteriori; quia ligare censuris, & ab iis absolvere, est actus jurisdictionis pertinens ad forum exterius.

Q. 1°. *Quid intelligitur per forum exterius?*

R. Nomine fori generatim intelligitur locus, ad quem negotiorum causâ convenire necesse est. Hinc forum venale vocamus locum, quò homines se conferunt ad vendendum aut emendum: forum judiciale ubi jus dicitur: quanquam forum judiciale vulgo appellatur ipsa potestas judicandi; quocumque in loco exerceatur, & eo sensu forum hîc sumitur.

Forum judiciale duplex est, scilicet interius, seu conscientiæ, & exterius: interius, *in quo*, inquit sanctus Thomas in Suppl. qu. 22. art. 1. *causa agitur inter hominem & Deum*, ut in Sacramento Pœnitentiæ: exterius, *in quo causa agitur hominis ad hominem*, ex eodem sancto Doctore, ibidem; diciturque forum contentiosum, *quia in eo*, ait idem sanctus Doctor ad secundum, *oportet quòd non solùm Deo sed etiam homini satisfiat*, ideoque ibi sit disceptatio inter actorem & reum, proferuntur instrumenta, adducuntur testes; & omnibus perpensis Judex alterum absolvit, alterum ligat.

Forum exterius rursus duplex est, nempe civile, & Ecclesiasticum: in civili agitur de rebus temporalibus apud Judicem secularem: in Ecclesiastico de spiritalibus præcipuè apud Judicem Ecclesiasticum. Ex quibus patet potestatem ferendi censuras respicere exterius Ecclesiæ.

forum, cùm per eam subditi ad se invicem ordinentur: vel enim totaliter à communione aliorum separantur, ut excommunicati, vel ex parte, v. g. in usu activo & passivo Sacramentorum, ut interdicti; activo verò tantùm, ut suspensi: *quia homo*, inquit sanctus Thomas citato articulo, *per excommunicationem à communione Fidelium separatur; ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet, & ideo illi soli possunt excommunicare, qui habent jurisdictionem in foro judiciali.*

Q. 2°. *Quibus competit ordinaria jurisdictionis potestas in foro exteriori, ac consequenter ferendi censuras?*

R. Jure divino competit Conciliis œcumenicis & summo Pontifici in toto orbe Christiano; Episcopis in suâ Diœcesi, hi enim positi sunt à Spiritu sancto regere Ecclesiam Dei, ac proinde in eâ leges condere, & inobedientiam contumacium comprimere pœnis congruis. Jure autem Ecclesiastico ejusmodi potestas viget in Metropolitanis respectu suæ Provinciæ, saltem in cursu visitationis; & Superioribus Religiosorum Ordinum. Utrùm autem quivis Superior regularis hâc auctoritate gaudeat, an verò solus Generalis, aut Provincialis, consulendæ sunt eorum Constitutiones.

Q. 3°. *Diaconi & Presbyteri, præsertim Curati, qui in jure dicuntur minores Prælati, habent-ne potestatem ferendi censuras?*

R. 1°. Non habent jure divino. De Diaconis patet; quia jure divino ordinati sunt ad ministerium, non ad imperium. De Presbyteris Curatis probatur; quia sicut in Republicâ civili solus Princeps gladium portat, nec ejus usum permittit nisi primariis Ministris, ad quos causæ majores, ut sanguinis, à Judicibus inferioribus referri debent; sic in Ecclesia potestas ferendi sententiam excommunicationis, quæ est

gladius ſpiritalis, cap. *Dilecto*, tit. *de ſententiâ excommunicationis*; & cap. *Venerabilem*, tit. *qui filii ſint legitimi*, ex inſtitutione divinâ non competit niſi Eccleſiæ Prælatis majoribus, ſcilicet Epiſcopis, qui præſunt toti Diœceſi tanquam Communitati perfectæ, in quâ poſſunt ſancire leges, condere ſtatuta, ut diximus Tractatu de legibus; ac proinde inobedientes coërcere ſpiritualibus pœnis; cùm Curati vocati ſint ſolùm in partem ſollicitudinis, præſintque tanquam Decuriones parti communitatis, nimirum Parochiæ, & quidem juxta formam & leges ab Epiſcopo præſcriptas. Quod de poteſtate excommunicandi diximus, idem dicendum de poteſtate interdicendi & ſuſpendendi; ſupremæ enim eſt poteſtatis Magiſtratus, & Miniſtros exauctorare, & ab officio amovere.

Dices: Parochorum juriſdictio eſt inſtitutionis divinæ: atqui eorum juriſdictio non ſolùm ſpectat forum interius, ſeu conſcientiæ, ſed regimen exterius Parochiæ: Ergo Parochi habent forum exterius, ac proinde poteſtatem ferendi cenſuras.

Confirmatur. Identidem ſuſpendunt ab officio, aliquando etiam totaliter removent Clericos & Sacerdotes, qui miniſtrant in Eccleſiâ ſibi commiſsâ. Deinde ſingulis diebus Dominicis in Miſsâ Parochiali excommunicant Eccleſiaſticorum bonorum raptores ac detentores, injuſtos Clericorum percuſſores, &c.

Diſtinguo minorem: juriſdictio Parochorum ſpectat exterius Parochiæ regimen ſecundùm formam ab Epiſcopo præſcriptam, & mandata ab ipſo accepta, Concedo: ſpectat independenter ab ordinatione Epiſcopi, Nego minorem. Itaque Parochi ſunt divinitus inſtituti ad regendam plebem ſibi commiſſam; ſed ſub au-

ctoritate

ctoritate Episcopi, & secundùm leges ab ipso acceptas, adversùs quas si è Parochianis nonnulli contumaciter insurgant, spretis Parochi adhortationibus ac monitionibus, conveniri non possunt, ut debitam subeant pœnam, nisi apud Episcopum, ac proinde Parochi non habent forum exterius, quod dicitur contentiosum.

Ad confirmationem respondeo 1°. illam Parochi prohibitionem non esse censuram, sed revocationem facultatis, quam concesserat, ministrandi in suâ Ecclesiâ. Sic Episcopus aliquando ob nonnullas criminationes, quas apud se patitur Presbyter ab ipso approbatus ad confessiones excipiendas, gratiam revocat absque processu judiciali, quæ revocatio vulgo dicitur interdictum, sed impropriè; nam Presbyter ille, sicut & Clerici à Parocho expulsi, possunt ministrare, ille extra Diœcesim, isti extra Parochiam absque præviâ absolutione, quâ tamen indigerent, si aliquâ censurâ essent ligati. 2°. Parochi in Missis Parochialibus non excommunicant, sed excommunicatos à jure declarant, qui recensentur in libro rituali.

R. 2°. Diaconi & Parochi jure Ecclesiastico & ex concessione Episcoporum, olim habuerunt potestatem ferendi censuras.

De Diaconis probatur ex libro 8. Constitutionum c. 28. ubi dicitur Diaconus jus habere excommunicandi Clericos sibi subditos. Ejusmodi potestas in solis Archidiaconis servata est, sed longè amplior, cap. *Veniens*, tit. *de eo, qui furtivè ad Ord.* cap. *Romana*, & cap. *Venerabilibus*, tit. *de sententiâ excommunicationis*, in sexto. Eam ex concessione Episcopi ipsis competere scribit Alexander III. cap. *Archidiacono*, tit. *de officio Archidiaconi*: *Archidiacono*, inquit, *non videtur de Ecclesiasticâ institutione licere* (*nisi auctoritas Episcopo-*

rum accesserit) in aliquos sententiam promulgare, nempe excommunicationis, ut interpretatur Glossa & alii Canonistæ. Ejusmodi autem potestatem Archidiaconi etiamnum in pluribus Diœcesibus retinent, in aliis verò hocce privilegio spoliati sunt.

De Parochis etiam probatur ex cap. *Nemo Episcopus*, causâ 2. qu. 1. *Nemo Episcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem antequam causa probetur.* Et cap. *Cùm ab Ecclesiarum* tit. *de officio Judicis ordinarii*, in quo sic scribit Alexander III, ad Episcopum Florentinum: *Si quando Plebanus sancti Pancratii in Clericos vel Laicos Parochianos suos interdicti vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ipsam facias inviolabiliter observari; & eam sine congruâ satisfactione, & absque ejusdem Plebani conscientiâ non relaxes.* Ejusmodi auctoritate Parochi ex parte gaudebant ætate sancti Thomæ; sic enim habet in Supplem. qu. 22. art. 1. *Illi soli possunt excommunicare, qui habent jurisdictionem in foro judiciali: & propter hoc soli Episcopi propriâ auctoritate, & majores Prælati, secundùm communiorem opinionem, possunt excommunicare; sed Presbyteri Parochiales nonnisi ex commissione eis factâ, vel in certis casibus, sicut in furto & rapinâ, & hujusmodi, in quibus est eis à jure concessum; quòd excommunicare possint. Alii autem dixerunt quòd etiam Sacerdotes Parochiales possunt excommunicare; sed prædicta opinio est rationabilior.*

Verùm extra controversiam est, Parochos nunc carere potestate ferendi censuras; illudque ex eo accidisse videtur, quòd Episcopi, qui ad tempora usque sancti Thomæ causas fori contentiosi per seipsos tractare solebant, ad illudque onus ferendum Archidiaconis & Parochis utebantur ad Officiales suos deinceps id muneris transmiserint, & ita sensim in uno Of-

ficiali collegerint quidquid ad forum contentiosum pertinet.

Q. 4°. *Quæ forma servanda est in ferendis censuris?*

R. Sententia debet ferri scriptis in quibus causa censuræ exprimatur; alioquin Judex suspensus manet ab ingressu Ecclesiæ per mensem, intra quem si aliquod officium Ordini annexum exerceat, fit irregularis, ex cap. 1. de sententiâ excommunicationis in sexto, quod est Concilii Lugdunensis primi. Circa quod caput tria sunt observanda.

Primum, juxta Glossam, excusatur à culpâ & pœnâ, qui propter justam & urgentem causam solo verbo excommunicaret aut suspenderet; colligiturque ex iis canonis verbis, *Si quis temerarius violator*.

Secundum, censura sine scriptis lata valida est, quamvis illicita; quia expresse habetur in canone absolvendum à Superiore Judicis, qui sine scripto fuit excommunicatus: atqui nisi ligatus esset absolvendus non foret.

Tertium, pœna illa non extenditur ad Episcopum sine scripto excommunicantem aut suspendentem; nam ex cap. *Quia periculosum*, de sententiâ excommunicationis in sexto, in generali sententiâ suspensionis aut interdicti non comprehenduntur Episcopi, nisi illorum expressa fiat mentio: atqui in laudato canone non fit expressa mentio Episcopi: ergo in illo non comprehenditur.

Dixi, *in generali sententiâ suspensionis aut interdicti*; nam in generali sententiâ excommunicationis comprehenduntur Episcopi, nisi expressè excipiantur. Ita Sylvester, verbo, *Episcopus*; Navarrus in Man. cap. 27. num. 161. Avila parte 2. cap. 5. disp. 3. dubio 1. Et ratio est, quia

exceptio firmat regulam, quatenus scilicet ubi aliqui excipiuntur à lege communi, quicunque in illâ exceptione non numerantur, ii censendi sunt in lege comprehendi: atqui Episcopi à lege generali excipiuntur duntaxat, ubi sermo est de suspensione aut interdicto: ergo non excipiuntur, quando agitur de generali excommunicatione. Hinc excommunicatione canonis, *Si quis suadente diabolo*, comprehenditur Episcopus, si Clericum injustè percutiat. Cetera quæ servari debent in ferendis censuris, nempe quòd debeat adesse peccatum grave, externum, cui contumacia sit adjuncta, colligi facilè possunt ex allatâ censuræ definitione, parag. II.

Q. 5°. *Potest-ne quis ferre censuras in seipsum, æqualem & superiorem?*

R. Non potest, nisi indirectè; quia nullus habet jurisdictionem coactivam in foro exteriori nisi erga subditos.

Dixi, *nisi indirectè*; quia interdictum locale indirectè afficit ejus auctorem; enimverò sicut qui subditum excommunicavit, tam ipse, quàm ejus superior, aut æqualis, tenetur vitare ejusmodi excommunicatum: ita qui locum interdixit, nec ipse interdicens, nec ejus superior divina Officia in ejusmodi loco interdicto celebrare possunt, nisi priùs interdictum sustulerint; quia effectus interdicti & aliarum censurarum non sunt ab homine, sed à jure communi, cui omnes subjiciuntur: atqui jure communi nemo celebrare potest in loco interdicto, nec communicare cum excommunicato nominatim denuntiato: ergo superior indirectè se ligat per censuram interdicti aut excommunicationis à se latam.

Plures difficultates hîc moveri possent, 1°, an & quando Superior subditum in alieno ter-

ritorio existentem censuris ligare possit: 2°. utrùm subditus incurrat censuras latas in suâ Diœcesi, si in alienâ Episcopi mandatum vel statutum cui annexa sit censura, transgrediatur. 3°. An peregrinus subjiciatur legi Diœceseos quidpiam sub censurâ prohibenti. Sed isthæc omnia resolvi debent ex dictis Tractatu de Legibus, cap. 4. ad quod Lectorem remittimus; certum quippe est, quòd si statutum liget in huiusmodi casibus, pœna quoque illi annexa constringat: secus, si statutum non obliget.

PARAGRAPHUS XII.

De absolutione à censuris.

Q. 1°. QUis potest absolvere à censuris?

R. In foro conscientiæ solus Sacerdos; quia in illo foro nemo præter Sacerdotem potest esse Judex: in foro verò exteriori seu contentioso, is, qui censuram tulit, vel ejus successor, vel delegatus ab ipso, vel Superior, putà Metropolitanus, in causâ appellationis duntaxat, & cursu visitationis. Probatur ex cap. *Nuper*, de sententiâ excommunicationis; & cap. *Verbum*, de pœnitentiâ, dist. 1. *Dominus par jus & solvendi esse voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione permisit.* Illudque verum est, etiamsi auctor censuræ sit solâ Clericali tonsurâ insignitus: quia absolvere à censuris non est actus Ordinis, sed jurisdictionis, cujus capax est simplex Clericus.

Sed observandum est, absolutionem à censuris, datam in foro conscientiæ, non habere effectum nisi coram Deo; nec impedire quominus sic solutus, conveniatur coram Judice in foro externo, declareturque excommunicatus,

aut suspensus, ac omnem pœnam subeat quam meretur excommunicatus aut suspensus.

Q. 2°. *Quis Sacerdos potest à censuris absolvere in foro conscientiæ?*

R. 1°. In articulo mortis quivis Sacerdos, etiam excommunicatus, ac nominatim denuntiatus à quâlibet censurâ absolvere potest. ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 7. his verbis: *In eâdem Ecclesiâ Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis : atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.*

Quæstionem hîc movent Theologi, utrùm similem censuram incurrat infirmus, qui convaluit, nisi recurrat ad Superiorem, qui censuram sibi reservavit. Plures affirmant, nituntur que variis canonibus, ac præsertim cap. *Eos, qui*, de sententiâ excommunicationis in sexto, in quo sic habetur: *Eos, qui à sententiâ canonis, vel hominis (cùm ad illum, à quo aliàs de jure fuerant absolvendi, nequeunt propter imminentem mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum, habere recursum) ab alio absolvuntur, si, cessante postea periculo vel impedimento hujusmodi, se illi à quo his cessantibus absolvi debebant, quàm-citò commodè potuerint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi & satisfacturi, prout justitia suadebit, decernimus (ne sit censuræ illudant Ecclesiasticæ) in eandem sententiam recidere eo ipso.* Idem prius decreverat Clemens III. cap. *Ea noscitur*, extra, de sententiâ excommunicationis. Contra verò alii Theologi negant infirmum, qui periculum mortis evasit, incidere in similem excommunicationem hoc ipso quo contemnit ad superiorem recurrere; quia ex Concilio Tridentino supra laudato nulla est reservatio in articulo mortis; observant-

que cap. *Ea noscitur*, & aliis, quæ laudant patroni oppositæ sententiæ, nihil decerni, nisi quòd Confessarius præcipere debeat pœnitenti, ut sublato impedimento, Superiorem adeat, sub pœnâ similis censuræ incurrendæ, si neglexerit; ac proinde pœnitentem excommunicationem non incurrere, si Confessarius tale præceptum ipsi non imposuerit. Caput quidem *Eos, qui*, per se & independenter à præcepto Confessarii pronuntiat reincidentiam, ut aiunt; sed præterquamquòd lex illa non est in Galliis ubique recepta, ut diximus cap. 7. de Sacram. Pœnit. hîc consulendo; videtur revocata à Concilio Tridentino, saltem quoad articulum mortis, in quo nullam esse dicit reservationem. Dico, *saltem quoad articulum mortis;* quia in aliis impedimentis, putà in periculo infamiæ incurrendæ, manet reservatio, nec nisi indirectè absolvitur pœnitens à casibus reservatis, ac proinde tenetur sublato impedimento adire Superiorem, ut diximus Tractatu de Pœnitentiâ, ubi de casibus reservatis cap. 7.

R. 2°. Extra mortis articulum vel censura est reservata, vel non. Si non est reservata, quilibet Sacerdos ad excipiendas Confessiones approbatus potest ab eâ absolvere, ex cap. *Nuper*, extra de sententiâ excommunicationis, in quo sic habet summus Pontifex: *quia conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi:* favetque universalis Ecclesiæ praxis; nam singuli Confessarii auditâ confessione Clericorum majoribus Ordinibus inauguratorum, præmittere solent absolutioni à peccatis, absolutionem ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti.

Nec dicas absolutionem à censuris pertinere

ad forum exterius, nec proinde impendi posse ab omnibus Confessariis, cùm omnes non habeant forum exterius; namque eam impendunt non ex proprio officio, sed ex concessione Ecclesiæ.

Quòd si censura sit reservata, jure antiquo is solus potest ab eâ absolvere, qui eam sibi retinuit, vel ejus successor, vel delegatus, vel Superior, ex cap. *Nuper*, & cap. *Sacro*, de sententiâ excommunicationis; cap. *Ad recipiendum*, de officio Judicis ordinarii.

Dixi, *jure antiquo*; nam jure novo Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 6. de reform. permittit Episcopis absolvere à casibus & censuris summo Pontifici reservatis, modò casus illi sint occulti, nec ad forum contentiosum deducti: *Liceat*, inquit, *Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto* (non verò ex defectu) *provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario; & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; & in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi suâ per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, impositâ pœnitentiâ salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm, non eorum Vicariis sit permissum.* In Galliis tamen Episcopi facultatem absolvendi ab hæresi tribuunt suis Vicariis generalibus, & aliis, ut diximus cap. 7. de Pœnit. ubi expendimus quæ peccata hîc censeantur occulta, præsertim in Galliis.

Q. 3°. *Unde colligitur censuram esse reservatam?*

R. Censura vel est à jure vel ab homine. Ista rursus vel est generaliter lata, vel specialiter adversùs singularem & determinatam personam, v.g. Petrum. Si est à jure, vel ab homine

per ſententiam generalem, reſervata non eſt, niſi reſervatio exprimatur in canone, ſtatuto, & ſententiâ generaliter latâ, duobus exceptis caſibus. Quàre verba legis aut ſententiæ diligenter ſunt attendenda; ſi enim auctor ſtatuti aut ſententiæ declaret ſe ſibi retinere cenſuram, inferior non poteſt ab eâ abſolvere. Si verò cenſura ſit ab homine per ſententiam ſpecialem adversùs determinatam perſonam, cenſetur reſervata, etiamſi in ſententiâ non fiat expreſſa mentio reſervationis.

Dixi, *duobus exceptis caſibus.*

Primus, quando per Monitorium excommunicatio lata eſt; quamvis enim generaliter feriat eos, qui pro injuriâ illatâ non ſatisfacerent, vel auctores damni non manifeſtarent; tamen ſinguli ſpeciatim ac determinatè ob contumaciam actu excommunicantur, & quidem in foro contentioſo, ad inſtantiam conquerentis, qui ad illud ſuam querelam detulit; ſicque ejuſmodi ſententia ſub uno reſpectu generalis dici poteſt, ſub quo ſcilicet omnes in Monitorio denotatos comprehendit; & ſub alio reſpectu particularis, quatenus ſingulos in particulari afficit. Patet exemplo ſententiæ, quâ Judex ſecularis morte damnat qui in aliquo crimine, putà furto, participarunt; hæc quippe ſententia, quamvis generaliter enuntietur, propriè tamen particularis eſt, prorſuſque differt ab alterâ ſententiâ, quâ aliquid ſub gravi mulctâ prohiberet, putà piſcationem certâ anni tempeſtate; iſta enim prohibitio rationem habet legis univerſalis, quam qui violaverit, in foro alterius Judicis conveniri poteſt. Cùm ergo ſimile diſcrimen reperiatur inter ſententiam excommunicationis in Monitorio latam, & ſententiam quâ generaliter & per modum ſtatuti Prælatus

aliquid prohibuit sub pœnâ excommunicationis ipso facto incurrendæ, sequitur priorem excommunicationem esse reservatam, utpote latam per sententiam particularem; posteriorem verò non esse reservatam, nisi Prælatus eam expressis verbis sibi retinuerit. Ita Eveillonus Tractatu de excommunicatione cap. 32. art. 2.

Secundus casus spectat suspensionem, cujus absolutionem Theologi communiter docent esse reservatam, sive sit à jure, sive ab homine per quamlibet sententiam etiam generalem; quia cùm absolutio à censuris pertineat ad forum exterius, Confessarius eam impertiri nequit, nisi id ipsi sit à jure concessum: atqui jure ei non conceditur absolvere nisi ab excommunicatione, ut patet ex canonibus supra laudatis: ergo neque à suspensione, neque ab interdicto absolvere potest jure communi. Vide Navarrum Manualis cap. 27. num. 162. Avila 3. parte disp. 6. dub. 1. conclus. 2. Collationem sextam Diœcesis Agathensis.

Ergo, inquies, illusoria est isthæc formula in omnibus libris ritualibus præscripta Confessariis, qui excipiunt confessiones Clericorum sacris Ordinibus insignitorum, *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti.*

Nego sequelam; hæc enim absolutio datur ad cautelam ab omni vinculo tam excommunicationis reservatæ, quàm suspensionis & interdicti, si fortè pœnitens aliquam incurrerit, cujus conscientiam non gerat: atqui hujusmodi absolutio ex concessione Ecclesiæ non frustra datur in hypothesi quòd pœnitens invincibiliter ignoret se ligatum esse aliquâ ex iis censuris.

Advertes tamen suspensionem & interdictum quando feruntur ad certum tempus, vel sub aliquâ conditione, v. g. quando Sacerdos suspen-

ditur ab officio donec per mensem spiritualibus exercitiis in Seminario vacaverit, vel interdicitur Ecclesia quoadusque tectum v. g. fuerit resarcitum, cessare absque absolutione, adveniente termino, aut impletâ conditione.

Q. 4°. *Episcopus existens extra Diœcesim potest-ne subditum absolvere à censuris sibi reservatis?*

R. Potest in foro conscientiæ, non in foro contentioso cum strepitu judiciali; quia quæ sunt jurisdictionis voluntariæ, non requirunt territorium, & ubique exerceri possunt: secus de iis, quæ sunt jurisdictionis contentiosæ: atqui absolvere in foro conscientiæ, est actus jurisdictionis voluntariæ: absolvere verò in foro externo & cum strepitu judiciali, est actus jurisdictionis contentiosæ: ergo Episcopus illum extra Diœcesim exercere nequit, nisi ab Ordinario loci, in quo versatur, territorium obtinuerit.

Q. 5°. *Qui in suâ Diœcesi censuram incurrit, potestne ab eâ absolvi in aliâ Diœcesi, in quâ diversatur?*

R. Potest in foro conscientiæ tantùm, si censura sit à jure, vel ab homine per sententiam generalem, quemadmodum potest ibidem absolvi à casibus in suâ Diœcesi reservatis, modò Confessarius habeat à suo Ordinario facultatem absolvendi ab hujusmodi casibus & censuris, si sint reservatæ, ut diximus Tract. de Sacram. Pœnit. Secus, si censura sit ab homine per sententiam particularem; tunc enim remittendus est ad proprium Episcopum, vel ab eo petenda est absolvendi licentia; quia in ejusmodi casu valet effatum: *Ejusdem est solvere, cujus est ligare:* alioquin perturbaretur Ecclesiastica disciplina.

TERTIA PARS.

De dispositionibus ad Ordines.

MONUIMUS in argumento hujusce Tractatûs, requiri ad Ordines ritè suscipiendos, 1°. Dei vocationem : 2°. electionem canonicam, sic dictam, quia debet fieri secundùm Ecclesiæ canones ; potestque dici vocatio exterior & ministerialis, quatenus scilicet Ministri Ecclesiæ actu & de facto eligunt & Clero ascribunt quos Deus ad sublimem illum statum ab æterno destinavit, & in tempore per gratiam suam præparavit : 3°. vitæ sanctitatem, in quâ comprehenditur cœlibatus, seu donum perpetuæ continentiæ : 4°. scientiam saltem sufficientem : 5°. ingenium Clericale, quod à sancto Ambrosio dicitur cor Sacerdotale, Gallicè, *l'esprit Ecclesiastique* : 6°. immunitatem ab omni impedimento Ecclesiastico, quod vulgò appellatur irregularitas : de quibus in hâc tertiâ parte sigillatim est disserendum.

CAPUT I.

De Vocatione ad Ordines.

CIrca vocationem quatuor sunt inquirenda : 1°. quid sit : 2°. an existat : 3°. an sit necessaria : 4°. quibus signis deprehendi possit.

PARAGRAPHUS I.

De notione & existentiâ vocationis.

Q. 1°. QUotuplici modo spectari debet vocatio? R. Duplici: 1°. in intentione & decretis divinis: 2°. in executione & effectibus. Vocatio quippe se habet ad Providentiam genericè sumptam, sicut species ad genus, sub quo continetur: atqui Providentia in genere dupliciter spectari debet, ut primâ parte diximus; 1°. in mente divinâ, quatenus Deus ab æterno rebus singulis in tempore producendis singulos fines præstituit, rationesque ordinavit ac media, quibus unaquæque fini suo congrueret, & ad illum suaviter dirigeretur: quemadmodum artifex, v. g. Architectus domum quam ædificare intendit, priùs in arte suâ delineat, singulas ejus partes concipit ac ordinat: tum accingitur ad opus, illudque exequitur juxta exemplar à se præconceptum. *Dicendum*, inquit sanctus Thomas 1. p. qu. 22. a. 1. ad 2. *quod ad curam duo pertinent, scilicet ratio ordinis, quæ dicitur providentia; & dispositio & executio ordinis, quæ dicitur gubernatio: quorum primum est æternum, secundum temporale.* Deus enim omnia in tempore operatur secundùm æternum consilium voluntatis suæ: quos in tempore vocavit, justificavit, & in fine glorificavit, hos ab æterno præscivit, ac prædestinavit. Hinc Theologi prædestinationem, quæ est altera Providentiæ species, dividunt in eam, quæ est in intentione, & eam, quæ est in executione.

Ista duplex vocationis acceptio magnificè elucet in vocatione Davidis ad regnum. Deus ab æterno Davidem elegerat, ut esset dux super populum suum;& virtute hujusce decreti præ-

paraverat dotes necessarias in tempore conferendas, scilicet robur corporis, sensum rectum, & cordis latitudinem, ut loquitur Scriptura; quibus idoneus esset regendo populo, qui præ multitudine numerari non poterat. Hæc omnia existebant in decretis divinis independenter à cujusquam creaturæ ministerio: sed ut executioni mandarentur, usus est Prophetæ ministerio; Samuël missus est ad domum Isaï, ibi quæsivit quem ex ejus filiis Deus elegisset; alterum enim ungere nefas: rejecit natu majorem, & alios sequentes donec deveniret ad Davidem natu minimum; quia non illos, sed istum Deus elegerat. Præcessit ergo Dei electio & æterna destinatio; sed ejus executio Samueli in tempore demandata est. Idem omnino observare est in vocatione Ministrorum Ecclesiæ: 1°. Deus ipsos elegit in Christo ante mundi constitutionem, ut sint sancti & immaculati in conspectu ejus per gratiam suam ipsis ab æterno præparatam, & suo tempore conferendam ad sacra Officia ritè obeunda. En vocatio in intentione, & ab æterno in divinis decretis existens independenter à creaturæ meritis; nam *electio & dilectio aliter ordinantur in nobis, & in Deo*, inquit S. Thomas 1. p. qu. 23. art. 4. *eo quòd in nobis voluntas hominis diligendo non causat bonum, sed ex bono præexistente incitamur ad diligendum: & ideo eligimus aliquem, quem diligamus: & sic electio dilectionem præcedit in nobis. In Deo autem est è converso; nam voluntas ejus, quâ vult bonum alicui diligendo, est causa quod illud bonum ab eo præ aliis habeatur.* 2°. Deus in tempore exequitur per ministerium Pastorum & actu ac de facto sacris Officiis addicit quos ab æterno elegit: en vocatio in executione quæ priorem præsupponit, potestque dici vocatio ministerialis & exterior. De hâc posteriore

vocatione multa jam diximus in Prolegomenis, ubi de missione Pastorum; & quæ supersunt exponenda, dicemus capite sequenti. Agimus hîc duntaxat de vocatione in intentione.

Q. 2°. *Quomodo definitur vocatio?*

R. Ex mox dictis describi potest, actus Providentiæ supernaturalis, quo Deus aliquos præ aliis eligit, præparatque dotibus congruis ad sacra ministeria dignè & laudabiliter obeunda.

Dicitur 1°. *actus providentiæ;* quia si Providentia divina ad omnia, etiam vilissima, se extendit, nihilque in operibus Dei inordinatum relinquit, ut fides docet, & ratio demonstrat, cùm non curare quod feceris, summa sit inclementia, ut observat S. Ambrosius lib. 1. de Officiis cap. 12. multò magis intendit ad ea, quæ pertinent ad Ecclesiam, quam Christus exhibere sibi voluit gloriosam sponsam. *Providentiam ceteris creaturis non negamus*, inquit sanctus Bernardus serm. 68. in Cant. num. 2. *curam sponsa vindicat sibi. Nunquid de bobus cura est Deo?* Et num. 4. *charissima illa est una uni....quid ista non audeat apud tam ambitiosum amatorem? quid non ab illo speret, qui se quæsivit è cœlo, vocavit à finibus terræ; nec modo quæsivit, sed acquisivit. Adde & de modo acquisitionis, in sanguine acquisitoris. Nonne de statu & consummatione Ecclesiæ finis omnium pendet? Tolle hanc & frustra inferior ista creatura revelationem filiorum Dei expectat. Tolle hanc, & neque Patriarchæ, neque Prophetæ aliqui consummabuntur. Tolle hanc & ipsa sanctorum Angelorum pro imperfectione sui numeri gloria claudicabit, nec Dei civitas de sui integritate gaudebit*. Atqui Ecclesiæ gloria & splendor maximè pendet ex Præpositorum ipsius delectu & conversatione. Ergo providentia iis eligendis & præparandis maximè invigilat; ac proinde eorum vocatio est præcipuus Provi-

dentiæ actus, & specialis cura divini ingenii, ut loquitur Tertullianus.

Dicitur 2°. *Providentiæ supernaturalis;* quia secundùm nostrum concipiendi modum duplex distinguitur providentia: alia naturalis, quæ præest naturali rerum ordini, creaturasque inferiores dirigit ad finem naturalem: alia supernaturalis, quæ spectat finem quarundam creaturarum, scilicet rationalium, quem cùm propriis viribus attingere nequeant, utpote supernaturalem, ad eum providentia illas divinâ virtute transmittit, sicut sagittam ad signum, inquit S. Thomas, salvâ tamen earum libertate; providentia enim creaturis liberis necessitatem non imponit: atqui status Sacerdotalis est supernaturalis; nec quisquam potest esse illi idoneus naturali industriâ, studio & labore. Ergo vocatio ad hujusmodi statum, pertinet ad providentiam supernaturalem.

Dicitur 3°. *quo Deus aliquos præ aliis eligit;* ut vocatio ad Ordines distinguatur à vocatione ad vitam æternam, ad quam omnes sunt conditi, cùm ad statum Clericalem pauci ex hominibus sint formati & ordinati. *Nunquid omnes Apostoli?* ait 1. Cor. 12. qui ex utero matris suæ ad supremum illius honoris gradum segregatus fuerat: *nunquid omnes Prophetæ? nunquid omnes Doctores?*

Errant igitur, & quidem turpiter, ac longè perniciosissimè, qui pro diverso rei familiaris statu Clericatum assumunt ac dimittunt: v. g. frater natu major moritur, minor militiam Clericalem, cui ascriptus fuerat, deserit, sive sponte, sive parentum consilio & auctoritate, quasi non esset Dei electio & præparatio: qui error turpissimus est, utpote qui oriatur vel ex crassâ ignorantiâ, vel ex defectu fidei, quâ constat apud omnes Catholicos cuncta subesse Providentiæ

divinæ, Deum rebus singulis proprios fines præfixisse, nec omnes, sed aliquos præ ceteris ad sacra ministeria elegisse; grandeque nefas esse ordinem à Deo prædefinitum prætergredi. Præterea ejusmodi error adjunctum habet grave sacrilegium, scilicet furtum rei sacratissimæ. Quid enim turpius, quàm rapere alienum invito domino? sed quid magis sacrilegum, quàm usurpare augustissima Religionis ministeria Deo prohibente? Execrantur homines furtum vasorum sacrorum, nec horrent furari Ordinis Sacramentum, quòd est multò sacratius. Furantur autem tantum Sacramentum, qui illud Deo non dante invadunt. Perniciosissimus quoque est ejusmodi error; sicut enim in speculativis qui errat circa prima principia, pessimè discurrit & falsò concludit; ita Clericus qui vocatione caret, consequenter privatur auxiliis, sine quibus sanctè & laudabiliter officio Sacerdotali defungi non potest; sicque in extremam perniciem ruit, & alios secum trahit.

Dicitur 4°. *præparatque dotibus congruis ad sacra ministeria dignè ac laudabiliter obeunda;* quia Deus, ex S. Thomâ 1. p. qu. 22. a. 3. *quascunque causas aliquibus effectibus præfecit, dedit illis virtutem ad illos effectus producendos*, v. g. quia ignem condidit ad calefaciendum & comburendum; Solem ad universum orbem illuminandum, iis indidit, igni quidem calorem intensissimum, Soli virtutem undique diffundendi lumen. Quos ergo ab æterno elegit ad munera Sacerdotalia, iis præparavit omnes dotes, sine quibus apti non essent tam augustis muneribus; imperitus enim ac imprudentissimus esset Architectus, qui lapides non coaptaret loco & usui, ad quem illos destinasset.

Dices: Judas Iscariotes vocatus est ad Apo-

stolatum : atqui Judas caruit dotibus in Apostolo requisitis : ergo vocatio non includit præparationem donorum ad functiones Sacerdotales ritè obeundas.

Distinguo minorem : caruit suâ culpâ, quamvis ei essent præparatæ, Concedo : caruit, nec erant ei præparatæ, Nego minorem. Quemadmodum igitur Deus hoc ipso quo vult omnes homines salvos fieri iis omnibus præparat gratias sine quibus salutem consequi non possent ; sed quia consentire vel dissentire, propriæ voluntatis est, quamplures gratiam rejiciunt, & ab æternâ salute excidunt. Sic Judas ad Apostolatum vocatus defuit gratiæ, quâ Deus ad tantam dignitatem eum aptare destinaverat.

Dicitur 5°. *ad sacra ministeria dignè & laudabiliter obeunda* ; quia sine interiori Dei vocatione potest quis ministerio Pastorum habere characterem Sacerdotalem ; sed furum more, qui res alienas injustè invadunt, iisque utuntur in proprium commodum quandiu latent, sed ubi detecti fuerint, in suam perniciem. Interior itaque Dei vocatio requiritur, ut quis licitè & laudabiliter officio Sacerdotali defungatur. Sed de necessitate vocationis paragrapho sequenti.

Q. 3°. *Quotuplicis generis sunt effectus divinæ vocationis ?*

R. Triplicis : alii sunt ordinis naturalis : alii supernaturalis ; quorum alii ipsum vocatum afficiunt : alii eos, ad quorum obsequium destinatus est.

Deus igitur 1°. corpus & ingenium cujusque in utero matris effingit ad opus, ad quod illum destinavit ; defectus enim corporis & animi sunt impedimenta ad Ordines, & signa certissima, eum qui aliquem ex iis defectibus patitur ad Clerum non vocari. 2°. Supernaturalia dona

præparat, ut donum perpetuæ continentiæ, & auxilia sine quibus vocatus non foret idoneus sacris ministeriis. 3°. Dociles præbet subditos, ut audiant quem ad ipsos mittit: sicut enim donum linguarum ita Apostolis fuit concessum, ut quodammodo ad auditores transiret, quatenus scilicet isti intelligebant Apostolum loquentem linguâ alienâ; sic gratia vocationis, quæ est in Pastore, efficit ut subditi dociles eis se præbeant, cùm alieno refragari soleant: *oves illum sequuntur*, (ait Christus Joan. 10. de vero Pastore) *quia sciunt vocem ejus; alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.* Admirationem nostram aliquando indicavimus optimo Pastori, quòd Parochiani alioquin naturâ feroces illum adeo revererentur, licet præsentia ejus esset contemptibilis, ut nemo ex iis adversùs ipsum mussitare, non dicam auderet, sed nequidem cogitaret, cùm iidem ipsi in præcedentem Pastorem manus violentas injecissent. Unde tam subdita & stupenda mutatio, nisi ex gratiâ divinæ vocationis, quæ erat in pastore? Quare meritò intorseris in eos, qui sine Dei vocatione officia Sacerdotalia usurpant, quod legitur 1. Mach. cap. 5. v. 56. de Josepho & Azariâ Principibus militiæ, qui gloriam Machabæorum æmulantes, copias in hostem duxerunt, sed funestissimo successu; nam fugati sunt ipsi, è populo cæsi ad duo millia viri. Et quæ causa tam funestæ cladis? Aperit scriptura; *quia non audierunt Judam & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos: ipsi autem non erant de semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israël;* id est non erant ad id munus à Deo destinati, vel vocati: non erant ex familiâ illorum, quorum operâ Deus uti voluit in liberando populo suo.

Dices: Prophetæ missi à Deo, quin ipsemet Christus plures inobedientes & pervicaces sustinuerunt: ergo vocatio Pastoris gregem docilem non reddit.

Distinguo conseq. non reddit dociles hœdos, qui in grege Christi permixti sunt cum ovibus, Concedo: non reddit dociles ipsas oves, Nego conseq. De ovibus enim ait Christus Joan. 10. v. 27. *oves meæ vocem meam audiunt*. De hœdis verò v. 26. *sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis*. Et Joan. 8. v. 46. *propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Q. 4°. *Existit-ne divina vocatio?*

R. Existit, sequiturque necessariò ex allatâ ejus definitione; namque vocatio ad Ordinem Sacerdotalem & hierarchicum, est præcipuus actus divinæ providentiæ: atqui nullus, nisi Epicureus, negaverit divinam Providentiam, ut constat ex dictis primâ parte de Attributis divinis: ergo revera existit divina vocatio.

Probatur insuper ex Scripturâ. Deus in veteri lege ex omnibus Tribubus Israël solam Leviticam elegit ad ministeria Tabernaculi; & ex Tribu Levi solam familiam Aaron, quæ Sacerdotio fungeretur. In novâ lege Christus præordinatus est Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech. Psalmo 109. & ipse Joan. 7. v. 28. *clamabat in Templo docens, à me ipso non veni, sed est verus, qui misit me*. Apostolus similiter vocavit Marci 3. v. 13. *vocavit ad se quos voluit ipse:* Luc. 10. v. 1. *designavit Dominus & alios 72. & misit illos*. Act. 1. v. 21. Apostoli, cùm in locum Judæ alter sufficiendus esset, attendunt ad æternam Dei electionem; *ostende*, inquiunt, *quem elegeris ex his duobus. Unum*, non dicunt, *elige;* sciebant enim jam esse à Deo electum; sed, *ostende quem jam elegeris*. De Apostolorum quoque & Discipulorum successori-

bus ex gentibus assumendis prædixit Isaïas cap. *66. v. 19. & 21. mittam ex iis, qui salvati fuerint ad gentes, in mare, in Africam, & Lybiam, tenentes sagittam, in Italiam & Græciam*, &c. *& assumam ex eis in Sacerdotes, & Levitas, dicit Dominus*. Sed utrùm hujusmodi vocatio sit necessaria, specialis est difficultas paragrapho sequenti elucidanda.

Paragraphus II.

Utrùm Dei vocatio sit necessaria ad Ordines suscipiendos, eorumque functiones ritè obeundas?

R. Est omninò necessaria.

Probatur 1°. ex duobus potissimùm Scripturæ textibus, qui inter alios benemultos sunt insignes.

Primus petitur ex Joan. cap. 10. vers. 1. & 2. *Amen, amen, dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro.* Veritas hîc loquitur, nulla exaggeratio hîc fingenda, furatur Sacerdotium, vel officium Pastorale, qui non vocatus obrepit, & quia Deum latere non potest; furti convincetur in ejus judicio: fures autem regnum Dei non possidebunt, 1. Cor. 6. Quid verò sit illud ostium, per quod intrare necesse est, Christus aperit v. 7. *Amen, amen, dico vobis, quia ego sum ostium ovium.* Et v. 9. *per me si quis introierit, salvabitur.* Caveant igitur Ostiarii, Pastores intelligo, ne iis aperiant, quos Princeps mundi ambitione & cupiditate ad pulsandum incitat; quia gregem Christi non ita devastare potest, ac per Pastores non vocatos. Hinc Deus Jeremiæ cap. 23. Pastoribus ab ipso nec vocatis, nec missis, imputat omnia mala, quæ Rempublicam invadunt: *non mittebam Prophetas*, inquit, *& ipsi*

currebant . . . si stetissent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique, (Græca, Chaldæa, & Latina regia habent, *avertissent*) *eos à viâ suâ malâ . . . . propterea ecce ego ad Prophetas, ait Dominus*, hoc est, iram meam converto in Prophetas illos, *qui furantur verba mea unusquisque à proximo suo*, id est, verba, quæ posui in ore eorum, quos misi, surripiunt; ad hos quippe pertinet ea ad plebem renuntiare, meritòque furti arguuntur, qui à Deo minimè vocati ex pulpito docent quæ ex Scripturis, & ex libris sanctorum Patrum collegerunt, quique audacter *assumunt linguas suas, & aiunt, dicit Dominus*, id est, qui pro suo placito & nutu moderantur, ac dirigunt linguas suas, ut populo placentia grataque loquantur. Sed *quid paleis ad triticum, dicit Dominus, nunquid non verba mea quasi ignis* (illuminans & inflammans) *dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram*, id est saxea corda.

Secundus textus habetur Heb. 5. v. 4. *nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Sic & Christus non semet ipsum clarificavit, ut Pontifex fieret; sed qui locutus est ad eum, filius meus es tu.* Singula verba sunt ponderanda, *nec quisquam sumit sibi honorem*, ait Apostolus. Propositio est universaliter negans, nullamque patitur exceptionem. Scientiâ igitur quis emineat, sanctitate splendeat, dignusque Sacerdotio judicetur; temerè tamen illud assumeret, quia fortè ad illud vocatus non est. Moyses omnium mitissimus, & summo Pontificatu dignissimus, ab illo tamen fuit exclusus; Joseph Barsabas, qui cognominatus est justus, ab eximiâ justitiâ & sanctitate, eoque titulo ab Apostolis dignus Apostolatu existimatus, non fuit electus: quin Christus ipse plenus gratiæ & veritatis, in quo

omnes thesauri sapientiæ & scientiæ erant absconditi, seipsum non clarificavit, id est, dignitatem & gloriam Sacerdotii non ambivit, non usurpavit, sed ad eam evectus est à Patre.

Probatur 2° ex Patribus.

S. Cyprianus epist 52. de sancto Cornelio sic scribit, *Episcopatum ipsum nec postulavit, nec voluit; sed quietus & modestus, & quales esse consueverant qui ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis conscientiæ, & pro humilitate ingenitæ sibi & custoditæ verecundiæ, non ut quidam vim fecit, ut Episcopus fieret, sed ipse vim passus est, ut Episcopatum coactus exciperet.* Et iterum: *Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum penè omnium testimonio,* &c. *tum deinde post Episcopatum non exambitum, nec extortum, sed de Dei,* QUI SACERDOTES FACIT, *voluntate susceptum, quanta in ipso suscepto Episcopatu suo virtus; quantum robur animi? qualis firmitas fidei?*

Sanctus Leo serm. 2. in anniversario assumptionis suæ; *eos rectores*, inquit, *Ecclesia accipit, quos Spiritus-sanctus præparavit, ut in populo adoptionis Dei, cujus universitas Sacerdotalis atque regalis est, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, sed dignatio cœlestis gratiæ gignat Antistitem.*

S. Bernardus, vel quivis Auctor tract. de vitâ & moribus Clericorum cap. 5. *Videte vocationem vestram, ait vocatus Apostolus. Consideremus & nos, an vocati venerimus. Et vocati à Deo cujus nimirum hæc vocatio est.* Et nonnullis interjectis sic insectatur eos, qui se ingerunt, *quid istud temeritatis, imò quid insaniæ est? ubi timor Dei, ubi mortis memoria, ubi gehennæ metus, & terribilis expectatio illa judicii? sponsa nec cubiculum, nec cellam ingredi, nisi rege introducente, præsumit: tu irreverenter irruis, nec vocatus, nec introductus?* Trahe me post te; *ait illa*, in odorem unguentorum

tuorum curremus. *Nunc autem trahit sua quemque voluptas, & odorem turpis lucri sectantes, quæstum æstimant pietatem, quorum certa est damnatio.*

Et tractatu de conversione ad Cleros cap. 19. *Tollitis*, inquit, *& non accipitis claves, de quibus Dominus queritur per Prophetam:* ipsi regnaverunt, & non ex me; Principes extiterunt, & ego non vocavi eos. *Unde tantus prælationis ardor; unde ambitionis impudentia tanta, unde vesania tantæ præsumptionis humanæ, audeat-ne aliquis vestrûm terreni cujuslibet Reguli, non præcipiente aut etiam prohibente eo, occupare ministeria, præripere Beneficia, negotia dispensare? Nec tu Deum putes, quæ in magnâ domo suâ, à vasis iræ aptis in interitum sustinet approbare.*

Probatur 3°. ratione, quæ multiplex ex vocationis definitione, & ex allatis tum Scripturæ, tum sanctorum Patrum textibus evidenter colligitur.

Prima. Qui non vocatus se ingerit, graviter lædit supremam Dei auctoritatem & imperium; Ecclesia enim est domus Dei, familia, & regnum; ad ipsum pertinet distribuere officia, dignitates, & honorum gradus prout vult, Ephes. 4. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii.* Enimverò operarius ingrediturne vineam patris familias, ipso contradicente, necdum conducente, ut in ea eradicet & plantet? Annon ridiculum se præberet, qui boni publici studio ardere sibi blandiens, principatum militiæ usurparet, vel sine Regis auctoritate Rempublicam administraret, & civibus jura decernere præsumeret? Atqui hæc fabula de pluribus narrat. Non verentur Christum amovere à regimine propriæ familiæ; & ipsi invito obtrudere

trudere domesticos ac ministros: caro & sanguis bona ejus dispensat: consanguinei consanguineis succedunt vixque alteri ostium patet ad Beneficia, nisi fortè quis sit commendatioris doctrinæ & famæ; neque hic per Christum, sed per fortunam, quam ambitiosè colit, viam ad ea sibi patefacit. Immanem hanc Dei contumeliam graphicè pingit idem Auctor Tractatu de vitâ & moribus Clericorum cap. 5. *Huic parvulo*, inquit, *Ecclesiastica jam Beneficia provida sanè parentum sollicitudo parabat. Illum Præpositus aut Decanus, ut sibi succederet, plusquam materno educavit affectu, in deliciis nutriens & delictis. Alius undique circuit sedulus explorator, blanditur, obsequitur, simulat, & dissimulat, miseraque sibi suffragia mendicare non erubescit; manibus & pedibus repens, si quomodo tandem aliquando sese ingerere queat in patrimonium Crucifixi, & bona Domini, quæ sola ex omnibus hodie inveniuntur exposita. Nimirum peregrè profectus est, sed in plenilunio fortè, ut sua districtè repetat, rediturus.* At omnem Dei timorem expellit cæca & effrenis cupiditas.

Secunda. Qui ad Sacerdotium non vocatur à Deo; is ad illud prorsus est ineptus, utpote ad alium usum & finem ab utero conformatus: Deus quippe omnium conditor ac plastes, unum quodque aptavit loco & usui, ad quem illud destinavit: *Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea*, ait Dominus Jer. 18. v. 6. Ergo quemadmodum vas & quodlibet opus artefactum usum non admittit præter eum, ad quem configuratum est, nec thorax v. g. tegere potest femora, nec tibialia humeros: ita opera Dei utilia esse nequeunt, nisi ad id, propter quod confecta sunt. Non valet caput ad ambulandum, nec oculus ad audiendum, nec aqua ad siccandum, nec quivis homo ad officia præstanda,

propter quæ à naturâ non est institutus: *unusquisque proprium donum habet ex Deo*, inquit Apostolus 1. Cor. 7. v. 7. *alius quidem sic, alius verò sic*, prout scilicet congruit fini, quem intendit ejus conditor. Illud ipsum agnoverunt etiam Ethnici. Tullius enim lib. 1. Officiorum scripsit eleganter: *suum igitur quisque primùm noscat ingenium, acremque se & vitiorum & bonorum suorum judicem præbeat, ne scenici plusquam nos, videantur habere prudentiæ; illi enim non optimas* (nota) *sed sibi accommodatissimas fabulas eligunt; qui enim voce freti sunt, Epigonos, Medeamque, qui gestu, Menalippum... ergo histrio videbit in scenâ, quod non videbit sapiens in vitâ suâ?* Sed non impunè invertitur naturalis ordo semel à Deo constitutus; *quis restitit ei, & pacem habuit?* Job. 9. unde horribiles terræ motus? unde procellæ, fulgura, & fulmina, nisi ex perturbato elementorum situ, & inordinata eorum copulatione? Unde in societate humanâ perturbatio tanta, tot infortunata connubia, tot casus adversi, tot consilia frustrata, tot animi ægritudines, quas plerique in sua sorte patiuntur, nisi quia ordinem & modum à Deo præscriptum egrediuntur? Hunc aptaverat, ut inter Christi membra locum pedis obtineret, utpote qui sit patiens, pacatus, & erga omnes benevolus; sed locum capitis ambivit, & ut dicitur Prov. 30. *postquam elevatus est in sublime, stultus apparuit*, consilii inops, pusilli ac demissi animi, minùsque Pastor vocandus, quàm idolum. Quæ autem sors futura est illius, qui extra ordinem currit, & ideo in vanum, nisi ut eum sortiatur locum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat? ait sanctus Bern. c. 5. de vitâ & moribus Clericorum.

Tertia ratio. Ex Dei vocatione tanquam ex radice & fundamento pendet gratiarum series cu-

jusque status propria. *Ego sum ostium*, ait Dominus Joan. 10. *per me si quis introierit, salvabitur, ingredietur, & egredietur*, hoc est, quòcunque se verterit, quidquid egerit, succedet pro voto, *& pascua inveniet*, pascua scilicet divinæ Providentiæ, cibi spiritalis, ita ut dicere possit, *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocavit*, Psal. 22. Hinc S. Leo ser. 1. in die assumptionis suæ: *Qui mihi honoris est auctor, ipse mihi fiet administrationis adjutor: & ne sub magnitudine gratiæ succumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem.* Et S. Thomas in supplemento qu. 35. art. 1. *Dei perfecta sunt opera*, inquit, *& ideo cuicunque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ possit congruè fieri.* Et 1. p. q. 22. art. 3. *quascunque causas aliquibus effectibus præfecit, dedit illis virtutem ad illos effectus producendos.* Tolle ergo Dei vocationem, idem est ac si convellas fundamentum, quo nititur ædificium; obtures fontem, ex quo rivus emanat; & excindas radicem, per quam arbor trahit succum & alimentum.

Vim hujusce argumenti luculenter confirmat exemplum Saülis & Davidis, Reg. 1. Namque Saülem ad regnum destinatum Deus primò naturalibus corporis & animi dotibus ornavit; *electus & bonus*, inquit Scriptura c. 9. *& non erat vir de filiis Israël melior illo.* Deinde ubi unctus est in Regem. c. 10. *immutavit ei Deus cor aliud... & insiluit super eum Spiritus Domini:* & ita instructus prudenter ac prosperè egit; populumque à servitute quâ ab Ammonitis & Philistæis premebatur, liberavit. At postquam Deus eum propter inobedientiam abjecit, ne esset Rex, cap. 15. Spiritus Domini directus est in Davidem, cap. 17. quem in locum Saülis suffecerat, præparaveratque robore corporis & animi; à Saüle

vero Spiritus Domini simul cum vocatione recessit, ac deinceps eum exagitare cœpit *spiritus nequam à Domino*, ut ibidem dicitur. Constat ergo protectionem Dei, & cetera gratiæ auxilia in quolibet hominum statu referenda esse ad vocationem, quæ si adsit & audiatur, omnia, etiam adversa, feliciter succedunt: si desit, pessum eunt; *nisi Dominus custodierit civitatem, frustrà vigilat qui custodit eam*, Psal. 126.

Porrò si gratia divinæ vocationis adeo necessaria est ad quodlibet vitæ genus naturalis ordinis, multò magis ad ea, quæ supernaturalis sunt ordinis ut munera Sacerdotalia, quibus exequendis ut oportet, nemo idoneus est, quantiscunque fulgeat naturæ dotibus, nisi divinâ virtute evehatur, &, ut ait S. Thomas, transmittatur supra naturalem rerum ordinem: *sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros novi Testamenti*, inquit Apostolus 2. Cor. 3. atqui Deus gratiâ suâ eum non movet, nec adjuvat, ut perspicuum est, qui ascendit aliunde tanquam fur & latro. Esto, accipiat, ne dicam surripiat characterem Sacerdotalem: validi sint ejus actus utpote gratiæ gratis datæ in aliorum salutem: polleat insuper ingenio eximio: emineat natalium splendore; instructus sit prudentiâ seculi, & scientiâ politicâ, quâ malas improborum artes fallere possit; sed desit gratia vocationis, regimen ejus non erit hierarchicum seu sacrum, sed politicum & seculare; Principem sive Magistratum potiùs aget, quàm Sacerdotem: totus ad ea quæ extra sunt effusus, ad se redire nesciet, multò minùs ad Deum per orationem & contemplationem, quâ Pastor, juxta S. Gregorium præ ceteris debet esse suspensus. Denique nihil præ se feret, quod ad devotionem moveat: nec mirum; radicem non

habet, vocationem intelligo, ex quâ trahitur gratia Sacerdotalis.

Quarta ratio, quæ possit quorumcunque impavidorum corda concutere, in hunc modum proponitur. Qui Deo non vocante Sacerdotium temerè suscipit, in eo placere nequaquam poterit; nec sibi blandiri debet ob firmum animum strenuè implendi quæ sunt Sacerdotis; iis enim operibus in Dei offensionem incurret, quibus alter legitimè vocatus eum sibi conciliaverit. Ne autem ejusmodi pronuntiatum quenquam percellat, probatur efficaciter hocce argumento. Nullum opus, quantumcunque ex naturâ bonum, potest esse Deo gratum & acceptum, nisi fiat ad ejus nutum ac voluntatem: atqui sine vocatione munera Sacerdotalia, quamvis opera per se bona & laudabilia, exercentur Deo repugnante, nedum volente: ergo non sunt Deo grata nec accepta.

Major per se est evidens; prima enim lex famuli, voluntas Domini: optimus ille, qui ad eam totum se componit, nec ampliùs quidquam ab eo exoptandum est: pessimus verò, qui ab ea probè cognita declinat, ut sub specie majoris boni ingenio suo indulgeat; hoc enim est imperium detractare, more suo vivere, & quidem in domini contemptum & injuriam, ut omnes facilè intelligunt; ac proinde luce clarius est, nullum opus, quantumcunque ex naturâ suâ bonum, posse esse Deo gratum & acceptum, nisi fiat ad ejus nutum ac voluntatem: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus; ideo munus non suscipiam de manu vestra*, Malach. 1.

Minor non est minùs evidens, scilicet absque vocatione munera Sacerdotalia, quamvis opera per se bona, exerceri Deo repugnante, nedum volente. Quis enim non intelligit Deum velle ut

ipsi obsequium præstemus in eo vitæ genere ad quod nos vocat, nosque adversaturos ejus voluntati & ordinationi, si aliud eligamus? Cogita famulum, qui nihil eorum exequitur, quæ Dominus ipsi demandavit, sed vacat aliis operibus, perinde atque servitutem exuisset, ac sui juris esset & potestatis: præcepit v. g. Dominus, ut in vineam pergeret; & domi aliis operibus vacat contra ejus voluntatem. Opera illa sunt-ne Domino accepta? an non ejusmodi famulus pro mercede pœnam meretur, duplicis peccati in Dominum reus? 1. quia omisit quod ipsi præceperat; 2°. quia se iis interposuit, quæ aliis fuerant demandata. Atqui in ejusmodi exemplo tanquam in fido speculo conspicere se debent, qui Deo non vocante Sacerdotium surripiunt, & eo titulo ultro se immiscent sacris ministeriis. Bona quidem sunt isthæc munera; *qui* enim *Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, inquit Apostolus 1. Tim. 3. Sed Deus ea non suscipiet de manibus illorum; quia in iis dupliciter in ipsum delinquunt, omissione scilicet & transgressione: omissione quidem, quia eo ipso, quo ad statum Sacerdotalem non vocantur, ad aliud vitæ genus electi sunt & ordinati, putà ad statum conjugalem, ad mercaturam, aut agriculturam, ut in iis Deo fideliter deservirent, ordinemque ejus Providentiæ exequerentur vacantes operibus cuique illorum statuum consentaneis; hæc enim Deus ipsis præscripserat, sed non obtemperant illi, & quasi à Dei dominatione prorsus liberi, nihil horum, quæ sibi à Deo sunt præstituta, in toto vitæ decursu exequentur. Transgressione etiam in Deum peccant, non semel & iterum, sed continuò, quandiu degunt in terris, quatenus nempe aliena officia sibi vindicant, Domino repugnante, &

graviter comminante, *quisquis externorum accesserit, morietur*, Num. 1. v. 51. quod in malum suum experiri voluerunt Core & ejus socii, *qui descenderunt vivi in infernum*, Num. 16. v. 32. & ipse Rex Osias, qui ob temeritatem percussus est leprâ. 2. Paralip. c. 26. v. 19.

Qui ergo ad statum Sacerdotalem vocati non sunt, frustrà sibi assentantur, quòd sedulò ministrent, & tanquam olivæ fructiferæ in domo Dei fructum ferant, sæpè sacrificia offerant, verbum Dei prædicent, & Parochiam ex inordinata in ordinem adduxerint; *quia omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur*, ait Christus Matth. 15. v. 13. *omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum*, Joán. 15. v. 2. & Matth. 7. v. 22. *Multi dicent mihi in illâ die* (judicii) *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus*, Evangelium tuum exponentes, *& in nomine tuo dæmonia ejecimus*, per Sacramenta præsertim pœnitentiæ, *& in nomine tuo virtutes multas fecimus*, plebem commissam rectè componentes? *& tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos; discedite à me, operarii iniquitatis.* Quid ita? Quia non est mihi voluntas in vobis, ideo munus de manibus vestris non suscipiam, Malach. 1. qui in alieno seminastis, ex eo metere non debetis. In vanum cucurristis, utpote extra viam: *labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere*, inquit Sapiens Eccl. 10. v. 15. hoc est, frustrà desudat stultus, qui rectam viam non tenet, ad Jerusalem cælestem nequaquam perveniet. Denique intrusus est coram Deo, qui sine vocatione Sacerdotium surripit, Christo dicente Joan. 10. v. 1. qui non intrat per ostium in ovile, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro: atqui tota intrusi administratio repudiatur ut inique usurpata.

Ergo longè periculosiùs erratur circa vocationem, quàm circa singulare aliquod legis præceptum; qui enim legem in aliquâ parte ita transgreditur, ut vocationem non deserat, similis est viatori, qui rectam viam tenet, in quâ etiamsi nonnunquam vestigio erret, cadat, & ex casu saucietur, propter quem subsidere cogitur, quis enim est homo, qui aliquando non peccet? brevi tamen exurgit, sanatoque vulnere cœptum iter prosequitur, gradiendo ad destinatum appropinquat, ac tandem pervenit. Qui verò deest suæ vocationi, declinat de viâ, in vanum currit, frustrà gradum accelerat; tot enim errores, quot gressus, quibus à patriâ longiùs recedit, nedum accedat.

Dices: ex hâc doctrinâ sequitur, eum, qui sine Dei vocatione statum Sacerdotalem assumpsit, vel omni spe salutis orbari, vel ad secularia vota debere transire, ut saluti consulat, quemadmodum docent pseudoreformati: atqui hæc duo sunt longè absurdissima; de nomine enim desperandum est, quandiu vivit; & Concilium Tridentinum sess. 24. can. 9. anathemate percussit eos, qui dixerint, *posse omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum.* Ergo.

Nego majorem, duplex quippe in Deo distinguenda est voluntas, primaria scilicet & secundaria Primaria quidem, quâ ab æterno unumquemque voluit condere & aptare ad certum vitæ genus, & ad eum finem præparavit media congrua. Sed quia simul prævidit multos vocationi suæ defuturos, secundariâ voluntate eos destinavit ad alios usus minùs ipsis consentaneos; providentiæ enim divinæ non desunt modi, Gallicè, *ressources*, quibus in ordinem redigat, qui ab ordine recesserint, quemadmodum

paterfamilias, inquit S. Augustinus, vult primariâ intentione ut domestici certis operibus, & quidem honestioribus & accomodatioribus incumbant; ita tamen ut, si quis eorum non paruerit, molam vertat, vilioribus cibis vescendus, in pœnam: en secundaria intentio. Ita planè contingit sub divinâ providentiâ, quam non vincit hominum inobedientia; qui enim ab ordine priùs ab eâ intento in alium incidit minùs commodum, in eâ absolutè quidem, sed non sine magnis difficultatibus, poterit saluti suæ consulere, manebitque in corpore Ecclesiæ veluti membrum in corpore humano suis sedibus motum, quod obducto callo servire utcunque potest, sed ægrè admodum, & cum quâdam deformitate. Namque 1°. nec à naturâ, nec à gratiâ fuit institutus ad munera Sacerdotalia, quæ sunt ipsi veluti peregrina. Quantam ergo vim sibi inferat necesse est, ut iis reddatur idoneus, præsertim cum ad ea non propendeat, nisi fortè libidine acquirendi & dominandi, quam pœnitentiæ lacrymis ante omnia debet extinguere? 2°. cùm character Sacerdotalis sit indelebilis, nec possit Sacerdos intrusus non esse Sacerdos; saltem abstineat ab officiis, ad quæ aptus non esset, quæque sine peccato obire non posset; v. g. munus Pastorale deserat, si ad illud non habeat dotes necessarias: quoad verò alias functiones à Sacerdotio indivulsas, ut sacrificium aliquando offerre pro populo, mediatorem & intercessorem apud Deum agere, gratiam & animum Sacerdotalem studeat promereri orationibus, & laboriosis pœnitentiæ exercitationibus; cùm enim Deus hujusmodi officia exigat à quolibet Sacerdote, petenti ut oportet gratiam non denegabit, docente Concilio Trid. sess. 6. c. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet*

& facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis. Quod dictum sit iis, qui non sentiunt se castitatis, quam voverunt, habere donum; sed sicut perseveraturus non est, cui speciale perseverantiæ donum non fuit concessum, quamvis in omnium Theologorum sententiâ absolutè perseverare possit, habeatque gratias ad id sufficientes; ita qui sine Dei vocatione & speciali dono continentiæ ad Sacerdotium promotus est, & exinde officio Sacerdotali malè functus, licet absolutè salvari possit, nec in desperationem conjici debeat; difficile tamen ingredietur viam humilitatis & pœnitentiæ, quâ solâ ipsi patet ingressus ad vitam: *Quis aliquando vidit Clericum citò pœnitentiam agentem* (inquit Auctor operis imperfecti apud S. Chrysostomum hom. 40.) *sed etsi deprehensus humiliaverit se, non ideo dolet, quia peccavit, sed quia confunditur, quia perdidit gloriam suam.* Rationem affert S. Leo epist. 85. aliàs 87. *quia difficile est, ut bono pergantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* Et S. Bernardus lib. de convers. ad Cle r. cap. 21. *utinam tamen quisquis sic intrat, si fieri posset, tam fideliter ministraret, quàm fiducialiter se ingessit. At difficile fortassis & impossibile est, ut ex amara radice ambitionis suavis fructus prodeat charitatis.* Et tract. de vitâ & morib. Clericorum c. 9. *in Clero quippe tanquam in cœlo regens iniqua, quid nisi de ministerio judicetur? Cœleste tenet officium, Angelus Domini exercituum factus est, tanquam Angelus aut eligitur, aut reprobatur. Inventa quippe in Angelis pravitas & districtiùs judicetur necesse est, & inexorabiliùs quàm humana.*

Instabis: saltem ejusmodi doctrina omnes avertit à Sacerdotio, eòque spectat, ut Ecclesia fraudetur necessariis ministris: ergo perniciosa videtur.

Distinguo antecedens: hæc doctrina omnes, qui à Deo non vocantur, avertit, quantùm ex se, Concedo, atque utinam ejus gratiâ Sacerdotium Christi, & quæ in Religione sunt augustissima, in tuto essent ab ejusmodi furibus; *satius enim, maximè in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quàm multos malos habere*, inquiunt Patres Concilii Lateranensis IV. & S. Thomas in 4. dist. 24. art. 3. quæstiunculâ 4. ad 1. *Deus ita nunquam deserit Ecclesiam suam, quin inveniantur idonei Ministri sufficienter ad necessitatem plebis .... & si non possint tot ministri inveniri, quot modò sunt, melius esset habere paucos ministros bonos, quàm multos malos.* Et in corpore articuli probat eum, qui ejusmodi promovet, peccare mortaliter, quia ex S. Leone epist. 1. aliàs 87. ad Africanos Episcopos: *Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen integritas enim præsidentium salus est subditorum.* Hæc doctrina omnes, qui à Deo vocantur, avertit, Nego antecedens: imò vehementer impellit eo ipso, quo gravissimis momentis demonstrat extremum exitium iis impendere, qui Deo ad statum Sacerdotalem vocanti non obtemperant, sed pro libidine, aliud vitæ genus in seculo sibi deligunt: quot enim ex iis male periisse vidimus? Sancti quidem viri propriæ infirmitatis conscii gradus Ecclesiasticos refugerunt, quandiu perspectam non habuêre Dei voluntatem; at ubi ipsis innotuit, paruerunt statim, pluresque ex illis docuerunt æqualis esse periculi officium Sacerdotale usurpare Deo non vocante, & illud detrectare Deo vocante.

S. Athanasius epist. ad Dragontium Monachum, qui Episcopatum ad quem vocabatur, recusabat rationibus & exemplis, v. g. Jonæ, illum revincit, sigillatimque refellit quæ oppo-

nebat momenta, scilicet vitæ solitariæ & contemplationis studium, juramentum quo se obstrinxerat, nunquam acceptaturum Dignitates Ecclesiasticas, agitationes & motus, quibus vix potest esse vacuus Episcopus, & peccandi occasiones ac pericula, quibus continuò est expositus.

S. Gregorius Nazianzenus, qui onus Pastorale fugerat, suam fugam sic excusat. or. 1. *Vicariis cogitationibus laborabam, quid facto opus esset exquirens; mediusque inter duos timores hærens, quorum alter me deprimebat, alter erigebat: ac videte quàm rectè, quàmque justè inter utrumque timorem transigam, nimirum ut nec minimè oblatam præfecturam appetam, nec oblatam repudiem; illud enim temerariorum hominum est; hoc inobedientium; utrumque autem imperitorum.* Tum subdit periculosius esse contra obedientiæ legem onus impositum refugere, quàm ex imprudentiâ acceptare; *Nam timori quidem suscipiendæ præfecturæ, lex quoque obedientiæ fortasse opem ferre queat... At inobedientiæ periculo haud scio quisnam opitulari, aut quænam ratio ad fiduciam hortari possit; verendum enim est, ne de iis, qui fidei nostræ commissi sunt, hæc audiamus, animas eorum de manibus vestris requiram... & quemadmodum non audistis vocem meam, sic erit cùm invocaveritis me.*

S. Augustinus, licet olim ad Sacerdotium raptus quodammodo invitus, scribit tamen epist. 48. aliàs 81. ad Eudoxium, referturque 16. qu. 1. his verbis c. 30. *Vos autem fratres cohortamur in Domino ut propositum vestrum custodiatis, & usque in finem perseveretis: ac si quam operam vestram mater Ecclesia desideraverit, nec elatione avidâ suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis, sed miti corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit..... nec vestrum otium necessitatibus*

Ecclesiæ præponatis : cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inveniretis. Et lib. de fide & operibus cap. 17. de servo, qui abscondit talentum quod acceperat à Domino Matth. 25. sic scribit, *Propter illos hæc similitudo proposita est, qui nolunt suscipere in Ecclesiâ dispensatoris officium, desidiosam prætendentes excusationem, nolle se rationem reddere de peccatis alienis.*

Sanctus Gregorius, quem norunt omnes pro virili obstitisse, ne Pontifex fieret, quandiu vocatio divina ipsi non innotuit. lib. Pastoralis parte 1. ceteris vehementiùs agitat eos, qui Deo vocanti ad onus sacerdotale non obtemperant, humilitatis specie, vel quietis & contemplationis amore, ipsisque notam superbiæ & desidiæ inurit: *Eorum profectò humilitas,* inquit cap. 6. *si ceteris quoque utilitatibus cingitur, tunc ante Dei oculos vera est, cùm ad respuendum hoc, quod utiliter subire præcipitur; pertinax non est; neque enim verò humilis est, qui superni natus arbitrio ut debeat præesse intelligit, & tamen præesse contemnit. Sed divinis dispositionibus subditus, atque à vitio obstinationis alienus, cùm sibi regiminis culmen imperatur, si jam donis præventus est, quibus & aliis prosit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.* Et cap. 5. expendens illud Christi ad Petrum, Joan. 21. *Simon Joannis diligis me? pasce oves meas,* sic scribit: *si ergo dilectionis est testimonium cura pastionis, quisquis virtutibus pollens gregem Dei pascere renuit, Pastorem summum convincitur non amare.*

Auctor libri de vitâ contemplativâ cap. 10. docet, contra justitiam facere eos, qui meritò suæ conversationis, vel eruditionis electi, otiosum studium fructuosæ utilitati regendæ multitudinis anteponunt: & cùm possint laboranti

Ecclesiæ subvenire, operosæ administrationis laborem fruendæ quietis contemplatione refugiunt.

Sanctus Bernardus serm. 18. in Cantica: *Rem profectò proximi retines tibi*, inquit, *si metu fortè, aut segnitie, aut minùs discretâ humilitate, verbum bonum, quod posset prodesse multis, inutili, imò & damnabili ligas silentio, certè maledictus quod frumenta abscondis in populis.*

Sanctus Thomas 2. 2. qu. 185. a. 2. *Sicut ad inordinationem voluntatis pertinet*, inquit, *quod aliquis proprio motu feratur in hoc, quòd aliorum gubernationi præficiatur; ita etiam ad inordinationem voluntatis pertinet, quòd aliquis omnino contra Superioris injunctionem, prædictum gubernationis officium finaliter recuset, propter duo. 1°. quidem, quia hoc repugnat charitati proximorum, quorum utilitati se aliquis debet exponere pro loco & tempore. 2°. quod hoc repugnat humilitati, per quam aliquis Superiorum mandatis se subjicit.* Et in responsione ad tertium: *qui votum emittit de non suscipiendo Episcopatum, si per hoc intendat se obligare ad hoc, quòd nec per obedientiam superioris Prælati accipiat, illicitè vovet.* Hæc paulò latius prosequi oportuit: tum quia par est periculum usurpare sacra ministeria Deo non vocante, & illa recusare, ubi explorata est divina vocatio: tum quia benemulti more suo vivunt, quorum alii quodlibet vitæ genus amplectuntur prout occasio se obtulerit, nihilque curant, velit-ne an nolit Deus: alii studio litterarum impensiùs addicti, Prælatis opem eorum exposcentibus pertinaciter resistunt, nec miserantur innumeras animas, quæ in æternum pereunt, necessario auxilio destitutæ.

PARAGRAPHUS III.

De signis, quibus deprehendi possit an vocetur quis, nec-ne, ad munus Sacerdotale?

Q. 1°. QUæ sunt divinæ vocationis signa?

R. Triplicis sunt generis: alia ex quibus certò colligitur, quosdam à Deo non vocari ad statum Sacerdotalem: alia admodum dubia, & ambigua, ex quibus nihil certò definiri potest: alia indubitata, quæ certò ostendunt divinam vocationem; de quibus sigillatim dicendum.

Signa, quibus constat aliquem non esse à Deo electum, nec conditum ad munia Sacerdotalia, sunt ii defectus tum corporis, tum animi, qui ineptum prorsùs reddunt ad illa decenter obeunda, præsertim si tolli nequeant. De defectibus corporis patet responsio. Sunt enim irregularitates & impedimenta ad Ordines, eorumque functiones.

Defectus autem animi duplicis sunt generis. Alii sunt congeniti, & vitia naturæ potiùs dicenda, quàm hominis, ut agrestis indoles, animus ferox, levis ac instabilis, mollis & ignavus, ingenium obtusum & plumbeum, scientiis acquirendis nullatenus idoneum. Alii sunt morales & voluntarii, ut socordia, iracundia, vinolentia, & cetera peccata; quanquam iracundia & vinolentia, nonnunquam referenda sunt ex parte ad vitia naturæ, vixque penitus abradi queunt.

Certum est & indubitatum, hominem, qui naturæ vitiis, aut aliquo ex iis laborat, non esse à Deo electum, & conditum ad munia Sacerdotalia, utpote qui iis obeundis manifestè sit ineptus, nec unquam aptus evadere possit; cùm

enim ejusmodi vitia à voluntate non pendeant, ab ipsâ tolli nequeunt. Absit, ut divinæ sapientiæ ea tribuatur noxa, quæ in vilissimo artifice legitimam non haberet excusationem, scilicet opus ad eum usum confecisse, cui nullatenus est accommodatum. Annon Sacerdos agrestis & ferocis indolis gregem potiùs fugabit quàm alliciet; pacatos exagitabit, nedum commotos sedabit? An labia plumbei ingenii disseminabunt scientiam, quam non comparavit, nec comparare potest? Instabilis, & ad omnem auram versatilis, firmabit-ne fluctuantes & hærentes consilio? Quomodo mollis & ignavus præ se feret fortitudinem & constantiam in Sacerdote adeo necessariam, ut munitiones, perversa consilia, & omnem altitudinem extollentem se adversùs scientiam Dei destruat, & in captivitatem redigat omnem intellectum in obsequium Christi, ut loquitur Apostolus 2. Cor. 10. *Nec majus præjudicium ullum esse potest*, inquit Hallierus de ordinationibus 1. p. sect. 3. cap. 1. parag. 4. *quòd aliquis ad sacrum animarum principatum à Deo nequaquam vocetur, quàm si mollis, & adversùs iniquitates indulgentior extiterit nec satis animi habeat, ut iniquis petitionibus resistat; unde Ezechielem Dominus Prophetam missurus ad populum*, Ecce, *inquit*, dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum. *Quid enim interest, sive Sacerdos iniquitatem operetur, sive operantibus consentiat, sive populos pravo exemplo inficiat, sive eos nimiâ indulgentiâ corrumpat?* Nullus ergo sibi blandiatur, quasi anteacta sine crimine vita sufficiat ad Sacerdotium, ac præsertim ad curam animarum, nisi præterea aptus sit ad docendum, arguendum, & corripiendum cum omni imperio, ubi opus fuerit, Spiritu Sancto edi-

cente Eccli. 7. v. 6. *Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates; ne fortè extimescas faciem potentis, & scandalum ponas in æquitate tuâ.*

Morales animi defectus (peccata intelligo) indignum quidem reddunt sacris Ordinibus; sed quia corrigi possunt ac debent, utpote voluntarii, ex iis continuò definiendum non est; sicut ex insanabilibus naturæ vitiis, eum, qui hujusmodi defectibus impeditur, à Deo non vocari ad Sacerdotium: si aliunde naturæ donis sit instructus, scilicet optimâ indole, acri ingenio, & aliàs in hocce vitæ genus propenso. Divina quippe vocatio impeccantiam non tribuit, ut patet vel ex Judæ exemplo, qui procul dubio ad Apostolatum ab æterno fuerat electus, & in tempore à Christo vocatus. Ergo morales illi defectus in dubitationem solùm adducunt, num vocatus fuerit, nec ne, ad statum Clericalem qui illos patitur.

Qui verò dubium illud solvet conscientiæ moderator; divinamque vocationem exploratam faciet juvenibus olim bonæ spei, qui postquam ardore ætatis ruêre in libidines, militiam Clericalem, cui fortè nomen jam dederant, fastidiunt, & ad statum secularem inclinant. Suadebit imprimis seriâ pœnitentiâ expurgandam conscientiam, & intermissa pietatis studia revocanda, priusquam certiores fieri possint de Dei vocatione, quæ in hacce morum pravitate ac perturbatione nec Confessario, nec pœnitenti innotescere potest. Quandiu vinum est turbidum, & poma immatura, de eorum bonitate judicium ferri nequit; sic defæcatus sit animus oportet, ac liber à pravis cupiditatibus, ut Dei vocatio & genuina naturæ propensio se promant; alioquin si conscientiæ mo-

derator attenderit ad quid voluntas juvenis depravati jam propensior sit, & juxta eam consulat, periculum est, ne eum à vocatione avertat, & in viam perditionis impellat, sicut præmonuit Dominus Ezech. 14 v. 4. *homo de domo Israël*, inquit, *qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad Prophetam, interrogans per eum me, ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum, ut capiatur domus Israël in corde suo, quo recesserunt à me.*

Plures pro certo signo vocationis statuunt ardens & constans desiderium adipiscendi Ordines, sed immeritò; quia si accuratiùs discutiatur, accendi deprehendetur non à Deo, qui charitas est, sed à cupiditate ipsi adversa, tum parentum, qui esse putant à re familiæ, ut aliquis ex eâ ditetur proventibus Ecclesiæ in fratrum subsidium, & senectutis suæ levamentum: tum ipsorummet Candidatorum, quorum alii fovendæ desidiæ gratiâ statum Ecclesiasticum appetunt, tanquam illustrem, omniumque maximè otiosum & facilem: alii reifamiliaris angustiâ pressi, cùm fodere parentum exemplo refugiant, victum ex Sacerdotio, quâ opera, quâ arte & dissimulatione quærunt, summèque infortunatos se existimant, si propositum non assequantur. Alii appetitu gloriæ ducuntur ad Sacerdotium; primas cathedras in cœtibus ambiunt, & honorificas salutationes in foro; nec satis est quibusdam, ut in secundo honoris gradu ministrent, nisi sedeant cum Ecclesiæ Principibus, sintque sub Christo humili & paupere illustres, qui sub locuplete & fallace diabolo obscuri permansissent, ut loquitur S. Hieronymus. Porrò Deus, nedum ejusmodi cupidos & superbos vocet ad ministerium domûs suæ, quin

per os Davidis illos rejicit: *non habitabit in medio domûs meæ, qui facit superbiam.* Psalm. 100. Christus Matth. 8. legis Doctorem repulit à suo comitatu, ex eo quòd inde gloriam & opes expectaret: *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Ergo sacrorum Ordinum appetentia non est indubitatum signum divinæ vocationis; sed aliud necessario inquirendum. Quodnam verò illud sit.

R. Signum vocationis moraliter certum præ se fert qui naturæ dotibus sacro ministerio competentibus est instructus, liber ab animi defectibus suprà recensitis, vacuus ab omni gloriæ cupiditate, & terreno affectu propensus in Ecclesiasticam disciplinam,& procurandæ gloriæ Dei & salutis proximi studiosus. Sicut enim ex configuratione vasis certò colligitur ad quem usum artifex illud finxerit ita prudenter conjectare licèt, cum à Deo fuisse electum & conditum ad sacra ministeria, quem iis aptavit, & ad ea ipsius animum vertit, & quodammodo curvavit. Cùm enim ex dictis character Sacerdotalis sit gratia gratis data, & ad aliorum salutem ordinata, singulare indicium est, quempiam ad sacros Ordines esse à Deo comparatum, qui omnes in ejus amorem rapere optaret, qui ejus offensâ plus afficitur, quàm suâ; peccatum in aliis dolet, sicut in seipso delinquentes, spreto timore mundano, opportunè commonet, & ex affectu observat quod præcipitur in epistolâ Judæ Apostoli v. 22. & 23. *& hos quidem arguite judicatos, illos verò salvate, de igne rapientes: aliis autem miseremini in timore odientes & eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam*, id est sordidatam vitiis conversationem. Nisi ejusmodi studium cernatur in sacrorum Ordinum Candi-

datis, certum signum suæ vocationis non exhibent; unde enim cognoscetur quempiam natum ad militiam secularem aut quamvis artem profitendam, nisi quia delectatur exercitationibus militaribus, & aliis accommodatis arti, quam profiteri cupit? Quæ vero exercitationes Sacerdotum propriæ, nisi debellare vitia, pietatem exigere, gloriam Dei promovere, & saluti proximi consulere? Quid verò alumnus Seminarii, in quo tanquam in Academiâ exercetur in armis spiritualibus, utilius & accommodatius ad hunc finem præstare potest, quàm si socios verbis & exemplis ad pietatem accendat, & cum Præfecto conspiret, ut evadant vasa apta od omne opus bonum, cùm inde pendeat optatum totius Diœcesis regimen. Non ergo sibi blandiatur, ob animum quietum, & dicto obedientem; quia si timore mundano, & hominum respectu constringitur, si aliorum vitia non curat, dissimulat, fovet, eorumque famam lacerat, qui sodales à peccato deterrere, & ad saniorem mentem reducere conantur, nullum præ se fert indicium divinæ vocationis ad officia Hierarchica.

Q. 2°. *Licet ne Clerico cultûs divini & salutis proximi studio expetere dignitates Ecclesiasticas, quibus charitati, quâ flagrat erga Deum & proximum, faciat satis?*

Respondet sanctus Thomas 2. 2. qu. 185. a. 1. tria distinguenda in Dignitatibus Ecclesiasticis, & Ordinibus Hierarchicis, putà Episcopatu. Primum, *& quidem principale & finale*, est officium, quod ad Dei cultum & proximi utilitatem impenditur, juxta illud Joan. 21. *pasce oves meas.* Secundum celsitudo gradûs, qui principatum infert in subditos, ut habetur Matthæi 25. *fidelis servus & prudens, quem constituit Domi-*

nus super familiam suam. Tertium quod se habet ad duo priora tanquam consectarium quoddam, scilicet reverentia Episcopo, aut cuivis Prælato debita cum proportione ad ejus Dignitatem, & reditus annuatim ipsi assignati, de quibus Apostolus 2. Tim. 5. *qui benè præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur.* De singulis autem sic statuit sanctus Doctor.

1°. Officium Episcopale, & aliud quodlibet Hierarchicum secundùm se expectatum licet appetere voluntate conditionatâ; *quia,* inquit, *appetere proximis prodesse, est secundùm se laudabile & virtuosum.* Et infrà, *potest absque præsumptione quilibet appetere talia opera facere, si eum contingeret in tali officio esse; vel etiam se esse dignum ad talia opera exequenda; ita quòd opus bonum cadat sub desiderio, non autem Primatus Dignitatis. Unde Chrysostomus* (seu Auctor operis imperfecti hom. 35.) *dicit super Matthæum,* opus quidem desiderare bonum, bonum est. Primatum autem honoris concupiscere vanitas est; Primatus enim fugientem se desiderat: desiderantem se fugit. Et S. Hieronymus epist. 83. ad Oceanum; *Si quis,* ait, *Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: opus, non Dignitatem: laborem, non delicias: opus, per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio.* Et in cap. 3. Sophoniæ expendens eum textum Apostoli, *qui Episcopatum desiderat,* &c. *Videte,* inquit, *quod dixerit, bonum opus desiderat, non Dignitatem: si autem despecto opere solam aspexerit Dignitatem, citò corruit turris in Siloë, & excelsæ cedri fulmine feriuntur, & erecta cervix frangitur.*

Dixi, *conditionatâ voluntate,* nempe, si idoneus sit, & utilitas Ecclesiæ postulet; quòd enim ab imperitis Pastorale officium absoluto & efficaci desiderio sine crimine expeti non pos-

sit, patet; quia sicut opus virtutis secundùm se laudabile est exercere velle: ita temerarium est hujusmodi operis sibi obligationem accersere velle, cui implendo vires non suppetunt. Unde sanctus Gregorius 1. parte Pastoralis cap. 8. in illud Apostoli *qui Episcopatum desiderat*, &c. sic scribit: *Apostolus laudans desiderium boni operis, in pavorem vertit protinus quod laudavit, cùm subjungit;* oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse, *quasi dicat; Laudo quòd quæritis; sed discite quòd quæratis.*

2°. Angelicus Doctor definiit, nefas esse appetere ipsam principatûs celsitudinem, multò magis honorem & emolumenta, quæ sunt ejus consectaria. *Appetere Episcopatum* (idem dicendum de quovis gradu Hierarchico) *ratione ejusmodi circunstantium bonorum, manifestum est quòd est illicitum, & pertinet ad cupiditatem vel ambitionem.* Et infrà, *quia Episcopalis actus habet annexam gradûs celsitudinem, præsumptuosum videtur, quòd aliquis præesse appetat ad hoc quòd subditis præsit, nisi manifestâ necessitate imminente.* Atque in confirmationem suæ sententiæ laudat S. Chrysostomum, Augustinum, Gregorium, quibus addere liceat S. Ambrosium.

Sanctus Chrysostomus homiliâ *66.* in Matt. expendens illud Christi Matth. 20. *Scitis quia Principes gentium dominantur eorum,* sic habet, *per hoc ostendit, quòd gentile est Primatus cupere & sic gentium comparatione eorum animam æstuantem convertit.*

Sanctus Ambrosius lib. 4. in Lucam: *Hoc ipso* inquit, *perniciosior est ambitio, quòd blanda quædam est conciliatricula Dignitatum, & sæpè quos nulla vitia deflectunt, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere, facit ambitio criminosos; habet enim forensem gratiam, domesticum peri-*

culum, & ut dominetur aliis, priùs servit: curvatur obsequio, ut honore donetur: & dum vult esse sublimior, fit remissior, cùm in ipsâ potestate quod præcellit alienum sit.

Sanctus Augustinus lib. de Civ. c. 19. sic scribit: *Ex tribus vitæ generibus, otioso, actuoso, & ex utroque composito, quamvis salvâ fide quisque possit in quolibet eorum vitam ducere, & ad sempiterna præmia pervenire; interest tamen quid amore teneat veritatis, quid officio charitatis impendat. Nec sic quisque debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi: nec sic actuosus, ut contemplationem non requirat Dei.... in actione verò non amandus est honor in hâc vitâ, sive potentia; quoniam omnia vana sub sole; sed opus ipsum, quod per eundem honorem vel potentiam fit, si rectè atque utiliter fit, id est, ut valeat ad eam salutem subditorum, quæ secundùm Deum est..... Propter quod ait Apostolus:* qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.... *ut intelligat* (præpositus) *non se esse Episcopum, qui præesse dilexerit, non prodesse. Itaque à studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur, quod ad laudabile pertinet otium: locus verò superior, sine quo regi populus non potest, & si ita teneatur atque administretur ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium justum suscipit necessitas charitatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem. Sed nec sic omni modo veritatis delectatio deserenda est, ne subtrahatur illa suavitas, & opprimat ista necessitas.*

Sanctus Gregorius primâ parte Pastoralis cap. 8. *Sacrum officium*, inquit, *non solùm non diligit omnino, sed nescit, quia ad culmen regiminis anhelans in occultâ meditatione cogitationis, ceterorum*

subjectione pascitur, laude propriâ lætatur, ad honorem cor elevat, rerum affluentium abundantiâ exultat. Mundi ergo lucrum quæritur sub ejus honoris specie, quo mundi destrui lucra debuerant: cùmque mens, humilitatis culmen arripere ad elevationem cogitat, quod foris appetit, intus immutat. Ne quis autem abutatur hisce verbis Apostoli, *qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, scribit id dictum fuisse ab Apostolo, quando dubium non erat quemque per Episcopatum ad supplicia graviora pervenire; parari sibi non sublimem thronum, sed aculeos & cruces; non honores, sed contumelias, non divitias nec delicias, sed indigentiam, labores, persecutiones, *unde*, inquit S. Thomas cit. *non de facili inveniebatur qui hoc onus assumeret.*

Q. 3°. *Quale est peccatum ad Sacerdotium duci appetitu honoris & commodorum temporalium?*

Respondet Hallierus 1. p. sect. 3. cap. 2. a. 2. parag. 2. 1°. grave non videri peccatum, si quis necessariis dotibus instructus principaliter intendat gloriam Dei & salutem proximi; secundariò verò & minus præcipuè concupiscat celsitudinem, honorem, & emolumenta temporalia; quia hujusce desiderii inordinatio non destruit charitatem, sive erga Deum, sive erga proximum; cùm ipsi primum locum permittat. Quin ab omni peccato erit immunis; si pravos hujusmodi vanæ gloriæ & cupiditatis motus, qui tunc ebullire solent, cautè comprimat. 2°. valde periculosum esse consentire ejusmodi motibus; tum quia ex sancto Gregorio primâ parte Pastoralis cap. 9. sæpè mens ipsa sibi mentitur, & fingit se temporalia principaliter non appetere, quæ tamen ita appetit: *Plerumque*, inquit sanctus Doctor, *hi qui subire magisterium Pastorale cupiunt, nonnulla quoque opera bono animo proponunt*

proponunt, & quamvis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamen se magna pertractant: fitque, ut aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat; nam sæpè sibi de se mens ipsa mentitur, & fingit se de bono opere amare quod non amat; de mundi autem gloriâ non amare quod amat: tum quia nisi cohibeatur illud dominandi & acquirendi desiderium, tanquam parva scintilla contempta magnum incendium excitabit datâ occasione, quæ Pastoribus non deest, cùm subditi iis identidem reverentiam denegent, & alia debita, unde jurgia, simultates & odia certissimè exardescunt, si Pastor avidus sit honoris vel pecuniæ. 3°. exitiale esse scelus appetere Ordines & sacrum principatum principaliter propter honorem & emolumenta temporalia; quia in eo desiderio dominantur ambitio & cupiditas, præferuntur terrena cœlestibus, & Sacerdotium, quo nihil majus dari potuit hominibus, fit remedium ac instrumentum pompæ secularis in magnam Dei injuriam graveque damnum Reipublicæ Christianæ.

Enimverò honor & emolumenta temporalia annexa sunt Sacerdotio ut media consentanea, quibus decenter administretur ad Dei gloriam & Fidelium salutem: atqui media, sicut non appetuntur propter se, sed propter finem: ita assumuntur vel rejiciuntur prout juvant vel impediunt: vir frugi v. g. abstinet ab alimentis etiam delicatioribus, quæ expertus est nocere valetudini; prudens Medicus cessat adhibere remedia, licet per se efficacia, quando nimia ægroti infirmitas ea non admittit: ergo temporales Sacerdotii prærogativæ eatenus duntaxat curandæ sunt vel contemnendæ, quatenus prosunt vel obsunt cultui divino & saluti anima-

rum, ad quæ tanquam ad finem tendunt character Sacerdotalis, & cetera ei adjuncta. *Non quæro datum*, inquiebat Apostolus Philip. 4. *sed fructum abundantem in ratione vestrâ:* Et 2. Cor. 12. *nec enim debent filii parentibus thesaurisare, sed parentes filiis: ego autem libentissimè impendam, & super impendar ipse pro animabus vestris.* Contra, verò qui Sacerdotii prærogativas principaliter intendit, celsitudo, honor, & reditus annui, sunt illi finis, character verò & functiones Sacerdotales medium: illa propter se appetit, ista quærit ut instrumenta: illis delectatur, istis utitur prout necessaria sunt ad priora comparanda: offert, cantat, quoties inde lucrum vel honorem spectat, nec aliàs, ex subditis illos suo præsidio regit, qui ipsi assentantur, & in ejus cultu se præbent assiduos, multis licèt peccatis in Deum sint obnoxii, quasi aliud non agnoscat legis præceptum, quàm Pastori reverentiam exhibere; fervet ejus zelus pro solâ dignitate tuendâ, & juribus vindicandis, cùm is sit omnis fructus, quem ex Sacerdotio sibi proposuit. Quòd autem ex ejus minis, exactionibus, & litibus, quibus subditos exagitat, oriantur scandala, multiplicentur peccata, ad eum non pertinet; *jura mea*, inquit, *prosequor; si pereunt, eorum culpa est.* Sed quis corruentes retineat, & errantes requirat, nisi Pastor? Ad quid ipsa dignitas, & jura Sacerdotalia, nisi ad salutem subditorum? An apud Deum judicem excusationem habebit Pastor, quod sua sollicitè curaverit, honorem characteri debitum vindicaverit, cùm multarum animarum damnatione, quarum saluti omnia postponere debuit?

Q. 4°. *Privatus potest-ne per seipsum ex allatis signis certò colligere suam vocationem?*

R. 1°. Aliquando potest & debet judicare se non esse vocatum ad sacros Ordines, quando nimirum impeditur insanabilibus sive corporis, sive animi defectibus, qui tam patenter illum ineptum declarant, ut consilium ab aliis quærere videatur, qui lucentem velent veritatem, faveantque ejus cupiditati, quatenus possit sibi blandiri, quòd non suâ sponte, sed ex aliorum consilio ad sacram ordinationem accesserit.

R. 2°. Nemo, exceptis casibus extraordinariis, suo proprio judicio nisi temerè definiet, se esse à Deo vocatum ad sacros Ordines & ministeria Hierarchica.

Probatur 1°. ex Scripturâ Act. 9. v. 6. Deus Saulo roganti non declarat quid vellet ipsum facere, sed ad Ananiam mittit, *& ibi dicetur tibi*, inquit, *quid te oporteat facere*. Et cap. 10. v. 5. dicitur Cornelio Centurioni: *accersi Simonem &c. hic dicet tibi quid te oporteat facere*: ergo sicut fides ex auditu, ita & notitia vocationis.

Probatur 2°. auctoritate & exemplo sanctorum Patrum. Auctoritate quidem. Duo enim docent sancti Patres. Primum, fugiendas Ecclesiæ dignitates, si nullus eas imponat. Secundum, obtemperandum quando imponuntur. *Quam sarcinam*, inquit sanctus Augustinus libro supra citato de Civitate Dei cap. 19. *si nullus imponit, percipiendæ atque intuendæ vacandum est veritati: si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem*. Et S. Gregorius primâ parte Pastoralis cap. 6. *virtutibus pollens coactus ad regimen veniat*. Sanctus quoque Isidorus lib. 3. Sentent. c. 34. *dispensationem Ecclesiastici Ordinis, si ex Dei voluntate pervenerit, nolens quidem, sed humilis gubernandam suscipiat*. Ergo Dei vocatio secundùm consuetum Providentiæ ordinem non innotescit etiam dignioribus, nisi per ministe-

rium hominum; alioquin illud sequeretur absurdum, nempe illicitum esse fugere sarcinam regiminis, etiamsi non imponatur; nefas enim est resistere Deo manifestè vocanti, ut probat Jonæ exemplum, & iidem SS. Patres constanter docent.

Exemplo etiam Sancti Patres suam doctrinam confirmarunt. Quis enim nesciat sanctos Synesium, Gregorium Nazianzenum, Augustinum, Gregorium Magnum, & alios viros scientiâ & sanctitate insignes reluctatos, donec per Pastores vocationem suam exploratam habuerint? Porrò si Deus per seipsum immediatè vocationem non manifestat iis, quos singulari gratiâ prosequitur; multò minùs ejusmodi donum aliis concedere credendum est.

Probatur 3°. ratione, tum quia de se mens sæpè sibi mentitur, inquiebat supra S. Gregorius, & putat se habere bona, quæ revera non habet: tum quia Sacerdotium perfectionem præexigit: atqui, ex sancto Thomâ 2. 2. qu. 185. a. 1. ad 2. præsumptuosum est, quod aliquis perfectum se reputet: ergo ad explorandam suam vocationem, consilium ab aliis quærere necesse est.

Dixi, *exceptis casibus extraordinariis;* quia Prophetæ & nonnulli alii stupendis signis à Deo immediatè didicerunt vocari se ad opus injunctum: sed miracula in exemplum trahi non debent.

Q. 5°. *Cujus est explorare indicia vocationis eorum, qui promovendi sunt ad Ordines, & ad onus Pastorale.*

R. 1°. Episcopi; quia, ex Concilio Tridentino sess. 23. cap. 6. de reform. *nullus debet ordinari, qui judicio sui Episcopi non sit utilis aut necessarius suis Ecclesiis:* atqui Clericus sine Dei vo-

catione erit Ecclesiæ onerosus, nedum utilis: ergo Episcopus ante omnia debet explorare ordinandorum vocationem, propthereaque olim Clerici sub oculis Episcopi instituebantur in Episcopio seu domo Episcopali, ut constat ex sancto Augustino, & aliis Scriptoribus Ecclesiasticis. Sed quia Episcopi pluribus negotiis detenti huicce examini per seipsos vacare nequeunt:

R. 2°. Vices Episcopi supplet vir pius, prudens, & in rebus Ecclesiasticis apprimè versatus, cujus consiliis & usu poterit candidatus exploratam habere suam vocationem, modò ipsi abscondita cordis sui sincerè denudet, sinus & recessus conscientiæ expendat; hâc quippe viâ moderator conscientiæ percipiet ejus indolem, ingenium, animi propensionem, divinas motiones, & virtutum incrementa, exindeque indubitanter pronuntiabit ipsum divinitus præordinatum ad sacra ministeria; quin & auctor eidem esse poterit, ut Episcopo se offerat, Beneficium requirat in vim graduum, aut alio quovis licito & honesto modo; atque hâc agendi ratione non deflectet à regulâ præscriptâ; cùm nihil agat nisi ex obedientiâ, & quodammodo coactus timore resistendi divinæ voluntati sibi manifestatæ.

COROLLARIUM.

EX iis, quæ hactenus disputata sunt, animo perpendat Lector, quanta Clerici felicitas, qui perspectam habet suam vocationem; vocatus enim ad sacra ministeria, sine dubio ad illa est aptus, conformatus, & propensus, in iis quoque delectabiliter versatur; non enim laboratur, ubi amatur; aut si laboratur, ipse labor amatur, inquit sanctus Au-

gustinus. Fulcitur divino auxilio, ut quæ tractat, prosperè eveniant; *quia*, ut supra docebat sanctus Thomas, *cuicunque datur potentia aliqua divinitus, dantur etiam ea, per quæ executio illius potentiæ possit congruè fieri* Vocatio igitur est fundamentum disciplinæ hierarchicæ, quo præstructo feliciter erigitur ædificium perfectionis Sacerdotalis: est & radix, ex quâ vocatus, si ei inhæreat, trahit succum gratiæ, & spiritum principalem, qui se diffundit in omnes partes, veluti in ramos, sacri ministerii, singulis tribuens vitam, incrementum, & perfectionem. Sicut mons non movetur adversis; fundatus enim est supra firmam petram, quin cum Apostolo Rom. 5. gloriatur in tribulationibus, moraliter certus se in iis non temerè aut propriâ sponte, sed Deo auctore esse positum: inde animos sumit, quòd opus à Domino injunctum, ipsique gratum operetur, nec sibi liceat aliò transferre suum studium, etiam prætextu majoris boni: *Væ mihi si non evangelizavero*, inquiebat Apostolus 1. Cor 9. *necessitas enim mihi incumbit*, ex divinâ scilicet vocatione. Denique firmâ spe recreatur se accepturum largam mercedem, quam paterfamilias iis promisit, qui strenuè laboraverunt in ejus vineâ. Porrò quis felicem non æstimet ejusmodi Sacerdotem, præsertim si conferatur cum altero, qui divinâ vocatione non prælucente immiscuit se sacris ministeriis? Is quippe ineptus est huic vitæ generi, utpote qui ad illud non sit à Deo conditus, nec promotus; hinc animus ejus ad aliud propendet; ardua sunt illi munia Sacerdotalia, ex iis, quæ potest, prætermittit vel socordiâ, vel prudentiâ carnis, & timore mundano; cetera ægrè ac perfunctoriè exequitur, adversis facilè dejicitur, & multa, quæ vocatis facilia ac

delectabilia sunt, ipsi videntur impossibilia; quia Deus non novit obreptos, multò minùs in tutelam suam recipit, quin eorum ministeria repudiat utpote illicitè & ipso repugnante usurpata, propter quæ non præmium, sed supplicium manet.

CAPUT II.

De electione Ministrorum Ecclesiæ.

AGimus hîc de divinâ vocatione in executione spectatâ quæ dici potest vocatio exterior & ministerialis; per illam quippe hominum ministerio is ex ordine Laïcorum assumitur & divinis officiis mancipatur, quem Deus ab æterno ad ejusmodi munus elegit.

Tria autem in electione spectanda sunt: 1°. postulatio, ut quis præ aliis assumatur ad munus Sacerdotale: 2°. suffragia & consensus in illum, qui postulatur: 3°. consecratio, quâ quis actu & de facto constituitur Minister Ecclesiæ. De consecratione Ministrorum Ecclesiæ satis superque diximus primâ parte cap. 3. ubi adversùs Novatores asseruimus Ordinationem esse Sacramentum novæ legis: & c. 8. ubi probavimus solum Episcopum esse Ordinationis Ministrum. Circa postulationem nulla ferè difficultas; certum enim est eum, qui postulatur, debere rejici, si sit indignus, & alium ejus loco esse eligendum. Præcipua controversia est de suffragiis, in quibus propriè consistit electio, circa quam quæritur 1°. utrùm sit necessaria: 2°. à quibus fieri debeat, & quinam jus habeant suffragii. Itaque

Q. 1°. *Est-ne necessaria electio Ministrorum Ecclesiæ?*

Negarunt Wiclefus & Joannes Hus hocce falso ratiocinio ducti, quòd soli prædestinati possint esse Pastores Ecclesiæ: atqui prædestinati sunt soli Deo noti: ergo solus Deus potest eligere Pastores Ecclesiæ. Contra quem absurdum errorem.

R. Cum omnibus Catholicis. Præter internam Dei electionem necessaria est exterior, quocunque tandem modo fiat.

Probatur 1°. ex Concilio Constantiensi, in quo sess. 8. duæ sequentes Wiclefi propositiones proscriptæ sunt, 1. *Si Papa sit præscitus & malus, non habet potestatem super Fideles.* 2. *Electio Papæ à Cardinalibus per diabolum est introducta.* Et sess. 15. rejicitur vigesimus secundus articulus Joannis Hus, in quo sic habet: *Papa, vel Prælatus malus & præscitus, est æquivocè Pastor.* Et vigesimus sextus, *non eo ipso, quo electores, vel major pars eorum consenserit vivâ voce secundùm ritus hominum in personam aliquam, eo ipso persona est legitimè electa.*

Probatur 2°. ex perpetuâ Ecclesiæ Traditione, cujus testimonia proferentur in responsione ad sequentem quæstionem.

Probatur 3°. ratione; tum quia vel ex ipso Judæ exemplo patet falsum esse à Deo non eligi, nisi prædestinatos; tum quia nisi Pastores declararentur aliquo signo exteriori, æquè nobis essent ignoti, ac prædestinati: signum autem exterius vel est miraculum, vel electio: non miraculum, cùm rara sint miracula, & supra naturalem rerum ordinem; promotio verò Sacerdotum frequens ac quotidiana, nec soleat Deus miraculis declarare quinam ex postulatis ad munus Sacerdotale sit reprobus aut prædestinatus: ergo per solam electionem legitimam innotescit quos Deus vocaverit ad munus Sacerdotale.

Dices: Sortibus manifestatur interior Dei vocatio; sanctus Matthias Act. 1. hâc viâ declaratus est Apostolus; quia, ut habetur Prov. 16. *Sortes mittuntur in sinu: à Domino autem temperantur:* Ergo.

Nego anteced. quia cùm in usu sortium omnia cæco casu & quasi jactâ aleâ eveniant, digni & indigni indiscriminatim assumerentur in Sacerdotes ac Pastores. Unde meritò cap. *Ecclesia*, tit. *de sortilegiis*, prohibetur usus sortium in electionibus. Nec obstat exemplum sancti Mathiæ; *namque*, ut refertur ex Venerabili Bedâ causâ 16. qu. 2. cap. 4. *non exemplo Matthiæ, vel quòd Jonas Propheta sorte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cùm privilegia singulorum, ut Hieronymus ait, communem legem facere non possint*, hoc est, etsi divina virtus aliquando per miraculum præfuerit sortibus, ne exirent præter æquitatem & rectam rationem; superstitiosum tamen est & peccatum, quod vulgò dicitur à Theologis tentatio Dei, datâ quâlibet occasione ejusmodi miraculum expectare ex usu sortium, cum nullibi Deus id promiserit; nam laudato capite 16. Proverbiorum Salomon hoc unum docet, nimirum omnia subesse generali providentiæ, ita ut quæ nobis sunt fortuita, ea Deus prævideril, ordinaverit, ac moderetur, Sed inde non sequitur Deum speciali providentiâ impedire concursum causarum secundarum, secundùm quem sors sæpe deerrat. Quare recta ratio exigit, ne res magni momenti, ut electiones Ministrorum, sorti permittamus, quando scitè & prudenter tractari possunt. Quòd si ex præficiendis humano judicio discerni nequeat, quis sit præferendus, cùm pares videantur sanctitate & doctrinâ, ut Matthias & Barnabas, licitus erit sortium usus; tum

quia nullum est periculum, quoquomodo fors exeat; tum quia non tentatur Deus, cùm id ab eo requiritur, quod humano judicio declarari non potest. Hinc hereditas sorte inter fratres licitè dividitur.

Q. 2°. *A quibus eligendi sunt Pastores, & ceteri Ecclesiæ Ministri?*

R. Varia fuit disciplina circa Ministrorum Ecclesiæ electiones; nam ad duodecimum usque seculum in electionibus, præsertim Episcoporum, ut plurimùm expectabantur vota ac suffragia Cleri & plebis: à duodecimo autem seculo mutata est disciplina. Constat responsio sequentibus testimoniis.

Sanctus Cyprianus cum suis collegis sic scribit epistolâ 68. ad Ecclesiam Asturicam in Hispaniâ, *Plebs obsequens præceptis Dominicis, & Deum metuens à peccatore præposito separare se debet .... cùm ipsa maximè habeat potestatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recusandi. Quod & ipsum videmus de divinâ auctoritate descendere, ut Sacerdos plebe præsente, sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico judicio ac testimonio comprobetur.* Atqui in eam rem sanctus Martyr profert Scripturæ testimonia; nam Numerorum 20. Deus jubet Eleazarum coram omni Synagogâ constitui Sacerdotem: & Act. 1. Petrus convocat multitudinem ad electionem sancti Mathiæ in locum Judæ. Et cap. 6. septem Diaconi electi sunt communi Fidelium suffragio, *Propter quod*, pergit sanctus Doctor, *diligenter de Traditione divinâ, & Apostolicâ observatione, servandum est & tenendum, quod apud nos quoque & ferè Provincias universas tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui Præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem Provinciæ proximi quique conveniant & Episcopus deligatur plebe præsente.*

Concilium Carthaginense quartum can. 1. *Cum consensu Clericorum & Laïcorum, & conventu totius Provinciæ Episcoporum... ordinetur Episcopus.*

Sanctus Leo testatur eundem morem suâ ætate, hoc est, seculo quinto, in Ecclesiâ viguisse; sic enim scribit epist. 84. *Omnium Clericorum, atque omnium civium voluntate discussâ, ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ, vel ex Diaconis optimus eligatur.*

Hincmarus epistolâ ad Carolum Calvum tom. 2. Conciliorum Galliæ: *sed & Laïci nobiles,* inquit, *ac cives adesse debebunt; quoniam ab omnibus debet eligi, cui debet ab omnibus obediri.*

Concilium Remense anno 991. sic habet: *Nos Episcopi Remorum Diœceseos favore & conniventiâ utriusque Principis nostri Domini Hugonis Augusti, & excellentissimi Regis Roberti, assensu quoque eorum, qui Dei sunt in Clero & populo; eligimus nobis Archiepiscopum Abbatem Gerbertum.*

Paschalis II. seculo duodecimo ep. 24. *Electus,* inquit, *à Clero & populo, non consecretur, nisi à Rege investiatur.*

Dixi in responsione ad electiones Ministrorum Ecclesiæ usque ad duodecimum seculum expectatum fuisse consensum Cleri & plebis, ut plurimum. Quia 1°. sanctus Cyprianus laudatâ epistolâ innuit hancce electionis formam alicubi non fuisse observatam, *quod apud nos quoque,* inquit, *& ferè Provincias universas tenetur.* 2°. violentiæ & tumultus, quæ identidem electiones turbabant, mutationis occasionem præbuerunt. Hinc Concilium Laodicænum can. 13. *Non est permittendum turbis,* inquit, *electionem eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium promovendi.* Et sanctus Martinus in Concilio Romano can. 1. idem statuit: *Non licet populo electionem facere eorum, qui ad Sacerdotium promoventur; sed in*

judicio Episcoporum sit, ut ipsi eum probent.

Sanctus Gregorius Augustinum elegit Anglorum Episcopum: ipse verò Augustinus alios solus elegit, ex Joanne Diacono de vitâ sancti Gregorii.

Concilium Toletanum duodecimum anno 681. Regibus Hispaniæ jus concessit eligendi Episcopos: sic enim habet can. 6. *Placuit omnibus Pontificibus Hispaniæ, ut salvo privilegio uniuscujusque Provinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici quoscunque regalis potestas elegerit, & jam dicti Toletani Episcopi judicium dignos esse probaverit, in quibuslibet Provinciis in præcedentium sedibus præficere Præsules.*

Verùm cùm plures magis gratiâ Principum, quàm meritis dignitates Ecclesiæ ambirent, Concilium Nicænum secundum hujusce ambitûs vias intercludere cupiens, sic statuit can. 3. *Omnis electio Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, à Principibus facta, irrita maneat secundùm regulam,* nempe canonem 31. Apostolorum, in quo idem prohibetur, sicut & canone 28. Concilii octavi generalis.

A duodecimo seculo nova electionis forma præscripta est anno 1215. in Concilio Lateranensi quatto; cap. *Quia propter*, tit. *de electionibus*: *Quia propter diversas electionum formas*, inquiunt Patres, *quasquidam invenire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis; statuimus, ut cùm electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secretè & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant... vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore; aliter electio facta non valeat, nisi fortè communiter*

esset ab omnibus quasi per inspirationem absque vitio celebrata. Hîc exclusis Laïcis asseritur Episcopi electio soli Clericorum Collegio, seu Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, qui viâ scrutinii procedere debent; alioquin electio irrita declaratur nisi Canonici in aliquam personam statim quasi per inspirationem conveniant, ob singularia ejus merita, quo in casu electio vivâ voce fieri potest.

Anno 1448. Nicolaum V. inter & Fridericum III. Imperatorem inita sunt Concordata pro natione Germanicâ, in quibus electiones Episcoporum conservantur Capitulis Ecclesiarum Cathedralium, ita tamen ut electorum confirmatio & provisiones pertineant ad summum Pontificem, adjectis nonnullis conditionibus & exceptionibus, quas referre non est nostri instituti.

Leo quoque X. anno 1516. iniit Bononiæ cum Francisco I. Francorum Rege Concordata postmodum confirmata in Concilio Lateranensi quinto, ubi abrogantur electiones Episcoporum Galliæ, jusque eos nominandi Regi tribuitur, eâ tamen conditione, ut Bullæ & Provisiones darentur à Pontifice Romano, penès quem esset potestas eos repudiandi, qui carerent debitis dotibus, & nisi Rex Christianissimus alium in repudiati locum nominaret intra spatium trium mensium, nominandi facultas ad Papam devolveretur.

Q. 3°. *Electio Ministrorum Ecclesiæ pertinet-ne jure divino ad Clerum & plebem?*

Affirmant Pseudoreformati; sic enim scribit Calvinus lib. 4. Institut. cap. 3. *Habemus*, inquit, *esse hanc legitimam ex verbo Dei Ministri vocationem, ubi ex populi consensu & approbatione creantur, qui viri fuerint idonei. Præesse autem electioni debere alios Pastores, ne quid vel per levita-*

tem vel per mala studia, vel per tumultum à multitudine peccetur. Similia habet Lutherus de potestate Papæ. Contra quem errorem.

R. De fide est, jure divino non requiri consensum populi ad electionem seu ad ordinationem Ministrorum Ecclesiæ; ita enim definiit Concilium Tridentinum sess. 23. can. 7. *Si quis dixerit... Ordines ab ipsis* (Episcopis) *collatos sine populi, vel potestatis secularis consensu aut vocatione, irritos esse; anathema sit.* Et can. 8. *Si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum; anathema sit.*

Probatur 1°. argumento ad hominem, ut aiunt. Adversarii docent verbum divinum in solâ Scripturâ contineri: atqui nullum Scripturæ textum proferre possunt, in quo præcipiatur convocare populum ad electionem Ministrorum Ecclesiæ. Ergo.

Habemus ex Scripturâ, inquiunt, Apostolos convocasse multitudinem ad electionem sancti Mathiæ act. 1. & septem Diaconorum Act. 6.

Contra 1°. In iis textibus nullum invenitur præceptum, sed exemplum duntaxat, quod Ecclesia imitata est, quandiu potuit sine incommodo, ut constat ex dictis in præcedenti responsione. 2°. Nec populus, nec Apostoli ipsi elegerunt sanctum Mathiam, sed Deus solus: *ostende*, inquiunt, *quem elegeris ex his duobus unum.* Electionem verò septem Diaconorum ab Apostolis commissam fuisse fideli populo declarat sacer textus: *Considerate ergo, Fratres*, inquiunt Apostoli, *viros ex vobis boni testimonii septem.* Unde S. Chrysostomus hom. 3. in Acta: *Quid? annon libebat ipsi Petro eligere? Licebat, & quidem maximè; verùm id non fecit, ne cui videretur gratificari.*

Instant: atqui ex S. Cypriano, in hujusmodi

textibus continetur divinum præceptum: *Videmus*, inquit cit. 68. epist. *de divinâ auctoritate descendere, ut Sacerdos, plebe præsente, sub omnium oculis deligatur*: Ergo.

Nego subsumptum; quia descendere ex auctoritate divinâ, idem non est, ac descendere ex præcepto divino; consilia quippe Evangelica divinam habent auctoritatem, non præceptum. Quòd autem sanctus Cyprianus per auctoritatem divinam nihil aliud hîc intelligat, quàm divinum exemplum, patet 1°. quia eo loci in confirmationem suæ sententiæ profert electionem Eleazari, quæ quidem celebrata est congregatâ multitudine, sed sine ejus suffragiis, ut constat ex cap. 20. Numerorum. 2°. quia sanctus Martyr in eâdem epistolâ monet consensum plebis non ubique requiri in electionibus. Forte ob oculos habebat quod scribit S. Hieronymus epist. 85. ad Evag. nempe Episcopum Alexandriæ electum fuisse à Presbyteris usque ad Heraclam & Dionysium, qui S. Cypriano fuerunt coætanei: ergo non existimavit S. Cyprianus jure divino Ministros Ecclesiæ eligendos esse à populo; quæ enim sunt juris divini, ae ubique ac semper observavit Ecclesia.

Probatur 2°. ex Traditione; namque 1°. certissimum est Apostolos & eorum discipulos non requisiisse consensum Magistratuum & plebis, quoties eligendi & consecrandi essent Ecclesiæ Ministri; cùm tunc temporis Principes, Magistratus, & populi Christianam Religionem nondum amplexi fuissent: iis ergo insciis præficiebantur Pastores, à quibus Religionis mysteria edocerentur; sic S. Athanasius, ex Rufino libri 10. Historiæ capite 9. Frumentium creavit Indorum Episcopum, ipsis Indis eâ de re nihil scientibus, neque cogitantibus. 2° Constat ex præ-

cedenti responsione variam fuisse disciplinam circa ministrorum electiones: aliquando vota Laïcorum ad eas fuisse audita, vel etiam expetita: aliquando neglecta, propter turbulentissimas commotiones, ut scribit Sanctus Augustinus epist. 213. aliàs 110. & ep. 226. aliàs 225. quæ motiones in designando Episcopo Mediolanensi eo proruperunt, ex Rufino lib 11. Historiæ cap. 11. ut urbi maturum pararent exitium; & in electione sancti Damasi summi Pontificis 137. homines in templo necati fuerint, ex eodem Rufino lib. 11. Historiæ cap. 11. atqui quod est traditionis divinæ, semper & ubique ab omnibus observatum est: ergo.

Caput III.

An, & quæ scientia & sanctitas requirantur in iis, qui sacris Ordinibus initiantur.

R. 1°. Extra controversiam scientia est omnino necessaria in initiandis; cùm sermo divinus ignaros à Sacerdotio absolutè excludat, Oseæ 4. *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi;* & Matth. 23. *Væ vobis duces cæci.* Concordat Jus Canonicum, C. *Illiteratos*, quod est Gelasii Papæ, epist. ad Episcopos Lucaniæ; refer̄turque dist. 36. his verbis: *Illiteratos, aut aliquâ corporis parte vitiatos vel imminutos nullus præsumat ad Clericatûs Ordinem promovere; quia litteris carens sacris non potest esse aptus Officiis; & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia præcepta sanxerunt.* Et C. ultimo, de temp. ordin. in 6°. Suspenditur ad annum Episcopus à collatione tonsuræ, qui illiterato eam contulerit. Quâ autem scientiâ instructi esse debeant, accuratè exposuimus 2. parte cap. 8. ubi plura haben-

tur scitu utilissima ac necessaria, quibus nonnulla addenda de Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, qui ex instituto suo Episcopi adjutores sunt, & loco præeminent toti Clero Diœcesano, ita scientiâ & moribus prælucere debent; de iis quippe sic statuit Concilium Lateranense quartum cap. 10. & 11. *Præcipimus tam in Cathedralibus quam in Conventualibus Ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere, non solùm prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentiis injungendis, ac ceteris quæ ad salutem pertinent animarum.* Et Concilium Tridentinum sess. 24. c. 12. de reform. hortatur, ut *Dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesiis & Collegiatis insignibus conferantur tantùm Magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologiâ, vel saltem Jure Canonico.* Denique sancta Synodus vult ut Canonici Ecclesiarum Cathedralium *eâ morum integritate polleant, ut meritò Ecclesiæ Senatus dici possit.*

R. 2°. Certum quoque est sanctitate ornatos esse debere, qui suscepturi sunt sacros Ordines; quia Ordinatio est Sacramentum vivorum, quod præsupponit gratiam sanctificantem in suscipiente, alioquin gravis sacrilegii reum se constitueret. Ne autem quis credat satis esse, si antequam ad ordinationem accedat, confessionem etiam generalem præmiserit, in quâ beneficio sacramentalis absolutionis eluerit libidinum ac peccatorum sordes, quibus adolescentiam suam usque ad ordinationis tempus fœdè inquinavit.

R. 3°. Requiritur ut sacris Ordinibus initiandus vel à Baptismo innocenter vixerit, vel peccati maculas deinceps contractas longâ pœnitentiâ eluerit, quâ solutus, ab omnibus vitiosis habitibus, & in castitate ceterisque virtutibus ra-

dicatus, extra morale relabendi periculum censeatur.

Probatur 1°. ex Scripturâ. Apostolus scribens ad Titum cap. 1. sic præscribit quos seligere debeat Presbyteros & Episcopos: *Reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi, si quis sine crimine est*, &c. *oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem.* In quem locum meritò advertit sanctus Augustinus lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum capite 14. Apostolum non dixisse, Presbyterum aut Episcopum debere esse sine peccato; quia *nullus in Ecclesiâ rectè posset ordinari Minister, si dixisset Apostolus*... nullum peccatum habentes, *ubi ait*, nullum crimen habentes: *multi quippe baptizati fideles sunt sine crimine; sine peccato autem in hâc vitâ neminem dixerim.* Nec dicas eum, ad mentem Apostoli esse sine crimine, qui immediatè ante ordinationem omnia peccata lethalia, quibus contaminata erat ejus vita, in sacramentali confessione deposuit; namque 1°. hoc sensu dici posset esse sine peccato veniali, si similiter venialia etiam omnia deposuit. 2°. Apostolus 1. Tim. 3. exponit quid sit esse sine crimine: *oportet ergo*, inquit, *Episcopum irreprehensibilem esse, non vinolentum, non percussorem, sed modestum; non litigiosum, non cupidum*, quæ ipsi exprobrari possent, si iis obnoxius fuisset ante ordinationem & præmissam confessionem; cùm tamen velit Apostolus initiandum tutum esse debere ab omni opprobrio: *Oportet*, inquit, *& testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in oppprobrium incidat, & in laqueum diaboli*; hoc est, ne hominum probris & contumeliis pateat, irâ & odio adversùs exprobrantes, vel saltem pusillanimitate corripiatur, quibus laqueis multos cepit diabolus,

De Diaconis pergit Apoſtolus: *Diaconos ſimiliter pudicos.... habentes miſterium fidei in conſcientiâ purâ, & ſi autem probentur primùm, & ſic miniſtrent nullum crimen habentes.* Quod autem ad ejuſmodi probationem ſatis non ſit Candidatum in ſeceſſu per aliquot dies piis operibus vacaſſe, addit Apoſtolus, *non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in judicium incidat diaboli;* id eſt, non recèns converſum, non in virtute rudem ac novitium, ne pereat inſtar Luciferi, qui Neophytus in cœlo ſuperbiit, ideoque damnatus eſt, inquit S. Chryſoſtomus; nam ex libro de vitâ & moribus Clericorum cap. 9. inter opera S. Bernardi, *in Clero tanquam in cœlo gerens iniqua, tanquam Angelus aut eligitur, aut reprobatur*, juxta illud Iſaïæ 26. *miſereamur impio, & non diſcet juſtitiam facere, in terrâ Sanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini.*

Probatur 2°. ex univerſalis Eccleſiæ diſciplinâ, in quâ hæc tria obſervamus. Primum, Neophytos ſeu nuper baptizatos, quamvis ab omni reatu peccati ſolutos, à ſacris Ordinibus ſemper removit, & etiamnunc removet, utpote adhuc parvulos in Chriſto, & in virtute nondum ſatis exercitatos. Secundum, poſt Baptiſmum lapſos in aliquod flagitium etiam occultum, à Clero in perpetuum repulit. Tertium, ubi de ſuâ ſeveriori diſciplinâ remiſit, & lapſis poſt Baptiſmum ſanctuarii fores aperuit, nullum tamen ex iis ingredi permiſit, niſi eraſis priùs vitioſis habitibus, & plurimo innocentiæ reparatæ dato ſpecimine.

De Neophytis extat canon vigeſimus Concilii Sardicenſis anno 347. in quo ſic habetur: *Conveniens non eſt, nec ratio, vel diſciplina patitur, ut temerè, vel leviter ordinetur aut Epiſcopus, aut Preſbyter, aut Diaconus, qui Neophytus eſt...ſed hi, quorum*

per longum tempus examinata sit vita, & meritâ fuerint comprobata: quod S. Gregorius illustrat egregiâ comparatione lib. 7. epist. 110. ad Syagrium; referturque c. *Sicut Neophytus*, dist. 48. his verbis: *Scimus, quòd ædificati parietes non priùs lignorum pondus accipiunt, nisi à novitatis suæ humore siccentur; ne, si ante pondera, quàm solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant.* Sed de Neophytis plura ubi de irregularitate parag. 4. Porrò si de sacro fonte mox renatus, quamvis novus homo in Christo effectus, nondum idoneus est sacris Ordinibus; multò minùs qui nuper in Sacramento Pœnitentiæ est reconciliatus, cùm inde exeat tanquam ex medicinâ, sanatus quidem, sed nondum obductis peccatorum cicatricibus, & adhuc infirmus multâ curatione indigens.

De lapsis post Baptismum statuit Concilium Eliberitanum can. 30. *Subdiaconum eum ordinari non debere, qui in adolescentiâ suâ fuerit mœchatus, eò quòd postmodum per subreptionem ad altiorem gradum non sit promovendus: si autem aliqui sunt in præteritum ordinati, amoveantur.* Et Concilium Nicænum primum generale can. 10. *Quicunque*, inquit, *de lapsis ad Ordinem Cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per Ordinantium dissimulationem, hoc Ecclesiasticæ non præjudicat regulæ; cogniti namque deponuntur.*

S. Hieronymus in cap. 1. Epist ad Titum sic scribit: *Primum itaque sine crimine jubetur esse Episcopus, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilem nominatum: non quòd eo tantùm tempore, quo ordinandus est sine ullo sit crimine, & præteritas maculas novâ conversatione diluerit: sed quòd ex eo tempore, quo in Christum renatus est, nullâ peccati conscientiâ remordeatur. Quomodo enim potest Præses Ecclesiæ auferre malum de medio ejus, qui*

in delicto simili corruerit; aut quâ libertate corripere peccantem potest, cùm tacitus sibi ipse respondeat, eadem admisisse, quæ corripit. Refertur dist. 25. cap. *Primum.*

Siricius summus Pontifex epist. 1. de pœnitentibus sic habet : *quamvis omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum.*

Concilium Carthaginense quartum can. 68. *Ex pœnitentibus*, inquit, *quamvis sit bonus, Clericus non ordinetur.*

Rabanus Episcopus Moguntinus nono seculo epist. ad Heribaldum, quæ refertur cap. *de his*, dist. 50. distinxit inter peccata publica, & occulta; censuitque illa excludere ab Ordinibus, non verò ista, postquam jejuniis & aliis bonis operibus expiata fuerint, *qui de prædictis peccatis*, inquit, *abscondite à se admissis per occultam confessionem coram oculis Dei, præsente etiam Sacerdote, qui eis indicturus est pœnitentiam, confitentur, & semetipsos graviter deliquisse queruntur, si se per jejunia & eleemosynas, vigiliasque, & sacras orationes purgare certaverint, his etiam gradu servato spes veniæ de misericordiâ Dei promittenda est.*

Petrus Damiani undecimo seculo in libro, cui titulus, *Gomorrhianus*, insurgit adversus quosdam Pastores, quòd decernerent Clericum deponendum quidem propter crimen sodomiæ, non verò propter peccatum pollutionis. Cùmque librum suum obtulisset examinandum Leoni nono, sic respondet summus Pontifex : *Prospectâ æquitatis censurâ ab omnibus immaculatæ Ecclesiæ gradibus tam sacrorum Canonum, quàm nostro judicio depelluntur; sed humaniùs agentes, eos, qui vel propriis manibus, vel invicem inter se egerunt semen, & non longo usu, nec cum pluribus, si*

voluptatem refrenaverint, & digna pœnitudine pro-brosa commissa luerint, admitti ad eosdem gradus, in quibus in scelere manentes, non permanentes fuerant, divinæ miserationi confisi volumus, atque etiam jubemus, ablatâ aliis spe recuperationis sui Ordinis, qui vel per longa tempora secum, sive cum aliis, vel cum pluribus, brevi licèt tempore.

Urbanus II. eodem seculo in epistolâ ad Constantiensem Episcopum sic scribit: *De Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, qui post acceptum Ordinem in aliquo crimine lapsi fuerint, sive palàm sive clam, constat quidem canonum censurâ ab Ecclesiasticis eos officiis inhiberi. Tuæ tamen providentiæ discretionique committimus, utrùm eorum aliqui, qui tamen infamiæ notâ non fuerint aspersi necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sanctâ conversatione promerente, in suis gradibus recuperari debeant. Hoc autem secundùm indigentiam dico, non secundùm imperium.*

Gratianus duodecimo seculo relatis oppositis Patrum sententiis circa quæstionem, an conscius alicujus criminis, sive publici sive occulti, rejiciendus sit ab Ordinibus, concludit juxta disciplinam, quæ suâ ætate invalescebat *quorum crimina*, inquit dist. 50. ad caput 32. *manifesta sunt, ante vel post ordinationem, à sacris Ordinibus dejiciendi sunt: quorum autem peccata occulta sunt & satisfactione secretâ secundùm Sacerdotis edictum purgata, in propriis Ordinibus remanere possunt.* Alteram viam conciliandi oppositos Conciliorum ac Patrum textus priùs inierat post allatum caput vigesimum octavum, *Domino sancto*, in hunc scilicet modum: *Quicunque pro criminibus suis dignè Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorii, & Augustini & Hieronymi, & Isidori, gradum pristinæ dignitatis recipere possunt. Qui autem non odio criminis, sed timore vilitatis* (hoc est ne viles & despecti habeantur) *vel ambitione honoris falsas Deo pœ-*

nitentias offerunt (quod sæpius contingit) *in pristini honoris gradum reparari minimè poterunt.*

Ab undecimo igitur seculo Ecclesia indulgentius egit cum lapsis post Baptismum, & quibus aditum ad Clerum hactenus occluserat, iis (modò occulti essent) deinceps reclusit. Sed nunquid solâ confessione sacramentali ab iis præmissâ? Audiendi sunt S. Bernardus, qui duodecimo, & S. Thomas, qui decimo tertio seculo scripserunt. Itaque

S. Bernardus rogatus à Brunone viro clarissimo, apprimè erudito (ex Othone Frisingensi) & in Episcopum Coloniensem electo, num ejusmodi electioni acquiesceret, cùm hactenus vitam ad Evangelii normam non instituisset, sic respondet epist. 8. *Horreo, fateor, sic enim tibi, ut mihi loqui debeo quòd sentio: horreo, inquam, considerans unde, quò voceris, præsertim cùm nullum intercurrerit pœnitentiæ tempus, per quod utcunque hujusmodi periculosissimus transitus fiat. Et quidem rectus ordo requirit, ut priùs propriam, deinde alienas curare studeas conscientias; primus quippe pietatis gradus est de quo scriptum est:* Miserere animæ tuæ placens Deo, (Eccli 30.) *ex hoc autem ad miserandum proximo recto jam tramite charitas ordinata procedit: quippe quem ad sui quisque mensuram amare præcipitur: quod si in hunc modum, quo te hactenus amasti, & tibi committendos amaturus es, malo ego quidem tibi non committi, quàm sic diligi: si autem priùs te diligere didicisses, & me forsitan scires amare. Sed quid, si suam Deus acceleret tibi gratiam, & multiplicet misericordiam, & sit ad restituendam innocentiam efficacior velox clementia, quàm diuturna clementia?... hoc salutis compendium sanctus ille latro consecutus est; sed aliud est celerem adipisci veniam peccatorum, aliud & de ipsis sceleribus ad infulas provehi dignitatem..... Video tamen Matthæum*

de telonio ad Apostolatûs culmen assumptum : sed hoc me rursum conturbat, quòd non prius audierit cum ceteris Coapostolis suis, Ite in orbem universum, prædicate Evangelium omni creaturæ, *quam egerit pœnitentiam, multo labore sequendo Dominum quocunque iret, permanens cum eo in tentationibus suis. Sed etsi occurrat de Ambrosio... si de Saulo.... non tam exemplum quam miraculum*, &c.

S. Thomas in Supplemento quæst. 36. art. 1. in initiandis eam requirit morum integritatem, quam Veteres; sic enim habet in responsione ad tertium: *Aliquæ medicinæ sunt, quæ exigunt robur naturæ, aliàs cum periculo mortis assumuntur : & aliæ sunt, quæ debilibus dari possunt : ita etiam in spiritualibus quædam Sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati ; & talia peccatoribus pœnitentibus sunt exhibenda, sicut Baptismus & Pœnitentia : alia verò, quæ perfectionem conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum.* Quomodo verò debeat esse in gratiâ confortatus, exponit in corpore articuli, ex auctore Ecclesiasticæ Hierarchiæ, his verbis : *In divino omni* (Ordine) *non est audendum aliis ducem fieri, nisi secundùm omnem habitum suum factus sit Deiformissimus, & Deo simillimus.* Et articulo 3. ad. 3. docet satis non esse ut Prælatus nesciat in ordinando aliquid inesse contrarium sanctitati; *sed etiam*, inquit, *exigitur ampliùs, ut secundùm mensuram Ordinis, vel officii injungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promovendorum.* Quæ sanè certitudo haberi nequit ex confessione sacramentali, sed ex vitâ laudabiliter anteactâ.

Nec moratur Angelicum Doctorem, quod à plerisque solet objici, nimirum Ecclesiæ defuturos Ministros, si ea requiratur in initiandis perfectio, quæ à sanctis Patribus describitur : quia *Deus*, inquit in responsione ad primum, *nunquam*

nunquam ita deserit Ecclesiam suam, quin invenian-tur idonei Ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promoverentur, & indigni repellerentur. Si non possent tot Ministri inveniri, quot modò sunt, melius esset habere paucos Ministros bonos, quàm mul-tos malos.

Dixi in responsione, ut *extra morale relabendi periculum censeatur:* quia etsi militia sit vita hominis super terram, ut habetur Job. 7. omnisque justus, quemlibet sanctitatis gradum attigerit, in aliquo semper versetur peccandi periculo, dicente Apostolo *Qui se existimat stare, videat ne cadat*, 1. Cor. 10. Et iterum, *cum metu & tremore vestram salutem operamini*, Philip. 2. Attamen qui bono usu, virtutis habitum comparavit, & appetitum sub imperio rationis continuit: qui dudum expertus est munitum se continentiæ dono, & charitate flagrat, levissima quæque peccata pro virili evacuans, multam perseverandi fiduciam concipit, & aliis injicit: *Prædicet*, inquit S. Bernardus serm. 18. in cant. *significet, innovet signa, immutet mirabilia: non est quò se immisceat vanitas, ubi totum occupat charitas.* Contra verò quis non prævidet horrendos casus, futura tum in sanctuario sacrilegia tum in populo Dei scandala, ubi hodiernus aut hesternus pœnitens & annosus peccator, libidinum sanie taboque adhuc fluentibus, perpetuam continentiam profitetur, fortiorum munus aggreditur languidus, & cùm in valetudinario sub manu periti Medici curandus esset, gravem aërem spirat, tentationum procellis, quibus sacer Ordo præ ceteris impetitur temerè se exponit, & aliorum malè olentia ac teneræ virtuti pestifera vulnera curare præsumit; Quomodo in tam lubrico staret infirmus? Quin in mente S. Bernardi lib. de convers. ad Cler.

cap. 19. mirum si non caderet, & sacratissimum Ordinem non dehonestaret: *Non miramur, Fratres, quicumque præsentem Ecclesiæ statum miseremur, non miramur de radice colubri regulum orientem; non miramur, si vindemiat vineam Domini, qui institutam à Domino prætergreditur viam*, legem enim per Apostolum suum promulgavit, *probentur primùm, & sic ministrent*, 1. Tim. 3. Et iterum cap. 5. *manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis:* quæ verba S. Chrysostomus hom. 16. in 1. Tim. exponens, ait: *Quid est illud*, citò *? non ex primâ probatione, nec secundâ, nec tertiâ; sed ubi consideratio diuturna præcesserit, exactissimaque discussio, tunc imponito manus: neque enim ea res periculo caret; eorum, quæ ille peccaverit, tu quoque pœnam dabis, qui initium dedisti etiam præcedentium delictorum.* Et S. Leo Epist. 1. aliàs 87. ad Africanos 2. *Quid est*, inquit, *citò manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ. Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem qualis est ille, qui non meruit ordinari?* Et cap. 1. *ideoque æquum est, ut cùm immeritus & indignus ordinatus Dignitate malè suscepta privetur; immerentem quoque ordinans, qui ejusdem cum priori videtur conditionis & notæ, de Dignitate sua, quam in favorem indigni, malè impendit, graduque periclitetur.* Refertur 1. q. 1. c. *Si qui Episcopi.* Simile judicium in ordinantem indignos jam tulerat Celestinus epist. 2. ad Episcopos Galliæ; referturque C. *Tantis*, dist. 81.

Excusantur plerumque ordinantes, utpote qui non intueantur corda, nec videant, nisi speciosa quæ foris apparent. Sed quomodo iram Dei effugient Confessarii, quibus Ordinum candidati pridie vel ipso die ordinationis conscientias oc-

cultis criminibus contaminatas exponunt, iisque nihilominus viam ad ordinationem per absolutionem sternunt, quam eò constantiùs denegare deberent, quò illi instantiùs opponunt incommoda temporalia, putà infamiam, summam pauperiem, parentum exprobrationes, Beneficii obtenti periculum, nisi impræsentiarum ordinentur, cùm vel inde se magis indignos prodant Ordine, ac consequenter absolutione. Ordine quidem, ad quem, Deo prohibente, & reclamante conscientiâ, irrepere contendunt solâ ducti cupiditate, scilicet ut victum ex Sacerdotio quæritent, ut cælestia ac sacratissima quæque ipsis inserviant tanquam instrumenta ad terrena conquirenda, vel retinenda, vilius habentes Sacerdotium, quàm famam, & alia commoda temporalia. Quis autem sacrilegam ejusmodi intentionem leve peccatum pronuntiabit, aut eos, qui in ipso actu pœnitentiæ sic in Dominum delinquunt, verè pœnitere affirmabit? Atqui absolutionis sacramentalis beneficium sine gravi peccato iis non conceditur, qui pœnitentiam offerunt manifestè falsam. Ergo qui post malè actam vitam dignos pœnitentiæ fructus non ostendunt, & nihilominus solo metu temporalis incommodi absolutionem efflagitant, ut statim ad sacros Ordines irruant, indignos se produnt tum Ordine, tum absolutione, *qui timore vilitatis, vel ambitione honoris falsas Deo pœnitentias offerunt*, inquiebat suprà Gratianus, *in pristini honoris gradum recuperari minimè poterunt.*

Sed occurrit difficultas, propter quam ex diversis Provinciis identidem consilium quæritur in sacrâ nostrâ Facultate, nimirum, quod temporis spatium requiratur ad idoneam eorum probationem, qui post Baptismum in occulta præsertim carnis crimina prolapsi sunt, priusquam

ad sacros Ordines legitimè promoveantur.

1°. Nostra & Collegarum nostrorum fuit isthæc responsio, lapsis omnibus idem non posse prædefiniri tempus, propter varias tum criminum, tum personarum, tum ipsiusmet pœnitentiæ circunstantias. Alii quippe lapsi sunt ante ordinationem, cùm essent adhuc Laïci : alii post aliquem Ordinem susceptum ; rursusque omnes illi vel semel vel frequenter Baptismum aut Ordinem macularunt, alii denique vel acri cordis dolore perculsi, laboriosis pœnitentiæ exercitationibus strenuè incumbunt, carnemque cum vitiis ejus & concupiscentiis crucifigunt ; vel segniter hisce officiis defunguntur ; quid liceat aut non liceat, nullatenus verò quid sibi expediat, scrupulosè expendunt, arbitrati satis sibi esse, si ab illicitis abstineant.

2°. Qui semel aut rarò admodum prolapsi sunt, & eos pænitentiæ fructus, quos jamjam exposuimus, proferunt, magnam spem injicientes futuros se Ecclesiæ utiles, non indigent probatione tamen longâ, pœnitentia quippe minùs ex temporis diuturnitate æstimanda est, quàm ex cordis dolore, & multiplici bonorum operum fructu.

3°. Qui pravos mores imbuerunt, sive ex longa peccandi assuetudine, sive ex natura prona in libidines, ita ut repagula à Confessario eorum cupidinibus opposita interdum perfringant ad urbes refugii, nempè conjugium, confugere suadebit Confessarius, auctore sancto Bernardo lib. de conversione ad Clericos c. 29. *Utinam*, inquit, *magis turrim inchoaturi sedentes computarent, ne fortè sumptus non haberent ad perficiendum : utinam qui continere non valent, perfectionem temerariè profiteri, aut celibatui nominadare vererentur. Sumptuosa siquidem turris est, & verbum*

grande, quod non omnes capere possunt. Esset autem sine dubio melius nubere, quàm uri; & salvari in humili gradu fidelis populi, quàm in Clerici sublimitate & deterius vivere, & districtiùs judicari. Multi enim non quidem omnes, sed tamen multi . . . libertatem, in quâ vocati sunt, in occasionem carnis dedisse videntur, abstinentes remedio nuptiali, & in omne flagitium defluentes. Parcite, obsecro, Fratres, parcite animabus vestris, parcite sanguini qui effusus est: horrendum cavete periculum; ignem, qui paratus est, declinate.

Idem esto judicium de iis, qui non tam ex habitu peccant, quàm ex innatâ ingenii levitate, ad omnem auram mobiles, eorumque mores induunt, sive bonos, sive malos, quorum consuetudine utuntur: in Seminario v. g. per annum se continuerunt, lucentes non suo, sed sodalium lumine; & ad suos reversi primâ occasione datâ in malum corruunt. Qui enim ita à naturâ sunt instituti, nullum singularis doni continentiæ, ac stabilis propositi specimen dare possunt, nec proinde ad Ordines admitti debent. Quòd si malo fato jam inveniantur initiati sacro Subdiaconatûs aut Diaconatûs Ordine, ipsis auctor erit Confessarius, ut in Monasterium, tanquam ad unicum salutis portum, se recipiant, hoc enim pœnitentiæ genus Concilium Toletanum quartum c. 29. & alia præscribunt Clericis qui propter flagitia à sacris ministeriis repellebantur; æquum quippe est, ut qui se ipsos regere nequeunt, disciplinæ freno coërceantur.

Dicent fortassis illud vitæ genus non debere assumi sine Dei vocatione, quam sibi deesse index est adversus animus ab ejusmodi instituto. At nonne divina vocatio æquè, ne dicam magis, necessaria est ad Sacerdotale officium, ad quod tamen ipsos non vocari indubitata signa demonstrant? Præterea Deus vult omnes ad pœniten-

tiam converti, nolens aliquos perire, 2. Petri cap. 3. v. 9. ad Sacerdotium verò non omnes vocat, sed ex omnibus paucissimos eligit: atqui vera pœnitentia non agitur, nisi crimen deferatur: non deferent autem propter innatam infirmitatem, nisi à seculo recedant: ergo quod firmis est & liberum & meri consilii, ipsis utpote infirmis evasit remedium necessarium. Denique non Spiritus Dei, sed cupiditas & duritia cordis animum à disciplinâ regulari torquet ad Dignitates Ecclesiasticas; si enim punguntur pœnitentiæ aculeis, ut oportet, indignos se sacris Ordinibus pronuntiabunt, nec acquiescent se ad eos promoveri, sed secessum sponte petent recogitaturi annos suos in amaritudine animæ suæ.

4°. Qui præclara naturæ munera in injustitia detinuerunt, ac insuper baptismum, fortè etiam sacrum Ordinem, sæpius contaminarunt, Deo exosi, prævaricationem prævaricationi addentes, magnâ & longâ indigent Confessarii curâ. namque 1°. placandus est Deus lacrymis, jejuniis, & aliis pœnitentiæ exercitationibus: 2°. evellendi vitiosi habitus: 3°. inserendæ ac fovendæ virtutes, donec altis defixæ radicibus nullâ vi labefactari queant, induanturque bonorum operum fructibus: 4°. mundandum cor ab omni terreno affectu, ut pœnitens (si ad sacrum Ordinem promoveatur) non sua, sed quæ Jesu Christi solummodò quærat.

His conditionibus Urbanus II. suprà laudatus facultatem concedit Episcopo dispensandi cum ejusmodi lapsis. Cùm autem juxta hodiernam disciplinam ista facultas ad Confessarios delata sit, nec recurratur ad Episcopum pro criminibus occultis, Confessarius, ut sit fidelis dispensator, præ oculis habeat verba summi Pontificis tan-

quam sibi dicta, & ideo hîc repetenda: *Tuæ providentiæ discretionique committimus, utrùm eorum aliqui qui tamen infamiæ notis non fuerunt aspersi, necessitate Ecclesiæ urgente*, ET IPSORUM SANCTA CONVERSATIONE PROMERENTE, *in suis gradibus recuperari debeant. Hoc autem secundùm indulgentiam dico.* Porrò ad accuratam hancce approbationem aliquot menses, qui fortè sufficerent ad impertiendam absolutionem, satis non sunt, nec etiam unus annus ad sacri Ordinis promotionem; quia ex sancto Thomâ suprà laudato, Sacramentum pœnitentiæ pro infirmis est institutum; Sacramentum verò Ordinis, utpote perfectionem conferens, illi tantùm ministrari debet, *qui secundùm omnem suum habitum factus sit Deiformissimus, & Deo simillimus.*

Confessarius igitur pœnitentem reum sæpiùs violati Baptismi, & quod pejus est, Ordinis sacri non eo ipso judicabit promereri altiorem Ordinem, quo ab aliquot mensibus refrenavit libidines, & ab omni peccato lethali se continuit, nisi insuper eum probaverit expurgatum à terrenis affectibus, ferventem spiritu, & exhibentem membra servire justitiæ in sanctificationem, ut loquitur Apost. Rom. 6. Absit enim ut in templo Dei collocet idolum, quod nec bene nec malè faciat; cùm ex iis, qui pereunt in Clero, longè plures damnentur peccatis omissionis quàm peccatis commissionis. Ordo quippe ex sæpiùs dictis non est ad salutem propriam suscipientis, sicut Sacramentum pœnitentiæ; sed est institutus ad salutem aliorum procurandam: figuratur per talentum, quod dominus Matth. 25. servis suis distribuit, ut in illo negotientur, & cum usuris reddant; alioquin experturi judicium servi inutilis, qui ideo ejectus est in tenebras exteriores, quòd acceptum talentum, in-

tegrum quidem, sed sine lucro retulerit.

Quem autem perfectionis gradum Ecclesia seu potiùs Christus exigat ab initiandis, exposuimus, tum primâ parte cap. 5. ubi de singulis Ordinibus, eorumque officiis; tum maximè secundâ c. 8. quod est de charismatibus Hierarchicis, parag. 2. hîc consulendo.

Caput IV.

De cœlibatu statui Clericorum annexo.

De voto generatim spectato differuimus Tractatu de Religione tomo quarto, ubi adversùs Pseudoreformatos demonstravimus votum esse actum honestum ac laudabilem. Hîc circa legem perpetuæ continentiæ statui Clericorum annexam speciatim inquirendum: 1°. an sit contraria juri naturali, vel divino: 2°. an sit à Christo sancita: 3°. an semper in Ecclesiâ viguerit: 4°. an ad omnes Clericos, etiam inferiores, se extendat: 5°. an expediat, sitque Ministris Ecclesiæ consentanea. Itaque

Q. 1°. *Lex perpetuæ continentiæ est-ne contraria juri naturali aut divino?*

Affirmavit Wiclefus, referente Thomâ Valdense tomo 2. de Sacramentis cap. 128. & 129. & tom. 3. de Sacramentalibus c. 66. & 67. Eum secuti sunt Lutherus l. de abrogandâ Missâ, & ejus asseclæ, ac præsertim Magdeburgenses centuriâ 11. cap. 7. ubi dicunt hanc esse hæresim maximè pestiferam omnium quæ unquam Christianum regnum perturbarunt: Calvinus quoque lib. 4. institut. c. 12. parag. 23. Hujusce erroris fundamenta jecerat Jovinianus quarto seculo, qui docuit virginitatem non præstare matrimonio; unde quædam Sanctimonia-

les nupſerunt, ut refert S. Auguſt. lib. de hæreſibus cap. 82. Adversùs autem ejuſmodi errorem,

R. Cum omnibus Catholicis: Lex perpetuæ continentiæ non adverſatur juri naturali, aut divino.

Probatur 1°. ex Scripturâ 1. Cor. 7. ait Apoſtolus v. 7. *Volo enim vos omnes eſſe ſicut meipſum*, hoc eſt, cœlibem. Verſu 8. *Dico autem non nuptis & viduis, bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego.* Et v. 25. *De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do tanquam miſericordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis:* atqui Apoſtolus conſilium non dedit adversùs jus naturale aut divinum: ergo virginitas ſeu cœlibatus non adverſatur juri naturali & divino his verbis expreſſo ut contendunt Adverſarii, *creſcite & multiplicamini*, Gen. 1. hæc quippe verba enuntiata ſunt propter genus humanum univerſim ſpectatum, quod generatione erat propagandum, vimque habent præcepti duntaxat, ubi ſine conjugio, genus humanum deficeret, ut in mundi exordio, & tempore diluvium proximè ſequente; alioquin Beata Virgo, S. Joſeph, S. Joannes Baptiſta, ac plures alii, quin & ipſe Chriſtus Dominus adversùs ejuſmodi præceptum deliquiſſent.

Nec dicas, Apoſtolum laudato capite nullam de cœlibatu legem condere, ſed conſilium ſolummodo dare, utpote qui nullum hac de re præceptum à Domino accepiſſet. Neque enim Eccleſia cogit quenquam ad amplectendum ſtatum, cui cœlibatus annexus ſit. Sed ſicut idem Apoſtolus 1. Timoth. 5. v. 12. ſcribit mulieres aſtringi continentiæ voto, quod liberè emiſerunt, eaſque eſſe damnationi obnoxias, ſi illud violaverint; ita Eccleſia eos, qui liberè ſtatum Clericalem amplexi, perpetuam continentiam

profitentur, cogit in proposito manere, nuptiasque ipsis interdicit. Unde non aliter Ministros suos ad servandam continentiam astringit, quàm herus, qui conjugatos in familiam suam non admittit, vultque domesticos suos omnes esse cœlibes.

Probatur 2°. ex traditione Ecclesiæ, quæ hucusque à tempore Apostolorum Ministros, saltem majores non admisit, nisi perpetuam continentiam profiterentur, ut ex sequentibus responsionibus patebit: atqui Ecclesia est fidelis custos divinorum mandatorum, nec potest quidquam iis contrarium instituere. Ergo.

Dices: Apostolus citato capite 7. 1. ad Cor. v. 2. præcipit ut *propter fornicationem, .. unusquisque suam uxorem habeat.* Et 1. Timoth. 3. vult eligi Episcopum seu Presbyterum unius uxoris virum, suæ domui bene præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate: ergo lex cœlibatûs pugnat contra legem divinam.

Nego consequentiam, quam Lutherus & alii Novatores immeritò eruunt ex antecedente; namque 1°. Apostolus 1. Cor. 7. alloquitur, interprete S. Hieronymo, conjugatos, quos vult in vocatione sua permanere, nec fraudare se invicem, nisi fortè ex consensu, ut vacent orationi. Sed detur quòd de innuptis agat, certum est nuptias ipsis non præcipere, sed solùm permittere; aliàs sibi ipsi repugnaret, utpote qui v. 8. & sequentibus, cœlibem vitam consulat. 2°. epistolæ 1. ad Tim. cap. 3. mens Apostoli non est, ut à Sacerdotio rejiciantur cœlibes, aut qui duxerunt uxores steriles, sed solùm bigami. Audiatur S. Chrysostomus prologo in primam epistolam ad Timotheum, in quo sic habet, *quod si dixerat:* filios habentem subditos, & unius uxoris virum; *non idcirco ait, quasi neces-*

ſarium ſit & uxorem habere, & filios. Ceterum, ſi quando contigerit ex ſeculi hominibus aliquem ad ejuſmod: Ordinem provehi, talem eſſe præcipit, qui & domui præeſſe, & filiis, & omnibus reliquis ſciret; nam qui, cùm ſecularis eſſet, in eis inutilis repertus, quæ ad hanc rem familiarem neceſſariò pertinent, quo pacto illi cura Eccleſiæ regimenque permittitur?

Inſtabis: conſtat ex cap. 9. primæ ad Corinthios, omnes Apoſtolos fuiſſe conjugatos, uxoreſque ſuas exemplo Moyſis ſecum circunduxiſſe; *Nunquid*, inquit Apoſtolus, *non habemus poteſtatem mulierem ſororem circunducendi, ſicut & ceteri Apoſtoli.* Ergo.

Nego antecedens; per mulierem enim ſororem Tertullianus lib. de monogamia capite 8. S. Hieronymus lib. 1. adversùs Jovinianum, & alii interpretes in hunc locum, intelligunt mulieres religioſas, quæ ſequebantur Apoſtolos, iiſque miniſtrabant ſicut & Chriſto Domino, dum in terris ageret. Enimverò una eſt Sanctorum Patrum ſententia, Apoſtolos à Chriſto vocatos dimiſiſſe uxores, ſi priùs habuerant; colligiturque ex Matthæi 19. ubi Chriſtus Petro pro ſe & condiſcipulis interroganti, quæ foret eorum merces, qui omnibus dimiſſis eum fuerant ſecuti, reſpondet: *Vos, qui ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim .... & omnis, qui reliquerit domum ... aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet.*

Dixi, *ſi uxores prius habuerant*, communis enim eſt ſententia, omnes Apoſtolos præter Beatum Petrum (quem habuiſſe ſocrum refert Matthæus capite 9.) vocatos fuiſſe cœlibes. Nec veriſimile eſt, quod ſcribit S. Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatum, S. Paulum ante vocationem nuptias contraxiſſe, cùm S. Lucas Act. 7. v. 55. narret eum fuiſſe adoleſcentem, quando paſſus eſt

Stephanus,& anno proximè sequenti à Christo vocatus fuerit. Sed quidquid sit, idem Sanctus Clemens citato loco asserit, eum post vocationem non adhæsisse uxori; quemadmodum ipsemet Apostolus testatur 1. Cor. 7. ubi optat Corinthios suo exemplo cœlibem vitam ducere; *volo autem*, inquit, *omnes vos esse sicut meipsum.*

Instabis iterum: Heb. 13. v. 4. præcipit Apostolus, ut nuptiæ in omnibus sive Laïcis, sive Clericis honorentur: ait enim, *honorabile connubium in omnibus:* ergo Ecclesia Romana contra præceptum Apostoli damnat Clericorum ac Monachorum nuptias.

Nego antecedens, & consequentiam: Apostolus enim eo loci per vocem, *omnibus*, non denotat personas, sed res ipsas, adeo ut sensus sit, secundùm S. Chrysostomum & alios Interpretes, in omni re conjugali servetur honestas & decentia, nec thorus conjugalis ullâ maculâ contaminetur; quia *fornicatores*, ut subjicit Apostolus, *& adulteros judicabit Deus.*

Q. 2°. *Cœlibatus est-ne jure divino annexus statui Clericorum?*

Affirmant nonnulli è Catholicis, ut Turrianus, sed contra communem Theologorum sententiam, juxta quam

R. Cœlibatus jure divino non est annexus Clericorum statui, sed solùm jure Apostolico, seu Ecclesiastico.

Prima pars, quæ est de jure divino, probatur 1°. argumento negativo; quia neque ex Scriptura, neque ex Traditione jus illud colligitur. 2°. positivè; quia quæ sunt juris divini, ea sunt fixa & immutabilia, nec iis Ecclesia unquam derogat: atqui Ecclesia aliquando immutavit cœlibatûs disciplinam: Ergo.

Minor probatur.

Concilium Ancyranum anno 314. can. 9. permittit Diaconis, qui continere noluerint, uxores ducere. Verba ejus sunt: *Diaconi quicunque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt velle se conjugio copulari: quia sic manere non possunt; hi si postmodum uxores duxerint, in ministerio maneant, propterea quòd eis Episcopus licentiam dederit. Quicunque sanè tacuerint, & susceperint manûs impositionem, professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debent.*

Socrates lib. 1. Historiæ cap. 21. & Sozomenus lib. 1. cap. 23. referunt, Paphnutium in Concilio Nicæno primo generali obstitisse Patribus, qui novam legem cœlibatûs Diaconis, Presbyteris, & Episcopis imponere volebant; obtinuisseque, ut juxta veterem Ecclesiæ Traditionem, post ordinationem uxores non ducerent; sed liberum eis esset iis uti, quas ante legitimè duxerant. Baronius quidem, Bellarminus, Arcudius & nonnulli recentiores hancce historiam rejiciunt uti fictitiam: alii contrà ut veram admittunt. Ut ut sit, certum videtur, saltem ætate Socratis & Sozomeni, hoc est, quinto ineunte seculo, persuasum non fuisse cœlibatûs legem esse divinam.

S. Dionysius, qui Corinthiorum Ecclesiam regebat secundo seculo, monet Pynitum Episcopum, ne grave onus castitatis fratrum cervicibus tanquam necessarium imponat: sed ejus, quæ inest hominibus, infirmitatis rationem habeat. Ejus epistolam refert Eusebius lib. 4. Historiæ cap 26.

S. Epiphanius hæresi 59. sic habet: *Qui adhuc in matrimonio degit, ac liberis dat operam, tametsi sit unius uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi, aut Hypodiaconi Ordinem Ecclesia suscipit, sed eum duntaxat, qui ab unius uxo-*

ris consuetudine se se continuerit, aut eâ sit orbatus; quod in illis locis præcipuè fit, ubi Ecclesiastici canones accuratè servantur. At dices mihi, in quibusdam locis adhuc liberos gignere Presbyteros, & Diaconos, & Hypodiaconos: at hoc non est juxtà canonem, sed juxtà hominum mentem, quæ per tempus elanguit, vel ob nimiam populi multitudinem. Ergo juxtà sanctum Doctorem lex cœlibatûs non ubique obtinebat ipsius ætate, hoc est, quarto seculo, nec reprehendit tanquam abusum & corruptelam, quòd sacri Ministri filios procrearent; sed hâc ratione excusat, quòd ad nimiam populi multitudinem regendam cœlibes Ministri sat magno numero facilè non reperirentur. Synodus Quinisexta, in quâ adfuerunt ducenti & ampliùs Episcopi Orientales anno 692. can. 13. usum nuptiarum interdicit Episcopis; sed permittit Presbyteris, & Diaconis, ita tamen ut si post ordinationem uxores eorum decedant, novum matrimonium contrahere nequeant. Huic canoni Græci deinceps adhæsêre, licèt deroget Concilio Ancyrano supra laudato, & veteri eorum disciplinæ, ut ampliùs patebit ex dicendis in confirmationem secundæ partis nostræ responsionis. Ecclesia tamen Latina non existimavit hodiernum Græcorum usum repugnare legi Divinæ, cùm eos in suam communionem semel & iterum admiserit, nempe in Concilio Lugdunensi secundo, & Florentino, nullâ lite motâ circa cœlibatûs legem. Ergo extra controversiam esse debet, cœlibatum jure divino non esse annexum statui Clericorum.

Dices: Apostolus Tit. 1. præcipit, ut Episcopus aut Presbyter non eligatur, nisi sit continens: ergo.

Distinguo antecedens, præcipit nòvam legem sanciens uti pastor Ecclesiæ, Concedo; præci-

pit tanquam Christi præco, & divinam legem promulgans, Nego antecedens. Apostoli itaque fuerunt tum præcones Verbi Dei; docentes quæ Christus ipsis mandaverat: tum legislatores, ea statuendo, quæ conferrent ad optimum Ecclesiæ regimen. *Cetera*, inquit Apostolus 1. Cor 11. *Cùm venero disponam*. Porrò quæ prædicarunt Apostoli tanquam à Christo sibi tradita, ea sunt juris divini, & immutabilia: quæ autem à se instituta tradiderunt, sunt juris humani ac Ecclesiastici; & quamvis ab Ecclesia religiosiùs serventur, quam sequentium Pastorum instituta, absolutè tamen mutari possunt. Cùm ergo Ecclesia sæpiùs dispensaverit circa legem cœlibatûs, toleretque eam non servari à Presbyteris Græcis, sequitur hujusmodi disciplinam non esse à Christo institutam, sed ab ipsomet Apostolo.

Secunda pars, nempe legem perpetuæ continentiæ jure Apostolico seu Ecclesiastico statui Clericorum esse annexam, probatur; quia quod semper observatum fuit in Ecclesiâ, nec ab ullo Concilio legitur institutum, id censetur Apostolicæ Traditionis: atqui lex perpetuæ continentiæ semper fuit statui Clericorum annexa, nec legitur in aliquo Concilio instituta: ergo est Apostolicæ Traditionis.

Major est sancti Augustini, & ab omnibus admittitur.

Minor probatur:

Ac 1°. quidem quòd cœlibatûs disciplina sit ab Apostolis instituta, testantur S. Pauli Epistolæ. Nam citato cap. 1. ad Titum ait: *Oportet ... Episcopum sine crimine esse... sanctum: continentem:* atqui esse continentem idem est, ac sine uxore vivere, 1. Cor. 7. *Si non se continent, nubant*, 2. Timoth. 2. *Labora sicut bonus miles Christi Jesu: nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, ut*

ei placeat, cui se probavit, id est, ut totus illi vacet ac placeat, cui se militem addixit: atqui ex eodem Apostolo 1. Cor. 7. v. 33. *qui cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.* Ergo à tempore Apostolorum Ministri Ecclesiæ abstinuerunt à nuptiis.

2°. Quòd ejusmodi disciplina deinceps fuerit observata, tum in Ecclesia Græca, saltem ad octavum seculum; tum in Latina ad nostram usque ætatem, plura suppetunt testimonia.

Pro Ecclesiâ Græcâ testes sunt,

Canon 27. Apostolorum, qui permittit solis Clericis inferioribus uti uxoribus ante ordinationem acceptis.

Origenes auctor secundi & tertii seculi, homiliâ 23. in lib. Num. sic habet: *Certum est, quia impeditur sacrificium indesinens iis, qui conjugalibus necessitatibus serviunt: unde videtur mihi, quòd illius solius est offerre sacrificium, qui indesinenti & perpetuæ se devoverit castitati.*

Eusebius lib. 1. Demonstrationis Evangelicæ cap. 9. *Verumtamen*, inquit, *eos qui sacrati sint, atque in Dei ministerio cultuque occupati, continere deinceps seipsos à commercio uxoris decet.*

Jam appellavimus Concilium Ancyranum, S. Epiphanium, & S. Chrysostomum.

Sanctus Hieronymus, qui inter Græcos diu versatus est, lib. adversùs Vigilantium sic scribit: *Quid facient Orientis Ecclesiæ? quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes; aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt?*

Pro Ecclesia Latina testimonium reddunt,

Concilium Eliberitanum an. 305. can. 33. in quo sic statuitur: *Placuit in totum prohiberi, Episcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis abstinere se à conjugibus, & non generare filios.*

Patres Concilii Carthaginensis secundi anno 390. canone 2. asserunt cœlibatûs disciplinam ab Apostolis esse traditam, & in Ecclesia semper observatam: *Omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab uxoribus abstineant, ut quod Apostoli docuerunt, & observavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* En locupletissimum testimonium, nec aliud quærere necesse est ut nobis constet legem cœlibatûs, de qua sermo est, ab Apostolis manasse ad omnes Ecclesias, eosque hallucinari, qui hujusce disciplinæ auctorem faciunt Siricium summum Pontificem, in epistola ad Himerium Tarraconensem, data anno 395. in qua perstringit Sacerdotes, qui ex uxoribus ante ordinationem ductis filios suscipiebant; aitque voluisse Christum, ut Ecclesia sua castitatis splendore radiaret: *Quarum sanctionum*, inquit, *Sacerdotes omnes atque Levitæ insolubili lege astringimus, ut à die ordinationis nostræ sobrietati & pudicitiæ & corda nostra mancipemus & corpora.* Non igitur novam legem condit summus Pontifex; sed antiquam, quam ad Christum refert, vindicat. Indulget tamen Sacerdotibus, qui legis ignorantiam prætexebant, conceditque ut in suo gradu maneant; sed in futurum prospiciens sic pergit: *quia exempla præsentia cavere nos præmonent in futurum, si quilibet Episcopus, Presbyter, atque Diaconus deinceps talis fuerit inventus, jam sibi omnis indulgentiæ per nos aditum intelligat obseratum; quia ferro necesse est exscindantur vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.*

Innocentius I. epist. 2. ad Victricium Rothomagensem Episcopum, & 3. ad Exuperium Tolosanum, decretum Siricii iisdem ferè verbis repetit ac confirmat.

Sanctus Leo epist. 84. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum sic scribit: *nec Subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, ut & qui habent, sint tanquam non habentes; & qui non habent, permaneant singulares & innupti.* Et epist. 92. ad Rusticum Narbonensem, permittit Lectoribus uxores ducere, & filios procreare: de majoribus verò Clericis sic habet: *Cùm ad prædictos* (Ordinis) *pervenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Unde ut de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores & quasi non habeant, sic habere; quò & salva sit charitas conjugiorum, & cessent opera nuptiarum.* Hîc non jubet sanctus Pontifex, ut qui ex Ministris sacris uxores habent, eas è domo sua ejiciant; sed vult ut eas tanquam sorores retineant, quò salva sit charitas conjugiorum, & cessent opera nuptiarum. Eo sensu Cardinalis Humbertus libro contra Nicetam interpretatus est canonem sextum Apostolorum, prohibentem, ne Episcopus aut Presbyter uxorem propriam obtentu Religionis abjiciat; debet enim eam alere, & ei in omnibus providere. Sic de Episcopo conjugato statuit Concilium Turonense secundum can. 8. Verùm ad vitandum incontinentiæ vel saltem suspicionis periculum, Synodus Quinisexta can. 48. præcepit, ut Episcopi uxor in Monasterio degeret, ibique viri sui providentiâ frueretur. Quam disciplinam Ecclesia Latina à pluribus seculis observat.

Mitto Concilia quamplurima, quæ deinceps celebrata sunt in Italia, Gallia, Hispania, & Germania, in quibus lex perpetuæ continentiæ indivulsa asseritur à statu Clericorum.

Frustrà congerunt Novatores exempla Sacerdotum, qui variis in locis & diversis temporibus uxores ante ordinationem ductas retinue-

runt, aliquando etiam probantibus Conciliis, & filios susceperunt; ex dictis enim constat eas retinuisse ut sorores, ut salva esset charitas conjugiorum. Quòd si plures ulteriùs progressi legem continentiæ violaverint, malè inde colligitur nullam extitisse. An quia plures Catholici legem jejunii Quadragesimalis non observant, negare liceret ejusmodi jejunii legem?

Q. 3°. *Lex continentiæ extenditur-ne ad omnes Clericos?*

R. 1°. Varia fuit Ecclesiæ disciplina circa Subdiaconos. Concilium enim Eliberatinum suprà laudatum, Turonense secundum anno 461. & Agathense anno 506. præcipiunt Subdiaconos manere cœlibes. Sanctus Leo primus ex summis Pontificibus Subdiaconis continentiæ jugum imposuit epistolâ suprà laudatâ; nam Siricius & Innocentius I. locis suprà citatis Subdiaconos non appellant. Sanctus Gregorius sexto exeunte seculo, legem, quâ prædecessor ejus Pelagius II. Subdiaconos Siciliæ ab uxoribus separaverat, duriorem existimans, lib. 1. epist. 24. sic eam temperaverit, ut nullus deinceps ad Subdiaconatum promoveretur, nisi perpetuam continentiam professus; sed indulsit, ut qui conjugio copulati fuerant, cum uxoribus remanerent, & filios procrearent. Verùm decretum sancti Gregorii non videtur fuisse adeo firmum; nam Concilium Romanum sub Gregorio II. anno 721. & aliud sub Zacharia anno 742. & compilatio ejusdem summi Pontificis, quam ad Gallos misit anno 744. Subdiaconos non astringunt lege continentiæ, quæ tandem undecimo seculo ubique obtinuit in Ecclesia Latina respectu Subdiaconorum post Decretum Urbani II. in Concilio Claromontano.

R. 2°. Non una etiam fuit Ecclesiæ disciplina

circa inferiores Clericos; de iis enim sic habet Concilium Carthaginense V. anno 398. can. 3. *Placuit ..... ceteros ..... Clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiæ consuetudinem observari debere.* Concilium Chalcedonense generale anno 451. can. 14. *quoniam*, inquit, *ex nonnullis Provinciis concessum est Lectoribus & Cantoribus uxores ducere, decrevit sancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius uxorem.* Concilium tamen Eliberitanum, Carthaginense tertium anno 397. & Benedictus VIII. in Concilio Ticinensi anno 1020. omnes Clericos, etiam inferiores, eâdem continentiæ lege astringunt: *Si Sacerdotes legis Mosaïcæ*, inquit Benedictus, *ad tempus abstinebant, qui ad tempus templo deserviebant, cur Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & omnibus qui sunt in Clero jugiter non est abstinendum. quibus juge & verum est sacrificium?* Juxtà autem hodiernam Ecclesiæ disciplinam, quæ ab Alexandro III. invecta est duodecimo seculo, omnes Clerici minores qui matrimonium contrahunt, removentur ab Officio, privantur Beneficio, si quod habuerant, & inhabiles sunt ad aliud obtinendum. Sic enim habet laudatus Pontifex, cap. *Sane*, tit. *de Clericis conjugatis. Provideas attentiùs, ne deinceps Clericus conjugatus ad Ecclesiastica Beneficia, vel sacros Ordines aut administrationes Ecclesiasticas admittatur.* Et cap. *Quod à te*, de minoribus Clericis, eodem titulo, *id volumus te tenere, quòd cùm simul voluptatibus & carnalibus desideriis, ac divinis & Ecclesiasticis obsequiis vacare non valeant, ob immunditiam suam Ecclesiasticis Sacramentis indigni tractandis, Ecclesiasticis procul dubio Beneficiis sunt privandi.* Idem decretum confirmavit Innocentius III. c. *Diversis*, eodem titulo.

Clerici tamen conjugati non carent privilegio fori, ex Bonifacio VIII. c. *Clerici*, tit. *de Clericis conjugatis*, in 6°. modo tonsuram & habitum Clericalem deferant. Decreto Bonifacii adhæsit Concilium Tridentinum illudque confirmavit seff. 23. c. 6. de reform. *In Clericis conjugatis*, inquit, *servetur Constitutio Bonifacii VIII. modò alicujus Ecclesiæ servitio vel ministerio ab Episcopo deputati eidem Ecclesiæ serviant, vel ministrent, & Clericali habitu & tonsurâ utantur.* Ministerium autem illud non est circa altare, à quo removentur etiam Subdiaconi & Diaconi conjugati: sed circa templi custodiam, ejus superlectilem, vel etiam Psalmodiam, ad quam Concilium Bituricense anno 1031. remittit Subdiaconos conjugatos: *Supradicti*, inquit, *in choro tantùm intrent ad legendum & cantandum; ad altaris verò ministerium nullatenus accedant.* Verum observat Fevretus tractatu de abusu, Decretum Bonifacii & Conc. Trid. in Galliis non esse receptum.

Q. 4°. *Clerici majores contrahunt-ne validè matrimonium?*

R. A seculo undecimo non contrahunt validè.

Probatur ex Concilio generali Lateranensi primo sub Calixto II. anno 1123. quod sic statuit can. 21. *Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & Monachis, concubinas habere, seu matrimonia contrahere, penitus interdicimus, contractaque matrimonia ab hujusmodi personis disjungi.*

Decretum illud confirmarunt 1°. Eugenius III. in Concilio Remensi anno 1148. can. 7. Alexander III. in Concilio generali Lateranensi tertio can. 6. anno 1176. & Conc. Trid. seff. 24. can. 9. adversus Lutheranos & Calvinistas: *Si quis dixerit*, inquit, *Clericos in sacris Ordinibus constitutos... posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege Ecclesiasticâ... anathema sit.*

Dixi *à seculo undecimo*; quia anterioribus seculis majores Clerici incontinentes solummodo rejiciebantur ab Officio, quemadmodum nunc Clerici minores; nec nullus extat canon, quo eorum matrimonia post ordinationem contracta declarentur irrita & dissolvenda tanquam merus concubinatus. Quin Concilium Neocæsariense expressè distinguit inter fornicationem & adulterium, & nuptias sic contractas: *Presbyter*, inquit cap. 1. *si uxorem acceperit, ab Ordine deponatur: si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, ampliùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi*

Q. 5°. *Lex continentiæ fuit-ne consentaneè imposita sacris Ministris?*

R. Affirmativè; quia consentaneum est ea prohibere Ecclesiæ Ministris, quæ impediunt sacra illorum munera: atqui tale est conjugium: Ergo.

Major est certa, nec ab ipsis Novatoribus negari potest.

Minor probatur; quia ad officium Ministrorum Ecclesiæ quatuor pertinent. 1°. sacrificium offerre, & altari ministrare. 2°. orationi ac contemplationi vacare. 3° Fideles à vitiis purgare & ad pietatem informare. 4°. curam pauperum gerere: atqui omnibus hisce functionibus maximo impedimento sunt nuptiæ.

Ac 1°. quidem opera nuptiarum impediunt munditiam ac puritatem in iis requisitam, qui accedunt ad altare, quamvis enim per se licita sint, exerceri tamen nequeunt sine pollutione quadam, & turpitudine, quæ mentem inquinat. Achimelech 1. Reg. cap. 21. noluit dare panes propositionis comedendos Davidi & ejus militibus, nisi priùs certior factus fuisset eos ab uxoribus aliquandiu abstinuisse. Ex quo de-

ducit S. Hieronymus in cap. 1. ad Titum, perpetuam requiri in Sacerdotibus continentiam, qui corpus Christi, quod illis panibus significabatur, quotidie conficiunt, edunt, aliisque tradunt. Ex lib. 1. Paralip. c. 24. & Luc 1. colligitur sacerdotes veteris testamenti per vices suas ministrare solitos, à domo & uxore abfuisse toro eo tempore, quo ministrabant in Tabernaculo. Unde Innocentius I. epist. 3. ad Exuperium concludit in hæc verba: *quantò magis hi Sacerdotes & Levitæ* (novæ legis) *pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, quâ vel à sacrificiis divinis, vel à baptismatis officio vacent.*

2°. Opera carnis aciem mentis hebetant, animam perturbant, deprimunt, & quodammodo carnalem reddunt; cùm tamen oratio, quæ jugis debet esse in sacris Ministris, requirat animum purgatum, tranquillum, erectum & ab infimis suspensum: ac Propterea Apostolus 1. Cor. 7. hortatur Fideles conjugatos, ut ex consensu ad tempus se separent ad vacandum orationi. Quod argumentum urget idem Innocentius citatâ epistolâ: *Si beatus Paulus*, inquit, *ad Corinthios scribit dicens*, abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi (*& hoc utique Laicis præcepit*) *multò magis Sacerdotes quibus & orande & sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere.*

3°. Qui vinculo conjugali constringitur, nec idoneus est, nec liber satis ad curam aliorum gerendam, sollicitus quippe est, inquit Apostolus 1. Cor. 7. quomodo placeat uxori, cogitat quæ mundi sunt, & necessariò implicat se negotiis secularibus, ut familiam suam constabiliat, filios in congruo statu collocet. His dis-

tentus & occupatus quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? An Pastor thesaurizabit filiis spiritualibus, qui ex S. Ambrosio lib. 1. Officiorum cap. 7. præferendi sunt carnalibus? Annon sua potiùs, quam Christi lucra quæret? Conc. Trid. sess. 25. cap. 1. de reformatione, interdicit omnibus Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos suos augere studeant: *Cùm*, inquit, & *Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiæ,* QUÆ DEI SUNT, *consanguineis donent .... imò quammaximè potest, eos sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, neptos, propinquosque carnis affectum,* UNDE MULTORUM MALORUM IN ECCLESIA SEMINARIUM EXTAT, *penitùs deponant.* Atqui humanus ille affectus in uxorem & filios, præterquamquod non videtur posse deponi, longè ardentior est & impotentior; cùm ejusmodi personæ spectentur ut una caro, ac proinde graviora ex eo orientur mala, & quodammodo ineluctabilia, putà inexplebilis lucri cupido ad comparanda, quæ necessaria sunt non solum ad victum & cultum filiorum, sed etiam ad congruam eorum fortunam. Cùm enim beneficium iis in hæreditatem relinquere non posset, necessarium ipsi videretur, partem, quæ ex bonis Ecclesiæ pauperibus competit, in rem familiarem absumere, & ita deserere curam pauperum, quæ tamen est quartum Pastoris officium.

Ergo virginitas seu perpetua continentia otiosa non est in Ministris Ecclesiæ, neque sterilis, sed operosa & fœcunda virtutibus, nisi fortè sint ex illis virginibus quas Scriptura meritò fatuas appellat, quòd eorum lampades, hoc est, virginitas, oleo misericordiæ, & charitatis igne caruerint. Quid enim dementius, juxta sanctum

sanctum Chrysostomum homiliâ 79. in Matth. quam post acerrimas pro castitate pugnas, post trophæa, quæ de naturæ rabie statuerunt, in levioribus succumbere, mammonæ servire, ambitione trahi, gulæ illecebris capi? *Qui sine uxore est*, inquit Apostolus 1. Cor. 7. *sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo*; puram animam corpori semper insidentem qua[illegible]leum aquæ, habere satagit, nihil carnalium vitiorum, nihil ex voluptate turbidum purissimo decori animæ admiscens, ex sancto Basilio de virgin. devitat conviviorum celebritates, ut gustum servet virginem; fugit salutationes, ubi teritur tempus, modestia solvitur, dum affectatur urbanitas, & in multiloquio copiosum subrepit peccatum, ait S. Ambrosius de virgin. Pudet in platea stare ac videri otiosum, confabulari ad officinam artificis, Christo dicente, *Ubi sum ego, illic & Minister meus erit*, Joan. 12. Atqui (Ambrosius ibid.) non est Christus circumforaneus; Christus enim operator est, in foro inane otium: Christus totus est in iis, quæ Patris ejus sunt: ergo & illic Minister ejus sit necesse est.

Objiciunt Pseudoreformati: lex illa est iniqua, quæ pluribus est ruinæ occasio: atqui lex cœlibatûs est pluribus ruinæ occasio: Ergo.

Minorem probant ex epistola S. Udalrici Episcopi Augustani anno 903. ad Nicolaum summum Pontificem in qua narrat S. Gregorium, qui uxores Sacerdotibus ademerat, in sua piscina sex millia capitum infantium suffocatorum reperiisse, quam cædem cùm intelligeret sanctus Pontifex ex occultis Clericorum fornicationibus natam esse continuò revocavit decretum, & peccatum suum dignis pœnitentiæ fructibus purgavit. Hanc historiam Magdebur-

genses centuriâ 6. cap. 7. & 10. maximè urgent adversùs legem cœlibatûs.

Distinguo maj. si sit occasio per se, Concedo: si sit per accidens, Nego majorem; nam ex Apostolo ad Rom. 7. occasione legis veteris, quæ fuit sancta & divina, peccatum, quod erat mortuum, revixit, & operatum est omnem concupiscentiam. *Peccatum*, inquit, *occasione acceptâ per mandatum seduxit me, & per illud occidit;* prædia, ut observat sanctus Augustinus, muris ac fossis non iniquè circundantur, quamvis prædones ejusmodi repagula transiliendo crura vel etiam cervices sibi perfringant.

Distinguo similiter minorem: est ruinæ occasio pluribus per accidens: illisque præsertim, qui temerè & sine continentiæ dono ad Ordines obrepunt tanquam fures, Concedo: per se, Nego minorem. Vide plura tractatu de Religione cap. 5. parag. 4.

Ad confirmationem: adversarios pudere deberet anilem fabulam objicere, quæ ab imperitis cum omnimoda falsi specie conficta est.

Namque 1°. ejusmodi historia neque in operibus sancti Udalrici legitur, neque ab ullo antiquo Scriptore refertur. 2°. ad quem Nicolaum scripta est epistola, de qua est sermo? an ad Nicolaum I. aut ad Nicolaum II? atqui Nicolaus I. jamdudum obierat, nempe anno 867. ex Onuphrio lib. de Romanis Pontificibus: Nicolaus verò II. creatus est Papa anno 1069. hoc est, centum circiter annis post obitum S. Udalrici. Hinc Magdeburgenses coguntur fingere absque ullâ auctoritate Udalricum II. 3°. Falsum est legem cœlibatûs latam fuisse à Sancto Gregorio; quin constat ex dictis temperasse rigorem Pelagii II. respectu Subdiaconorum Siciliæ. 4°. unde habent adversarii non Laïcos,

sed Clericos genuisse sex millia infantum à promulgatâ lege sancti Gregorii? 5°. Cùm lex sancti Gregorii spectaret solummodo Subdiaconos Siciliæ, juxta historiam, soli Subdiaconi Siciliæ supponuntur fuisse patres tot infantum. 6°. quomodo tot capita occultè deferri potuerunt ex Sicilia in piscinam Sancti Gregorii? an ex aëre sicut imber deciderunt? 7°. Qui tulit legem iniquam, falsam agit pœnitentiam, nisi eam revocet: atqui neque ex scriptis sancti Gregorii, neque ex ullo Scriptore Ecclesiastico adversarii probare possunt sanctum Gregorium revocasse legem cœlibatûs; quin suprà probavimus religiosiùs post ipsum fuisse observatam quoad Subdiaconos: ergo imperitè admodum conficta est illa fabula.

CAPUT V.

De ingenio Sacerdotali.

Q. 1°. QUid intelligitur nomine ingenii Sacerdotalis, Gallicè, esprit Ecclesiastique, ou Clerical?

R. Intelligitur vis divinitus insita, quâ quis incitatur ad functiones Ecclesiasticas, utpote sibi gratas ac jucundas. Dico, *functiones*, non verò Dignitates; ad has quippe ambitio & cupiditas plerumque movent, non autem ad earum functiones, nisi fortè honos & emolumentum temporale inde expectetur. At ingenium Sacerdotale ad ipsasmet functiones incitat, & ad eas expeditum solertemque efficit: sicut enim in animantibus deprehendimus certum naturæ ductum, quo aguntur singula ad fines suos, & ad opera suæ speciei consentanea; ita in hominibus cernuntur diversæ ingenii dotes,

quibus aptati sunt, & quodammodo nati, alii litteris, alii militiæ, alii mechanicis artibus; alii Sacerdotalibus functionibus.

Q. 2°. *Ingenium Sacerdotale est-ne absolutè necessarium promovendis ad gradus Ecclesiasticos?*

R. Affirmativè.

Probatur 1°. auctoritate Scripturæ tum veteris, tum novi Testamenti.

Ac 1°. quidem in veteri Testamento habemus luculentum testimonium N. 11. v. 16. & 17. ubi Dominus dixit ad Moysen: *Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sunt:* senes, inquam ego, non tam ætate, quàm prudentiâ & moribus, ut habetur Exodi 18. v. 21. his verbis: *Provide autem de omni plebe viros sapientes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam.* De iis autem viris tot virtutibus ornatis, sic pergit Deus ad Moysen citato cap. 11. *duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi.* Hìc offeruntur Deo viri ab omni plebe testimonium habentes, quòd ornati sint scientiâ, sapientiâ, ac pietate, & nihilominus nondum idonei sunt; etiam judicio Dei, qui præficiantur populo. Quid igitur ampliùs requiritur? spiritus principalis, ut dicitur Psalmo 50. *Spiritu principali confirma me*, hoc est, spiritu regali & imperatorio corrobora me. Diceres septuaginta illos viros tot dotibus instructos, tanquam limum in manibus Dei organis aptatum, qui tum demum evasit homo, cùm Deus inspiravit spiraculum vitæ, Genes. 2. Scientia quippe, sapientia, vitæ probitas, & animus ab omni avaritia alienus, erant in illis senibus dispositiones, ac veluti organa necessariò quidem præsupposita ad

regimen ritè exercendum; sed Magistratum non efficiebant, donec spiritus principalis accessisset: *auferam*, inquit, *de spiritu tuo, tradamque eis*, sicut ab una candela absque ejus detrimento lumen accipitur ad aliam accendendam, ut discant Clerici ad munia sua dignè obeunda, præter scientiam & sanctitatem, necessarium insuper spiritum Sacerdotalem, qui sit in eis idem, ac in suo Prælato, quamvis in diversa mensura.

2°. Necessitas ingenii Sacerdotalis magis elucet in novo testamento; videmus enim Joan. 20. Christum Apostolis eò ipso Spiritum suum communicasse, quò eos constituit novæ legis Ministros: *Sicut misit me Pater*, inquit, *& ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum-sanctum*. Operæpretium est attendere agendi rationem, & ordinem à Christo servatum. Missus fuerat, ut salvaretur mundus per ipsum, Joan. 3. in eundem finem mittit Apostolos. Grande opus, ad quod per triennium & ampliùs eos tanquam in suo Seminario instituerat, quæcunque audierat à Patre, nota eis fecerat, Joan. 15. à sordibus prioris vitæ eos mundaverat, *ibid.* sed eximia illa dona judicavit fuisse informanda spiritu Sacerdotali ac principali; quare in eos velut in materiam præparatam, & debitis organis instructam insufflavit dicens, *accipite spiritum-sanctum*: ut sicut primus homo spiraculo Dei factus est in animam viventem, posteris futurum vitæ principium; ita Apostoli Spiritu Christi afflati fierent in Spiritum sanctificantem; sanctificantem, inquam, non solùm ipsos, sed etiam ceteros, ad quos mittebantur. Ex quibus perspicuum est satis non esse Clericis, quòd in Seminario à vitiosis habitibus expurgati fuerint, laudabilibus habitibus imbuti, didicerintque ea om-

nia, quæ ad munia Sacerdotalia pertinent, nisi insuper ingenio Sacerdotali incitentur.

Probatur 2°. ratione; quia res verè non sunt quod videntur; si desit proprius spiritus; cur enim statua aut imago picta non est homo, quem effingit, nisi quia non informatur spiritu hominis? Esto perfectè exprimat exteriorem hominis faciem, lineamenta, colorem, situm, habitum; homo tamen non est, quia caret spiritu, quo constituitur homo. Quòd si ad supernaturalia & moralia transferatur oratio, quis in religione Christiana verus est Christianus? Audiendus est Apostolus Rom. 8 v. 14. *Quicunque*, inquit, *Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.* Hi, inquam ego, & non alii; ait enim citato capite v. 9. *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Habeat licèt exteriorem Christiani formam, seu figuram, cæremonias religiosè observet, cùm aliis adsit divinis Officiis, Sacramenta percipiat, nisi Spiritu Dei ducatur, non est filius Dei; qui non habet Spiritum Christi, hic non est ejus. Denique nulla ars, nullave conditio, quæ non ducatur suo speciali spiritu, suo ingenio, quo deficiente, omnes pessum ruunt. Suum est Mathematicis ingenium, aliud militibus, aliud Mercatoribus, sine quo temerè quis profiteretur ullam ex iis artibus, utpote qui foret ad eas prorsus ineptus; multa fortassis moveret, sed parum vel etiam nihil promoveret. Quæ cùm ita sint, quis in dubium revocabit speciale esse Ordinis Sacerdotalis ingenium, idque ita necessarium, ut sine eo verus Sacerdos non sit, sed Sacerdotis simulachrum; quamvis speciem Sacerdotis, putà habitum Clericalem, tonsuram, exteriorem quandam modestiam præ se ferat. Ergo sacris Ordinibus initiandus præter competentem scientiam, & morum integrita-

tem, quibus ornatus supponitur, diligentiùs perpendere debet, num ingenio Sacerdotali incitetur;alioquin characterem quidem Sacerdotalem recipiet: sed frustrà; quia actu ejus carebit, & ita eo modo non erit verus Sacerdos, quo suprà dicebat Apostolus Laïcum charactere baptismali insignitum, verè non esse Christianum, nisi habeat Spiritum Christi.

Q. 3°. *In quo præcisè consistit ingenium Sacerdotale?*

Alii aliter illud ita definiunt, ut ejus consectaria potiùs attingant, quàm naturam & essentiam, ex quâ fluunt ejus proprietates, quarum præcipuæ sunt, plurimi facere sacrum Ordinem; ejus insignia, putà habitum, tonsuram præferre omnibus seculi ornamentis; delectari sacris Officiis, in iisque lubenter versari, quæ tamen non sunt nisi consectaria ingenii Sacerdotalis. Quare omissis aliorum sententiis.

R. Ingenium Sacerdotale præcisè consistit in ardenti studio promovendi gloriam Dei, & salutem proximi.

Probatur 1°. quia ingenium cujusque artis & conditionis est flagrans studium consequendi finem, ad quem ars illa vel conditio est instituta. Sic ingenium mercatoris est flagrans studium & animi contentio, ut ejus taberna emptorum frequentiâ celebretur, magnumque faciat quæstum: militis, ut præclara edat facinora, atque ex prælio victor existat.

Atqui finis status Sacerdotalis est, ut nomen Dei sanctificetur; ut Clericus quos potest in ejus notitiam, amorem & obsequium inducat, in quibus salus proximi propriè consistit. *Sicut misit me Pater*, ait Christus ad discipulos Jo. 20. *& ego mitto vos.* Ad quid verò missus est? ut manifestaret nomen Patris hominibus, & sancti-

caret eos in veritate, Joan. 17 Hoc totum ejus opus, hoc unum sitiebat, hoc ardenti studio incitatus quæsivit cum sui defatigatione ovem, quæ perierat, pro ejus salute contumelias & crucem sustinuit confusione contemptâ, atque in eundem finem discipulos misit Vicarios sui amoris erga sponsam Ecclesiam, constituit, & proprii spiritûs participes fecit, *insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum-sanctum*, Joan. 20. ut scilicet eodem Spiritu, quo ipse, lucra sectarentur animarum. *Dei adjutores sumus*, inquiebat Apostolus 1. Cor. 3 *pro Christo legatione fungimur*, 2. Cor. 5. *adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi*, Col. 1. Quid verò deesse potest redemptioni tam copiosæ; actualis hominum conversio, sancta eorum conversatio, & in bonis operibus perseverantia usque in finem. Eò tendit character Sacerdotalis; est enim gratia gratis data, non accipientis, sed aliorum salutem spectans.

Ergo ingenium Sacerdotale præcisè & essentialiter consistit in ardenti studio promovendi gloriam Dei & salutem proximi. In hunc finem inauguratur Sacerdos; illuc tota ejus intentio collineet necesse est. Propterea, ne aliarum rerum cura animum ejus avocet, ab omnibus Reipublicæ oneribus eximitur: ipsi laborant agricolæ, putant & fodiunt vinitores, sudant artifices, adeo ut, nisi acri studio salutis eorum ardeat, gravis sit toti Reipublicæ, & omnium mortalium inanissimus.

Ergo in eo differt ingenium Sacerdotis ab ingenio Christiani Laïci, quò Laïcus sibi attendat; Sacerdos verò æquè de aliorum ac de sua salute timeat: ille bonis operibus merita sibi comparet, ut dignus habeatur regno cœlorum: iste exemplo Christi pro aliis etiam sanctificet seipsum, ut eos ad vitam æternam secum per-

ducat; pia quippe mater aulam convivii ægrè intraret eâ conditione, ut filius sibi charissimus foris ad januam remaneret. Magnum solatium est Laïco culpâ vacare, & mundum esse à sanguine eorum, qui pereunt: at Sacerdos aliena peccata deflet ut sua: *discedant à me qui consolantur & dicunt*, inquiebat S. Bernardus, *quòd oratio mea in sinu meo revertetur, dum is, pro quo emissa est, non convertitur. Non, inquam, recipio consolationem; ubi video fratris desolationem.* Denique Laïcus cavet, ne in Dei offensionem incurrat: Sacerdos verò etiam uritur, cùm videt legem Dei ab aliis indignè proculcari. Sic Apostolus Act. 17. dolorem continere non potuit videns idololatriæ deditam Atheniensem civitatem. Statuerat Jeremias non loqui in nomine Domini, eò quòd nihil proficeret, qui verbum Dei ipsi verteretur in opprobrium: sed in sententia permanere non potuit: *factus est in corde meo*, inquit cap. 20. *quasi ignis æstuans, claususque in ossibus meis: & defeci ferre non sustinens*: sicque foras erupit, spretis contumeliis & vinculis, quæ ipsum manebant; quia ex Apostolo 2. Tim. 2. in iis *verbum Dei non est alligatum*, in quibus viget ingenium Sacerdotale, quod essentialiter consistit in ardenti studio consequendi finem, ad quem status Sacerdotalis institutus est, ad promovendam scilicet gloriam Dei, & salutem proximi.

Probatur 2°. natura & essentia cujuslibet rei in omnium Philosophorum ac Theologorum sententiâ, est quid primum in illa re, & origo, ex qua fluunt omnes ejus proprietates; sic animal rationale est hominis essentia, quia nihil priùs in homine concipitur, & inde necessariò sequuntur omnia quæ sunt hominis propria: atqui ardens studium promovendæ gloriæ Dei &

salutis proximi, in quo reponimus ingenium Sacerdotale est quid primum in statu Clericali, & radix ceterorum, quæ in Sacerdote requiruntur: Ergo minoris sunt duæ partes.

Prima, quòd ardens ejusmodi studium sit quid primum in statu Clericali, patet ex ratione præcedenti, nempe finis est primum movens, prima omnium causa, quæ ceteras excitat & ponit in actu, soletque definiri *id cujus gratiâ omnia fiunt*. Sic v. g. lucrum captandum, aut victoria reportanda movet mercatorem aut militem ad omnia præstanda, illum, ut permagnam pecuniam conficiat; istum, ut victoriâ potiatur: Ergo, cùm ex dictis finis statûs Clericalis sit promovere gloriam Dei & salutem proximi, perspicuum est hujusce finis intentionem seu efficax desiderium esse quid primum ex requisitis in Sacerdote.

Secunda pars, scilicet ex ejusmodi ardentissimo desiderio tanquam ex fonte ubertimo feliciter emanare, quæ sunt optimi Sacerdotis propria, probatione non indiget, sed nudâ duntaxat expositione. Quid enim? si id curat imprimis Sacerdos, ut singula in domo Dei piè sanctèque administrentur, ut sacra ritè & cum decenti religiosoque cultu ad Fidelium acuendam pietatem peragantur, id sanè curat idcirco, quia coli maximè Deum atque honorari imprimis vehementissimè peroptat. Jam verò si nec labori, nec rei familiari parcit, sed totus est, ut eos, qui sibi commissi sunt, bene instituat; à vitiis omnibus deterreat, & ad omne virtutum genus prudenter & forti animo informet, nonne illud inde accidit, quòd unâ Dei gloriâ & proximi salute procurandâ moveatur? Et quoniam beatos omnes æternùm esse cupit, ideo gaudet magnoperè, cùm videt suos ad pietatem

concitari, & Sacramenta Ecclesiæ tanquam præstantissima animorum remedia sæpiùs ab ipso expetere : dolet verò ex animo , si quos è suis deprehendit languidos , & suæ salutis immemores ad omne bonum turpiter hebescere. Verbo dicam , qui Pastor ardentissimo divinæ gloriæ desiderio inflammabitur , eum continuò virtutes omnes , quæ dignissimi Sacerdotis propriæ sunt , necessariò comitabuntur.

Atque ita cùm Christus Petrum Ecclesiæ caput instituit , amorem unum ab illo flagitavit , *Diligis me plus his ?* Joan. 21. Non postulavit , utrum is esset , qui tanti muneris onus & labores infinitos strenuè sustineret , qui omnia , rem suam , seipsum in salutem aliorum libenter profunderet ; sciebat enim hæc omnia , etsi ardua maximè ac difficilia , in vero amore contineri. *Charitas Christi urget nos* , inquiebat Apostolus 2. Corinth. 5. *ut qui vivunt , jam non sibi vivant , sed ei , qui pro ipsis mortuus est.* Et ut paterno incitabatur affectu erga nos , quos in Christo genuerat , pergit capite 12. *Non quæro vestra , sed vos ; non enim debent filii thesaurizare parentibus , sed parentes filiis : ego autem libentissimè impendam , & superimpendar ipse pro animabus vestris.*

Quanta autem vis sit hujusce amoris , quis vel in ipsis animantibus quotidie non experitur ? Quantâ & quàm verè maternâ charitate gallina v. g. pullos nutrit & educat suos ! sui prorsus oblita , videtur non sibi , sed suis vivere ; quamvis admodum timida , objicit se periculo , ut periculum à pullis arceat ; quamvis naturâ vorax , defraudat ipsa se escâ , quâ suos saginet ; non deflectit ab illis oculos , cavet ne longiùs aberrent ; refovet frigentes ; penè immoritur studio comparandi ipsis commodiora. Quâ tandem ratione divina Providentia movet ejusmo-

di animal ad res tam arduas, ac ferè supra naturam positas tantâ sollicitudine præstandas? id ex ipso affectu & amore materno, quem visceribus indidit, proficiscitur; ex quo enim extinctus amor ille est, pullos Gallina deserit, nec eos ultra pati potest, si molesti sint, imò repellit à se longiùs ac malè mulctat interdum. Eodem sanè modo, eadem providentia in iis quæ suprà naturam sunt, solet agere; cùm non ambitus, nec cupiditas, sed ipsa sola Sacerdotem Pastoremve efficit, illum & divinæ gloriæ, & proximi salutis vehementissimo inflammat desiderio, quo incensus ea patitur & perficit, quæ solemus non sine stupore in bonis Pastoribus admirari, quæque iis videntur impossibilia, in quibus ardor ille non inest. Hinc patet Sacerdotis atque Ecclesiastici viri vim omnem & virtutem in illo, de quo loquimur, ardore penitus esse positam.

Q. 4°. *Quæ in initiando requiruntur dispositiones, ut ingenium Sacerdotale in sua inauguratione accipiat, acceptumque deinceps conservet?*

R. Quatuor omnino requiruntur, nimirum Dei vocatio, vitæ sanctitas, intentio pura, & oratio assidua.

Ac primò quidem Dei vocatio; ex ea quippe pendet tota gratiarum series cuique statui propria: *Unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic*, 1. Cor. 7. Quemadmodum ergo vocatus ad Sacerdotium non debet expectare à Domino ingenium militare; ita è converso vocatus ad militiam aut ad aliud officium seculare, frustrà speraverit ingenium Sacerdotale. Consule quæ in hanc rem fusè disputavimus suprà, ubi de vocatione.

2°. Vitæ sanctitas ac morum integritas præeat necesse est; qui enim sibi nequam, cui bonus

erit? una est Philosophorum sententia, eum non fore optimum Magistratum, qui vir bonus non fuerit; nec posse alios regere, qui seipsum adhuc regere nescit. Denique ingenium Sacerdotale ex dictis est charitatis omniumque virtutum exuberans in alios diffusio, ac quædam redundantia. Plenum ergo esse oportet, qui sic effundit; neque enim concha priùs effundit, quàm impleatur; nec fons manat in rivum, nec in lacum extenditur, donec suis satietur aquis. Hinc est illud Davidis Psalm. 61. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea & labiis exultationis laudabit os meum;* infundi nimirum priùs volens, & sic effundere; nec solùm infundi priùs, sed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oscitaret de inanitate: Verba sunt sancti Bernardi sermone 18. in Cant.

3°. Sit quoque in initiando intentio pura, hoc est, animus liber ab omni terreno affectu, vacuus ab omni gloriæ cupiditate, & omnis avaritiæ expers; alioquin fervorem spiritûs, in quo reponimus ingenium Sacerdotale, nunquam concipiet, nec concipere poterit. Quis enim ignorat frigus cupiditatis & ardorem charitatis esse duo contraria, quæ se invicem vel expellunt, si sint in intenso gradu; vel remittunt si in remisso: *Minus te amat, Domine, qui tecum aliquid amat, quod propter te non amat*, inquiebat olim S. Augustinus libri 10. Confessionum capite 13. Hinc est, quòd pauci admodum post ordinationem flagrent desiderio afferendi Deo gloriam suam, & proximi salutem parandi, quia plerique obsequium Deo & Ecclesiæ ita præstare proponunt, ut etiam conjuncta humana subsidia vel solatia reapse conquirant: *Multi*, inquit S. Bernardus ep. ad Henricum Senonensem cap. 7. *non tanta fiducia & alacritate currerent ad hono-*

res, si esse scirent & onera: graviùs profectò metuerent, nec tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum

4°. Proxima eaque necessaria dispositio, ut quis spiritu principali, seu qui Principem & Sacerdotem decet, in sua inauguratione confirmetur ac roboretur, est perseverans oratio: *Pater vester de cœlo*, ait Christus Luc. 11. *dabit spiritum bonum*, quibus verò? *petentibus se*: petentibus, inquam, non frigidè, aut quasi perfunctoriè; sed fervidè ac perseveranter, ut ipsemet Dominus ibidem exponit v. g. sic David vivificum illum spiritum petendo & pulsando obtinuit: *os meum aperui*, inquit Psalm. 118. *& attraxi Spiritum*: in quem locum sic scribit S. Augustinus, *aperuit os petendo, quærendo, pulsando, & sitiens hausit spiritum bonum, unde faceret, quod per seipsum facere non poterat.* Sic Discipuli jejunantes & orantes Paulum & Barnabam Episcopos consecrarunt, Act. 13. v. 31. sic vniversalis Ecclesia solemnia jejunia & supplicationes indicit, priusquam sacri conferantur Ordines.

Nec minus necessaria est frequens oratio, ut ingenium Sacerdotale in ordinatione semel acceptum semper vigeat; *ideo*, inquit S. Augustinus epist. 130. aliàs 121. *ab aliis curis atque negotiis quibus ipsum desiderium quodammodo tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipsos admonentes in id quod desideramus intendere; ne, quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & pœnitus extinguatur, nisi crebriùs inflammetur.* Notent Seminariorum alumni defervescere ac tandem extingui ardorem spiritûs; ubi intermittitur orationis studium; & aliorum periculo prudentiores evadant; plures quippe è Seminario dimissi, initio quidem fervent, quamdiu orationis studium, in quo exercitati

fuerant, in ipsis perseverat; sed postmodum frigescit oratio, exinde devotio, & quò rariùs ac tepidiùs mentem & manus ad Deum levant, eò acriùs hostes animæ impugnant, & certiùs vincunt: *Cùm levaret Moyses manus*, inquit S. Chrysostomus hom. de Moyse, *vincebat Israël; ubi autem submiserat, vincebat Amalech. Bellum Christianis indictum hoc exemplo monstratur, belli effectus orationis instantiâ aperitur. Orat enim Moyses, & vincit; cessat, & vincitur. Didicit Christianus unde vincat, & vincatur.*

CAPUT VI.

De impedimentis removentibus ab ordinatione.

IMpedimenta, quæ inhabiles reddunt homines ad Ordines suscipiendos vel exercendos, irregularitates vulgò appellantur; quia sunt quædam deviationes à regula, quæ conditiones & qualitates ordinandorum præscribit; irregularis quippe dicitur, qui ad regulam se non componit.

Circa irregularitatem autem 1°. exponemus quid sit, & quotuplex: 2°. Qui ejus effectus: 3°. Sigillatim differemus de singulis ejus speciebus: 4°. Quæremus quis in ea dispensare possit.

PARAGRAPHUS I.

De notione & divisione irregularitatis.

Q. 1°. QUid est irregularitas?

R. Est impedimentum canonicum quo vir baptizatus directè & primariò interdicitur susceptione Ordinum, & consequenter eorum usu.

Dicitur 1°. *impedimentum*, non verò pœna, ut distinguatur à censura, quæ, ut supponit culpam, semper est pœna: irregularitas verò ali-

quando contrahitur ex defectu & sine culpa, ut irregularitas ex vitio corporis, ac proinde ex suo genere non est pœna, sed solùm inhabilitas quædam, seu impedimentum.

Dicitur 2°. *canonicum*, quâ voce significatur 1°. irregularitatem propriè dictam non esse inductam jure naturali & divino, sed solo jure Ecclesiastico. 2°. nullam irregularitatem esse ab homine, sed omnem esse à jure. Ita omnes Theologi & Canonistæ, favetque caput *Is qui*, tit. *de sententia excommunicationis* in 6°. in quo Bonifacius VIII. declarat eum, qui celebravit in Ecclesia polluta, licèt peccaverit, irregularitatis tamen laqueum non incurrisse: *Cùm id*, inquit, *non sit expressum in Jure*, ex quibus verbis colligunt Theologi & Canonistæ irregularitatem debere esse in jure expressam.

Dices: peccatum mortale, ignorantia, præsertim supina, cæcitas, &c. jure naturali impediunt susceptionem & usum Ordinum: ergo jure naturali datur irregularitas.

Distinguo consequ. Datur irregularitas impropriè dicta, Concedo: propriè dicta, de qua hîc agitur, Nego consequ. Irregularitas enim propriè dicta tollitur per dispensationem: conscius autem peccati mortalis, & ignorantiâ impeditus, post peractam pœnitentiam, & scientiam comparatam, licitè ordinari & ministrare possunt absque dispensatione: cæcus etiam, qui ordinem Missæ memoriter teneret, seclusâ Ecclesiæ prohibitione, licitè celebraret. Itaque hi & alii similes defectus naturaliter quidem ineptum reddunt sacris ministeriis, sed propriè irregularem non efficiunt, nisi accesserit lex Ecclesiastica, quæ illum ab ordinibus absolutè removeat. Patet exemplo homicidæ & intemperantis; ambo ordinari nequeunt altaris Ministri;

nisi in gravem Dei contemptum & magnum Ecclesiæ dedecus; sed intempetans post competentem & probatam pœnitentiam ordinari potest; homicida verò minimè. Quid ita, cùm utriusque peccatum sit naturale impedimentum ad Ordines? nimirum, quia lex Ecclesiastica homicidas ligat vinculo irregularitatis, non verò intemperantes.

Instabis: atqui jure divino plures sunt irregularitates propriè dictæ. Num. 21. Deus prohibet, ne quis è filiis Aaronis accedat ad ministerium Tabernaculi, si habuerit maculam, *si cæcus fuerit, si claudus*, &c. & 1. Tim. 3. si habuerit plures uxores, non est promovendus ad Sacerdotium aut Diaconatum: Ergo.

Nego subsumptum: namque 1°. præcepta cæremonialia veteris legis non obligant in lege nova. 2°. Lex quæ habetur 1. Tim. 3. contra bigamos, non est Divina, sed Apostolica seu Ecclesiastica à S. Paulo sancita; Apostoli quippe alia promulgarunt tanquam à Deo accepta, & alia sunt juris divini: alia instituerunt tanquam Pastores Ecclesiæ, ut abstinentiam à suffocato & sanguine; *Cetera*, inquit S. Paulus 1. Cor. 11. *Cùm venero, disponam:* & ista sunt juris Ecclesiastici.

Dicitur 3°. *quo vir baptizatus*, ut denotetur subjectum irregularitatis; mulier enim, ut est subjectum incapax Ordinis, ita & irregularitatis: infidelis verò non est subditus legibus Ecclesiæ, nec proinde irregularitate canonicâ ligari potest. Subjectum ergo irregularitatis est omnis & solus masculus baptizatus, sive sit Clericus, sive Laïcus.

Dices: Bigamia est irregularitas canonica: atqui bigamia potest esse in infideli: Ergo.

Distinguo majorem. Bigamia est irregularitas

canonica in baptizato, Concedo: in infideli non baptizato, Nego majorem; quia non subjacet legi Ecclesiæ removentis bigamos ab Ordinibus.

Instabis: Infidelis habet duplex impedimentum suscipiendi Ordines, scilicet infidelitatem, & bigamiam; si enim factus catechumenus & fidelis baptizetur, propter bigamiam in infidelitate contractam ordinari non poterit; quia, ex Innocentio I. epist. 2. quæ refertur dist. 34. cap. *Si quis*, in Baptismo peccata remittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur: ergo infidelis ligari potest irregularitate propriè dictâ.

Nego conseq. quia ex antecedente hoc unum colligi potest, nimirum, bigamiam in infideli esse rationem, propter quam post susceptum Baptismum Ecclesia eum ab Ordinibus removet: ut suo loco explicabitur.

Dicitur 4°. *directè & primariò interdicitur susceptione Ordinum, & consequitur eorum usu.* Quibus vocibus irregularitas distinguitur ab excommunicatione, interdicto, & suspensione; per ejusmodi enim censuras fidelis directè & primariò privatur, per excommunicationē quidem communione aliorum fidelium, per interdictum divinis Officiis, & per suspensionem functionibus Ordinis, per irregularitatem verò primariò cavet Ecclesia, ne consecretur Minister, ac consequenter ne in susceptis Ordinibus ministret.

Instabis iterum: Irregularitas, quæ à Sacerdote contrahitur, impedit solùm, ne in susceptis Ordinibus ministret: ergo ejusmodi irregularitas primariò & directè impedit usum Ordinum.

Distinguo antecedens: impedit solùm per accidens, Concedo: per se & ex primariâ Legislatoris intentione, Nego antecedens; si enim

fieri posset, ut qui jam est Sacerdos non foret Sacerdos, per irregularitatem, spoliaretur Sacerdotio. Sed quia character Sacerdotalis est indelebilis, Ecclesia efficit, ut in irregulari maneat prohibendo scilicet omnem ejus usum.

Q. 2°. *Irregularitas est-ne impedimentum suscipiendæ Tonsuræ?*

Negant aliqui Theologi, tum quia Tonsura propriè non est Ordo, sed præparatio ad Ordines: tum quia nulla est irregularitas, nisi sit in jure expressa: atqui jus non exprimit irregularitatem esse impedimentum suscipiendæ tonsuræ; tum quia odia sunt restringenda, ubi jus expressè non obstat. Nihilominus.

R. Irregularitas est impedimentum suscipiendæ Tonsuræ. 1°. quia Theologi & Canonistæ ita communiter sentiunt. 2°. Favet praxis Ecclesiæ. 3°. Irregularis est incapax effectuum Tonsuræ, qui sunt habilitas ad Ordines & ad Beneficia. 4°. Tonsura in jure appellatur Ordo, cap. *Cùm contingat*, tit. *de ætate & qualitate perficiendorum*; ubi Innocentius III. quærenti Archiepiscopo Rothomagensi, num in Tonsurâ, quam Abbas suis subditis confert, *Clericatûs Ordo conferatur*, sic respondet: *à talibus Clericalis Ordo confertur*: Ergo cùm in jure Tonsura dicatur Ordo, & aliunde in jure habeatur irregularitatem esse impedimentum ad Ordines; satis in jure exprimitur irregularitatem esse impedimentum suscipiendæ Tonsuræ. Et sic patet responsio ad momenta oppositæ sententiæ.

Q. 3°. *In dubio debet-ne quis censeri irregularis?*

Nota, duplex posse esse dubium, juris scilicet & facti. Est dubium juris, quando lex canonica ita est obscura ut peritiores sensum ejus satis non percipiant, & in ejus interpretatione inter se discordent: dubium verò facti dicitur,

cùm quis dubitat, num potuerit actum cui lex irregularitatem expressè imponit, v. g. num revera occiderit in bello justo. His præmissis,

R. 1°. In dubio juris nemo censendus est irregularis. Ita Covarruvias, Navarrus, & ceteri Canonistæ; nituntur que cap. *Is, qui*, de sententia excommunicationis suprà laudato.

Circa dubium facti est aliqua controversia inter Theologos Ex recentioribus enim Suarez, Avila, qui alios appellat disputatione 2. dub. 2. de irregularitate docent in dubio quidem facti homicidii censendum esse irregularem, in aliis verò dubiis facti minimè; quia inquiunt, nullus, ex dictis, reputandus est irregularis, nisi id habeatur in jure expressum: atqui nullibi jus pronuntiat irregularem in dubio facti, nisi homicidii. Sed opposita sententia videtur præferenda; & juxta eam

R. 2°. In quolibet probabili dubio facti debet quis se gerere irregularem. Probatur ex cap. *Ad audientiam*, tit. *de homicidio voluntario*, in quo Clemens III. dubitanti Presbytero num famulus decessisset ex vulnere à se inflicto, sic respondet ejus Episcopo: *Cùm in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem; vos convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministret.* Et cap. *Significasti*, eodem titulo, Innocentius III. in simili dubio facti sic decernit, *quòd si discerni non possit, ex cujus ictu interierit* (fuit à pluribus percussus) *in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos, & si fortè homicida non sit, à Sacerdotali Officio abstinere debet; cùm in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare: pro eo quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.* Nec refert, quòd in utroque canone sermo sit de dubio facti in materia homicidii; namque ratio, quâ nituntur summi Pontifices, est

universalis, militatque pro dubio facti in quālibet materiâ, v. g. magnum periculum est, si temerè celebret, qui dubitat, num irregularis sit ob violatam censuram, ac propterea secundùm laudatos Pontifices à Sacerdotali officio abstinere debet, cùm in eo non sit periculum.

Dixi, *probabili dubio*; quia si dubium sit leve, & merus scrupulus, debet contemni.

Ergo debet se reputare irregularem, 1°. qui fuit causa abortûs, & dubitat an fœtus esset animatus. 2°. Qui cum aliis percussit, & nescit an ipse inflixerit vulnus lethale. 3°. Medicus, vel Chirurgus incertus an infirmus ipsius culpâ aut negligentiâ mortuus sit, vel mutilatus.

Q. 4°. *Quomodo dividitur irregularitas?*

R. Dividitur 1°. in totalem, & partialem. Sacerdos v. g. reus homicidii est irregularis irregularitate totali; quia privatur quolibet Ordinum usu: percussus verò cæcitate est irregularis, irregularitate partiali; potest enim concionari, & confessiones excipere, privaturque solummodo functionibus, quarum propter cæcitatem capax non est.

Dividitur 2°. in eam, quæ est ex defectu, putà ex cæcitate; & eam, quæ est ex delicto, v. g. ex homicidio, aut violatione censuræ.

PARAGRAPHUS II.

De effectibus irregularitatis.

Q. 1°. *Quotuplex est irregularitatis effectus?*

R. Triplex, 1°. Impedit susceptionem Ordinum, & Tonsuræ Clericalis. 2°. Privat usu Ordinum, omnium quidem, si sit totalis; quorumdam verò, si sit partialis. Uterque effectus constat ex dictis præcedenti paragrapho. 3°. inhabilem reddit ad quodlibet Beneficium recipiendum, si sit totalis: ita ut collatio

sit ipso jure nulla. Colligitur ex cap. *Si celebrat*, tit. *De Clerico excommunicato.* Et ratio est, quia Beneficium datur propter officium: atqui ligatus irregularitate prohibetur fungi Ordinis officio: ergo non potest recipere Beneficium ex natura sua ordinatum ad officium.

Ergo irregularis tenetur dimittere Beneficium in irregularitate, præsertim totali obtentum, & fructus inde perceptos restituere.

Dixi 1°. *ad recipiendum Beneficium:* quia propter irregularitatem, quæ pervenit Beneficio jam obtento, Beneficiarius potest quidem privari Beneficio; sed actu & de facto non privatur: quia, ut ostendimus Tractatu de legibus, nemo tenetur seipsum spoliare re, quam justo titulo acquisivit ante Judicis sententiam.

Dixi 2°. *præsertim si irregularis sit totalis;* quia plures Theologi existimant irregularitatem partialem non reddere inhabilem ad Beneficium, cujus munia irregularis obire potest. Vide Suarem disp. 40. sect. 2. num. 38.

Q. 2°. *Irregularitas privat-ne exercitio jurisdictionis?*

R. 1°. Irregularitas totalis præcedens adeptionem Beneficii, inhabilem reddit ad exercitium jurisdictionis ordinariæ huic Beneficio annexæ. Et ratio est evidens; quia jurisdictio ordinaria fundatur in Beneficio ad quod irregularis est inhabilis. Non est tamen incapax jurisdictionis delegatæ, cùm ejusmodi jurisdictio non conferatur ratione Beneficii.

R. 2°. Irregularitas, quæ supervenit Beneficio obtento, non privat usu jurisdictionis ordinariæ; quia ex mox dictis, non privat ipso Beneficio. Ubi tamen jurisdictio exercere non potest sine usu Ordinis, ut in Sacramento Pœnitentiæ, & Benedictione nuptiarum, irregularis eam

exercere nequit, cùm irregularitas impediat usum Ordinis.

Ergo Parochus, qui incurrit irregularitatem, licitè potest exercere ea, quæ sunt meræ jurisdictionis, v. g. delegare ad Sacramenta suis Parochianis ministranda; non potest tamen ipsemet illa ministrare, quia in illis actibus jurisdictionis includitur usus Ordinis, quo per irregularitatem privatur.

Q. 3°. *Quam pœnam incurrit, qui violat irregularitatem, v. g. celebrat; & Sacramenta administrat?*

R. Peccat, & quidem graviter, nisi necessitas excuset: sed nulla pœna in jure adversùs irregularem decernitur, sicut adversùs eum, qui violat censuram.

Dixi, *nisi necessitas excuset;* quia si irregularitas sit occulta, & Parochus, v. g. nequeat absque infamia & scandalo abstinere ab offerendo sacrificio, licitè celebrare poterit. In hypothesi tamen, quòd dispensatio esset reservata summo pontifici, & gratia nisi tardiùs obtineri non posset, ad Episcopum sive per se, sive per Confessarium recurrere deberet, ut cùm ejus licentia interim munere suo fungeretur.

PARAGRAPHUS III.

De speciebus irregularitatis,

DIximus paragrapho primo, duas esse irregularitatis species; alteram ex defectu, alteram ex delicto, circa quas plura moventur dubia hîc & sequentibus paragraphis exponenda, ac solvenda.

Q. 1°. *Quot sunt species irregularitatis ex defectu?*

R. Novem.

Prima ex defectu animæ.

Secunda ex defectu corporis.

Tertia ex defectu natalium.
Quarta ex defectu ætatis.
Quinta ex defectu libertatis.
Sexta ex defectu obligationis.
Septima ex defectu Sacramenti.
Octava ex defectu bonæ famæ.
Nona ex defectu lenitatis.
Addunt nonnulli defectum sexûs masculini. Sed ille defectus non est irregularitas propriè dicta, quæ non cadit nisi in subjectum capax Ordinum : sexus autem femineus non est capax Ordinum : ergo nec irregularitatis.

Q. 2°. *Quotuplex est irregularitas ex delicto?*

R. Quadruplex : prima ex homicidio : secunda ex iteratione sacramenti : tertia ex hæresi, quarta ex illicito usu Sacramenti Ordinis.

PARAGRAPHUS IV.

De irregularitate ex defectibus animæ.

Q. 1°. *Quæ sunt irregularitates ex defectibus animæ?*

R. Tres numerantur, scilicet defectus rationis, scientiæ & fidei.

Q. 2°. *Quinam arcentur ab Ordinibus ob defectum rationis?*

R. Arcentur 1°. Pueri, qui nondum rationis sunt participes; quamvis enim in plurium Theologorum sententia capaces sint Ordinis, quod alibi expendimus, Ecclesia tamen prohibuit, ne ad Ordines promoverentur. 2°. Amentes, & furiosi, in quibus non comprehenduntur qui febre delirant, aliquando usque ad furorem. 3°. Energumeni seu Arreptitii & Lunatici, qui identidem non sunt suæ mentis compotes. 4°. Epileptici, qui morbo comitiali ita subitò corripiuntur, ut statim interclusis sensibus cadant quasi exanimes;

examines; unde morbus ille malum caducum dici solet.

De furiosis habetur cap. *Maritum*, dist. 33. *neque illum* (ordinandum) *qui in furiam aliquando versus insanivit.* De epilepticis, cap. *In tuis Litteris*, causâ 7. q. 5. De energumenis, cap. *Communiter*, cap. *Clerici*, cap. *usque adeo*, cit. dist. 33. & can. 13. Concilii Toletani undecimi his verbis: *Bene quidem majorum regulis definitum est, ut dæmoniis, aliisque similibus passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat....exceptis illis, qui variis corporum incommoditatibus dediti in ejusmodi passionibus in terram approbantur elisi: qui tamen & ipsi tandiu erunt ab officii sui ordine & loco suspensi: quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incursibus dæmonum alieni.* Quod in dubium sit, an revera quis morbo caduco laboret, in illo dubio probandus erit duntaxat per triginta dies, ex cap. *Nuper*, causâ 7. qu. 2.

Ergo Energumeni, Lunatici, & Epileptici, postquam per annum probati fuerint à vexationibus dæmonis & morbo liberati, judicio Episcopi in susceptis Ordinibus ministrare possunt. Celebranti tamen Presbytero adesse debet alius Sacerdos, qui defectum, si forte contingeret, supplere possit. Sed ad superiores Ordines absque dispensatione promoveri nequeunt, ex cap. *Maritum*, & cap. *Clerici*, suprà laudatis.

Observat tamen Cabassutius lib. 5. cap. 19. Theoriæ, consuetudine receptum esse, ut epilepsis in infantibus usque ad annum decimum-quartum non inducat irregularitatem; quia, ex Hypocrate, ante pubertatem amotionem recipit.

Q. 3°. *Defectus scientiæ parit-ne veram irregularitatem?*

R. 1°. Certum est defectum scientiæ esse in-

pedimentum suscipiendorum Ordinum, in quo nequidem summus Pontifex dispensare potest; cùm sit intrinsecè malum, ut quis officium suscipiat, cui aptus non est.

R. 2°. Defectus scientiæ necessariæ ad officia Ordinis obeunda, est impedimentum, & vera irregularitas. Probatur ex cap. *Illiteratos*, dist. 36. referturque ex Gelasio summo Pontifice ep. ad Episcopos Lucaniæ: *illiteratos*, inquit, *aut aliquâ parte corporis vitiatos, vel imminutos, nullus præsumat ad Clericatûs Ordinem promovere; quia litteris carens, sacris non potest esse aptus Officiis: & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia præcepta sanxerunt.* Hic canon conjungit defectum scientiæ cum defectu corporis, ac pronuntiat utrumque esse impedimentum suscipiendi Ordinis: atqui defectus corporis est vera irregularitas: ergo & defectus scientiæ. Unde colligitur in collat. 9. Diœcesis Agathensis quæst. 9. irritam & nullam esse provisionem Beneficii factam illiterato, utpote irregulari. Quin cap. *Cùm in cunctis*, quod est Concilii Lateranensis IV. parag. *Clerici* tit. *De electione*: Clerici, qui hujusmodi illiteratum scienter elegerint, per triennium à Beneficio sunt suspensi; & Episcopus, qui iniquæ electioni consenserit, pro hac vice privatur jure conferendi, ut quos, inquiunt Patres, Dei timor à malo non revocat, Ecclesiasticæ saltem coërceat severitas disciplinæ.

Q. 4°. *Quinam sunt irregulares ex defectu fidei?*

R. 1°. Hæreticorum filii; nam Patres eorum non ex defectu, sed ex delicto irregulares sunt. 2°. Neophyti. De prioribus sic decernit Alexander IV. cap. *Quicunque*, parag. *Hæretici*, tit. *De Hæreticis* in sexto. *Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem, ad nullum*

Ecclesiasticum Beneficium seu Officium publicum admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Sed Canon ille non viget in Galliis, ubi non solùm hæreticorum filii, sed ipsimet Hæretici, postquam hæresim ejurarunt, ad Ordines, & Beneficia absque dispensatione admittuntur.

Q. 4°. *Quinam dicuntur Neophyti?*

R. Ita appellantur, 1°. qui recens ad fidem convertuntur ab idololatria, Judaïsmo, & Mahumetismo. Hos ab Ordinibus arcet S. Paulus 1. Timoth. 3. v. 6. *Non Neophytum*, inquit, *ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli.* Et Concilium Laodicænum canone tertio. *De iis*, inquit, *qui nuper sunt illuminati baptismate, quòd non conveniat promoveri in Ordine Sacerdotali.* 2°. Qui in provectam ætatem baptismum differebant, atque in infirmitate duntaxat eum percipiebant in lecto, ac propterea Clinici vocabantur à voce κλίνη, quæ lectum significat: *Si quis in ægritudine constitutus fuerit baptizatus, Presbyter ordinari non debet*, inquit Concilium Neocæsariense cap. 12. referturque dist. 57. cap. *Si quis.* Addit tamen, *nisi fortè postea ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas exegerit.* Sic SS. Ambrosius, Augustinus, & alii ob insignem pietatem statim à Baptismo ad sacros Ordines rapti sunt. 3°. Qui à statu Laïcorum ad Ordines statim, & absque ullo intervallo temporis aspirabant, de quibus S. Gregorius lib. 7. epist. 110. referturque dist. 48. cap. *Sicut*, his verbis: *Sicut Neophytus tunc dicebatur, qui initio sanctæ fidei erat eruditione plantatus; sic modò Neophytus habendus est, qui repente in Religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores sacros irrepserit. Ordinatè ergo ad Ordines accedendum est; nam casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit as-*

conjum. Scimus autem quòd ædificati parietes non priùs lignorum pondus accipiunt, nisi à novitatis suæ humore siccentur; ne si ante pondera, quàm solidentur accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant. Plura in hanc rem vide capite præcedenti, de sanctitate necessaria ad sacros Ordines.

Paragraphus V.

De irregularitate ex defectu corporis.

Q. 1°. D*Efectus corporis inducunt-ne irregularitatem?*

R. Non inducebant primis Ecclesiæ seculis; modò defectus illi non essent ex delicto.

Probatur ex can. 77. Apostolorum, in quo sic habetur: *Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, Episcopus efficiatur; non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.* Et Auctor Constitutionum Apostolicarum, *pro una Tribu Sacerdotali jussit* (Christus) *ex unaquaque gente optimos quosque ad Sacerdotium eligere, neque corporum vitia contemplari, sed religionem & vitam.* Quin stigmata & cicatrices ex vulneribus propter Christum toleratis ornabant, nedum deformabant pios Confessores, iisque erant gradus ad Ordines: ut scribit sanctus Cyprianus de Aurelio & Celerino epist. 34. *Lucem in corpore glorioso*, inquit, *clara vulnerum signa, eminent & apparent in membris longâ labe consumptis expressa signa.* Et infrà: *hos Lectores interim constitutos sciatis; quia oportebat lucernam super candelabrum poni, unde omnibus luceat, & gloriosos vultus in loco altiore constitui, ubi ab omni fraternitate circunstante conspecti incitamentum gloriæ videntibus præbeant.*

Verum seculis sequentibus, cùm refriguit charitas, nec ea esset virtus in corpore vitiatis, quæ

deformitatem vinceret, atque adeo in Clero oneri essent, & despicatui; Ecclesia post quartum seculum prohibuit, ne quis cum ejusmodi defectibus ordinaretur. Plures ea de re extant Canones dist. 55. Libro quoque primo Decretalium toto titulo. *De corpore vitiatis*; & libro tertio, *De Clerico ægrotante.*

Dixi, *modo defectus illi non essent ex delicto;* quia Ecclesia semper prohibuit, ne ad Ordines promoverentur, aut in susceptis ministrarent, qui seipsos mutilaverant, eosque habuit tanquam sui homicidas, ut constat ex can. 22. & 23. Apostolorum relatis cap. *Si quis*, dist. 55. *Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputavit sibi virilia, non fiat Clericus; quia sui est homicida. Si quis, cùm Clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur; quia sui est homicida.* Et Concilium Nicænum primum can. 1. relato eâdem. dist. 55. *Si quis*, inquit, *à Medicis propter languorem defectus est, aut à Barbaris excisus, hic in Clero permaneat. Si quis autem se ipsum sanus abscidit, hunc & in Clero constitutum abstinere convenit, & deinceps nullum debere talium promoveri.* Ex quibus patet, non omnes eunuchos esse irregulares, sed eos duntaxat, qui suâ culpâ tales effecti sunt. Unde Eunuchi à natura, vel per vim, aut juxta Medicinæ regulas secti, possunt promoveri ad Ordines: si aliàs digni fuerint.

Q. 2°. *Quotuplicis generis sunt defectus corporis, qui inducunt irregularitatem?*

R. Quadruplicis; irregularis enim est ex defectu corporis.

1°. Qui inhabilis redditur ad munus Sacerdotale. Ita expressè habetur cap. *Exposuisti*, tit. *De corpore vitiatis*, ubi mutilatus manu deponitur. Et cap. *Presbyterum*, tit. *De Clerico ægrotante*, celebrare non permittitur Presbytero, cujus duos

digitos cum medietate palmæ prædones abſciderant; *quia nec ſecurè propter debilitatem; nec ſine ſcandalo propter deformitatem.* Idem ſentiendum de eo, qui ita tremulis eſt manibus, ut ſine periculo ſubverſionis calicis non poſſit celebrare, vel qui ita vinum abhorret ut evomendi ſit periculum. Privatio tamen digiti, niſi ſit pollex aut index, aut propriâ culpâ acciderit, non facit irregularem, cap. *Qui partem*, & cap. *Labor*, diſt. 55.

2°. Defectus, qui horrorem & ſcandalum generat, ut lepræ macula, cap. *De Rectoribus*, tit. *De Clerico ægrotante. Dicimus*, inquit Clemens III. *quòd pro ſcandalo & abominatione populi ab adminiſtrationis debet officio removeri.*

3°. Defectus, qui, etſi inhabilem non reddat ad functiones ſacras, efficit tamen, ut cum nimia difficultate & indecenter peragantur, ut ſi quis habeat partem pollicis aut indicis amputatam, ita ut impediatur decenter frangere & tractare Euchariſtiam. Item, qui caret lumine oculi ſiniſtri, quamvis integri, ita ut non poſſit commodè per oculum dextrum conſpicere librum ſine indecora faciei converſione ad populum.

Obſervant tamen Navarrus Enchyrid. cap. 23. num. 199. Saïrus lib. 6. cap. 8. & Sambovius tom. 2. caſu 5. quòd ſi tantâ virtute polleat in dextero oculo, ut ſine deformitate legere poſſit Canonem, non cenſetur irregularis; quia ceſſat fundamentum irregularitatis. Hanc Sententiam Suarez diſp. 51. ſect. 3. num. 7. certiſſimam habet, ſi defectus poſt ordinationem contingat; ſi verò antecedat, judicio maturiore opus eſſe aſſerit.

4°. Defectus, qui parit notabilem deformitatem. Ita Alexander III. cap. *Cùm de tua*, tit. *De*

corpore vitiatis, ubi decernit maculam in oculo non esse impedimentum suscipiendi Ordinis, nisi inducat magnam deformitatem: examen autem permittit Episcopo. Hinc irregularis est, qui caret oculo, sive dextro, sive sinistro, cap. *Si Evangelica*, dist. 55. naso, pede, vel ita debilis est pedibus, ut sine baculo ad altare stare nequeat; qui ita surdus est, ut nullo modo possit audire; qui nodum linguæ ita patitur, ut verbum integrum vix exprimere possit.

Dixi, *qui caret oculo;* qui enim utrumque oculum habet integrum, sed caret lumine oculi dextri absque notabili maculâ, irregularis non est, secundùm communem sententiam.

Ceterùm, in dubio num deformitas, aut indecentia irregularitatem inducat, standum est Episcopi judicio, ex cit. cap. *Cùm de tua*, tit. *De corpore vitiatis*.

Q. 3°. *Vitia corporis occulta inducunt-ne irregularitatem?*

R. Minimè, exceptis duobus casibus, quia tunc nulla est deformitas, nullum scandalum, nullum indecorum in exercitio Ordinum.

Dixi, *exceptis duobus casibus;* 1°. quia qui eunuchus propriâ culpâ factus est, aut membrum, sive partem membri absque justa causa sibi amputavit, irregularis est, quantumcunque occultum sit vitium; cap. *Maritum*, distinct. 33. 2°. Hermaphroditus, etiam occultus, sicut à professione Religionis; ita & ab Ordinibus rejiciendus est secundùm communem Theologorum & Canonistarum sententiam.

Paragraphus VI.

De irregularitate ex defectu natalium, ætatis, & libertatis.

Q. 1°. **Q***Uinam sunt irregulares ex defectu natalium?*

R. Omnes illegitimi. Illegitimi autem sunt procreati vel extra matrimonium, ut spurii, nothi: vel ex matrimonio, sed ex patre jam sacris initiato, vel in Religione professo cum consensu uxoris; nam si sine ejus consensu sacrum Ordinem suscepisset, aut solemne Religionis votum emisisset: teneretur cum illa cohabitare ipsa exigente, & filii, qui ex iis nascerentur, essent legitimi.

Probatur responsio ex primo capite, *De filiis Presbyterorum*, in quo sic habetur, *ut filii Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati, ad sacros Ordines non promoveantur, nisi Monachi fiant, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes: prælationem verò nullatenus habeant. Sed neque servi, nisi à dominis suis libertate donentur:* refertur ille Canon ex Concilio Pictaviensi anno 1072. in quo quatuor sunt notanda.

Primum, filii Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione vel adulterio nati, arceantur ab Ordinibus.

Secundum, per solemnem Religionis professionem deletur ejusmodi irregularitas; *quia* inquit Urbanus II. *patrum peccata cum seculi possessionibus abdicarunt.* Refertur cap. *Nisi*, dist. 56.

Tertium, illegitimus professus, non potest assumi ad Prælaturam, Abbatiam, Prioratum; nec Monialis illegitima potest habere Monasterium in titulum: potest tamen ei præfici ad simplicem administrationem, ut in Congregatio-

nibus sanctæ Ursulæ. Vide Fagnanum in illud caput num. 20. & 30.

Quartum, servi, hoc est, mancipia, Gallicè, *Esclaves*, excluduntur ab Ordinibus, nisi priùs à dominis libertate donati fuerint, ut longè ante præscripserat Canon 28. Apostolorum. *Servi in Clerum non ordinentur sine domini voluntate: si quis verò dignus est, qualis Onesimus fuit, domino consentiente, libertatem ei concedente, & extrà domum suam eminente, in eum gradum ascendat.* Sed in Gallia locum non habet isthæc irregularitas, cùm in ea nulli sunt servi, sed solùm famuli.

Q. 2°. *Illegitimi fuerunt-ne semper irregulares?*

R. 1°. Non sunt in Ecclesia Græca, teste Balsamone Patriarchâ Antiocheno, XII. labente seculo. 2°. Neque prioribus seculis irregulares fuerunt in Ecclesia Latina, cùm hâc de re nullus extet canon. Imò constat ex epist. 69. Stephani Tornacensis ad Lucium Papam, illegitimos duodecimo seculo ubique non habitos irregulares, *Quoniam*, inquit, *in Regno Francorum aliquæ Ecclesiæ quâdam scrupulosa nobilitate gloriosam, ut æstimant sibi consuetudinem assumpserunt, ne aliqui nisi ex licito complexu geniti promoveantur in eis, meritorum & virtutis excellentiam origini postponentes, prædicto Cancellario* (qui illegitimus erat) *superbè potiùs, quàm supernè titulum nativitatis objiciunt.* Concilium quidem Meldense anno 845. celebratum prohibet can. 64. ne filii illegitimi ad Dignitates Ecclesiasticas provehantur; sed præterquamquod non loquatur de omnibus illegitimis, sed de iis tantùm, qui orti fuissent ex virginum aut viduarum raptoribus, permittit eos ordinari, *si aut maxima Ecclesiæ utilitas, vel necessitas postulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet.* Genebaldus nono seculo Laudunensis Episcopus genuit post ordinationem filium, qui ei successit in Episcopatu.

Q. 3°. *Quare illegitimi repelluntur ab Ordinibus?*

R. Repelluntur 1°. in detestationem sceleris paterni, *ut paternæ incontinentiæ memoria*, inquit Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 15. de reform. *à locis Deo consecratis, quos maximè sanctitas puritasque decet, longissimè arceatur.* 2°. Propter periculum incontinentiæ in filiis ex fœdo sanguine procreatis; quia sæpe filii similes sunt parentibus, & cùm nonnisi post eorum mortem in bona paterna succedant, ab illis adhuc viventibus vitia accipiunt. 3°. Ob reverentiam sacris Ordinibus debitam, ex cap. *Cùm decorem*; tit. *De filiis Presbyterorum*, in quo sic habetur: *Cùm indecorum sit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministret, in quo unigenitus Dei filius æterno Patri pro salute humani generis victimatur.* Et cap. *Nimis*, eodem titulo, *nimis in tua Provincia Ecclesiæ deformatur honestas, ex eo quòd filii Sacerdotum, & alii non legitimè nati... promoventur.* Enimvero illegitimi semper viles habiti sunt etiam apud Paganos, qui illos non solùm à Sacerdotio, sed & à publicis muneribus repellebant.

Q. 4°. *Est-ne irregularis, qui natus est ex matrimonio in facie quidem Ecclesiæ celebrato, sed reverà nullo ob aliquod impedimentum dirimens?*

R. Si parentes bonâ fide contraxerunt, vel saltem alter eorum, illegitimus non est, nec irregularis, etiamsi per sententiam Judicis separati fuerint qui sic contraxerunt: secus, si malâ fide.

Prima pars probatur ex cap. *Cùm inter* tit. *Qui sint filii legitimi. Sancimus*, inquit Alexander III. *ut filii eorum, quos ante divortium habuerunt, & qui concepti fuerant ante latam sententiam, non minùs habeantur legitimi.*

Secunda pars probatur ex capite *Referente.* tit. *Qui filii sint legitimi*; in quo sic habet Celestinus III. *Publicæ honestatis justitiâ prohibente, matrimo-*

nium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit separari; ac per hoc, cùm filii nec per Ecclesiæ permissionem, nec per paternam ignorantiam excusentur (quia impedimenti conscii erant parentes) *ad successionem bonorum paternorum non videntur aliquatenus admittendi.*

Q. 5°. *Expositi infantes, quorum parentes ignorantur, sunt-ne illegitimi & irregulares?*

R. Negant Sairus, & alii nonnulli; quia in dubio nullus est censendus irregularis; sed sententia affirmans longè est communior, eamque amplectuntur Covarruvias in Clementinam, *Si furiosus*: Suarez, Avila, Bonacina, &c. Et ratio est, quia tam vehementes sunt conjecturæ hujusmodi infantes esse illegitimos, cùm legitimi non soleant exponi, ut vix quisquam cohibeat assensum. Cùm tamen subsit aliquod dubium facti, iidem Covarruvias, Suarez, Bonacina, & alii Canonistæ, docent Episcopum posse dispensare cum exposito, ut Ordines suscipiat, & in eis bona fide ministret.

Q. 6°. *Quomodo tollitur isthæc irregularitas?*

R. Quatuor modis.

1°. Per subsequens matrimonium, quando scilicet fornicarius uxorem ducit eam, ex qua prolem susceperat. Ita Alexander III. cap. *Tanta*, tit. *Qui filii sint legitimi. Tanta est*, inquit, *vis matrimonii, ut qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur, ac proinde absque dispensatione ordinari possunt.*

Dixi, *fornicarius*; nam si adulter, mortuâ conjuge ducat in matrimonium feminam, ex quâ prolem suscepit, proles manebit spuria, & illegitima, cit. cap. *Tanta.*

2°. Per legitimationem, quæ à solo summo Pontifice emanare debet quoad effectus spirituales; & à Rege quoad effectus civiles: ita ut no-

thus per Principem paternæ hæreditatis jure donetur, & per Pontificem habeat, ut ad Ordines & Beneficia promoveri possit.

3°. Per solemnem Religionis professionem, ut patet ex citato capite 1. tit. *De filiis Presbyterorum*, ubi dicitur illegitimum professum promoveri posse ad Ordines, non verò ad Prælaturas.

4°. Per dispensationem, quam solus summus Pontifex concedere potest ad majores Ordines, & Prælaturas ex cap. *Is qui*, tit. *De filiis Presbyterorum*, in sexto: *Ad Ordines majores, vel Beneficia curam animarum habentia (super quibus nequit Episcopus dispensare) sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoveri non potest*. De minoribus autem Ordinibus & Beneficio simplici præmiserat summus Pontifex citato capite: *Ex dispensatione Episcopi licitè potest, si ei aliud canonicum non obstat, ad Ordines promoveri minores, & obtinere Beneficium, cui cura non imminet animarum.*

Advertes circa illud decretum, 1°. Canonicatum non comprehendi inter Beneficia, ad quæ Episcopus illegitimum dispensare potest, quia illegitimus habilis non est ad Canonicatum, nisi sit etiam habilis ad majores Ordines, ad quos promoveri tenetur Canonicus: atqui Episcopus, ex dictis, non potest dispensare illegitimum ad majores Ordines: ergo neque ad Canonicatum. 2°. Dispensationem, quæ conceditur ad suscipiendos Ordines, non extendi ad Beneficia, nisi de iis, eorumque naturâ, fiat expressa mentio.

Nihil addendum iis, quæ diximus de defectu ætatis, primâ parte, capite 10. paragrapho 1.

PARAGRAPHUS VII.

De irregularitate ex defectu obligationis, & Sacramenti.

Q. 1°. QUinam contrahunt irregularitatem ex defectu obligationis?

R. Duo hominum genera.

1°. Curiales, hoc est, qui ex officio negotiis secularibus implicantur, ut Procuratores, Advocati, Notarii, Milites. Ita Alexander III. in Concilio Lateranensi tertio; refertur que cap. *Sednec*. tit. *De Cleric. vel Monach. Sed nec procurationes villarum*, inquit, *aut jurisdictiones etiam seculares sub aliquibus Principibus & secularibus viris, aut Justitiarius eorum fiat, Clericorum quisquam exercere præsumat. Si quis autem adversùs hæc venire tentaverit* (*quia contra doctrinam Apostoli dicentis*, Nemo militans Deo implicat se secularibus negotiis, *seculariter agit*) *ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus*. Et cap. *Sicut* quod est Innocentii III. eodem titulo, *Fraternitati tuæ mandamus*, inquit, *quatenus Clericis in sacris Ordinibus constitutis Tabellionatûs officium per Beneficiorum substractionem, appellatione postposita, interdicas.*

2°. Qui, dimisso Curiali officio, obligantur ad ratiocinia reddenda; nam ex capite unico, tit. *De obligatis ad ratiocinia*, non sunt ordinandi, nisi *post deposita onera, & reddita ratiocinia;* quia adhuc implicati censentur secularibus negotiis; & periculum est, ne à Judicibus secularibus possint in Ecclesiæ dedecus infamari, si dolus aut fraus in rationibus inveniatur.

Q. 2°. *Tutores pupillorum, viduarum, ac miserabilium personarum, sunt-ne irregulares defectu obligationis?*

R. Sanctus Cyprianus in Concilio prohibuerat, ne quis tutorem vel Curatorem Clericum testamento suo constitueret, quod refertur can-

sâ 21. quæst. 3. cap. *Cyprianus.* Sed Concilium Chalcedonense can 3. Decretum temperavit; refertur que dist. 86. capite ultimo his verbis; *Decrevit sancta & magna Synodus, neminem horum deinceps, hoc est, Episcopum, sive Clericum, aut Monachum, conducere possessiones, aut misceri secularibus procurationibus, nisi fortè qui legibus ad minorum ætatum tutelas sive curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui civitatis ipsius Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum ac viduarum, quæ indefensæ sunt, & earum personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adminiculo propter timorem Dei.*

Q. 3°. *Quid est irregularitas ex defectu Sacramenti?*

R. Est ea, quæ oritur ex bigamia, sive matrimonio pluries contracto. Bigamia quippe est nomen Græcum compositum ex vocibus Δὶς, Latinè, *bis*, & γαμὸς, Latinè, *nuptiæ*; unde bigamus, sive digamus dicitur, qui plures uxores successivè duxit.

4°. *Quotuplex est bigamia?*

R. Triplex, vera scilicet, interpretativa, & similitudinaria.

Bigamia vera est ea, quâ aliquis duas uxores legitimè successivè duxit, & cum iis matrimonium consummavit. Hanc bigamiæ speciem semper induxisse irregularitatem constat, tum ex Apostolo 1. Tim. 3. v. 2. & v. 12. Tit. 1. v. 6. ubi vetat ordinare Episcopos, Presbyteros, & Diaconos qui ad secundas nuptias transierint: tum ex Patribus & Conciliis, Tertulliano lib. de monogamia; Innocentio I. epist. 2. ex can. 17. Apostolorum: ex Concilio Neocæsariensi canon. 8. Toletano quarto, & Agathensi canon 1.

Dixi 1°. *uxores legitimè...duxit*; quia ex fornicatione, vel adulterio non exurgit bigamia, & irregularitas, ex c. *Quia*, tit. *De bigamis non ordinandis*.

Dixi 2°. *& cum iis matrimonium consummavit*;

si enim sponsa post ratum matrimonium nec consummatum, Religionem professa fuerit, & sponsus alteram ducat uxorem, non est bigamus; nec etiam qui plures duxit uxores, & cum nulla matrimonium consummavit, putà ob impotentiam. Ita Innocentius III. cap. *Debitum*, tit. *De bigamis non ordinandis: Qui mulierem*, inquit, *ab alio viro ductam, sed minimè cognitam duxit uxorem; quia nec illa, nec ipse carnem suam divisit in plures, propter hoc impediri non debet.*

Bigamia interpretativa est ea, quâ aliquis ex juris interpretatione habetur ut bigamus, etiamsi non sit verè bigamus. Hâc bigamiæ specie laborat, primò, qui viduam duxit, ex Innocentio I. epist. 2. *Viduam*, inquit, *Clericus non ducat uxorem.* Ex S. Leone epist. 87. in quâ sic scribit: *nec divinæ legis statuta defuerunt, quibus evidenter est definitum, ut virginem Sacerdos accipiat, & alterius thorum nesciat conjugis, quæ uxor est futura Pontificis.* Et ex canone 18. Apostolorum: *Si quis viduam aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut servam, vel mimam seu scenicam, non potest esse in Clero.* Bigamus tamen non est, qui cum mima contraxit, si illa fuerit virgo; nihilominus expellitur ab Ordinibus, propter infamiam, quâ aspergitur ex illo conjugio. 2°. Qui virginem quidem duxit, sed post nuptias adulterata est, & nihilominus post ejusmodi adulterium eam cognovit, bigamus & irregularis declaratur canone 8. Concilii Neocæsariensis: *Mulier cujusdam adulterata Laïci constituti, si evidenter arguatur, talis ad ministerium Cleri venire non poterit. Si verò post ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam convenit. Quòd si cum illa convixerit, ministerium sibi commissum obtinere non poterit.* 3°. Qui multas quidem uxores, sed non veras habuit propter impedimen-

tum dirimens; ex cap. *Nuper*, tit. *De bigamis* *Cum hujusmodi Clericis*, inquit Innocentius III. *qui, quantùm in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter conjunxerunt, tanquam cum bigamis non liceat dispensare, licèt in veritate bigami non existant, non propter Sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto*, id est, carnali copulâ.

Bigamia similitudinaria est ea, quâ aliquis post solemnem Religionis professionem, vel post sacrum Ordinem susceptum matrimonium contrahit sive cum virgine, sive cum corrupta; ex Concilio Ancyrano can. 18. referturque causâ 27. qu. 1. cap. 24. *Quotquot virginitatem pollicitam prævaricati sunt, professione contemptâ, inter bigamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debebunt*. Et cap. *Nuper*, tit. *De bigamis non ordinandis*.

Q. 5°. *Quare bigamia dicitur defectus Sacramenti?*

R. Quia bigamus perfectè non significat, neque repræsentat unionem Christi cum Ecclesia, quæ unius est cum una; Christus enim in æternum unam desponsavit Ecclesiam, & vera Ecclesia uni vicissim Christo adhæret. Sacramentum hoc magnum est, quod non repræsentat qui duas uxores duxit.

Q. 6°. *Quibus de causis Ecclesia bigamos repellit ab Ordinibus?*

R. Tres potissimùm afferuntur à sanctis Patribus & summis Pontificibus.

Prima est incontinentia, quæ se prodit iterato matrimonio. Ad eam attendisse videtur Apostolus, cùm non solùm in ordinandis Clericis, sed etiam in viduis eligendis requirat, ut secundò non nupserint. Hanc spectarunt sanctus Ambrosius lib. 1. de Officiis cap. ult. refertur que cap. *Una tantùm*, distinct. 26. *Quomodo*, inquit, *po-*

test hortator esse viduitatis, qui ipse conjugia frequentavit. Sanctus quoque Augustinus, *nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre.* Et Gelasius summus Pontifex epist. 9. in qua sic scribit: *Secundas nuptias sicut secularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad Clericale finitur venire collegium; alia enim est humanæ fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita divinarum rerum servitio dedicata.*

Ecclesia Græca solam incontinentiæ notam in bigamis respexisse videtur, utpote quæ licèt secundas nuptias non damnaret, bigamos tamen baptizatos pœnitentiæ subjecit: atqui pœnitentia supponit culpam, defectus verò Sacramenti seu significationis mysticæ non est culpa: ergo solam incontinentiam in bigamis damnavit. Unde colligebat bigamiam ante baptismum contractam per baptismum deleri; quia baptismus omnem peccati labem abstergit. Hanc sententiam S. Hieronymus, qui in Oriente commorabatur, amplexus est, sed sobriè, & absque præjudicio oppositæ sententiæ, quam Ecclesia Latina semper propugnavit; cùm enim id in crimen ipsi verteretur, sic se excusat in sua apologia contra Rufinum: *Hæc dicimus*, inquit, *non quod ipsi propitio Christo hâc quæstione teneamur, sed interrogati à fratribus, quid nobis videretur, respondimus nulli præjudicantes sequi quod velit, nec aliud decretum nostrâ sententiâ subvertentes.*

Secunda ratio, ob quam bigami excluduntur ab Ordinibus, est defectus Sacramenti: quam rationem Latini maximè urgent, ut videre est in toto titulo *de bigamis non ordinandis*, ac præsertim cap. *Debitum.* Unde inferunt bigamiam non auferri per baptismum; cùm non auferatur numerus uxorum. Hoc argumentum sanctus Augustinus omnibus suis partibus & numeris

explicat lib. de bono conjugali cap. 18. *Sacramentum nuptiarum nostri temporis* inquit, *sic ad unum maritum & unam uxorem redactum est, ut dispensatorem Ecclesiæ non liceat ordinare, nisi unius uxoris virum. Quod acuratiùs intellexerunt, qui nec eum, qui catechumenus vel paganus habuerit alteram, ordinandum esse censuerunt; de Sacramento enim agitur, non de peccato; nam in baptismo peccata omnia dimittuntur ... propter Sacramenti autem sanctitatem, sicut femina etiamsi catechumena fuerit vitiata, non potest post baptismum inter Dei virgines consecrari; ita non absurdè visum est, eùm, qui excessit uxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quandam Sacramenti amisisse, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessarium.* Huic argumento insistunt Petrus Damiani lib. quem inscripsit, *Dominus vobiscum*, cap. 12. S. Thomas in 4. cap. dist. 27. quæst. 3. art. 1. & omnes Theologi ac Canonistæ.

Tertiam hujusce disciplinæ rationem profert S. Chrysostomus hom. 2. in Epist ad Titum, nempe eum qui amorem suum ab uxore defuncta in alteram transfert, videri cupiditate magis & carnali affectu duci, quàm animo benevolo: *Castigat*, inquit, *impudicos Apostolus, dum eos non permittit post secundas nuptias ad Ecclesiæ regimen, dignitatemque Pastoris assumi; nam qui benevolentiam nullam servasse deprehenditur defunctæ uxori, quo pacto hic Ecclesiæ præceptor esse optimus poterit?* Certè magis de eo timendum est, quàm de quoquam, ne Ecclesiam ipsi desponsatam minùs diligat, quàm eius dotem & amplitudinem; eamque repudiet, si clarior altera & magis dotata se offerat.

Q. 7. *Quis cum bigamis dispensare potest?*

R. Concilium Arausicanum primum anno 441.

permittit Episcopis can. 25. promovere bigamos ad Subdiaconatum; nec suprà Lucius III. cap. *Super eo*, tit. *de bigamis non ordinandis*, prohibet solùm Episcopis initiare ad sacros Ordines, quod fuit usu receptum usque ad ætatem sancti Thomæ. *Papa*, inquit citatâ q. 3. *potest dispensare totaliter, sed Episcopus quantum ad minores Ordines*. Verum mos ille abrogatus est in Concilio Lugdunensi secundo can. 16. *Bigamos*, inquiunt Patres, *omni privilegio Clericali declaramus esse nudatos, & correctioni fori secularis addictos, consuetudine contrariâ non obstante; ipsis quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum Clericalem*. Et Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 17. de reformatione, prohibet, ne conjugati bigami gestent tonsuram & habitum Clericalem, neve obeant munia inferiorum Clericorum: ergo multo magis vetat ne ordinentur ad hujusmodi ministeria. Refert etiam Fagnanus in cap. *Quoniam*, tit. *De Constitutionibus*, Sixtum V. in Consistorio declarasse Episcopum à collatione Ordinum suspensum, qui contulerat bigamo primam tonsuram & beneficium.

PARAGRAPHUS VIII.

De irregularitate ex defectu bonæ famæ.

DEfectus bonæ famæ dicitur infamia; *in* quippe est particula negativa, sicut *inutilis* idem sonat *ac non utilis*, *insons* idem ac *sine culpa*; ita *infamis* est *sine fama*, nimirum bonâ.

Bona autem fama definitur à sancto Augustino lib. 83. Quæstionum qu. 31. *clara cum laude notitia*: ergo infamia, quæ bonæ famæ opponitur, est obscura notitia cum vituperatione & reprehensione. Porrò sinistra illa opinio præcisè

sumpta non est delictum, sed defectus bonæ famæ, quamvis ut plurimum oriatur ex delicto. Dico, *ut plurimum*: nam in jure nonnulli sunt infames sine delicto: putà si profiteantur artem viliorem, prostitutam ducant in uxorem. Unde meritò irregularitas, quæ contrahitur ex infamia, dicitur ex defectu, circa quem plures occurrunt difficultates hîc elucidandæ. Itaque

Q. 1°. *Infamia inducit-ne irregularitatem?*

R. Affirmativè; est enim regula juris penultima in sexto, *Infamibus portæ non pateant Dignitatum.*

Q. 2°. *Quotuplex est infamia?*

R. Duplex, juris scilicet & facti.

Infamia juris est ea, quæ imponitur jure tum canonico, tum civili; nisi lex canonica juri civili derogaverit. Habetur enim cap. *Omnes*, causâ 6. qu. 1. *Omnes infames dicimus, quos leges seculi infames appellant, & omnes qui culpis exigentibus ad Sacerdotium non possunt provehi.* In quibus verbis notat Glossa, infames alios esse secundùm canones, alios secundum leges civiles. Et ratio est, quia viles sunt, & Sacerdotio indigni, quos leges canonicæ & civiles declarant infames.

Dixi, *nisi lex canonica juri civili derogaverit*; sicut de facto derogavit legi civili, quæ viduam pronuntiat infamem, si tempore luctûs nupserit; quia lex civilis eatenus inducit irregularitatem, quatenus ab Ecclesia adoptatur; ad irregularitatem quippe inducendam requiritur jurisdictio spiritalis, quæ non competit Laïcæ potestati.

Infamia facti est ea, quæ oritur ex delicto, propter quod aliquis malè audit apud viros graves & sapientes, quamvis per legem delictum illud notetur infamiâ, c. *Licet* 1. *de probationibus.*

Q. 3°. *Quotuplex est juris infamia?*

R. Duplex; alia, quæ per legem ipso facto decernitur in eos qui nonnulla atrociora crimina patraverint: alia, quæ oritur ex sententia, quâ Judex damnat ad pœnam infamantem, putà ad triremes.

Q. 4°. *Quæ peccata ipso jure inducunt infamiam, & consequenter irregularitatem?*

R. Plura recensentur ex Digestis, cap. *Infames*, causâ 3. qu. 7. ubi dicuntur infames, *Sodomitæ, capitali crimine vel calumniæ causâ publicè damnati exercentes improbum fœnus, & exigentes usuras usurarum, fures sacrilegi, qui adversùs patrem armantur, incestuosi, homicidæ, perjuri, malefici, venefici, adulteri, qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam provocant, & omnes, quos Ecclesiasticæ vel seculi leges infamant.* Et cap. *Sanè*, 15. qu. 3. quod refertur ex cod. 1. lege 29. si quis, ut alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse deregitur, ad instar publici criminis & læsæ majestatis, perpetuæ infamiæ damnatur.

Q. 5°. *Contrahitur-ne infamia ex hujusmodi criminibus quando sunt occulta?*

R. Affirmant nonnulli; sed alii communiter negant, & quidem meritò; quia ex dictis, infamis vocatur qui bonâ caret famâ, & in malâ existimatione est apud homines: atqui nocens, quamdiu crimen ejus est occultum, non caret bonâ famâ, nec est in mala existimatione apud homines: ergo non est infamis.

Dices: homicida est irregularis quantumcunque homicidium sit occultum, Ergo.

Distinguo antecedens: est irregularis, propter crimen & defectu lenitatis, Concedo: propter infamiam, Nego antecedens: quandiu enim crimen ejus est occultum, non malè audit apud

homines. Verùm quidem est, quod non meretur bonam famam quam possidet; sed eâ justè spoliari non potest, nisi auctoritate publicâ.

Q. 6°. *Quæ notorietas requiritur, ut quis censeatur infamis, & irregularis ob juris infamiam?*

R. Plura observant hîc Theologi simul & Canonistæ, quæ in Gallia vix sunt ulli usui, cùm apud nos notorietas facti non admittatur. Itaque in Gallia necessaria est sententia declaratoria, ut quis v. g. perjurus aut usurarius censeatur infamis & irregularis, quamvis ante sententiam propter ejusmodi crimina vulgò malè audiret.

Q. 7°. *Omnis mulcta aut pœna à Judice inflicta inducit-ne infamiam juris?*

R. 1°. Nulla pœna à Judice Ecclesiastico inflicta præcisè ac directè inducit infamiam, saltem quoad effectus civiles: tum quia paterna est, & ad rei emendationem tendens: tum quia sicut bona fortunæ, ita & fama directè subest jurisdictioni civili non Ecclesiasticæ.

Dixi 1°. *præcisè ac directè*; quia si accusatus convincatur criminis ipso jure infamantis, eo ipso quo Judex Ecclesiasticus eum declarat hujusce criminis reum, illum indirectè reddit infamem.

Dixi 2°. *quoad effectus civiles*; quia Ecclesia potest reddere infamem quoad effectus spirituales, ut patet exemplo eorum, qui cùm gradus pœnitentiæ luctuosæ decurrunt jure Ecclesiastico arcentur ab Ordinibus defectû bonæ famæ, cap. *Non negamus*, dist. 61. *nec de pœnitentibus quidem*, inquit Hormisdas, *quisquam ad hujusmodi gradum profanus temerator accedat. Satis illi postulanti sit venia, quâ conscientia absolvat reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum. Quis enim quem paulò ante vidit jacentem, veneretur*

Antistitem? Præferens memorandi criminis labem, non habet lucidam Sacerdotii dignitatem.

R. 2°. Non quævis mulcta aut pœna à Judice seculari imposita infamem reddit, nisi crimen, propter quod reus damnatur, infamiam habeat ipso jure annexam; sed debet esse gravis, ut ignominiosè traduci, Gallicè, *faire amende honorable*, numellis publicis versari, Gallicè, *être mis au pilory*, virgis cædi, ad remos dari, exilio damnari.

Ergo propter mulctam pecuniariam à Judice seculari decretam non contrahitur irregularitas, cap. *Cùm te*, tit. *de sent. & re judic.* neque propter admonitionem ab eodem Judice in Auditorio factam, Lege, *Interlocutio* 19. l. *Quibus causis infam.* Dico, *admonitionem*; quia reprehensio, Gallicè, *blâme*, inducit irregularitatem; Unde Judex Ecclesiasticus abusive pronuntiaret Clericum à se damnatum, teneri sistere se coram tribunali suo, ut ibi reprehendatur.

Q. 8°. *Clericus damnatus ad exilium aut triremes, amittit-ne ipso facto Beneficium?*

R. Si pœnæ illæ sint perpetuæ, amittit; quia per hujusmodi pœnas censetur mortuus, & bona ipsius fisco sunt addicta. Ita lex municipalis Borboniensis art. 312. & Nivernensis c. 2, art. 3. Vide Brodeau.

Dixi, *si pœnæ illæ sint perpetuæ*, qualis censetur pœna exilii extra Regnum: nam si sint ad tempus, & infra decem annos, sic damnatus non amittit ipso facto Beneficium ob ejusmodi pœnam, potestque de illo disponere, sed novum acquirere non potest.

Q. 9°. *Comprehensio hominis decreta, Gallicè,* Decret de prise de corps, *aut vadimonii per se obeundi denuntiatio, Gallicè,* ajournement personel, *inducit-ne irregularitatem?*

R. Juxta sanctionem Regiam anni 1670. tit. 10. a. 2. suspendit exercitium jurisdictionis civilis; ad quam Judex Ecclesiasticus se conformare debet, quia, ut dicitur cap. *Omnipotens*, quod est S. Gregorii lib. 4. epist. 34. refertur-que l. 5. tit. *de accusationibus : valde grave est, ut vir, de quo tanta & talia nuntiantur (cùm ante inquiri & discuti debeant) honoretur.* Sed nulla inde nascitur irregularitas respectu Beneficii, nec Ordinis in quo ministrare potest; prohibeturque solum jurisdictionis exercitium.

Q. 10°. *Infamia facti reddit-ne irregularem?*

R. Affirmativè; nam ex Apostolo 1. Tim. 3. v. 7. qui ad sacrum ministerium assumitur, *oportet illum habere bonum testimonium ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli*, hoc est, ne sit pusilli animi, & quasi laqueis diaboli irretitus non audeat arguere ubi oportet, ne propria vitia ipsi objiciantur.

Q. 11°. *Quomodo tollitur irregularitas orta ex infamia?*

R. Irregularitas ex infamia facti tollitur absque dispensatione per eam vitæ emendationem, quæ maculas prioris vitæ non solùm coram Deo, sed etiam in opinione hominum deterserit, ita ut sinistræ famæ successerit bona existimatio ex contrariis operibus bonis sæpè ac diu repetitis; sicut enim vestium, ita & vitæ sordes difficilius abluuntur, quam contrahantur. Irregularitas verò juris non tollitur per solam pœnitentiam; sed insuper requiritur dispensatio summi Pontificis, quando infamia est juris Canonici; colligiturque ex cap. *Cùm te*, tit. *De sententia & re judicata :* Principis verò temporalis, si infamia lata sit jure civili.

PARAGRAPHUS IX.

De irregularitate ex defectu lenitatis.

Q. 1°. QUid est irregularitas ex defectu lenitatis? R. Homo baptizatus, qui concurrit voluntariè & proximè, licèt justè, ad proximi necem aut mutilationem, ut Judex, qui capite damnat, morte secutâ. Responsio colligitur ex cap. *Si quis viduam*, dist. 50. ex cap. *Aliquantos*, quod est Innocentii I. refertúrque dist. 51. Singula responsionis verba sunt diligenter attendenda, cùm ex ea solvi debeant plures casus, qui in hac materia occurrunt difficiles. Itaque

Dixi 1°. *homo baptizatus*, quo differt isthæc irregularitas ab irregularitate ex defectu Sacramenti, quæ ex dictis contrahitur à bigamo non baptizato; cùm irregularitas ex defectu lenitatis non cadat nisi in hominem baptizatum, ut observant Navarrus, Henriquez, Avila, & alii; quia jura loquuntur solùm de homine baptizato, ut cap. *Aliquantos*, mox laudato; cap. *Si quis viduam*, dist. 50. & cap. *Si quis post remissionem*, eâdem dist.

Dixi 2°. *concurrit*, sive physicè, ut carnifex; sive moraliter, positivè influens, ut mandans, consulens, consentiens, adjuvans; aut negativè ut non obstans; cùm ex officio & justitia teneatur, sicut Magistratus & Medicus, quorum negligentiâ aliqui pereunt. Quòd si non obstans teneatur ex solâ charitate, quamvis peccet, non fit tamen irregularis.

Dixi 3°. *voluntariè:* si quis enim coactus ad sui defensionem occidat cum moderamine inculpatæ tutelæ, ex dicendis non est irregularis.

Dixi 4°. *proximè;* quia si quis tantùm remotè

concurrat ad necem vel mutilationem, non contrahit irregularitatem: unde armorum opifex irregularis non est, etiamsi aliquis armis ab eo conflatis alium occidat; quia nimis remotè ad homicidium concurrit: secus, si venderet arma eis quos novit jam jam duello conflicturos; quia in hoc posteriori casu actio ejus directè ac proximè tendit ad homicidium.

Dixi 5°. *ad proximi necem, aut mutilationem:* 1°. quia in jure occisio & mutilatio æquiparantur quoad effectum irregularitatis, cap. *Si furiosus*, Clementinâ *de homicidio:* 2°. quia occidendi aut mutilandi voluntas non sufficit ad irregularitatem, nisi actu & de facto homo interficiatur, aut mutiletur. Unde qui abortum infert, antequam fœtus sit animatus, irregularis non est, ex cap. *Sicut*, tit. *De homicidio*, cùm revera hominem non interficiat. Idem dicendum, tum de Judice, qui morte damnavit; sed reus fugâ mortem declinavit: tum de eo, qui pergens ad occidendum inimicum, sed inveniens jam mortuum, caput ejus amputavit: tum de eo, qui graviter vulneravit, sed nec occidit, nec mutilavit, etiamsi ex vulnere membrum maneat inutile, v. g. oculus ad videndum, pes ad ambulandum. Ita Navarrus de irregul. num. 206. Soto l. 52. de justit. qu. 2. art. 1. Covar. in caput, *Si furiosus*; Avila p. 7. disp. 5. sect. 1. dub. 2. & alii contra Sylvestrum. Atque ob eam rationem judex sine irregularitatis periculo damnat ad flagella, ad cauterium liliatum, Gallicè, *fleur de lys*, quia in his pœnis nulla mutilatio.

Q. 2°. *Quid est mutilatio:*

R. Est membri truncatio, seu amputatio.

Q. 3°. *Quid intelligitur nomine membri?*

R. Est illa pars corporis, quæ habet distinc-

tum officium ab aliis partibus, ut oculus ad videndum, manus ad palpandum. Ita Covarruvias in Clementinam, *Si furiosus*; Navarrus, Avila, & alii benemulti contra Cajetanum in 2. 2. qu. 65. art. 1. & Sotum lib. 5. de justitia, ubi contendunt membrum dici etiam illam partem, quæ habet officium junctum cum aliis; ut digitus. Probatur; quia secundùm communem loquendi usum, illæ minores partes, v. g. digitus, non dicuntur membra, sed partes membrorum. Hancque sententiam confirmare videtur Apostolus 1. Cor. 12. ubi membra corporis vocat præcipuas partes, nempe oculum, pedem, &c. Et Rom. 12. unicuique membro assignat distinctam operationem: *omnia autem membra*, inquit, *non eundem actum habent*. Porrò in odiosis non est extendenda vocum significatio, sed strictè & rigorosè accipienda.

Ergo qui excutit dentem, abscindit auriculam, seu cartilaginem, quæ solùm deservit ad ornatum & tutelam auris, vel qui præscindit digitum, etiam pollicem vel indicem, ait Covarruvias citato locô, irregularis non est.

Dices: Cap. *Qui partem*, dist. 55. declaratur irregularis, qui partem cujuslibet digiti sibi abscidit. Ergo.

Distinguo antecedens: qui volens & ex culpa abscidit, Concedo: hic enim irregularis est ex delicto, & non ex defectu, qui abscidit sine culpa, Nego antecedens. Verba sunt canonis: *Qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad Clerum Canones non admittunt. Cui verò casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos Canones præcipiunt & Clericos fieri, & si in Clero fuerint reperti, non abjici; in illis enim voluntas est judicata, quæ sibi ausa fuit ferrum injicere: in*

istis verò casus veniam meruit. Cap. quidem *De Presbytero*, tit. *De corpore vitiatis.* Alexander III. irregularem declarat Presbyterum, qui partem digiti amiserat, sed in duello, ac proinde suâ culpâ. Permittit tamen Episcopo cum illo dispensare: *licet*, inquit, *ejus excessus gravis admodum extitisset.* Ergo, inquit Avila de irregularitate disp. 3. dub. 1. contingere potest, ut quis efficiat alium irregularem, & ipse non maneat irregularis; si v. g. præcidat alteri nasum, vel pollicem; quia nasus vel pollex non est membrum, & tamen præcisus est irregularis, propter deformitatem: contra verò qui præcidit alteri membrum virile, fit irregularis; quia mutilavit membrum; & tamen sic præcisus sine sua culpa non est irregularis, cap. *Ex parte*, tit. *De corpore vitiatis*

Dices 2°. Homicida est irregularis: sed qui sine mutilatione virum aut mulierem sterilem efficit, homicida est, cap. *Si aliquis*, tit. *De homicidio voluntario:* ergo absque mutilatione potest quis fieri irregularis.

Distinguo minorem: est homicida quoad pœnam homicidii, concedo; quoad effectum irregularitatis, Nego minorem. Ita Glossa in hunc locum; patetque solutio ex cap. *Sicut*, eodem titulo, ubi Innocentius III. decernit eum non esse irregularem, qui fuit causa abortûs, fœtu nondum animato.

Q. 4. *Quinam in causa sanguinis censetur proximè ad mortem; sive mutilationem concurrere, atque ideò irregularitatem contrahere?*

R. 1°. ex jure Canonico proximè concurrunt, & irregulares fiunt, 1°. accusator petens vindictam, & Advocatus, seu Procurator, qui accusatori patrocinantur: 2°. Testes: 3°. Scriba, seu Notarius: 4°. qui sententiam exequuntur,

ut carnifex, & qui ad ejusmodi executionem conferunt, putà satellites, qui comitantur ad defensionem, custos carceris, qui furcam, scalam, &c. parant; denique quisquis damnati accelerat mortem, ut si à Judice impetret, ne rotæ impositus longiori cruciatu torqueatur ac proptereà citiùs præfocetur. Irregularis tamen non foret qui ex inadvertentia & præter intentionem efficeret, ut mors acceleraretur, putà si rogaret Judicem, ut reus non duceretur per vicum, ubi sita est domus ejus, & commorantur parentes, propterea que via brevior assumeretur. Idem dicendum de Sacerdote, qui cum eo in eadem rheda vectus casu instigaret jumentum, vel qui diceret carnifici, *non est quòd te morer, functus sum meo officio*: in eis enim casibus mortis acceleratio est præter intentionem, nec ullus apparet defectus lenitatis.

Probatur responsio ex Concilio Lateranensi quarto, refertur que tit. *Ne Clerici vel Monachi*, cap. *Sententiam*, in quo sic habetur: *Sententiam sanguinis nullus Clericus dictet aut proferat, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, intersit*... (nempe auctoritatem in præbendo, aliàs irregularis non fieret, nec peccaret, nisi venialiter ob levitatem materiæ juxta communem sententiam) *nec quisquam Clericus litteras dictet aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas.* Et c. *sæpè*. 23. qu. 8. statuitur, quòd *si quis Sacerdotum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum.* Cùm autem testis suo testimonio multùm conferat ad sententiam sanguinis, omnium Canonistarum judicio fit irregularis morte secutâ. Unde S. Thomas 2. 2. qu. 70. a. 1, *Secundùm juris ordinem*, inquit, *compelli non possunt Clerici ad ferendum testimonium in causa sanguinis.*

Nec dicas in laudatis Canonibus sermonem non esse de Laïcis, sed de Clericis duntaxat. Namque Clerici ideo dicuntur irregulares in recensitis casibus; quia proximè cooperantur morti aut mutilationi: atqui in omnium sententiâ quisquis sive Clericus, sive Laïcus, sic cooperatur in causâ sanguinis, est irregularis: Laïcus quidem ex solo defectu lenitatis, utpote qui non peccet sic cooperando: Clericus verò, si sit Beneficiarius, aut aliquo majori Ordine insignitus, præter irregularitatem quam incurrit, gravioris peccati reus efficitur, utpote transgressor legis Ecclesiasticæ in materia gravi.

Dixi accusatorem proximè ad mortem concurrere, si petat vindictam; quia si petat solùm satisfactionem; nec fit irregularis, nec peccat, etiamsi sit Clericus; sic enim statuitur cap. *Prælatis*, tit. *De homicidio*, in sexto: *Prælatis vel Clericis quibuscunque, qui de Laïcis suis malefactoribus querelam penès secularem Judicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri ne contra eos talia de cetero præsumantur, protestando expressè quòd ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari non debet, quamvis aliàs in tali casu de jure debeat pœna sanguinis irrogari... alioquin si Prælati, aut Clerici propter metum hujusmodi, quia Judex ad pœnam sanguinis posset procedere, de suis malefactoribus taliter conqueri non auderent, daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi.* Præiverat Innocentius III. cap. *Postulasti*, extra, *de homicidio voluntario.* Porrò in hoc decreto tria observant Canonistæ. 1°. Clericum accusatorem expressè debere testari, quòd ad vindictam non intendat, alioquin foret irregularis. 2°. Clericum accusantem de injuria illata personis extraneis, secutâ mutilatione vel morte, fieri irregularem. Dico,

personis extraneis; quia si agatur de damno suis propinquis vel domesticis, vel suæ Ecclesiæ illato, aut alicui sub ejus protectione existenti, Avila & alii benemulti existimant Clericum posse accusare absque periculo irregularitatis. 5°. vindictam quæ prævidetur secutura, debere esse justam; qui enim per calumniam accusaret, irregularis foret, non tam ex defectu lenitatis, quàm ex delicto homicidii.

R. 2°. Ex usu in Galliis recepto testes in causa sanguinis non censentur causæ proximæ, ideoque Clerici & Religiosi compelluntur regiâ sanctione anni 1670. tit. 6. ad testimonium ferendum in quavis causa, etiam sanguinis; sic enim habetur: *Que toutes personnes assignées pour être oüies en témoignage, recolées où confrontées seront tenues de comparoître pour satisfaire aux assignations, même les Ecclesiastiques, par amende, au payement de laquelle ils seront contraints par saisie de leur temporel; enjoignant aux Superieurs Reguliers d'y faire comparoir leurs Religieux, à peine de saisie de leur temporel, & de suspension des privileges à eux par Nous accordez.*

Ex dictis sequitur irregulares non esse 1°. Clericos, qui habentes jurisdictionem temporalem, Officialibus suis mandant, ut de homicidio, aut alio crimine inquirant, etiamsi pœna capitis inde sequatur. 2°. Concionatores, qui invehuntur in scandala publica, & prædicant Judices teneri purgare Rempublicam hominibus perditis. 3°. Confessarios, qui obligant reum ad confitendum crimen, de quo juridicè interrogatur; aut declarant Magistratibus non posse se illos absolvere, nisi comprimant scandala, licèt morte punienda. 4°. Jurisperitos, sive Theologos, qui interrogantibus respondent, leges eos morte damnare, qui commiserint hoc

vel illud crimen Non debent tamen determinatè respondere reum, de quo speciatim interrogantur, esse morte plectendum. Et ratio est, quia dum generatim aperiunt, quid ferat jus, non magis concurrunt ad mortem, quàm qui condidit legem, quem omnes Theologi & Canonistæ eximunt ab irregularitate; contra verò cùm pronuntiat hunc reum esse morte puniendum, non secus ac ipse accusator, Advocatus, & Judex proximè concurrit ad mortem.

Quin Sanbovius adhærens usui in Galliis recepto, contra communem sententiam Theologorum & Canonistarum Ultramontanorum, docet tomo 2. resolutione 20. Sacerdotem, qui Judici indicavit ubi fur lateret, qui postea suspendio enecatus est, non esse irregularem: & resolutione 56. irregularitatem non contraxisse Parochum, qui homicidam detinuit, & tradidit Judici, à quo postea morti addictus est. Addit insuper accusatorem in Regno non teneri ad vitandam irregularitatem contestando denuntiare, ut præscribitur citato cap. *Prælatis*, se non intendere mortem aut mutilationem, cùm juxta mores nostros non possit accusare pro vindicta, soliusque sit Procuratoris Fiscalis aut Regii vindictam expetere.

Q. 5°. *Medici & Chirurgi sunt ne irregulares?*

R. Minimè, etiamsi secundùm artis suæ regulas membrum truncaverint; quia in Medicis curationibus nullus cernitur defectus lenitatis, quin elucet charitas & misericordia.

Dixi, *secundùm artis suæ regulas*; quia constat apud omnes Medicum vel Chirurgum irregularem esse ex delicto, quando ejus culpâ æger interiit, vel contra artis regulas truncatus est. In dubio autem, an adhibita fuerit necessaria diligentia, Medicus vel Chirurgus debet se gerere

ut irregularem, ex cap. *Significasti*, 2. tit. *De homicidio.*

Q. 6°. *Clericus Beneficiarius, vel aliquo majori Ordine insignitus, fit-ne irregularis exercendo artem Medicam?*

R. Graviter peccat, si exerceat Chirurgiæ artem adurendo vel incidendo; quia hujusmodi curationes ipsi expressè prohibentur à Concilio Lateranensi quarto, cap. *Sententiam*, tit. *Ne Clerici vel Monachi*, in quo sic habetur, *nec ullam Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adustionem vel incisionem inducit.* Et cap. *Tua nos*, tit. *De homicidio*, Innocentius III. interrogatus pro quodam Monacho Sacerdote, qui ferro tumorem in gutture mulieris aperuerat, sic respondet: *Licèt ipse Monachus multùm deliquerit alienum officium usurpando, quod sibi minimè congruebat; si tamen causâ pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in exercitio Chirurgiæ, omnemque studuit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit, adeo reprobandus, quòd non post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut divina valeat celebrare, alioquin interdicenda est ei Sacerdotalis Ordinis executio de rigore.* In qua responsione notandum est 1°. Sacerdotem peccasse usurpando alienum officium, ideoque pœnitentiæ addicendum, & satisfactionem ab eo exigendam. 2°. Fore irregularem, si satis non fuit peritus, vel si omnem diligentiam non adhibuerit. 3°. Non judicandum esse irregularem, si absque ejus culpa, etiam levissima, obierit illa mulier. Ex eo autem constat Sacerdotem illum ab omni culpa fuisse immunem, quòd cùm mulierem monuisset, ne vento se exponeret, ipsa mandatum contempserit, proptereaque magna copia sanguinis ex vulnere ef-

fluxerit, & mulier extremum diem clauserit.

Dixi, *si exerceat Chirurgiæ artem adurendo, vel incidendo*; quia Medicina generatim prohibita non est Clericis, etiam Sacerdotibus; sed ea tantùm, quæ fit cum adustione vel incisione, citra quam Sacerdotes licitè ac honestè Medicinam exercere possunt pietatis causâ, modò tamen id cautè ac sobriè præstent. Cautè quidem, ne castitas & nominis existimatio in discrimen veniant ex frequentiori cum mulieribus consuetudine, & curatione quorundam morborum, qui pudicos oculos offendunt, & mentem inquinant. Sobriè etiam, ne ejusmodi operibus nimis indulgeant, quasi artem Medicam profiteantur; sed iis solùm vacent ex necessitate, ubi desunt Medici ad sublevandos pauperes; quia, ut advertunt Navarrus Enchyrid. cap. 25. & Avila parte 7. disp. 6. sect. 1. dub. 10. Canone *Multa*, tit. *Ne Clerici vel Monachi*; prohibentur Clerici implicare se negotiis secularibus: *Ecce tales & his similia*, inquit Concilium Moguntinum, ex quo refertur ille Canon, *Ministris altaris Domini, necnon Monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apostolus*, Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.

Q. 7°. *Qui pugnant in bello incurrunt-ne irregularitatem?*

R. 1°. Si bellum sit injustum, & aliquis in eo ceciderit, incurrunt, etiamsi propriâ manu non occiderint, nec mutilaverint; quia sunt causæ saltem morales homicidii injusti, quatenus homicidas adjuverunt, aut saltem præsentiâ suâ audaciores effecêre.

R. 2°. Si bellum sit justum, & certi sint quòd neminem propriâ manu interfecerint, aut mutilaverint, non sunt irregulares, secundùm communem Theologorum & Canonistarum senten-

tiam: secus si eâ de re dubitent. Utraque responsionis pars colligitur ex cap. *Petitio*, tit. *De homicidio*, in quo Honorius III. Sacerdotem, qui contra Saracenos pugnaverat, irregularem pronuntiat, si ei constet se aliquem propriâ manu interfecisse: in dubio autem vult eum à sacris ministeriis abstinere; verba Pontificis sunt: *Mandamus quatenus si de interfectione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, à ministerio altaris abstineas reverenter; cùm sit consultius in hujusmodi dubio abstinere, quàm temerè celebrare.* Ergo qui certus est se in bello justo non polluisse manus suas sanguine proximi, irregularis non est. Nec audiendi sunt, quos Expeditionarios vocant, dum suadere conantur, nullo fundamento nixi nisi propriæ cupiditatis, indigere dispensatione summi Pontificis, quisquis tulerit arma in bello justo.

Q. 8°. *Quare Ecclesia propter defectum lenitatis removet ab Ordinibus, & à sacris ministeriis?*

R. Quia mansuetudo est character Sacerdotii Christi, qui à Patre tanquam agnus missus est, & ipse ministros suos misit sicut oves in medio luporum, quos patientiâ suâ & suavissimis moribus in agros converterunt; quippe damnavit Luc. 9. præposterum zelum Jacobi & Joannis, quo Samaritanorum vindictam expetebant: *Nescitis*, inquit, *cujus spiritus estis*; vultis imitari zelum Eliæ qui agebatur spiritu severitatis & justitiæ; sed nescitis hunc Spiritum non esse meum *Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare*; hoc est, interprete S. Augustino, peccatum damno, & hominem salvo. Unde Ecclesia semper judicavit nimis indecens fore si Sacerdotes, qui quotidie in sacrificio fundunt sanguinem Agni immaculati, melius loquentem quàm Abel Heb. 12. utpote misericordiam de terra claman-

tem, non vindictam, cujusquam mortem aut mutilationem intenderent: Ithacium Episcopum quarto seculo deposuit in Concilio Trevirensi, eo quòd, ipso agente, Maximus Imperator Priscillianum nefandum Hæresiarcham morti addixisset; & Episcopos ipsi adhærentes, qui Ithaciani dicti sunt, à communione sua removit.

Paragraphus X.

De irregularitate ex delicto homicidii.

Nomine homicidii intelligitur injusta hominis percussio aut mutilatio; neque enim homicidas dicimus Judices, qui pestiferos homines è medio tollunt; sed eos duntaxat, qui sunt causa injusta mortis, aut mutilationis, quod cùm variis modis contingere possit.

Q. 1°. *Quotuplex est homicidium?*

R. Duplex; scilicet voluntarium, & casuale.

Voluntarium dicitur, quod directè intenditur vel in se, vel in causa adeo cum effectu conjuncta ut reputetur quis voluisse effectum eo ipso, quo voluit causam, ex quâ prævidit mortem secururam, v. g. illius mortem intendisse, cui venenum propinare voluit.

Casuale est illud, quod præter intentionem agentis accidit, ut si quis intendens leviter percutere, manu tamen fallente, graviter vulneravit & occidit.

Q. 2°. *Quotuplex est homicidium casuale?*

R. Duplex; purum, & mixtum.

Homicidium purè casuale est illud, quod neque in se, neque in sua causa fuit intentum, nec prævisum; sed omnino accidit præter intentionem agentis. Exemplum habes cap. *Exhibita*, tit. *De homicidio* ubi sermo est de Clerico, qui cum in ætate puerili luderet cum coætaneis, in

unum ex iis lapidem projecit incasso ictu & sine animo lædendi, sed terrorem duntaxat incutiendi: attamen fugiens ille corruit, & ex lapsu graviter vulneratus expiravit.

Et cap. *Joannes*, eodem titulo, Sacerdote pulsante campanas ad convocandam plebem, cadens tintinnabulum puerum interfecit. De iis autem Consultus Honorius III. respondet, nec Clericum arcendum ab Ordinibus, nec Sacerdotem removendum à sacro ministerio; quia nihil debet ipsis imputari propter casus fortuitos non prævisos, maximè cùm Sacerdos ille vacaret rei licitæ. In qua responsione duo observa. Primum, ut homicidium sit purè casuale, necesse est ut prævideri nec potuerit, nec debuerit; si enim prævideri potuit, aut debuit, homicidium non erit purè casuale, sed mixtum; ut si quis lapidem per fenestram projecerit, quo percussus, qui per vicum satis frequentatum gradiebatur, interiit. Secundum, ut vacet, qui rei licitæ, si enim sit illicita, & periculosa, & præter intentionem quempiam occidat, v. g. si Clericus, dum venaretur occidit hominem, cùm feram putaret occidere, homicidium illud non est purè casuale, sed mixtum; quia venatio, quæ fit cum armis, Clericis est illicita & periculosa.

Homicidium mixtum dicitur, quando quis nec mortem aut mutilationem intendit, nec secuturam prævidit; sed vel debitam diligentiam non adhibuit, ne mors contingeret; vel opus periculosum suscepit temerè; quia satis peritus non est, aut quia id ipsi est prohibitum. Unde mors secuta partim est casualis, quia ab agente non est intenta, partim voluntaria, nempe in causâ; liberè enim voluit aut omittere diligentiam debitam, aut suscipere opus, cùm esset imperitus, aut si peritus, contra Ecclesiæ in-

terdictum subire interficiendi periculum.

Q. 3°. *Homicidium, sive voluntarium, sive casuale, inducit-ne irregularitatem?*

R. 1°. Certum est ex quam plurimis Canonibus homicidium voluntarium inducere irregularitatem, cap. *Clericum*, dist. 50. sic habet Nicolaus I. *Clericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere etiam debet acquisito; homicida enim est*, Cap. *Si quis*, quod est Martini Bracharensis, eâdem dist. *si homicidii aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione post Baptismum conscius fuerit ... dejiciatur*. Et cap. *Minor*, ibidem: *Miror*, inquit Joannes VII. *minùs doctam scientiam tuam, Sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in Sacerdotio ministrare: imò quod ineptius est, nobis persuadere velle, ut ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque perversi sensûs tale quid æstimaret, vel post quantamcunque pœnitentiam concedendum, cùm omnino sit canonicæ disciplinæ contrarium.* Quibus verbis declarat summus Pontifex nequidem sedem Apostolicam dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario. Hinc Concilium Tridentinum, ubi permittit Episcopis dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excipit eam, quæ oritur ex homicidio voluntario, soletque summus Pontifex hanc gratiam denegare.

R. 2°. Non minùs certum est irregularitatem contrahi ex homicidio casuali mixto. Probatur ex variis Canonibus, tit. *De homicidio voluntario & casuali*. Cap. *Presbyterum*. Alexander III. irregularem dicit Presbyterum, qui disciplinæ causâ puerum ita percussit in capite, ut post aliquot dies interierit; quia licèt eum graviter vulnerare non intenderet, modum tamen & diligentiam necessariam non adhibuit. Idem statuit

cap. *Continebatur*, de Diacono, qui cùm luderet, non depoſuit falcem, quâ Laïcus colludens fortè confoſſus fuerat. Clemens quoque III. c. *Ad audientiam*, irregularem declarat Presbyterum, qui volens corrigere quendam de familia ſua, arripuit cingulum, cui cultellus adhærens, & è vagina egreſſus, percuſſit puerum. Et ratio eſt, quia ejuſmodi homicidia mixta, voluntaria ſunt ſaltem in cauſa, quatenus agens voluntariè non adhibuit diligentiam neceſſariam ad vitandum homicidium.

R. 3°. Non contrahitur irregularitas ex homicidio purè caſuali, niſi quis vacaverit rei illicitæ & periculoſæ. Probatur tum ex cap. *Exhibita*, & cap. *Joannes* ſuprà laudatis: tum ex cap. *Cùm dilectus*, cap. *Ex litteris*, eodem tit. *De homicidio*, ubi Innocentius III. reſpondet non imputandum homicidium caſuale Presbytero, qui rei licitæ vacabat, omni diligentiâ adhibitâ. Ita etiam cenſuit Gregorius IX. cap. *Quidam*, eodem tit. ubi ſic pronuntiat: *Attendentes igitur, quòd Sacerdos ipſe dabat operam licitæ rei, ſtuduit etiam quam debuit diligentiam adhibere; circunſtantibus, quibus periculum imminebat, ita tempeſtivè & altâ voce præmonitis, quod & intelligere & fugere potuerunt inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ob hanc cauſam, vel quia omnes caſus fortuitos, qui prævideri non poſſunt, forſitan non prævidit, non debet quoad officium, vel Beneficium impediri.*

Dixi, *Niſi quis vacaverit rei illicitæ & periculoſæ:* quia ut homicidium non imputetur ei, qui fuit cauſa per accidens, Canones ſemper requirunt duas conditiones. Primam, ut omnem diligentiam adhibuerit: ſecundam, ut vacaverit rei licitæ: *Attendentes*, inquit Gregorius IX. mox laudatus, *quòd Sacerdos ipſe dabat operam licitæ rei: ſtuduit etiam, quam debuit, diligentiam adhibere.* Et

Bonifacius VIII. capite *Is qui*, titulo *De homicidio*, in sexto, sic pronuntiat: *Is, qui mandat aliquem verberari, licèt expressè inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet, vel occidat, cùm mandando* IN CULPA *fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare.*

Addidi, *& periculosæ*, quia plures Theologi & Canonistæ censent eum non esse irregularem ob homicidium purè casuale, si res illicita, cui vacabat, nullatenus fuerit periculosa, & debitam diligentiam adhibuerit; cùm homicidium illud nullo modo sit voluntarium, nequidem in causa, utpote quæ ex se homicidium inferre nequeat. Hanc sententiam confirmat Avila disp. 6. sect. 1. de homicidio casuali, ex nonnullis absurdis quæ sequuntur ex opposita sententia. 1°. supponit duos pulsare campanas omni diligentiâ adhibitâ, alterum in loco interdicto, ac propterea illicitè; alterum in loco non interdicto, & ideo licitè cadant nihilominus campanæ, & aliquos interficiant, quis primum dicet irregularem, secundum verò minimè? Illud tamen sequitur ex opposita sententia. 2°. duo cædant arborem, alter die festo, alter die profesto; & aliqui ex arborum casu opprimantur absque ulla cœdentium negligentia, in opposita sententia primus erit irregularis, quia vacabat rei illicitæ, secundus verò minimè, utpote qui incumberet operi licito: atqui ejusmodi pronuntiatum est prorsus absurdum, cùm opus servile non prohibeatur die festo propter homicidii periculum; sicut prohibetur Clericis adustio vel incisio, quæ ex se mortem vel mutilationem inferre potest. Unde cùm Clericus voluntariè adurendo vel incidendo se periculo exponat, meritò illi imputatur mors vel mutilatio inde secuta, quamlibet

peritiam & diligentiam adhibuerit. Attamen Innocentius III. mortem mulieris non imputat Monacho, qui vulnus in ejus gutture aperuerat; quia mors secuta non est ex illa curatione, licèt periculosâ; sed ex temeritate ejusdem mulieris, quæ contra consilium Monachi vento se exposuerat.

Q. 4°. *Quæ debet esse negligentia, ut contrahatur irregularitas ex homicidio casuali?*

R. 1°. Satis est ad incurrendam irregularitatem ex homicidio casuali, quod opus fuerit prohibitum & periculosum; quia eo ipso quis censetur neglexisse, quo contra præceptum voluntariè se exposuit periculo occidendi, vel mutilandi. Patet ex præcedenti responsione.

R. 2°. Si opus fuit licitum, non contrahitur irregularitas, nisi ex negligentiâ gravi ac mortali; quia cùm irregularitas ex delicto fit gravis pœna, gravem quoque culpam supponit; colligitúrque ex cap. *Quæsitum*, tit. 38 de pœnit. & remiss. ubi Clemens III. respondet, Sacerdotes quosdam ab altari perpetuò removendos, si homicidium casu acciderit ipsis studiosè neglinentibus: secus, si ex leviori incuria. Meritò tamen monet Avila, post Henriquez, disp. 6. qu. 1. dub. 11. concl. 3. negligentiam, quæ secundùm se spectata esset venialis, attentis circumstantiis censeri gravem, ut innuunt textus suprà laudati, ubi summi Pontifices pronuntiant irregularitatem ex homicidio casuali, propter negligentiam, quæ, licèt in se levis videretur, ratione tamen periculi, in quo versabatur actio, gravis judicatur.

Ergo irregularis non est, 1°. qui volvit infirmum, ut commodiùs quiescat, vel bonâ fide ei præbet cibum, unde mors casu acceleratur, quia in hujusmodi actionibus non deprehenditur cul-

pa, nisi admodum levis: secus, si contra prohibitionem Medici cibus fuisset subministratus.

2°. Qui in casu necessitatis ut saluti totius corporis consuleret, membrum gangrena vitiatum amputavit secundùm regulas artis; unde tamen, febri superveniente, mors secuta est; quia in illo opere non deprehenditur culpa, nec arguitur defectus lenitatis; quia ejusmodi mutilatio non tendit ad vitæ imminutionem, sed ad conservationem totius. Graviter quidem peccaret Clericus sacris Ordinibus initiatus, qui absque necessitate alienum usurparet officium; sed irregularis non fieret, si mors non sequeretur.

Q. 5°. *Pueri & ebrii incurrunt-ne irregularitatem, si occidant aut mutilent?*

R. 1°. Pueri ante septennium non incurrunt, ex Clementina tit. *De Hæreticis*, cap. unico, *Si furiosus*, in quo sic habetur: *si furiosus aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.* Infans autem dicitur minor septennio, etiamsi dubitetur, num habeat sufficientem usum rationis ad peccandum mortaliter; quia lex generaliter excipit illam ætatem. Major est difficultas, si dubium sit circa puerum septennio majorem. Affirmat Ostiensis ejusmodi esse irregularem; negat verò Avila disp. *6.* sect. 1. dub. 13.

R. 2°. Circa ebrium, Henriquez, & Avila citato loco existimant sic distinguendum: vel ante ebrietatem prævidit, aut prævidere debuit occidendi periculum, cui se exponebat, utpote qui expertus sit se per ebrietatem furiosum reddi: vel prævidere non potuit. Si primum, procul dubio irregularitatem incurrit, si occidat; quia homicidium illud est voluntarium, saltem in causa. Si secundum, irregularis non est; quia homicidium est involuntarium tum in se, tum

in causa; sed præferenda videtur sententia Covarruviæ in cap. *Si furiosus*, & aliorum, qui ebrium ebrietate culpabili absolutè pronuntiat irregularem, si occidat: tum quia in laudato cap. *Si furiosus*, non annumeratur inter eos, qui licèt percusserint, non sunt irregulares, tum quia in foro exteriori damnaretur ut homicida; tum quia vacans rei illicitæ & periculosæ, secuto homicidio fit irregularis: atqui ebrietas est res illicita & periculosa: ergo.

Dixi, *ebrietate culpabili*; quia si contigerit absque culpa, utpote quæ prævideri non potuerit, ut in Patriarcha Noë, ebrius percussor irregularis non est, cùm homicidium, nec in se, nec in causa fuerit voluntarium.

Superest difficultas elucidanda, utrùm qui ob sui, vel parentis, vel bonorum fortunæ ac famæ seu honoris defensionem occidit, irregularitatem contrahat. Verùm huic difficultati jam fecimus satis Tractatu de Justitiâ & Jure c. 9. parag. 3.

PARAGRAPHUS XI.

De irregularitate ex iteratione Sacramenti, & ex hæresi.

Q. 1°. EX *cujus Sacramenti iteratione contrahitur irregularitas?*

R. Ex iteratione Baptismi, propter quam rebaptizati & rebaptizantes sunt irregulares. De rebaptizatis expressum est caput *Confirmando*, quod ex Concilio quinto Carthaginensi refertur dist. 50. his verbis: *neque unquam permittendum est, ut rebaptizati ad Clericatûs gradum promoveantur.* Et c. *Qui bis*, dist. 4. de consecratione: *Qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo pœnitere, nisi quòd secundùm Canones ordinari non possunt, nisi magna aliqua necessitas exigat.* De

rebaptizantibus habetur can. 47. Apostolorum, & cap. *Ex litterarum*, tit. *De Apostatis*, ubi Alexander III. Acolytum qui rebaptizanti publicè ministravit, repellit ab Ordinibus.

Q. 2°. *Incurritur-ne irregularitas ex iteratione Confirmationis & Ordinis?*

R. Minimè; quia ejusmodi irregularitas nullibi reperitur expressa in Jure.

Q. 3°. *Quare irregularitatis pœna imponitur propter iterationem Baptismi potiùs quàm aliorum Sacramentorum?*

R. Propter reprimendam Donastitarum & aliorum rebaptizantium hæresim, quæ diu turbavit Ecclesiam, ut retulimus Tractatu de Sacramentis in genere cap. 14. & ad sopiendam ejusmodi controversiam, varia celebrata sunt Concilia, plures sanciti sunt Canones, ac iterato decretæ pœnæ adversùs contumaces tum rebaptizantes tum rebaptizatos. Cùm autem non ita ferveret controversia circa Sacramenta Confirmationis & Ordinis, ut observavimus cit. cap. 14. mirum non est, quòd antiqui Canones non ita expressè definierint pro hujusmodi Sacramentis, nec similem pœnam decreverint adversùs ea iterantes.

Dices: est regula juris, ubi est eadem ratio, est eadem juris dispositio: atqui eadem est ratio prohibendi iterationem Confirmationis & Ordinis, ac Baptismi, nempe character, quem tria illa Sacramenta imprimunt: ergo dispositio juris eâdem pœnâ afficit iterantes illa Sacramenta.

Distinguo majorem. Ubi est eadem ratio, & eædem circunstantiæ, Concedo, eadem ratio, & diversæ circunstantiæ, Nego majorem. Porrò cùm præcipua controversia versaretur circa Baptismum, nec Hæretici acquiescerent Eccle-

siæ definitioni, operæpretium fuit severioribus pœnis contumaces reprimere: sopitâ autem illâ controversiâ quievit Ecclesia, nec opus habuit animadvertere in eos, qui contumaciter contenderent iterandam Confirmationem aut Ordinationem.

Ex his patet, non esse irregulares pueros, qui per ludum rebaptizant; cùm animo hæretico id non faciant, sed ritum Baptismi solùm exhibere intendant. Idem sentiendum de iis, qui sub conditione sive expressa, sive tacita Baptismum iterant, utpote qui supplere duntaxat velint, quod timent non esse peractum. Sed dubium illud debet esse grave ac prudens; qui enim sub conditione rebaptizat, quando nulla est dubitandi ratio; præterquamquod peccat, plures, ut Soto, Cordubensis, docent incurrere irregularitatem; quod tamen meritò refellit Avila, quia sic rebaptizans non intendit iterare Baptismum juxta ritum Ecclesiæ collatum.

Q. 4°. *Qui ex hæresi redeunt, manent-ne irregulares?*

R. Jure communi manent irregulares tam ipsi, quàm eorum fautores, & filii usque ad secundam generationem. Ita habetur cap. *Quicunque*, parag. *Hæretici*, tit. *de Hæreticis*, in sexto. Eadem pœna decernitur adversùs Apostatas, dist. 50 cap. *Presbyteros*, quod refertur ex Concilio Ancyrano.

Dixi: *jure communi*; quia in Gallia, ut jam monuimus, Hæretici ad fidem conversi non habentur ut irregulares; multò minùs eorum filii; & absque dispensatione promoventur tum ad Ordines, tum ad Beneficia.

Paragraphus XII.

De irregularitate ex delicto in receptione & usu Ordinis.

Q. 1°. *Quinam incurrunt irregularitatem ex delicto in receptione Ordinis?*

R. Incurrunt,

1°. Qui furtivè ordinantur, hoc est, qui fraudulenter examen effugerunt, nec aliàs fuerunt approbati aut admissi. Ita decrevit Alexander III. cap. *Veniens*, tit. *De eo qui furtivè. Respondemus*, inquit, *quòd si non fuit ... sub anathematis interminatione prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad sacerdotale officium condignâ satisfactione impositâ, nisi alia impediant, pro arbitrio dispenses.* Si ergo dispensatione indiget, impedimentum contraxerat. Pergit verò Pontifex: *si verò interminatio anathematis super hoc facta est, moneas eum ut in aliquo Monasterio seu Canonicâ habitum suscipiat regularem ... alioquin nullâ ratione concedimus eum ad Sacerdotalem Ordinem promoveri.* Atqui juxta Pontificale Romanum Archidiaconus ante ordinationem ex mandato Episcopi monet sub excommunicationis pœna, *ne quis non descriptus, examinatus, approbatus, & nominatus ullo pacto audeat ad suscipiendos Ordines accedere.*

2°. Qui majori excommunicatione ligati Ordinem sacrum suscipiunt.

Probatur ex cap. *Cùm illorum*, tit. *De Sententia excommunicationis*, in quo sic habet Innocentius III. *Nonnulli Ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi ad Ecclesiasticos Ordines accedere non formidant .... circa quos credimus distinguendum, quòd tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ sententiæ Canonem inciderunt; vel factum

quidem scientes juris ignari, nesciunt exinde se teneri. Primò si fuerint seculares Clerici, à susceptis Ordinibus censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus (scilicet ignorantiæ, sive facti, sive juris) *tam Archiepiscopi, quàm Episcopi, absque mandato sedis Apostolicæ speciali dispensandi facultatem se noverint non habere*. Sed Concilium Tridentinum Episcopis dispensandi facultatem concessit, ut dicetur paragrapho sequenti.

Dixi 1°. *excommunicatione ligati*, non verò suspensione aut interdicto: tum quia in laudato cap. *Cùm illorum*, de solis excommunicatis sermo est: tum quia suspensio non privat receptione Sacramentorum, sed solùm Ordinis exercitio.

Major est difficultas de interdicto, cùm privet receptione Sacramentorum, quæ non sunt necessaria ad salutem, ut Ordinatio; propterea que Navarrus, Henriquez & Avila affirmant interdictum fieri irregularem receptione Ordinis sacri: contra verò negant Suarès disp. 33. sect. 3. num. 20. Bonacina disp. 5. de interdicto, puncto 7. num. 14. & alii; tum quia ejusmodi pœna in nullo jure reperitur: tum quia non quælibet violatio censuræ inducit irregularitatem, sed ea tantùm, quæ fit per exercitium Ordinis; qui enim tempore interdicti pulsat campanas, interest divinis officiis, licèt violet interdictum; in omnium tamen sententiâ non contrahit irregularitatem.

Quidquid sit, extra controversiam est, eum, qui suspensus aut interdictus recipit Ordinem sacrum, irregularem fore, si exerceat officium Ordinis sic suscepti; quia Ordinatio censuram, quæ præcesserat, non delet. Unde concludit Avila, Presbyterum recens inauguratum fieri irregularem concelebrando cum Episcopo, Sub-

diaconum solemniter legendo Epistolam, Diaconum similiter legendo Evangelium; si censurâ irretiti Ordinem recęperint.

Dixi 2°. *majori excommunicatione;* quia minori excommunicatione ligatus, licèt celebrando graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit, ut expresse habetur cap. *Si celebrat*, tit. *De Clerico excommunicato*. Ex quo textu Theologi & Canonistæ communiter colligunt eum multò minùs ejusmodi notam incurrere, si Ordinem sacrum recipiat.

Dixi 3°. *Ordinem sacrum;* quia non ita certum est, an excommunicatus majori excommunicatione fiat irregularis receptione minorum Ordinum; negant enim Soto dist. 25. quæst. 1. art. 3. Navarrus consil. 28. de sententia excommunicationis; Avila 7. parte disp. 9. sect. 2. dub. 6. quia ejusmodi pœna non est in jure expressa. Affirmant verò Silvester verbo, *Irregularitas*, Henriquez, & alii.

Q. 2°. *Quando incurritur irregularitas ex illicito usu Ordinis?*

R. Duobus in casibus.

Primus quando Clericus temerè usurpat, ac solemniter exercet officium proprium Ordinis sacri, quem non habet. Probatur ex c. *Si quis*, tit. *De Clerico non ordinato ministrante. Si quis baptizaverit*, inquit Hormisdas, *aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur*. Eandem pœnam decernit Urbanus III. cap. *Ex litteris*, eodem tit. adversùs Diaconum qui Missarum celebrationem usurpare præsumpserat.

Dixi 1°. *Clericus*, quia nonnulli censent Laïcum sic ministrantem non fieri irregularem; sed opposita sententia est communior, & conformior laudato capiti *Si quis*, ubi summus Pontifex absolutè

absolutè loquitur de quolibet usurpante officium Ordinis quem non habet.

Dixi 2°. *temerè*: si quis enim ex inadvertentia, sive ex ignorantia probabili, vel in casu necessitatis, putà ad vitandum scandalum, officium Ordinis peragat, non fit irregularis, quia cùm hæc irregularitas sit ex delicto, & pœna gravis, non contrahitur, nisi per grave peccatum. Hinc Diaconus qui ex mandato Episcopi vel Presbyteri solemniter baptizans sal benedicit, nec advertit ejusmodi benedictionem esse officium proprium Sacerdotalis Ordinis, irregularitatem non contrahit. Idem dicendum de simplici Clerico, qui jussu Sacerdotis inter Missarum solemnia Epistolam cantat cum manipulo, quod assumpsit ex inadvertentia, vel cum ignorantia ornamentum illud esse Subdiaconi proprium.

Dixi 3°. *Ordinis*; quia per actus jurisdictionis non incurritur irregularitas, etiamsi qui illos exercet, sit suspensus ab officio.

Dixi 4°. *Ordinis sacri*; quia cùm officia minorum Ordinum nunc promiscuè exerceantur à Laïcis, propter eorum exercitium suspensus aut excommunicatus irregularitatem non contrahit; nisi in Ecclesiis, ubi juxta Decretum Concilii Tridentini restituta sunt officia minorum Ordinum, nec exerceri solent, nisi ab iis, qui ad hujusmodi Ordines promoti sunt, ut observavimus ubi de suspensione.

Ergo Clericus excommunicatus aut suspensus sine periculo irregularitatis potest cum aliis psallere in Clero; quia ejusmodi officium non est Ordinis sacri. Secus sentiendum esset, si solemniter præesset Choro, Collectam decantaret præmisso, *Dominus vobiscum*; quia ejusmodi officium est proprium Ordinis sacri. Quòd si

versiculum illum prætermitteret, Collectamque recitaret, ut solent Moniales, Officium Ordinis sacri non exerceret, nec proinde irregularis fieret.

Sed quid si ligatus censurâ concionetur?

Irregularem illum pronuntiat Navarrus Enchyr. cap. 27. num. 163. quia verbi divini ministerium est proprium Presbyteri & Diaconi. Sed præferenda videtur opposita sententia Sylvestri, Henriquez, & Avilæ; quia licèt concionandi munus solis Presbyteris aut Diaconis committatur, ex eo tamen non colligitur esse proprium Ordinis sacri; alioquin Subdiaconus, aut simplex Clericus, qui sine Episcopi facultate concionatus est, esset irregularis; quod tamen est contra communem hominum opinionem.

Dixi 5°. *solemniter*; quia si Diaconus, aut Presbyter suspensus sine solemnitate baptizet, etiam extra casum necessitatis, quamvis graviter peccet, irregularitatem tamen non incurrit; quia actum Ordinis non exercet, cùm Laïci ita baptizare possint, & nonnunquam baptizent.

Q. 3°. *Diaconus solemniter baptizans, aut Eucharistiam dispensans, incurrit-ne irregularitatem?*

R. Si jussus ab Episcopo vel Presbytero ejusmodi ministeria peragat, non incurrit: secus, si propriâ auctoritate. Duæ sunt responsionis partes.

Prima pars probatur ex dictis de Ministro Baptismi & Eucharistiæ, ubi ostendimus Diaconum vi suæ ordinationis esse Ministrum extraordinarium conferendi Baptismi, & dispensandæ Eucharistiæ; patetque tum ex usu priorum seculorum, quibus Diaconi solebant Baptismum solemniter conferre, & Eucharistiam

dispensare : tum ex ipso ordinationis ritu, in quo Pontifex inaugurandum Diaconum sic alloquitur : *Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare.*

Secunda pars probatur; quia ex sancto Epiphanio hæresi 79. neque Diaconis in Ecclesia concreditum est, ut aliquod mysterium celebrent, sed solùm ut administrent, dùm celebratur. Diaconus igitur à Christo institutus est tanquam minister Episcopi ac Presbyteri, qui ipsis inserviat, nihil propriâ auctoritate præsumat; sed omnia ex eorum consilio & mandato peragat veluti eorum organum & instrumentum, quo primis seculis frequentiùs utebantur ad Catechumenos Baptismo initiandos, & Fideles sacrâ communione reficiendos, cùm ipsi per seipsos ista præstare non possent propter magnum Catechumenorum numerum, qui ex sacro fonte erant regenerandi : & Fidelium, qui in singulis synaxibus Eucharistiam sub utraque specie recipere solebant.

Duo tamen hîc sunt observanda.

Primum, Parochus seu Presbyter, spectatâ præsenti Ecclesiæ disciplinâ, quæ à pluribus seculis viget, peccaret, si absque necessitate ejusmodi officia Diacono committeret, nec Diaconus obtemperare deberet, si evidens illi foret Presbyterum sine causa hanc provinciam sibi demandare; alioquin communicaret ejus peccato; mandatum tamen Presbyteri eum ab irregularitate excusare videretur.

Secundum, Diaconus ab Episcopo deputatus ad baptizandum solemniter, aut Eucharistiam dispensandam, prætermittere debet quæ in ritu illorum Sacramentorum sunt propria Ordinis Sacerdotalis, ut benedictio salis in ritu Baptismi, & benedictio, quæ in dispensa-

tione Eucharistiæ bis aut ter fundi solet super communicantes, 1°. cùm factâ publicâ confessione, Minister ad eos conversus dicit, *indulgentiam & absolutionem*, &c. 2°. cùm expleto ritu ait, *benedictio Dei omnipotentis*, &c. 3°. cùm viaticum defertur ad infirmum, Minister cum sacra pyxide benedicere solet tum infirmum, tum astantes. Omnis autem solemnis benedictio ad solum pertinet Sacerdotem. Dico, *solemnis*; nam communis benedictio mensæ profanæ à quolibet fieri potest, etiam à Laïco ac Clerico excommunicato, absque periculo irregularitatis.

Nec dicas, Diaconum solemniter benedicere cereum Paschalem; non enim ipse benedicit, sed supponit benedictum à Sacerdote in ipsa benedictione granorum thuris, canticumque lætitiæ solummodo decantat in gratiarum actionem, ut expendenti ipsum canticum patebit.

Q. 4°. *Diaconus in casu necessitatis, absente Presbytero, posset-ne solemniter baptizare, aut viaticum ad infirmum deferre?*

R. Posset, Probatur ex cap. *Diaconos*, dist. 93. ubi sic loquitur Gelasius summus Pontifex: *absque Episcopo aut Presbytero baptizare non audeant* (Diaconi), *nisi prædictis fortassis Ordinibus longiùs constitutis necessitas extrema compellat*. Et infrà: *sacri corporis prærogationem sub conspectu Pontificis seu Presbyteri, nisi his absentibus, jus non habeant exercendi*. In quem locum sic habet Glossa: *ubi necessitas exigit, & Presbyter est absens, potest Diaconus etiam jure suo baptizare, & Corpus Christi erogare infirmis, sic consecratum est. Sed in Ecclesia in præsentia Presbyteri non potest, etiamsi necessitas exigat, nisi jussus à Presbytero, putà cùm multi sunt qui indigent baptismo, & Presbyter non potest omnibus sufficere: similiter si multi sunt, qui volunt accipere*

corpus Christi, nec Presbyter sufficit omnibus. Idipsum fusè probat Suarès in tertiam partem disp. 23. sect. 2. de Ministro Baptismi, & disp. 71. sect. 1. de Ministro Eucharistiæ. Unde mirum nobis videtur, quòd plures Theologi Morales scripserint Diaconum in illo casu teneri baptizare absque solemnitate; alioquin eum irregularem pronuntiant.

Q. 5°. *Qui celebrat in Ecclesia interdicta, aut polluta, vel in loco profano sine licentia Episcopi, incurrit-ne irregularitatem?*

R. 1°. Incurrit, si in Ecclesia interdicta; quia violat censuram per actum Ordinis sacri.

R. 2°. Licèt graviter peccet celebrans in Ecclesia polluta, vel in loco profano, absque licentia Episcopi, irregularitatem tamen non incurrit; quia ejusmodi pœna in nullo jure exprimitur. Imò cap. *Is qui*, tit. *de sententia excommunicationis* in sexto, sic habet Bonifacius VIII. *Is, qui in Ecclesia sanguinis aut seminis effusione pollutâ, vel qui præsentibus majori excommunicatione nodatis, scienter celebrare præsumit; licèt in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cùm id non sit expressum in jure) laqueum non incurrit.* Advertes tamen, quòd in Clementina, cap. *Gravis*, tit. *de sententia excommunicationis*, decernitur excommunicatio contra dominos temporales, qui tempore interdicti compellunt pulsari campanas, januas Ecclesiæ aperiri, & in iis divina Officia celebrari.

Q. 6°. *Irregularis exercens aliquod officium Ordinis sacri proprium, incurrit-ne novam irregularitatem?*

R. Non incurrit, cùm ejusmodi pœna in nullo jure sit expressa. Ita Navarrus Enchyr. cap. 27. num. 194. ubi monet, quando in Curia Romana dispensatur cum iis, qui celebrarunt in

irregularitate, dispensari solùm in ea irregularitate, quam ante celebrationem contraxerant. Ergo necesse non est, ut irregularis exponat quoties celebraverit. Qui tamen obstrictus est pluribus irregularitatibus ex diversis delictis, putà ex homicidio, & ex Ordine furtivè suscepto, debet exprimere illas species irregularitatis: Ita Suarez disp. 41. sect. 3. num. 3. Bonacina disp. 7. q. 5. puncto ultimo, & alii.

Paragraphus XIII.

De dispensatione in irregularitate?

Q. 1°. Quis *dispensare potest in irregularitatibus?*

Certum est summum Pontificem posse dispensare in omnibus irregularitatibus propriè dictis; hoc est, quas jus canonicum induxit; nam impedimenta naturalia, ut cæcitas mentis ac corporis, quæ irregularitates impropriè dicuntur, non sunt dispensationis materia; cùm humana potestate tolli nequeant.

Difficultas solùm est, an & in quibus irregularitatibus juris Canonici Episcopus habeat dispensandi facultatem, quæ ut solvatur, meminisse imprimis oportet, alias esse irregularitates ex defectu, alias ex delicto. His prænotatis, ad propositam quæstionem

R. 1°. Episcopus dispensare non potest in irregularitatibus ex defectu, excepto defectu natalium & Sacramenti, in quo Episcopus potest, ex dictis, dispensare ad Tonsuram, minores Ordines, & Beneficia simplicia.

Probatur responsio; quia omnis irregularitas est ex jure communi, ut sæpiùs diximus: atqui Episcopus dispensare non potest in jure

communi, nisi in casibus specialiter ipsi concessis: porrò nullibi apparet concessa Episcopo dispensandi facultas in irregularitatibus ex defectu, nisi circa illegitimos & bigamos: ergo Episcopus dispensare non potest in irregularitatibus ex defectu. Ita omnes Theologi & Canonistæ; suadetque universalis Ecclesiæ praxis.

R. 2°. Episcopus jure novo dispensare potest in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto, nec ad forum contentiosum deducto, solâ exceptâ irregularitate ex homicidio voluntario, quantumvis occulto. Ita Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 6. de reformatione, cujus decretum operæpretium est integrum referre, cùm circa illud multa sint observanda. Sic igitur statuit Concilium: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare: & in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi suâ per seipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, impositâ pœnitentiâ salutari.* Hactenus Concilium, cujus singula verba sunt ponderanda.

1°. Concilium permittit Episcopis dispensare in irregularitatibus ex delicto, nullatenus verò in iis, quæ sunt ex defectu.

2°. Facultas illa spectat solos Episcopos, non verò alios Prælatos jurisdictionem Episcopalem habentes. Imò Suarez disp. 41. sect. 2. negat facultatem illam extendendam esse ad Capitulum Sede vacante; sed Henriquez, Emmanuel, & alii veriùs affirmant; quia Capitulo competunt jura Sedis Episcopalis, cùm ad regimen

Diœcesis sint necessaria. Ita Avila parte 7. disp. 10. dub. 6.

3°. Concilium restringit facultatem ad crimina occulta, quæ non sunt deducta ad forum contentiosum. Nomine autem occultorum criminum plures Ultramontani intelligunt crimina, quæ probari nequeunt. Unde in eorum sententia Episcopus dispensare non potest in crimine coram duobus testibus patrato, cùm probari possit. Sed in Gallia, nisi crimen sit notorium notorietate juris, censetur occultum.

Nec dicas dispensationem esse odiosam, ac proinde non ampliandam, sed restringendam; non agitur de facultate dispensandi, quæ est favorabilis, ac proinde amplianda; Episcopus quippe restituitur hîc juri suo, quod per reservationem posterioribus seculis inductam fuerat restrictum.

Quòd si crimen ad forum contentiosum deductum non probetur, & reus absolutus fuerit, Episcopus irregularitatem solvere potest, inquiunt Avila citato loco, Henriquez, Emmanuel, Sanchez, & alii.

Monendum quoque est, crimen posse esse publicum, & irregularitatem occultam: Clericus v. g. in foro externo declaratus est suspensus, quoniam convictus est in popina comedisse, quod ipsi prohibitum erat sub pœna suspensionis ipso facto; sed latet, quòd suspensione ligatus celebraverit, & inde irregularitatem contraxerit, quæ in hoc casu tolli potest ab Episcopo.

4°. Concilium excipit duntaxat homicidium voluntarium: ergo Episcopus tollere potest irregularitatem ex mutilatione, & ex homicidio casuali & involuntario; exceptio enim firmat regulam. Quid autem sit homicidium volunta-

rium, quid casuale, exposuimus suprà, paragrapho de irregularitate ex homicidio.

Dices: homicidium & mutilatio in jure æquiparantur: ergo irregularitas sive ex mutilatione voluntaria, sive ex homicidio voluntario, reservatur summo Pontifici.

Distinguo antecedens: æquiparantur quoad pœnam, v. g. qui Clericum injustè occidunt aut mutilant, excommunicationem & irregularitatem pariter incurrunt, Concedo: quoad absolutionem seu dispensationem, Nego: nam Confessarius habens facultatem absolvendi à casibus reservatis, homicidam v. g. absolvit à peccatis & censuris, non verò ab irregularitate.

5°. Concilium limitat facultatem Episcopo concessam ad ejus subditos, & in ejus Diœcesi: ex quibus verbis Suarez, Avila, & Bonacina duo colligunt. Primum, Episcopum extra Diœcesim diversantem posse quidem ibi absolvere in foro conscientiæ subditum à peccatis etiam sibi reservatis, non verò ab iis, quæ sunt reservata summo Pontifici, nec proinde ejus irregularitatem tollere. Secundum, Clericum irregularitate ligatum, in aliena Diœcesi negotiorum causâ ad tempus commorantem, non posse ibi ab irregularitate solvi, nisi accedat consensus proprii Episcopi. Sed Decretum alio sensu potest accipi, nempe Episcopum posse dispensare non solùm cùm suis subditis, sed etiam cum omnibus, qui in ejus Diœcesi degunt, v. g. cum Regularibus exemptis, qui, licèt non sint ipsi subditi, si tamen ad ipsum recurrant, eos ab irregularitate solvere potest; privilegium enim *quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum*, juxta regulam Juris in sexto. Avila 2. parte cap. 7. disp. 1. dub. 5. scribit, Religiosum inferiorem

indigere licentiâ sui Prælati exempti, ut possit absolvi ab Episcopo, ac pro sua sententia Henriquez appellat; sed ejusmodi licentia non videtur absolutè necessaria, cùm ille Religiosus per recursum ad Episcopum damnum non inferat privilegio Ordinis, sicut Clericus damnum infert privilegio Clericali, cùm, spreto suo Prælato, ad Judicem secularem recurrit.

6°. Episcopus vi hujus Decreti non solùm per seipsum, sed & per alium specialiter deputatum potest solvere ab irregularitate, & à casibus summo Pontifici reservatis. Dico, *specialiter deputatum;* quia nisi ejusmodi facultas specialiter exprimatur in mandato Vicarii generalis, iste non habet facultatem Episcopo hîc concessam.

Q. 2°. *Requiritur-ne causa ad dispensandum in irregularitate?*

R. Omnino requiritur; quia per dispensationem plaga quædam infertur Ecclesiasticæ disciplinæ, ut loquitur sanctus Augustinus. Quare sicut non inciditur membrum corporis nisi ex necessitate, & propter commune bonum totius: ita relaxari non debent Canones Spiritu Dei constituti, tanquam repagula contra irregulares, & totius mundi reverentiâ consecrati, nisi exigat Ecclesiæ necessitas, vel major utilitas. *Quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt*, inquit sanctus Leo epist. 53. *nullâ commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum commune sunt præfixa.* Et sanctus Thomas 1. 2. qu. 97. art. 4. docet non dispensandum in præcepto, nisi *vel per hoc impediretur aliquid melius, vel etiam induceretur aliquod malum.* Unde de Prælato dispensante sic concludit: *Si absque hac ratione pro sola voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in dis-*

pensatione, aut erit imprudens: infidelis quidem, si non habet intentionem ad bonum commune: imprudens autem, si rationem dispensandi ignoret. Verùm proh dolor! frustrà nunc irregularibus objiciuntur sacri Canones; vix unum reperias, qui sacra illa repagula quà arte, quà precibus & prensationibus convellere non nitatur. Ligati excommunicatione aut suspensione orent ut solvantur, pulsent ut communioni restituantur; hæc vis Deo grata est, ægrè fert Ecclesia, si quando aliqui in ejusmodi vinculis obdormiant, injecta enim sunt ad tempus, & in salutare remedium: at in perpetuum abjiciuntur irregulares ut inepti & indecori, si ex defectu; ut indigni verò, si ex delicto; nisi fortè ornamenta virtutum defectum, qui in eis est, tegant; probabilis vita deleat, quod in eis fuit vitium, & Ecclesiæ necessitas, aut evidens utilitas exigat ut ordinentur.

Q. 3°. *Baptismus delet-ne omnem irregularitatem?*

R. Cùm ex dictis nulla sit irregularitas propriè dicta ante Baptismum, utpote quæ sit impedimentum canonicum, cui non subjaceant infideles; Baptismus propriè nullam delet irregularitatem. Verum tamen est, quòd licet infidelis homicida post Baptismum non fit irregularis, bigamus post Baptismum manet irregularis propter rationem allatam ubi de bigamia.

Q. 4°. *Irregularitas tollitur-ne per professionem Religionis?*

Soto dist. 25. qu. 1. art. 3. scribit, ex consuetudine omnem irregularitatem, exceptâ eâ, quæ est ex homicidio voluntario & bigamia, tolli per solemnem professionem. Sed verior est sententia, juxta quam

R. Non tollitur alia irregularitas, præter

eam, quæ oritur ex defectu natalium; quia hæc sola in jure expresse habetur. Vide quæ dicta sunt paragrapho *De illegitimis.* Regulares tamen Ordines possunt habere privilegia specialia, quibus concedatur Prælatis Regularibus facultas dispensandi in pluribus irregularitatibus.

Finis Tractatûs de Sacramento Ordinis.

TRACTATUS
DE SACRAMENTO MATRIMONII.

NOTITIA hujusce Tractatûs apprimè est necessaria; præsertim Ecclesiæ Pastoribus, tum quia in praxi multa eaque difficilia circa causas Matrimoniales elucidanda occurrunt, ubi si quid peccatum sit, aut omnino, aut saltem sine gravi scandalo reparari nequit: tum quia frequenter de matrimonio verba esse facienda discimus ex Apostolorum exemplo, qui in suis Epistolis matrimonii Christianorum dignitatem, sanctitatem, & officia accuratè & quàm sæpissimè exponunt. *Divino enim Spiritu afflati optimè intelligebant*, inquit Catechismus Romanus part. 2. de Matrimonio, *quanta & quàm multa commoda ad Christianam societatem pervenire possint, si fideles matrimonii sanctitatem cognitam haberent, & inviolatam servarent: contra verò, eâ ignoratâ vel neglectâ, plurimas maximasque calamitates & detrimenta in Ecclesiam importari. Primùm itaque Matrimonii natura & vis explicanda est; nam cùm vitia sæpè honesti similitudinem gerant, cavere oportet, ne fideles falsâ matrimonii specie decepti, turpitudine & nefariis libidinibus animam commaculent.*

Obscurum autem & implicatum esse præsens

argumentum fatetur ipse S. Augustinus lib. 1. de conjugiis adulterinis cap. 25. *quæstionem*, inquit, *de conjugiis obscurissimam & implicatissimam esse non nescio. Nec audeo profiteri omnes sinus ejus vel in hoc opere, vel in alio me adhuc explicasse, vel jam posse, si urgear, explicare.* Sed in tanta caligine nobis facem præferent plura Ecclesiæ Decreta, quæ ab ætate sancti Doctoris sunt edita, quibus innixi præsens argumentum hoc ordine tractabimus.

Dicemus 1°. de matrimonio generatim spectato.

2°. De ejus proprietatibus.

3°. Speciatim de matrimonio Christianorum, apud quos Sacramenti dignitatem obtinet.

4°. De hujus Sacramenti Ministro.

5°. De ejus effectibus.

6°. De conjugum peccatis adversùs sanctitatem matrimonii.

7°. De sponsalibus seu de præparatione ad Sacramentum matrimonii.

8°. De solemnitatibus ad celebrandum matrimonium requisitis, quarum omissio constituit impedimenta vel simplicia, vel dirimentia: simplicia quidem, si solemnitates sint accidentales; dirimentia verò, si sint essentiales.

Caput I.

De Matrimonio generatim spectato.

Q. 1°. Quot nominibus nuncupari solet matrimonium?

R. Dicitur 1°. *Matrimonium*, à matre; quia ad matrem pertinet prolem (ad quam tendit matrimonium) alere & educare: ad patrem verò, à quo deducitur patrimonium, rem fami-

liarem administrare & amplificare quantùm satis sit, ut filii decenter collocentur.

Dicitur 2°. *nuptiæ* à nubendo seu velando, eò quòd sponsæ apud veteres, dum viris tradebantur, capita nubere seu velare solerent in signum pudoris & modestiæ, ad quod referendum videtur velamen, quo juxta hodiernum Ecclesiæ morem teguntur conjuges, cùm benedictionem Sacerdotalem accipiunt.

Dicitur 3°. *connubium*, ab eodem verbo, *nubo*, seu *velo*; quo innuitur debere semper conjuges modestiâ & pudore, quasi obducto quodam velo obvelare quæ Christianam modestiam offendere possunt.

Dicitur 3°. *conjugium*, à communi jugo, cui conjuges se subjiciunt.

Q. 2°. *Quotuplici modo matrimonium considerari potest?*

R. Triplici, 1°. ut contractus naturalis, 2°. ut contractus civilis, 3°. ut Sacramentum novæ legis.

Matrimonium, ut contractus naturalis, est in officium naturæ, ad propagationem & conservationem generis humani necessarium. Ut contractus civilis, naturalem componit perficitque politicis regulis ac legibus, quibus sapienter consulitur Reipublicæ paci ac felicitati. Si enim Reipublicæ interest, ut prædia & ceteræ res immobiles ad alios non transferantur nudo contrahentium consensu, sed certæ præscribantur leges ac solemnitates, sine quibus irriti declarantur ejusmodi contractus: à fortiori Respublica invigilare debuit, ne vir & mulier inordinatè sibi mutuò traderent sua corpora, copularenturque pecudum more; cùm matrimonii contractus sit præcipuum societatis humanæ fundamentum, maximèque ex eo pendeat illius ordo ac tranquillitas.

Matrimonium, ut Sacramentum novæ legis, conjuges gratiâ exornat, ardorem concupiscentiæ temperat, Ecclesiam ditat piâ ac fideli prolis educatione; *matrimonium quippe*, ait Concilium Moguntinum anno 1549. cap. 36. *ab initio ad officium naturæ institutum, tandem ex Dei benignitate infirmis hominibus ad remedium cessit, ut jam hæc maris & feminæ commixtio, quæ alioquin propter turpem concupiscentiæ motum peccato non careret, propter gratiam Sacramenti conjugibus ad peccatum non imputetur; sed sit honorabile connubium, ac thorus immaculatus.*

Rursus matrimonium considerari potest vel in fieri, vel in facto esse.

Matrimonium in fieri est actio, seu actualis contrahentium legitimus consensus signis exterius expressus, quo sibi mutuò sua tradunt corpora.

Matrimonium in facto esse, est vinculum, seu nexus, quo sibi invicem astringuntur conjuges. Ergo matrimonium in fieri habet esse fluens ac transiens, estque causa matrimonii in facto esse, ut colligitur ex Decreto Eugenii IV. pro Armenis: matrimonium verò in facto esse est quid permanens: vinculum enim conjugale durat usque ad mortem alterutrius conjugis.

3°. Matrimonium in facto esse spectari potest dupliciter, vel ut ratum duntaxat, vel ut consummatum. Ratum est ipsemet actualis consensus legitimus verbis aut aliis signis externis expressus, nondum secutâ carnali copulâ; consummatum est idem consensus secutâ carnali copulâ.

Q. 3°. *In quo consistit essentia matrimonii spectati ut est contractus naturalis aut civilis?*

Certum est essentiam matrimonii in fieri consistere in mutuo contrahentium consensu legiti-

mo & exteriùs expresso: contractus enim generatim spectatus essentialiter est duorum vel plurium consensus vim habens obligandi. Sic intelligitur perfectus contractus venditionis & emptionis, quando vendens consentit vendere rem suam certo pretio, & emens eandem rem acceptat sub proposita conditione: an & quomodo consensus ille possit esse conditionatus, exposuimus tomo 4. parte 3. de contractibus. Difficultas spectat solummodo matrimonium in facto esse.

Julianus Pelagianus essentiam matrimonii in facto esse reposuit in usu seu carnali conjunctione, ut constat ex S. Augustino lib. 5. contra eundem Julianum cap. 16. ubi hæreticum alloquitur hisce verbis, *nihil aliud dicis esse nuptias, quàm corporum commixtionem.* Idipsum censuit Wiclefus, ex Thoma Valdensi tomo 2°. de Sacramentis cap. 130. Ad hanc sententiam inclinasse videtur Gratianus 27. q. 2. cap. *quos autem* & cap. *institutum*; ubi docet verum non esse matrimonium ante consummationem. Nonnulli ex Theologis, ut Medina lib. 5. de continent a sacrorum hominum c. 61. existimant non esse perfectum ac verum matrimonium sine copula; ac consequenter Josephum inter & Beatam Virginem non extitisse veri nominis matrimonium. Sed iis omissis ad propositam quæstionem.

R. Essentia matrimonii in facto esse non consistit in usu & commixtione corporum; sed in conjunctione animorum seu nexu perpetuo, qui ex consensu virum inter & mulierem resultat.

Probatur 1°. ex Scriptura, in quâ B. Maria appellatur Josephi conjux, quamvis virgo semper manserit, *Joseph fili David*, inquit Angelus Matth. 1. v. 20. *noli timere accipere Mariam*

conjugem tuam. Quod expendens S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. c. 11. sic scribit, *neque enim fallaciter ab Angelo dictum est ad Joseph, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Conjux vocatur ex primâ fide desponsationis, quam concubitu nec cognoverat, nec fuerat cogniturus: nec perierat, nec mendax manserat conjugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat carnis ulla commixtio.*

Probatur 2°. ex SS. Patribus, & veteribus Theologis.

S. Chrysostomus hom. 32. in Matth. *matrimonium*, inquit, *non facit coitus, sed voluntas.*

S. Ambrosius lib. de institutione virginis c. 6. refellens eorum opinionem, qui nullum idcirco putant intercessisse matrimonium inter B. Virginem & Josephum, quòd commixti inter se carnaliter non fuerint, sic habet: *Cùm initiatur conjugium, tunc conjugii nomen asciscitur; non enim defloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis. Denique cùm jungitur puella, conjugium est; non cùm virili admixtione cognoscitur.*

S. Augustinus citato cap. 11. lib. 1. de nupt. & concup. *quibus verò*, inquit, *placuerit ex consensu ab usu carnalis concupiscentiæ in perpetuum continere, absit ut inter illos vinculum conjugale rumpatur, imò firmius erit, quò magis ea pacta secum inierint, quæ chariùs concordiùsque servanda sunt, non voluptuariis corporum nexibus, sed voluntariis affectibus animorum.*

Magister Sententiarum lib. 4. distinctione 27. *Dicamus ergo*, inquit, *quòd consensus cohabitationis vel carnalis copulæ non facit conjugium; sed consensus conjugalis societatis.* Et dist. 30. *consensit ergo Maria in maritalem societatem, sed non in carnalem copulam, nisi de eodem specialiter Deus præciperet? quin, ut ait Beda in caput 1. Lucæ, si contra suum propositum post consentit in carnalem copulam, videtur facta voti rea, mente, etsi non opere vio-*

lata. Censet ergo Theologorum Scholasticorum princeps B. Mariam virginitatis votum absolutè emisisse ex parte suâ, modò Deus illud acceptaret. Unde sic pergit: *Committens ergo virginitatem suam divinæ dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo; sed divinæ inspirationi in utroque obediendo; postea verò simul cum viro labiis expressit, & uterque in virginitate permansit.*

Ergo Calvinus imponit Catholicis & speciatim Magistro Sententiarum, dum ait lib. 4. instit. cap. 19. parag. 34. eos docere coïtum partem esse Sacramenti, & per actum immundum ac turpem, gratiam produci.

S. Thomas in supplemento quæst. 44. art. 1 ad 2. docet conjunctionem maritalem esse vinculum, *quo conjuges obligantur formaliter, non effectivè*, hoc est, conjunctio activè sumpta seu mutuus consensus vinculum efficiens, non est formaliter matrimonium, cùm sit ejus causa efficiens, sed ipsummet vinculum, quo conjuges formaliter inter se uniuntur.

Probatur 3°. ratione, quia usus rei, de qua contrahitur, non pertinet ad essentiam contractûs, sed est quid illam consequens: verus ac perfectus est contractus emptionis, v. g. etiamsi emptor non incolat domum quam emit, nec seminet in agro cujus pretium solvit; requiritur tamen ad veram emptionem, ut emptor per contractum rei emptæ dominium acquirat, hoc est potestatem eâ utendi absque cujusquam injuriâ, quamvis actu & de facto eâ non utatur: ergo eo ipso perficitur contractus matrimonii, quo conjuges sibi mutuò tradunt potestatem in sua corpora, etsi postmodum eâ nunquam usuri sint.

Dices 1°. Matrimonium Christianorum significare debet unionem Christi cum Ecclesia: at-

qui ejusmodi unio non significatur nisi per conjunctionem carnis: ergo matrimonium Christianorum essentialiter includit carnalem copulam, quâ conjuges fiunt una caro, quemadmodum Verbum per incarnationem cum sponsa sua Ecclesia una caro evasit.

Nego minorem. Duplex est enim unio Christi cum Ecclesia, una per charitatem, & per continuum gratiæ influxum: altera physica & naturalis per unionem hypostaticam cum natura humana. Priorem unionem significat unio conjugalis animorum per charitatem, per individuam vitæ societatem, & per mutua amoris officia, quæ conjuges sibi invicem suppeditant; posteriorem verò unionem significat consummatio matrimonii. Hæc porrò significatio non est matrimonio essentialis, sed accidentalis duntaxat, ut docet Magister Sententiarum citatâ distinctione 27. ubi exponit quo sensu aliqui ex veteribus scripserint non esse perfectum conjugium sine commixtione corporum, scilicet perfectione accidentali; quia perfectè non repræsentat naturalem Christi unionem cum Ecclesia per Incarnationem, licèt perfectum sit perfectione essentiali, quia animorum conjunctio ad individuam vitæ societatem, repræsentat unionem spiritualem Christi cum Ecclesia per charitatem & gratiæ influxum.

Dices 2°. si sola animorum conjunctio sufficit ad verum matrimonium, frater & soror, item qui laborant impotentiâ perpetuâ, poterunt contrahere inter se verum matrimonium: falsum consequens; ergo & antecedens.

Nego sequelam majoris; quia contractus conjugalis jus tribuit ad carnalem commixtionem: atqui naturæ repugnat ut frater jus illud habeat in sororem; impotentes verò illius capaces non

sunt. Ita S. Thomas in supplemento quæst. 48. art. 1.

Instabis: ergo vir & mulier verum matrimonium contrahere poterunt, eâ conditione ut neuter potestatem habeat in corpus alterius.

Nego sequelam; quia potestas illa radicaliter & essentialiter includitur in contractu matrimonii. Sic nulla esset venditio & emptio, si venditor non transferret in emptorem dominium rei venditæ, hoc est, potestatem utendi re venditâ. Sed sicut emptor usum rei à se emptæ remittere potest venditori, stante nihilominus emptionis contractu; ita conjuges possunt mumutuò cedere jure suo.

Dices 3°. S. Augustinus relatus à Gratiano 27. q. 2. c. 16. sic scribit: *Non est dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cùm quâ docetur non fuisse commixtionem sexus.* S. quoque Leo ibidem relatus cap. 17. ait, *cùm societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem non haberet in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum: dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium.* Ergo essentiale est matrimonio, ut realem Christi cum natura humana conjunctionem exhibeat per copulam carnalem, per quam fit, ut duo sint una caro: sicut ex unione duplicis in Christo naturæ una persona resultat.

Nego antecedens: namque 1°. textus à Gratiano laudatus tanquam S. Augustini non legitur apud S. Doctorem, qui totus noster est, ut patet ex dictis. 2°. Gratianus perperam inseruit particulam, *non* in textu S. Leonis, cujus hæc sunt verba epist. 92. *cùm societas nuptiarum ita à principio sit instituta, ut præter commixtionem sexuum: habeant in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum.* Et verò genuinam esse hancce lectionem

colligitur ex ſcopo ſancti Doctoris; in hac quippe epiſtola perſtringit concubinatum, probatque eum non eſſe matrimonium, quia matrimonium præter commixtionem ſexuum, habet in ſe Chriſti & Eccleſiæ Sacramentum: concubinatus autem non habet Chriſti myſterium; quia unio fornicaria vel adultera, utpote ſolvenda, non poteſt repræſentare indiſſolubilem conjunctionem Chriſti cum Eccleſia.

Q. 4°. *Quomodo definitur contractus conjugalis?*

R. Contractus conjugalis in fieri poteſt definiri, actio per quam vir & mulier corporum dominium ad uſum conjugalem ſibi invicem mutuò tradunt & accipiunt. Hæc definitio ex dictis clara eſt.

Idem verò contractus in facto eſſe, vulgo definitur à Canoniſtis & Theologis poſt Magiſtrum Sententiarum, conjunctio maritalis viri & feminæ inter legitimas perſonas individuam vitæ conſuetudinem retinens.

Dicitur 1°. *conjunctio*, quo nomine intelligitur vinculum & nexus, qui ex conſenſu interno, & pactione externâ virum inter & mulierem reſultat in quo eſſentiam matrimonii repoſuimus.

Dicitur 2°. *maritalis*, tum ut diſtinguatur ab aliis conjunctionis ſpeciebus, quæ poſſunt eſſe inter virum & mulierem: putà inter fratrem & ſororem, matrem & filium: tum ut ſignificetur finis & objectum hujuſce contractûs, mutua ſcilicet corporum traditio.

Dicitur 3°. *viri & mulieris*, quibus verbis ſubjectum matrimonii deſignatur, & quidem numero ſingulari, *viri & mulieris*, ad excludendam polygamiam.

Dicitur 4°. *inter legitimas perſonas*, id eſt, quæ habiles ſunt ad contrahendum matrimonium,

nec ullo impedimento dirimente sunt ligatæ.

Dicitur denique, *individuam vitæ consuetudinem retinens*, ut significetur vinculum matrimonii solvi non posse partium consensu, sicut solvuntur alii contractus.

Q. 5°. *Matrimonium est-ne licitum & honestum?*

Negarunt Encratitæ, Marcionitæ, Manichæi, Priscillianistæ, & ante eos Saturninus Simonis Magi discipulus, ex S. Irenæo lib. 1. cap. 22. sed cum omnibus Catholicis

R. De fide est matrimonium esse licitum & honestum. Namque 1°. Christus Joan. 2. nuptias in Cana Galileæ suâ præsentiâ probavit ac sanctificavit, 2°. Apostolus 1. Cor. 7. v. 28. ait, *si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccavit.* 1. ad Timoth. 4. v. 1. oppositam sententiam proscribit uti erroneam, & fidei contrariam: *In novissimis temporibus*, inquit, *discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.... prohibentium nubere* 3°. cùm natura à Deo instituta inclinet ad prolis procreationem, per quam conservatur genus humanum, actus conjugalis non potest esse ita illicitus, ut in eo medium virtutis inveniri non possit, *nisi ponatur secundùm quorundam insaniam*, inquit S. Thomas in supplem. q. 41. art. 3. *quòd res corruptibiles creatæ sunt à malo Deo.*

Dices, Apostolus 1. Cor. 7. verf. 6. conjugium concedit ex indulgentia, seu ex venia: atqui venia peccatum supponit: Ergo.

Distinguo majorem, concedit ex venia quando conjugium exercetur per incontinentiam, Concedo; uxor enim non est nomen voluptatis, sed honestatis, quando exercetur solâ procreandi causâ, Nego majorem cum sancto Augustino, qui lib. de bono conjugali cap. 10. sic exponit locum Apostoli, *non nuptias, sed illum con-*

cubitum secundum veniam concedit, qui fit per incontinentiam, non solâ causâ procreandi, sed aliquando nullâ causâ procreandi; quem nuptiæ non fieri cogunt, sed ignosci impetrant.

Instabis: actus ille non est bonus & honestus, cujus pudet conjuges: atqui conjuges pudet actus conjugalis: ergo.

Distinguo majorem, cujus pudet ratione sui, Conc. ratione circunstantium, Nego maj.

Distinguo similiter minorem, pudet actûs conjugalis propter inordinatos concupiscentiæ motus, qui illum semper comitantur, quippe non sunt peccata, sed pœna peccati, Concedo: pudet actus conjugalis secundùm se præcisè spectari, Nego minorem; in statu enim innocentiæ, in quo inordinati illi concupiscentiæ motus non extitissent, conjuges non erubuissent. Porrò homines non solùm ob culpam, sed etiam ob defectus naturales erubescere solent.

Q. 6°. *Quis instituit matrimonium?*

R. Ex ipsa naturæ lege ducit originem, quam deinde lex divina positiva confirmavit; natura enim sana & integra inclinat ad prolis generationem, nutritionem & educationem, quæ sine certis parentibus vinculo indissolubili colligatis fieri nequeunt. Sexuum diversitas ad eum finem est ordinata, utpote quæ extra conjugium nullum alium usum habeat. Naturalem hanc viri & mulieris conjunctionem Deus ab initio sua lege positiva sanxit, ut constat ex c. 19. Matth. vers. 4. ubi Christus Pharisæis interrogantibus, num liceret uxorem dimittere, sic respondet: *Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos? & dixit, propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una....quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Quæ verba, licèt ab

Adamo

Adamo prolata, Christus Deo tribuit; quia Adamus spiritu prophetico, & divino afflatu ea protulit.

Dices 1°. S. Chrysostomus hom. 18. in Genes. S. Augustinus l. 1. de Genesi contra Manichæos cap. 19. & S. Joannes Damascenus lib. 2. de Fide Orthodoxa capite 30. docent inter Adamum innocentem & Evam nullum omnino fuisse matrimonium, nullumque futurum, si ipsi in gratia stetissent, sed multiplicandum genus humanum non per generationem, sed alio modo nobis incognito, eo fortè, quo in Paradiso productus est primus parens: ergo matrimonium ex ipsa naturæ lege non ducit originem.

Nego consequentiam. Ad antecedens verò respondeo, ita opinatos fuisse laudatos patres. Sed S. Augustinus postea amplexus est communem aliorum Patrum sententiam, prioremque retractavit lib. 1. Retractationum cap. 10. 13. & 19. & lib. 14. de Civitate Dei à cap. 21. usque ad 27.

Dices 2°. in aliis animalibus est conjunctio sexuum absque matrimonio: ergo matrimonium non est de jure naturali; jus enim naturale dicitur, quod natura docuit omnia animalia.

Distinguo consequens, matrimonium non est de jure naturali omnibus animalibus communi, Concedo: non est de jure naturali proprio alicui animalium speciei, putà humanæ, Nego conseq. *Enimverò sicut natura generis*, inquit S. Thomas cit. quæst. a. 1. ad primum, *quamvis sit una in omnibus animalibus, non tamen eodem modo est in omnibus; ita etiam non inclinat eodem modo in omnibus, sed secundùm quod unicuique competit.... quia quædam animalia sunt, quorum filii nati statim possunt sufficienter sibi victum quærere, vel ad quorum sustentationem mater sufficit, & in his non est aliqua maris ad feminam determinatio. In illis autem, quo-*

rum filii indigent utriusque sustentatione, sed ad parvum tempus, invenitur aliqua determinatio quantùm ad illud tempus; sicut in avibus quibusdam patet. Sed in homine, quia indiget filius curâ parentum usque ad magnum tempus, est maxima determinatio masculi ad feminam.

Q. 7°. *Existit-ne praeceptum contrahendi Matrimonium?*

R. Existit respectu totius hominum communitatis; cùm enim sine matrimonio genus humanum conservari nequeat, necesse est ut aliqui matrimonium contrahant. Unde dictum est primis parentibus, in quibus omnes homines continebantur, *crescite & multiplicamini, & replete terram.* Gen. 1. Sed multiplicatis hominibus, cuilibet non minùs liberum est matrimonium vel cœlibatum eligere, quàm agriculturam, mercaturam, & alias artes, sine quibus societas humana consistere nequit.

Probatur 1°. ex Scriptura, Matth. 19. v. 11. ubi Christus docet virginitatem seu cœlibatum esse singulare Dei donum: *Non omnes,* inquit, *capiunt verbum istud* (scilicet non nubere,) *sed quibus datum est.* 1. Cor. 7. v. 8. *dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.* 2°. Plures viri sancti cœlibem vitam duxerunt, ut Elias, Jeremias, Joannes-Baptista, quin & ipse Christus Dominus. 3°. *ad perfectionem humanae multitudinis,* inquit S. Thomas cit. quaest. 41. a. 2. *necessarium est aliquos contemplativae vitae inservire, quae maximè per matrimonium impeditur. Unde Theophrastus probat, quòd sapienti non expedit nubere,* ut refert S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum. 4°. Ecclesia damnavit Jovinianum ex eo quòd praeferret matrimonium virginitati: quem errorem Concilium Tridentinum perstrinxit in Pseudo-reformatis, sess. 4,

can. 10. his verbis: *Si quis dixerit statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis vel cœlibatûs, & non esse melius ac beatius manere in virginitate aut cœlibatu, quàm jungi matrimonio; anathema sit.*

CAPUT II.

De proprietatibus Matrimonii.

Sanctus Augustinus, & ex illo Magister Sententiarum lib. 4. dist. 31. S. Thomas in illam distinctionem, & ceteri Theologi tria numerant bona matrimonii propria, scilicet fidem, prolem, & Sacramentum. Fides hîc non sumitur pro virtute Theologica, quâ assentimur iis, quæ divinitus revelata sunt; sed pro ea parte justitiæ, quâ promissis stamus; sicque conjux fidem servat alteri conjugi, dum ad alium vel ad aliam non accedit; frangit verò, si alteri commisceatur. Nomine autem Sacramenti intelligitur firmitas ac indissolubilitas contractûs conjugalis, quæ ideo dicitur Sacramentum; quia est signum indissolubilis conjunctionis Christi cum Ecclesia. In fide ergo intelligitur matrimonii unitas, id est, unius cum una conjunctio, in Sacramento matrimonii indissolubilitas.

Circa prolem nihil est quòd nos moretur, sed graves sunt difficultates circa matrimonii unitatem & indissolubilitatem, controvertiturque, an polygamia simultanea, seu pluralitas uxorum simul, vel successiva, seu bigamia, aut trigamia sit contra jus naturale, vel divinum positivum, an utraque prohibeatur saltem lege Evangelicâ, an matrimonium sit indissolubile tum apud Gentiles, tum apud Judæos, tum apud Christianos, quæ expendemus sequentibus Paragraphis.

PARAGRAPHUS I.

De Polygamia simultanea.

Q. 1°. P*Olygamia simultanea est-ne contra jus naturale & divinum positivum?*

Certum est; Polygamiam, quâ una mulier multis simul viris nuberet, esse contra jus naturale, quia ejusmodi conjunctio adversatur fini matrimonii tum primario, tum secundario: primario quidem, scilicet prolis generationi; experientiâ enim constat meretrices esse infœcundas: secundario etiam, quia incertum redderet filiorum patrem, qui tamen necessarius est congruæ eorum educationi. Quæstio igitur solùm esse potest, num polygamia, quâ vir unus duceret plures simul uxores, pugnet contra jus naturale & divinum positivum.

Circa propositam quæstionem Pseudo-reformati inter se non conveniunt. Calvinus existimat polygamiam simultaneam tam strictо naturæ jure esse prohibitam, ut veteres Patriarchas violati hac in parte juris naturalis reos traducere non vereatur; fatetur tamen adulterii crimen ipsis à Deo non fuisse imputatum, utpote qui essent prædestinati. Contra verò Lutherus, Melancton, aliique præcipui ejus gregales definierunt Philippo Landgravio Hassiæ licere, vivente adhuc uxore, alteram ducere; quam de facto duxit eorum auctoritate nixus, ut constat ex monumentis relatis ab Illustrissimo Meldensi Episcopo Jacobo Bossuetio lib. 6. historiæ Variationum. Luthero adhærent Anabaptistæ.

Quamvis constet apud omnes Catholicos Theologos simultaneam uxorum pluralitatem prohiberi positivâ Evangelii lege, nonnulli tamen, ut Durandus in 4. Sent. dist. 31. qu. 1.

Abulensis in cap. 19. Matth. qu. 30. ad quos accedit Maldonatus de Matrimonio, censent eam non repugnare legi naturali, ac consequenter Sanctis Patriarchis opus non fuisse dispensatione divinâ, ut licitè plura simul inirent matrimonia; nec peccare Gentiles, qui etiamnunc idem factitant ex ignorantia invincibili legis Evangelicæ; sed cum communiori Theologorum sententiâ ad propositam quæstionem.

R. Pluralitas uxorum adversatur legi naturali: in ea tamen Deus dispensavit cum veteribus Patriarchis, & aliis in lege Mosaïca: sed Christus Dominus in lege nova ejusmodi dispensationem planè revocavit, conjunctionemque cum pluribus simul uxoribus illicitam fecit ac prorsus irritam. Tres sunt responsionis partes.

Prima pars, nempe pluralitatem uxorum simul, repugnare legi naturali, probatur 1°. ex Scriptura, Gen. 2. v. 24. *relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una:* atqui duorum in una carne conjunctio polygamiam simultaneam excludit, quâ non duo, sed tres quatuorve essent in carne una.

Probatur 2°. ex Patribus, qui Lamechum tanquam adulterum & violatæ legis accusant, quòd duas acceperit uxores, Gen. 4. v. 19. Tertullianus lib. de exhortatione castitatis c. 5. *numerus matrimonii*, inquit, *à maledicto viro cœpit. Primus Lamech, duabus maritatus, tres in unam carnem effecit.* Et lib. de Monogamia cap. 5. *vim passa institutio Dei per Lamech.*

S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum, sic scribit cap. 8. *una costa à principio in unam uxorem versa est, & erunt duo in carne una, non tres, neque quatuor; alioquin non jam duo, sed plures. Primus sanguinarius & homicida unam carnem in duas divisit uxores; homicidium & bigamiam eâdem cataclysmi delevit pœnâ.*

Nicolaus. I. in epist. ad Lotharium Regem, qui duas acceperat uxores, scribit eum imitatum esse Lamechi adulterium.

Probatur 3°. ratione triplici. Prima, quia polygamia simultanea detrahit de jure uxoris, jure quippe naturali corpus viri est in potestate uxoris, sicut eodem jure corpus uxoris est in potestate viri; pares enim sunt quoad thorum, *mulier*, inquit Apostolus 1. Cor. 7. v. 4. *sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ergo quemadmodum uxor sine injustitia corpus suum alteri, quàm viro, tradere non potest; ita nec vir alteri uxori. Secunda: nuptiæ post peccatum non solùm sunt in officium naturæ ad procreandam scilicet prolem, sed etiam in remedium concupiscentiæ, *nolite fraudare invicem*, ait Apostolus citato cap. v. 5. *nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram;* atqui quamvis maritus sufficere possit suscipiendis filiis ex diversis uxoribus, sufficiens tamen remedium iis adhibere non poterit; quia cùm adhærebit uni, altera indigebit ejus consortio. Tertia; per polygamiam simultaneam bonum prolis, nempe congrua educatio impeditur; namque difficile est, ut in educandis filiis non fit aliqua prædilectio & distinctio; unaquæque uxor suos proprios filios magis quàm alterius diliget, & curabit, atque inde rixæ & diffidia intestina, quæ pacem familiarum perturbant.

Dices: S. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 47. scribit, pluralitatem uxorum simul nullâ lege fuisse prohibitam Patriarchis: *Peccata*, inquit, *alia sunt contra naturam, alia contra mores, alia contra præcepta; quæ cùm ita sint, quid tandem criminis est, quod de pluribus uxoribus simul habitis*

objicitur sancto viro (Jacob) ? *si naturam consulas, non lasciviendi, sed generandi causâ illis mulieribus utebatur : si mortem, illo tempore, atque in illis terris hoc factitabatur ; si præceptum, nullâ lege prohibebatur.* Similia habet Theodoretus quæst. 67. in Genesim, ubi excusat Abrahamum, quòd cùm Agar, ipsâ exhortante Sara, conjunctus sit, *cùm*, inquit, *neque natura, neque ulla lex tum scripta plures ducere uxores prohiberet*: ergo polygamia simultanea non adversatur legi naturali.

Distinguo conseq. polygamia non adversatur legi naturali, Deo dispensante, Concedo : non dispensante, Nego consequentiam.

Instas : atqui nulla potest esse dispensatio in lege naturali : ergo.

Disting. subsumptum, nulla potest esse dispensatio in lege naturali invariabili, C : variabili, Nego subsumptum. Jus itaque naturale aliud est invariabile, aliud variabile : jus naturale est invariabile quoad universalia principia ac primarium naturæ finem ; & in iis nulla potest esse dispensatio, quoniam quæ iis opponuntur sunt intrinsecè & per se mala, ut idololatria, blasphemia, pluralitas virorum simul respectu unius & ejusdem mulieris. Sed jus naturale variare potest circa conclusiones, & secundarios naturæ fines. In exemplum affert S. Thomas pluralitatem Beneficiorum in uno & eodem Clerico, quæ licet pugnet contra jus naturale, propter necessitatem tamen vel majorem Ecclesiæ utilitatem evadit licita. Sic matrimonium fratris cum sorore absolutè spectatum, quamvis repugnet legi naturali, nihilominus filii Adami licitè copulabantur cum sororibus propter necessitatem propagandi generis humani. Porrò eadem est ratio polygamiæ simultaneæ, quæ licèt secundùm se spectata jure naturali vetita sit

eo quòd pugnet contra plures secundarios matrimonii fines, desiit esse contra jus naturale, cùm ex divina ordinatione,&dispensatione conduxit ad primarium finem matrimonii, nempe ad numerosam fidelis populi generationem.

Secunda pars, nimirum veteres Patriarchas & alios in lege Mosaïca, Deo dispensante, plures simul uxores absque culpa duxisse, probatur 1°. ex Scriptura Deuteronomii cap. 21. v. 15. & 16. *si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odiosam, genuerintque ex eo liberos .... non poterit filium dilectæ facere primogenitum. & præferre filio odiosæ.* Quæ verba supponunt pervulgatam & probatam apud Hebræos consuetudinem ducendi plures uxores. Idem colligitur ex c.25.v.5. ubi superstes frater etiam conjugatus debet ducere uxorem fratris sui absque liberis defuncti.

Probatur 2°. ex Patribus.

Sanctus Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 4. scribit conjugium Abrahæ cum Agar peccatum non fuisse, sed mysterium.

S. Chrysostomus hom.56. in Genesim, de Jacobo, qui duas sibi assumpsit uxores, sic habet, *neque juxta statum, qui nunc est, opera, quæ tunc facta sunt, judices; tunc enim quia principia erant, permissum fuit cum duabus vel tribus, vel pluribus misceri, ut humanum genus propagaretur.*

Innocentius III. cap. *Gaudemus, de divortiis, nulli unquam licuit simul plures uxores habere,* inquit, *nisi cui divinâ revelatione concessum.... per quam ... Patriarchæ & alii viri justi qui plures leguntur simul habuisse uxores, ab adulterio excusantur.*

Dices: Agar in Scripturis non vocatur uxor Abrahæ, sed concubine, vel ancilla: atqui concubinatus non est verum matrimonium, ex sancto Leone ep. 92. ad Rusticum; sed adulterium, ex S. Ambrosio lib. 1. de Abraham cap. 4. Unde

Judæi Joan. 8. dicunt se non esse filios fornicationis, utpote qui non descenderent ex Abrahamo per Agar ejus concubinam, sed per Saram legitimam ejus uxorem, ut interpretatur Euthymius in illum locum.

Distinguo majorem: Agar non vocatur uxor in strictiori significatione, Concedo: in latiori, Nego majorem.

Nomen itaque uxoris bifariam sumitur tam in Scripturis quàm in jure civili, & aliquando in jure canonico, scilicet latè & strictè. Uxor in latiori significatione sumitur pro muliere viro legitimè conjuncta, quo sensu habetur Geneseos 25. v. 1. *Abraham verò aliam duxit uxorem nomine Cethuram*, quæ versu 6. numeratur inter ejus concubinas; sic enim pergit sacer textus, *deditque Abraham cuncta quæ possederat Isaac: filiis autem concubinarum largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo.* In strictiori autem significatione uxor dicitur materfamilias, quæ cum solemnitate in uxorem ducebatur, honores ac facultates cum viro habebat communes, cujus etiam filii ad hæreditatem paternam vocabantur. Iis autem privilegiis non gaudebant aliæ uxores, quæ vulgò & in strictiori significatione appellabantur concubinæ. Et hoc sensu legitur de Salomone lib. 3. Reg. cap. 11. versu 3. *fueruntque ei uxores quasi Reginæ septingentæ, & concubinatæ trecentæ.*

Omnes quidem erant uxores, sed gradu & honore diverso, quemadmodum etiamnum cernere est apud Turcas, qui polygamiam simultaneam retinent; ex pluribus enim uxoribus, quas habet Turcarum Imperator, una est præcipua, ac Regina, cujus primogenitus Patri succedit in imperio. Uxor etiam in communionem bonorum assumpta in latiori significatione

vocatur concubina, ut patet ex cap. 19. Judicum, ubi unica uxor Levitæ promiscuè vocatur uxor & concubina, verſ. 1. 25. 27. & 29.

Diſtinguo etiam minorem, concubinatus non eſt verum matrimonium, ſi ſtrictè ſumatur pro vago & omni lege ſoluto cum muliere concubitu, quomodo apud Auctores Eccleſiaſticos ſumitur, Concedo: ſi ſumatur pro legitimâ conjunctione, in qua fides mutua ſervatur uſque ad mortem, Nego minorem.

De concubinis legitimè conjunctis intelligendus eſt canon 17. primi Concilii Toletani in quo ſtatuitur, ut qui uxorem non habet, ſed pro uxore concubinam, à communione non repellatur; ſi enim per concubinam Synodus intelligeret meretricem, haud dubiè utrumque repelleret à communione. Eodem ſenſu Gratianus interpretatur caput *Omnibus*, diſt. 34. *Concubina*, inquit, *hîc intelligitur quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis unita eſt, & conjugali affectu aſciſcitur. Hanc conjugem facit affectus, concubinam verò lex nominat.*

Adversùs noſtram reſponſionem non pugnant quæ objiciuntur tum ex S. Ambroſio, tum ex Sancto Leone, tum ex cap. 8. Evangelii ſecundùm Joannem. S. quippe Ambroſius conceptis terminis ſuprà à nobis relatis affirmat conjunctionem Abrahæ cum Agar non fuiſſe peccatum ſed myſterium. Addit quidem, quod etiamſi fuiſſet adulterium, iniquus tamen dicendus non foret Sanctus Patriarcha, cùm ipſum facti pœnituerit; ſed non definiit ejuſmodi conjunctionem fuiſſe adulterium propriè dictum. S. autem Leo loquitur de matrimonio inito cum ſerva, non cum ancilla, quod ſecundùm legem Eccleſiaſticam, quæ ejus ſeculo obtinuerat, eſt prorſus irritum, ut dicemus ubi de impedi-

mentis dirimentibus, inter quæ numeratur defectus conditionis ingenuæ ac liberæ. Et ita concludit Sanctus Doctor virum, qui servam habet, posse validè & licitè mulierem aliam ducere in verum matrimonium, *nisi fortè*, inquit, *illa mulier* (serva) *ingenua facta & dotata legitimè & publicis nuptiis honestata esse videatur;* quia in illa hypothesi prius matrimonium ratum foret ac validum.

Quod verò spectat caput octavum S. Joannis, ibi sermo non est de fornicatione carnali, sed de spiritali, hoc est, de idololatria, ut patet ex ipso contextu. Dixerat enim Christus, *vos facitis opera patris vestri* (Quis verò sit ille pater, exponit Dominus v. 44. *vos ex patre Diabolo estis*) opponunt Judæi, *nos ex fornicatione non sumus nati*, idque probant non quia ex Abraham per Saram descendunt, sed quia semper uni Deo adhæserunt, *unum Patrem*, inquiunt, *habemus Deum*. Et ita corruit quorundam interpretatio, quæ nobis objicitur, quamque refert Euthymius in hunc locum.

Tertia pars, nimirum conjunctionem cum pluribus simul uxoribus à Christo Domino factam esse illicitam & irritam, definita est adversùs Lutheranos & Anabaptistas can. 2. sessionis 24. Concilii Tridentini his verbis: *Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere uxores, & hoc nullâ lege divinâ esse prohibitum, anathema sit.* Et in doctrina ejusdem sessionis Concilium definit matrimonium cum pluribus simul uxoribus non solùm esse Evangelicâ lege prohibitum, sed etiam prorsus irritum, *hoc autem vinculo*, inquit, *duos tantummodo copulari & conjungi Christus Dominus apertiùs docuit.*

Probatur 1°. Concilii definitio, simulque nostra responsio, ex Scriptura, Matth. 19. ubi

Christus matrimonium ad primævam institutionem reduxit, concessionemque veteribus factam in causa polygamiæ rescidit dicens, *qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos... & erunt duo* (non tres) *in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Quòd autem irritum fecerit matrimonium cum secunda uxore altera adhuc vivente, declarat Luc. 16. v. 18. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur; & qui dimissam à viro ducit, mœchatur*, hoc est verum matrimonium non contrahit, sed adulterium committit.

Probatur 2°. ex constanti Ecclesiæ Traditione, cujus testes sunt Siricius Papa ep. 2. Innocentius. I. ep. 9. S. Augustinus toto libro 1°. de adulterinis conjugiis, & Nicolaus I. ep. 13. ad Lotharium Regem suprà laudata.

Dices 1°. Gregorius II. ep. 14. ad Bonifacium, quæ refertur 32. quæst. 7. cap. *Quod proposuisti*, sic habet: *Si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid ejus faciat jugalis* (proposuisti:) *bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret; sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidii opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non detestabilis culpa excludit:* ergo.

Respondeo ad antecedens varios variè respondere. Alii volunt summum Pontificem secundum Matrimonium juveni permittere non tanquam licitum, sed tanquam minus malum. Alii, ut Gratianus, dicunt illud rescriptum non esse recipiendum, utpote contrarium Evangelicæ doctrinæ, & sacris Canonibus. Communior & verior responsio est, Gregorium concessisse juveni aliam ducere uxorem; quia cùm prior esset impotens, matrimonium cum illa initum erat invalidum.

Dices 2°. Socrates l. 4. historiæ cap. 26. refert Valentinianum seniorem legem tulisse, *ut cuique volenti liceret duas uxores habere legitimas, eamque in singulis civitatibus divulgavit. Lege itaque divulgatâ, ipse Justinam duxit uxorem*, licèt Severa, quam priùs duxerat, esset adhuc superstes.

Respondeo, si vera sit Socratis narratio, peccavit Valentinianus, & lex ejus non fuit recepta. Sed multa evincunt deceptum fuisse Socratem, & falsa scripsisse. Namque 1°. Zozymus, Ammianus, Auctores Ethnici, qui gesta Valentiniani scripserunt, sicut Sozomenus, Theodoretus, aliique, qui tunc vixêre, Scriptores Græci, quod Socrates refert, prætermiserunt. 2°. S. Hieronymus, Orosius, & ceteri Auctores Latini, qui tempore Valentiniani floruerunt, de ejusmodi lege ab eo latâ omnino siluêre, quamvis de polygamia non semel sermonem habuerint.

Q. 2°. *Quid facto sit opus, cùm infidelis plures habens uxores ad fidem convertitur?*

Respondet Innocentius III. cap. *Gaudemus*. l. 4. tit. 19. de divortiis, retentâ uxore primo loco ductâ dimittendas ceteras.

Q. 3°. *Pluralitas uxorum simul, fuit-ne concessa Patriarchis ante diluvium?*

Respondeo, minimè, ut patet ex Patribus suprà laudatis, qui Lamechum vocant adulterum, eo quòd duas simul habuerit uxores. Et ratio est, quia longæva priorum illorum hominum vita sufficiebat multiplici proli suscipiendæ.

Q. 4°. *Dispensatio supra polygamiam simultaneam, extendebatur-ne ad Gentiles, qui vixêre ante adventum Christi?*

R. Discordant Theologi in re admodum obscurâ. Negat Estius in 4. dist. 33. parag. 6. Affirmat verò Bellarminus lib. 1. de Matrimonio cap.

11. tum quia Esther Assuero Gentili jam habenti plures uxores nupsit, probante Mardochæo viro alioquin Religioso, tum quia S. Augustinus l. 22. contra Faustum cap. 47. excusat Patriarcham Jacob, qui in Mesopotamia duas filias Laban idololatriæ sibi in uxores accepit, *quando mos erat*, inquit, *peccatum non erat: & nunc propterea crimen est; quia mos non est.*

Paragraphus II.

De Polygamia successiva.

Q. 1°. E*St-ne contra jus naturale aut divinum, si viduus aut vidua ad alias nuptias convolet?*

Asseruerunt Novatiani, ex Theodoreto lib. 3. Hæreticarum fabularum. & ante eos Montanistæ, quibus adhæsit Tertullianus lib. de Monogamia. Adversùs ejusmodi errorem.

R. Cum omnibus Catholicis. Secundæ nuptiæ, & ulteriores, nec jure naturali, nec jure divino positivo prohibentur.

Probatur 1°. ex Scriptura 1. Cor. 7. v. 39. *mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quòd si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantùm in Domino.* Et 1. Tim. 5. v. 14. *volo ergo juniores* (viduas) *nubere, filios procreare.* Quid ad hæc Tertullianus? 1°. ut eludat textus Apostoli, contendit intelligendos esse de viduis ante fidem susceptam, quibus jam baptismo initiatis permittit Apostolus uxorem ducere, *quia*, inquit c. 11. de Monogamia, *ante fidem soluto ab uxore non numerabitur post fidem secunda uxor quæ post fidem prima est; à fide enim etiam ipsa vita nostra.* Verùm nimis coacta est illa interpretatio, & aliena à mente omnium Catholicorum, quam ipse Tertullianus adhuc Catholicus secutus fue-

rat in lib. 2 quem scribit ad uxorem. 2°. Omissâ illâ interpretatione scribit capite 14. indulgentiam, quâ usus est Apostolus erga viduas, sublatam fuisse per Montanum, quem Paracletum vocat, perinde atque si Spiritus Sanctus in eum abundantiùs, quàm in Apostolos, effusus sit: *si enim Christus abstulit quod Moyses præcepit, quia ab initio non fuit sic; cur non & Paracletus abstulerit quod Paulus induxit; quia & secundum matrimonium ab initio non fuit sic?* Quis non stupeat tantum virum in hujusmodi absurda incidisse? Sed unde habet ab initio non licuisse viduis ad alias nuptias convolare? Annon in lege naturæ Abraham, defunctâ Sarâ, aliam duxit uxorem nomine Cethuram? Nonne etiam lex scripta secundas nuptias admisit?

Probatur 2°. ex Traditione.

S. Clemens Alexandrinus Tertulliano antiquior l. 3. Stormatum; *si cui Apostolus*, inquit, *propter intemperantiam & ustionem ex venia secundum concedit matrimonium, hic quidem non peccat ex testamento; non est enim lege prohibitus: non implet autem summam illam perfectionem, quæ agitur ex Evangelio.*

Perantiquus Auctor libri Pastoris, quem ipse Tertullianus nonnunquam laudat, sic scribit lib. 2. *si vir, vel mulier decesserit, & nupserit aliquis illorum, nunquid peccat? Qui nubit non peccat.*

Concilium Nicænum generale I. can. 8. exigit, ut Novatiani redeuntes ad Ecclesiam profiteantur, quòd Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant, & sequantur, id est, & bigamis se communicare, & his, qui in persecutione prolapsi sunt.

Concilium Laodicænum can. 1. probat secundas nuptias his verbis: *De his, qui secundùm Ecclesiasticam regulam secundis nuptiis juncti sunt, & ci-*

S. Basilius ep. ad Amphilocium can. 51. *quæ*, inquit, *in viduitate potestatem sui habet, ita ut viro cohabitet: ab omni culpâ libera est, cùm Apostolus dixerit, si mortuus fuerit vir ejus, libera est, cui vult, nubat, tantùm in Domino.*

S. Hieronymus epist. 50. *non damno*, inquit, cap. 7. *bigamos; imò nec trigamos, & si dici potest, octogamos.* Hæc scripsit Sanctus Doctor quia nonnulli visus fuerat secundas nuptias damnare in libris adversùs Jovinianum.

Mitto alios Patres, S. Ambrosium lib. de viduis, Sanctum Augustinum lib. de bono viduitatis, S. Epiphanium Hæresi 59. Theodoretum lib. 5. Hæreticarum fabularum cap. 26.

Fide ergo divinâ constat secundas nuptias, & ulteriores non esse per se malas, nec jure divino positivo prohibitas Sed

Q. 2°. *Nunquid saltem lege aliquâ humanâ Ecclesiasticâ, vel civili prohibitæ sunt?*

R. Ecclesia eodem Spiritu, quo Apostolus, incitata, in votis semper habuit, ut fideles à secundis nuptiis se continerent, quas generatim spectavit ut incontinentiæ signum in nubentibus, eo potentius, quo sæpius ab uno & eodem repetuntur, sed nullâ lege universaliter receptâ illas prohibuit.

Duæ sunt responsionis partes.

Prima pars, scilicet Ecclesiam semper optasse, ut fideles à secundis nuptiis abstinerent, probatur. Ecclesia Græca bigamos pœnitentiæ subjiciebat propter signa incontinentiæ, quæ præ se ferebant, ut constat ex can. 3. Concilii Neocæsariensis, 19°. Ancyrani, 1°. Laodicæni, & 4°. epistolæ S. Basilii ad Amphilochium. 2°. Athenagoras in apologia pro Christianis secundas nuptias vocat speciosum adulterium. S. Gregorius Nazianzenus orat. 37. de Matrimonio sic

habet. *Primum lex est, secundum venia & indulgentia: tertium, iniquitas: qui autem hunc numerum excedit, porcinus planè est.* S. Basilius citato canone 4. epist. ad Amphiloch. ait trigamiam non esse conjugium, sed polygamiam, aut potiùs castigatam fornicationem, atque tertium maritum similem esse sexto, quem habebat Samaritana: ille autem verus non erat maritus, sed adulter, Joan. 4. v. 18. Porrò durioribus hisce verbis, & severiore disciplinâ non ipsæ nuptiæ damnantur, nec puniuntur, sed quæ in viduis præsumitur incontinentia; major in trigamis, quàm in bigamis, ac proinde diuturniori pœnitentiæ obnoxia, ut patet ex citato can. 4. epistolæ S. Basilii.

Dixi, *generatim;* quia aliquando non libido, sed vera & evidens necessitas ad secundas nuptias impellit.

Cùm autem plerique per speciem necessitatis incontinentiam suam obvelare soleant, eos egregiè refellit S. Ambrosius, cujus verba in lib. de viduis sparsa abs re non erit hìc colligere. *Ne dixeris, destituta sum*, ait viduam alloquens, *querela nupturæ est. Ne dixeris, sola ego sum; castitas solitudinem quærit, pudica secretum; impudica conventum. Patrimonium vis tueri? Majus pudoris est patrimonium, quod melius regit vidua, quàm nupta. Sed vis nubere? licet. Non habet crimen simplex voluntas, causam non quæro, cur fingitur? Si honestum putas, fac. Si incongruum, sile. Ne accuses Deum, ne accuses propinquos, quòd præsidia tibi desint: utinam non desit voluntas? Ne te consulere liberis dicas, quibus matrem eripis. Neque quidquid licet, decet. Licet nubere, sed pulchrius est abstinere. Sunt vincula nuptiarum bona multi amoris gratiâ, sed major est servitus. Mutuis enim necessitatibus ab utroque servitur, nec temperanti licet jugo subducere caput, cùm*

alterius intemperantiæ serviendum sit, sed relinquendum est, ut unaquæque se pendat, non auctoritate aliquâ præcepti, sed incremento gratiæ provocata. Etenim præceptum in subditos fertur, consilium amicis datur. Ubi præceptum est, ibi lex est: ubi consilium, ibi gratia est. Sed consilium sobriis, non ebriis datur. Habeat saucia remedium: honesta consilium.

Secunda pars, nullâ scilicet lege humanâ universaliter receptâ prohibitas esse secundas & ulteriores nuptias, probatur; quia in Ecclesia Latina nullus proferri potest Canon Concilii generalis, aut decretum summi Pontificis, quo vidui aut viduæ arceantur ab ulterioribus nuptiis: quin titulus integer de secundis nuptiis lib. 4. Decretalium supponit ejusmodi nuptias esse licitas, & conceptis verbis id docet Eugenius IV. in Decreto pro Armenis, in quo sic loquitur: *Quoniam nonnullos asseritur quartas nuptias tanquam condemnatas respuere, ne peccatum, ubi non est, esse putetur.... declaramus non solùm secundas, sed etiam tertias, & quartas, atque ulteriores, si aliquod impedimentum non obstat, licitè contrahi posse. Commendatiores tamen dicimus, si ulteriùs à conjugiis abstinentes, in castitate permanserint. Quia sicut viduitati virginitatem; ita nuptiis castam viduitatem laude ac merito præferendam esse censemus.*

Dixi, *universaliter;* namque in Oriente Imperator Basilius nono seculo quartas nuptias irritas fecit Novellâ, cujus titulus est, *non licere ad quartas nuptias transire*, lib. 2. juris orientalis. Atque vi hujusce disciplinæ Ecclesiasticæ Nicolaus Patriarcha Constantinopolitanus Leonem cognomento Sapientem Basilii filium, & in imperio successorem à fidelium communione segregavit, eo quòd defunctâ tertiâ uxore quartam duxisset; & ipse vicissim Imperator Nicolaum à sede suâ pulsum in exilium amandavit, suffecto in ejus

locum Euthimio. Excitatas ob eam causam in Ecclesia Orientali turbas, indultâ Imperatori dispensatione, composuit Summus Pontifex Joannes X. composuêre pariter Orientales Episcopi convocati à Constantino Leonis filio, hancque regulam in posterum servandam tradiderunt, his verbis : *Sententia judicioque communi decernimus, ne ab hoc anno præsenti* (erat annus 925) *quartas nuptias ullus contrahat, sed ut prorsus ea rejiciantur.* Etsi nullâ lege nunc teneatur vidua ad annum secundas nuptias differre, Reipublicæ tamen interest, ut non nubat, quandiu potest esse dubium, num conceperit ex prioris conjugis consortio; injustum enim est sic gravidam alteri viro copulari, quod nonnunquam contigisse certo didicimus. Quare Parochorum est ejusmodi abusibus & fallaciis obsistere, & si opus sit, auctoritatem Judicis secularis interponere.

Paragraphus III.

De firmitate seu indissolubilitate Matrimonii.

Indissolubilitas considerari potest in matrimoniis vel legis naturæ, vel legis scriptæ, vel legis Evangelicæ; sed quoad thorum tantùm, vel etiam quoad vinculum. De indissolubilitate quoad vinculum hîc agimus, de alterâ dicturi suo loco. Itaque

Q. 1°. *Matrimonium est-ne ex natura sua indissolubile?*

R. Est indissolubile in qualibet lege, tum jure naturali, cùm jure positivo.

Prima pars, quæ est de jure naturali, probatur iisdem fere momentis, quibus suprà asseruimus pluralitatem simul uxorum pugnare adversùs legem naturalem; repudium quippe non minùs, quin multo magis, quàm polygamia si-

multanea adversatur finibus matrimonii, nimirum prolis generationi, liberali ejusdem educationi, & arctissimæ, quæ inter conjuges intercedere debet, animorum conjunctioni. Enimvero si conjuges ex quavis causa à se invicem discedant, ut aliis conjungantur, nulla inter eos vera ac firma satis amicitia, non distinguetur inter fornicationem jure naturali prohibitam, & legitimas nuptias; proles sine certo patre ac debitâ educatione relinquetur. Gravissimis hisce incommodis tum occurrit primus hominum parens, cùm nulla lege positiva duce protulit, Genes. 2. v. 24. *relinquet homo patrem suum, & matrem; & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Gentiles, quandiu non exuerunt hominem, hanc naturæ legem secuti sunt, primus ex Romanis, inquit Valerius Maximus lib. 2. cap. 7. uxorem repudiavit Spurius Carnilius sterilitatis causâ, quæ licèt tolerabilis videretur, reprehensione tamen non caruit; *quia nec cupiditatem quidem liberorum conjugali fidei præponi debuisse arbitrabantur.*

Confirmatur. Infidelis, qui repudiatâ primâ uxore alias duxit, si ad Religionem Christianam convertatur, dimissis posterioribus uxoribus, cogitur priori reconciliari, præsertim si ipsa facta sit Christiana, ex cap. *Gaudemus*, tit. *de divortiis:* Quid ita, nisi quia matrimonium infidelium lege naturali censetur indissolubile?

Secunda pars, quæ est de lege positiva probatur ex cap. 19. Matthæi, *qui fecit hominem ab initio*, ait Christus, *masculum & feminam fecit eos, & dixit, propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Quibus posterioribus verbis declarat Christus, non esse

humanæ poteſtatis, ſed divinæ duntaxat, diſpenſare in hac parte, quæcunque cauſa aut neceſſitas fingi poſſit.

Confirmatur utraque reſponſionis pars auctoritate SS. Patrum.

S. Ambroſius lib. 8. in Lucam, de indiſſolubilitate matrimonii hæc habet: *Audi legem Domini, cui obſequuntur etiam qui leges ferunt*, quæ Deus conjunxit, homo non ſeparet. *Sed non ſolùm hîc cæleſte præceptum, ſed quoddam etiam opus Dei ſolvitur*. Quibus verbis ſanctus Doctor innuit, repudium adverſari non ſolùm Dei præcepto, ſed etiam naturæ inſtitutioni.

Sanctus Chryſoſtomus hom. 63. in Matth. ubi laudata Chriſti verba expendens ſic ſcribit, *nunc & creationis & ſanctionis modo unam uni perpetuò conjungit, & nunquam reſcindi oportere docuit. Et nota quomodo loquatur*, erunt duo in carnem unam, *neque virum ad uxorem ſuam accedere debere ſimpliciter ſanxit, ſed etiam agglutinari, eâ loquendi ratione indiſſolubilitatem oſtendens... quemadmodum igitur ſcelus eſt in duo dividere carnem unam, ſic & mulierem à viro ſuo disjungere iniquiſſimum eſt. Neque in hoc ſtetit, ſed Deum quoque attulit dicens*, quod Deus conjunxit, homo non ſeparet, *ita oſtendit, & præter naturam quidem, quia una caro diſcinditur; contra legem autem, quia Deus conjunxit, ac juſſit non ſeparari.*

Meritò igitur Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. can. 5. anathemate percuſſit Lutherum & ejus aſſeclas docentes matrimonium multis de cauſis ſolvi poſſe. Verba Concilii ſunt; *ſi quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à conjuge, diſſolvi poſſe matrimonii vinculum; anathema ſit.*

Objicit Launoïus adverſùs indiſſolubilitatem matrimonii, multas leges Imperatorum etiam Chriſtianorum, putà Conſtantini Magni lib. 3.

Codicis Theodosiani tit. 16. de repudiis, Justiniani Novella 117. Sed frustrà, quia, ut ait Tertullianus apolog. c. 4. de pluribus Romanorum legibus, *cùm iniquæ recognoscuntur, meritò damnantur.* Porrò SS. Patres iniquas uno ore pronuntiant civiles leges de repudiis.

S. Hieronymus ep. ad Oceanum, *aliæ sunt*, inquit, *leges Cæsarum, aliæ Christi: aliud Papinianus, aliud Paulus noster præcipit.* S. Ambrosius lib 8. in cap. 16. Lucæ, *dimittis uxorem... quia lex humana non prohibet, sed divina prohibet.*

S. Augustinus serm. 392. aliàs hom. 46. ep. 50. *hoc non licet jure poli, etsi liceat jure fori.*

S. Chrysostomus in cap. 7. ad Romanos, *nec mihi recites leges externas atque profanas, quæ libellum repudii dare ac divortium facere præcipiunt, non enim profectò secundùm has leges judicaturus est Deus, sed juxta eas, quas ipse posuit.* Similia habent S. Gregorius Nazianzenus ep. 176. seu 24. S. Gregorius lib. 9. epist. 39. Nicolaus I. ep. 32.

Jam verò inquirendum superest, num Deus supremâ suâ auctoritate matrimonii nexum aliquando solverit in lege Mosaïca, aut solvi permiserit in lege Evangelica.

Ratio dubitandi circa matrimonia in lege veteri contracta nascitur ex Deuteronomii cap. 24. v. 1. ubi sic legitur: *si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit*, &c.

Circa matrimonia verò post promulgatum Evangelium contracta triplex movetur quæstio.

Prima, utrùm per professionem Religionis Christianæ solvatur matrimonium in infidelitate contractum, liceatque infideli converso, repudiatâ uxore, quam antea duxerat, novas

nuptias celebrare; ait enim Apostolus 1. Cor. 7. v. 12. *ceteris ego dico, non Dominus: si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Ubi Apostolus innuit non esse Magistri præceptum, sed Discipuli duntaxat consilium, quod fidelis adhæreat uxori infideli.

Secunda, utrùm per adulterium dissolvatur matrimonium, ut videtur colligi ex his Christi verbis, Matth 5. v. 32. *omnis, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, adulterat:* Ergo inquiet aliquis, si uxor mœchata sit, licebit conjugi aliam ducere.

Tertia, utrùm matrimonium ratum, sed nondum consummatum, solvatur per solemnem unius conjugis professionem in Religione approbatâ, ita ut alteri liberum sit ad alias nuptias convolare; ita enim declararunt plures Summi Pontifices. Quæ quidem quæstiones cùm sint gravissimæ, distinctis Paragraphis sunt discutiendæ.

Paragraphus IV.

Utrùm per libellum repudii in lege Mosaïca solveretur Matrimonii vinculum

NOn conveniunt Theologi circa propositam quæstionem; negant alii, ut S. Hieronymus in cap. 5. Matthæi, Magister Sententiarum lib. 4. dist. 33. S. Bonaventura, in eandem distinctionem, & ex recentioribus Dominicus Soto, Estius, Sylvius, &c. contenduntque illicitum semper fuisse repudium, permissum tamen, ut impunè fieret, causâ majoris mali vitandi.

Affirmant alii, ut S. Chrysostomus, seu au-

ctor operis imperfecti hom. 32. ubi dicit, Legislatorem abstulisse culpam, quando repudium permisit, Scotus, Durandus, Paludanus in 4. dist. 33. quibus adhærent ex recentioribus Abulensis in cap. 19. Matthæi, Estius hom. 74. de Sacramentis, Petrus Soto lect. 13. de matrimonio, Bellarminus lib. 1. de matrim. c. 17. in responsione ad 14. objectionem, & alii ferè innumeri.

S. Thomas in supplem. qu. 64. art. 3. ad 4. noluit quidquam definire circa hancce controversiam, sed satis ei fuit proponere & solvere momenta, quibus nituntur oppositæ opiniones: eum tamen Bellarminus loco citato laudat pro sua sententia, quæ nobis probabilior videtur. Quare ad propositam quæstionem

R. In lege Mosaïca per libellum repudi solvebatur matrimonii vinculum.

Probatur 1°. ex ipsissmet verbis legis suprà laudatis, quæ veram licentiam concedunt tum marito dimittendi uxorem, tum uxori dimissæ nubendi alteri, *dimittet eam de domo sua*, inquit Scriptura, *cùmque egressa alterum maritum duxerit*, &c.

Probatur 2°. ratione triplici.

Prima, quia si vinculum matrimonii non fuisset solutum per libellum repudii, lex parum æqua videretur; nam viris fas erat alias uxores ducere, cùm esset eo tempore licita polygamia unius viri cum pluribus uxoribus; mulieres autem viris infirmiores perpetuò caruissent remedio adversùs incontinentiam.

Secunda. Mirum esset, neque Moysen, neque Sacerdotes, qui alia vitia populi reprehendebant, nunquam reprehendisse adulteria, quæ etsi gravissima, publica tamen, & frequentia erant cum repudiatis.

Tertia

Tertia, quia lex prohibebat, ne repudiata post mortem secundi mariti posset unquam recipi à priore marito. At si per repudium non solvebatur vinculum conjugii, optimum erat & optandum, nedum prohibendum, ut uxor rediret ad suum verum maritum.

Dices 1°. mulier repudiata, si alteri nupserit, dicitur cit. cap. 24. Deuteronomii, polluta & abominabilis coram Domino: ergo ejus conjunctio cum altero viro verum erat adulterium.

Nego consequ. ideo enim repudiata dicitur polluta & abominabilis coram Domino, tum quia maritus eam per repudium publicâ infamiâ notarat: tum quia non ipsa mulier, sed reconciliatio cum priori marito dicitur abominabilis coram Domino; in Hebræo enim & Græco textu habetur, *quoniam abominatio est coram Domino;* scilicet quòd mulier repudiata à secundo marito, redeat ad primum; videretur enim ad tempus dimissa, & quasi alteri viro commodata; quod est abominabile.

Instas: Jeremiæ 3. v. 1. sic legitur: *si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum, nunquid revertetur ad eum ultra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus.* Atqui non esset apta comparatio repudiatam inter & populum, qui spiritaliter fornicatus est cum idolis, nisi repudiata ream adulteri se constitueret nubendo alteri: ergo.

Nego minorem; est enim argumentum à minori ad majus: nempe lex prohibet, ne mulier quæ repudiata alteri nupsit, à priori viro recipiatur, si defuncto posteriori ad eum redierit: ego tamen, ait Dominus, redeuntem ad me populum Israël recipiam, quamvis non solùm me

dimiserit, sed etiam spiritaliter fornicatus sit cum idolis,

Dices 2°. libellus repudii permissus fuit Judæis ad duritiam cordis, quemadmodum & usuræ.

Respondet S. Thomas in Supplem. q. 67. a. 3. ad 4. *quamvis duritia cordis non excusaret à peccato, tamen permissio ex duritie facta excusat; quædam enim prohibentur sanis, quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen peccant infirmi permissione sibi factâ utentes.* A quibus autem & quam ob causam concessum fuerit Judæis usuras accipere, exposuimus tractatu de Justitiâ & Jure cap. 14.

Paragraphus V.

Utrum Matrimonium in infidelitate contractum dirimatur per professionem Religionis Christianæ?

Certum est 1°. Matrimonium non dirimi per hæresim, apostasiam, vel etiam atheismum, in quæ fidelis conjugatus labitur. Patet ex dictis paragrapho 3.

Certum est 2°. vinculum Matrimonii non solvi, si uterque conjux Religionem Christianam amplectatur; *cùm per Sacramentum Baptismi non solvantur conjugia, sed crimina dimittantur*, ait Innocentius III. cap. *Gaudemus*, tit. *de divortiis.*

Quæstio igitur solùm est, utrùm dirimatur Matrimonium in infidelitate contractum, quando conjugum alter profitetur Religionem Christianorum, altero in infidelitate permanente; ad quam juxta communem Theologorum sententiam,

R. Dirimitur, Deo dispensante, in gratiam Religionis Christianæ.

Probatur ex Scriptura 1. Cor. 7. ubi Apostolus distinguit inter conjugium fidelium & infidelium. De conjugio fidelium sic habet v. 10. *Iis*

autem, qui Matrimonio juncti, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. De infidelibus verò Matrimonio junctis sic pergit v. 12. *nam ceteris ego dico, non Dominus, si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.* Et v. 15. *Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Ex Apostolo igitur non homo, sed Deus ipse fidelibus conjugibus præcipit uxorem à viro non discedere, & vicissim virum ab uxore; quòd si alteruter discesserit, manere innuptum. At eadem ratio non est fidelis conjuncti cum infideli; de ejusmodi enim ait Apostolus, *ego dico, non Dominus*, nempe non dimittendum conjugem infidelem, si consentiat habitare cum conjuge fideli: ergo in hoc casu præceptum divinum de indissolubilitate Matrimonii cessat, Deo dispensante in gratiam Religionis Christianæ. Utrum autem laudata Apostoli verba, *ego dico, non Dominus*, contineant præceptum humanum, an solummodo consilium, expendemus postea.

Nec dicas textum Apostoli intelligendum de separatione quoad thorum & habitationem duntaxat; nisi enim extendatur ad vinculi dissolutionem, non stabit discrimen ab Apostolo positum inter conjugium fidelium & infidelium, cùm illis & istis liceat lege divinâ & humanâ à se invicem discedere, propter graves causas, putà fornicationem, modò innupti permaneant: atqui Deus, ex Apostolo, concedit viro fideli, qui habet uxorem infidelem, & vicissim uxori fideli, cujus maritus est infidelis

quod denegat conjugibus fidelibus: ergo potestatem ei facit non solùm deserendi conjugem infidelem, sed etiam alteri nubendi.

Confirmatur isthæc interpretatio ex Innocentio III. cap. *Quanto*, tit. *de divortiis. Si alter infidelium conjugum*, inquit, *ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente: qui relinquitur ad secunda, si voluerit, vota transibit: & in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus*, si infidelis discedat, &c.

Q. 2°. *Si conjux infidelis consentiat pacificè & sine injuria Creatoris cohabitare cum fideli, liberum-ne est isti discedere?*

Respondeo; divisi sunt in hâc parte Theologi. Negant alii, ut Estius in 4. dist. 39. parag. 6, ubi S. Hieronymum lib. 1. contra Jovinianum, S. Ambrosium in cap. 16. Lucæ, & alios pro sua sententia appellat. Affirmant alii, ut Bellarminus lib. 1. de Matrim. c. 12. & plures ex recentioribus. Alii viam mediam ineunt, censentque in proposito casu ordinatione quidem divinâ licere fideli ad alias evolare nuptias; sed præcepto humano & Apostolico prohiberi, quando id fieri nequit absque aliorum offensione & scandalo, quemadmodum de idolothytis docet Apostolus Rom. 14. 1. Cor. 8. & 10. quæ secundùm legem Evangelicam edere licebat, sed à quibus abstinere præcepit Apostolus propter infirmorum scandalum, quod præsertim cavendum erat in repudio primis Ecclesiæ temporibus, quibus Religio Christiana in odium venisset infidelium, si divortium permisisset inter conjuges pacificè & amicè conviventes. Et hæc sententia, cui adhæremus, est S. Augustini lib. 1. de adulterinis conjugiis cap. 18. & recentiorum non

paucorum. Verba sunt S. Augustini. *Tunc autem non expedit id quod licitum est, quando permittitur quidem, sed usus ipsius potestatis aliis affert impedimentum salutis: sicut & discessio fidelis conjugis ab infideli, quam non prohibet Dominus præcepto legis, quia coram illo injusta non est; sed prohibet Apostolus consilio charitatis, quia infidelibus affert impedimentum salutis, non solùm quia perniciosissimè scandalizantur offensi; verùm etiam quia cùm in alia conjugia ceciderint, viventibus eis, à quibus dimittuntur adulterinis nexibus colligati difficillimè resolvuntur.* Quæ sententia facilè colligitur ex ipso Epistolæ contextu; de virginitate enim ait Apostolus, *præceptum Domini non habeo, consilium autem do;* quia virginem nubere bonum est, quamvis melius sit non nubere: atque meliora sunt, non præcipiuntur, sed consuluntur. De servando autem nexu conjugali cum infideli mutat sermonem, nec ait, *consilium do;* sed loquitur tanquam auctoritatem habens, *ego dico, non Dominus*, innuens præceptum illud non esse divinum, sed humanum; ac proinde mutabile pro temporum & circunstantiarum varietate, ubi scilicet plus timendum est ex conjunctione fidelis cum infideli, quàm ex eorum separatione. Hinc Concilium Toletanum IV. anno 633. can. 61. non solùm permittit, sed etiam jubet, ut conjux fidelis separetur à viro Judæo, etiamsi consentiat habitare cum illa, nisi Christianus fiat; quia cùm Judæi præ ceteris infidelibus sint infensi Religioni Christianæ, difficiliùsque ad fidem adducantur, conjux fidelis non sine propriæ salutis periculo cohabitare censetur cum Judæo infideli.

Q. 3°. *Matrimonium fidelis cum infideli dirimiturne præcisè per professionem Religionis Christianæ?*

R. Minimè; quia, ex cap. *Gaudemus*, tit. *de divortiis*, si uxor infidelis convertatur priusquam

conjux fidelis ad secundas transierit nuptias, compellendus est fidelis eam recipere, ac proinde hucusque permansit vinculum conjugale. Tum ergo dirimitur matrimonium, cùm conjux, Christianus factus, transit ad secundas nuptias; unde mortuâ posteriore uxore, non potest redire ad priorem, à quâ discesserat, nisi novum cum ea contrahat matrimonium.

Paragraphus VI.

Utrum Matrimonium dirimatur per adulterium?

Quæstio proposita adeo obscura & implicata visa est S. Augustino, ut lib. de fide & operibus cap. 19. fateatur eum venialiter falli, qui propter Scripturæ obscuritatem existimat matrimonium dirimi propter fornicationem, & ex ea persuasione aliam ducit uxorem: quia nimirum ætate sancti Doctoris quæstio proposita nondum eliquata fuerat, ac totius Ecclesiæ judicio definita.

Augustinum autem distinebant duo Matthæi textus. Primus cap. 5. v. 32. qui sic habet, *omnis qui dimiserit uxorem, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mæchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.* Secundus legitur cap. 19. v. 9. ubi Christus sic loquitur: *quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit; mæchatur: & qui dimissam duxerit, mæchatur.* Ex quibus videtur necessariò colligi nec dimissam causâ fornicationis, nec dimittentem mæchari, si aliis conjungantur; sic enim ex ista propositione, *non licet jejunium Quadragesimale solvere, exceptis diebus Dominicis*, certò intelligimus unumquemque liberum esse iisdem diebus à lege jejunii. Et ita interpretabatur laudatos textus Pollentius, ad quem S. Augustinus duos libros scripsit de conjugiis adulterinis.

Græci quoque à pluribus seculis eosdem Matthæi textus eodem sensu accipiunt, permittuntque conjuges in causa adulterii ad alias nuptias evolare, atque ad excusandam suam praxim adducunt auctoritatem veterum Patrum, præsertim Græcorum, & Leges Imperatorum Christianorum, nempe Constantini Magni, & Justiniani, quas promulgarunt, nemine ex Pastoribus Ecclesiæ contradicente.

Ex Latinis Scriptoribus non pauci eandem amplexi sunt sententiam, ut Tertullianus III. seculo, si credimus Maldonato in cap. 19. Matthæi: & V. seculo Patres Concilii Venetici, & VI. seculo Avitus Viennensis, ut persuasum est Sirmundo. Sed gratis & immeritò ejusmodi error laudatis Patribus tribuitur, ut infrà patebit.

Erasmus in annotationibus in septimum caput prioris ad Corinthios, quas edidit anno 1515. biennio scilicet antequam hæresis Lutheri erumperet, scripsit violatam conjugis fidem dirimere conjugium, & mulierem, quæ alteri viro sui fecit copiam, desiisse esse uxorem. Quas propositiones Facultas Parisiensis, cùm ad eam delatæ fuissent, hâc suâ censurâ confixit anno 1526. *hæ propositiones, quatenus per eas prætendi videtur Matrimonium per adulterium dissolvi quantum ad vinculum, hæreticæ sunt; est enim Matrimonium jure divino indissolubile.* Apologiam edidit Erasmus, in qua purgare se tentavit adversùs censuram, contendens propositiones notatas intelligendas de separatione non quoad vinculum, ut placet Censoribus, sed quoad thorum duntaxat: *rectè*, inquit, *additum est in censura*, prætendi videtur; *nam revera nihil minùs cogitabam, quàm quod interpretantur.... sentio eam desiisse uxorem, quæ se præstitit indignam uxoris nomine, & conjugii commodis; sicut filius abdicatus negatur esse filius; quòd*

amiserit jus filii; & hominem exuisse dicimus eum, qui vehementer est inhumanus.

Lutherus in libro de captivitate Babylonica, quem ediderat anno 1523. nihil audet statuere circa præsentem quæstionem. Sed post annos tres doctior factus scripsit librum in cap. 7. prioris ad Corinthios, ubi censet vinculum Matrimonii solvi non solùm propter adulterium, sed propter plures alias causas. Lutheri errorem secutus est Bucerus in cap. 19. Matthæi.

Calvinus lib. 4. Inst. cap. 19. parag. ultimo non admittit alias causas quàm adulterium, tyrannicamque legem vocat, quæ non permittit aliud conjugium ei, qui ab adultera conjuge divortium fecit.

Cardinalis Cajetanus Commentario in cap. 19. S. Matthæi propendet in Calvini sententiam; *quoniam*, inquit, *non audeo ponere ne contra torrentem Doctorum & judiciorum Ecclesiasticorum, ideo dixi tum* (Matthæi) *nihil disponere de dimittente fornicariam. Intelligo igitur ex hac Domini Jesu-Christi lege licitum esse Christiano dimittere uxorem ob fornicationem carnalem ipsius uxoris, & posse ducere aliam uxorem, salvâ semper Ecclesiæ definitione, quæ hactenus non apparet;* obiit enim ante Concilium Tridentinum, sed post exortam Pseudoreformatorum factionem.

Catharinus, qui interfuit Concilio Tridentino, in opusculo de Matrimonio quæst. unicâ concludit, nec ex Evangelio, nec ex Apostolo posse colligi non licere in causa fornicationis aliud inire matrimonium, quod tamen fieri non debet, nisi accedente judicio & auctoritate Ecclesiæ; cùm id variis Canonibus sit prohibitum. Non supervixit ad sessionem usque 24. in quâ quæstio ab ipso agitata definita est. His præmissis, ad propositam quæstionem

R. Catholicum est dogma, matrimonium non dirimi per adulterium. Ita definiit Concilium Tridentinum sess. 24. can. 7. his verbis, *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cùm docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum Matrimonium non posse dissolvi, & utrumque etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere; mœcharique eum, qui dimissâ adulterâ aliam duxerit; & eam, quæ dimisso adultero, alii nupserit; anathema sit.*

Circa hancce Concilii definitionem duo imprimis sunt observanda. Primum, Cardinalis Palavicinus scribit in sua historia Concilii Tridentini lib. 22. cap. 4. num. 27. paratum fuisse Canonem cum anathemate in eum, qui diceret, Matrimonia consummata ob adulterium dissolvi; sed Oratores Venetos Patribus exposuisse non modicam offensionem Orientali Ecclesiæ, præsertim verò Insulis Cretæ, Cypro, Corcyræ; & aliis locis Reipublicæ subditis, non solùm cum publicæ quietis, sed cum Ecclesiæ Catholicæ detrimento. *Tametsi enim*, inquiebant Oratores, *Græca Ecclesia à Romana ex parte dissentiret, non tamen eò desperationis devenium esse, ut meliora sperari non possint, præsertim cùm Græci in subjectis Reipublicæ locis degentes, quamvis ritu suo viverent, tamen Præsulibus à Romano Pontifice assumptis obtemperarent. Ea propter cùm rerum convenientia, tum Oratorum munere se compelli, ne ipsi eos populos percuti finerent ejusmodi anathemate, quo ad tumultum, integramque à sede Apostolica secessionem provocarentur.* Ita Oratores Veneti, qui quod postulabant sunt assecuti, canone temperato & reformato eo, quo jam extat, modo.

Secundum; Launoyus Parisiensis Theologus in Tractatu, quem scripsit non ita pridem de

Regia in Matrimonium potestate, censet quæstionem, in quâ versamur, & Canonem Concilii Tridentini pertinere ad meram disciplinam, quam Ecclesia pro temporum & rerum opportunitate immutare potest; atque inde concludit Synodum Tridentinam absque præjudicio antiquæ Traditionis & praxis, secundùm quam (ut falsò existimat) Matrimonium in causa fornicationis dirimi solebat, potuisse condere Canonem, de quo est sermo. Sed quæro à Launoyo, in quo differat dogma fidei ab iis, quæ sunt meræ disciplinæ? Annon in confesso est apud omnes fidei dogmatahabere Christum auctorem; quæ verò sunt meræ disciplinæ, Ecclesiam: illa niti verbo Dei, ista institutione hamanâ? Atqui quæstio, an per fornicationem solvatur Matrimonii vinculum, definitur à Concilio per Evangelicam & Apostolicam doctrinam, ergo ad fidem pertinet.

Probatur autem definitio 1°. ex iis Scripturæ locis, ubi Christus absolutè pronuntiat Matrimonium esse indissolubile, ut Marci 10. v. 11. *Quicunque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Luc. 16. v. 18. *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mæchatur: & qui dimissam à viro ducit, mæchatur.* Nulla hîc exceptio, *quicunque*, inquit, & quâcunque ex causa uxorem dimittit, &, eâ vivente, aliam ducit, pronuntiatur adulter. Sic Apostolus docet Rom. 7. v. 2. & 3. *quæ sub viro est mulier*, ait, *vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est à lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera, si fuer t cum alio viro:* Et 1. Cor 7. v. 39. *mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quòd si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat, tantùm in Domino.* Quæ ver-

ba expendens S. Augustinus lib. 2. de conjugiis adulterinis cap. 5. ait, *hæc verba Apostoli toties repetita, toties inculcata, vera sunt, viva sunt, plana sunt. Nullius viri posteriori mulier uxor esse incipit: nisi prioris esse desiverit; esse autem definet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur.* Et nonnullis interjectis pergit sanctus Doctor, *pari ergo formâ & vir alligatus est, quandiu mulier ejus in corpore est. Unde si vult dimittere adulteram, non ducat alteram, ne quod in illa culpat, ipse committat.*

Dices, loca ista exponi debent ex cap. 5. & 19. Matthæi, ubi conceptis verbis Christus excipit fornicationem, propter quam licet viro uxorem dimittere, & aliam ducere; quis enim Christianus testimonia Marci, Lucæ, & Apostoli opponat testimoniis Matthæi, & ex trium testium silentio concludat falsum esse Matthæi testimonium, asseratque Christum non excepisse fornicationem? Cùm igitur fide divinâ constat adhibitam fuisse à Christo fornicationis exceptionem, ut refert Matthæus, sequitur Marcum, Lucam, & Apostolum omnia Christi verba non retulisse, ac proinde in eorum textibus intelligendum adulterii exceptionem, quâ suppositâ liberum est conjugibus nova inire Matrimonia, quemadmodum suprà dicebamus fideles hoc ipso intelligi solutos diebus Dominicis à lege jejunii Quadragesimalis, quo lex excipit festos illos dies.

Contra: fornicationis exceptio, quæ legitur in textibus Matthæi, non est conjungenda cum sequentibus verbis, sed cum antecedentibus hoc modo, *quicunque dimiserit uxorem (quod non licet, nisi ob fornicationem) & aliam duxerit, mæchatur.*

Suadetur illa expositio 1°. quia Christus non adjecit exceptionem post illa verba, *& aliam du-*

xerit, non enim ait, *& qui dimissam duxerit, nisi ob fornicationem, mœchatur;* ut nimirum indicaret causam fornicationis facere licitam dimissionem, minimè verò novi conjugii celebrationem. 2°. quia Matth. capite 19. Christus respondet Pharisæis ab ipso quærentibus, num liceret homini uxorem dimittere quacunque ex causa, aitque non licere ex quacunque causa etiam levi ut factitabant, sed ex gravi duntaxat, putà fornicationis. Quâ prudenti responsione Christus elusit fraudulenta Pharisæorum consilia; interrogabant enim tentantes eum, inquit sacer textus, num scilicet doctrina ejus esset contraria doctrinæ Moysis, & ipse clarè respondit legi eorum conformia, nempe ob fornicationem uxorem posse dimitti; obscurè autem ad vitandas interrogantium calumnias, non licere dimittenti aliam ducere. Sed ubi seorsim Discipulos edocuit, legem Evangelicam planiùs exposuit, *& in domo*, inquit S. Marcus, *iterum discipuli ejus de eodem interrogaverunt eum, & ait illis, quicunque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* 3°. Si sensus verborum Marci, Lucæ, & Apostoli, penderet ex textu Matthæi, decepti fuissent Romani, Corinthii, & alii, ad quos non pervenerat Matthæi volumen, (quod certum est non pervenisse ad eos, quos Paulus & Marcus primi ad fidem adduxerunt) intellexissent enim ex Marci Evangelio, & ex Epistolis Apostoli, non licere ex quacunque causa, etiam fornicationis, aliud inire matrimonium, quod tamen falsum esset, si, ut contendunt adversarii, Christus dixisset Matth. 5. & 19. id licitum esse. 4°. Si lex Evangelica, Matth. 5. & 19. promulgata, vinculum conjugale solveret in causa fornicationis, januam aperiret adulteriis, quæ morte non ulciscitur si-

cut lex Mosaïca; per ea quippe uxor liberaretur à viro molesto, & hic vicissim ab uxore odiosa, & toties nova matrimonia contrahere possent, quoties novis amoribus implicarentur; sicque contractus conjugalis omnium firmissimus rescinderetur pro conjugum libidine, nullum esset conjugii vinculum, sed solutus concubinatus. His autem corruptelis & societatis humanæ perturbationibus Christum occlusisse, nedum aperuisse januam quis negaverit.

Probatur 2°. ex Traditione Ecclesiæ, ac 1°. Latinæ.

Tertullianus auctor II. & III. seculi lib. 4. contra Marcionem cap. 35. objicienti Hæretico, Christum esse contrarium Moysi, utpote qui repudium prohibuerit, quod iste permisit, respondet Christum non absolutè sustulisse repudium, sed ex parte tantùm, & ut loquitur, conditionaliter, hoc est, eâ conditione, ut dimittens & dimissa innupti permanerent. *Dico*, inquit, *illum conditionaliter nunc fecisse divortii prohibitionem, si ideo quis dimittat uxorem, ut aliam ducat:* qui dimiserit, *inquit*, uxorem, & aliam duxerit, adulterium commisit, & qui à marito dimissam duxerit, æquè adulterat, *ex eadem utique causa, quâ non licet dimitti, ut alia ducatur; illicitè enim dimissam pro indimissa ducens, adulter est.* In mente igitur Tertulliani Christus in causa fornicationis divortium permisit sicut Moyses, quoad thorum scilicet & cohabitationem; sustulit verò quoad vinculi conjugalis solutionem.

Concilium Eliberitanum anno 305. sic habet can. 9. *fidelis femina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur.*

Concilium Arelatense I. anno 314. statuit can. 10. *de his, qui conjuges suas in adulterio deprehen-*

dunt, & iidem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere, placuit, ut in quantùm potest, consilium eis detur, ne viventibus uxoribus suis, licèt adulteris, alias accipiant. Ideo autem dicit Concilium adolescentes illos consilio adhortandos, non verò præcepto urgendos, quia per leges civiles licebat eis alia inire conjugia.

S. Hieronymus epist. ad Oceanum aperit, quæ fuerit IV. seculi sententia, ibi enim describit publicam pœnitentiam Fabiolæ nobili Matronæ à Romano Pontifice impositam eo quòd dimisso viro adultero alteri nupsisset, legum civilium auctoritate ducta, quas vel ex isto exemplo patet non fuisse ab Ecclesia approbatas sed toleratas, fortè ad vitandum majus malum, sicut meretrices quibusdam in locis tolerantur. Nec dicat Launoyus prohibitum quidem fuisse uxori, nullatenus marito, aliud contrahere matrimonium in causa fornicationis; nam S. Hieronymus scribens in caput 19. Matthæi hæc habet, *sic priorem dimittere jubetur uxorem, ut secundam, primâ vivente, non habeat.*

Concilium Milevitanum anno 416. sic statuit can. 10. *placuit, ut secundùm Evangelicam & Apostolicam disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito alteri conjungatur.* Decernit insuper postulandum à Principe, ut legem sanciat, quâ scilicet præcedentes revocet, & firmitatem præsenti Decreto conciliet.

Concilium Forojuliense anno 781. sic statuit cap. 10. *Item placuit, ut resoluto fornicationis causâ jugali vinculo* (nempe quoad thorum) *non liceat viro, quandiu adultera vivit: aliam uxorem ducere.*

Concilium Nannetense anno 900. *Si*, inquit cap. 12. *cujus uxor adulterium perpetravit, & hoc à viro deprehensum fuerit, & publicatum, dimittat uxorem, si voluerit, propter fornicationem . . . . vir*

verò ejus, illâ vivente, nullatenus aliam accipiat.

Innocentius III. lib. 4. Decretalium tit. 19. *de divortiis*, cap. *Gaudemus*, ait, *sanè veridica hæc sententia probatur etiam de testimonio veritatis testantis in Evangelio*, quicumque dimiserit uxorem suam ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur. *Si ergo uxore dimissâ, duci alia de jure non potest, fortius & ipsâ retentâ.*

Eugenius IV. in Concilio Florentino sess. 25. sic Græcos allocutus est, *dico omnes conqueri de separatione matrimonii, idque correctione indiget.* Et in Decreto pro Armenis, *quamvis*, inquit, *ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cùm matrimonii vinculum legitimè contracti perpetuum sit.*

Atque hæc pauca ex pluribus testimoniis, quæ proferunt Bellarminus & alii Theologi pro traditione Ecclesiæ Latinæ.

Quoad verò traditionem Ecclesiæ Græcæ, Launoyus in cit. tract. de Regia in matrimonium potestate contendit eam esse omnino diversam, unamque fuisse Patrum Græcorum sententiam, solvi vinculum conjugale in causa fornicationis. Quod si ita est, è duobus alterutrum fateatur Launoyus necesse est, nimirum, aut Græcos, qui sub Apostolo militarunt, dum viveret, doctrinam ejus de indissolubilitate Matrimonii non intellexisse, & in sensu ab ejus mente alieno ad successores suos transmisisse, aut si mentem Magistri sunt assecuti, Ecclesiam Romanam, seu universam Ecclesiam Latinam, ab initio errasse, atque etiamnum errare, definiendo matrimonium propter adulterium non dirimi juxta doctrinam Evangelicam & Apostolicam. Hæc autem consectaria sunt longè absurdissima, quæ ut declinaret Arcudius, oppositum tenuit extremum, conatusque est ostende-

re nullum ex antiquis Patribus Græcis favisse dissolutioni matrimonii ex causa adulterii, & si qui obscuriùs locuti sunt, eos benignè interpretandos. Sed vanus Arcudii conatus videtur aliis Theologis, existimant enim quosdam è Patribus Græcis, ut Theodoretum, Asterium Amazenum manifestè nobis adversari: quosdam verò perplexè locutos, ut sanctos Basilium & Epiphanium, adeo ut incertum sit pro qua steterint sententia, nec propterea nutare in hac parte Traditionem Ecclesiæ, quæ non ex privatorum dictis, sed ex communi fidelium ac Episcoporum sensu debet colligi, ut patet vel ex controversia circa Baptismum ab hæreticis collatum, & Beatitudinem non protrahendam ad diem ultimi Judicii; licèt enim in hisce capitibus viri eruditione & sanctitate conspicui erraverint, Ecclesia nihilominus ejusmodi controversias ex Traditione diremit. Quidni ergo & præsentem similiter dirimere potuerit? Cùm Latinis concinunt plures è Patribus Græcis, quorum luculenta testimonia hîc subjicimus.

Hermas laudatus à S. Clemente Alexandrino, S. Irenæo, Tertulliano, Origene, & aliis, quique is creditur, quem Apostolus Rom. 16. v. 14. salutat, sic scribit lib. de dimittenda adultera, *dimittat illam vir, & vir per se maneat: quòd si dimiserit mulierem suam, & aliam duxerit, & ipse mœchatur*. Et infrà, *non debet dimissâ conjuge suâ vir aliam ducere.*

S. Justinus II. seculo scribit Apolog. 1. pro Christianis, eum adulterium committere, qui repudiatam à viro adultero duxerit.

Athenagoras eodem seculo in Apologia ad Imperatores pro Religione Christiana sic habet, *ut natus est unusquisque nostrûm, manet; vel nuptiis copulatur unicis; secundæ enim quoddam adul-*

verium sunt; qui enim uxorem suam dimiserit, & duxerit aliam, adulteratur, inquit Dominus noster.

S. Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromatum sic loquitur in fine, *Legem apertè constituit*, non dimittes uxorem, præterquam propter fornicationem: *adulterium autem existimat conjungi matrimonio, vivo altero ex separatis....qui autem dimissam accipit uxorem, mæchatur eam, hoc est, cogit eam mæchari. Non solùm autem qui dimisit est ejus causa; sed etiam qui eam suscipit, præbens mulieri peccandi occasionem; si enim non suscepisset eam, reverteretur ad virum.* Ergo in mente S. Clementis vinculum conjugale non solvitur per adulterium, cùm liceat dimissæ redire ad eum, qui illam dimisit, tanquam ad verum maritum; & reus sit adulterii, qui sic dimissam duxerit, vivente priore marito.

Origenes S. Clementis Discipulus Tractatu 7. in Matth. sic habet, *contra scripturæ legem mulieri, vivente viro, nubere quidam Ecclesiæ Rectores permiserunt, agentes contra id quod scriptum est*, mulier alligata est quanto tempore vir ejus vivit, *& contra illud*, igitur vivente viro mulier vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; *non omnino tamen sine ratione; hæc enim contra legem initio latam & scriptam ad vitanda pejora, alieno arbitrio morem gerentes eos permisisse verisimile est.* Verba tam clara non obscurat quod addit Origenes, nempe Christum permisisse dissolvi matrimonium in causa fornicationis; loquitur enim de dissolutione quoad thorum & cohabitationem, ut patet ex quæstione, quam ibidem versat, num scilicet præter fornicationem, quam Christus solam excipit, liceat uxorem dimittere propter causas graviores, putà veneficum, infanticidium, & reifamiliaris dilapidationem; durum quippe videtur Origeni retinere mulie-

tem veneficam & dilapidatricem; *tanta enim*, inquit, *pati & tolerare flagitia, quæ adulterio & scortatione pejora censeri queant, planè à ratione videbitur esse alienum: rursum contra Servatoris præceptum agere, nemo est quin impium confiteatur.* Ex quibus verbis liquet quæstionem solùm esse de separatione quoad habitationem, per quam maritus liberaretur ab uxore tam noxiâ, remanente nihilominus nuptiali vinculo, quod secundùm Origenem solvi non potest.

S. Chrysostomus IV. seculo sic scribit hom. 17. in Matth. de eo, qui propter adulterium dimisit uxorem, *ille enim etsi alteram non duxerit, hoc ipso se constituit criminis reum, quòd adulteram fecit ex conjuge* (cùm illa alteri nupserit): *hic verò excipiendo alienam adulter effectus est: nequaquam enim mihi referas, quia illam alter ejecit: nam expulsa quoque uxor esse ejus qui eam expulit, perseverat.* At, inquies, S. Chrysostomus scribit hom. 19. in caput 7. ep. 1. ad Corinthios, nec adulterum esse maritum, nec adulteram esse uxorem. Verum est, sed eo sensu id dicit, quo dicimus, filium erga patrem ingratum & protervum non esse filium, *jam non sum dignus vocari filius tuus*, inquiebat Prodigus ille Luc. 15. sicut enim filius nequam privatur jure hæreditatis, ita adulter aut adultera juribus matrimonii, putà lecto & societate individuâ.

Porrò ex testimoniis allatis liquet unam olim fuisse sententiam utriusque Ecclesiæ, Orientalis scilicet & Occidentalis, modernosque Græcos recessisse ab antiqua Patrum suorum doctrina. Quo autem tempore hæc mutatio facta sit, non constat.

Dices 1°. Lactantius lib. 6. c. 23. divinarum institutionum, scribit adulterum non esse, qui in causa adulterii dimissam duxerit in uxorem.

Respondeo Lactantium attendere ad leges civiles, quæ sic dimissam, ab alio duci permittebant, sed contra legem Christi, ut Lactantius ibidem agnoscit; sic enim pergit, *sed divina lex ita duos in matrimonium, quod est in corpus unum, pari jure conjungit, ut adulter habeatur quisquis compagem corporis in diversa distraxerit.*

Instas: Idem Lactantius in epitome cap. 6. *nunquam*, inquit, *conjugalis fœderis vinculum, nisi quod perfidia ruperit, resolvatur.*

Respondeo Lactantium loqui de dissolutione quoad thorum & cohabitationem; nam divina lex, inquiebat suprà, ita duos conjungit ut adulter habeatur quisquis compagem corporis in diversa distraxerit.

Quod autem separatio quoad thorum & habitationem nonnunquam vocetur à Scriptoribus Ecclesiasticis dissolutio vinculi conjugalis, patet ex Concilio Forojuliensi suprà laudato: *Placuit*, inquiunt Patres cap. 10. *ut resoluto fornicationis causâ jugali vinculo, non liceat viro, quandiu adultera vivit, aliam uxorem ducere.* Et ita expone Avitum Viennensem, & Concilium Venetum.

Dices 2°. S. Ambrosius in cap. 7. 1. ad Corinthios scribit licere viro in causa fornicationis aliam ducere uxorem.

Respondeo 1°. S. Ambrosium non esse auctorem hujusce Commentarii, sed vel Pelagium, vel Hilarium Diaconum Ecclesiæ Romanæ, qui adhæsit Luciferianis ex S. Hieronymo dialogo adversùs Luciferianos.

Respondeo 2°. Commentatorem illum loqui juxta legem civilem, non verò juxta Ecclesiasticam, quæ edicta Imperatorum semper improbavit, ut agnoscit ipse S. Ambrosius l. de Abraham, cap. 4. & 7. & in Luc. 16.

Dices 3°. Joannnes VIII. qui sedit seculo IX. hæc habet ep. 65. *cùm priorem legitimo sibi matrimonio junctam quisquam deserere nequeat, illi conceditur* (in causa fornicationis) *aliam, vivente priore, conducere.*

Respondeo corruptum esse textum, neque enim cohærent posteriora verba cum prioribus. Sic autem textus refertur tom. 9. Conciliorum, *& ideo cùm priorem legitimo sibi matrimonio junctam quisquam deserere nequeat, nullâ ratione prorsus illi conceditur aliam, vivente priore, conducere.*

Dices 4°. Pœnitentiale Romanum in causa adulteri permittit parti innocenti ad alia transire vota, quod fonti denegat. Idem legitur in concilio Vermeriensi can. 5. & 9. & in Concilio Compendiensi can. 8. Celebrata autem sunt duo illa Concilia VIII. seculo. Similia habentur cap. *concubuisti*, quod ex Zachariæ Summi Pontificis, & cap. *si quis eum*, ex Concilio Triburiensi, habenturque causâ 32. q. 7.

Respondeo, quæ hìc objiciuntur, spectare disciplinam, juxta quam qui propter graviora crimina publicæ pœnitentiæ subjiciebantur, matrimonium nunquam inire poterant: *Non liceat viro*, inquit Concilium Forojuliense, *quandiu adultera vivit, aliam uxorem ducere, licèt sit illa adultera; nec adulteræ, quæ pœnas gravissimas vel pœnitentiæ tormentum luere debet, alium accipere virum, nec vivente, nec mortuo, quem non erubuit defraudare, marito.* Quin & ipsi marito, qui defunctâ uxore adultera ad alias nuptias transibat, pœnitentia imponi solebat quamvis innocenti, quia ut suprà observavimus, secundæ nuptiæ, etsi absolutè non prohiberentur, tamen aliquod incontinentiæ signum præ se ferebant, propter quam viduis nubentibus imponebatur pœnitentia.

Paragraphus VII.

Utrùm Matrimonium dirimatur per continentiæ votum alterius conjugum.

Observa 1°. duplex esse votum, simplex & solemne. Simplex continentiæ votum est promissio proprii corporis ad continentiam servandam Deo facta. Solemne verò est actualis traditio sui acceptata à Deo per suum Ministrum. Hæc habes fusiùs explicata tom. 4. tractatu de Religione cap. 5. parag. 2.

Observa 2°. circa votum solemne duplicem esse oppositum errorem, alius est Justiniani Imperatoris, qui cod de Episcopis & Clericis, lege finali decrevit matrimonium etiam consummatum dissolvi per Religionis ingressum: alter est Novatorum, qui docent, matrimonium sive sit ratum & consummatum, sive sit ratum tantùm, non posse dissolvi per Religionis professionem, ac propterea sugillant Patres Tridentinos, quòd definierint, matrimonium ratum dirimi per solemne votum. His præmissis ad propositam quæstionem.

R. 1°. Constat apud omnes simplex continentiæ votum non dirimere matrimonium ratum, nedum consummatum.

Probatur 1°. ex cap. *Meminimus*, cap. *Consuluit*, lib. 4. Decretalium tit. *6. qui Clerici vel voventes*, &c. ubi Alexander III. declarat votum simplex impedire quidem matrimonium contrahendum, sed non dirimere contractum. Idem habet Celestinus III. cap. *rursus* eodem tit.

Probatur 2°. ratione quâ utitur S. Thomas in supplem. qu. 53. art. 1. quia votum simplex est nuda promissio Deo facta, matrimonium verò est actualis traditio proprii corporis conjugi fa-

cta: atqui promissio non transfert dominium rei promissæ, sed promittens tanquam Dominus de ea disponere potest prout libuerit, quamvis peccet contra fidem alteri datam: at traditio seu donatio rem datam seu traditam in donatarii dominium transfert, ita ut ipse donator de ea disponere nequeat. Ergo per simplex continentiæ votum non dissolvitur matrimonium, cùm in eo conjuges actu & de facto, sibi mutuò tradant potestatem in sua corpora, quemadmodum nulla censetur promissio donandi vel vendendi domum facta ab eo, qui illam alteri jam donavit aut vendidit.

Dices; vinculum, quo obligamur Creatori, majus est vinculo quo obligamur creaturæ: atqui per votum, etiam simplex, obligamur Creatori: per matrimonium verò creaturæ: ergo vinculum voti simplicis majus est vinculo matrimonii, ac proinde solvit matrimonium.

Distinguo majorem: si vincula illa spectentur in eodem genere, si v. g. vinculum promissionis Deo factæ conferatur cum vinculo promissionis homini factæ, Concedo: unde votum ingrediendæ Religionis majus est promissione nubendi, seu sponsalibus, eaque solvit: si vincula spectentur in diverso genere, conferaturque promissio Deo facta cum donatione seu traditione proprii corporis in gratiam conjugis: Nego majorem; falsum est enim eum qui vovit se oblaturum Templo aliquam summam pecuniæ quam priùs gratuito dono tradidit alteri, posse illam auferre voti solvendi causâ; quia pecunia sic tradita ad illum non pertinet. Porrò per matrimonium fit actualis traditio proprii corporis; per simplex autem votum promittitur solùm.

Sed cum in solemni professione, sicut in matrimonio fiat actualis traditio proprii corporis,

& conferatur traditio facta Deo cum traditione facta creaturæ, ulterius quæritur, utrùm professio solemnis solvat matrimonium, quemadmodum simplex continentiæ votum solvit sponsalia; quia vinculum, quo astringimur Deo, majus est vinculo, quo astringimur creaturæ.

R. 2°. Matrimonium consummatum non dirimitur per solemnem Religionis professionem.

Probatur iis omnibus momentis, quibus suprà demonstravimus, matrimonium Christianorum jure naturali & divino positivo non dissolvi, nisi per mortem alterius conjugis. Momenta enim illa efficaciùs concludunt pro matrimonio consummato, quàm pro rato tantùm; cùm illud sit longè firmius.

Confirmatur responsio, tum ex S. Gregorio lib. 9. ep. 39. ad Theoctistum, in qua reprehendit legem civilem, quæ permittit contrarium: tum ex cap. *Quidam*, quod est Alexandri III. & cap. *Placet*, quod est Celestini III. lib. 3. Decretalium tit. 32. *de conversione Conjugatorum*, ubi Religionem professus ignorante vel invitâ conjuge, ad eam redire compellitur.

Dices: Christus Luc. 14. vers. 26. pronuntiat eum non posse esse suum Discipulum, qui non odit uxorem suam, cui præcepto parere debet, juxta S. Basilium in quæstionibus fusiùs disputatis quæst. 12. qui non potest ab uxore impetrare licentiam transeundi ad Religionem: & revera paruisse Abbatem Theonam miraculis clarum scribit Cassianus collat. 21. cap. 9. postquam enim quinque annis cum uxore vixisset, eâ invitâ matrimonium solvit, & Monachus effectus est. Ergo matrimonium consummatum solvitur per Religionis professionem.

Nego consequent. Namque ex Christi mandato Christianus eo modo debet odisse patrem

& uxorem, quo animam suam, ut ibidem dicitur, scilicet quatenus parentes, uxor, & animæ propriæ affectus contrarii sunt legi divinæ, quemadmodum ipsemet Christus exponit Matt. 10. v. 37. qui amat patrem aut matrem, plusquam me, non est me dignus. Nec alio sensu S. Basilius intellexit laudatum textum, scilicet posito quòd maritus cum uxore absque salutis periculo cohabitare nequeat; ait enim, *si verò dissidens sit adultera pars, & assiduè usque ex adverso cum altera contendat, quod videlicet minùs sollicita sit quomodo placeat Deo: hic ea convenit meminisse, quæ dicta sunt ab Apostolo, in pace autem vocavit nos Deus, & sic parendum præcepto Domini, qui dixit:* si quis venit ad me, &c. Ad id verò quod Cassianus refert de Abbate Theona viro sanctissimo, respondet Bellarminus lib. 2. de Monachis cap. 38. illud esse unum ex eis factis Sanctorum, quæ sunt admiranda. *Credendum enim est*, inquit, *peculiari Spiritûs sancti admonitu id factum esse prater communem ordinem ac legem.* Denique textus S. Basilii & sanctorum exempla ad summum probant licitum esse aliquando studio vitæ perfectioris divortium post consummatum matrimonium quoad thorum tantùm & cohabitationem, non verò quoad vinculi dissolutionem.

R. 3°. Matrimonium ratum, & nondum consummatum, dirimitur quoad vinculum per solemnem conjugis professionem in Religione approbata, ita ut liceat alteri parti ad alias nuptias transire: sic enim definiit Concilium Trident. sess. 24. can. 3. *si quis dixerit matrimonium ratum, non consummatum per solemnem Religionis professionem alterius conjugum, non dirimi; anathema sit.*

Probatur Concilii definitio ex cap. *Verùm*, lib. 3. Decretalium tit. 32. *de conversione conjugatorum. Verùm*, inquit Alexander III. *post consensum*

sum legitimum de præsenti licitum est alteri, altero etiam repugnante, eligere Monasterium (sicut sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non intervenerit inter eos: & alteri remanenti, si commonitus continentiam servare noluerit, licitum est ad secunda vota transire; quia cùm non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, & alter in seculo remanere, Et cap. *Ex publico*, titulo eodem, laudatus Pontifex cupienti profiteri duos menses concedit ad deliberandum, quibus elapsis aut Religionem ingrediatur, aut uxori adhærere compellatur. Solvit deinde objectionem, quæ peti posset ex Evangelio prohibente virum ab uxore discedere, exceptâ fornicationis causâ. *Sanè*, inquit, *quod Dominus in Evangelio dicit, non licere viro nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, intelligendum est, secundùm interpretationem sacri eloquii, de his, quorum matrimonium carnali copulâ est consummatum, sine quâ consummari non potest.*

Innocentius III. cap. *Ex parte*, 2. eodem tit. confirmat quod Alexander III. prius decreverat. *Nos tamen*, inquit, *nolentes à prædecessorum nostrorum vestigiis declinare, qui respondêre consulti, antequam matrimonium sit per carnalem copulam consummatum, licere alteri conjugum, reliquo inconsulto, ad Religionem transire, ita quod reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari; hoc ipsum tibi consulimus observandum.*

Dices: nec Concilium Tridentinum, nec summi Pontifices definire potuerunt matrimonium ratum solvi per solemnem Religionis professionem, nisi ex divina revelatione, quæ Ecclesiæ innotescit per Scripturam sacram, vel per Traditionem: atqui neque ex Scriptura, neque ex Traditione colligi potest matrimonium ratum dirimi per solemnem Religionis professionem.

Non ex Scripturâ, quæ absolutè & absque exceptione pronuntiat, *quod Deus conjunxit, homo non separet*, Matth. 19.

Non etiam ex Traditione; nihil quippe occurrit in Historia priorum decem seculorum, quo possit stabiliri Concilii Tridentini definitio. Proferuntur quidem plura exempla Sanctorum, qui post celebratas nuptias amplexus carnales spreverunt, ut totos se divino obsequio manciparent. Id de S. Thecla referunt S. Epiphanius hæresi 78. & S. Ambrosius lib. 2. de Virginibus: de S. Cæcilia, & S. Alexio Metaphrastes; de duobus militibus S. Augustinus lib. 8. Confessionum cap. 6.

Verùm, ut ex hujusmodi exemplis efficax argumentum conficiatur, duo constare debent: primum, S. Theclam, S. Cæciliam, S. Alexium, & alios, solemne votum emisisse in Religione approbata. At contrarium constat saltem de Thecla & Cæcilia, quæ non vixerunt sub regulari disciplina. S. Alexius, cujus historiam texuit Metaphrastes, Historicus alioquin dubiæ fidei, ut omnes norunt, non militavit in approbata Religione; sed post varias peregrinationes tandem in domo paterna tanquam pauper peregrinus hospitatus est. Alterum etiam deberet esse extra controversiam, nempe matrimonia illa, de quibus est sermo, soluta fuisse non solùm quoad thorum & cohabitationem, sed etiam quoad vinculum conjugale: atqui illud ipsum est in controversia; namque in confesso est apud omnes, non fore dissolutum matrimonii vinculum, si quis, uxore intactâ, se totum Deo devoveret in Congregatione, in qua emittuntur vota simplicia paupertatis, castitatis & obedientiæ, ut in Congregationibus Missionariorum S. Lazari, & Doctrinæ Christianæ: atqui

solemniora non fuêre vota sanctæ Theclæ, sanctæ Cæciliæ, sancti Alexii, & aliorum Veterum; nec proferri potest approbata Religio, in qua emissa sint. Unde ergo habetur solutum fuisse matrimonium in S. Thecla, S. Cæcilia, & S. Alexio, minimè verò in istis Congregationibus?

Hinc Cardinalis Palavicinus lib. 23. historiæ Concilii Tridentini cap. 9. refert plures ex Patribus censuisse laudatum Concilii canonem sextum non esse condendum. Quin Maldonatus de matrimonio cap. 9. scribit momenta mox allata & alia similia vim nullam habere, *nisi*, inquit, *aut concedatur matrimonium ratum, & nondum consummatum, non esse verum matrimonium, & verum Sacramentum; aut certè Ecclesiam ita existimasse, dum decrevit licere post matrimonium ratum conferre se ad Religionem, altero conjuge invito, & licere alteri adire alias nuptias*. Sed ista liberiori stilo, ne quid dicam gravius, videntur scripta à Maldonato; absit enim à Theologo Catholico, ut credat matrimonium ante consummationem non esse matrimonium, nec verum Sacramentum, falsamque ejusmodi opinionem tribuat Patribus Tridentinis; inde enim sequeretur Concilium falsò definiisse matrimonium ratum per solemnem Religionis professionem dissolvi; quia quod revera non existit, solvi non potest. Ne igitur inutilis sit ac vana Concilii definitio, fateamur necesse esse matrimonium existere, & habere rationem veri Sacramenti priusquam consummetur. Sed faciendum est satis iis omnibus momentis, quæ contra definitionem objiciuntur. Itaque.

Respondeo distinguendo majorem; Ecclesia definire non potest, nisi ex Dei revelatione ea quæ sunt juris divini positivi, Concedo: quæ sunt juris naturalis, Nego majorem. Illud igitur

est discrimen inter ea quæ sunt ordinis supernaturalis, & res ordinis naturalis; quòd priora, cùm rationem superent, aut à libera Dei voluntate pendeant, ea nosse non possimus, nisi per Dei revelationem, quæ continetur in sacris Scripturis, & Traditione: posteriores verò, cùm sint in animis nostris impressè, vel clariùs, ut prima principia; vel obscuriùs, ut plures conclusiones ex primis principiis deductæ, nobis innotescere possint absque Dei revelatione. Unde quando res supernaturales & divinæ in controversiam adducuntur, an v. g. sit in Christo una aut duplex persona, an septem sint Sacramenta, vel pauciora, Ecclesia nihil statuere potest, nisi ex verbo Dei scripto vel tradito. Ubi verò controversia versatur circa legem naturalem, utrùm v. g. ipsi repugnet lucrum percipere ex contractu consignativo; Sanctorum Imagines venerationi fidelium in templis exponere: Ecclesia absque Dei revelatione dirimere potest ejusmodi controversiam, nec recurrat necesse est ad Scripturam & Traditionem, nisi ut definiat rem controversam neutri adversari; Ecclesiæ enim est interpretari legem Dei: lex autem naturalis est lex Dei, ejus digito scripta in cordibus nostris, adestque ipsi Spiritus Sanctus, ne erret in iis quæ spectant fidem & mores: *Docebit vos omnem veritatem*, ait Christus ad discipulos & eorum successores, Joan. 16. Quemadmodum igitur certò pronuntiavit Ecclesia contractus consignativos esse licitos, sacras Imagines in templis licitè pingi & coli, quamvis nec Scriptura, nec Traditio priorum seculorum ista doceant; satis quippe illi fuit, quòd non repugnent Scripturæ sacræ, nec Traditioni, sed consentanea sint legi naturali; pari modo Summi Pontifices, & post eos Con-

cilium Tridentinum decernere potuerunt matrimonium nondum consummatum dirimi per solemnem Religionis professionem; quia ejusmodi disjunctio congruit admodum legi naturali, nec adversatur verbo Dei sive scripto, sive tradito, licèt ex eo positivè non eruatur. Sed isthæc planiora fient ex objectionum solutione. Itaque

Dices 1°. Deus per matrimonium ratum conjuges inter se conjungit: atqui divinum est oraculum, *quod Deus conjunxit, homo non separet:* ergo nec Summus Pontifex nec Concilium illos separare potest.

Distinguo majorem: quos Deus conjunxit in carne una, homo non separet, Concedo: quos conjunxit in uno spiritu duntaxat, homo non separet, Nego majorem. Namque Christus verba sua restrinxit ad eos conjuges, qui sunt unum quid in carne una, *jam non sunt duo*, inquit, *sed una caro:* atqui conjuges non sunt una caro, nisi per copulam; *sanè*, inquiebat suprà Alexander III. cap. *Ex publico, quod Dominus in Evangelio dicit non licere viro nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere, intelligendum est secundùm interpretationem sacri eloquii de his, quorum Matrimonium carnali copulâ est consummatum, sine quâ consummari non potest.*

Distinguo similiter minorem, Deus in matrimonio rato conjuges conjunxit in uno spiritu, Concedo; in una carne, Nego minorem.

Dices 2°. jus naturale solvi non potest: atqui matrimonium solummodo ratum, est jure naturali firmum & indissolubile: ergo.

Distinguo majorem, jus naturale non potest solvi, manentibus iisdem circunstantiis, in quibus necessariò obligat, Concedo: mutatis circunstantiis, Nego majorem; nam obligatio voti

& cujusvis promissi, assidua commoratio Pastoris in loco Beneficii, &c. sunt juris naturalis, causæ tamen adeo graves nonnunquam supervenient, propter quas auctoritate superioris solvitur obligatio voti, rescinditur promissum, & Pastorem ad tempus abesse conceditur, lege naturali non repugnante.

Distinguo etiam minorem: jure naturali matrimonium solummodò ratum, est firmum & indissolubile, si nulla dissolvendi causa accedat, Concedo: si accedat, ut solemnis Religionis professio, Nego minorem. Quia ex dictis rationes, propterquas matrimonium jure naturali est indissolubile, sunt prolis generatio & congrua educatio, ad quas requiritur individua viri & mulieris societas: quæ rationes in matrimonio rato non concurrunt, cùm nulla supponatur proles, nec spes prolis suscipiendæ, ac proinde ejus dissolutio voti solemnis causâ juri naturali non repugnat. Jus itaque naturale aliud est immutabile, ut, *falsum testimonium non dices: non facies tibi sculptile, ut adores illud;* aliud mutabile, ut in exemplis allatis. Consule quæ in hanc rem fusiùs tradidimus tractatu de legib. c. 8.

Ergo, inquies, matrimonium nondum consummatum dissolvi potest non solùm propter solemnem Religionis professionem, sed etiam propter quamcunque gravem causam, quemadmodum multiplex potest esse causa relaxandi obligationem voti, & rescindendi promissi.

Respondeo plures Theologos, quos Sanchez appellat & sequitur lib. 2. de matrimonio disp. 4. esse in ea sententia, quod Summus Pontifex propter alias causas, quam voti solemnis, matrimonium nondum consummatum dissolvere possit. Quin Pyrrhus Corradus in praxi lib. 8. cap. 6. exempla dispensationum, quas in hanc

rem concefsêre Clemens VIII. & Urbanus VIII. adducit.S. Antonius 3. parte titul. 1. capite 21. parag. 3. affirmat se vidiffe Bullas Martini V. & Eugenii IV. pro hujufmodi difpenfationibus. Navarrus Enchiridii cap. 22. num. 22. teftatur Paulum III. & Pium IV. ad petitionem fuam difpenfaffe. Cajetanus in opufculis tom. 1. cap. 28. de matrimonio quæft. unicâ, refert fuâ ætate idem fæpius factitatum. Henriquez lib. 2. de matrimonio cap. 9. num. 2. afferit Gregorium VIII. unicâ die cum undecim difpenfaffe. Fatendum tamen eft alios Theologos in magno etiam numero oppofitam tueri fententiam, ac pro ea laudare etiam fummos Pontifices.

Dices 3°. matrimonii diffolutio non poteft fieri abfque injuria alterius conjugis retinentis: ergo eft contra jus naturale.

Nego antecedens: tum quia ex omnium confenfione fponfalia diffolvi poffunt voti folemnis causâ abfque injuria alterius non confentientis: ergo & matrimonium ratum; cum conjux derelicta maneat integra, nihilque decoris aut honoris amiferit quominus ab alio in conjugem affumi poffit; tum quia in contractu fponfalium & matrimonii intelligitur hæc tacita conditio, *nifi intra duos menfes inceßerit animus profitendi in Religione approbata*, ante quem terminum nec fponfa tenetur matrimonium celebrare, nec conjux matrimonium confummare, fieretque illi injuria, fi copula per vim extorqueretur.

Dices 4°. matrimonium non confummatum eft verum Sacramentum, & fignum perpetuæ unionis Chrifti cum Ecclefia: atqui per diffolutionem violaretur facrum illud fignum: Ergo.

Diftinguo majorem, eft fignum unionis fpiritalis Chrifti cum Ecclefia, quæ unio fit per charitatem, Concedo: unionis corporalis per In-

carnationem, Nego majorem; hujusmodi enim unionem matrimonium non significat, nisi sit consummatum; quia in eo solo ambo conjuges fiunt una caro. Porrò sicut unio spiritalis Christi cum Ecclesia, ex parte Christi est firma & indissolubilis; solvitur tamen ex parte fidelium per peccatum mortale: similiter qui sanctioris vitæ studio à conjuge corporaliter separatur; cùm illa arctiori amoris vinculo conjungitur; quia quò puriùs adhæremus Deo per charitatem, eò perfectiùs proximum diligimus; nec repugnat spiritali unioni Christi cum Ecclesia, quòd pars derelicta ad secularia vota transeat.

Q. 1°. *Quandonam matrimonii rati vinculum solvitur, an in ipso ingressu & susceptione habitûs religiosi, an in professione?*

R. Non solvitur, nisi in ipsa professione, quam si non emiserit Novitius, tenetur ad conjugem redire, & matrimonium consummare, ipsâ exigente. Unde conjux derelicta tenetur expectare, donec alter conjux solemniter sit professus, priusquam alteri nubere possit.

Q. 2°. *Solvitur-ne matrimonium ratum per susceptionem Ordinis sacri?*

R. Negat Joannes XXII. in Extravagante, *antiquæ*, tit. 6. *de voto*, in qua sic habet, *de fratrum nostrorum consilio præsenti declaramus edicto, quòd licèt votum solemnizatum per sacri susceptionem Ordinis, quantùm ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundùm statuta Canonum sit efficax reputandum; ad dissolvendum tamen priùs contractum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, cùm nec jure divino, nec per sacros reperiamus Canones hoc statutum, invalidum est censendum.*

PARAGRAPHUS VIII.

Utrùm inter Christianos conjuges licitum sit divortium quoad thorum tantùm & cohabitationem?

LUtherani, quamvis doceant matrimonium dirimi posse ex qualibet gravi causa, negant tamen conjuges licitè separari quoad thorum & cohabitationem, manente matrimonii vinculo: quem errorem Concilium Tridentinum confixit sess. 24. can. 6. his verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cùm ob multas causas separationem inter conjuges quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus fieri posse decernit; anathema sit.* Quare ad propositam quæstionem

R. Constans est Ecclesiæ doctrina, Christianos conjuges aliquando licitè posse separari quoad thorum & cohabitationem, salvo matrimonii vinculo.

Probatur 1°. ex Scriptura, Matth. 5. & 19. ubi Christus permittit uxorem dimitti in causa fornicationis 1. Cor. 7. v. 10. & 11. *Iis autem qui matrimonio juncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Quibus verbis Apostolus duo supponit. Primum, per divortium, de quo loquitur, matrimonium non dirimi, cùm decernat mulierem separatam debere manere innuptam. Secundum, divortium illud esse licitum; optionem enim permittit mulieri, vel redeundi ad maritum, vel non redeundi, modò alteri non nubat: si autem illicitum esset divortium, procul dubio eam compelleret ad reconciliationem.

Probatur 2°. ex communi Ecclesiæ praxi, quæ constat ex titulo de divortiis.

Q. 1°. *Quibus in casibus licitum est inter Christianos conjuges divortium?*

Certum est 1°. licitè fieri ex communi conjugum consensu, studio vitæ sanctioris; iis enim amplam mercedem promittit Christus Matth. 19. *omnis qui reliquerit domum ... aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet:* quibus promissis accensi plures sanctitate conspicui ex consensu uxorum vel Monasticam vitam professi sunt, vel sacris Ordinibus sunt initiati, ut SS. Paulus, Germanus Autissiodorensis, Lupus Trecensis, &c.

Certum est 2°. divortium licitè fieri ob crimen alterius conjugis; expressa est enim Christi Sententia citatis Matthæi locis, ubi Christus permittit uxorem dimitti in causa fornicationis. Sed quia Christus solius fornicationis meminit, propter quam liceat uxorem dimittere, nascitur difficultas, circa quam Origenes supra laudatus paragrapho 6. non ausus est quidquam definire, num scilicet ob alias causas, quàm fornicationis, licitum sit divortium. S. Augustinus lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 26. censet nomine fornicationis intelligendum esse peccatum mortale, per quod anima fornicatur à Deo. Sed expendens postmodum lib. 1. Retractationum cap. 19. quæ hîc scripsit, lectorem monet huicce interpretationi non esse ita adhærendum, ut meliorem non quærat, *Nec volo*, inquit, *in re tantâ tamque ad dignoscendum difficili putare lectorem istam sibi nostram disputationem debere sufficere.* Ac meritò quidem: tum quia dubium non est, quin Christus loquatur de fornicatione carnali: tum quia falsum est licitum esse dimittere uxorem propter quodlibet peccatum mortale. Cùm autem isthæc quæstio, quam Sanctus Augustinus ibidem vocat late-

brosissimam, jam elucicata sit ab Ecclesia.

R. Licitum esse divortium non solùm ob fornicationem, sed etiam ob alia crimina, quæ vergunt in detrimentum, sive spirituale, sive corporale alterius conjugis.

Probatur 1°. ex Scriptura, Matth. 18. *si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te:* in quem locum S. Hieronymus docet sententiam Domini esse, ut si ii, qui nobis conjuncti sunt & chari instar oculorum, ut parentes, filii, uxor, sint ruinæ causa, ab iis recedamus, Epistolæ ad Titum cap. 3. *hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita.*

Probatur 2°. ex cap. *quæsivit*, tit. *de divortiis*, in quo Alexander III. declarat uxorem posse separari à viro suo, qui eam ad crimen impellit. Idem statuit Urbanus III. cap. *De illa;* eodem titulo, & Innocentius III. cap. *Litteras*, de restitutione spoliatorum scribit viri sævitiem esse justam divortii causam.

Q. 2°. *Cur Christus meminit solius fornicationis in justa causa divortii?*

R. Duabus de causis. Prima; quia fornicatio seu adulterium directè ac speciatim opponitur fidei conjugali, & substantiæ ipsius matrimonii; cetera verò crimina aliis nociva, sunt separationis causæ omnibus confœderationibus; filius à Patre, famulus à domino æquè debent separari, ac uxor à viro, quando ex convictu trahuntur ad hæresim, & ad aliud quodlibet flagitium: at propter fornicationem præcisè neque filius, neque famulus jus habent dimittendi, ille patrem, iste dominum, quemadmodum uxor virum adulterum, etiamsi non sit illi causa ruinæ. Secunda, quia Christus citato loco loquitur de divortio perpetuo; quærentibus enim Judæis, num liceat uxorem dimittere per libellum repu-

dii quacumque ex causa (libellus autem repudii apud eos erat in perpetuum; ita ut mulier repudiata nunquam posset redire ad maritum;) Christus consentaneè ad interrogata respondet id non licere nisi in causa fornicationis; quia propter alia crimina divortium fit solummodo ad tempus, nimirum donec conjux nocens resipiscat; si enim seriò convertatur, innocens tenetur pœnitentem recipere, eique affectu maritali cohabitare; quia ista crimina per accidens opponuntur matrimonio. At propter adulterium, etiamsi semel fuerit patratum, & mox qui peccavit, resipiscat; alter tamen conjux per totam vitam liberatur à debito reddendo; ac proinde sola fornicatio est justa causa divortii perpetui.

Atque ex hâc ratione inferunt Theologi, superveniente adulterio, conjugem innocentem posse in Religione approbata solemniter profiteri, etiam absque consensu conjugis nocentis, non verò ipsum nocentem, nisi alter priùs fuerit professus; quia adulter amisit jus in corpus alterius, sed non vicissim innocens in corpus nocentis, à quo potest exigere debitum conjugale; cùm divortium in ejus gratiam duntaxat concedatur.

Q. 3°. *Quid nomine fornicationis intelligitur cap. 5. & 19. Matthæi?*

R. Non solùm intelligitur adulterium, sed etiam omnis illicitus concubitus, ex cap. *Meretrices*, causâ 32. q. 4. in quo sic habetur, *profectò & nomine mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus usus debet intelligi.* Unde S. Thomas in supp. q. 62. a. 1. ad 4. docet peccatum contra naturam esse sufficientem causam divortii.

Q. 4°. *Licitum-ne est divortium, quoties intercesserit fornicatio?*

R. Licitum non esse, 1°. si fornicatio fuerit sine crimine, putà si uxor vim fuerit perpessa, aut bonâ fide alteri nupserit, virum suum credens mortuum. 2°. Si uterque conjux eodem fornicationis crimine teneatur. 3°. Si adulterium cognitum secuta sit reconciliatio, quæ censetur facta per actum conjugalem. 4°. Si vir fornicatus fuerit, sive ante, sive post uxoris adulterium, non potest in conscientia illam expellere. 5°. Si vir ipse uxorem prostituerit, aut fornicandi dederit causam, v. g. debitum conjugale illi pertinaciter denegando. Ita ferè S. Thomas citatâ qu. 62. art. 1.

Advertes tamen quòd si noverit uxor virum adulterum pœnituisse, & ipsa nihilominus perseveret in adulterio, licitè dimitti poterit.

Q. 5°. *Conjux innocens potest ne privatâ auctoritate divortium facere in causa fornicationis?*

R. Potest quoad thorum, modò certus sit de alterius adulterio: sed non potest quoad habitationem; cùm enim hujusmodi divortium sit publicum, fieri non posset sine scandalo & perturbatione societatis, nisi accederet auctoritas Judicis, ex cap. *porrò*, tit. *de divortiis.*

Q. 6°. *Tenetur-ne conjux facere divortium cùm uxore adultera?*

R. Tenetur, nisi ipsa resipiscat.

Probatur 1°. ex Scriptura. Proverbiorum 18. *qui tenet adulteram, stultus est & impius.* Ad quam sententiam attendens S. Augustinus lib. 1. Retract. cap. 19. revocat quod scripserat lib. 1. de Sermone Domini, scilicet permissum, non jussum divortium.

Probatur 2°. ex sacris Canonibus; sic enim habetur cap. *si vir*, tit. *de adulteriis. Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quæ non egerit pœnitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa, reus erit,*

& ejus peccati particeps; quia scilicet tegumentum ejus flagitiis præbet. Et cap. *Si quis uxorem*, causâ 32. quæst. 1. maritus, qui cohabitaverit cum uxore adultera, tribus annis subjicitur pœnitentiæ.

Dixi, *nisi resipiscat;* quia hujusmodi exceptio habetur citato cap. *si vir, quòd si mulier dimissa egerit pœnitentiam, & voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non sæpè, recipere peccatricem.* Quo autem titulo debeat, exponit Glossa ibidem, *debet*, inquit, *debito honestatis, & non necessitatis; quia etiam post pœnitentiam posset eam accusare de adulterio.* Lege tamen charitatis teneretur cedere de jure suo, si uxor dimissa in magno æternæ damnationis periculo versaretur non revocata; ordo quippe charitatis postulat, ut spiritualem proximi salutem temporali nostro commodo præferamus. Unde S. Augustinus lib. 2. de conjugiis adulterinis cap. 6. sic scribit, *posteaquam Christus ait adulteræ, nec ego te condemnabo, vade, deinceps noli peccare; quis non intelligat debere ignoscere maritum, quod videret ignovisse Dominum amborum: nec jam se debere adulteram dicere, cujus pœnitentis crimen divinâ credit miseratione deletam.*

Ceterùm non eadem est obligatio in uxore dimittendi virum in adulterio perseverantem, 1°. quia ex eo non censetur consentire in peccatum ejus: quòd non possit illum cum auctoritate corripere, sicut vir potest mulierem, cujus est caput. 2°. quia non idem incommodum imminet cohabitando cum viro adultero; neque enim incertus erit pater prolis, nec falsus heres supponetur. 3°. quia rarum est maritum adulterum corrigi propter secessionem uxoris; quin potiùs metuendum est, ne fiat deterior; quare ut plurimum consulendum est uxori, ne dimittat virum adulterum. Dico, *ut plurimùm*; quia si ex

divortio probabiliter speraretur correctio mariti adulteri, uxor innocens teneretur illum deserere.

Q. 7°. *Est-ne jus æquale divortii in utroque conjuge ex causa adulterii?*

Respondeo affirmativè; quia in iis, quæ pertinent ad thorum, pares sunt maritus & uxor, ex Apostolo 1. Cor. 7. *mulier*, inquit, *sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.*

Q. 8°. *Uter conjux adulterando graviùs peccat?*

R. Cùm in adulterio duplex reperiatur malitia: altera impudicitiæ, altera injustitiæ, adulterium ratione impudicitiæ graviùs est in viro, quàm in muliere: ratione verò injustitiæ gravius est in muliere, quàm in viro, qui cum soluta adulterat.

Prima pars probatur auctoritate S. Augustini, & ratione quâ utitur lib. 2. de conjugiis adulterinis cap. 8. ubi refellens quærelas maritorum, quod in luendis pœnis adulterii mulieribus comparentur, *quasi non propterea*, inquit, *magis debeant illicitas concupiscentias viriliter frænare, quia viri sunt; quasi non propterea magis debeant mulieribus suis ad virtutis hujus exemplum se præbere, quia viri sunt: quasi non propterea minùs debeant à libidine superari, quia viri sunt? Et tamen indignantur, si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis pœnas; cùm tantò graviùs eos puniri oportuerit, quantò magis ad eos pertinet & virtute, & exemplo vincere feminas. Christianis equidem loquor, qui fideliter audiunt*, caput mulieris vir, *ubi se agnoscunt duces, illas autem comites esse debere, & ideo cavendum viro illac ire vivendo, quâ timet ne uxor sequatur imitando.*

Secunda pars probatur; quia uxor adultera injuriam facit tum proli, cujus incertum reddit

patrem, tum marito, cui falsum hæredem instituit. Adde quod virum majori infamiâ aspergat, quàm ipsam maritus adulter. Unde simpliciter & absolutè gravius est adulterium uxoris, quàm mariti, proptereaque per leges civiles puniuntur severiùs.

Caput III.

De Matrimonio quatenus est Sacramentum.

Q. 1°. M*Atrimonium fuit-ne verum Sacramentum ante adventum Christi?*

Affirmant Alphonsus à Castro lib. 11. adversùs hæreses, Petrus Soto lect. 2. de Matrimonio, Catharinus opusculo de Matrimonio, Maldonatus de Matrimonio, quibus se adjunxit Launoyus lib. de Regia potestate in matrimonium, quorum opinionem minimè tutam judicat Bellarminus lib. 1. de matrimonio cap. 5. ad secundum Lutheri argumentum. Quare juxta communem sententiam.

R. Matrimonium ante adventum Christi non fuit verum Sacramentum; in latiori tamen, & minùs propriâ significatione dici potest Sacramentum, quatenus scilicet fuit signum rei sacræ.

Prima pars probatur; quia ad verum Sacramentum duo inter cetera requiruntur, ex dictis tractatu de Sacramentis in genere cap. 2. primum, ut sit signum sacrum, cujus usus sit religiosus & cæremonia sacra. Secundum, ut sit efficax alicujus sanctitatis, sive exterioris, & legalis, sive interioris: atqui utrumque defuit matrimonio ante adventum Christi, tum in statu innocentiæ, tum in lege naturæ, tum in lege scripta; nuptiæ siquidem non erant cære-

monia legalis, seu religiosa quædam professio, per quam nubentes sanctificarentur, quemadmodum sanctificabantur per sacrificia, circuncisionem, esum agni Paschalis, &c. Sed celebrabantur duntaxat in officium naturæ. Adde quòd in statu innocentiæ nulla fuerint Sacramenta, ut disputavimus tractatu de Sacramentis in genere: ergo.

Dices 1°. cum Maldonato: Catholici probant ex cap. 5. ad Ephesios, matrimonium in lege nova esse verum Sacramentum: atqui Apostolus eo loci manifestè loquitur de matrimonio Adami cum Eva; ex ejus quippe verbis Gen. *relinquet homo patrem & matrem*, &c. sic concludit, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia*, hoc est, quatenus præfiguravit unionem Christi cum Ecclesia, quæ educta est ex latere Christi in cruce dormientis potiùs quàm mortui; cùm esset brevi resurrecturus; sicut Eva extracta est ex latere Adami somnio mystico consopiti: ergo matrimonium Adami & ejus posterorum eo modo fuit Sacramentum, quo matrimonium Christianorum; licèt istud posterius plus gratiæ contineat.

Nego minorem; quia ex hoc Apostoli textu solùm concludi potest matrimonium Adami præfigurasse unionem Christi cum Ecclesia, ac consequenter matrimonium Christianorum, atque adeo Apostolum ex figura explanasse rem significatam, quemadmodum Christus per serpentem æneum à Moïse in deserto erectum, suæ passionis mysterium probavit, & in Jona demerso in mare exhibuit suam resurrectionem; ipse quoque Apostolus ex ritu, quo Judæi comedebant agnum Paschalem, incitat Corinthios ad sanctè percipiendam Eucharistiam, *Pascha nostrum*, inquit 1. Cor. 5. *immolatus est Christus*;

itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ; sed in azimis sinceritatis & veritatis. At inde non sequitur serpentem æneum, submersionem Jonæ fuisse sacra Religionis signa, seu Sacramenta propriè dicta, & in ritu Agni Paschalis eandem repositam fuisse gratiam, ac in perceptione Eucharistiæ. Apostolus igitur Ephes. 5. meminit matrimonii Adami tanquam præcipuæ figuræ matrimonii Christianorum: laudat quæ prophetice cecinit primus parens in gratiam tanti Sacramenti, docetque ea per Christum fuisse impleta. Sed de hoc textu iterum in responsione ad sequentem quæstionem.

Dices 2°. matrimonio Adami, & ejus posterorum erat annexa gratia. Namque 1°. Deus illi benedixit, Genes. 1. v. 28. 2°. Tobiæ 6. non defuit divina gratia matrimonio veterum, qui, ut ait Angelus, conjugium ita suscipiebant, ut Deum à se & à sua mente non excluderent; ergo.

Nego antecedens: tum quia benedictio, de qua Gen. 1. non conferebat animæ sanctitatem, sed corporis fœcunditatem; eodem enim modo Deus benedixit brutis animantibus, ut observat S. Augustinus, tum quia Tobiæ promittitur Dei auxilium & protectio, sicut Salomoni, & ceteris, qui Deo vocante officium aliquod suscipiunt cum rectâ intentione. Sed inde non sequitur conjugium Tobiæ, regimen Salomonis, & quodlibet aliud officium esse signa practica & per se efficacia gratiæ.

Secunda pars, nempe matrimonium in statu innocentiæ, & in lege tum naturæ, tum scriptâ, fuisse Sacramentum in latiori & minùs propriâ significatione, quatenus erat signum rei sacræ, hoc est, unionis Christi cum Ecclesia per

Incarnationem & charitatem, probatur ex Patribus.

Tertullianus lib de anima capite 11. *Adam*, inquit, *statim prophetavit magnum illud Sacramentum in Christum & Ecclesiam, dicens*, hoc nunc os ex ossibus meis.

S. Hieronymus in cap. 5. ad Ephesios sic scribit, *primus homo & primus vates Adam hîc de Christo & de Ecclesia prophetavit*.

S. Augustinus lib. 9. de genesi ad Litteram cap. 19. *evigilans*, inquit, *Adamus ex ectasi, tanquam prophetiæ plenus, cùm ad se adductam costam mulierem suam videret, eructavit continuò quod magnum Sacramentum commendat Apostolus*, hoc nunc os ex ossibus meis.

Q. 2°. *Matrimonium in lege nova, est-ne verum Sacramentum?*

Præter veteres hæreticos, qui damnabant nuptias, quosque suprà confutavimus cap. 1. Lutherani, duce Luthero, matrimonium expunxerunt è numero Sacramentorum novæ legis. Melancthon & Kemnitius admittunt matrimonium posse dici Sacramentum, sed impropriè. Calvinus lib. 4. Institut. cap. 19. parag. 34. affirmat Sacramenti rationem non magis convenire matrimonio, quàm agriculturæ, aut sutoriæ arti. Adversùs quem errorem extat hic Canon numero primus sessionis 24. Concilii Tridentini, *si quis dixerit, matrimonium non esse verè & propriè unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis, à Christo Domino institutum; sed ab hominibus in Ecclesia inventum, neque gratiam conferre; anathema sit*. Unde ad propositam quæstionem.

R. De fide est, matrimonium esse Sacramentum novæ legis propriè dictum, & à Christo Domino institutum; sic enim definit Concilium Tridentinum citato Canone.

Probatur 1°. ex Scriptura, Eph. 5. ubi de matrimonio sic habet Apostolus, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.* Quod autem ex hisce Apostoli verbis colligatur matrimonium esse Sacramentum novæ legis propriè dictum, sic demonstratur.

Ad verum novæ legis Sacramentum tria requiruntur, 1°. ut sit sensibile signum rei sacræ. 2°. ut sit à Christo institutum. 3° ut sit efficax & productivum gratiæ sanctificantis: atqui tria ista habemus ex laudato Apostoli textu. Ergo. Major ab omnibus dimittitur. Minor verò, quam pernegant Novatores, probatur quoad singulas ejus partes, nempe quòd Apostolus eo loci exhibeat matrimonium. 1°. ut sensibile signum rei sacræ. 2°. ut à Christo institutum. 3°. ut productivum gratiæ sanctificantis.

Ac 1°. quidem matrimonium, ex Apostoli verbis, est sensibile signum rei sacræ; namque conjunctio conjugalis, propter quam vir, ex Apostolo ibidem, debet relinquere patrem & matrem ut adhæreat uxori suæ, procul dubio est quid sensibile. Quod autem sit signum rei sacræ affirmat idem Apostolus, *Sacramentum hoc*, inquit, *magnum est*. In quo verò magnum sit, statim exponit, *ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* In Græco textu legitur, *in Christum & in Ecclesiam*, ut sensus sit, unio conjugalis Sacramentum magnum est, quatenus refertur ad Christum & Ecclesiam, tanquam ad terminum & rem significatam; & ita præcluditur Novatorum effugium, qui contendunt in mente Apostoli non matrimonium Christianorum, sed ipsam Christi unionem cum Ecclesia esse magnum Sacramentum. Quanquam possunt & alio modo refelli; siquidem pronomen, *hoc*, quo utitur Apostolus, est demonstrativum rei,

de quâ agitur : atqui de matrimonio Christianorum agit Apostolus : ait enim, *propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*, moxque subjicit, *Sacramentum hoc* (græcè, *mysterium hoc*) nexus scilicet conjugalis, *magnum est*. Atque ut auferatur Erasmo ridendi locus, ex eo quòd conjunctio viri & mulieris nullum contineat mysterium, cùm similis cernatur in bestiis, pergit Apostolus, *ego autem dico in Christo & in Ecclesia*, hoc est, nexus ille in se præcisè non est magnum Sacramentum, seu mysterium, sed quatenus significat unionem filii Dei cum Ecclesia, propter quam reliquit quodammodo patrem cœlestem, & matrem Synagogam, & factus est cum ea una caro, & unus spiritus.

Confirmatur expositio ex Patribus.

S. Chrysostomus hom. 56. in Genesim, *annon audis*, inquit, *Paulum dicentem, quòd Sacramentum sunt nuptiæ, & imago dilectionis Christi, quam erga Ecclesiam declaravit.*

S. Hieronymus in hunc Apostoli locum sic scribit, *idipsum* (matrimonium) *per allegoriam in Christo interpretatur & in Ecclesia, ut Adam Christum & Eva præfiguraret Ecclesiam.* Mitto alios Patres, ut S. Gregorium Nazianzenum or. 31. S. Augustinum lib. 1. de nupt. & concup. c. 10.

2°. Licèt matrimonium fuerit ab initio institutum in signum rei sacræ, nimirum unionis Verbi cum natura humana ; colligitur tamen ex Apostoli textu Christum, utpote auctorem omnium Sacramentorum novæ legis, contulisse matrimonio Christianorum, ut esset novo ac nobiliori modo signum ejusdem rei sacræ. Veterum quippe matrimonia præfigurabant futuram unionem Christi cum Ecclesia : matrimonium verò Christianorum jam factam significat : at-

qui Christus post adventum suum sustulit Sacramenta ipsum promittentia,& alia augustiora instituit, quæ exhiberent quod vetera promittebant: ergo sicut loco Circuncisionis v. g. & Agni Paschalis Baptismum & Eucharistiam nobis dedit; ita à matrimonio signum futuram ejus unionem promittens amovit, & novum longè præstantiùs in eo reposuit, quod Apostolus hisce verbis commendat, *Viri, diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea.... ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam.... ita & viri debent diligere uxores suas ut sua corpora... sicut & Christus Ecclesiam; quia membra sumus corporis ejus* (scilicet Christi) *de carne ejus, & de ossibus ejus. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo & in Ecclesia.* Utique in Ecclesia, inquit, non in Synagoga, utpote quæ esset ancilla, in servitutem generans, Gal. 4. ac proinde eam non decebant eximia illa dona, quibus Christus Ecclesiam sibi exhibuit gloriosam sponsam: cujus ineffabilis mysterii Symbolum voluit esse matrimonium Christianorum; atque ita corruit objectio contra veritatem Sacramenti matrimonii in hunc modum proposita: Sacramentum novæ legis est signum rei sacræ à Christo institutum: atqui matrimonium non est signum rei sacræ à Christo institutum, cùm id haberet longè ante adventum Christi. Respondendum enim est matrimonium habere ex institutione Christi, quòd significet peractam unionem ejus cum Ecclesia, quæ est corpus ejus, efficiatque, ut gratia quæ ex ineffabili hujusmodi unione effluit, derivetur in conjuges ejusdem corporis membra, quod sanè magnum est Sacramentum.

Quemadmodum igitur Christus virtutem pœnitentiæ, quæ in omni statu fuit lapsis necessa-

ria, evexit ad Sacramenti dignitatem: ita matrimonium quod ab Adamo ad ejus usque adventum fuerat signum rei sacræ, novo ac augustiori modo instituit signum suæ conjunctionis peractæ cum Ecclesia.

3°. Colligitur ex eodem textu matrimonium Christianorum non esse signum vacuum & inefficax, sicut matrimonium veterum, sed practicum & efficax gratiæ, quæ conciliet animos conjugum, eosque ita vinciat, ut eâ charitate se mutuo diligant ac foveant, quâ Christus Ecclesiam. Ita textum hunc interpretantur Patres Tridentini sess. 24. cap. unico de matrimonio, *gratiam verò*, inquiunt, *quæ naturalem illum amorem perficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, conjugesque sanctificaret, ipse Christus venerabilium Sacramentorum institutor atque perfector, suâ nobis passione promeruit; quod Paulus Apostolus innuit dicens: Viri diligite uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam & seipsum tradidit pro ea: mox subjungens, Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia* Quibus verbis Concilium docet ex Apostoli textu meritum passionis Christi in matrimonium novæ legis derivari, ut non solùm significet charitatem, quâ Deus dilexit Ecclesiam, sed etiam gratiam conferat conjugibus; quâ similiter mutuò se diligant.

Probatur 2°. ex Traditione universalis Ecclesiæ: utraque enim Ecclesia, Latina scilicet & Græca, in hunc fidei articulum consentit.

Pro Ecclesia Latina testes sunt præter Concilium Tridentinum, Eugenius IV. in Decreto pro Armenis, in quo matrimonium numerat inter novæ legis Sacramenta: Concilium Constantiense sess. 15. in quâ damnatur Joannes Hus, quòd de Sacramento matrimonii malè sentiret,

Lucius III. creatus summus Pontifex anno 1181. qui cap. *ad abolendam*, tit. de hæreticis, matrimonium inter Ecclesiæ Sacramenta recenset, & anathema pronuntiat in eos, qui aliter docent aut sentiunt, *universos*, inquit, *qui de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu-Christi, vel de Baptismate, seu de peccatorum confessione, matrimonio vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis aliter sentire aut docere non metuunt, quàm sancta Romana Ecclesia sentit & observat.... vinculo perpetui anathematis innodamus.* Ergo ante seculum duodecimum constans erat Ecclesiæ Romanæ Traditio, matrimonium unum esse è septem Ecclesiæ Sacramentis.

Pro Ecclesia Græca insigne testimonium reddit Synodus Constantinopolitana anno 1642. celebrata sub Parthenio Patriarchâ Constantinopolitano adversùs Cyrillum ejus prædecessorem, qui pecuniâ corruptus, sicut Judas alter, Calvinianam hæresim in suam Ecclesiam introducere tentaverat; in ea quippe Synodo articulus 15. sic habet: *Negat*, inquit Synodus, *Ecclesiæ Sacramenta quinque, Sacerdotium, sacram unctionem, sacrum oleum, confessionem cum pœnitentia, & honorabiles nuptias, quæ omnia ut Sacramenta, & divinam gratiam conferentia, antiqua nobis traditio reliquit.*

Jeremias etiam Patriarcha Constantinopolitanus, ad quem Lutherani in Concilio Tridentino proscripti confugerant, eique obtulerant Confessionem Augustanam, ut ei subscriberet, conceptis terminis definiit adversùs illam confessionem matrimonium esse Sacramentum novæ legis. *Propterea*, inquit cap. 7. *& ipse Christus benedixit nuptiis, ut non sine cœlesti benedictione ortûs nostri principia jaciantur.*

Una est ergo Latinorum ac Græcorum traditio circa

circa matrimonium, saltem à nono seculo, ex quo Græci simultates cum Ecclesia Romana exercere cœperunt agente Photio in sedem Constantinopolitanam intruso: idque ex eo patet, quòd neque ipse Photius, neque Michaël Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus, & aperti schismatis auctor seculo undecimo, Latinis exprobraverint, quòd matrimonium in Sacramentorum numero ponerent; cùm tamen ad excusandum suum schisma, leviora, quæque, ut cœlibatum Clericorum, jejunium sabbati, consecrationem in azymis, in quibus Ecclesia Romana ab iis discrepat, in crimen ipsi verterint: similiter nec Latini Græcis objecerint, quoties pax inter eos redintegrata est, ut in Concilio Lugdunensi II. & Florentino, quòd malè de Sacramento matrimonii sentirent; quæ evidenter demonstrant miram esse utriusque Ecclesiæ consensionem in hoc fidei articulo, saltem ab octingentis aut nongintis annis. Tempus jam figant Novatores, quo Latini & Græci relictâ veterum Patrum traditione, ad cudendum (ut aiunt) novum istud dogma consenserint.

Calvinus lib. 4. Institut. c. 19. par. 24. contendit, quòd ante Gregorium, qui regebat Ecclesiam sexto labente seculo, nequidem Sacramenti nomen Matrimonio inditum legatur; ac proinde matrimonium nonnisi à septimo seculo inter Sacramenta relatum fuerit. Quare operæpretium est ut demonstremus matrimonium Christianorum à primis Ecclesiæ seculis habitum fuisse ut rem sacram & sanctificantem, nomenque Sacramenti obtinuisse.

S. Ignatius vir Apostolicorum temporum in epistola ad Polycarpum, *decet*, inquit, *ut sponsi & sponsæ de sententia Episcopi conjugium faciant; quo nuptiæ sint secundùm Dominum, & non secundùm cu-*

pidinatem, ut scilicet eam consequerentur benedictionem & gratiam, quæ à Christo Domino annexa est conjugio Christianorum.

S. Clemens Alexandrinus auctor II. seculi, l. 3. Stromatum, sic invehitur in mulieres, quæ capillis ascititiis caput suum dedecorant potiùs, quàm exornant: *Cui manum imponit Presbyter? cui benedicit? Non mulieri* (nubenti) *quæ est ornata, sed alienis capillis, & per illos alii capiti.*

Tertullianus, qui floruit secundo & tertio seculo, lib. 2. ad uxorem cap. ultimo de matrimonio Christianorum sic scribit, *unde sufficiam ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignat benedictio, Angeli renuntiant, Pater ratum habet?* Ergo ætate Tertulliani matrimonium, sicut nunc, celebrabatur coram Sacerdote inter Missarum solemnia, & benedictione Sacerdotali obsignabatur. Unde lib. de pudicitia cap. 4. de clandestinis matrimoniis hæc habet, *penès nos occultæ quoque conjunctiones, id est, non priùs, apud Ecclesiam professæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur.*

Concilium Carthaginense IV. cui interfuit S. Augustinus anno 398. cap. 13. de sponso & sponsa benedicendis sic statuit, *sponsus & sponsa cùm benedicendi sunt à Sacerdote, à parentibus suis, vel paranymphis offeruntur; qui, cùm benedictionem acceperint, pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant*, scilicet primâ nocte.

S. Ambrosius eodem seculo IV. lib. 1. de Abraham cap. 7. *qui sic egerit*, inquit de eo qui alteri nuptam ducit, *peccat in Deum, cujus legem violat, gratiam solvit: & ideo quia in Deum peccat, Sacramenti cœlestis amittit consortium.* Audis matrimonium esse Sacramentum, & gratiam conferre.

Syricius Papa Ambrosii æqualis epistolæ ad Hymerium cap. 4. *illa benedictio*, inquit, *quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ullâ transgressione violetur*: ergo juxta Syricium matrimonium fidelium est res sacra propter benedictionem Sacerdotalem; cùm violari nequeat absque sacrilegio.

S. Chrysostomus suprà laudata homilia 56. in Genesim, *Sacramentum*, inquit, *sunt nuptiæ, & imago dilectionis Christi, quam erga Ecclesiam declaravit*.

Innocentius I. quinto ineunte seculo sic scribit epist. 9. ad Probum, *statuimus fide Catholicâ suffragante, illud esse conjugium, quod primitus erat divinâ gratiâ fundatum*. Hîc declaratur matrimonium divinâ gratiâ fundari.

Sanctus Augustinus eodem seculo matrimonium Christianorum passim vocat Sacramentum, ut lib. de bono conjugali c. 18. & 24. lib. 1. de nupt. & concup. cap. 10. lib. de fide & operibus c. 7. Tractatu 9. in Joan. lib. 9. de Gen. ad litteram cap. 7. Ex quibus vides quâ impudentiâ Calvinus asseruerit neminem ante sanctum Gregorium Sacramenti nomen matrimonio tribuisse; nam SS. Ambrosius, Chrysostomus & Augustinus ducentis ferè annis ante S. Gregorium scripserunt. Quòd autem S. Augustinus nomen Sacramenti in propria significatione usurpet, inde patet, quòd matrimonium Christianorum opponat matrimoniis non solùm gentilium, sed etiam veterum Patriarcharum, quæ in latiori significatione sunt Sacramenta, ut suprà diximus. *Bonum nuptiarum*, inquit lib. de bono conjugali cap. 24. *per omnes gentes, atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis: quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti*. Et citato cap. 7. libri de fi-

de & operibus, *in civitate Domini, in monte sancto ejus, hoc est, in Ecclesia, nuptiarum non solùm vinculum, sed etiam Sacramentum commendatur.*

S. Cyrillus Alexandrinus S. Augustini coætaneus in epistola ad Nestorium probata in Synodo Ephesina, sic scribit, *hac ipsa de causa, quò nostræ quoque substantiæ ortum suâ benedictione cumularet, simul cum sanctis Apostolis ad nuptias in Cana Galileæ vocatum huc se contulisse, suâque benedictione eosdem dispensatoriè cohonestasse dicimus.* Et lib. 2. in Joan. cap. 22. docet, *Christum sanctificasse conjugium, & gratiam nuptiis præparasse, ut aditus hominum in hanc vitam benediceretur.*

Traditionem universalis Ecclesiæ deduximus tandem ad seculum S. Gregorii, quem Calvinus facit auctorem traditionis, quæ deinceps obtinuit in utraque Ecclesia, Latinâ scilicet, & Græcâ, ad nostram usque ætatem; unde concludere licet verbis Tertulliani lib. de præscrip. cap. 28. *ecquid, verisimile est, ut tot ac tantæ* (Ecclesiæ) *in unam fidem erraverint? Variasse debuerat error doctrinæ Ecclesiarum. Ceterùm quod apud multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere illos errasse, qui tradiderunt?*

Objiciunt Novatores. 1°. Magister Sententiarum lib. 4. distinct. 2. negat in matrimonio conferri gratiam, hancque sententiam plures amplexi sunt, ut Cardinalis Jacobus de Vitriaco lib. Occidentalis Ecclesiæ cap. 16. Durandus in hanc distinctionem, & nonnulli Canonistæ in Glossa ad caput, *Honorantur*, causâ 32. q. 2. & in Glossa ad caput, *Quidquid*, causâ 1. q. 1. docentque conjuges absque periculo Simoniæ de dote pacisci, quia matrimonium non est Sacramentum propriè dictum; unde S. Thomas S. Bonaventura, Scotus, & alii in eandem distin-

ctionem stabilierunt quam tenemus sententiam non ut certam, sed tantùm ut probabiliorem, & magis communem: ergo Synodus Tridentina definire non potuit sub anathemate matrimonium esse verum novæ legis Sacramentum.

R. 1°. Negando conseq. veritas enim Catholici dogmatis non debet æstimari ex quorundam privatorum judicio, sed ex communi Conciliorum, ac SS. Patrum Traditione, ut patet vel ex sola controversia circa baptismum ab Hæreticis collatum, quem Ecclesia ex Traditione definiit esse validum; licèt SS. Cyprianus, Firmilianus, & nonnulli alii Episcopi contra sentirent. Nec mirùm, quòd S. Thomas, & alii nostram sententiam docuerint ut probabiliorem tantùm; cùm eorum ætate nondum accessisset universalis Ecclesiæ definitio.

R. 2°. Omnes Theologos in objectione laudatos uno ore asseruisse matrimonium unum esse è septem Ecclesiæ Sacramentis, quia id erat in confesso apud omnes, quamvis in explicandis ejus effectibus errare potuerint.

Magistrum Sententiarum benignè interpretatur S. Thomas, & quidem cum fundamento; cùm enim Magister agnoscat matrimonium esse Sacramentum novæ legis, doceatque nostra Sacramenta in eo differre à veteribus quòd ista gratiam solummodo significarent, nostra verò illam producant; ne sibi contrarius videatur, dum dicit alia Sacramenta esse in sanctificationem, conjugium verò duntaxat in remedium, necesse est, ut interpretemur Magistrum id unum velle, nempe matrimonium primario fuisse institutum ad frænandam concupiscentiam, non verò ad confirmandum in gratia & virtute, quemadmodum Sacramenta Confirmationis, Eucharistiæ, & Ordinis: at remedium illud sine

gratiâ interius roborante efficax esse non potest; ac proinde Magister gratiam ab illo non excludit.

Ad Durandum respondet Bellarminus lib. 1. de matrimonio cap. 5. ad quintam Calvini objectionem, Durandum, cùm videret se malè audire apud Catholicos, quòd scripsisset matrimonium esse Sacramentum æquivocè, voluisse postmodum tegere suum errorem, admittendo matrimonium esse verè ac propriè novæ legis Sacramentum: an verò univocè, an æquivocè cum aliis Sacramentis conveniret quæstionem esse Logicam, quæ ad Religionem non pertinet.

Ad Canonistas & Glossas in objectione citatas respondet Estius ad distinctionem 26. parag. 9. Canonistas in quæstionibus, quæ propriè ad Theologum spectant, facilè labi potuisse, ac proinde nullius auctoritatis esse citatas Glossas, maximè cùm pugnent adversùs communem Canonistarum sententiam, ut observat Navarrus Enchirid. cap. 22. num. 22.

Objiciunt 2°. Sacramenta novæ legis operantur quod significant: atqui matrimonium non operatur quod significat, unionem scilicet Christi cum Ecclesia: ergo.

Distinguo maj. quod significant practicè, Concedo: quod significant speculativè tantùm, Nego maj. nam baptismus non operatur sepulturam Christi, & ejus resurrectionem; quia ista speculativè tantùm repræsentat; sed operatur in initiato mysticam sepulturam, & spiritalem resurrectionem, quatenus in sacro fonte immersus, est quodammodo sepultus, moritur peccato, & resurgit in vitæ novitate. Porrò Sacramentum matrimonii ita repræsentat unionem Christi cum Ecclesia, ut simul producat gratiam, quâ conjuges sint vera hujusce ineffa-

bilis unionis imago ficut suprà dicebat S. Chrysostomus, ac mutuò se diligant, quemadmodum Christus & Ecclesia.

Objiciunt 3°. verum Sacramentum non pugnat cum aliis Sacramentis: atqui matrimonium pugnat cum Sacramento Ordinis: ergo non est Sacramentum.

Nego absolutè minorem; namque 1°. conjugatus cum consensu uxoris ordinari potest, manente vinculo conjugali. 2°. non pugnat Sacramentum cum Sacramento, sed status cum statu, sicut res minus perfecta cum perfectiore. 3°. consentaneum fuit, ut Christus Sacramenta institueret, alia pro infirmis, alia pro validioribus, ad quæ tamen illi pervenire possent, cùm ex sua infirmitate convaluerint; conjugatum quippe, si virtutibus polleat, sacris Ordinibus initiare licet, uxore vel consentiente, vel defunctâ.

Objiciunt 4°. non potest colligi ex Scripturis quando matrimonium fuerit institutum; ergo.

Nego conseq. Nec enim Novatores colligere possunt ex Scripturis, quandonam Baptismus fuerit institutus, an ante, an post Resurrectionem.

Negari etiam potest antecedens; nam plures è Patribus docent Christum instituisse Sacramentum matrimonii, quando in Cana nuptiis interfuit, Joan. 2. *Quomodo*, inquit S. Epiphanius hæresi 65. *non erunt venerabiles nuptiæ, & in Deo habentes regnum cœlorum, cùm vocatus sit Salvator ipse ad nuptias, ut nuptias benediceret.* Sanctus Augustinus tract. 4. in Joan. docet Christum ideo nuptiis interesse voluisse, ut castitatem conjugalem firmaret. Et S. Cyrillus lib. 2. in Joan. cap. 22. scribit, Christum in illis nuptiis sanctificasse conjugium.

Objiciunt 5°. Sacramenta novæ legis tribus perficiuntur, materiâ scilicet, formâ, & Ministro: atqui matrimonium tribus illis non perficitur: ergo.

Nego minorem. Responsio patebit ex cap. sequenti.

Caput IV.

Quis sit Minister Sacramenti Matrimonii.

R. DUæ sunt circa propositam quæstionem sententiæ, quæ Scholam omnino dividunt.

Prima valde communis apud Canonistas & Theologos tum veteres, tum recentiores, affirmat ipsosmet contrahentes esse Ministros hujus Sacramenti, ita ut vir mulieri & mulier viro illud administret.

Secunda verò sententia assignat Sacerdotem pro Ministro Sacramenti matrimonii, quam sententiam Dominicus Soto, Vasquez, & nonnulli alii temeritatis incusant. Sed immeritò; namque propugnata est in Concilio Tridentino à Melchiore Cano, & ab uno ex primariis Sorbonæ Doctoribus, ut loquitur Palavicinus historiæ lib. 22. c. 9. Eandem sententiam amplexus est etiam Simon Vigor, qui in Concilio Tridentino enituit, nisi fortè ipse sit Doctor ille, quem Palavicinus non nominat: Vigor quippe fuit Theologus Parisiensis, Pastor Ecclesiæ Parochialis S. Pauli, ac postmodum Archiepiscopus Narbonensis. Sed Concilium noluit quidquam definire circa hanc controversiam *Omitto*, inquit Palavicinus citato lib. 23. c. 9. *nunquam declarasse Concilium matrimonia clandestina fuisse Sacramenta, adeo ut graves Theologi id negent*: ergo

nec conjuges esse hujus Sacramenti Ministros; si enim Ministri essent, procul dubio matrimonia clandestina, utpote ante Concilium rata, fuissent Sacramenta, cùm nihil eis defuisset ad rationem Sacramenti. Cuique igitur liberum est amplecti quam ex duabus sententiis existimaverit probabiliorem. Ut autem Clerici prudenti judicio alteram alteri præferant, momenta utriusque sententiæ candidè exponemus.

Momenta primæ sententiæ.

Primum ducitur ab auctoritate Scholasticorum tum veterum, ut Magistri Sententiarum; S. Thomæ in 4. Scoti, Durandi: tum recentiorum, qui communiter docent contrahentes esse Ministros Sacramenti Matrimonii. In hoc autem argumento Bellarminus magnam vim facit; quia cùm Prælati plebem suam docere soleant juxta communem Theologorum sententiam, sequitur primam istam sententiam evasisse doctrinam Ecclesiæ.

Secundùm petitur ex natura ipsa matrimonii, quod essentialiter est contractus à Christo elevatus ad Sacramenti dignitatem: atqui soli contrahentes mutuo consensu efficiunt contractum. Unde Eugenius IV. in Decreto pro Armenis sic habet, *causa efficiens matrimonii regulariter est mutuus consensus.*

Tertium momentum nititur traditione Ecclesiæ, quæ usque ad Concilium Tridentinum rata ac valida habuit matrimonia clandestina: permisit prioribus seculis, ut fideles cum infidelibus contraherent, ac etiamnum communiter contrahunt Catholici cum Hæreticis in Germania, & in aliis regionibus, in quibus dominantur Lutherani & Calviniani: atqui matrimonia illa perficiebantur, atque etiamnum

perficiuntur contrahentium consensu legitimo absque benedictione Sacerdotali.

Nec satisfacit quod respondent Patroni secundæ sententiæ, matrimonia illa, licèt vera in ratione contractûs civilis, non fuisse Sacramenta: tum quia credibile non est Ecclesiam permisisse, ut fideles nuptias communiter celebrarent contra Christi institutionem: tum quia Ecclesia non curat, ut conjugati redeuntes ex hæresi nuptialem benedictionem à Sacerdote accipiant, cùm tamen sollicita sit, ut Sacramento Confirmationis perficiantur: quod validum est argumentum, ipsam habere matrimonia hæreticorum ut Sacramenta.

Quartum momentum ducitur ex Concilio Tridentino, quod in Decreto unico de matrimonio non aliter requirit præsentiam Parochi, quàm duorum testium ut ratum sit matrimonium, *qui aliter*, inquit, *quàm præsente Parocho, & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & ejusmodi contractus irritos & nullos esse decernit*; atqui testes præsentiam suam duntaxat exhibent, nec ullum exercent ministerium: ergo & Parochus. Habetur quidem in eodem Decreto ante verba laudata, quòd Parochus, audito mutuo contrahentium consensu, dicere debeat, *ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris*, &c. *vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum*; sed nihil addit irritans matrimonium sine hujusmodi verborum formâ celebratum, quemadmodum expressè irritum declarat matrimonium, si defuerit præsentia Parochi & duorum testium; quod signum evidens est, benedictionem Sacerdotalem non pertinere ad substantiam matrimonii, & ita sæpius declararunt Cardinales, qui

explicandis Concilii Tridentini Decretis præpositi sunt, *modo*, inquiunt, *Parochus adsit cum duobus testibus, licèt non benedicat, imò renitatur contractui, nihilominus validum est matrimonium.*

Enimverò Concilium in laudato decreto permittit, quando suspicio est matrimonium malitiosè impeditum iri, ut Parocho & duobus aut tribus testibus præsentibus celebretur; hortatur tamen, *ut conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent.* Hîc conjuges vocantur ex mutuo consensu, qui benedictionem præcessit, jusque habent utendi matrimonio, quamvis ex consilio abstinere debeant, donec benedictio ipsis sit impertita; quæ manifestè demonstrant benedictionem non pertinere ad substantiam matrimonii.

Verùm argumentum ex isto Concilii Decreto ductum nullius videtur ponderis, cùm constet ex historia ejusdem Concilii ipsum noluisse quidquam statuere circa controversiam, in qua versamur. Id perspicuum fiet ex analysi illius Decreti.

Concilium igitur in laudato Decreto agit 1°. de matrimoniis clandestinis, ac imprimis declarat ea esse rata quandiu irrita non fecit Ecclesia, sicut etiamnum irrita non facit quæ contrahuntur juxta consuetudines locorum, ubi Concilium non est receptum. Sed utrùm matrimonia illa sint Sacramenta, necne, haud definit. 2°. docet Ecclesiam ex justissimis causis ejusmodi matrimonia clandestina semper fuisse detestatam: *Penès nos*, inquit Tertullianus lib. de pudicitia cap. 4. *occultæ conjunctiones, id est, non priùs apud Ecclesiam professæ, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur.* Ergo suprà falsò supponebatur Ecclesiam probasse matrimonia, quæ primis seculis frequenter celebrabantur absque be-

nedictione Sacerdotali. 3°. Concilium præcipit, ut in posterum, *ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur; ubi Parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat*, ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, &c. *vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum.* Quamvis autem Concilium hîc non definiat ejusmodi verba ad substantiam Sacramenti pertinere, sed solùm præcipiat ut proferantur à Parocho juxta ritum in sua Ecclesia receptum; Patroni tamen secundæ sententiæ arbitrantur se inde efficax argumentum deducere, ut mox dicetur. 4°. denique Concilium decernit, ut matrimonia deinceps celebrentur coram Parocho, & duobus aut tribus testibus, alioquin ea declarat irrita. Nullam, fateor, mentionem ibi facit Sacerdotalis benedictionis; sed neque ipsum Concilium, neque Congregatio Cardinalium pronuntiant matrimonia contracta præsente Parocho, sed reluctante, vel saltem nulla verba proferente, esse Sacramenta.

Circa autem benedictionem, cujus Concilium meminit in decursu Decreti, observandum est in solemnitate nuptiarum contrahentes bis solere benedici. 1°. cùm dato mutuo consensu Parochus dicit; *ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris*, &c. 2°. cùm inter Missarum solemnia Sacerdos bene iis precatur. De hâc posteriore benedictione manifestè loquitur Concilium, quæ in omnium sententia est institutionis Ecclesiasticæ, & matrimonio merè accidentalis, cùm omittatur in secundis nuptiis, supponatque matrimonium jam contractum. Priorem solam esse essentialem affirmant Patroni secundæ sententiæ, ducti momentis nunc proferendis.

Momenta secundæ sententiæ.

Probatur 1°. quia non alio modo intelligitur matrimonium Christianorum evadere Sacramentum, quàm pœnitentiam: atqui pœnitentia non evadit Sacramentum, nisi per ministerium Sacerdotum: ergo neque matrimonium.

Nec dicas disparitatem esse matrimonium inter & pœnitentiam, quòd matrimonium sit in genere contractûs, qui ab alio perfici non potest, quàm ab ipsismet contrahentibus; namque pœnitentia similiter, cùm sit mutatio consilii, & dolor de proprio peccato, ab alio, quàm ab ipso peccatore elici nequit. Sed sicut accedat necesse est verbum Sacerdotis ad actus pœnitentis tanquam forma ad materiam, ut conficiatur Sacramentum Pœnitentiæ; ita ad mutuum contrahentium consensum accedere debet benedictio Sacerdotalis, ut matrimonium evadat novæ legis Sacramentum.

Confirmatur. Sacerdotes habent per Sacramentum Ordinis ut sint legitimi Christi & Ecclesiæ Ministri, ac dispensatores mysteriorum Dei. *Sic nos existimet homo*, inquit Apostolus 1. Cor. 4. *ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Quis ergo eis denegaverit potestatem conferendi Sacramentum Matrimonii, quod dicitur ab Apostolo magnum Sacramentum, seu mysterium, ut illam tribuat mulieri, cui nequidem permittitur in Ecclesia loqui 1. Cor. 4.

Frustra opponitur, mulierem licitè baptizare in casu necessitatis; quia non agit tunc ut Minister à Christo consecratus, & ab Ecclesia deputatus. At opposita sententia mulierem statuit tanquam ordinarium ac deputatum Sacramenti matrimonii Ministrum, idque sine ullo firmo fundamento, ut patebit ex sequenti argumento. Itaque.

Probatur 2°. ex perpetua Ecclesiæ traditione. S. Ignatius, S. Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Syricius, Concilium Carthaginense IV. docent illud esse apud nos verum matrimonium quod coram Sacerdote celebratur, & ejus benedictione sanctificatur. Eorum testimonia cap. præcedenti protulimus.

Respondent Patroni oppositæ sententiæ benedictionem, cujus meminère laudati Patres, esse Sacramento accidentalem, & cæremoniam ab Ecclesia institutam. Sed, pace illorum dixerim, ejusmodi responsio favet Novatoribus, & infirmat fidem dogmatis Catholici. Unde enim constabit Ecclesiam semper habuisse matrimonium pro vero Sacramento, si id colligi non possit ex laudatis testimoniis? Præterea Concilium Carthaginense IV. monet conjuges, ut primâ nocte in virginitate permaneant pro reverentia ipsius benedictionis. Quis autem affirmare audeat Concilium plus reverentiæ tribuere benedictioni ab Ecclesia institutæ, quàm ipsimet Sacramento, adeo ut nisi accessisset benedictio ad Sacramentum, non esset cur conjuges se continerent, quod dici non potest sine piarum aurium offensione? Concilium igitur sanctitatem matrimonii repetit ab ipsâ benedictione, per quam existimavit perfici Sacramentum.

Eandem fuisse sententiam posteriorum seculorum, colligitur ex omnibus ferè ritualibus tum antiquissimis, tum recentioribus, in quibus habetur sponsum & sponsam fieri conjuges dicente Sacerdote, *Ego conjungo vos.* Ita Manuale Attrebatense anni 1600. Manuale Yprense anni 1576. jubet ut dicat Sacerdos, *& ego tanquam Ecclesiæ Minister vos in matrimonium conjungo in nomine Patris*, &c. Mechliniense anni 1589. simi-

liter præſcribit, *data ſit utrimque fides; dicat Sacerdos, & ego tanquam Dei Miniſter vos in matrimonium conjungo in nomine Patris*, &c. Quem ritum Synodus Tridentina laudato ſæpius decreto præcipit obſervari. Porrò qui conjungit in matrimonium tanquam Dei & Eccleſiæ Miniſter, haud dubiè habetur pro Miniſtro hujuſce Sacramenti.

Nec audiendi videntur qui reponunt verba illa, *ego vos in matrimonium conjungo*, accipienda eſſe in ſenſu metaphorico, ita ut eorum ſenſus ſit, ego vos per mutuum veſtrum conſenſum conjunctos declaro; quia ſi liceret ſic detorquere naturalem verborum ſenſum, quidni fas eſſet dicere cum hæreticis, has formas, *ego te baptizo, te confirmo, te abſolvo*, ſignificare, declaro te per fidem tuam eſſe ablutum, confirmatum & abſolutum? Adde verba, quibus Eccleſia utitur in adminiſtratione Sacramentorum naturali & proprio ſenſu intelligenda eſſe, quando nihil continent quod repugnet aut bonis moribus, aut Scripturæ, & Traditioni; cùm enim verba ſint inſtituta ad ſignificandum aliquid determinatè, dubitandum non eſt, quin ab Eccleſia uſurpentur in illo ſenſu, quem habent ex homium inſtituto: atqui laudata verba nihil continent quod repugnet aut bonis moribus, aut Scripturæ, aut Traditioni: Ergo.

Reſpondent Patroni primæ ſententiæ laudata verba in ſenſu naturali & obvio accepta repugnare Traditioni, cui teſtimonium reddit concors Scholaſticorum doctrina, ac proinde in ſenſu accommodato debent intelligi.

Contra 1°. Non eruitur Apoſtolica Traditio ex communi veterum Scholaſticorum doctrinâ, niſi eam tradant ut dogma fidei à majoribus acceptum; teſtis enim in foro externo fidem non

facit, quando certum ac firmum non dicit testimonium, sed solummodo verisimile seu probabile: arqui veteres Scholastici doctrinam suam de Ministro Sacramenti matrimonii tradunt ut opinionem probabiliorem; quomodo enim essent firmi in hac sententia, cùm ex dictis ipse S. Thomas scripserit matrimonium gratiam conferre secundùm probabiliorem opinionem? Si istud posterius, quod est magis indubitatum, ac tandem à Concilio Tridentino definitum, non tradiderunt veteres Scholastici, ut fidei dogma à fortiori nec prius.

Enimverò Patronis secundæ sententiæ non desunt momenta, quibus probent veteres Scholasticos non ita constantes fuisse in hac sua opinione; nam Scotus in 4. dist. 26. admittit parentes posse esse Ministros matrimonii filiorum: *Aliquando*, inquit, *parentes contrahunt pro filiis, vel filiabus, præsentibus eis, non exprimentibus signa propria. Si ergo ibi est Sacramentum, oportet dicere quod Minister hujus Sacramenti potest esse indifferenter quicunque potest esse Minister in contractu matrimonii.* Quin Discipuli Doctoris Angelici, ut Petrus Ledesma, Dominicus Bannès, non arbitrantur se recedere à Magistri sententia, si Sacerdotem assignent pro Ministro hujus Sacramenti; quia Sanctus Doctor, inquiunt, jam ætate provectior scripsit quæ non satis videntur cohærere cum iis, quæ junior scripserat in 4. sententiarum. Nam lib. 4. contra Gentes cap. 73. ait ea, in quibus gratia illuminans confertur, exhiberi solùm posse à Sacerdotibus. Et cap. 77. *Matrimonium*, inquit, *in quantùm ordinatur ad bonum Ecclesiæ, oportet quòd subjaceat regimini Ecclesiastico: ea autem, quæ populo per Ministros Ecclesiæ dispensantur, Sacramenta dicuntur.* In supplemento qu. 22. a. 2. sic loquitur, *Sacramenta, in quibus*

gratia confertur, dispensare ad solos Sacerdotes pertinet. Et qu. 31. art. 1. *nullius Sacramenti dispensatio Laïcis ex officio competit.* In casu quidem necessitatis Laïci baptizant, sed non ex officio: si autem contrahentes essent Ministri Sacramenti matrimonii, illud ministrarent ex officio.

Contra 2°. verum non est, omnes Scholasticos veteres assignare contrahentes pro Ministro Sacramenti matrimonii. Guillelmus enim Parisiensis sic habet Tractatu de Matrimonio: *Sine Sacerdotali benedictione nunquam celebrandum est matrimonium. Matrimonium est sacrum apud fideles virtute benedictionis;* ergo benedictio non est cæremonia ab Ecclesia instituta, cùm ex ea Sacramentum matrimonii habeat efficaciam. Eodem modo loquitur Concilium Coloniense anno 1536 parte 7. cap. 4. *quod Sacramentum*, inquit, *si quis sicut decet, acceperit, accedente Sacerdotali precatione, confert donum Spiritûs, quo vir diligat uxorem amore casto, sicut Christus dilexit Ecclesiam.*

Hîc matrimonium confert donum Spiritûs per benedictionem Sacerdotalem. Et in Enchyridio quod mandato ejusdem Concilii editum est, c. penultimo de matrimonio hæc leguntur, *quantò magis putandum est Sacerdotes qui legatione pro eo funguntur, legitimos hujus Sacramenti Ministros esse.* Ex quibus sic argumentari licet. Vel Patres Colonienses tradunt doctrinam novam, & in Scholis inauditam, vel receptam ut probabilem. Si primum (quod credibile non est) corruit argumentum Bellarmini, quo suprà asserebat Pastores Ecclesiæ docere subditos juxta opiniones in Scholis communes, sicque ejusmodi opiniones evadere doctrinam Ecclesiæ: si secundum, ante Melchiorem Canum recepta erat saltem ut probabilis, & in Germania ut probabilior sententia quæ asserit Sacerdotem esse Ministrum

Sacramenti matrimonii. Post Concilium Tridentinum eandem sententiam amplexi sunt Toletus lib. 7. Sacerdotalis instructionis cap. 6. Petrus Ledesma Dominicanus loco suprà citato, Maldonatus de matrimonio quæst. 1. Estius in 4. dist. 26. Sylvius in supplementum S. Thomæ quæst. 24. art. 1. Petrus de Marca, opusculo de matrimonio, plures è Professoribus nostris Sorbonicis, evasitque adeo communis in Academia Parisiensi, ut è Baccalaureis, qui licentiam decurrunt, vix unus aut alter propugnet in suis Thesibus contrahentes esse Ministros hujus Sacramenti.

Momentis utriusque sententiæ sic expositis & agitatis, nunc Lectoris est eligere quam existimaverit probabiliorem, nec roget in quam partem magis propendeam, cum non sim ejus autoritatis, qui meo suffragio aliquod pondus alterutri sententiæ tribuam. Rem totam remitto ad judicium Prælatorum, qui nostro labore utuntur ad instituendos suos Clericos; ipsorum enim est præscribere subditis quas sequi debeant opiniones ut saniores & doctrinæ Catholicæ magis congruas. Quanquam quæstio, in qua versamur, magis pertinet ad theoriam, quàm ad praxim, satisque est Parochis ut noverint ritum Ecclesiæ, in qua ministrant, illumque in celebratione matrimonii accuratè observent.

Consectaria Doctrinæ præcedentis.

EX iis quæ disputata sunt circa ministrum Sacramenti matrimonii, sequentes solvi debent quæstiones. Prima quæ sit materia & forma hujus Sacramenti. Secunda, an matrimonium per Procuratorem contractum sit Sacramentum. Tertia, quid sentiendum de matrimonio contracto coram testibus & Parocho, sed

renitente, & benedictionem denegante. Quarta, utrùm matrimonium in facie Ecclesiæ celebratum cum occulto impedimento dirimente, evadat Sacramentum sublato impedimento. Pro diversa enim opinione circa Ministrum hujus Sacramenti diversa debet esse responsio. Quare,

Ad primam, materia Sacramenti matrimonii, si ejus Minister sit Sacerdos, est consensus contrahentium; forma verò, verba quæ profert Sacerdos; expressiùs enim significant & consensum contrahentium evehunt ad esse Sacramentale, quemadmódum in Sacramento Pœnitentiæ actus Pœnitentis habent rationem materiæ, & verba Sacerdotis rationem formæ.

Ergo, inquies, priùs perfectum est matrimonium in ratione contractûs civilis, quàm in ratione Sacramenti.

Negant sequelam Patroni hujus sententiæ; quia contrahentes consensum suum tum volunt firmum fieri, cùm ab Ecclesia fuerit acceptatus: mentemque suam explicant exemplo aliorum contractuum, ad quos lege Principis requiritur aliqua solemnitas; prævius enim contrahentium consensus, v. g. de fundo aliquo vendendo, & emendo, non habet suum robur, & vim contractûs, donec ab Auctuario fuerit conscriptus & subsignatus.

Quòd si ipsi contrahentes sint Ministri, difficiliùs assignatur materia & forma: proptereaque hujusce sententiæ Patroni in varias distrahuntur opiniones. Communior videtur, quæ statuitur pro materia Sacramenti mutua corporum traditio: pro forma verò mutua contrahentium acceptatio. Quia Sacramentum matrimonii celebratur per modum contractûs: atqui in omni contractu consensus ut res, de qua contrahitur, transeat in dominium alterius con-

trahentis, censetur materia contractûs, res quidem materia remota, & consensus materia proxima: acceptatio autem rei oblatæ firmat contractum, & quodammodo formam ei imponit. Res fiet magis perspicua exemplo venditionis, in qua merx est materia remota, circa quam versatur contractus venditionis: oblatio mercis certo quodam pretio inchoat contractum, & mercem venalem significat; sed contractus tum formam accipit & ligat, cùm emptor mercem acceptat eo pretio, quo offertur à mercatore. Similiter in Sacramento matrimonii, quod habet rationem contractûs, vir consentit ut mulier habeat dominium corporis sui, illa oblatio seu traditio est materia proxima hujusce contractûs: mulier acceptando contractum claudit, perficit, virumque ligat, sicque viro administrat Sacramentum: & vicissim vir eo ipso quo acceptat in usum conjugalem consensum mulieris seu traditionem ejus corporis, confert illi Sacramentum matrimonii; quia applicat formam materiæ, acceptationem scilicet traditioni.

Ad secundam negant plerique Patroni secundæ sententiæ matrimonium per Procuratores contractum coram Parocho & testibus esse verum Sacramentum; quia forma hujus Sacramenti, *ego vos conjungo*, præsentes supponit contrahentes non secus ac forma Sacramenti pœnitentiæ, *ego te absolvo*: ergo sicut Sacramentum Pœnitentiæ, inquiunt, non potest conferri absenti; nec etiam Sacramentum matrimonii. Hinc qui per Procuratorem contraxerunt, solent postea cum testibus præsentes se sistere coram Sacerdote, benedictionem ab ipso accepturi.

Patroni verò primæ sententiæ contendunt hujusmodi matrimonium, ut est verus & legitimus

contractus (quod omnes agnoscunt) ita verum esse Sacramentum; quia in eorum sententia quivis contractus legitimus matrimonii inter Christianos, verum est Sacramentum, cùm in eo reperiantur materia, forma, & Minister.

Ad tertiam 1°. Certum est apud omnes, eos qui præsumunt contrahere coram testibus & Parocho sine ejus benedictione, graviter peccare & severè puniri legibus tum civilibus, tum Ecclesiasticis. In Diœcesi Pariensi, & nonnullis aliis, tam contrahentes quàm testes, & scriba, feriuntur excommunicatione. Consentiunt etiam Patroni utriusque sententiæ matrimonium sic contractum esse validum in ratione contractûs, & ita indissolubile; quia non est clandestinum, habetque omnes conditiones ad substantiam hujusce contractûs præscriptas à Concilio Tridentino sæpiùs laudato decreto. Et illud supponunt Senatus consulta, quæ solummodo partibus præcipiunt, ut se præsentes sistant coram Parocho, nec eis potestatem faciunt alias ineundi nuptias, nisi fortè aliquod impedimentum dirimens irrepserit; ut seductio. Sed matrimonium sic contractum non est Sacramentum, juxta secundam sententiam, bene verò juxta primam, propter rationes sæpius adductas.

Ad quartam, quando matrimonium in facie Ecclesiæ celebratum est cum impedimento dirimente, sed occulto, satis est ut partes, sublato impedimento, novum consensum occultè præbeant; nec necesse est ut iterum se sistant coram Parocho. Ita sæpiùs declaravit sacra Cardinalium Congregatio; quin & ipse Pius V. ut refert Fagnanus in caput *Is qui*, tit. *de sponsalibus*, nu. 14. Utrùm autem matrimonium illud evadat Sacramentum per occultum illum consensum, affirmant Patroni primæ sententiæ; quia

in illa sententia nihil deest huic contractui legitimo, quominus sit Sacramentum, ut sæpiùs dictum est; negant verò Patroni secundæ sententiæ: tum quia huic contractui deest forma essentialis, tum quia renovari potest consensus per copulam carnalem affectu maritali habitam: atqui absurdum est per copulam carnalem perfici Sacramentum, Ergo.

Caput V.

De effectibus Sacramenti Matrimonii.

Q. 1°. *Quinam sunt effectus Sacramenti Matrimonii?*

R. Conjugibus rectè dispositis confert 1°. gratiam sanctificantem, non quidem primam, sed secundam. 2°. præbet remedium præsentissimum contra mala, quæ per peccatum primorum parentum in nuptiis irrepsêre.

Probatur ex communi Catholicorum effato: Sacramenta novæ legis 1°. operantur quod significant, 2°. præbent suscipientibus auxilia ad consequendum finem, ad quem instituta sunt.

Atqui Sacramentum matrimonii significat gratiam sanctificantem, & charitatem ab eâ indivulsam, quæ ex unione Christi cum sponsa sua Ecclesia derivatur in conjuges, utpote membra ejusdem sponsæ, & insuper institutum est in remedium contra mala, quæ per peccatum in nuptias irrepserunt.

Ergo Sacramentum matrimonii 1°. confert gratiam sanctificantem, seu charitatem quâ conjuges mutuò se diligant sicut Christus dilexit Ecclesiam; quemadmodum enim Baptismus, ut suprà dicebamus, ita repræsentat Christi mortem ac resurrectionem, ut significet & operetur

in baptizatis mortem peccati, & novitatem vitæ, in quâ è sacro fonte resurgunt; similiter Sacramentum matrimonii signum est, speculativum quidem charitatis, quâ Christus conjunctus est Ecclesiæ; practicum verò, & efficax spiritualis dilectionis; quâ arctissimè uniuntur fideles conjuges. Ne autem mala quæ peccatum induxit in nuptias, sanctam illam conjunctionem labefactent, Sacramentum matrimonii præstat insuper auxilia quibus fideles conjuges ejusmodi mala vel declinent vel levius ferant. Tantum mysterium nondum intelligebant Apostoli Matthæi 19. cùm nova lex matrimonii, quam Dominus tum sanciebat, durior eis videbatur in Ecclesiâ Christiânâ, quàm in Synagogâ, dicebantque v. 10. *si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.* Indissolubile enim jugum nuptiarum unius cum una, gratiâ Sacramentali levius efficitur.

Dixi Sacramentum matrimonii conferre gratiam sanctificantem, non quidem primam quâ deletur peccatum mortale; sed secundam, quâ contrahentes augentur ac perficiuntur in sanctitate; quia matrimonium non est Sacramentum mortuorum peccato: sed vivorum vitâ gratiæ. Aliàs quomodo carnales conjuges referrent purissimam Christi & Ecclesiæ unionem, aut in tanta morum dissimilitudine essent expressa divini istius exemplaris imago? scriptum est enim 2. Cor. 6. *quæ participatio justitiæ cum iniquitate, aut quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial?* Fideles igitur, exemplo Tobiæ c. 8. priùs Deo per charitatem jungantur à cunctis peccatorum sordibus mundati, ac tum demum ad Sacramentum matrimonii accedant, abundantiorem gratiam recepturi, ut Charitas in illis radicata ac roborata non obrua-

tur ſpumantibus concupiſcentiæ fluctibus, ſed ad votum Apoſtoli Heb. 13. honorabile ſit eorum connubium in omnibus, & thorus immaculatus, hoc eſt, inſuperabiliter ſervent honeſtatem & decus Chriſtiani conjugii, caventes, ne quid impudenter fiat, neve Thorus maritalis ullius peccati labe contaminetur, quia *ſi radix ſancta, & rami*, inquit Apoſtolus Rom. 11. contra verò *ab iniquo thoro ſemen exterminabitur*, Sap. 3. Ramos autem Sanctos, dixit Apoſtolus, non quòd fidelium filii ſine peccato originali naſcantur, ut contendit Calvinus; ſed quòd Deus exaudire ſoleat pia juſtorum conjugum vota, qui non conveniunt luxuriæ causâ, ſed ſolâ poſteritatis dilectione, in quâ benedicatur nomen Dei ſanctum, ut dicitur Tobiæ 8. v. 9.

Q. 2°. *Quot ſunt mala per peccatum inducta, quibus medetur Sacramentum matrimonii?*

R. Quinque, quibus gratia Sacramentalis occurrit, ita ut vel tollantur penitus, vel certè minuantur, ac tolerabilia fiant.

Primum: eſt humana infirmitas, ex qua plura in ſocietate oriuntur incommoda: putà morbi in corpore, vitia in animo, indoles moleſta, & alia hujuſmodi, quæ facilè pariunt odia, rixas, diſcordias, &c.

Secundum: ex conjugibus etiam ſanctis naſcitur proles peccato obnoxia, ſicut oleaſter ex fructifera oliva, inquit S. Auguſtinus lib. 1. de nup. & concup. c. 19.

Tertium: præter peccatum originale, quod parentes transfundunt in liberos, ſæpè aliis modis proli nocent, dum videlicet eam vel concipiendam impediunt, vel conceptam extinguunt, vel natam abjiciunt, vel denique prava educatione, aut præpoſtero amore mores ejus corrumpunt.

Quartum est, libidinis malum, per quam sæpius ad varia flagitia homines etiam conjugati impelluntur.

Quintum, miseriæ, quæ nuptias consequuntur, putà onus uteri, partûs, educationis liberorum, sollicitudo alendæ & instruendæ familiæ, casus aversi, molestiæ, timores, &c. quæ Apostolus vocat 1. Cor. 7. tribulationem carnis, utpote quæ circa carnalia versetur, ipsamque carnem affligat.

Quòd autem gratia Sacramentalis hisce malis omnibus sit salutare remedium, probatur. Quia ex dictis tractatu de Sacramentis in genere cap. 18. gratia Sacramentalis est jus fundatum in gratia sanctificante ad accipienda opportuno tempore ea auxilia, sine quibus non obtineretur finis ad quem institutum est Sacramentum. Sic gratia sanctificans per Sacramentum Confirmationis collata jus tribuit confirmato accipiendi à Deo, occasione datâ, auxilia, ut Evangelium profiteri non erubescat. Atqui Sacramentum matrimonii institutum est, ut conjuges, sicut sunt una caro, ita & in Christo sint per charitatem unus spiritus, quo intimè ac castè se diligant, sicut Christus dilexit Ecclesiam; mutuasque infirmitates benignè & amanter perferant, Ecclesiam ditent piâ & fideli prolis educatione, concupiscentiam coerceant juxta castitatis & temperantiæ leges, ac tribulationem carnis æquo animo patiantur. Ergo proprium est Sacramenti matrimonii enumeratis malis remedium adhibere.

Ac 1°. quidem Apostolus laudato sæpius cap. 5. ad Eph. probat conjuges eò alacriùs mutuas infirmitates debere perferre, quò per Sacramentum matrimonii arctiori charitatis nexu in unum corpus conjunguntur: *viri*, inquit, *di-*

bent diligere uxores suas ut corpora sua . . . nemo enim carnem suam odio habuit, licèt malè affectam, nec membrum propter acerbum, quem facit, dolorem, amputari consentit, nisi aliis sit noxium & insanabile, *sed nutrit, & fovet, sicut & Christus Ecclesiam*, quam non abjicit propter membrorum ejus vitia, sed eam quotidie mundat, nutrit, & fovet donec in futuro seculo eam sibi exhibeat gloriosam sponsam non habentem maculam aut rugam. Ita Christiani conjuges, ut unionem Christi cum Ecclesia perfectè repræsentent, mutuò sese fovere debent, viri uxores infirmiores diligere ut sua corpora, uxores viris adhærere, ut membra suo capiti, à quo licèt ægro separari summè formidant.

2°. Per Sacramentalem matrimonii gratiam fit, ut qui conjugii statum legitimè amplectuntur, prolem quærant, quæ per regenerationis Sacramentum mundata, in Dei timore, & sanctâ conversatione educetur, crescat, proficiat, & ad æternam felicitatem perveniat; *nascituris gratia præparatur, quando matrimonium, quod est aditus ad hanc vitam, benedicitur*, inquiebat suprà S. Cyrillus Alexandrinus. Et sanctus Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. c. 17. *in nuptiis bona nuptialia diligantur, proles, fides, Sacramentum; sed proles, non ut nascatur tantùm, verùm etiam ut renascatur;* alioquin Christianorum nuptiæ non essent nisi imperfecta imago unionis Christi cum Ecclesia.

Enimverò Christus non alio fine conjunctus est Ecclesiæ, quàm ut ex divino illo conjugio nascerentur filii Dei adoptivi; Ecclesia quippe Christi sponsa, simul mater est & virgo fœcundissima, non quidem carne, cùm illud sit singulare Virginis Mariæ privilegium; sed spiritu, quia, ut latè prosequitur S. Augustinus lib. de

Virginitate c. 5. 6. & 7. innumeros parit filios: filios, inquam, non hujus seculi, sed regni; illique meritò Apostolus accommodat Gal. 4. quod ante cecinerat Isaïas c. 54. *Lætare sterilis, quæ non paris, erumpe & clama quæ non parturis; quia multi filii desertæ magis, quàm ejus quæ habet virum.*

Atqui Christianorum nuptiæ à Christo sunt institutæ, sacrum hujusce fœcundissimæ unionis signum, atque adeo magnum Sacramentum, *nunc verò*, inquit S. Augustinus cit. c. 7. lib. de Virgin. *quæ adhuc tantùm viris junguntur, atque miscentur, ut filios habeat, nihilque aliud de filiis cogitant, nisi ut eos Christo lucrentur, atque mox, ut potuerint, faciunt; non tamen Christiani ex earum carne nascuntur, sed postea fiunt, Ecclesia pariente per hoc, quòd membrorum Christi spiritaliter mater est, cujus etiam spiritaliter virgo est. Cui sancto partui cooperantur & matres, quæ non Christianos corpore pepererunt, ut fiant quod se corpore parere non potuisse noverunt; per hoc tamen cooperantur, ubi & ipsæ virgines matresque Christi sunt, in fide scilicet, quæ per dilectionem operatur*, ut scilicet filii carnis suæ per Sacramentum regenerationis fiant viva Christi membra, & eatenus filii Dei adoptivi.

Neque verò fideles conjuges solùm cooperantur Ecclesiæ, ut proles renascatur in Christo, sed maximè insudant, ut religiosè educetur, in pietate adolescat, ac tandem hereditatem cælestem consequatur, in quâ non solùm liberos, sed & domesticos consortes habere peroptant. Cùm enim Christus eo duntaxat fine Ecclesiam sibi adjunxerit, ut susceptos ex ea Dei filios in gloriam adducat, dubium non est quin Sacramentum matrimonii, utpote tanti Mysterii signum, in eundem finem instituerit, adeo ut completo electorum numero, nullæ futuræ sint nuptiæ, nulla circa res temporales animorum

distentio, quemadmodum collectis agri fructibus, definit agricolæ cura & sollicitudo, *in domo justi ex fide viventis, & adhuc ab illa cælesti civitate peregrinantis*, inquit S. Augustinus lib. 19. de civ. Dei c. 14. *etiam qui imperant, serviunt eis, quibus videntur imperare; neque enim dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi, nec principandi superbiâ, sed providendi misericordia*, & cap. 16. *justi patres nostri, sic quidem administrabant domesticam pacem, ut secundùm hæc temporalia bona filiorum sortem à servorum conditione distinguerent, ad Deum autem colendum, in quo æterna bona speranda sunt, omnibus domûs suæ membris pari dilectione consulerent; quod naturalis ordo ita præscribit, ut nomen Patrum-familias hinc exortum sit, & tam latè vulgatum, ut iniquè etiam dominantes hoc se gaudeant appellari. Qui autem veri patres-familias sunt, omnibus in familia tanquam filiis ad colendum & promerendum Deum consulunt: desiderantes atque optantes venire ad cælestem domum, ubi necessarium non sit officium imperandi mortalibus; quia necessarium non erit officium consulendi jam in illâ immortalitate felicibus; quò donec veniatur, magis debent patres, quòd dominantur, quàm servi tolerare quòd serviunt. Si quis autem in domo per inobedientiam domesticæ paci adversatur; corripitur, seu verbo, seu verbere, seu quolibet alio genere pœnæ justo atque licito, quantùm societas humana concedit, pro ejus qui corripitur, utilitate; ut paci, unde dissiluerat, coaptetur; sicut enim non est beneficentiæ adjuvando efficere, ut bonum, quod majus est, amittatur: ita non est innocentiæ parcendo sinere, ut in malum gravius incidatur.* Et hic est primarius finis Sacramenti matrimonii, cui serviat oportet tota familiæ administratio, quemadmodum Christus, uti Ecclesiæ sponsus & caput, omnia etiam quæ videntur adversa, dirigit & quan-

tum est ex se, convertit in salutem fidelium.

Ergo Sacramentum matrimonii specialia confert auxilia ad liberos in pietate instituendos, & totam familiam religiosè administrandam. Hinc est quòd Theologi communiter doceant signum esse & effectum prædestinationis quòd quis nascatur in familia bene morata & bene constituta; sed non ita absolutè pronuntiant de iis qui militant sub optimo & vigilantissimo Pastore: tum quia facilius est teneras mentes ad pietatem informare: tum quia ætate grandiores minùs dociles se præbent Pastoribus, quàm pueri parentibus: tum denique quia fideles conjuges liberos ex sacro fonte suscipiunt tanquam puram ac vacuam tabulam, in quâ lineas ducunt, ut voluerint. Contra verò Pastores regere habent subditos ut plurimum pravis opinionibus imbutos, & juxta mores seculi nequam institutos, quorum animos jam infectos monita Pastoris leviter tangunt, & sæpiùs nihil movent. Quam enim messem colliget agricola, qui seminat in agro, quem priùs non expurgaverit evulsis sentibus & noxiis radicibus. At quomodo eas evellet Pastor, si ex familiis, veluti errorum ac vitiorum seminariis, nova in dies serpant scandala? Hortulanum cogita, qui obvias erucas obterit, nidos verò, ex quibus continuò ebulliunt noxia hujusmodi insecta, intactos prætermittit; similem dixeris Parochum, qui vehementiùs invehitur in peccata, quæ alios offendunt, & publicam Parochiæ pacem perturbant, cùm interim negligat sacrilegia in nuptiarum celebratione, & illiberalem quæ inde sequitur, puerorum educationem, ex quo fonte omnia penè mala in Rempublicam fluunt.

Imitetur saltem Ædilium cautionem ac vigilantiam, ne malevolus aliquis receptacula aqua-

rum, quæ derivantur in civitatem, inficiat in omnium civium perniciem: curet imprimis ne fideles conjuges cooperentur dæmoni pariendo ipsi filios seculi cujus princeps est, amplificentque ejus imperium; graviter moneat non semel & quasi in transitu, sed instanter, opportunè & importunè, ne in vacuum gratiam Sacramenti recipiant, sed eâ fideliter utantur ad liberos educandos in timore & correptione Domini: *Heli Sacerdos*, inquit S. Fulgentius ep. 1. de debito conjugali c. 10. *à Domino reprobatus fuit, & abjectus; non quia filius in iniquitate consensit; sed quia peccantes, mansueto quamvis sermone monuerit, prohibere tamen competenti severitate cessavit.*

3°. Per Sacramentum matrimonii præbentur auxilia, quibus Christiani conjuges concupiscentiam refrenent, & amore casto se diligant, sicut Christus dilexit Ecclesiam; *absit enim*, inquit S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. c. 18. *ut fidelis homo, cùm audit ab Apostolo:* Diligite uxores vestras, *concupiscentiam carnis diligat in uxore, quam nec in seipso debet diligere, audiens alterum Apostolum*, 1. Joan. 2. *Nolite diligere mundum, nec ea quæ in mundo sunt; quisquis dilexerit mundum, non est charitas Patris in illo; quia omnia quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis est*, &c. Quòd autem per Sacramentalem matrimonii gratiam, habeant conjuges, (nisi posuerint obicem) ut in cordibus eorum non dominetur carnalis concupiscentia, sed solummodo serviat imperanti charitati conjugali, probatur efficaciter hocce argumento Theologico. Ex dictis fide catholicâ constat Sacramentum matrimonii per se & ex opere operato, ut aiunt, contrahentibus conferre augmentum gratiæ sanctificantis seu charitatis, & eò majus quò paratiores ad Sacramentum accedunt: atqui una est

Theologorum sententia gratiam sanctificantem per Sacramentum collatam tribuere suscipientibus jus ad accipienda auxilia fini Sacramenti congrua: is autem est finis Sacramenti matrimonii, *ut honorabile sit connubium in omnibus, & thorus immaculatus*, Heb. 13 *& unusquisque* (conjugum) *sciat vas suum possidere in sanctificatione & honore: non in passione desiderii, sicut & gentes, quæ ignorant Deum*, 1. Thess. 4. hoc est, interprete S. Augustino lib. 1. de nupt. & concup. c. 8. quilibet conjux studiosè curet corpus tam proprium quàm alterius contractare non ex mero affectu libidinis, ut in more est apud gentes quæ ignorant Deum, sed cum omni puritate & castitate sicut decet Christianos, quos Deus vocavit, non in immunditiam, sed in sanctificationem, *qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in vobis*, ut ibidem dicitur, quò pii conjuges non solùm cum sanctitate, sed etiam cum honore ac reverentiâ utantur corporibus suis, utpote quæ sint Christi membra & Templum Spiritûs-sancti; scriptum est enim 1. Cor. 3. v. 17. *Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus; Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Quod non sic accipiendum est*, inquit S. Augustinus, *tanquam prohibuerit Apostolus conjugalem, hoc est, licitum honestumque concubitum; sed ut iste concubitus (qui nihil mordidæ libidinis haberet adjunctum, si non, præcedente peccato, in eo periisset libertatis arbitrium) quod nunc habet adjunctum, non sit voluntatis, sed necessitatis, sine quâ tamen in procreandis filiis ad fructum perveniri non potest ipsius voluntatis.... hâc intentione cordis qui suum vas possidet, id est, conjugem suam, procul dubio non possidet in morbo desiderii, sicut gentes quæ ignorant Deum, sed in sanctificatione & honore, sicut fideles qui sperant in Deum. Illo quippe concupiscentiæ malo utitur homo, non vin-*

citur, quando eam inordinatis atque indecoris motibus æstuantem frenat & cohibet, neque nisi propagini consulens relaxat atque adhibet, ut spiritaliter regenerandos gignat, non ut spiritum carni sordidâ servitute subjiciat. Sic Patres Sanctos ex Abraham & ante Abraham, quibus Deus, quòd ei placuerint, perhibet testimonium, usos fuisse conjugibus, neminem oportet dubitare Christianum; quando quibusdam etiam singulis plures habere concessum est, ubi ratio fuit prolis multiplicandæ, non variandæ appetitio voluptatis; aliàs quomodo placuissent Deo, cùm Apostolus fidenter pronuntiet Rom. 8. *qui in carne sunt, Deo placere non possunt*, sive illi sint cœlibes, sive conjugati.

Ergo pii conjuges illud donum habent ex Sacramento, ut præcipites lididinis impetus cohibere possint, nihilque ejus gratiâ faciant, sed eâ castè utantur solo prolis desiderio. Atque eo nomine æstimare licet, quantum beneficium Christus contulerit seorsum conjugatis, & universim Reipublicæ Christianæ, dum nuptias sanctitate & dignitate Sacramenti decoravit.

Ac primò quidem seorsùm ipsis conjugatis; quia dum libidini habenas aliquatenus laxant; periculum est, ne adversùs eos prævaleat; & exinde dæmonium, ut habetur Tob. 6. In vitæ quippe discrimen venit, qui immani & perniciosæ bestiæ vincula remittit; & congeries aquarum, quæ aggeribus conclusa quodammodo quiescebat, omnia subvertit, ubi exitum invenerit: sic & concupiscentia venereorum solutis continentiæ repagulis, nisi gratia Sacramenti periclitantibus succurrat. Taceo præ pudore impotentes libidinis insanias, quibus agitantur carnales conjuges; sed prætermittendum non est quod scribit S. Augustinus lib. de bono conjugali c. 13. nimirum ipsosmet pios conjuges ex

adjacente concupiscentiæ malo detrimenta pati ut plurimum, sed levia propter Sacramenti remedium. *Quem tandem*, inquit, *audivimus inter familiaria colloquia, sive eorum qui conjugati sunt, sive qui fuerunt, indicantem nobis nunquam se conjugi esse commixtum, nisi sperando conceptum? tam magnum est, ut multi hodie faciliùs se totâ vitâ ab omni concubitu abstineant, quàm modum teneant non coëundi nisi prolis causâ, si matrimonio copulentur.*

Habent igitur fideles conjuges unde gratias plurimas agant Christo Salvatori nostro, quòd eos munierit tam salutari præsidio adversùs concupiscentiæ impetus, *ubi enim castitas in majori periculo esse potest*, inquit Guillelmus Parisiensis Tractatu de matrimonio c. 7. *quàm juxta incentivum libidinis, scilicet ubi vir juxta uxorem, & uxor juxta virum?* Unde in hæc verba concludit doctissimus Antistes, *quia conjunctio maris & feminæ proxima est contaminationi libidinis, ac vicinissima, & solâ virtute divinâ superabilis; nullum opus est magis adjuvandum, magisque muniendum oratione, & benedictione Sacerdotali*, in quâ reponit formam & virtutem Sacramenti.

Sed & omne genus humanum Christus sibi devicit, dum nuptias ad Sacramenti dignitatem evexit; ex eo quippe bona innumera in cunctos Reipublicæ ordines derivantur, cùm ex parentibus, qui virtute Sacramenti corpora sua possident in sanctificatione & honore nasci soleant liberi eximiæ indolis & naturæ in bonum propensæ. *Dos est magna parentum virtus*, inquit Horatius lib. 4. Ode 24. & S. Ambrosius lib. 1. in Lucam advertit Scripturam sacram sæpiùs laudare Sanctorum natalia, ut in eos veluti transmissa immaculatæ puritatis hereditas videatur. *Sic*, inquit, *sancti Samuel mater Anna laudatur: sic Isaac à parentibus nobilitatem pietatis accepit*,

quam posteris derelquit. Propterea Angelus nasciturі Samsonis prænuntius, ad ejus matrem ait Judic. 13. *Cave ergo ne bibas vinum ac siceram, nec immundum quidquam comedas*, ne scilicet ex sanguine iis infecto coagularetur corpus pueri, & ideo in eo propensi, cùm tamen nec vinum nec siceram bibiturus esset, utpote futurus Nazareus Dei (id est, Deo consecratus) ex utero matris, ut ibidem dicitur; proles enim per semen vitiatum parentum, vitia tum corporis tum animi solet contrahere, adeo ut, si parentes sint calculosi, podagrici, libidinosi, ebriosi, filios iisdem morbis & vitiis obnoxios esse contingat, juxta vetus adagium, *mali corvi malum ovum.* Unde enim immanis illa morum perversitas, propter quam diluvium inundavit super universam faciem terræ? Nonne ex thori nuptialis contaminatione? *Videntes filii Dei filias hominum, quòd essent pulchræ*, inquit textus sacer, Gen. 6. *acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerunt*, concupiscentiâ scilicet dominante, eisque ut pulcherrimis summo amore & ardore libidinis agglutinati genuerunt gigantes luxuriis famosos, propter quos *dixit Dominus, non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.* Porrò gratia sacramentalis tot malorum fontem obturat, quatenus efficit, ut thorus nuptialis sit immaculatus, conveniantque conjuges non luxuriæ causâ, sed solâ posteritatis dilectione, in quâ benedicatur nomen Dei sanctum, ut habetur Tob. 6.

4°. Charitas conjugalis, ultimus effectus Sacramenti, firmat conjuges adversùs concurrentes carnis tribulationes; quia fortis est ut mors dilectio, nec flumina obruent illam, Cant. 8. hancce benedictionem, inquit Estius in 4. dist. 26. part. 8. Christus nobis insinuare voluit, dum

in nuptiis quas suâ præsentiâ dignatus est, aquam in vinum convertit; nam per aquas in Scripturis tribulationes intelligi solent. Unde illud Ps. 17. *Assumpsit me de aquis multis.* Vinum autem à Deo creatum esse, ut lætificet cor hominis, alibi idem Psalmista testatur.

Q. 3°. *Enumerata beneficia obveniunt-ne omnibus suscipientibus matrimonii Sacramentum?*

R. 1°. Certum est eos qui ad Sacramentum indignè accedunt, hoc est in statu aut affectu peccati mortalis, nullum ex eo percipere; quin gravioris sacrilegii reos se constituere, quod pro benedictione maledictionem Dei, tum in se, tum in familiam concitant. Sed de dispositionibus ad Sacramentum matrimonii requisitis postea.

R. 2°. Conjuges, qui per peccatum lethale excidunt à gratia sanctificante in Sacramento collata; simul amittunt jus ad auxilia actualia mox recensita; quia jus illud fundatur in gratia sanctificante, ex qua veluti fœcundâ radice exeunt ceteri effectus cuique Sacramento proprii; injustum enim foret, inquit S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. c. 6. ut ei obtemperaretur à servo, id est à corpore suo & à creatura inferiori, qui non obtemperat Domino suo. Quare de impiis conjugibus dicitur Sap. 3. *mulieres eorum insensatæ, & nequissimi filii illorum, Maledicta creatura eorum*, Græcè γένεσις generatio seu progenies eorum; qui enim fidem Deo datam violant, Deo vindice, id consequuntur, ut optatâ pace in familia frustrentur, nec uxores ipsis morem gerant, nec filii honorem deferant, præsertim ii, quos parentes gignere metuerunt, ut totum voluptati darent, sicque vitam proli invidentes, eam priùs odisse ceperunt, quàm nasceretur: quomodo verò jam na-

tam diligent, aut ab illa ipsi diligentur? Ex quibus perspicué intelligunt fideles conjuges, quo studio peccatum vitare, aut si fortè humanâ fragilitate in aliquod lapsi fuerint, quàm citò illud per pœnitentiam eludere debeant, ut virtus Sacramenti in ipsis operetur, quæ fortunatum reddat eorum conjugium, illosque immunes servet à peccatis mox exponendis, quibus status conjugalis est obnoxius.

Caput VI.

De peccatis conjugum adversùs nuptiarum fœdera.

Cum tria sint nuptiarum bona, scilicet fides, proles, & Sacramentum, alia conjugum peccata directè pugnant contra fidem thori, alia contra bonum prolis, alia contra Sacramenti dignitatem: de quibus sigillatim dicendum.

Paragraphus I.

De peccatis conjugum contra Matrimonii fidem.

Q. 1°. *Quæ peccata pugnant contra conjugii fidem?*

R. Pugnant.

1°. Adulterium, ad quod refertur concupiscentia personæ extraneæ, Matth. 5. v. 28. & quivis actus libidinosus in illud tendens, ut tactus, oscula, & cogitatio morosa, ut vocant; ejusmodi enim peccata sunt graviora in conjuge, quàm in homine soluto, utpote quæ lædant fidem alteri conjugi datam, ac proinde in Sacramentali confessione sunt declaranda cum circunstantia conjugii.

2°. Voluntaria pollutio, à fortiori peccata contra naturam, ut Sodomia & aliæ monstrosæ ac execrandæ libidines; in iis quippe fit injuria alteri conjugi; quia ex Apostolo 1. Cor. 7. vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, nec vicissim mulier, sed vir: ergo qui proprium corpus ita contaminat, contra justitiam abutitur re alienâ.

3°. Denegatio debiti conjugalis, *nolite fraudare invicem*, inquit Apostolus cit. c. 7. id est, nolite privare alterutrum re ipsi debitâ, quoties illam exigit: ergo denegare debitum conjugale, est peccatum contra justitiam, & quidem ex natura sua mortale, utpote in re gravi; alter enim conjux exponitur periculo incontinentiæ, daturque occasio rixarum, odiorum, & dissensionum. Cùm autem mulieres ejusmodi peccata in confessione Sacramentali plerumque retineant, vel præ ignorantia, vel præ pudore, offendique soleant, si de his Confessarius illas interroget, adeo ut nonnullæ (ut ad me relatum fuit) aliquando ipsi è templo egredienti insultaverint, planè intelligunt Parochi quàm accuratè docere debeant, non quidem publicè, sed seorsum, in loco tamen patenti, putà in Tribunali Pœnitentiæ, mox contracturos, quæ sint partes Christiani conjugis, quid observare, quidve fugere teneatur. Hinc etiam discunt Confessarii, non quasi ex abrupto suscitandum esse à mulieribus, hîc-ne peccaverint; sed captandam occasionem, inquirendo, v. g. num rixatæ fuerint cum marito, quæ causæ hujusmodi rixarum, quive effectus, an propterea morem ipsi gerere detrectaverint, negaverintque quod eis debetur juxta leges matrimonii, & præceptum Domini.

Dixi ejusmodi peccatum esse ex natura sua mortale; ut innuerem posse aliquando negari

debitum conjugale, absque culpa saltem gravi.

Q. 2°. *Quando conjux hic excusatur à toto vel à tanto?*

R. 1°. Ab omni culpa excusatur.

1°. Si constet alterum conjugem esse adulterum. Consule quæ in hanc rem dicta sunt de divortio.

2°. Si exigens sit omninò ebrius; quia non petit more humano.

3°. Si laboret morbo contagioso, putà Gallico, vel leprâ. Ita S. Thomas in Suppl. qu. 64. art. 1. ad secundum, *uxor*, inquit, *non habet potestatem in corpus viri, nisi salvâ consistentiâ personæ ipsius. Unde si ultra exigat, non est petitio debiti; sed injusta exactio: & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere.* Et in corpore Articuli. *Cùm uxor in virum potestatem non habeat, nisi quantùm ad generativam virtutem, non autem quantùm ad ea, quæ sunt ad conservationem individui ordinata, vir tenetur uxori debitum reddere in his quæ ad generationem prolis spectant, salvâ tamen personæ incolumitate.* Et hæc ratio valet pro uxore, quæ ex Medicorum judicio debitum non redderet absque proximo & evidenti vitæ periculo. Dico, *proximo & evidenti*; alioquin mulieres, saltem juniores, nunquam tenerentur debitum reddere; cùm ex conceptu vitæ periculum semper incurrant.

Dices: Alexander III. cap. *Quoniam*, tit. *de conjugio leprosorum*; sic statuit: *Si virum, sive uxorem leprosum fieri contigerit, & infirmus à sano carnale debitum exigat, generali præcepto Apostoli quod exigitur est solvendum: cui præcepto nulla in hoc casu exceptio invenitur.* Ergo conjux tenetur reddere debitum cum proximo & evidenti vitæ periculo.

Nego consequentiam. Ad antecedens respon-

det Sylvius laudatum canonem intelligendum in ea hypothesi, quòd ex congressu non immineat sano notabile periculum. Et ita intellexisse videtur S. Thomas cit. art. 1. in responsione ad 4. ubi sic habet, *lepra solvit sponsalia, sed non matrimonium. Unde etiam uxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare; quia non ita citò inficitur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione: Et quamvis proles generetur infirma, tamen melius est ei sic esse, quàm penitus non esse.*

Ergo à fortiori uxor non solvitur à debito reddendo propter morbum comitialem, quo laborat maritus.

R. 2°. Vel nihil vel leviter peccat, qui justis de causis aliquando negat debitum conjugale remissè petenti, aut dilationem facilè concedenti; *Sicut enim in aliis debitis*, inquit Sylvius, *non est mortale eorum solutionem negare, quando creditor remissè illam petit; aut rogatus facile dilationem concedit: ita etiam in proposito.*

Dixi 1°. *justis de causis*, ut si carnes agni immaculati de mensa Domini sumere cogitet, non sat bene se habeat, menstrua patiatur, uterum gerat, vel objiciat petenti, quòd frequentiùs & intemperantiùs petat; qui enim sine justa causa renuit solvere creditori debitum reposcenti, peccat, saltem venialiter.

Dixi 2°. *Aliquando;* nimis enim grave est rem sibi debitam vix posse auferre ab eo qui negare consuevit. Hinc stomachatur conjux, & in periculum incontinentiæ conjicitur: atque vix à peccato mortali excusari potest, qui petenti difficiliorem se reddere solet.

Dixi 3°. *Petenti remissè;* quia si multum insistat, lethaliter peccat alter, nisi morem ei gerat. Quin S. Thomas in Supplemento quæst. 64. art. 2. docet virum teneri debitum reddere uxo-

ri etiam expresſè non petenti ex verecundia; quando vel ex ſignis, vel ex ejus ingenio advertit ipſam cupere hujuſmodi remedium; *quia*, inquit, *in redditione debiti medicamentum præſtatur contra uxoris concupiſcentiam; ſed Medicus cui infirmus eſt commiſſus, tenetur morbo ejus ſubvenire, etiamſi ipſe non petas: ergo vir uxori non petenti tenetur debitum reddere... redditio quippe debiti eſt in viro ordinata contra peccata uxoris.*

Dices: petitio iniqua omnino eſt repudianda: peccaret v. g. qui gladium furioſo redderet: atqui maritus debitum iniquè petit ab uxore, quæ vel ventrem fert, vel menſtrua patitur, vel eſt in puerperio: ergo uxor in triplici illo tenetur marito reſiſtere, nedum obtemperare. Minoris ſunt tres partes.

Prima, quæ ſpectat prægnantes, probatur ex conſtanti Patrum doctrina. S. Ambroſius lib. 1. in Lucam, *Pecudes*, inquit, *muto quodam opere loquuntur generandi ſibi ſtudium, non deſiderium eſſe coeundi, ſi quidem ubi ſemel gravem alvum ſibi ſenſerint, & genitali arvo ſemen receptum, jam nec concubitui indulgent: nec laſciviam amantis, ſed curam parentis aſſumunt. At verò homines, nec conceptis, nec Deo parcunt: illos contaminant, hunc exaſperant.... Ad cohibendam petulantiam tuam manus quaſdam tui Auctoris in utero hominem formantis advertis, ille operatur, & tu ſacri uteri ſecretum inceſtas libidine. Vel pecudem imitare, vel Deum verere.* S. Hieronymus lib. 1. adversùs Jovinianum ſic ſcribit, *certè qui dicunt ſe causâ Reipublicæ & generis humani uxoribus jungi, & liberos gignere, imitentur ſaltem pecudes, & poſtquam uxorum venter intumuerit, non perdant filios, nec amatores uxoribus ſe exhibeant, ſed maritos.* S. Auguſtinus lib. de bono conjugali c. 6. ſic habet, *ſunt viri uſque adeo incontinentes, ut conjugibus nec gravidis parcant.*

Quidquid ergo inter se conjugati immodestum, inverecundum, sordidumque gerunt, vitium est hominum, non culpa nuptiarum.

Secunda, quæ est de concubitu tempore menstruorum, probatur ex Scriptura, Levitici 20. v. 18. ubi hæc præscribuntur, *qui coierit cum muliere in fluxu menstruo ... interficientur ambo de medio populi sui*, quæ pœna, cùm sit gravis, supponit in petente & reddente grave peccatum.

Nec dicas, præceptum illud, utpote legale, abrogatum fuisse per legem novam; nam ex S. Augustino lib. 3. quæst. in Levit. c. 64. quæ hîc prohibentur, figuratè non sunt accipienda, sed tempore novi Testamenti, *remota umbrarum veterum observatione, sine dubio custodienda sunt*, maximè cùm complexus tempore menstruorum repugnet legi naturali, utpote admodum proli noxius. *Per singulos menses*, inquit S. Hieronymus in cap. 18. Ezech. *gravia atque torpentia mulierum corpora immundi sanguinis effusione relevantur: quo tempore si vir cum muliere coierit, dicuntur concepti fœtus vitium seminis trahere ita ut leprosi & elephantiaci ex hâc conceptione nascantur. Præcipitur ergo viris ut non solùm in alienis mulieribus, sed in suis quoque certa concubitûs noverint tempora.* Et S. Thomas in 4. dist. 32. qu. 1. att. 2. expendens laudatum textum Levitici, sic habet: *Accedere ad menstruatam in lege prohibitum erat duplici ratione: tùm propter immunditiam: tùm propter nocumentum, quod in prole ex hujusmodi commistione frequenter sequebatur: & quoad primum, præceptum erat cæremoniale, sed quantùm ad secundum erat morale; quia, cùm matrimonium sit ad bonum prolis principaliter ordinatum, ordinatus est omnis matrimonii usus, quo bonum prolis intenditur: & ideo hoc præceptum obligat etiam in nova lege propter secundam rationem, etsi non propter primam.* Hinc

in Pœnitentiali Bedæ cap. 2. de fornicatione 30. dierum pœnitentiâ mulctatur, qui ad uxorem tempore menstrui fluxûs accesserit.

Tertia pars, quæ est de tempore puerperii; probatur ex S. Gregorio, qui lib. 12. epist. 31. sic respondet interrogationi decimæ S. Augustini Anglorum Episcopi, *Ad ejus concubitum vir ejus accedere non debet; quousque qui gignitur ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant; quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inventum; quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque, quæ filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus transierit, viris suis non debent admisceri.*

Ergo in tribus recensitis casibus uxor usum conjugalem repudiare debet.

Distinguo majorem: petitio iniqua est repudianda si fit in damnum tertii, vel nulla adsit assentiendi necessitas, Concedo; si non vergat in damnum tertii, adsitque assentiendi necessitas, Nego majorem; licèt enim usurarius usuras injustè exigat, eas tamen licitè solvit, qui inopiâ pressus sub fœnore mutuo accepit. Ideo autem gladius furioso reddendus non est, quia illo abusurus est in proximi nocumentum. At nuptiæ illud habent bonum, ut concubitus satiandæ concupiscentiæ intentus, quod extra conjugium foret crimen damnabile, propter thori fidem venialem habeat culpam, & qui exigenti obtemperat, spirituale ejus damnum, nempe fornicationem, avertit: *Hunc reddere conjugi, ne fornicando damnabiliter peccet, ad personam pertinet conjugalem*, inquit S. Augustinus de bono conjugali capite 10. &c. 7. *cavere debet charitas*

conjugalis, ne dum sibi quærit, unde amplius honoretur: conjugi faciat, unde damnetur.

Q. 3°. *Quale est peccatum accedere ad uxorem tempore vel graviditatis, vel fluxûs menstrui, & puerperii?*

R. 1°. Debitum exigere ab uxore gravida non est peccatum mortale, sed veniale duntaxat, modo absit periculum perdendi fœtum, etiam non animatum. Ita communiter Theologi cum S. Thoma in 4. dist. 31. *ideo,* inquit, *Hieronymus vituperat accessum viri ad uxorem imprægnatam; non tamen, ita quod semper sit peccatum mortale, nisi fortè quando probabiliter timetur de periculo abortûs.*

Dixi, *etiam non animatum; quia*, ut ait Estius in lib. 4. dist. 21. parag. 5. *sicut qui alium impedit, ne lucrum faciat, peccat contra septimum præceptum Decalogi; ita qui futurum hominem impedit, etsi non propriè occidat, peccat tamen eo genere peccati, quod ad homicidium reducitur*, quemadmodum rectè docent S. Thomas & S. Bonaventura in hanc distinctionem, & S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. cap. 15. *crudeli quâdam libidine*, inquit, *seu libidinosâ crudelitate prolem volunt priùs interire, quàm vivere.* Porrò gravioris hujusce peccati reos se constituunt tam qui debitum reddit, quàm qui exigit.

R. 2°. Circa concubitum cum uxore menstruata, sit ne peccatum mortale, an veniale, non ita conveniunt Theologi. Scotus, Richardus à Media-villa, Liranus, Petrus Soto, &c. censent lethaliter peccare tam exigentem, quàm reddentem. Alii, ut S. Bonaventura, & Sylvester, peccatum solùm veniale agnoscunt in reddente. Paludanus verò, Cajetanus, Franciscus à Victoria, & Dominicus Soto excusant à culpa lethali tam exigentem, quàm reddentem, docentque ambos reos esse peccati solummodo

venialis, sed gravis intra latitudinem hujus generis peccati. Demum in sententia sancti Thomæ, cui adhærendum videtur, peccat maritus, qui urget copulam, minimè verò uxor, quæ quodammodo coacta intemperantiæ conjugis servit, ne eum in damnabile incontinentiæ periculum conjiciat. *Finaliter*, inquit sanctus Doctor in 4. dist. 32. qu. 1. a. 2. *si vir non desistit à petitione; debet* (uxor) *debitum reddere poscenti.* Expressè quidem non definit quale sit peccatum poscentis; sed eo ipso, quo actum conjugalem in uxore innoxium pronuntiat, satis indicat non esse in viro lethalem, nec prolem infici ut Patroni oppositæ sententiæ falsò supponunt contra quotidianam experientiam, quâ constat conceptos ex corrupto sanguine menstruo haud nasci leprosos & elephantiacos.

Prohibitio igitur, quæ Levitici 15. legitur, partim cæremonialis est & judicialis, partim moralis. Quatenus cæremonialis & judicialis, sub gravi peccato & pœna obligabat Judæos, sed abrogata est per legem Evangelicam: quatenus autem moralis, obligat quidem Christianos sed sub peccato veniali.

Q. 4°. *Mulier, quæ hactenus mortuos edidit filios, tenetur ne abstinere ab usu conjugali?*

R. Hic quoque dissentiunt Theologi. Sylvius in quæst. 64. supplementi art. 1. quæsito 4. affirmat utrumque conjugem abstinere teneri sub peccato mortali, contenditque adversùs Sanchez & Bonacinam, non licere in illo casu debitum petere ad vitandum magnum incontinentiæ periculum; cùm eis non desint alia remedia, quibus uti debent in absentia vel infirmitate alterutrius conjugis. Atque eâ ratione idem Theologus 3. parte S. Thomæ ad quæst. 83. a. 3. probat adversùs alios non paucos actum conjugalem in

loco sacro, in quo conjuges diu detinentur, ut accidit tempore belli, esse illicitum, utpote non necessarium, sacrumque locum polluere; & pro sua sententia laudat Navarrum & alios.

Contra verò Joannes Major in c. 19. Matth. & Sambovius tom. 3. casu. 151. docent conjuges in iis circunstantiis licitè uti matrimonio, uxoremque lethaliter peccare, si marito petenti debitum pertinaciter deneget: quæ sententia in praxi tenenda videtur. Et ratio est, quia contingere potest, & de facto nonnunquam contingit, ut quæ sæpius abortum fecerat, aliquando tandem rectè pariat, testaturque ibidem Sambovius se nosse mulierem, quæ post quinque aut sex abortus, feliciter duas edidit filias, quæ dum hæc scriberet junctæ erant matrimonio. Enimverò abortus sæpè accidunt vel culpâ conjugum; fortè intemperantiùs ac frequentiùs utuntur conjugio, ac propterea impeditur fœtûs conformatio, & mulieris vires debilitantur, ita ut non sit virtus pariendi: fortè ipsa uxor fœtui non pepercit, nec ejus incolumitati sat consuluit: vel ista fiunt per occultam Dei providentiam, ut scribit S. Augustinus lib. de grat. & libero arbitrio cap. 22. ideoque ejus benedictio efflagitanda est crebris orationibus, eleemosynis, & aliis bonis operibus; *hoc enim bonum est*, inquit Apostolus 1. Tim. 2. *& acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri.* Cùm ergo ejusmodi conjuges felicem partum despondere non debeant, ab usu conjugii abstinere non tenentur.

Paragraphus II.

De peccatis conjugum, qui pugnant adversùs bonum prolis.

IN prole triplex bonum attenditur, ex S. Augustino lib. 9. de Gen. ad litteram cap. 7. scilicet ut amanter suscipiatur, benignè nutriatur, & religiosè educetur. De peccatis quæ pugnant contra secundum & tertium bonum satis superque diximus cap. præcedenti. Hìc solùm exponemus peccata, quæ adversantur primo ex tribus recensitis. Itaque

Q. 1°. *In quo peccant conjuges adversùs suscipiendæ prolis bonum?*

Priusquam respondeam, usurpare placet verba S. Cæsarei Arelatensis ser. 88. *Rogo vos, fratres, ut mihi indulgeatis, quia pro salute animæ vestræ cum grandi timore, & cum verecundia de talibus rebus vos admonere videor, quia & hoc mihi expedit dicere & vos oportet audire.* Obscœna tamen & spurcissima, quæ nonnulli Theologi morales, quos Casuistas vocant, scribere non erubuerunt, silentio prætermittemus; adeo enim à ratione & Christiana pudicitia sunt aliena, ut ipsa natura vel impudentissimos doceat ea esse horrenda crimina, superfluumque sit legentium oculos & mentem offendere. Ea duntaxat explicabimus, quæ identidem Parochos & Confessarios anxios tenent, ut compertum est ex consiliis quæ à nobis requirunt.

His in excusationem præmissis, ad propositam quæstionem.

R. Graviter peccant conjuges,

1°. Qui imitantur Her & Onan, de quibus sic legitur Gen. 38. v. 7. *Her primogenitus Judæ, nequam in conspectu Domini, & ideo ab eo occisus est.*

Peccabat autem ille, ut interpretes ex Hebræis referunt, quòd cum uxore, quam deperibat ob singularem ejus pulchritudinem, ita conveniret, ut ex illa consuetudine non sequeretur generatio, ne gestatio uteri & dolores partûs aliquid de uxoris venustate detraherent; minùsque voluptatis ex ejus amplexibus perciperet. De Onan quoque habetur v. 9. *introiens ad uxorem fratris sui* (quam secundùm morem gentis ipse duxerat) *semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, eò quòd rem detestabilem faceret.* Audiant & contremiscant bellui conjuges, qui tam nefanda absque Religione perpetrant, & monita Confessariorum nihil ducunt. Pari crimine astringuntur mulieres 1°. Quæ ne concipiantur, susceptum semen ejiciunt, aut ejicere conantur. 2°. Quæ proprium privatim fundunt ex necessitate, ut putant, propter quam nonnulli Casuistæ eas excusant saltem à peccato mortali. Cùm autem consilii res ista sit, & ad eam interdum hæreant Confessarii, operæpretium est eam exponere, sed verbis aliorum utpote obscenam. Hæc est igitur eorum propositio: *postquam vir seminavit, & se retraxit uxore, quæ nondum seminavit, manente valde irritatâ libidine, potest ipsa, absque mortali, tactibus se excitando seminare.* Hîc insistunt mulieres, causanturque conjugium alioquin non fore remedium, sed cruciatum; cùm intoleranda sint æstus libidinis per actum qui præcessit vehementiùs commotæ, nec unquam tam ardentes ignes passæ sint, dum vitam cœlibem agerent, affirmantque continere se non posse in hujusmodi circunstantiis. Quid aget Confessarius?

Quoniam isthæc incommoda accidunt ex natura frigidiore in quibusdam mulieribus, con-

fulet Confessarius, ut ante actum conjugalem faciant quæ necessaria sunt ad commovendam libidinem; secluso tamen pollutionis periculo. *Ipse ille licitus, honestusque concubitus*, inquit S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. c. 24. *non potest esse sine ardore libidinis, ut peragi possit, quod rationis est, non libidinis. Qui certè ardor sive sequatur, sive præveniat voluntatem, non tamen nisi ipse quodam quasi suo imperio movet membra, quæ moveri voluntate non possunt; atque ita se indicat non imperantis famulum, sed inobedientis supplicium voluntatis; nec libero arbitrio, sed illecebroso aliquo stimulo commovendum, & ideo pudendum.* Igitur tactus, & alia quæ permittuntur non voluptatis, sed necessitatis gratiâ ad commovendum libidinosum illum ardorem in ordine ad copulam sunt prorsus innoxia sicut & ipsa copula, iisque uti possunt & debent mulieres naturæ frigidioris, ne post concubitum acrioribus utantur ignibus.

2. Mortaliter peccant qui impediunt, ne concipiatur proles, vel conceptam extinguunt: de quo enormi crimine sic scribit S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. cap. 15. *Qui hoc faciunt, quamvis vocentur conjuges, non sunt* (scilicet effectu) *nec ullam nuptiarum retinent veritatem, sed honestum nomen velandæ turpitudini obtendunt. Produntur autem, quando eousque progrediuntur, ut exponant filios, qui nascuntur invitis. Oderunt enim nutrire vel habere, quos gignere metuebant. Itaque cùm in suos sævit, quos nolens genuit tenebrosa iniquitas, clarâ iniquitate in lucem promitur, & occulta turpitudo manifestâ crudelitate convincitur. Aliquando eousque pervenit hæc libidinosa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam sterilitatis venena procuret; & si nihil valuerit, conceptos fœtus aliquo modo intra viscera extinguat ac fundat, volendo suam prolem*

prolem priùs interire, quàm vivere; aut si in utero jam vivebat, occidi antequam nasci. Prorsus si ambo tales sunt, conjuges non sunt; & si ab initio tales fuerunt, non sibi per connubium, sed per stuprum potiùs convenerunt. Si autem non ambo sunt tales, audeo dicere, aut illa est quodammodo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris.

3°. Qui in vitia contra naturam prolabuntur. Quot autem propudiosis modis nefandum illud scelus nonnulli belluis lasciviores perpetrare soleant, pudet ex Casuistis exscribere, satis enim intelliguntur ex verbis S. Augustini lib. de bono conjugali cap. 10. ubi sic habet, *illum concubitum secundum veniam concedit* (Apostolus) *qui fit per incontinentiam, non solâ causâ procreandi, & aliquando nullâ causâ procreandi, quem nuptiæ non fieri cogunt, sed ignosci impetrant, si tamen non ita sit nimius, ut impediant quæ seposita esse debent tempora orandi; nec immutetur in eum ipsum, qui est contra naturam, de quo Apostolus tacere non potuit, cùm de corruptelis nimiis immundorum & impiorum hominum loqueretur* Rom. 1. vers. 26. &c. 11. *Iste* (usus) *qui est contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in uxore.* Et infrà: *cùm vero vir membro mulieris, non ad hoc concesso uti voluerit, turpior est uxor, si in se, quàm si in alia fieri permiserit.*

Q. 2°. *Quando uxor alterum Onam aut Sodomitam experitur in marito, qui etiam extrema minatur, nisi obtemperet, potest-ne permittere nefandam illam libidinem periculi vitandi causâ?*

R. Non potest absque lethali peccato; quia concurreret ad actum per se malum, nec uxorem se marito, sed meretricem adultero præberet.

Confirmatur responsio auctoritate Cleri Gallicani, qui, cùm ad se delata fuisset anno 1700. ista propositio, *potuisset Susanna in tanto periculo infamiæ & mortis negativè se habere, & permittere*

in se eorum libidinem, modo eam detestata & execrata fuisset, de ea sic pronuntiavit: *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, castarum aurium offensiva, erronea & legi Dei contraria.*

Q. 3°. *Peccant-ne conjuges, qui immutant naturalem situm & ordinem, servato tamen vase debito?*

R. Peccant mortaliter, quando se exponunt pollutionis periculo. Sed extra hujusmodi periculum, qui immutant ex necessitate, fortè quia aliter convenire nequeunt, nullatenus peccant. Si autem alter conjugum majoris captandæ voluptatis gratiâ belluinum hunc modum exigit, naturam humanam valdè dehonestat, thorum nuptialem commaculat, & ideò durè increpandus est à Confessario; peccatum tamen illius ad malitiam peccati mortalis non pertingit.

Q. 4°. *Licet-ne ejicere fœtum certis adhibitis remediis, quando servari non potest absque evidenti matris periculo?*

R. 1°. Certum est, extra hujusmodi periculum damnabiliter peccare qui abortum procurant, etiamsi fœtus nondum sit animatus; quia, ex Tertulliano Apologet. cap. 9. *homicidii festinatio est prohibere nasci, nec refert natam quis eripiat animam, an nascentem disturbet*. S. quoque Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. cap. 15. illud crimen ad homicidium reducit: *Aliquando*, inquit, *eousque pervenit hæc libidinosa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam sterilitatis venena procuret; & si nihil valuerit, conceptos fœtus aliquo modo intra viscera extinguat ac fundat, volendo suam prolem priùs interire, quàm vivere; aut si in utero jam vivebat, occidi antequam nasci. Prorsus si ambo tales sunt, conjuges non sunt, & si ab initio tales fuerunt, non sibi per connubium, sed per stuprum potiùs convenerunt. Si autem non ambo sunt tales, audeo dicere, aut illa est quodammodo meretrix mariti, aut ille adulter uxoris.*

Denique Innocentius XI. anno 1679. & Clerus Gallicanus anno 1700. damnarunt sequentes propositiones. 1. *Licet procurare abortum ante animationem fœtûs, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.* 2. *Videtur probabile omnem fœtum, quandiu in utero est, carere animâ rationali, & tunc primum incipere eam habere, cùm pariter, ac consequenter dicendum in nullo abortu homicidium committi.* Quas propositiones Clerus Gallicanus censurâ suâ sic notavit: *Hæ propositiones sunt scandalosæ, erroneæ, infandis homicidiis & parricidiis procurandis aptæ.*

R. 2°. Qui procurant abortum fœtûs animati, peccant mortaliter; etiamsi alioqui sit periculum, ne fœtus simul cum matre vitam amittat, quia nunquam licet innocentem occidere, nequidem pro conservanda alterius vita. Quòd si dubitetur an fœtus sit animatus, Sylvester verbo, *Medicus*, scribit non posse ejici absque gravi peccato; *videtur*, inquit, *dando medicinam peccare mortaliter*, quia exponit se periculo homicidii.

Dices: aggressorem occidere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ: atqui fœtus est aggressor matris, eamque perempturus est, ut supponitur, nisi ipse interficiatur: ergo.

Nego minorem; neque enim parvulus, Deo operante, in utero materno formatus & inclusus magis est aggressor, quàm pueri fortè sedentes aut ludentes in via, per quam eques laxatis habenis fugit adversarium, qui eum ad mortem insequitur. Sicut ergo non licet fugienti conterere illos pueros, etiamsi aliter propriæ saluti consulere nequeat; ita nec matri periclitanti, nec Medico fœtum animatum interficere.

Instas: ordo charitatis postulat, ut vitam no-

ſtram temporalem mortis periculo exponamus pro æterna proximi ſalute : *temporalem vitam ſuam*, inquit S. Auguſtinus lib. de mendacio, cap. 6. *pro æterna vita proximi non dubitabit Chriſtianus amittere* : atqui fœtus animatus æternam damnationem vitare nequit, ut ſupponitur, ſine matris interitu : ergo in extremo iſto prolis periculo mater occidenda eſt, nedum fœtus, cujus ſaluti temporali & æternæ conſulendum eſt.

Nego conſeq. ex præmiſſis enim ſic concludere oportuit : ergo mater verè Chriſtiana pro æterna prolis ſalute mori parata eſſe debet ; ſed nec ipſa ſibi, nec Medicus, aut quivis alius mortem ipſi conſciſcere licitè poteſt ; quia Deus qui ſolus eſt dominus vitæ & necis, nemini permiſit innocentem interficere. Medicus tamen in ejuſmodi circunſtantiis poteſt adhibere remedium per ſe ſalutare, licèt cum matris & prolis periculo ; quia ſatius eſt aliquam ſalutis ſpem injicere aut concipere, quàm de ſalute omnino deſperare : atqui abſque illo remedio prorſus deſperata eſt (ut ſupponitur) temporalis ſalus matris, quin & æterna prolis ; per illud verò remedium ſpes aliqua effulget : ergo.

Nec refert, quòd remedium mortem fortè inferret utrique, matri ſcilicet & proli ; tum quia ſi remedium non adhibeatur, mater & proles in majori verſabuntur periculo, ut ſupponimus : tum quia mors continget præter intentionem Medici prudenter operantis juxta artis regulas : quæ autem præter intentionem accidunt, non imputantur agenti, cùm illa non ſint voluntaria, & agens in periculum ſe conjecerit ex cauſa juſta. Sic omnes Theologi à peccato illum excuſant, qui ea peragit quæ ſunt ſui officii ; quamvis prævideat inde pollutionem fortè ſe-

cuturam, sed absque consensûs periculo.

Q. 5°. *Si fœtus nondùm sit animatus, licebit ne eum ejicere in extremo illo periculo?*

R. Affirmant communiter Theologi. S. Antoninus 3. parte tit. 7. c. 2. parag. 2. laudat Joannem Neapolitanum pro hac sententia, quam ipse amplectitur, scribitque Medicum non solùm posse, sed etiam debere fœtum ejicere, si saluti matris aliter consuli non possit. Idem sentit Sylvester verbo *Medicus*, quæst. 4. Estius in 4. dist. 21. parag. 3. docet licere abortum procurare, quando fœtus non est animatus, quemadmodum amputandum est membrum pro salute totius corporis periclitantis. Sanchez lib. 9. disp. 20. num. 18. & 19. plures numerat Theologos & Canonistas, ut Covarruviam in Clementinam, *Si furiosus*. Armillam verbo *abortus*. Navarrum cap. 25. num. 62. Cordubam in summa qu. 173. & alios, qui stant pro hac sententia, quam ipse sequitur utpote communem.

Dices: ex Tertulliano suprà citato, *homicidii festinatio est prohibere nasci; nec refert natam quis eripiat animam, an nascentem disturbet. Homo est & qui est futurus, & fructus omnis jam in semine est.* Hinc crimen reputatur, si quis det aut accipiat ad vitandam mortem remedia, quæ directè pollutionem provocent; maluit mori sanctus Casimirus, quàm fœdari. Ergo.

Nego conseq. quia in proposito casu non disturbatur anima nascitura, cùm nondum creata sit; nec ex semine jam deciso & malè affecto fructus speratur, quemadmodum ex semine vitali, quod perdere, ne proles nascatur, grande nefas & homicidii aliqua species. Hujus autem criminis reatum incurrit 1°. puella, quæ abortum sibi infert ad vitandam gravem infamiam, vel etiam mortem ex graviditate, quæ aliàs fo-

ret secutura. 2°. qui pollutionem commovet sanitatis causâ; quia perdit fructum, hoc est, hominem, qui in semine est, ut ait Tertullianus. At semen jam excisum, & intra viscera detentum, ut iis aliquando accidit, qui moribus sunt castissimis, jam non reputatur semen, utpote non vitale, sed noxius humor qui inficit vicinas corporis partes, & morbos creat, quibus exspiratione, Gallicè, *transpiration*, mederi necesse est: atqui fœtus nondum animatus in extremo matris periculo est veluti humor infectus & inficiens, ex quo fructus separari non potest.

Q. 6°. *Licet-ne conjugibus abstinere se à conjugio, ne familia numerosiore prole gravetur?*

R. 1°. Non licet, nisi ambo liberè in id consentiant, peccaretque graviter, qui alteri exigenti debitum negaret, quia non habet potestatem corporis sui.

R. 2°. Laudandi sunt quidem conjuges, qui perfectioris continentiæ studio incitati, ex consensu de thoro se separant. At sine singulari illo Dei dono temerè hâc de re paciscuntur. Compertum enim est plura & gravia ex ejusmodi pactione sequi incommoda, nisi ad eam provocet flagrans vitæ sanctioris desiderium; nimirum tepescit amor conjugalis, animorum nexus remittitur, individua societas minùs grata evadit, acriùs pungunt ignei carnis stimuli, quibus conjuges vel in damnabiles corruptelas pertrahuntur vel contabescunt, ut aliquando vidimus; pudet enim ad necessarium remedium recurrere, ne alter infirmitatem ac levitatem exprobret. Hæc & alia mala prævidisse videtur Apostolus, cùm 1. ad Cor 7. scribit, *nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas.* In Dei ergo providentia confidant pii

conjuges; qui enim dat benedictionem uteri, dabit etiam benedictionem rei familiaris. *Respicite volatilia cœli*, ait Dominus Matth. 6. *quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis?*

Paragraphus III.

De peccatis conjugum, quæ pugnant contra sanctitatem Sacramenti.

Omnia quidem peccata, quæ duobus præcedentibus paragraphis enumeravimus uti contraria vel fidei thori, vel bono prolis, pugnant etiam contra sanctitatem Sacramenti. Sed plura alia in conjugibus sunt improbanda, quæ licèt nec fidem thori, nec bonum prolis lædant, sanctitati tamen Sacramenti valde repugnant.

Q. 1°. *Quænam sunt illa peccata?*

R. 1°. Quæ sacrilegam Sacramenti perceptionem efficiunt. 2°. quæ interturbant individuam conjugum societatem. 3°. quæ thorum nuptialem maculant.

Q. 2°. *Quinam peccant in perceptione hujus Sacramenti?*

R. Peccant.

1°. Qui cum conscientia peccati mortalis ad illud Sacramentum accedunt; matrimonium enim ideo dicitur Sacramentum vivorum, quia exigit à suscipientibus, ut omnem peccandi affectum per veram pœnitentiam deposuerint accedantque tanquam ex mortuis viventes: viventes, inquam, per charitatem seu gratiam sanctificantem, quæ est vita animæ, alioquin grandis sacrilegii reos se constituerent, benedictioque nuptialis ipsis in maledictionem verteretur. Est autem verisimilius magnum illud Sacra-

mentum indignè eos percipere, qui usque ad nuptiarum diem in voluptatum cœno volutati, ad Sacramentum Pœnitentiæ coacti quodammodo accedunt, cùm aliàs non admitterentur ad benedictionem nuptialem. Hîc cruciantur Parochi, qui (ut debent in periculo animæ suæ) Sanctum canibus dare formidant. Exemplum non infrequens proponam. Concubinarii à se invicem divelli nequeunt cum magna Parochiæ offensione, propter quam ex indulgentia tollitur impedimentum, putà affinitatis, quo constringebantur, ut eorum cohabitatio per legitimum matrimonium evadat licita, sicque mutatur rerum status sublatâ peccandi occasione; an verò ipsi corde mutantur? Sunt ne animo ita comparati ut si absque Dei offensâ sociari non possent, in æternum ab invicem se separent? Profectò Confessarius illud prudenter non præsumet, nisi clariora dent pœnitentiæ signa.

2. Sacramentum indignè accipiunt qui ad illud præcipuè ducuntur desiderio alicujus boni temporalis. Probat S. Thomas in 4. dist. 31. q. 2. art. 2. ad 4. argumento à simili; quia sicut qui ad Baptismum accedit solâ spe consequendi sanitatem corporalem, procul dubio peccat, & abutitur re sacrâ: ita qui simili intentione benedictionem nuptialem suscipit: *quamvis*, inquit, *intendere sanitatis conservationem non sit per se malum, tamen hæc intentio efficitur mala, si ex aliquo intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatum; sicut qui ex Sacramento Baptismi tantùm salutem corporalem quæreret; & similiter est in proposito de actu matrimonii.* S. Thomæ præiverat Guillelmus Parisiensis tractatu de matrimonio cap. 6. ubi conceptis verbis asserit prophanam ejusmodi intentionem esse peccatum lethale. Operæpretium est verba tam celebris Theologi integra

referre. *Quia amore explendæ libidinis suæ tantùm forinsecus matrimonia ineunt, potest eis dici, sicut Archangelus Tobiæ 6. in eosdem dicit prævalere dæmonium Utrùm autem peccet mortaliter, qui causâ voluptatis carnalis tantùm uxorem suam cognoscit, respondemus quòd non. Sed si matrimonium propter solam voluptatem carnalem, aut solam avaritiam, aut superbiam, ab initio iniit & contraxit, bonis exclusis ac neglectis, id est, non curatis, ibi verisimile est illum peccasse mortaliter. Aliud enim est ad horam impetu & vehementia concupiscentiæ trahi, aliud est totam vitam dare concupiscentiæ, seque illi quodammodo mancipare, quod indubitanter facit qui sic matrimonium contrahit.* Eadem docet Sambovius tom. 3. casu 165. ubi asserit peccare mortaliter juvenem, qui ducit vetulam solo intuitu bonorum temporalium, quæ illa pollicetur.

3°. In Sacramentum graviter delinquunt, qui ad illud tanquam ad spectaculum profanum accedunt; quique solemnitatem nuptiarum adornant pompis Satanæ, hoc est, ut ex Conciliis alibi interpretati sumus, luxu, choreis, conviviis flagitiosis, à quibus pudor exulat, ubi sobrietas & modestia vertuntur in crimen, amatoria & obscœna cantica aures demulcent, nedum feriunt; denique probrosa Gentilium bacchanalia ad tanti Sacramenti solemnitatem transferuntur. Non miremur, quicunque statum Ecclesiæ miseramur, quòd tam infausta sint pluræ Christianorum conjugia. Nunquid enim Christus cum Discipulis suis aderit ejusmodi nuptiis, in quibus homines Deum à se & à sua mente excludunt? Et verò quæ participatio justitiæ cum iniquitate, aut quæ conventio Christi ad Belial, ait Apostolus 2. Cor. 6? Quin Canones præcipiunt sacris Ministris, ut fugiant ifthæc hostium Christi sedilia, aërem scelestis vocibus constu-

pratum, ut loquitur Tertullianus, ac propterea multis in diœcesibus desiit sacer ac laudabilis ritus benedicendi lectum nuptialem, præscriptus tamen in plerisque libris ritualibus; nimis quippe indecens est divina obire munia inter juvenes mero & libidine insanientes. Ista vident fideles absque offensione, magis in pagis, vident & Pastores, quidam quidem cum dolore; sed pauci eâ quâ par est animi fortitudine tantæ impietati obsistunt. Periculosum est, inquit conari adversùs æstum consuetudinis: *si diffidis tu*, ait Sanctus Bernardus lib. 4. de consid. c. 3. *apud Deum non erit impossibile omne verbum, si durâ fronte sunt, durato & tu è contra tuam. Nihil tam durum, quod duriori non cedat.* Vidimus aliquando, qui assiduè docendo, instanter obsecrando, & duriores vehementiùs increpando, obtinuerunt tandem ut in Parochia nuptiarum solemnitas cultu religioso, ut decet, celebraretur, & tota dies in gratam memoriam Sacramenti accepti piè ageretur.

Q. 3°. *Quare conjugum rixæ, diffidia, & cetera quæ turbant societatem conjugalem, repugnant sanctitati Sacramenti?*

R. Quia matrimonium, quatenus Sacramentum, est signum unionis Christi cum Ecclesia, confertque conjugibus gratiam, quâ divinum illud exemplar imitentur, *sicut Ecclesia subjecta est Christo*, inquit Apostolus Eph. 5. *ita & mulieres viris suis in omnibus, quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ: ipse Salvator corporis ejus:* hæc ad mulieres: ad viros autem sic pergit idem Apostolus, *viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Atqui vir & mulier sibi non consentientes, aliud prorsus referunt

quàm nexum charitatis, quo Christus & Ecclesia conjunguntur, Sacramentum matrimonii frustrantur effectu, ad quem institutum est, & nuptiis detrahunt quantùm in ipsis est, rationem ac dignitatem Sacramenti, quam in eo sitam esse diximus, quòd sit sacrum signum unionis Christi cum Ecclesia. Quis enim similem dixerit sponso Ecclesiæ, maritum, qui, ut verbis Sapientis utar Eccli. 4. agit in domo sua tanquam leo subvertens domesticos suos? quin leone immanior; hic quippe caveam suam ingrediens ponit feritatem, cum leæna pacatè agit, catulis patrem se exhibens, eos leniter, amanterque fovet ac nutrit. Ille contra è publico domum rediens exuit humanitatem & comitatem, quâ exteros excipere solet, simulque induit ferinos mores, quibus uxorem de mente dejicit, totamque miscet familiam.

Nec minus à moribus sponsæ Christi discrepant mulieres querulæ, repugnaces, & viris adeo molestæ, ut S. Augustino nihil occurrat aptius ad pingendum conscientiæ malæ tormentum, quàm exemplum mulieris rixosæ, ac tetricæ. *Attendat sanctitas vestra*, inquit in Psalm. 33. *quomodo nolunt intrare domos suas, qui habent malas uxores, quomodo exeunt ad forum, & gaudent: cœpit hora esse, quâ intrent in domum suam, contristantur; intraturi sunt enim ad tædia, ad murmura, ad amaritudines... & melius est eis foris circumire. Si ergo miseri sunt, qui cùm redeunt ad parietes suos, timent ne aliquibus suorum perturbationibus evertantur; quantò sunt miseriores, qui ad conscientiam suam redire nolunt, ne ibi litibus peccatorum evertantur?*

Sed quò tandem ducunt tumultuantia ejusmodi conjugia, nisi ad locum, ubi nullus est ordo, sed sempiternus horror inhabitat? Enimverò ex-

tremum illud ſupplicium iis congruit, qui ſacratiſſimum ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia tam impiè violant, ſanguinem Chriſti, cujus virtute ſacramentaliter conjuncti ſunt, pollutum ducunt, ut loquitur Apoſtolus Heb. 10. & contumeliam faciunt ſpiritui gratiæ per benedictionem nuptialem ipſis collatæ, ut alter alterius onera ſeu vitia portaret per compaſſionem, lenitatem, benevolam correptionem, & orationem.

Q. 4°. *In quo conjuges, qui mutuam fidem ſibi ſervant, thorum nuptialem maculare poſſunt?*

R. Maculant, ſi petulantiùs & impudentiùs agant inter ſe voluptatis causâ; *quod enim eſt cibus ad ſalutem hominis, hoc eſt concubitus ad ſalutem generis*, inquit S. Auguſtinus lib. de bono conjugali c. 16. *& quod eſt in cibo licito nonnullis immoderatior appetitus, hoc eſt in conjugibus venialis ille concubitus.* Quæ ſententia ut evidentior fiat, in ſyllogiſmi formam ſic reducitur. Conjuges, ſicut in propria menſa, ita in legitimi conjugii thoro modeſtiæ & temperantiæ leges ſervare tenentur: atqui conjuges in propria menſa, licèt jus habeant utendi cibis licitis, qui in ea apponuntur, peccant tamen contra temperantæ legem, ſi eos aſſumunt ad voluptatem: Ergo ſimiliter in proprio lecto peccant, ſi jure ſuo utuntur explendæ voluptatis causâ. Major eſt S. Auguſtini loco mox citato.

Minorem negarunt nonnulli moderni Theologi morales, quorum fuit hæc propoſitio: *Comedere & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modò non obſit valetudini? quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.* Sed ad ejuſmodi Scriptores liceat transferre verba Sancti Auguſtini ad Julianum concupiſcentiæ defenſorem; *Obſecro te, non ſit honeſtior philo-*

sophia Gentilium, quàm nostra Christiana, quæ una est vera philosophia. Ipsi quippe Gentiles philosophi docent delectabilia non esse propter se expetendã, sed iis duntaxat utendum ex necessitate. *Vir temperans*, inquit Aristoteles 3. Ethic. c. 11. *appetit delectabilia propter sanitatem, vel propter bonam habitudinem.* Seneca quoque lib. de vita beata c. 88. *temperantia voluptatibus imperat, alias odit atque abigit* (scilicet rationi noxias); *alias dispensat, & ad sanum modum redigit, nec unquam ad eas propter se venit.* S. Augustinus speciatim de usu alimentorum sic loquitur lib. 10. Confess. c. 31. *cùm salus sit causa vescendi & bibendi, adjungit se tanquam pedissequa periculosa jucunditas, & plerumque præire conatur, ut ejus causâ fiat, quod salutis causâ me facere, vel dico vel volo.* Et nonnullis interjectis, sic pergit Sanctus Doctor, *in his tentationibus positus, certo quotidie adversus concupiscentiam manducandi & bibendi .... Et quis est, Domine, qui non rapiatur aliquantulùm extra metas necessitatis? Quisquis est, magnus est, magnificet nomen tuum. Ego autem non sum, quia peccator homo sum.* Quapropter citatam modernorum propositionem meritò damnarunt Innocentius XI. anno 1679. uti scandalosam, & Clerus Gallicanus anno 1700. tanquam temerariam, scandalosam, perniciosam, erroneam, & ad Epicuri scholam ablegandam.

Ergo conjuges similiter peccant, quando in complexu carnali voluptatem aut solam, aut simul cum desiderio prolis suscipiendæ intendunt. *Concubitus necessarius causâ generandi*, inquit sanctus Augustinus lib. de bono conjugali cap. 10. *inculpabilis, & solus ipse nuptialis est. Ille autem qui ultra istam necessitatem progreditur, jam non rationi, sed libidini obsequitur. Et hunc tamen non exigere, sed reddere conjugi, ne fornicando damnabi-*

liter peccet, ad personam pertinet conjugalem. Si autem ambo tali concupiscentiæ subiguntur, rem faciunt non planè nuptiarum. Et ferm. 51. aliàs 63. de diversis cap. 13. *qui uxoris carnem ampliùs appetit, quàm præscribit limes ille*, liberorum procreandorum causâ, *contra ipsas tabulas facit*, (id est, instrumentum, seu litteras pactionum matrimonialium) *quibus eam ducit uxorem. Recitantur tabulæ, & recitantur in conspectu omnium astantium; & recitantur*, liberorum procreandorum causâ. *Nisi ad hoc demur, ad hoc accipiantur uxores, quis sanâ fronte dat filiam suam libidini alienæ? Sed ut non erubescant parentes cùm dant, recitantur tabulæ, ut sint soceri, non lenones . . . . erubescat maritus aliter accipere si erubescit pater aliter dare.* Et infrà, *nunquid hoc non est peccatum, ampliùs quàm liberorum procreandorum necessitas cogit, exigere à conjuge debitum? Est quidem peccatum*, &c. S. Augustino subscribunt S. Fulgentius ep. 1. cap. 3. & 4. Beda in cap. septimum. 1. ad Cor. Guillelmus Parisiensis suprà laudatus, S. Thomas in 4. dist. 31. qu. 2. art. 2. *duobus solis modis*, inquit, *absque omni peccato conveniunt, scilicet causâ prolis procreandæ, & debiti reddendi; aliàs autem semper est ibi peccatum, ad minùs veniale.* Et in responsione ad quartum scribit, uti matrimonio ob sanitatem corporalem, esse peccatum veniale. Denique hæc doctrina adeo constans est apud Catholicos, ut Innocentius XI. anno 1679. hanc quorundam recentiorum propositionem proscripserit, *opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni prorsus caret culpâ, ac defectu veniali.*

Q. 5°. *Sunt-ne excusandi à peccato, qui matrimonio utuntur in remedium, contra graviora peccata, putà adulterium?*

Circa hanc quæstionem non æquè conveniunt Theologi, ac circa præcedentem; Guillelmus

enim Autissiodorensis, Durandus, Paludanus, Sylvester, & alii non pauci eos ab omni peccato immunes declarant, tum quia ex S. Augustino lib. 9. de genesi ad litteram c. 7. *utriusque sexûs infirmitas propendens in ruinam turpitudinis rectè excipitur honestate nuptiarum, ut quod sanis possit esse officium, sit ægrotantis remedium:* tum quia licitè contrahunt, quibus nulla spes est suscipiendæ prolis ob ætatem provectiorem. Verùm ista momenta morari non debent.

Non primum; quis enim dixerit in usu alimentorum licere voluptatem quærere, ex eo quòd creata sint in remedium infirmitatis humanæ? Igitur qui sibi diffidentes, nec vitam cœlibem, nec perpetuam à carnibus abstinentiam profiteri volunt, absque peccato liberioris vitæ genus eligere possunt in infirmitatis remedium. Sed non sequitur eos non peccare, si voluptati serviant in usu sive carnis, sive matrimonii.

Non secundum; quia cùm ex dictis matrimonium non consistat in complexu carnali, sed in nexu animorum per charitatem, senes licitè ac honestè contrahere possunt in mutuum subsidium ac solatium. Verùm si nulla sit spes suscipiendæ prolis, debitum conjugale absque peccato exigere nequeunt. Dico, exigere; quia exigenti reddere nullum est peccatum, *cavere debet charitas conjugalis*, inquit S. Augustinus lib. de bono conjugali cap. 6. *ne dum sibi quærit, unde ampliùs honoretur, conjugi faciat unde damnetur.* Cùm igitur hæc sententia fundamento satis firmo non nitatur.

R. Ejusmodi conjuges à peccato non sunt excusandi. Est aperta S. Augustini doctrina pluribus in locis; sed maximè Enchyridii cap. 78. in quo S. Doctor expendit verba Apostoli. 1 Cor.

7. *iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram*, ubi Apostolus manifestè loquitur de opere conjugali tanquam remedio adversùs incontinentiam. Et nihilominùs S. Augustinus in illo opere peccatum agnoscit his verbis: *Putari posset non esse peccatum misceri conjugi non filiorum procreandorum causâ, quod bonum est nuptiale, sed carnalis etiam voluptatis, ut fornicationis, sive adulterii, sive cujusdam alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe est etiam dicere, quò potest tentante Satanâ libido pertrahere, incontinentiam devitet infirmitas. Posset ergo, ut dixi, hoc putari non posse peccatum, nisi addidisset* (Apostolus) hoc autem dico secundùm veniam, non secundùm imperium. *Quis autem jam esse peccatum neget, cùm dari veniam facientibus, Apostolica auctoritas fateatur.*

S. Thomas eandem amplectitur sententiam in Supp. quæst. 49. art. 5. ad 2. *Si aliquis*, ait, *per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in conjuge, non est aliquod peccatum; quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet; sed si intendat vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua infirmitas, & secundùm hoc est peccatum veniale; nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundùm indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.* Similia habent S. Bonaventura, & Richardus in eandem distinctionem 31. & ex recentioribus Estyus, Sylvius, & alii communiter.

Confirmatur, quia conjux qui debitum exigit ad extinguendos ignes libidinis, concupiscentiæ obsequitur, quam refrenare posset orationibus, & piis aliis operibus.

Q. 6°. *Quale est peccatum illa conjugum intemperantia?*

R. Una est Theologorum sententia esse peccatum ex natura sua solummodo veniale. S. Tho-

mas citatâ quæstione 49. supplem. art. 6. quorumdam opinionem refellit, quä docebant peccatum esse mortale, quando ad actum conjugalem libido principaliter movet, communemque statuit his verbis: *Si quæratur delectatio intra limites matrimonii, ut scilicet talis delectatio in aliena non quæreretur, quàm in conjuge, sic est veniale peccatum;* probatque tum exemplo alimentorum, quibus si quis utatur ad delectationem tantùm, mortaliter non peccat; tum auctoritate S. Augustini, qui ejusmodi infirmitates conjugum numerat inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur, *Pater noster*, &c. Quocirca, inquit S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. cap. 14. *etiam hinc sunt laudabiles nuptiæ, quia & illud, quod non pertinet ad se, ignosci faciunt propter se*, id est illa voluptas venerea, quæ extra nuptias foret lethale peccatum, per nuptias veniale efficitur peccatum.

Dixi, *ex natura sua*, quia per accidens ejusmodi intemperantia lethalis esse potest.

1°. Quando plurimùm nocet valetudini sive exigentis debitum, sive reddentis, quemadmodum Theologi communiter docent de peccato gulæ.

2°. Cùm quis in complexu carnali ad aliam, quàm ad conjugem attendit, aut paratus est etiam libidinem explere cum alia non conjuge. Ita S. Thomas in 4. dist. 31. qu. 2. art. 3. *Si*, inquit, *delectatio quæratur ultra honestatem matrimonii, ut scilicet aliquis in conjuge non attendat quòd conjux est, sed solùm quòd mulier est, idem paratus facere cum ea, ac si non esset conjux, est peccatum mortale.* Et in responsione ad 1. *Tunc voluptates meretricias vir in uxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit, quàm quod in meretrice attenderet.* Ex S. autem Hieronymo lib. 1. adversùs Jovi-

nianum; *nihil est fœdius, quàm uxorem amare quasi adulteram.*

3°. Si ita frequens sit, vel intempestivus actus conjugalis, ut impediat tempora, quæ orationi debentur. Hæc exceptio est S. Augustini l. de bono conjugali cap. 10. ubi sic habet, *illum concubitum secundùm veniam concedit* (Apostolus) *qui fit per incontinentiam non solâ causâ procreandi; & aliquando nullâ causâ procreandi, quem nuptiæ non fieri cogunt, sed ignosci impetrant; si tamen non ita sit nimius, ut impediat quæ seposita esse debent tempora orandi.* Quæ verba non sic accipienda sunt, ut credantur conjuges, qui conveniunt tempore orationis, id est, festis diebus, hoc ipso peccare mortaliter; nam ex S. Thoma in Supplem. qu. 64. art. 6. non peccat mortaliter uxor vel vir, sed in die festivo debitum petat. Per nimium igitur concubitum frequentiorem intelligit S. Augustinus, quo animus ita carni immergitur, ut ad Deum per orationem assurgere nequeat, quia, ut scribit S. Doctor lib. 1. Soliloquiorum cap. 10. *Nihil magis ex arce mentis dejicit animam virilem, quàm blandimenta feminea, corporumque ille contactus, sine quo uxor haberi non potest.* Hypocrates actum conjugalem comparat morbo comitiali, qui usum rationis tollit. Addit Aristoteles Ethicorum 8. in eo actu non solùm impossibile esse aliquid intelligere, verùm etiam post eum minus idoneum esse hominem ad rationis officia. Porrò quis à peccato mortali excuset conjuges libidine sic insanientes diebus non solùm profestis, sed etiam solemnioribus; dicente Domino Gen. 6. *non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.* Unde verò caro? quia intemperantiùs agebant in conjugio, alioquin legitimo. Annon propter similem intemperantiam prævaluit dæmon in se-

ptem viros Saræ, Tobiæ 6. *Ostendam tibi*, inquit Angelus, *qui sunt quibus prævalere potest dæmonium. Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & libidini ita vacent sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos.* Itaque complexus maritalis tum solùm damnabiliter exercetur diebus festis, cùm ex nimia frequentia hominem ita reddit carneum, ut è cœno voluptatum, in quo volutari solet, emergere nequeat hisce diebus orationis consecratis. Aliàs debitum conjugale exigere iisdem diebus, peccatum quidem est, sed veniale: reddere verò, nullum; quia, ut observat S. Franciscus Salesius, creditori exigenti debita solvere oportet, etiam festis diebus.

Q. 7°. *Unde habetur complexum carnalem exigere diebus festis, esse peccatum?*

R. Ex pluribus canonibus qui referuntur causâ 33. qu. 4. probatque S. Thomas argumento à simili in suppl. qu. 64. art. 5. *sicut aliqua loca sunt sacra*, inquit, *quia deputata sunt sacris: ita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem; sed in loco sacro non licet petere debitum.*

Dices: festis diebus remedia adhibere licet periculosis corporum morbis: ergo & animorum: atqui concupiscentia est periculosus animi morbus, qui diebus festis aliquando ingravescit, ergo tunc saltem adhibere licet remedium, quod suppeditant nuptiæ.

Concesso 1°. argumento S. Thomas negat subsumpti consequentiam; *quia*, inquit in responsione ad primum, *tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam, sicut oratio & multa hujusmodi, quæ etiam illi adhibent, qui perpetuò continent.*

Q. 8°. *Quid sentiendum est de tactibus obscœnis inter conjuges?*

R. 1°. Si exercentur cum pollutionis periculo, sunt peccata lethalia. 2°. Si absque illo periculo: vel adhibentur ut necessarii ad copulam licitam & verè maritalem, & sic omni culpâ carent; vel sunt superflui; & fiunt voluptatis causâ, sive in ordine ad copulam, sive absque illo ordine, & hoc modo sunt semper peccata: sed ut plurimùm venialia propter bonum nuptiarum. Casuistæ tamen quosdam tactus recensent adeo turpes, & infames, (quos ex eorum scriptis exscribere pudor non sinit) ut à mortali excusari nequeant; sunt enim signa libidinis prorsus dominantis, quæ charitatem, non secus ad summum frigus calorem, prorsus expellit. Quin Sanchez, qui in prima editione propudiosas illas turpitudines in conjugibus veniales scripserat, in posteriori editione anni 1614. sententiam revocavit.

Q. 9°. *Quid, si conjux in absentia alterius libidinosè se tangat, vel deliberatè delectetur cogitatione consortii habiti vel habendi cum conjuge absque tamen pollutionis periculo?*

R. Mortaliter peccat; quia ejusmodi impudici tactus, vel cogitationes, naturaliter commovent spiritus genitales, pollutionemque inchoant. Consule quæ diximus tractatu de peccatis cap. 9. de cogitationibus morosis.

COROLLARIUM.

Ex dictis decursu hujusce capitis sexti colliget Parochus aut Confessarius, quid circa conjuges observare, quidve docere debeat.

Observabit 1°. quid illis sit licitum, quid prohibitum. 2°. Circa illicita distinguet inter lepram & lepram, peccata damnabilia & venialia, sive dum exigunt, reddunt, aut etiam denegant debitum conjugale: sive cum liberos reli-

giosè non educant, sive cùm societatem conjugalem perturbant. 3°. Ubi damnabiliter peccant, eos removebit à perceptione Sacramentorum donec sanentur per veram conversionem: expendetque num propter damnabilem consuetudinem, in qua versati sunt, Sacramenta indignè receperint, eisque opus sit iterare confessiones, utpote irritas & sacrilegas. 4°. Si venialia esse eorum peccata deprehendat, iterum distinguet graviora inter quæ suprà notavimus, & alia leviora. Ob priora paulò duriùs increpabit; de posterioribus verò leniter ac paterno affectu pœnitentes monebit, hortabiturque ut temperantiùs ac modestiùs agant, vanas ac fallaces ejusmodi illecebras pro virili fugiant, utpote quæ Deo displiceant, Christianæ castitati adversentur, ardorem divini amoris remittant, periculumque sit ne penitus extinguant, nisi quotidianâ pœnitentiâ eluantur. 5°. Non permittet nedum suadebit, ut conjux debitum conjugale alteri venialiter exigenti deneget.

Cùm autem nebulæ de limosa carnis concupiscentia exhalentur, quæ mentibus conjugatorum caliginem offendunt, ne licitum secernant ab illicito, veniale peccatum à damnabili; Parochi munus est docere quid nuptiæ præcipiant, quid tolerent, quidve absolutè prohibeant. Sed in hoc munere magnâ cautione opus est, ne, dum crimen detegit, illud doceat, & auditorum aures offendat.

Hæc autem erit in Parocho docendi ratio, 1°. extollet, & quidem quam sæpissimè, ut ex Catechismo Romano suprà monuimus, Sacramenti matrimonii dignitatem ac sanctitatem, divinos ejus effectus, qui eò tendunt, ut conjugati sinceram præ se ferant unionis Christi & Ecclesiæ imaginem. Auditores quippe in iis facilè

peprehendent, in quo peccent in tantum Sacramentum, & à suo exemplari recedant. Deinde peccata conjugum generatim & quasi obliquè perstringet, orationem transferens ad eos, qui intemperantiùs abutuntur bonis à Deo sibi concessis. Sic S. Augustinus suprà laudatus castissimis verbis arguit conjugatorum intemperantiam sub figura & typo eorum, qui escas, quamvis licitas, & viis justis comparatas, immoderatiùs assumunt. Nihil fœdius, inquiet Pastor, patrefamilias, qui frequens est in potationibus, qui ex proprio dolio se inebriat & assiduè in privata sua mensa voluptatibus se ingurgitat. Cur dives ille, de quo Lucæ 16. sepultus est in inferno? An quia aliena rapuit ac devoravit? Minimè; sed quia plus æquo sibi indulgebat, & libidinosè rebus suis abutebatur. Ejusmodi autem exempla Parochus publicè verba faciens non accommodabit inordinatis conjugatorum moribus, sed ut ipsimet accommodent permittet, & sine ulla intermissione sic perget, an non prævaluit dæmon adversùs septem viros Saræ, Tobiæ 6. propter effrenem libidinem, quâ in legitimo licet conjugio rapiebantur? Quid iram Dei ita accendit, ut per diluvium deleverit universum genus humanum, unâ familiâ viri justi exceptâ? Annon impotens conjugatorum intemperantia, & quæ ex ea oriebantur mala? Ne expectetis, inquiet, ut ea vobis publicè hic exponam; pudor enim non sinit: hæc privatim inquirenda sunt à prudenti Confessario; quanquam didicisse debuistis sponsaliorum tempore, quæ ideo sunt instituta, ut matrimonium contracturi discant quæ ad statum conjugalem pertinent, & rectè præparati illum amplectantur, ut perspicuum fiet ex cap. sequenti.

Caput VII.

De sponsalibus, seu præparatione ad Matrimonium.

Sponsalium nomen dicitur à verbo *spondeo*; quia in sponsalibus fit promissio de futuro matrimonio. Cùm autem illa promissio confirmari soleat arrhis & muneribus quæ sponsus largiri solet sponsæ, ipsæ arrhæ nonnunquam sponsalia vocantur, ut 1. Reg. cap. 88. v. 25. *non habet Rex sponsalia necesse*, id est, munera sponsalia.

Sponsalia autem aliquando usurpantur pro matrimonio rato, necdum consummato: quo sensu Beata Virgo jam matrimonio juncta Josepho sponsa appellatur Luc. 1. v. 27. Hinc sponsalia apud Scriptores duplicis generis leguntur, alia de præsenti, quia eo ipso, quo alter conjux actu tribuit alteri jus in proprium corpus, promittit se cum eo socialiter victurum: alia de futuro, in quibus nulla fit actualis donatio, sed nuda promissio. Sed usus jam obtinuit, ut nomine sponsalium simpliciter intelligatur, promissio de matrimonio futuro: circa quæ hîc quæremus 1°. quid sint. 2°. quomodo dividantur. 3°. quo fine sint instituta. 4°. quomodo dissolvantur. 5°. quæ necessitas & forma publicè denuntiandi sponsalia.

Paragraphus I.

De Definitione sponsalium.

Q. 1°. Quomodo *definiuntur sponsalia?*
R. Definiuntur, futuri matrimonii mutua & libera promissio obligationem pariens.

Dicitur 1°. *futuri matrimonii promissio*, id est matrimonii aliquando contrahendi, ut distinguantur sponsalia strictè sumpta à sponsalibus in laxiori significatione per verba de præsenti, quibus actu & de facto contrahitur matrimonium.

Dicitur 2°. *mutua;* quia una pars non censetur velle se per promissionem obligare, nisi altera pars non solùm acceptet, sed etiam vicissim repromittat. Absolutè tamen potest quis fidem alteri dare, simulque ei tempus concedere ad deliberandum; sed id non præsumitur, nisi conceptis verbis expresserit.

Dicitur 3°. *libera;* quâ voce excluditur coactio, & quivis gravis metus, quo matrimonium redditur nullum, ut dicetur ubi de impedimentis dirimentibus.

Dicitur 4°. *obligationem pariens*, ut denotetur sponsalium effectus.

Est autem duplex sponsalium effectus, alter naturalis, alter canonicus.

Naturalis est obligatio implendi promissum, hoc est, contrahendi matrimonium; jure enim naturali tenemur stare promissis legitimis & acceptatis, & quidem sub peccato mortali, si materia sit gravis: sponsalia autem sunt in materia gravi; ac proinde damnabiliter peccaret qui sine causâ ab iis resiliret. Ita communiter Theologi post S. Thomam in 4. dist. 26. a. 1. ad secundum, *ex tali promissione*, inquit, *obligatur unus alii ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non solvens promissum, nisi legitimum impedimentum interveniat, & secundùm hoc etiam Ecclesia cogit injungendo pœnitentiam pro peccato; tamen in foro contentioso non compellitur, quia matrimonia coacta consueverunt malos exitus habere.* Sed de dissolutione sponsalium postea.

Canonicus sponsalium effectus est impedimentum

tum publicæ honestatis, quo sponsus & sponsa inhabiles fiunt ad contrahendum cum alterutrius consanguineis aut affinibus, ex cap. *ad audientiam*, cap. *sponsam*, lib. 4. tit. 1. de sponsalibus & matrimoniis; & cap. 3. de reformatione sess. 24. Concilii Tridentini, ubi impedimentum istud restringitur ad primum consanguinitatis vel affinitatis gradum, cùm antea extenderetur ad quartum.

Q. 2°. *Quot modis contrahi possunt sponsalia?*

Respondet S. Thomas in Supplemento quæst. 43. art. 1. duobus generatim modis contrahi posse. 1°. Absolutè per simplicem promissionem, ut si quis dicat *accipiam te in uxorem*, & illa vicissim, *accipiam te in virum*, quod fieri potest sive verbis, sive litteris, sive arrhis & munibus, sive expressè, sive tacitè, ut si parentes promittant pro liberis impuberibus scientibus nec contradicentibus. 2°. Conditionatè, si nempè aliqua conditio apponatur, quæ vel honesta est, v. g. *Si parentes consenserint, si Ecclesia approbet*, &c. vel turpis, & hæc rursus vel adversatur bonis matrimonii, ut, *accipiam te, si venena sterilitatis haurias*; vel non adversatur, ut, *ducam te, si furtis meis consentias*.

Sponsalia sub conditione honestâ non pariunt obligationem, nec impedimentum publicæ honestatis, nisi conditio impleatur; promittens tamen expectare debet conditionis eventum. Sub conditione turpi & contrariâ bonis matrimonii, sunt prorsus irrita & nulla, nullumque habent effectum: sub aliâ conditione turpi, valent in foro externo, ubi conditio illa habetur pro non adjectâ. Ita Gregorius IX. cap. *si conditiones*, lib. 4. tit. *de conditionibus*.

Dixi, *in foro externo*; quia ibi præsumitur promissionem non fuisse conditionatam, sed mo-

dalem duntaxat: contractus autem ad modum stat, modo non impleto, ut diximus tractatu de Contractibus. Unde S. Thomas cit. art. *Stat promissio*, inquit, *sed tollenda est conditio*, utpote turpis & illicita. Sed si quis revera noluit promittere, nisi dependenter ab illâ conditione turpi, nulla sunt sponsalia in foro exteriori, quia nullus fuit consensus; opinioni enim veritas præferenda est. Mutato tamen animo Judici obtemperare debet, qui sub hâc turpi conditione promisit. Idem dicendum de eo, qui fictè promisit, vel consensit in matrimonium; quia quamvis in rei veritate nulla sint sponsalia, nullumve matrimonium, cùm contractus essentialiter sit consensus duorum vel plurium; fraus tamen illi patrocinari non debet, sed tenetur verum dare consensum, & ad id compelletur in foro exteriori, nisi causam legitimam habeat denegandi consensum, ut dicetur ubi de dissolutione sponsalium.

Q. 3°. *Quæ solemnitas adhibenda est in sponsalibus?*

R. Nulla requiritur jure communi, sive veteri, sive novo. Non jure veteri; quia si ipsa matrimonia clandestina rata erant ac vera secundum jus illud, quemadmodum definiit Concilium Tridentinum sess. 24. C. 1. de reform. matrim. à fortiori & sponsalia, quæ sunt accessorium quid ad matrimonium. Neque etiam jure novo; quia Concilium Tridentinum cit. cap. 1. nihil statuit circa sponsalia, sed solummodò irritat matrimonia clandestina: Ergo sponsalia clandestina sicut priùs, ita etiam nunc sunt rata ac valida: atque in hoc conveniunt omnes Theologi & Canonistæ.

Dixi *jure communi*; quia in plerisque Diœcesibus tum Galliæ, tum Bataviæ, sponsalia cele-

brari debent coram Parocho & testibus. Hinc non levis nascitur difficultas, utrùm in iisdem locis rata sint sponsalia clandestina, pariantque impedimentum publicæ honestatis. Van Espen tom. 1. p. 2. tit. 12. num. 12. docet ex Manuali seu Rituali Cameracensi, & ex Synodo Mechliniensi rata ac obligatoria esse sponsalia, etsi coram Parocho celebrata non sint, ut præscribitur in illis Diœcesibus, cùm, inquit Synodus Mechliniensis, *à sacro Concilio* (Tridentino) *sint relicta intacta, atque ita relicta in terminis & dispositione juris communis*, juxta quod sponsalia clandestina pariunt impedimentum publicæ honestatis.

Nihilominus dum Virduni agerem, ibique gravis orta esset controversia occasione cujusdam, qui volebat uxorem ducere, quam frater ejus defunctus desponsaverat, ipsiusque votis annueret Officialis, ceteris contradicentibus; quia, inquiebat ille, sponsalia non fuerant juxta morem Diœceseos celebrata in facie Ecclesiæ; illustrissimum Archipræsulem Remensem D. Le Tellier, cujus Diœcesis confinis est Diœcesi Virdunensi, consulendum duxi. Ipse autem, adhibitis in consilium Theologis Parisiensibus, responsum dedit sponsalia in Diœcesibus, in quibus requiritur solemnitas, de quâ est sermo, donec celebrata sint coram Parocho, non habere vim sponsalium, sed solummodo contractûs civilis pro dote & aliis conventionibus matrimonialibus, nec proinde parere impedimentum publicæ honestatis. Hujusce responsi habita est ratio, in Rituali Virdunensi paulò post edito, in explicatione enim impedimentorum matrimonii num. 10. monentur Parochi non oriri impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus contractis sub conditione, *si Ecclesia proba-*

verit, nisi impleta fuerit hæc conditio; atqui in locis in quibus sponsalium solemnitas præscribitur, promissiones de futuro matrimonio fiunt semper vel expressè vel tacitè sub beneplacito Matris Ecclesiæ: Ergo hujusmodi conditio suspendit consensum in futurum matrimonium, quousque Parochus nomine Ecclesiæ acceptaverit, benedixeritque promissionem, cujus vi tamen sponsus & sponsa tenentur implere appositam conditionem, nisi ambo sibi remittant, vel alteruter justam habeat resiliendi causam; atque ita sentire se mihi dixit unus ex nostris Theologis Sorbonicis, qui per plures annos functus fuerat officio Vicarii Generalis & Officialis. Quæ omnia operæpretium fuit referre; quia nullus ex Auctoribus, quorum scripta consului, hancce difficultatem in propriis terminis attigit, cùm tamen in praxi frequenter occurrat, Pastoresque distentos ac perplexos teneat. Quamvis enim momenta allata eos omninò non firment in sententia, de quâ agitur, aliquid tamen lucis afferunt, quo eorum Prælatus (ad quem in dubiis recurrere debent) omnibus perpensis, certiùs definiat quid ab iis observari conveniat.

Paragraphus II.

De divisione Sponsalium.

Q. 1°. Quomodo dividuntur *sposalia?*

R. Dividuntur 1°. in absoluta & conditionata, 2°. in valida & invalida, 3°. valida rursùs dividuntur in licita & illicita. De sponsalibus conditionatis an & quomodo obligent, pariantque impedimentum publicæ honestatis, diximus Paragrapho præcedenti.

Q. 2°. *Sponsalia invalida inducunt-ne impedimentum publicæ honestatis?*

R. Jure veteri inducebant, ut patet ex capite unico, *Ex sponsalibus*, in 6°. lib. 4. tit. 1. *De sponsalibus*, sed jure novo non inducunt; sic enim decernit Concilium Tridentinum sess. 24. c. 3. supra laudato de reform. *justitiæ publicæ honestatis impedimentum, ubi sponsalia quâcunque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant.*

Advertes in hoc decreto Concilium nihil immutare circa matrimonium ratum, quâvis ratione nullum, præterquam defectu consensûs, quod etiamnum sicut jure veteri parit impedimentum publicæ honestatis usque ad quartum gradum: ita 1°. declaravit Pius V. anno 1568. in Bullâ *Ad Romanum*; deinde Congregatio Cardinalium anno 1586.

Dixi, *præterquam defectu consensûs*; quia Innocentius III. lib. 4. tit. *De sponsalibus*, cap. *Tua nos*, defectum illum excipit, *cùm*, inquit, *in eo nec substantia conjugalis contractûs, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri.*

Utrùm autem post Concilium Trident. matrimonia clandestina habeant vim sponsalium, sicut matrimonia ab impuberibus contractâ, ex cap. *Tuæ nobis*; lib. 4. tit. *De sponsalibus impub.* pariantque impedimentum publicæ honestatis, quæstio est, ad quam Fagnanus in cap. *Ad audientiam*, lib. 4. tit. *De sponsalibus & matrim.* 1°. respondet, ex sententiâ Congregationis Cardinalium ejusmodi matrimonia non resolvi in sponsalia de futuro. 2°. Multis probat adversùs nonnullos ex ejusmodi matrimoniis, quamvis irritis & nullis, oriri impedimentum publicæ honestatis, maximè si non fuerint prorsùs occulta; quemadmodum, inquit, ex matrimonio per Religiosum aut Presbyterum contracto, licèt absolutè nullo, oritur tamen impedimen-

tum publicæ honestatis, ut habet Glossa in cap. *Si quis desponsaverit*, causâ 27. qu. 2. Mitto cetera quæ idem auctor adducit tum ad confirmandam suam sententiam, tum ad refellendam oppositam. Sed magni interest nosse, quando sponsalia censeri debent invalida. Quare,

Q. 3°. *Quinam invalidè sponsalia contrahunt?*

R. 1°. Rationis impotes, ut ebrii, amentes, pueri septennio minores, ut habetur cap. *Litteras*, & cap. *Accessit*, lib. 4. tit. *De sponsat. impub.* Si tamen prudentia, seu, ut aiunt, malitia suppleat ætatem, & ratio præveniat septennium, valent sponsalia, sicut & matrimonium contractum à pubertate proximis, qui jam habiles sunt ad copulam, cap. *Puberes*, cap. *Continebatur*, & cap. *A nobis*, eodem tit. Addit Sylvius in quæst. 43. art. 2. supplem. sponsalia in iis non fore valida, in quibus quarto vel quinto anno accelerar etur usus rationis, *quia*, inquit, *intentio Ecclesiæ fuit ejusmodi sponsalia irritare, eò quòd communiter non sit sufficiens discretio ante septennium aut circiter.*

Impuberes autem septennio majores validè sponsalia contrahunt, ex cit. cap. *Litteras*: sed resilire poterunt, cùm ambo ad annos pubertatis pervenerint, nisi copula intercesserit. Dico, *ambo*, non verò alter eorum ex cap. *De illis*, cit. tit. Contrahent nihilominus impedimentum publicæ honestatis, ex cap. *Litteras*, & cap. *Accessit*, eodem tit. Cùm autem hodierna Ecclesiæ disciplina requirat in desponsandis ætatem, quæ proximè ad matrimonium sufficit, Parochi impuberes non admittent ad sponsalia.

R. 2°. Sponsalia sunt nulla in eo, qui fictè promittit; quia sine vero consensu nullus est contractus; utrùm autem deceptionem per verum

consensum tollere teneatur, consule dicta parag. præcedenti.

R. 3°. Invalida sunt secunda sponsalia, prioribus stantibus, nec dissolutis; ex cap. *Sicut*, lib. 4. tit. *De sponsalibus & matrim.*

R. 4°. irrita sunt sponsalia, etiam juramento confirmata, quæ sequuntur votum, vel ingrediendæ Religionis, vel suscipiendi Ordinis sacri, vel servandæ castitatis perpetuæ, ex cap. *Rursus*, lib. 4. tit. *Qui Clerici*, &c. *Cùm simplex votum*, inquit Celestinus III. *apud Deum non minùs obliget quàm solemne; pro eo quòd juravit temerè, pœnitentiam agat; & votum, quod Deo fecit, studeat observare.* Aliud verò decernit idem Pontifex, si post sponsalia juramento firmata, cum alterâ contraxisset matrimonium; sic enim pergit; *Quòd si postquam hujusmodi præstitit juramentum, ad nuptias motu proprio convolasset: cùm votum simplex matrimonium impediat contrahendum, non tamen dirimat contractum, nihil ambiguitatis quæstio tua continere videtur.* Major est difficultas, utrùm per votum simplex castitatis dissolvantur sponsalia priùs contracta, quàm discutiemus ubi de dissolutione sponsalium.

R. 5°. Generatim invalidè spondet, qui nuptias celebrare nequit propter impedimentum dirimens; quia sponsio est de re impossibili.

Q. 4°. *Quid si hujusmodi impedimenti conscius promisit se dispensationem petiturum, & impensas ad id necessarias facturum?*

R. Si adsit legitima causa petendi dispensationem, tenetur stare promissis: secùs, si desit; petitio enim illa foret iniqua.

Q. 5°. *Sponsalia valida sed illicita, debent-ne impleri?*

R. Distinguendum est; si impleri nequeant absque peccato, nòn obligant, etiamsi jura-

mento fuerint confirmata; quia nullus obligari potest ad peccandum, ex regulâ juris 58. in 6°. nec juramentum institutum fuit, ut esset vinculum iniquitatis, ex cap. *Quanto*, tit. *De jurejurando*. Si autem licitè impleri possent, sunt omnino implenda, nisi alia causa supervenerit, quæ det locum dissolutioni; obligat enim vera promissio de re licitâ, licèt promittendo peccatum fuerit in quibusdam circunstantiis. Veritas responsionis illustratur exemplis.

Filii-familias ætate minores, inconsultis parentibus, inter se paciscuntur pro futuro matrimonio, atque in eo haud dubiè peccant, & quidem graviter, cùm ex Concilio Tridentino sess. 24. c. 1. Ecclesia semper detestata sit ac prohibuerit ejusmodi pactiones absque consensu parentum initas, ut pater ex cap. *Non omnis*, causâ 32. q. 2. & ex cap. *Honorantur*, quod refertur ex sancto Ambrosio lib. 1. de Abraham c. ultimo, in quo sic habetur: *consulitur puella, non de sponsalibus, illa enim judicium expectat parentum; non est enim virginalis pudoris eligere maritum*, atque in hanc rem Sanctus Doctor laudat illud Euripidis ab ipsis Ethnicis laudatum, *sponsaliorum meorum pater meus curam sibibit; hoc enim non est meum.* Sed consentiant parentes votis filiorum, sponsio ab istis præmissâ est omninò servanda; secus si dissentiant, etiamsi in promissione juramentum intervenerit.

Aliud exemplum subjicio, propter quod Parochi & Confessarii interdum sunt incerti. Puella ex occultâ fornicatione gravida, sponsalia contraxit, & quidem illicitè ac injustè: crimen detegit in confessione, quam præmittit matrimonio postridie celebrando in gravem sponsi injuriam, ac propterea, nisi à sponsalibus resiliat, Confessarius absolutionis beneficium ei dene-

gare tenetur, cùm illicita ejusmodi sponsalia sine gravi peccato impleri nequeant.

Q. 6°. *Quid si isthæc puella jam occultè fuerit enixa?*

R. Si nullum sit periculum, ne crimen evulgetur, neve sponsus inde patiatur infamiæ notam, aut aliud damnum; absolvi poterit: secus, si morale subsit periculum.

Q. 7°. *Sponsalia etiam invalida, v. g. quæ contracta sunt post emissum simplex Religionis aut castitatis perpetuæ votum, transeunt-ne in verum matrimonium, accedente carnali copulâ.*

R. Jure veteri transibant, modò copula habita fuisset affectu maritali: secus si animo fornicatorio. Sed jure novo non transeunt, nisi in iis locis, ubi receptum non est Concilium Tridentinum, quod irrita, & prorsùs nulla declaravit matrimonia clandestina facta sine præsentiâ Parochi & testium.

Paragraphus III.

De fine sponsalium.

Q. 1°. Quare *instituta sunt sponsalia?*

R. Ut fideles quàm optimè parati accedant ad magnum matrimonii Sacramentum. Sponsalia quippe sunt ad illud Sacramentum juxta S. Thomam, & alios Theologos, quod catechumenatus ad Baptismum, tonsura clericalis ad sacros Ordines, & Novitiatus ad solemnem Religionis professionem. *A primâ sponsione dicuntur sponsalia propriè*, inquit S. Thomas in Supplem. qu. 43. art. 1. ad sextum, *quæ sunt quædam Sacramentalia matrimonii, sicut exorcismus Baptismi.* Ideo autem Ecclesia Baptismi, Ordinis, & matrimonii candidatos singulariter exercendos, & sacris ritibus præparandos duxit;

quia fideles in perceptione trium hujusmodi Sacramentorum amplectuntur novum vitæ genus ac statum, in quo nunquam se gerent ut decet, & expedit tum privatæ, tum Reipublicæ saluti, nisi statûs, quem profitentur, officia didicerint, & ad illum probè fuerint instituti. Sponsalia igitur sunt quoddam statûs conjugalis tirocinium, in quo sponsi elaborare debent, duce Parocho, ut quæ sunt conjugatorum Christianorum munera plenè eruditi, & ad ea præstanda bene affecti ac parati, fructum Sacramenti abundè percipiant atque conservent.

Q. 2°. *Quæ sunt Parochi partes in sponsalium celebratione?*

R. 1°. Duo imprimis observabit, quæ præscripta sunt in Libris Ritualibus.

Primum: sponsalia celebranda loco & tempore congruis: non in tabernis & ædibus profanis; sed in loco sacro, coram testibus, maximè desponsandorum parentibus: non post dissolutas compotationes & ludicra spectacula, ne animi vino semigraves, aut minimè attenti non conveniant eo pietatis affectu, qui decet Sacramentalem illum ritum, quo Ecclesia desponsandos præparat ad magnum matrimonii Sacramentum, suisque precibus benedictionem cœlestem ipsis conciliat. Hæc dixerim propter impietates, quæ in quibusdam pagis hîc irrepsêre, sed adeo inveteratas, ut vim legis obtinuisse videantur, cui resistere possibile non sit, cùm eas tamen plures Parochi docendo, exhortando, minas intentando, invocatâ etiam auctoritate Judicis villani, prorsùs extirpaverint.

Alterum præscribunt libri rituales, scilicet ut Parochi ad mentem Concilii Tridentini sess. 24. cap. 1. moneant sponsum & sponsam, ne sub eodem tecto simul habitent; nec mirum quòd

illis prohibeantur, quæ aliis sunt concessa; una quippe & eadem res quibusdam est peccandi occasio, adeoque ipsis vitanda, aliis verò minimè: atqui mutuus & flagrans amor utrique perspectus, spes propediem seipsis fruendi, privata colloquia plerumque amatoria, carnem ac libidinem naturaliter commovent, sponsosque in mortale peccandi periculum conjiciunt; falsa enim est cujusdam moderni isthæc propositio, *oscula, tactus, amplexus non impudici, in signum consuetum benevolentiæ, liciti sunt sponsis de futuro, licèt adsit periculum pollutionis.*

R. 2°. Si sponsi ignorent Religionis Christianæ rudimenta, curabit Parochus ut ea apprimè addiscant, renuntiabitque se alioquin non posse tutâ conscientiâ illos ad Sacramentum matrimonii admittere. Ita enim præscribunt Rituale Romanum, S. Carolus in Concilio quinto Mediolanensi, & in Instructionibus.

Neque verò satis est, ut desponsati noverint, quæ vulgo Catholicorum sine gravi peccato ignorare non licet; sed insuper nosce debent quæ ad statum conjugalem pertinent, nempe naturam & virtutem Sacramenti matrimonii; quâ intentione & animi præparatione ad illud accedendum sit, ne indignè recipiatur. Ideoque Parochus conjuges gravissimis verbis monebit, ut si alteruter eorum in aliquâ peccandi consuetudine versetur, eam quamprimum eradere studeat, ne aut beneficium absolutionis ipsi tum denegetur, cùm celebrandæ erunt nuptiæ: aut fructum Sacramenti non percipiat, unde gravia secutura forent mala primò ipsi, deinde ejus familiæ. Ipsi quidem, quia Sacramenti gratiâ destitutus, propriam salutem non operaretur: familiæ etiam, quam sine divino auxilio regere non posset, ut decet conjugem Christianum,

Cùm autem vix alia se offerat occasio sigillatim exponendi conjugibus, quæ sint eorum officia tum ad invicem, tum ad liberos & totam familiam, cautè præscribunt plerique Libri Rituales, ut confessio Sacramentalis nuptiis prævia fiat in cujusque sponsi parochiâ, aut nonnisi de consensu Parochi extra parochiam; quia nisi Confessarius intelligeret confessionem quam excipit, esse ad matrimonium præparatoriam, monita non daret necessaria: hinc

R. 3°. Parochus sponsos docebit, quæ conjugatis sint præcepta aut licita, quæve prohibita aut illicita, juxta ea quæ exposuimus capite præcedenti de peccatis conjugum adversùs fidem thori, bonum prolis, & sanctitatem Sacramenti. Modùm tamen servabit pro personatum ingenio; aliter quippe agendum cum rudioribus, aliter cum acutioribus; illis magis singulatim cuncta exponet; istis verò generatim & minùs distinctè. Sed ista præstabit in tribunali Pœnitentiæ, nullatenus autem in ædibus privatis.

R. 4°. Suggeret pias exercitationes, lectiones congruas, assiduas orationes, dignos Pœnitentiæ fructus, *ubi quidquid error vetus inquinasset*, ait Tertullianus lib. de Pœnit. c. 2. *quidquid in corde hominis ignorantia contaminasset; id pœnitentia verrens & radens, & foras abjiciens, mundam pectoris domum superventuro Spiritui-sancto paret, quò se ille cum cælestibus bonis libens inferat.* Eò tamen copiosiora inferet, ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. quo sponsorum corda paratiora invenerit. Unde nonnulli ante nuptias secessum petunt, ut liberiùs Deo vacent, attentiùs secum cogitent, quæ sunt Christiani conjugis, & ad ea implenda sese adhortentur.

Paragraphus IV.

De dissolutione sponsalium.

Q. 1°. P*Ossunt-ne solvi sponsalia?*

R. Possunt, ut constat ex toto titulo 1. libri 4. *De sponsalibus*, & maximè ex cap. *Præterea*, cap. *Ex litteris*, cap. *Requisivit.*

Q. 2°. *Ad dissolutionem sponsalium requiritur-ne aliqua solemnitas, aut Judicis auctoritas?*

R. Jure communi nulla requiritur, sed sufficit mutuus contrahentium consensus, modo ambo sint puberes; quia ex primâ regulâ juris, *omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur;* atqui sponsalia jure communi mutuo partium consensu contrahuntur: ergo mutuo etiam eorum consensu dissolvi possunt, etiamsi juramento confirmata fuerint, ex citato cap. *Præterea*, & ex cap. *Quemadmodum*, lib. 1. tit. *De jurejurando.* Et ratio est, quia ex dictis tractatu de Religione cap. 6. parag. 4. in omni juramento promissorio intelligitur hæc conditio, *nisi promissarius remittat.*

In quibusdam tamen Diœcesibus, ubi sponsalia celebrantur in facie Ecclesiæ, lex est, ut nonnisi ejus auctoritate dissolvantur. Quare unusquisque sequatur morem suæ Ecclesiæ.

Dixi, *modò sint ambo puberes;* quia cap. *A nobis:* lib. 4. tit. 2. *De dispensatione impuberum*, desponsati impuberes à sponsalibus resilire nequeunt, priusquam ambo ad pubertatis annos pervenerint, idque statutum est ob inconstantiam & levitatem puerorum, ne quotidie nova contrahant sponsalia, & rursus ab iis resiliant.

Q. 3°. *Sponsalia possunt-ne aliter dissolvi, quàm mutuo sponsorum consensu?*

R. Possunt; sed graviter peccaret qui sine jus-

tâ causâ à sponsalibus resiliret, alterâ parte invitâ; *quia ex tali promissione,* inquit S. Thomas in supplem. qu. 43. a. 1. ad. 2. *obligatur unus alteri ad matrimonium contrahendum; & peccat mortaliter non solvens promissum, nisi legitimum impedimentum interveniat; & secundùm hoc Ecclesia cogit, injungendo pœnitentiam pro peccato. Tamen in foro contentioso non compellitur; quia matrimonia coacta consueverunt malos exitus habere; nisi fortè juramentum intervenerit; quia tunc cogendus est qui promisit, ut quidam dicunt; quamvis aliis non videatur propter causam prædictam.* Hæc posterior sententia, quæ videtur esse Angelici Doctoris, conformior est decreto Alexandri III. citato cap. *Ex litteris, de sponsalibus,* in quo sic habet: *Quia igitur periculosum est contra suum juramentum venire, fraternitati tuæ mandamus, quatenus si hoc tibi constiterit, eum moneas; & si non acquieverit monitis, Ecclesiasticâ censurâ compellas, ut ipsam, nisi rationabilis causa obstiterit, in uxorem accipiat; & maritali affectione pertractet:* ergo in mente Summi Pontificis non est compellendus ad matrimonium contrahendum qui illud jurejurando promisit, quando legitima causa non contrahendi intervenit.

Lucius III. Alexandri successor idem clarioribus verbis confirmavit cap. *Requisivit,* eodem titulo, in quo respondet ad quæstionem, quâ censurâ mulier compelli deberet, quæ jurisjurandi religione neglectâ nubere renuebat, *cùm libera debeant esse matrimonia, monenda est potiùs quàm cogenda, cùm coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.*

Q. 4°. *Quomodo se geret Confessarius erga sponsos, quos deprehendit ex falsâ præsumptione absolutos in foro exteriori?*

R. 1°. Observabit omnem culpam aliquando

non in sponsis, sed in eorum residere parentibus, qui conventis suâ auctoritate confirmatis, nec stare volunt absque legitimâ causâ, nec sinunt liberos iis adhærere; quia fortè ditior offertur puella, & cognatione illustrior, cùm tamen ejusmodi exceptionem sponsalia non admittant, nec probaretur ab Ecclesiâ. Parentes igitur hîc graviter peccant, non ipsi sponsi, quibus legitima est excusatio promissa non implendi, scilicet parentum interdictum. 2°. si ipsorummet desponsatorum animus ab initis sponsalibus sit omnino aversus, Confessarius omni modo suadere adnitetur, ut promissionem impleant: exponet quàm grave sit & periculosum mutare fidem liberè datam, ab Ecclesiâ acceptatam, & à Deo obsignatam. Quòd si animum à matrimonio promisso ita alienum advertat, ut flecti nequeat, absolutionis beneficium iis concedere non gravabitur; quia prudenter timebit, ne matrimonium, quod suadere conabatur, difficiles & infaustos exitus haberet.

Q. 5°. *Quæ sunt justæ causæ dissolvendi sponsalia?*
R. Justè dissolvuntur,

1°. Per subsequens matrimonium cum alio contractum, cap. *Si inter unum*, tit. *De sponsalibus*. Graviter tamen peccat qui fidem priùs alteri datam violavit, proptereaque Gregorius IX. cit. cap. decernit pœnitentiam ipsi imponendam.

2°. Quando post sponsalia unus fornicatur, c. *Quemadmodum*, tit. *De jurejurando*; quod S. Antoninus extendit ad spiritualem fornicationem, putà apostasiam & hæresim.

3°. Si sponsa post sponsalia vi fuerit oppressa, cap. *Raptor*, causâ 27. qu. 2.

4°. Si sponsus post sponsalia detegat sponsam priùs fuisse fornicatam: secus si hujusmodi vitium ante sponsalia ipsum nonlatuerit.

5°. Cùm inter sponsos oritur affinitas, ex unius fornicatione cum consanguineâ alterius in primo vel secundo gradu, cap. *Cùm in tuâ*, tit. *De sponsalibus.*

6°. Quando alter desponsatorum, profectus est in regionem longinquam absque consensu alterius, cap. *De illis*, tit. *De sponsalibus.*

7°. Quando notabile vitium alterutrius priùs ignotum detegitur, putà quòd sit spurius, qui putabatur legitimus: plebeius, qui genere nobilem se jactitabat: ære alieno oppressus, qui opulentus habebatur, &c.

8°. Quando supervenit notabilis mutatio, ut graves inimicitiæ inter utramque familiam, paralysis, aut gravis aliquis morbus, infamia, deformitas, mutilatio, citato capite, *Quemadmodum.*

9°. Defectus dotis promissæ, cit. cap. *De illis.*

10°. Si sponsus sacris Ordinibus fuerit initiatus, cap. unico, *De voto*, in 6.

11°. Si sponsorum alter ingrediendi Religionis votum emiserit, modò secuta non fuerit carnalis copula, cap. *Commissum*, tit. *De sponsalibus.* Unde cùm per ingressum Religionis testetur se sponsalibus renuntiare, licet alteri alia sponsalia & matrimonium contrahere, non expectatâ Novitii professione.

Utrùm autem sponsalia dirimantur per votum simplex perpetuæ continentiæ in seculo servandæ, dissentiunt Theologi. Affirmant Cajetanus, Sotus, Suarez, Vasquez, Estius, Sylvius, & pro suâ sententiâ laudant S. Thomam in Supplem. qu. 53. Negant verò S. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 18. parag. 2. Ostiensis, Panormitanus, Navarrus, Sanchez, & alii benemulti, in quorum sententiam valde propendemus: tum quia opposita non nititur ullo canone: tum quia

Deus coli non vult cum alterius injuriâ. Favet Extravagans Joannis XXII. tit. *De voto*, cap. unico, in quâ summus Pontifex jubet, ut qui post matrimonium ratum non consummatum, sacrum Ordinem susceperat, sponsâ non consentiente, compellatur cum eâ maritaliter vivere, si ipsa id exigat.

Paragraphus V.

De sponsalium denuntiationibus.

Sponsalium denuntiationes vulgo dicuntur banna, à voce, *Ban*, cujus usum Franci ex Franconiâ oriendi in Gallias quinto seculo invexerunt. *Ban* autem significat proclamationem futuri matrimonii, circa quam nonnulla hîc breviter discutiemus. Itaque

Q. 1°. *Banna sunt-ne matrimonio ex necessitate præmittenda?*

R. Præmittenda sunt necessitate præcepti, non vero necessitate Sacramenti, sive contractûs. Duæ sunt responsionis partes.

Prima pars, quæ est de necessitate præcepti, probatur 1°. ex Conciliis generalibus. Concilium Tridentinum sess. 24. cap. de reformatione matrimonii, sic statuit: *Sacri Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo præcipit* (sancta Synodus) *ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesiâ ante Missarum solemnia publicè denuntietur inter quos matrimonium sit contrahendum.* Decretum autem Concilii Lateranensis IV. sic se habet c. 51. *specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus, ut cùm matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfixo.*

Probatur 2°. Ex Edicto Blesensi sub Henrico

III. articulo 40. in quo ſic ſtatuitur: *Ad occurrendum abuſibus & damnis, quæ ex matrimoniis clandeſtinis oriuntur, decrevimus & decernimus, quòd ſubditi noſtri, cujuſcunque ſtatûs, qualitatis, & conditionis exiſtant, contrahere validè non poterunt ſine publicis denuntiationibus cum competenti temporis intervallo.*

Habent Parochi in ipsâ lege formam denuntiandi futurum matrimonium. Denuntiatio debet fieri 1°. à Parocho, aut ejus Vicario, refertque Fevretius lib. 5. de abuſu, Apparitorem quendam regium, cùm attentaſſet, recuſante Parocho, banna ad fores Eccleſiæ publice proclamare, ſeverè mulctatum fuiſſe Decreto Senatûs Pariſienſis anno 1614. 2°. fieri debent diebus feſtis non ferialibus. Barboſa tamen allegatione 32. & alii quos laudat, cenſent ſponſalia poſſe die profeſto denuntiari in Eccleſiâ, in quâ ob quandam ſolemnitatem magnus eſt populi concurſus. 3°. denuntianda ſunt ſponſalia inter Miſſæ Parochialis ſolemnia, improbatuſque eſt Parochus quidam à Senatu Pariſienſi anno 1608. ut refert Fevretius loco mox citato, quod poſt Veſperas unam feciſſet bannorum proclamationem, obtentâ duorum aliorum diſpenſatione. 4°. inter quamlibet proclamationem competens temporis intervallum intercedat oportet; adeo ut ſi tres dies feſti immediatè ſe ſequantur, tres denuntiationes non fiant intra illud triduum. Quale autem requiratur intervallum, quiſque conſulat Rituale, ſeu ſtatuta ſuæ Eccleſiæ; alia quippe requirunt majus, alia minus; ſed in eo ſatis conveniunt Ritualia matrimonium non eſſe celebrandum abſque Epiſcopi diſpenſatione, ipſo die, quo proclamatum eſt ultimum bannum; & quidem merito, ne circonveniantur qui juſtis de cauſis contradicere habent propoſito matrimonio.

Secunda pars, scilicet banna non esse necessaria necessitate Sacramenti, seu contractûs, probatur, quia Concilium Tridentinum cit. cap. 1. sess. 24. matrimonia sine præviis denuntiationibus contracta non declarat irrita, quemadmodum declarat quæ sine præsentiâ Parochi & testium celebrata sunt. Imò denuntiationes ex gravi causâ omitti permittit.

Dices: Edicto tum Blesensi supra laudato, tum Ludovici XIII. anno 1629. matrimonia sine præviis denuntiationibus inita, declarantur invalidè contracta: ergo.

Distinguo antecedens, invalidè quoad effectus civiles, Concedo: quoad ipsum conjugale vinculum & nexum; Nego antecedens. Ita nomine Regis anno 1630. responsum fuit Clero Gallicano, qui postulaverat dictæ clausulæ interpretationem. Consule Memorialia Cleri Gallicani.

Q. 1°. *Præceptum illud obligat-ne sub gravi culpâ?*

R. Affirmant communiter Theologi: tum quia est in materiâ gravi, scilicet *ad occurrendum*, inquit Edictum Blesense, *abusibus & damnis, quæ ex matrimoniis clandestinis oriuntur*: tum quia ex gravitate pœnæ necessariò colligitur gravitas culpæ: atqui præceptum illud obligat sub gravi pœnâ. Diœcesana Synodus Lingonensis anno 1404. & Provincialis Narbonensis anno 1551. excommunicandos decernunt eos, qui nullâ obtentâ dispensatione, clam sine præviis denuntiationibus matrimonium inire attentaverint. Edictum Blesense matrimonia sic clandestinè contracta declarat invalida quoad effectus civiles.

Q. 3°. *Omnes constringuntur-ne illo præcepto?*

R. Affirmativè, illudque constat ex verbis Edicti Blesensis: *Decernimus quod subditi nostri*,

cujuscunque status, qualitatis & conditionis existant: &c. Eximuntur tamen summi Principes: tum quia eorum genus omnibus notum est: tum quia nihil agere possunt de matrimonio ineundo, quin singulis statim ita innotescat, ut Parochi denuntiationibus locus non sit.

Q. 4°. *Præceptum illud admittit-ne aliquam dispensationem?*

R. Admittit, ut patet tum ex Concilio Tridentino cap. 1. sæpiùs laudato; tum ex Edicto Blesensi, in quibus præscribuntur conditiones ad dispensandum necessariæ. Et ratio est, quia ex S. Thomâ 2. 2. q. 97. art. 4. leges latæ sunt, ut prosint, non verò ut noceant: atqui aliquando contingit legem humanam, quæ lata est in bonum commune, noxiam esse in quibusdam circunstantiis, quas Legislator aut fortè non prævidit: aut, si præviderit, exprimere non debuit.

Q. 5°. *Quis dispensare potest in denuntiationibus?*

R. Soli Episcopo potestatem hanc faciunt Concilium Tridentinum cit. cap. 1. Edictum Blesense, & Concilia, quæ deinceps in Galliâ celebrata sunt, ut Aquense anno 1585. *eas autèm denuntiationes*, inquit, *ne ullas quidem remittere eis* (Parochis) *liceat, nisi proprii Episcopi consensu.* Et Narbonense anno 1609. *matrimoniales denuntiationes solus Episcopus, vel ejus in spiritualibus Vicarius Generalis ex causâ bene notâ remittat: Officiales verò super illis dispensare non attentabunt; cùm illud illis prohibitum sit, prout præsenti Decreto prohibemus.* Quin Fevretius in Tractatu de abusu lib. 5. cap. 2. scribit Vicarium Generalem non posse eximere à tribus denuntiationibus, nisi Episcopus illud conceptis verbis expresserit in suis litteris.

Fagnanus quoque in caput *Cùm inhibitio*, lib.

4. tit. *De clandestinâ dispensatione*, probat num. 7. & 8. inferiores Episcopo, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem cumulativè cum Episcopo non posse dispensare in denuntiationibus, quemadmodum declaràvit sacra Congregatio, & ipse Gregorius XIII. secus, si habeant jurisdictionem quasi Episcopalem exclusivè ad Episcopum, hoc est, si præsint plebi in quam Episcopus jurisdictionem non habet. Fevretius tamen cit. cap. 2. refert Senatum Parisiensem anno 1587. retinuisse in possessione dispensandi Decanum Ecclesiæ Nivernensis. Unde concludit hancce potestatem usu posse præscribi, quomodo eâ alicubi gaudent Archidiaconi. Porrò dubium non est, quin hæc potestas competat Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, sede vacante; habet enim jurisdictionem Episcopalem exclusivè ad quemlibet Episcopum.

Q. 6°. *Requiritur ne aliqua dispensandi causa in denuntiationibus?*

R. Requiritur: tum quia ex dictis Tractatu de Legibus, omnis dispensatio sine legitimâ causâ est illicita, & mera dissipatio, peccantque sive qui eam concedunt, sive qui petunt: tum quia Concilium Tridentinum cit. cap. 1. dispensationem hanc prudentiæ & judicio Episcopi committit: atqui in eo non reperitur prudentia, qui agit, cùm nulla est agendi causa: tum denique quia Edicto Blesensi cautum est, ne bannorum dispensatio concedatur, *nisi post promulgationem factam; idque solùm propter aliquam urgentem & legitimam causam, & ad requisitionem præcipuorum & proximorum parentum utriusque contrahentis.*

Plura in hocce Edicto sunt observanda. 1°. apprimè concordat Concilio Tridentino, ne quis existimet Concilium in hâc parte non esse apud

nos receptum. 2°. ut legitima sit dispensatio, requirit urgentem causam. 3°. ne gratia fraudulenter impetretur, postulari debet à præcipuis & proximioribus sponsorum parentibus. 4°. omnes denuntiationes non debent remitti; sed una saltem præcedat necesse est, alioquin locus esset provocandi ad supremum Senatum tanquam ab abusu, & matrimonium sic clandestinè contractum periclitaretur quoad affectus civiles.

Ne autem futuræ dispensationis occasione circumveniatur quis, præcavent pleraque Ritualia, statuuntque ut Parochus, factâ denuntiatione, plebem moneat aliam denuntiationem non esse expectandam propter spem obtinendæ dispensationis, quam Episcopi non concedunt, nisi Parochi in suis litteris testimonialibus certiores illos fecerint se unum aut duo banna proclamasse, nullo contradicente; & insuper monuisse aliud bannum se non proclamaturos.

Non desunt tamen aliquando urgentissimæ causæ, propter quas omnes denuntiationes remittere necessum sit.

1ª. Si probabilis sit suspicio, inquiunt Patres Tridentini cit. cap. 1. matrimonium malitiosè impeditum iri: addunt aliqui, vel ejus usum maleficiis retentum iri; sed Concilium Rothomagense anno 1581. hujusmodi causam rejicit ut insufficientem.

2ª. Si proclamationes fieri nequeant absque gravi infamiâ & scandalo, putà cùm matrimonium invalidè contractum ex impedimento occulto & dirimente, restituendum est, aut qui vulgò habentur conjuges, legitimo matrimo- conjungendi sunt.

3ª. Si infirmus morti proximus, ut creditur, & saluti animæ suæ consulens, paratus sit contrahere cum eâ, cui fidem dedit, & ex quâ pro-

lem suscepit; Parochus, cui per tempus non licet ad Episcopum recurrere, ut pote distantem, licitè potest illos conjungere adhibitis testibus, ut colligitur ex cap. 1. sæpius laudato Concilii Tridentini, in quo Patres sic habent: *Quòd si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes; tum vel una tantùm denuntiatio fiat; vel saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. Deinde aute illius consummationem denuntiationes in Ecclesiâ fiant ... nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur.* Quamvis autem isthæc decreti postrema pars non sit in usu apud nos, nec soleant fieri denuntiationes post ratum & nondum consummatum matrimonium, indicat tamen, quàm strictè ac religiosè servari voluerit Synodus legem, de quâ hic est sermo.

Quæ cùm ita sint indignum sanè & scandalosum, inquit Van Espen cap. 3. num. 26. de sponsalibus, nonnullos tot Ecclesiæ & Regum sanctionibus constrictos, adeo faciles esse in remittendis proclamationibus, ut leges tantùm pauperibus, & infirmæ quasi plebi præscriptæ videantur; imò, quod pudet dicere, sola nummi carentia ad observationem legis constringere videatur. Verùm quis ex nupturientibus adeo tenuis, ut unciatim non colligat quantùm satis est ad gratiam obtinendam; si tamen ipsi gratia videatur? nam sæpè experti sumus quòd vulgò non accedant ut supplices, sed ut emptores, audacterque dicant se velle banna redimere, ac indignabundi recedant, nisi obtinuerint, quod nobilibus & ditioribus vix unquam denegari animadvertunt. Parochorum est, pergit idem auctor, his abusibus pro virili occurrere, ut pote qui sint legum divinarum Ecclesiasticarumque

vindices; & subditis exponere rationes ob quas Ecclesia tam seriò has denuntiationes præmitti voluerit; quamque periculosum sit in ipsâ Sacramenti susceptione legem tantâ auctoritate firmatam, & ubique receptam refringere, neque ipsam dispensationem, si causâ legitimâ destituta sit, ipsos omninò excusare. Hæc ille.

Q. 7°. *Periculum-ne sponsi aut sponsæ animus dilato matrimonio ex innatâ levitate immutetur, aut proximitas Adventûs vel Quadragesimæ, sunt ne legitimæ dispensandi causæ?*

R. 1°. Periculum morale, quod vir prudens timere debet, ut si juvenis ægré consensit eam ducere quam vitiavit, est sufficiens dispensandi causa: secus, si periculum sit remotum, nec sit aliqua specialis ratio timendi communem humanæ voluntatis mobilitatem; alioquin abroganda esset lex bannorum, ut pote semper conjuncta cum aliquo periculo propter communem animorum levitatem. Hæc dixerim propter quosdam Parochos, qui parum sui officii memores aliquando vanam hujusmodi rationem urgent, ut dispensationem Parochianis suis impetrent.

R. 2°. Concilium Mediolanense quintum sub S. Carolo tit. 17. de iis quæ pertinent ad matrimonium, proximitatem Adventûs aut Quadragesimæ rejicit ut insufficientem dispensandi causam, *ea certè sola*, (causa) *quòd instat sacri Adventûs & Quadragesimæ tempus; neque necessaria est, nec verò* CUM RATIONE CONSENTIENS, *cùm præsertim eo sacro tempore, qui jam matrimonio juncti sunt ab illius usu abstinere potius conveniens sit, nedum sponsos una conjungi.* Sacra tamen Congregatio Cardinalium censuit hanc causam esse legitimam, ut refert Zerola in praxi verbo *Matrimonium*, dubio 9. Rituale Virdunense auctoritate Illustrissimi

Illustrissimi Episcopi Hippolyti de Bethune editum anno 1691. temperamentum adhibet æquissimum, abs re non erit verba ejus integra referre. *Et d'autant que les peuples sont aujourd'hui dans cette erreur, que de croire que les Evêques peuvent aussi facilement accorder la dispense des bans qu'ils la demandent, declarons que nous n'aurons aucune indulgence, ni pour la vanité de ceux qui n'ont recours à ces dispenses, que pour se distinguer du commun, en ne suivant pas la Loy generale; ni pour la délicatesse des autres, qui ne sçauroient souffrir qu'on publie leur nom dans une Eglise; ni pour la proximité du tems de l'Avent & du Carême; à moins qu'il ne nous soit évident qu'on ne peut differer sans un dommage notable, & qu'on n'a pas affecté d'attendre à cette extrémité.*

Q. 8°. *Solemnitas sponsalium est-ne præmittenda denuntiationibus?*

R. Rectus ordo postulat ut præmittantur, quidquid contra objiciant nonnulli Parochi; quia quandiu sponsalia non innotuerunt Ecclesiæ, eo quo instituit modo, nec ea probata habuit, consentaneum non est, ut ejus Minister solemniter proclamet ea fuisse inita, sed unusquisque consulat Rituale sive Statuta suæ Ecclesiæ.

Q. 9°. *Qui novit aliquod esse impedimentum inter eos, quorum futurum denuntiatur Matrimonium, tenetur-ne illud revelare?*

R. Tenetur, & quidem sub gravi peccato, quia ex S. Thoma 2. 2. q. 7. art. ad secundum, tenemur sub gravi peccato detegere & quidem Superiori præcipienti, peccatum inferens tertio damnum notabile: atqui nisi impedimentum detegatur, sequitur grave damnum tertii, scilicet nullitas matrimonii, & plura, quæ inde oriuntur incommoda: ergo quisquis conscius est alicujus impedimenti, illud revelare tenetur.

sub gravi peccato; addunt plerique Rituales, sub pœna excommunicationis.

Nec refert quòd impedimentum sit ita occultum, ut probari non possit à Revelante; quia ex cap. *Cùm in tua*, lib 4. tit. *De sponsalibus*, testis unus omni exceptione major matrimonium impedit.

Caput VIII.

De impedimentis simplicibus.

Q. 1°. *Quid est impedimentum simplex?*

R. Est impedimentum, quo constrictus non potest licitè, quamvis validè, contrahere matrimonium. In eo igitur impedimentum simplex differt à dirimente, quòd propter impedimentum simplex matrimonium fit solummodò illicitum; propter dirimens verò matrimonium fit simul illicitum, & prorsùs nullum. Hinc qui simplici voto Religionis aut perpetuæ continentiæ ligatus init matrimonium, peccat quidem graviter; matrimonium tamen ejus est ratum ac validum; teneturque debitum conjugale reddere, quamvis illud licitè exigere nequeat propter impedimentum voti simplicis. Contra verò, qui votum emisit solemne, quod est impedimentum dirimens, nec licitè, nec validè contrahit, reusque foret fornicationis & sacrilegii, si alteri innocenti & poscenti debitum conjugale redderet; quia ambo non sunt veri conjuges.

Q. 2°. *Quot sunt impedimenta simplicia?*

R. Varia fuit Ecclesiæ disciplina. Olim numerabantur duodecim, ex quibus septem temporis successu desierunt esse in usu, scilicet pœ-

nitentia publica, incestus cum consanguinea uxoris in primo & secundo gradu, raptus alienæ sponsæ, uxoricidium, occisio Presbyteri; conjugium cum Mogniali, & susceptio fraudulenta propriæ prolis ad Baptismum vel Confirmationem, eo fine, ut alter conjux frustraretur debito conjugali. Posterioribus igitur seculis quinque solùm impedimenta simplicia obtinuerunt istis expressa versibus.

Ecclesiæ vetitum, necnon tempus feriatum
Atque Catechismus, sponsalia, jungito votum;
Impediunt fieri, permittunt juncta teneri.

Denique Concilium Tridentinum Sess. 24. c. 2. de Reform. sustulit impedimentum Catechismi secundùm communiorem & veriorem sententiam. Vide Sanchez lib. 7. disp. 10. & Navarr. in Enchir. c. 22. num. 40.

Ergo cùm infans domi baptizatus est, qui illum in templo suscipit, ut omissæ cæremoniæ suppleantur, nullum impedimentum contrahit: secus si in vero dubio an validus fuerit Baptismus, sub conditione baptizetur à sacro ministro. Ideo autem illæ cæremoniæ dicuntur Catechismus; quia imaginem præ se ferunt eorum quæ in decursu Catechumenatûs observabantur; quorum illud præcipuum erat, ut Catechumenus viris probatis crederetur, qui illum doctrinâ fidei, & morum Christianorum informarent.

Ergo nunc quatuor tantùm vigent impedimenta simplicia hoc versu comprehensa,

Ecclesiæ vetitum, votum, sponsalia, tempus.

1°. Tempus, quo interdicuntur nuptiæ, est tempus Quadragesimæ, ex Can. 52. Concilii Laodicæni quarto seculo, *non oportet*, inquit, *in Quadragesima nuptias, vel natalia celebrare.* Idem

confirmat Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum c. 48. Sed Concilium Ilerdense, quod habitum est sub Symmacho Papa, ut creditur, sexto ineunte seculo, alia figit tempora his verbis, *non oportet à Septuagesima usque ad octavas Paschæ, & tribus hebdomadibus ante festivitatem sancti Joannis Baptistæ, & ab Adventu Domini usque post Epiphaniam, nuptias celebrare.* Similia habet Concilium Salegunstadiense anno 1022. sub Benedicto VIII. sed Concilium Tridentinum sess. 24. c. 10. de reform. decreta illa restrinxit in hunc modum. *Ab Adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum usque in octavam Paschatis inclusivè, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari sancta Synodus præcipit; in aliis verò temporibus nuptias solemniter celebrari permittit: quas Episcopi, ut eâ, quâ decet modestiâ & honestate fiant, curabunt; sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum.*

Duo in his Concilii verbis sunt observanda. 1°. Meminit antiquarum prohibitionum, ut ostendat se novos mores non inducere, carpatque Pseudoreformatorum temeritatem, quâ prohibitiones illas vocant superstitionem tyrannicam, & ab Ethnicorum superstitione profectam. Unde meritò Concilium can. 11. eos anathemate percussit. 2°. Concilium vetat solemnes nuptias feriatis temporibus celebrare. Ex quibus Verbis Navarrus Enchir. c. 22. num. 75. Sanchez lib. 7. disp. 17. & alii colligunt non ipsas nuptias hoc decreto prohiberi, sed earum duntaxat solemnitatem, pompam scilicet & apparatum, quo sponsi ad Ecclesiam ducuntur. At præter illam accidentalem solemnitatem, quæ ad ritum religiosum matrimonii nullatenus pertinet, nec ab Ecclesia fuit invecta, alia est

solemnitas à Concilio præcepta, nempe Parochi & duorum vel trium testium præsentia, sine qua irritum est Sacramentum: adde sacerdotalem benedictionem, *ego vos conjungo, in nomine*, &c. quæ non debet omitti, utpote quæ in plurium sententia sit forma Sacramenti.

Quæro autem ab hujusmodi interpretibus, unde habeant Concilium non attendisse ad hancce solemnitatem, cùm non distinguat, sed absolutè prohibeat celebrari diebus à se notatis solemnitates nuptiarum? Deinde Concilium vult observari antiquas prohibitiones: atqui anterioribus seculis, non nuptiarum apparatus præcisè, sed ipsæ nuptiæ simpliciter prohibebantur diebus luctûs, pœnitentiæ & orationis; quia, ut observabat suprà Concilium Mediolanense V. parùm conveniens videtur, ut fideles eo tempore matrimonio conjungantur, quo Ecclesia à temporibus Apostolorum monet conjugatos, ut ex consensu à conjugio se abstineant. Denique usus Ecclesiæ Gallicanæ ubique receptus, est optimus Concilii interpres; apud nos autem non licet absque Episcopi dispensatione nuptias quocunque modo celebrare temporibus feriatis.

2°. Quòd sponsalia legitima nec dissoluta, & votum simplex sive Religionis, sive continentiæ impediant, quominus matrimonium licitè contrahatur, perspicuum est, cùm in eo fides vel in sponsalibus, vel in voto data frangeretur.

3°. Vetitum Ecclesiæ est prohibitio à superiore facta nupturientibus, ne matrimonium contrahant, priusquam v. g. probaverint esse se liberos ad contrahendum, vel parentum consensum obtinuerint, vel inquiratur, an impedimentum, quod objicitur, revera existat.

Caput IX.

De impedimentis Matrimonium dirimentibus.

DUobus paragraphis complectemur quæ impedimenta dirimentia spectant. In primo dicemus de impedimentis dirimentibus in genere. In secundo, de iisdem in specie.

Paragraphus I.

De impedimentis dirimentibus in genere.

Q. 1°. *Quo sensu isthæc impedimenta vocantur dirimentia?*

R. Non ita vocantur, quasi matrimonium semel ratum ac firmatum dissolvant; cùm matrimonium ex natura sua sit indissolubile; sed quòd efficiant, ne quod fuerit attentatum, ratum fiat. Unde Parochus sive Confessarius, qui in pœnitente impedimentum dirimens, putà affinitatis aut impotentiæ perpetuæ deprehenderit, observabit imprimis an matrimonium præcesserit, aut ei jam legitimè contracto supervenerit: si præcesserit, matrimonium judicabit irritum, ac prorsùs nullum: si supervenerit, firmum nihilominus stabit matrimonium; sed illius usus superveniente impedimento fiet illicitus. An autem & quando de iis monendus sit pœnitens, diximus tract. de Sacram. Pœnit. c. 9. parag. 3. quæst. 3.

Q. 2°. *Quotuplicis Ordinis sunt impedimenta dirimentia?*

R. Duplicis: alia enim sunt juris naturalis & divini, ut error personæ, consanguinitas saltem in primo gradu ligamen, impotentia perpetua: alia sunt juris humani, ut conditio, votum,

consanguinitas in remotioribus gradibus, cognatio sive spiritualis, sive legalis, &c. In impedimentis primi ordinis homines nullam habent dispensandi potestatem, secus in impedimentis secundi ordinis.

Dices: nulla auctoritas humana potest apponere Baptismo, Confirmationi, Eucharistiæ, & reliquis Sacramentis novas conditiones, sine quibus Sacramenta illa confici nequeant: Ergo nec instituere impedimenta Sacramentum matrimonii irritantia.

Nego consequentiam & paritatem. Ratio disparitatis est, quòd materia aliorum Sacramentorum, utpote quid physicum, non pendeat ex arbitrio hominum, sicut contractus, qui est materia Sacramenti matrimonii: aqua naturalis v. g. est vera aqua independenter à voluntate hominnm; idem judicium esto de impositione manuum, de pane triticeo, de actibus pœnitentiæ, & de oleo. At contractus matrimonii, cùm sit quid morale, penès est communitatis Principem ei apponere quas voluerit conditiones & solemnitates, sine quibus non erit verus contractus; nullamque pariet obligationem, ut cernere est in contractibus donationis causâ mortis.

Q. 3°. *Cujus potestatis est statuere impedimenta dirimentia? an Ecclesiasticæ, an Civilis?*

Priusquam fiat satis gravissimæ ac celeberrimæ huicce difficultati; viteturque scopuli hinc inde occurrentes, operæpretium est nonnulla prætermittere.

Primum: potestas Ecclesiastica & Civilis suis limitibus sunt circunscriptæ: illa administrat res spirituales in ordine ad beatitudinem supernaturalem: ista curat res temporales, easque dirigit proximè ad Reipublicæ pacem & tranquilli-

tatem, remotè verò ad æternam felicitatem. Hæc patent ex dictis Tract. de Sacram. Ord. cap. 2. quæst. 3.

Secundum: in matrimonio Christianorum duo sunt distinguenda, scilicet contractus civilis, & Sacramentum. Primum est quid temporale & merè politicum; in contractu enim civili agitur de dote, successione, hæreditate, &c. Secundum est omnino spirituale, ac supernaturale, sive in se, sive in adjunctis spectetur: materia quippe & forma hujus Sacramenti, ritus quo celebrari debet, præparationes ad illud requisitæ, quæ personæ ad illud admittendæ, quæ verò ab eo rejiciendæ, quid suscepto Sacramento vitare teneantur, quidve observare, hæc omnia ex verbo Dei sunt statuenda & exigenda, ac proinde ad ordinem supernaturalem pertinent.

Tertium: Novatores, ut matrimonium è numero Sacramentorum impiè expungunt, illudque habent ut contractum merè civilem, consequenter definiunt ad solum Magistratum politicum pertinere causas matrimoniales, soliusque civilis potestatis esse præscribere leges matrimonii, & impedimenta statuere; quem errorem confixit Concilium Tridentinum sess. 24. Can. 4. his verbis, *si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse; anathema sit.* Et can. 12. *si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos; anathema sit.* His præmissis & elucidatis ad propositam quæstionem.

R. Potestatis Ecclesiasticæ est constituere impedimenta dirimentia circa eas, quæ in matrimonio sunt spiritualia; potestatis verò civilis circa temporalia: & ita ambæ illæ potestates

sunt à Deo institutæ & ordinatæ, ut nedum inter se pugnent, quin mutuò se foveant & adjuvent. Tres sunt responsionis partes.

Prima, quæ est de fide, utpote à Concilio Tridentino definita.

Probatur 1°. quia nullus etiam hæreticus negaverit Sacramentorum administrationem juris esse Ecclesiastici, & ad solam Ecclesiam pertinere. Id agnovit ipse Calvinus lib. 4. Institutionum c. 19. parag. 37. *ubi enim semel*, inquit, *obtinuêre Catholici, matrimonium esse Sacramentum, conjugalium causarum cognitionem ad se traxerunt, quippe res spiritualis erat, prophanis Judicibus non attrectanda.* Atqui ex dictis probatum manet matrimonium esse Sacramentum novæ legis propriè dictum: Ergo ejus administratio ad Ecclesiam pertinet.

Probatur 2° ex constanti Ecclesiæ usu & praxi à Christo derivatâ, & per Apostolos traditâ. Christus Matth. 19. impedimentum ligaminis constituit, dum polygamiam simultaneam & libellum repudii sustulit. Apostolus 1. Cor. 7. disparitatem cultûs eo ipso impedimentum dirimens matrimonium edocuit, quo mulieri fideli à viro infideli & contradicente recedere permisit. Quid referam Canones variorum Conciliorum & Episcoporum, quibus constat Ecclesiam à temporibus Apostolorum ad nostram usque ætatem impedimenta matrimonii constituisse, ut Can. 15. 17. 61. & 66. Concilii Eliberitani c. 2. Concilii Neocæsariensis, Can. 6. &. 18. Ep. S. Basilii ad Amphil. cùm ista non diffiteantur adversarii, contendentes Ecclesiam sic egisse vel ex indulgentia, & concessione Imperatorum, vel ex usurpatione, reclamantibus Principibus politicis. Sed nobis somnia narrant; quam enim gratiam Patres Eliberitani consequi poterant ab

Impetatoribus Ethnicis, qui tunc Ecclesiam persequebantur? Quis nisi impius dixerit Ecclesiam Christi sponsam, Virginem in fide & charitate, à primis seculis injustè usurpasse quæ erant Cæsaris? Proferant vel unum Christianum Principem universali Ecclesiæ praxi repugnasse, cùm nobis suppetant plura Principum exempla in tertia nostræ responsionis parte laudanda, qui hujusmodi Ecclesiæ potestatatem venerati sunt.

Dices: Christus per Legem Evangelicam nihil dettaxit de potestate civili & politica; ait enim Jo. 18. *regnum meum non est de hoc mundo*: atqui Principes politici ante adventum Christi plenam & omnimodam potestatem habebant in contractus matrimoniales: Ergo etiamnum; ac proinde Ecclesia nullum jus habet constituendi impedimenta dirimentia.

Concessâ majore distinguo minorem; omnimodam habebant potestatem (legi tamen naturali consentaneam) in contractus matrimoniales civiliter & politicè spectatos, Concedo: quocunque modo etiam supernaturali, & possibili spectatos, Nego minorem. Christus itaque duo præstitit. 1°. restituit legem naturalem, ubi obliterata erat, correxitque iniquas Principum leges, quæ inducebat polygamiam simultaneam, & divortia quoad vinculum, neque propterea circuncidit auctoritatem Principum, sed eam ad sanum modum reduxit. 2°. homines per gratiam suam ad ordinem supernaturalem evexit & matrimonium dignitate Sacramenti illustravit, *quò nostræ substantiæ ortum suâ benedictione cumularet*, inquiebat suprà S. Cyrillus Alexandrinus: atqui potestas civilis, quanta sit, nunquam excedet naturalem ordinem, ut componat supernaturalem, statuatque modum & rationem administrandi ac recipiendi Sacramen-

ta: *ne te immisceas*, inquit Osius ad Constantium Imperatorem, *neque nobis in hoc genere præcipe; sed potiùs ea à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit; nobis quæ sunt Ecclesiæ, concredidit... neque enim fas est nobis in terris imperium tenere; neque tu Thimiamatum Sacrorum habes potestatem.*

Secunda pars nostræ responsionis, nimirum Principes politicos jure proprio & innato posse constituere impedimenta dirimentia matrimonii, quatenus est contractus civilis; Probatur. 1°. quia ex dictis ad Reges & Principes politicos pertinet res temporales dirigere ad bonum publicum; cives legibus suis ita continere & inter se componere, ut ex ordine à se præstructo Reipublicæ pax & tranquillitas efflorescat: atqui nemo negaverit quin ex contractibus, quibus cives inter se componuntur, conjugalis sit præcipuus, utpote familiarum nexus, & societatis civilis fundamentum: Ergo civilis contractus conjugalis subjacet potestati politicæ. *Matrimonium*, inquit S. Thomas in Supplem. q. 50. art. unico ad quartum, *in quantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ: in quantum est Sacramentum, statuitur jure divino: in quantum est in officium communitatis, statuitur lege civili.* Idem Sanctus Doctor scribit lib. 4. contra Gentes c. 78. 2°. Christus nihil sanxit circa civilem contractum matrimonii, nisi quod ab eo removerit, quæ juri naturali repugnabant, ut polygamia simultanea & repudium: Nihil mutarunt Apostoli, sed permiserunt ut fideles nuptias celebrarent juxta varias Regnorum leges, adeo ut matrimonia v. g. apud Persas rata, apud Romanos essent irrita. 3°. Ecclesia leges à Principibus Christianis circa matrimonium latas confirmavit & laudavit. Concilium Lateranense primum Can. 5. legem, quâ prohi-

bet matrimonium inter consanguineos, confirmat auctoritate legis civilis. Sanctus Ambrosius ep. *66*. & S. Augustinus lib. 15. de Civ. Dei c. 16. laudant Theodosii legem, quâ vetat ne consobrini matrimonio copulentur. Denique in regionibus, ubi sectarii dominantur, matrimonia juxta leges ab iis præscriptas celebrata sunt rata, & in sententia plurium Theologorum vera Sacramenta. Hinc apostatæ nostri, quando post contractum apud sectarios matrimonium ad nos redeunt pœnitentes, ad alia vota transire nequeunt, vivente uxore ibi relictâ, nisi constet eorum matrimonium initum fuisse spretâ irritante lege municipali. Ex quibus evincitur Ecclesiam semper agnovisse in Principibus politicis jus constituendi impedimenta dirimentia.

Dices: non potest admitti in Principibus politicis ejusmodi potestas circa contractum civilem, quin simul admittatur circa Sacramentum, quia contractus civilis est essentialis materia Sacramenti; sublatâ autem materiâ Sacramenti tollitur ipsum Sacramentum: atqui consequens illud pugnat saltem indirectè adversùs definitionem Concilii Tridentini: ergo & antecedens, veraque est eorum Theologorum sententia, quâ docent, ex quo Christus matrimonium evexit ad dignitatem Sacramenti, Principes politicos potestatem non habere inducendi impedimenta dirimentia.

R. 1°. Negando majorem; quia in hypothesi quòd civilis potestas statuat aliquod impedimentum dirimens matrimonium, vel consentiet, vel dissentiet Ecclesia. Si primum, Sacramentum non erit innitum auctoritate civili, sed Ecclesiasticâ duntaxat, quæ in illis circunstantiis legem civilem faciet suam. Si secundum, Ec-

clesia, relicto contractu civili, statuet contractum naturalem pro materia essentiali Sacramenti, quemadmodum in hypothesi quòd Princeps politicus conderet legem iniquam, quâ irritaret civilem contractum conjugalem, proculdubio Ecclesia illicitum ejusmodi contractum non admitteret ut essentialem Sacramenti materiam, sed adhiberet alium juri naturali consentaneum. Unde.

R. 2°. Negando etiam minorem, scilicet responsionem nostram indirectè saltem repugnare definitioni Concilii Tridentini; namque Concilium solummodo perstringit errorem, quo Sectarii docent esse potestatis civilis, nullatenus verò Ecclesiasticæ, statuere leges circa matrimonium, utpote contractum purè civilem, causasque matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos, cui impietati formaliter opponitur nostra responsio, cùm Ecclesiæ afferat jus ipsi divinitus concessum, etiam in hypothesi metaphysicâ, quòd politica potestas ab Ecclesiastica dissideret. Sed ejusmodi dissidium moraliter timeri non debet, ut patebit ex sequenti responsione. Itaque

Tertia pars nostræ responsionis, nimirum ambas potestates, Ecclesiasticam scilicet & politicam, ita à Deo esse institutas & ordinatas, ut nedum inter se pugnent, quin mutuò se foveant & adjuvent, probatur; quia Principes Ecclesiastici & politici Christiani, sunt membra ejusdem Corporis cujus caput est Christus, *ex quo*, inquit Apostolus Eph. 4. *totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam subministrationis, secundùm operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate.* Hinc Prælati Ecclesiæ pro suo officio docent ex verbo Dei & suo exem-

plo reverentiam & obedientiam, quam subditi debent Regibus & eorum Ministris: Apostoli, ut jam monuimus, in nuptiarum celebratione admiserunt Imperatorum Ethnicorum leges, modò congruerent Evangelio: Patres Milevitani ad Imperatorem recurrunt, ut suâ auctoritate confirmet, quod circa nuptias statuerant. Inde etiam Reges & Principes edocti quòd matrimonium Christianorum sit res sacra & sanctè tractanda, suâ auctoritate conferunt, ut sacri Canones, qui nuptias spectant, religiosè observentur. Sic Carolus Magnus in suis Capitularibus, ubi statuit circa nuptias, à Canonibus præsidium advocat, *sic Gregorius sensit*, ait lib. 5. num. 5. & 6. & num. 7. *ita Canones prohibent copulari:* causæ matrimoniales sunt fori Ecclesiastici, juxta constantem Galliæ disciplinam. Reges nostri Christianissimi, ubi obsistit aliquod impedimentum, quominus matrimonium in familia regia contrahatur, ut ratio boni communis exigit, ad auctoritatem Ecclesiæ recurrunt. Denique Oratores Galli in Concilio Tridentino à Patribus postularunt nomine Caroli IX. ut juberent irritari matrimonia clandestina, & ea quæ filii-familias, insciis vel invitis parentibus, contraxissent. Ergo persuasum semper fuit necessarium esse utriusque potestatis Ecclesiasticæ & civilis concursum, ut aliqua impedimenta matrimonii inducantur, cùm conjugalis contractus simul sit civilis & Sacramentalis.

Dices: Concilium Tridentinum sess. 24. c. 1. de Reform. definiit rata ac valida esse filiorum-familias matrimonia sine consensu parentum contracta; verba illius sunt: *eos Sancta Synodus anathemate damnat, ... qui falsò affirmant matrimonia à filiis-familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & Parentes ea rata, vel irrita*

facere posse. Contra verò Henricus II. anno 1556. Carolus IX. anno 1561. art. 7. Henricus III. in generalibus comitiis Blesensibus, art. 40. Henricus IV. anno 1606. Ludovicus XIII. an. 1629. & anno 1639. declarant ejusmodi matrimonia invalidè contracta: addit Henricus III. Parochos, qui ea benedixerint, puniendos tanquam raptûs fautores; & Ludovicus XIII. in suo Edicto anno 1629. *Tenebuntur*, inquit *Judices Ecclesiastici causas matrimoniales convenienter huic articulo dijudicare*. Ergo ambæ potestates, Ecclesiastica & Civilis, non concordant circa impedimenta matrimonium dirimentia.

Nego consequentiam; refert enim Cardinalis Palavicinus lib. 22. c. 1. controversiam circa matrimonia filiorum-familias ita compositam ex consensu etiam Oratorum Gallorum, ut decretum Concilii conveniat cum Regni disciplina. Atque ut veritas historiæ eluceat, paulò latius exponendum est quotuplex fuerit caput controversiæ circa matrimonia filiorum-familias.

In Concilio igitur duplex hîc erat controversiæ caput: alterum spectabat dogma fidei, an scilicet matrimonia filiorum familias sine consensu parentum contracta, jure naturali & divino essent irrita, quemadmodum definiebant Novatores: Alterum pertinebat ad disciplinam, utrùm expediret novâ lege ejusmodi matrimonia reddere irrita, ut præ ceteris Oratores Galli Regis nomine solemniter petierunt, utpote noxia, ac familiis indecora, & odiorum potius quàm amoris fomites inter conjuges.

Circa primum controversiæ caput, Concilium sub anathemate definiit contra Pseudoreformatos matrimonia filiorum-familias sine parentum consensu non esse jure naturali aut di-

licèt malè patris, quàm bene moratas.

Quod verò spectat alterum controversiæ caput, imprimis, declaravit sancta Synodus Ecclesiam ex justissimis causis conjugia filiorumfamilias inconsultis pārentibus contracta semper fuisse detestatam, utpote quæ repugnent divinæ legi, tum positivæ, tum naturali: positivæ quidem; nam Scripturæ passim conjugia filiorum in potestate parentum constituunt, ut Exodi 34. v. 16. Deut. 7. v. 3. 1. Cor. 7. v. 36. 37. & 38. Naturali quoque, in iis siquidem maximè læduntur honos & obedientia jure naturali parentibus debita; quid enim parentibus acerbius contingere potest, quàm si filii quos impensè diligunt, implicent se conjugiis, ut plurimum sibi noxiis & familiæ indecoris, iisque invitis obtrudant hæredes, nurum & generum, quibus parentis officium absque propriâ electione impendere cogantur? Cùm enim per matrimonium vir & mulier unum corpus efficiantur, debent gener & nurus quasi filiorum loco haberi à socetis.

Hinc quæstio in Concilio diutiùs agitata, num illicita ejusmodi conjugia in posterum irritari deberent. Ita existimabant non pauci, maximè cùm Ecclesia quondam ea suis legibus irrita fecisset, ut patet tum ex epistolâ S. Basilii ad Amphilochium, ubi Canone 24. vocat matrimonia filiorum-familias sine consensu parentum inita, fornicationes & concubinatum, quam disciplinam hactenus retinuit Ecclesia Orientalis, ut colligitur ex Phocio in Nomocanone tit. 13. c. 9. & ex Balsamone qui exeunte duodecimo seculo scripsit in illum Nomocanonem: tum ex epistola decretali, quæ licèt falsò adscribatur Evaristo, testatur tamen quæ fuerit disciplina Ecclesiæ Latinæ nono seculo, quo prodit cum aliis

suppositititiis epistolis summorum Pontificum secundi & tertii seculi; in ea quippe sic habetur de ejusmodi conjugiis: *non conjugia, sed aut adulteria, aut stupra, vel fornicationes potiùs quàm legitima conjugia esse non dubitate.*

Germani non minùs quàm Galli exoptabant ut vetus illa disciplina restitueretur; sic enim loquuntur Patres Concilii Coloniensis anno 1536. parte 9. cap. 43. *Optandum ut Canon Evaristi Pontificis Concilio generali renovetur; tollanturque illa clandestina matrimonia, quæ invitis parentibus ac propinquis, Veneris potiùs quàm Dei causâ contrahuntur. Nam quanta mala ex his clandestinis matrimoniis suboriantur, in aperto est. Interea verò donec Ecclesia de hoc prospiciat, si non irrita, prohibita saltem sint, & pœnæ Canonicæ, id est, excommunicationi, contrahentes, & qui his ope & consilio adfuerint, subjaceant.*

Patres à Concilio selecti ad expendendam propositam quæstionem, libratis in utramque partem momentis, primò delinearunt hocce decretum quod refert Cardinalis Palavicinus cit. lib. 22. c. 1. *præterea eadem Synodus irrita facit ea matrimonia quæ contrahuntur à filiis-familias ante annum decimum-octavum completum, & à filiabus ante decimum sextum completum absque genitorum consensu*; sed decretum novæ trutinæ subjectum non placuit, utpote non satis efficax remedium ad continendam Juvenum petulantiam. Unde pergit idem Historicus, *de filiis familias ita variatum est, ut marium conjugium absque consensu parentum esse irritum ante annum vigesimum; feminarum verò ante decimum-octavum completum, nisi ubi parentes rogati, consensum ad nuptias honestè expetitas filiis iniquo judicio dissentirent: filii verò obtenta à Præsule facultate, matrimonium contraherent.* Vides in hujusmodi ideâ occupatos Tridentinos Patres in concilianda auctoritate paterna cum

filiorum libertate contrahendi matrimonii; ubique enim scopulos advertunt. Si paternam auctoritatem in tuto collocent, periculum est, ne parentes parum æqui, jure à natura & à Deo sibi concesso abutantur, filiisque denegent in evidens æternæ salutis periculum, quod vili mancipio absolutè denegare non licet. Si verò filiorum libertatem vindicent, timendum ne ipsi, contemptâ paternâ auctoritate, abrupti juvenilis ætatis fervore, in noxia matrimonia ferantur præcipites. Temperamentum quoddam excogitarunt hujusce ideæ auctores, nempe ad judicium Præsulis recurrendum, si qua patrem inter & filium oriretur dissentio; sed obstaret politica auctoritas, cùm in hujusmodi judicio plura occurrant discutienda, quæ ad forum civile pertinent.

Quare, omnibus ponderatis, sancta Synodus, tandem sic decrevit cap. 1. de Reform. *tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse matrimonia; quandiu Ecclesia ea irrita non fecit; & proinde jure damnabili sint illi, ut eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quique falsò affirmant matrimonia à filiis-familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.*

Duæ sunt partes hujusce decreti, alioquin obscuri, ut videtur pluribus Theologis, qui illud diversimodè interpretantur.

In prima parte Concilium anathemate percutit Novatores, & eos qui dixerint matrimonia clandestina, & ea quæ contrahuntur à filiis-familias sine parentum consensu esse irrita. Addit Concilium, *quandiu Ecclesia ea irrita non fecit;*

ut significet, 1°. jure divino non esse irrita: ut de matrimoniis filiorum-familias sine parentum consensu contractis affirmabant Novatores. 2°. penès Ecclesiam esse ea irrita facere. 3°. non damnare se praxim eorum Latinorum, qui olim matrimonia filiorum-familias, non consentientibus parentibus contracta, irritarunt; nec Græcorum qui à pluribus seculis ea faciunt irrita.

In secunda parte Concilium declarat Ecclesiam ex justissimis causis semper detestatam matrimonia filiorum-familias absque parentum consensu contracta, eaque hactenus prohibuisse ac prohibere, quibus verbis diluit calumnias Calvini, qui lib. 4. Instit. c. 19. Romanorum Pontificum leges vocat impias in Deum & in homines iniquissimas, *quales sunt*, inquit, *aut conjugia inter adolescentulos parentum injussu contracta, firma, rataque maneant.* Nec dicas contradictorium esse Ecclesiam detestari ac prohibere ejusmodi conjugia, & nihilominus ea habere firma ac rata; namque Ecclesia detestatur, prohibetque ministerium Sacerdotis, qui conscius gravium peccatorum Sacramenta conficit, nec propterea irrita declarat Sacramenta sic confecta.

Porrò Concilium in decursu capitis decernit matrimonia, quæ in posterum, (hoc est, post triginta dies numerandos à primo die, quo præsens decretum in unaquaque Parochia publicatum fuerit) clandestinè contrahentur, fore irrita & prorsus nulla. De matrimoniis verò filiorum-familias absque consensu paterno postmodum contrahendis, nihil ultra pronuntiat, quàm quod ab initio capitis decreverat, nimirum ea esse prohibita, & nihilominus rata, quandiu Ecclesia irrita non fecerit: atqui Concilium ea non declaravit irrita, nisi clandestinè contra-

lantur, quod ut plurimum ante Concilium contingebat; nunc autem rariùs: quia validè contrahere nequeunt nisi coram proprio Parocho & testibus. Quin & ex præcepto Concilii præire debent tres denuntiationes; quibus si parentes intercedant, Parochus ultra procedere non potest, donec juridicè removeatur intercessio; atque hoc concilio visum est Patribus satis præcavere se graviora ac frequentiora, quæ sequuntur incommoda ex matrimoniis filiorum-familias.

Quomodo verò cum hocce decreto concilientur Edicta Christianissimorum nostrorum Regum suprà laudata, ad supplicem Cleri Gallicani expostulationem, occasione Edicti Ludovici XIII. anno 1629. aperuerunt Magnus Regni Cancellarius & Selecti sanctioris Concilii Officiales, qui ex scripto sic responderunt Regis nomine, *verba ista*, VALIDE AUT INVALIDE CONTRACTA MATRIMONIA, *non esse aliter explicanda quàm per solam relationem ad contractum civilem per Laïcos Judices:* ergo validè contrahuntur per relationem ad Sacramentum. Quoad alteram verò partem Edicti in quâ Judices Ecclesiastici dicuntur teneri causas matrimoniales convenienter Edicto Blesensi dijudicare, responderunt iidem Regii Ministri justam & rationi congruam visam fuisse Cleri commotionem, scilicet sacros Canones & Ecclesiastica decreta esse unicam regulam & normam Judicii Ecclesiasticorum, nec eos posse aut debere jurisdictionem, quam à solo Deo collatam habent circa res spirituales, ab ipsis Laïcis mutuari. Ea Regis Christianissimi Declaratio habetur in Commentariis Cleri Gallicani, tom. 3.

Instas: Senatus Parisiensis matrimonia, de quibus agitur, ita rescindit aliquando, ut potestatem faciat iis, qui ea contraxerunt, ad alias nu-

ptias convolandi. Ergo Regni disciplina adversatur Concilii decreto.

Distinguo antecedens, rescindit ob impedimentum seductionis, de quo paragrapho sequenti, ubi de raptu, Concedo: ob defectum consensûs paterni, Nego antecedens. Itaque in matrimoniis, de quibus est sermo, raptus seductionis cum defectu consensûs paterni concurrit, & propter ejusmodi raptum refert Gerbasius noster matrimonium inter Josephum Pichum & Joannem Pollart initum, in suprema Curia Reformationis Justitiæ, quæ sedebat apud Pictavos anno 1689. declaratum fuisse irritum, ita postulante clarissimo viro Bignonio de Blauzi, qui tum Procuratoris Generalis vices agebat. Quòd autem solus defectus consensûs paterni Sacramentum non irritet: ipsemet Louëtus agnovit: *Nullitas matrimonii*, inquit tit. 6. *proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus quadragesimus Blesensis Constitutionis, nullatenus attingit ipsum Sacramentum, quod nihilominus in ipso matrimonio existit.*

PARAGRAPHUS II.

De numero impedimentorum quæ matrimonium dirimunt.

Q. QUot sunt impedimenta dirimentia?

R. Quindecim vulgò numerantur his versibus expressa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultûs disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Amens, affinis, si clandestinus, & impos,
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

DE ERRORE.

Q. *Quotuplex est error?*

R. Duplex: alter personæ, quo supponitur una persona pro alia, v. g. Lia pro Rachele: alter qualitatis & circa accidentia; ut si credatur puella nobilis, dives, virgo, una hæres, vel primogenita, cùm tamen his dotibus careat. Primus error jure naturali dirimit matrimonium; quia prorsus tollit consensum, sine quo nullus est contractus, ut ex communi sententia docuimus Tract. de Jure & Justitia 3. parte de Contractibus: emptio v. g. in qua supponitur tabula stannea pro argentea, quam quis intendebat emere, est per se irrita & nulla; quia emens non consensit in tabulam stanneam. Ergo à pari matrimonium Jacobi cum Lia fuit nullum, cùm non consensisset in Liam, sed in Rachelem, Gen. 29. nec potuit evadere ratum & validum nisi per subsequentem consensum, quo Liam detectâ fraude, acceptavit in uxorem.

Contra verò secundus error, nempe qualitatis non irritat, nec dirimit matrimonium? quia non tollit consensum, nec consensûs objectum, scilicet hanc personam, quam revera vult habere uxorem vel maritum, quamvis, si sciret eam esse pauperem, aut ignobilem, nollet cum ea contrahere; aliud enim est, *nolui*, aliud, *noluissem*: primum excludit consensum, ac proinde matrimonium: secundum verò minimè; multa enim actu volumus, quæ noluissemus meliùs consulti. Firma tamen manent, quæ sic voluimus, aliàs vix ullus contractus esset validus, cùm ferè semper nonnulla lateant, quæ si quis detexisset, nunquam contraxisset. Consule in hanc rem, quæ dicta sunt c. 2. de contractibus.

Observat tamen S. Thomas in Supplem. qu. 51. art. 2. ad quintum, qualitatem aliquando refundi in personam, cùm scilicet qualitas inservit ad designandam determinatè personam, eam-

que distinguit à quacunque alia. Exemplum affert S. Doctor conjugii meditati inter personas regias, putà inter Infantem Hispaniæ & Delphinum Franciæ; ambæ enim illæ qualitates esse Infantem, & esse Delphinum, ita determinant personas, ut excludant quascunque alias. Unde si Infanti Hispaniæ supponeretur alter regiæ stirpis filius, vel etiam ipsius Regis filius sed minor natu, nullum esset matrimonium, defectu consensûs in Infante, utpote quæ non consensisset in alterum à Delphino. At res non ita se habet, quando voluntas fertur in hanc determinatam personam, cui adjunctas credit, sed falsò, divitias, nobilitatem, &c. Casum referam elucidationis gratiâ, qui ab aliquot annis ad nos delatus est consilio subscripto duorum Advocatorum. Vagus quidam, Gallicè *Aventurier* cultiori vestitu, eleganti formâ & jucundo ingenio, jactitabat se ex illustri familia oriundum, & eo titulo frequens erat in domo viri nobilis, cui erat filia nubilis; placuit puellæ & patri; nuptias spoponderunt, si genus suum probaret, ille protulit falsa testimonia, & celebratæ sunt nuptiæ. Compertâ post modum viri infimæ plebis fallacia, quæsitum est an valeret ejusmodi matrimonium. Negarunt Advocati, de quibus suprà, hâc ratione ducti, quòd error dans causam contractui, facit contractum irritum; præsertim si ex dolo alterius contrahentis oriatur. Sed nullus fuit error nisi circa qualitatem, puella sciens & volens consensit in personam, de quâ agitur, nulla fuit hîc deceptio, sed solùm circa ejus qualitates.

Ergo ratum fuit matrimonium saltem quoad contractum spiritualem & Sacramentalem, si non quoad conventiones matrimoniales & civiles, *error qualitatis non excludit consensum*, inquit Gratianus

Gratianus causâ 29. qu. 1. *utpote si quis emerit agrum, vel vineam quam putabat esse uberrimam. Quamvis iste erraret in qualitate rerum, rem minùs fertilem emendo, non potest tamen emptionem rescindere: similiter qui ducit uxorem meretricem vel corruptam, quam putat esse castam, vel virginem, non potest eam dimittere, & aliam ducere.*

Quod dicitur de errore dante causam contractui, manifestè pugnat contra jus civile lib. de Instit parag. 1. de exceptionibus, ubi expressè habetur dolum dantem causam contractui, etiamsi sit ab altero contrahente, non irritare contractum; si tamen dissolubilis est contractus, posse rescindi pro voluntate partis deceptæ: atqui contractus conjugalis non est dissolubilis: Ergo si ab initio validus fuit, firmus manere debet.

Instas: contractus ad causam nullus est non subsistente causâ finali v. g. eleemosyna data ei qui se fingebat pauperem, restituenda est; quia donatio illa fuit nulla, cùm causa ejus finalis, scilicet pauperis sublevatio non subsistat: atqui causa finalis matrimonii, de quo est sermo, non subsistit: Ergo.

Nego minorem: causa enim finalis matrimonii est generis humani propagatio, non verò nobilitas, aut divitiæ. Ex quo sequitur eum, qui ex errore contrahit cum laborante impotentia perpetua, invalidè contrahere, non verò qui ex simili errore contrahit cum ignobili & paupere.

Instas iterum: qui servam quam putabat liberam, ducit in uxorem, invalidè contrahit, licèt servitus & libertas sint solummodo qualitates personæ quæ ducitur: Ergo à pari irritum est matrimonium puellæ nobilis, quæ ex errore nubit ignobili.

Nego consequentiam & paritatem: quia Ec-

clesia inter impedimenta dirimentia statuit servitutem, ut statim dicemus, nullatenus verò ignobilitatem & paupertatem.

De Conditione.

Q. 1°. *Quid hic intelligitur nomine conditionis?*

R. Intelligitur status servilis, seu personæ, quæ est sub domino alterius tanquam ejus possessio, & res ipsi propria, de qua disponere potest, & pro libito vendere, locare, permutare, non tamen occidere; nam ex alibi dictis solus Deus habet dominium directum in vitam hominis. Cùm autem in Gallia locum non habeat ejusmodi servitus, & famuli nostri domestici sint ab ea liberi; quæ fusiùs tractant Theologi & Canonistæ de impedimento conditionis, leviter attingemus.

Q. 2°. *An & quomodo conditio sit impedimentum dirimens?*

R. Conditio servilis 1°. dirimit matrimonium inter personam liberam & servam, idque saltem Jure Ecclesiastico & civili, si persona libera ignorabat alterius servitutem. 2°. Non dirimit, si persona libera, dum contraxit, conscia erat servitutis alterius. 3°. Non dirimit, saltem à duodecimo seculo, si ambæ personæ servituti obnoxiæ inter se contrahant, etiam invitis dominis. Primum & secundum habentur c. 4. *Proposuit*, lib. 4. tit. 9. *De conjugio servorum:* & cap. 4. *Ad nostram*, eodem tit. Tertium verò cap. 1. *Dignum est*, eodem tit.

Dixi 1°. *Saltem Jure Ecclesiastico & Civili;* quia nonnullis videtur servitutem jure naturali irritare matrimonium, eâ ratione ducti, quòd cùm servus sit sub dominio domini, per contractum matrimonii non potest tradere alteri potestatem in proprium corpus jam Domino obliga-

ſum, *eorum enim qui ſunt in alterius poteſtate, pacta conventa firmi nihil habent*, inquit S. Baſilius ep. ad Amphil. Can. 40. Idem definiunt leges civiles, Novellâ 22. de nuptiis c. 10. in Authent. ſed ſervitus jure Gentium inducta deſtruere non poteſt quæ ſunt juris naturalis, ut alimenta ſumere, ſomno neceſſario indulgere, matrimonio copulari. Vide S. Thomam in Supplem. qu. 52. art. 2.

Dixi 2°. *ſaltem à duodecimo ſeculo;* quia irrita priùs erant matrimonia inter ſervos inita abſque conſenſu dominorum, ut patet ex laudata ep. S. Baſilii ex Concilio Vermerienſi octavo ſeculo, & ex Concilio Cabillonenſi II. anno 813.

Q. 3°. *Qui ex ſententia Judicis damnati ſunt ad triremes, vel ad mortem, quam fugâ declinarunt, poſſunt-ne validè matrimonium contrahere?*

R. Invalidè contrahunt quantùm ad effectus civiles, validè verò quantùm ad ipſum fœderis vinculum & Sacramentum.

Prima pars probatur ex Senatuſconſulto Pariſienſi anno 1625. quod refertur à Fevreto lib. 5. c. 3. de abuſu; & ratio eſt, quia homines illi ſunt civiliter mortui; omnia quippe jura civitatis, familiæ, originis, ac libertatis amiſerunt.

Secunda pars probatur; quia impedimentum conditionis matrimonium dirimens eſt juris poſitivi Eccleſiaſtici; atqui nulla lex Eccleſiaſtica irritat hujuſmodi hominum matrimonia: Ergo. Nec refert quòd homines ſic proſcripti & pœnæ ſervi, videantur pejoris conditionis quàm ipſa mancipia; cùm amiſerint jus in propriam vitam, quod retinent mancipia: inde enim ſolum evincitur, quòd juſta foret lex irritans eorum matrimonia; ſed quandiu non fertur, rata habebuntur.

De Voto.

Q. 1°. *Quodnam votum impedit matrimonium?*
R. Solum votum castitatis perpetuæ, seu Religionis.

Q. 2°. *Quotuplex est votum castitatis perpetuæ?*
R. Duplex, scilicet simplex & solemne; simplex vocatur, quod fit privatim vel sine ea solemnitate, quam Ecclesia præscripsit. Solemne, quod emittitur in professione solemni Religionis ab Ecclesia approbatæ. Consule quæ fusè tradidimus de solemnitate votorum, Tract. de Relig. c. 5. parag. 2.

Q. 3°. *Utrumque castitatis votum dirimit-ne matrimonium?*

R. Solemne dirimit, simplex verò reddit illicitum, non verò invalidum, ut diximus capite præcedenti.

Q. 4°. *Votum solemne fuit-ne semper impedimentum dirimens?*

R. Videtur non fuisse ubique, nisi labente seculo sexto, nam S. Augustinus lib. de bono viduitatis cap. 11. rejicit eorum opinionem, qui dicebant nuptias Virginum, quæ castitatem voverant non esse nuptias, sed adulteria: *Non mihi videntur*, inquit, *acutè ac diligenter considerare quid dicant... cùm volunt eas separatas reddere continentiæ; faciunt maritos earum adulteros viros, cum suis uxoribus vivis alteras duxerint.* S. tamen Basilius ep. ad Amphil. can. 6. fuit in opposita sententia. Sed à seculo sexto fuit lex universalis, voto solemni dirimi matrimonia postmodum contracta, ut patet ex S. Gregorio lib. 7. ep. 9. ex Concilio Triburiensi c. 23. anno 895. ex Concilio Trosleiano c. 8. anno 909. & cap. *Meminimus*, quod est Alexandri III. tit. *Qui Clerici, vel voventes.*

De Cognatione.

Q. 1°. *Quotuplex cognatio Matrimonium dirimit?*

R. Triplex, nempe spiritualis, legalis, & naturalis; quæ vulgò dicitur consanguinitas.

Q. 2°. *Quid est cognatio spiritualis?*

R. Est affinitas, quæ oritur ex Baptismo vel Confirmatione; cùm enim baptismus sit spiritualis quædam nativitas, utpote Sacramentum regenerationis, eaque in Confirmatione perficiatur; qui ad illa Sacramenta concurrunt, ut Minister & susceptores, habentur tanquam Patres spirituales, ac propterea susceptores vocitari solent patrinus & matrina; atque in horum Sacramentorum reverentiam voluit Ecclesia, ut cognatio spiritualis ex iis orta esset impedimentum matrimonium dirimens, in quo difficiliùs dispensat summus Pontifex, quàm in impedimento affinitatis carnalis; quin Fagnanus in caput ex litteris lib. 4. tit. 11. *De cognatione spirituali*, monet Gregorium XIII. noluisse dispensare cum pùella, quæ novennis infantem è sacro fonte levaverat, ut cum eo jam adulto contraheret; quia cognatio spiritualis major est & difficiliùs dissolvitur, quàm carnalis, ut habet Glossa in caput *Qui dormierit*, causâ 27. q. 2.

Q. 3°. *Cognatio spiritualis parit-ne impedimentum dirimens jure naturali aut divino?*

R. Minimè, quia ante seculum quartum, nullum hujusce impedimenti invenitur vestigium, nec colligi potest ex lege sive naturali, sive Evangelica.

Q. 4°. *Inter quos contrahitur cognatio spiritualis?*

R. Jure novo, scilicet decreto Concilii Tridentini sess. 24. C. 2. de reform. contrahitur tantùm inter susceptores & susceptum sive in Baptismo, sive in Confirmatione, & illius pa-

trem & matrem, necnon inter Ministrum illorum Sacramentorum, & suscipientem, ac illius patrem & matrem.

Ergo qui offerunt jam baptisatum in casu necessitatis, ut suppleantur omissæ Baptismi cæremoniæ, nullam cognationem contrahunt, ut diximus capite præcedenti; quia ad Sacramentum nullatenus cooperantur.

Ergo patrinus & matrina possunt matrimonio inter se conjungi; quia ex Concilio Tridentino, cognationem spiritualem non contrahunt.

Q. 5°. *Qui in casu necessitatis infantem baptizavit, contrahit-ne cognationem spiritualem cum eo & cum parentibus ejus?*

R. Si pater ipse prolem legitimam baptizet, non contrahit: ceteri verò contrahunt.

Prima pars responsionis expresè habetur c. *Si vir*, lib. 4. tit. 11. *De cognatione spirituali;* & cap. *Ad limina*, quod est Joannis octavi causâ 30. quæst. 1.

Secunda pars probatur; quia exceptio firmat regulam: atqui regula communis est baptizantem contrahere cognationem cum baptizato & cum parentibus ejus, excepto solo casu, *si vir vel mulier scienter, vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperit*. Ergo ceteri contrahunt. Ita Fagnanus in laudatum caput, *Si vir*, ubi plures laudat pro hac sententia, & hanc rationem reddit, cur pater aut mater excipiatur à communi regula, quòd legitimi conjuges habeant jus acquisitum petendi debitum, quo non debent privari propter opus religiosum & laudabile; dicente enim Domino, *quod Deus conjunxit, homo non separet;* & iterum, *vir non dimittat uxorem, nisi fornicationis causâ*, extra controversiam esse debet cognationem spiritualem, quæ est juris humani, ad legitimos conjuges non extendi.

Dixi, *prolem legitimam*, quia si pater in casu necessitatis baptizet filium quem ex concubina suscepit, cognationem cum eâ contrahit, ita ut illam in uxorem ducere nequeat; quia, inquit Fagnanus post Navarrum in Enchir. c. 16. n. 34. nullum jus habet petendi à concubina debitum.

Q. 6°. *Quando per procuratorem sponsor infantem levat è sacro fonte, uter contrahit cognationem spiritualem?*

R. Dissentiunt Theologi; alii censent contrahi à solo procuratore: quam opinionem Cardinalis Le Camus Episcopus Gratianopolitanus amplexus est in suis statutis Synodalibus: quia ad contrahendam cognationem spiritualem, necesse est ut susceptores neophytum, dum abluitur, tangant, juxta communiorem sententiam, de qua dubitandum non esse post Concilium Tridentinum cap. 2. de reform. & Declarationem Cardinalium, scribit Fagnanus in caput *Super eo*, lib. 4. tit. 11. *De cognatione spirituali*, num. 4. 5. 6. & 7. alii contra contendunt contrahi à solo mandante; ipse enim ut causa principalis spondet, agit & tangit per procuratorem tanquam per instrumentum. Ita Ledesma quæst. 56. Bonacina qu. 3. par. 2. num. 34. Navar. lib. 5. consil. Fagnanus in caput *Veniens*, tit. *De cognatione spirituali*, qui duo posteriores affirmant Congregationem Cardinalium sic judicasse. Ceterùm, quamvis huic sententiæ adhæreamus utpote veriori & communiori; quia tamen non est omnino certa, censemus occurrente hujusmodi casu, ad Episcopum confugiendum, qui in dubio dispensare potest.

Ex dictis autem circa contractum, quem Theologi & Canonistæ communiter requirunt in sponsoribus, & quem supponit Concilium

Tridentinum citato capite secundo, observabit Parochus ut patrinus & matrina, nec plures ex decreto Concilii ibidem infantem tangant.

Q. 7°. *Quid est cognatio legalis; ex qua oritur impedimentum dirimens?*

R. Est propinquitas personarum ex adoptione consurgens, cap. unico lib. 4. tit. 12. *De cognatione legali*, & cap. *Per adoptionem:* causâ 30. quæst. 3.

Definitur autem adoptio, personæ extraneæ assumptio ad hæreditatem.

Q. 8°. *Quas personas inhabiles ad contrahendum reddit cognatio legalis?*

R. Ratione cognationis legalis irritum est matrimonium 1°. inter adoptantem & adoptatum; & posteros adoptati usque ad quartum gradum. 2°. inter uxorem adoptantis & adoptatum, ac vicissim inter uxorem adoptati & adoptantem. 3°. inter filios aut filias adoptantis, & adoptatum, sive adoptatam. Sed hoc ultimum impedimentum desinit cessante adoptione, id est, ex quo filii aut filiæ adoptantis, liberi sunt ab ejus potestate per ipsius mortem, vel per emancipationem, ex cap. unico de cognatione legali; cùm duo priora impedimenta remaneant, solutâ adoptione. Sed ista non sunt apud nos in usu, cùm in Gallia non eligantur, sed nascantur heredes. Quare his non immorabimur.

Q. 9°. *Quid est consanguinitas?*

R. Est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Cùm autem descendentes possint esse stipiti seu origini propinquiores vel remotiores, gradus in consanguinitate debent observari.

Q. 10°. *Quomodo computantur gradus consanguinitatis?*

R. Canonistæ, & ab iis Theologi duplicem lineam statuunt, alteram rectam, al-

teram transversam, seu collateralem.

Linea recta est ordinata series consanguineorum, qui à se mutuò descendunt, ut à patre filius vel filia; à filio qui respectu avi aut aviæ dicitur nepos vel neptis; ab iis pronepos vel proneptis; ab his rursum abnepos vel abneptis, &c.

In hâc lineâ juxta computationem juris civilis, in quo tot sunt gradus, quot personæ, pater dicebatur in primo gradu, filius in secundo, nepos in tertio. Sed juxta jus Canonicum, quod nunc obtinet, pater, qui est stipes & origo totius Genealogiæ, non computatur, ideoque filius, qui ab ipso immediatè procedit, est in primo gradu, nepos, qui à filio immediatè descendit, est in secundo, pronepos in tertio, abnepos in quarto, & hujus filii in quinto.

In linea transversa seu collaterali, non comparantur descendentes cum iis à quibus gradatim descendunt, sicut in linea recta; sed omisso communi stipite inter se conferuntur, ut frater cum sorore; hi autem, ut primi occurrunt in hâc linea, & immediatè descendunt à stipite, ita computantur in primo consanguinitatis gradu: filii verò fratris & sororis, quos consobrinos vocamus, in secundo: filii consobrinorum in tertio: ab iis nati in quarto, & sic deinceps.

Circa lineam collateralem observandum est consanguineos inter se conferri vel in gradu æquali, vel in gradu inæquali seu mixto; ut aiunt. Gradus æquales sunt qui æqualiter distant à communi stipite, & ita frater & soror sunt in primo gradu æquali, filius fratris, & filia sororis in secundo gradu æquali. Gradus inæquales dicuntur, quorum unus magis distat à communi stipite quàm alter, atque eo modo frater, qui respectu filiæ sororis vocatur patruus: est in gradu inæquali, qui ideo dicitur mixtus, quia confla-

tur ex primo gradu, in quo eſt patruus, & ex ſecundo, in quo collata eſt ſororis filia.

In gradu autem mixto; qui attingit primum, ut in exemplo patrui collati cum filia ſororis, ubi pro diſpenſatione ſupplicatur, exprimi debet quis ſexus ſit in primo gradu, an vir, an mulier; quia longè difficiliùs conceditur, ut filius ſororis vel fratris in uxorem ducat amitam aut materteram, quam patruus aut avunculus ſororis vel fratris filiam; honeſtati enim repugnare videtur, ut ea, quæ jure naturæ ſuperior eſt, & in qua relucet auctoritas paterna vel materna, per matrimonium ſubdita fiat & inferior: At ejuſmodi indecora ratio non accidit, cùm patruus aut avunculus natam ſeu ex fratre ſeu ex ſorore ducit in matrimonium. Hinc Deus Levitici 8. prohibet, ne quis ducat ſororem patris vel matris, non verò ſororis filiam: *Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies; quia caro eſt patris tui. Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eò quòd caro ſit matris tuæ . . .*

Nec illud omittendum, nempe ut exprimatur quotus ſit gradus mixtus, ſemper incipiendum à gradu maſculi, quamvis ſit remotior à ſtipite; ſic relatio amitæ vel materteræ ad filium fratris vel ſororis dicitur à ſecundo ad primum; patrui verò vel avunculi ad fratris vel ſororis filiam, dicitur à primo ad ſecundum.

Q. 11°. *Conſanguinitas dirimit-ne matrimonium in quolibet gradu contractum?*

R. 1°. In quolibet gradu lineæ rectæ dirimit: *inter eas perſonas*, inquit Nicolaus I. ad conſulta Bulgarorum c. 39. *quæ parentum liberorumve locum inter ſe obtinent, nuptiæ contrahi non poſſunt velati inter patrem & filium; vel avum & neptem . . . . & uſque in infinitum.* Hujus ſententiæ innumeros ferè patronos cumulat Sanchez lib. 7. diſp. 51. &

ratio eſt, quia pudor & reverentia, quæ homini naturaliter inſita eſt erga parentes, facit ut hujuſmodi concubitum & conjugium natura refugiat atque exhorreſcat: omnes autem deſcendentes ſunt filii illorum, à quibus primam originem ducunt, proptereaque leges civiles omnem ejuſmodi copulam damnant, ut patet ex Inſtit. tit. de nupt. par. *inter eas*. S. tamen Thomas 2. 2. quæſt. 154. art. 9. ad tertium & in Supplem. qu. 54. art. 3. videtur ſenſiſſe matrimonium lege naturali non eſſe irritum in linea recta, niſi in primo gradu: quam ſententiam ſequuntur Cajetanus, Fagnanus in caput *Vir qui*, tit. *De conſang. & affinit.* & alii.

R. 2°. Conſanguinitas in linea collaterali matrimonium jure naturali dirimit in primo gradu æquali; in ceteris remotioribus jure ſolùm Eccleſiaſtico, idque ad quartum uſque gradum incluſivè, nec ulteriùs.

Prima pars reſponſionis, quæ eſt de matrimonio jure naturali prohibito inter fratres & ſorores, probatur adversùs Cajetanum, quia ejuſmodi matrimonium ita naturæ rationali repugnat, ut Gentiles ipſi ſolius naturæ ductu exiſtimaverint ſocietatem humanam pati non poſſe ejuſmodi matrimonium. Id patet ex capite 12. Gen. ubi Abraham Ægyptum ingreſſurus Saræ perſuaſit ut diceret ſe ipſius ſororem, ne ab Ægyptiis crederetur uxor.

Dices: filii Adam in prima mundi generatione duxerunt ſorores: Ergo.

Nego conſeq. quia ex ſæpe dictis lex naturalis alia eſt invariabilis, quâ prohibentur ea quæ per ſe ſunt mala, ut blaſphemia, mendacium, & cetera, quæ ex nulla circumſtantia cohoneſtari poſſunt: alia variabilis propter evidentem neceſſitatem, aut magnam Eccleſiæ utilitatem

sic Deus permisit aliquando polygamiam simultaneam, libellum repudii, & in prima mundi generatione conjugia inter fratres & sorores, sicut iisdem de causis Ecclesia concedit Pastorem abesse à suo grege: eundem Clericum possidere alterum beneficium; quamvis utrumque sit contra jus naturale. Unde S. Augustinus lib. 15. de civ. Dei cap. 16. *commixtio sororum & fratrum*, inquit, *quanto fuit antiquior, compellente necessitate; tantò postea facta est damnabilior, religione prohibente.*

Secunda pars, scilicet matrimonium lege naturali non esse prohibitum in secundo gradu, etiam mixto, multò minùs in remotioribus lineæ collateralis probatur; quia in lege Mosaïca, permittebantur ejusmodi matrimonia, exceptis cum amita aut matertera, Levit. 8. tum quia in Ecclesia per quatuor priora secula Christiani copulabantur cum consobrinis, juxta Imperatorum leges, ut agnoscit S. Augustinus l. 15. de Civ. Dei cap. 16. *Experti etiam sumus*, inquit, *in connubiis consobrinarum etiam nostris temporibus, propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum. quàm raro per mores fiebat, quod fieri per leges licebat; quia id nec divina prohibuit & nondum prohibuerat lex humana; verumtamen factum etiam licitum propter vicinitatem horrebatur illiciti, & quod fiebat cum consobrina, penè cum sorore fieri videbatur.* Ex quibus verbis tria colligere licet. Primum, matrimonia cum patruo vel amita hactenus habita fuisse incesta, ut asserit Suetonius in vita Claudii Imperatoris cap. 26. Secundum cum consobrinis legibus fuisse concessa. Tertium, naturæ aliquo modo repugnare ejusmodi conjugia, ac proinde quarto labente seculo cœpisse prohiberi: *Quis dubitet*, inquit S. Augustinus cit. cap. 16. *honestiùs hoc tempore etiam*

consobrinarum prohibita esse conjugia? Imò posterioribus seculis indecorum visum est, si parentes in sua familia cernerent à se descendentes inter se misceri. Unde Concilium Wormatiense anno 868. can. 32. statuit ne quis de propria cognatione uxorem accipiat, *usque dum*, inquit, *generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retinetur.* Cùm autem homines essent diuturnioris vitæ, cognationis memoria non censebatur extincta nisi in octavo gradu, ut scribit undecimo seculo Alexander II. ep. 38. ideoque consuetudo obtinuit à tempore S. Gregorii, ut Matrimonia non fierent intra septimum consanguinitatis gradum, ut patet ex lib. 12. ep. 22. duravitque ad decimum tertium usque seculum, quo Concilium Lateranense IV. an. 1215. cap. *Non debet*, lib. 4. tit. 14. *De consang. & affin.* restrinxit ad quartum gradum inclusivè, spectatâ enim breviori hominum vitâ, vix in quintâ generatione superest cognationis memoria.

Dices: Deus Levit. 8. prohibet ne quis ducat sororem patris aut matris: Ergo matrimonium illud non solùm jure Ecclesiastico, sed etiam divino prohibitum est.

Distinguo consequens, prohibitum est in lege veteri, Concedo: in lege nova; Nego conseq. præcepta enim cæremonialia & judicialia legis veteris non obligant in lege nova: prohibitio autem illa pertinet ad legem positivam & judicialem: & quamvis sit admodum consentanea naturæ rationali, causæ tamen adeo graves possunt occurrere, ut in ea Summus Pontifex dispensare possit.

Q. 12°. *Quid si quintus consanguinitatis gradus sit mixtus cum quarto?*

R. Etiamsi mixtus esset cum tertio aut secundo, non impediret matrimonium; ita definiit

Gregorius IX. cap. *Vir*, lib. 14. tit. 14. *de consang. & affin. Vir*, inquit, *qui à stipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere distat quinto .... licitè possunt matrimonialiter copulari*, nec indigent ulla dispensatione.

De Crimine.

Q. 1°. *Quæ crimina dirimunt matrimonium?*

R. Homicidium & adulterium.

Q. 2°. *Quot in casibus duo illa crimina dirimunt matrimonium?*

R. In quatuor modis.

Primò, quando quis occidit conjugem conspirante vel consentiente occisi consorte; superstes enim conjux non potest matrimonium inire cum homicida, ex cap. *Laudabilem*, lib. 3. tit. *De conversione Infidelium*, ubi Celestinus III. ad quæsitum, num mulieres Christianæ copulari possent cum Saracenis spe eos adducendi ad fidem, licèt earum viros occidissent, respondet cum distinctione, *Si*, inquit, *in mortem ipsorum malitiosè fuerint machinatæ, licèt eorum studio ad fidem accesserint, tamen nec eis adhærere debent .... cum tale damnum cum tali lucro Ecclesia compensare non velit ... Quòd si tales non procuraverunt virorum interitum defunctorum, matrimonium inter hujusmodi personas licitè potest contrahi.*

Secundò si cum homicidio unius conjugum præcessit adulterium cum superstite, etiamsi superstes in homicidium non consenserit. Ita definiit Alexander III. cap. *Super hæc*, tit. *De eo, qui ducit in uxorem, quam polluit per adulterium.* Sic enim habet, *si adulter est in mortem uxoris aliquid machinatus, sive fidem dedit; sive non, quòd eâ defunctâ, hanc esset ducturus, secundùm Canones ab ejus consortio prohibetur.*

Tertiò, cùm adulterium commissum est, ac-

cedente promissione acceptatâ futuri matrimonii post obitum conjugis. *Audivimus rem execrabilem*, inquiunt Patres Triburienses anno 895. can. 40. *quendam nefario fornicationis opere alicujus uxorem* (*vivente eo*) *commaculasse, & in argumentum iniquitatis, juramento confirmasse, si ejus legitimum supervixissent ambo moritum, ut ille fornicator illam adulteram sibi associaret thoro & legitimo matrimonio... tale igitur connubium anathematizamus, & Christianis omnibus obseramus.* Nec refert, juxta Rituale Carnotense, quòd promissio adulterium præcesserit, vel subsecuta fuerit.

Dixi 1°. *accedente promissione*, quia sine ea, *mortuo viro, cum quo verum connubium fuit, fieri potest conjugium cum quo præcessit adulterium*, inquit S. Augustinus lib. 1. de nupt. & concup. cap. 10.

Dixi 2°. *acceptatâ*; nisi enim alter acceptaverit, sive expresse, sive tacitè, adulterium non irritat matrimonium. Silentium autem non habetur pro acceptatione.

Quartò, cùm quis, vivente legitimâ conjuge, matrimonium iniit & consummavit cum altera conscia prioris conjugii; hanc enim non potest habere uxorem, si quæ priùs ab eo legitimè ducta fuerat, fato fungatur. Id patet ex cap. *Veniens*, lib. 4. tit. 7. *De eo, qui duxit in matrimonium*, &c.

Dixi 1°. *& consummavit*; quia ex cap. *Si quis*, eodem tit. si adulterium non commisit sive ante, sive post contractum hujusmodi matrimonium, nullum existit impedimentum.

Dixi 2°. *alterâ consciâ*; quia si bona fide contraxit, eum existimans liberum, cum quo contraxit, nihil obstat quominus cum eo legitimè conjungi possit post obitum prioris uxoris.

DE DISPARITATE CULTÛS.

Q. 1°. *Quid est cultûs disparitas?*

R. Est diversitas Religionis in contrahentibus.

Q. 2°. *Omnes religione dispares sunt-ne inhabiles ad contrahendum inter se?*

R. Minimè: namque Catholici cum hæreticis contrahere possunt, saltem validè, utrùm autem licitè, expendemus postea. Probatur responsio; quia matrimonia Catholicorum cum hæreticis inita nullo jure dici queunt invalida, sive naturali aut divino, sive Canonico: non jure naturali aut divino; quia ad veritatem Sacramenti non requiritur fides in suscipiente, ut alibi probavimus. Non etiam jure Canonico; nullus enim Canon ea irritans, proferri potest.

Dices: Rex Christianissimus Ludovicus XIV. solemni edicto anno 1680. prohibuit suis subditis, ne quovis prætextu matrimonia cum hæreticis contraherent, declaravitque ejusmodi matrimonia alioquin fore irrita.

Distinguo, fore irrita quoad effectus civiles; Concedo: quoad vinculum Sacramentale, Nego.

Q. 3°. *Quinam igitur inhabiles sunt ad contrahendum inter se propter cultûs disparitatem?*

R. Christiani & Infideles non baptizati. Nullus quidem proferri potest Canon expressus, quo probetur nostra responsio, sed extant Leges Imperatorum Valentiniani & Valentis lib. 3. Cod. Theodosiani tit. 14. & lib. 9. tit. 54. quibus declarantur connubia Christianorum cum infidelibus irrita & morte plectenda. Hæ autem leges sensim ita obtinuerunt, ut ante duodecimum seculum ejusmodi conjugia ubique haberentur, invalida. Id constat ex Magistro Sententiarum, qui lib. 4. dist. 39. scribit non valere matrimonia Christianorum cum Infidelibus; quod post

ipsum unâ voce docuerunt omnes Theologi & Canonistæ.

Q. 4°. *Quo jure irrita sunt matrimonia Christianorum contracta cum Infidelibus?*

R. Solò jure canonico; namque Christiani ad quintum usque seculum matrimonia cum Infidelibus contraxerunt, ut patet vel ex sancta Monica, quæ nupsit Ethnico, teste S. Augustino lib. 9. Confess. c. 9. & ex sancta Clotilde, quæ Clodoveum Francorum Regem habuit maritum, cùm adhuc esset infidelis: & quamvis Patres illorum temporum, ut Tertullianus & S. Cyprianus, improbarent hujusmodi conjugia, ea tamen nullus dixit irrita, nec sic conjunctos separare tentavit.

Dices 1°. Esdras 1. lib. c. 9. & 10. separavit filios Israël ab uxoribus alienigenis, quas in captivitate duxerant: Ergo.

Nego conseq. Namque 1°. etiamsi detur matrimonia Fidelium cum Infidelibus fuisse irrita per legem veterem, nihil inde concludi potest contra matrimonia Christianorum, qui non subjacent legi veteri. 2°. Samson, Salomon, & Esther validè contraxerunt cum Infidelibus; ergo Lex vetus non irrita faciebat matrimonia Fidelium cum Infidelibus. 3°. Cùm apud Judæos libellus repudii & polygamia locum haberent, Esdras gravibus ex causis potuit compellere Judæos ad dissolvenda per libellum repudii matrimonia alioquin validè contracta.

Dices 2°. Baptismus ideo dicitur janua Sacramentorum, quia sine eo non patet aditus ad alia Sacramenta: Ergo sicut non baptizatus Confirmationem v. g. validè non suscipit, ita nec matrimonium, quod non potest esse irritum in uno contrahente, quin simul sit & in alio, cùm matrimonium non sit unius, sed duorum.

Distinguo consequens; ita nec matrimonium in ratione Sacramenti, Concedo: in ratione contractûs naturalis & civilis, Nego conseq. Itaque id unum evincit objectio, nempe matrimonium Christianorum cum Infidelibus non esse Sacramentum, saltem in infideli conjuge, quod ultro concedimus.

Q. 5°. *Matrimonia Fidelium cum Infidelibus non baptizatis, fuerunt-ne semper illicita, & aliqua lege prohibita?*

R. Affirmativè.

Probatur 1°. ex Scriptura, Deuteronomii 7. *Filiam tuam non dabis filio ejus* (Chananæi) *nec filiam illius accipies filio tuo; quia seducet filium tuum.* 1. Cor. 7. *nubat tantùm in Domino*, id est, homini Christiano, ut interpretantur Tertullianus lib. 5. contra Marcionem cap. 7. S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum cap. 3. Theodoretus, & S. Thomas in eum locum. Et 2. Cor. cap. 6. *nolite jugum ducere cum Infidelibus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate, aut quæ societas lucis ad tenebras?*

Probatur 2°. Conciliis.

Concilium Eliberitanum Can. 15. *Gentilibus*, inquit, *minimè in matrimonium dandæ sunt virgines Christianæ.* Et Can. 16. *neque Judæis, neque Hæreticis, neque Schismaticis dari placuit, eò quòd nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.*

Carthaginense III. Can. 12. *placuit, ut filius & filia Episcoporum vel quorumlibet Clericorum Gentilibus, vel Hæreticis, aut Schismaticis matrimonio non jungantur.*

Chalcedonense Can. 14. *Sed neque Hæretico, vel Pagano, vel Judæo matrimonio conjungere, nisi utique persona, quæ Orthodoxæ conjungitur, sed ad Or-*

thodoxam fidem convertendum spondeat. Quæ posteriora verba juxta interpretationes Zonaræ & Balsamonis accipienda sunt de sponsione, quæ ante nuptias impleatur. Idem decernit Concilium Agathense cap. 67.

Probatur 3°. Ex Patribus.

Tertullianus citato lib. 5. contra Marcionem cap. 7. *certè*, inquit, *præscribens tantùm in Domino esse nubendum, ne quis fidelis Ethnicum matrimonium contrahat, legem tuetur Creatoris, Allophylorum nuptias ubique prohibens.*

S. Cyprianus Ser. de lapsis scribit, *jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, prostituere est cum Gentilibus membra Christi.*

S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum, acriter insectatur Christianos, qui cum infidelibus matrimonium ineunt; *At nunc*, inquit, *plerique contemnentes Apostoli jussionem, junguntur Gentilibus, & templa Christi idolis prostituunt; nec intelligunt se corporis ejus partem esse, cujus & costa sunt .... licet in me sævituras sciam plurimas matronarum, licèt eâdem impudentiâ, quâ Dominum contempserunt* (nubendo infidelibus) *in me pulicem & Christianorum minimum debacchaturas: tamen dicam quod sentio, loquar quod me Apostolus docuit, non illas justitiæ esse, sed iniquitatis: non lucis, sed tenebrarum: non Christi, sed Belial: non templa Dei viventis, sed fana & idola mortuorum.*

S. Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 9. *cave, Christiane*, inquit, *Gentili aut Judæo filiam tuam tradere. Cave, inquam, Gentilem aut Judæam, atque alienigenam, hoc est, Hæreticam, & omnem alienam à fide tuâ uxorem accersas tibi.* Tum plures rationes congerit, ut ostendat conjugium Christiani cum infideli repugnare Dei institutioni. Primam repetit ex subversionis periculo, *cum sancto sanctus eris. Si hoc in aliis, quantò magis in*

conjugio, ubi una caro & unus spiritus est. ... ratio docet, sed amplius exempla movent. Sæpè illecebra mulieris decepit etiam fortiores maritos, & à Religione fecit discedere. Secundam ex unitate Spiritûs, quæ debet esse inter conjuges, *quomodo potest congruere charitas, si discrepet fides?* Tertiam à Dei vocatione, *si credas à Deo tibi, quod fortius es conjugium datum, unde & Salomon ait*, à Deo præparatur viro uxor, *non possunt hoc dispares fide credere.*

Q. 6°. *Matrimonia Christianorum cum infidelibus sunt-ne jure divino prohibita?*

Certum est ejusmodi matrimonia jure naturali & divino iis esse prohibita, quibus sunt subversionis occasio; sic enim artes per se licitæ sunt vitandæ aut deserendæ ab iis, qui eas absque evidenti salutis periculo exercere nequeunt juxta illud Matth. 5. *si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te.*

Quæstio igitur est, utrùm matrimonia Christianorum cum infidelibus secundùm se spectata præcisè, sint jure divino prohibita.

S. Augustinus lib. 1. de adulterinis conjugiis cap. 25. noluit quæstionem definire, tum propter Scripturarum obscuritatem, tum propter multorum Christianorum exempla, qui absque peccati conscientia cum infidelibus copulabantur. Et quamvis S. Hieronymus cit. lib. adversùs Jovinianum morem illum acriter insectatus sit, Concilium tamen Carthaginense tertium, in quo sedit S. Augustinus, nuptias illas non interdixit nisi Clericorum filiis. Verba sancti Doctoris sunt, *Non enim tempore revelati Testamenti novi, in Evangelio vel ullis Apostolicis litteris sine ambiguitate declaratum esse recolo, utrùm Dominus prohibuerit Fideles Infidelibus jungi. Quamvis Beatissimus Cyprianus inde non dubitet, nec in levibus pec-*

batis constituat, jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, atque id esse dicat prostituere Gentilibus membra Christi. Et lib. de fide & opere c. 19. *quæ nostris temporibus jam non putantur esse peccata, quoniam revera in novo Testamento nihil inde præceptum est, & ideo aut licere creditum est aut velut dubium derelictum.* Sanctus Doctor concludit propter ejusmodi dubium, *Omni modo conandum est, ne fiant tales conjunctiones. Quid enim opus est in tantum discrimen ambiguitatis caput mittere?* cùm scriptum sit Eccli. 3. *qui amat periculum, in illo peribit.* Sed Ecclesia post tempora S. Augustini, difficultatem elucidasse videtur, cùm ejusmodi matrimonia irrita fecit, utpote indecora & periculosissima.

Quare ad propositam quæstionem

R. Verior videtur & Traditioni magis consentanea eorum sententia, qui docent matrimonia Christianorum cum Infidelibus esse jure divino absolutè prohibita. Id enim evincunt textus in præcedenti responsione laudati, tum Scripturæ, tum veterum Patrum. Scripturæ quidem; verba enim Apostoli 1. Cor. 7. v. 39. *cui vult nubat, tantùm in Domino*, licèt duobus modis exponi possint, ut monet S. Augustinus cit. cap. 25. lib. 1. de conjug. adult. scilicet, nubat, aut Christiana permanens, & ut Christianam decet; aut homini Christiano; duo tamen illi modi conjungendi sunt (nedum se excludant) ut habeatur integer verborum sensus; utrumque enim Apostolus exigit à muliere Christiana, ut, salvâ fide, nubat homini Christiano; & ita communiter intellexerunt Patres & veteres Theologi, ut Magister Sententiarum, S. Thomas, &c. Laudati etiam textus Tertulliani, SS. Cypriani, Hieronymi, & Ambrosii conjunctiones Christianorum cum Infidelibus vituperant ut

Legi Creatoris contrarias, & Christo contumeliosas, in quibus membra Christi Gentilibus prostituuntur, sociatur justitia cum iniquitate, lux cum tenebris, Christus cum Belial; quæ sane reperiuntur in omni conjugio Christiani cum infideli, etiamsi nulla sit subversionis suspicio: Ergo ejusmodi conjugia secundùm se spectata legi divinæ repugnant.

Nec obstat quòd plures sanctæ mulieres, ut Cæcilia, Monica, Clotildis, &c. viris Ethnicis nupserint; vel enim nupserunt speciali Dei instinctu, qui auctoritate suâ dispensare potuit in lege à se sancita, & gratiâ suâ firmare nubentes, ne ex infidelis consortio subverterentur; miraculis probavit suo consilio & motu matrimonium sanctæ Cæciliæ cum Valeriano fuisse initum, non carne consummandum, ne prostituerentur membra Christi; sed spiritu & martyrio ut spiritualiter esset mater sponsi & aliorum, quos fide suâ Christo peperit; vel illæ mulieres in simplicitate suâ secutæ sunt morem, & in eo ex bona fide excusandæ, non laudandæ.

Q. 7°. *Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis, quâ lege sunt prohibita an divinâ, an solum Ecclesiasticâ?*

R. Dissentiunt Theologi: Azor, Sanchez, Pontius, & alii, quibus se adjunxit Isambertus noster olim in Scholis Sorbonicis Professor Regius, censent esse prohibita solùm lege humanâ, adversùs quam præscribi potest, adeo ut ex illis Theologis quidam doceant ad contrahendum cum hæretico opus non esse dispensatione iis in locis, in quibus Catholici permixti sunt cum hæreticis, ut in nonnullis Germaniæ partibus; quia hujusmodi matrimonia sunt quodammodo necessaria; sicut autem in necessitate licet pecuniam sub usuris accipere ab usurario, & Sacramenta petere à Pastore

improbo, quamvis uterque peccet, ille usuras exigendo, iste Sacramenta violando: Ita culpandus non est Catholicus, qui ex quadam necessitate jungitur cum hæretica, quæ malitiæ suæ imputare debet, quòd Sacramentum indignè recipiat, non autem Catholico, qui utitur jure suo. Et verò si ejusmodi matrimonia essent jure divino prohibita, non in eis dispensassent Summi Pontifices, ut Clemens VIII. & Urbanus VIII. cùm certum sit potestatem humanam non dispensare in lege divina.

Alii Theologi contra affirmant matrimonia, de quibus agitur, esse jure divino prohibita, atque in ea sententia sunt Estius in 4. dist. 39. parag. 1. & 4. Sambovius quondam in Scholis Sorbonicis Regius Professor tom. 1. casu 77. 78. 79. & 80. & Gamacheus noster etiam in Scholis Sorbonicis Regius Professor de matrimon. c. 28. sic habet: *Etiamsi ex hypothesi omnia removeantur apostasiæ & seductionis pericula, tamen restat semper prima ratio sumpta ex jure divino, nimirum reverentia Sacramentis debita, ut nec recipiantur in statu peccati mortalis, neque prudenter & scienter alteri tribuantur peccatum mortale habenti, quando peccatum fuerit notorium; non enim Summus Pontifex habet potestatem mutandi jus divinum, & institutionem Christi. Imò non solùm est jus divinum, sed etiam naturale, ut Sacramenta dignè & reverenter tractentur. Ergo nec in talibus nuptiis potest idem Summus Pontifex dispensare.*

Probatur autem hæc sententia, 1°. iisdem Scripturæ, Conciliorum, & Patrum testimoniis ac rationibus, quibus demonstravimus matrimonium Christianorum cum infidelibus repugnare juri divino; efficacius quippe concludunt adversùs matrimonia Catholicorum cum Hæreti-

cis: tum quia Hæretici sunt excommunicati atque ideo devitandi, ad Tit. 3. nec in domum recipiendi; 2. Joan. multò minùs in consortium conjugale admittendi, cùm sit arctissimum societatis genus: tum quia *hæresis*, ut ait Estius citato parag. 4. *est pessimum infidelitatis genus*, *eo que minùs conjugia cum iis permitti debent*, *quo* *periculosior est cum illis conversatio*, *& difficilior eorum conversio*. Unde Concilium Burdigalense I anno 1624. *periclitatur admodum*, inquit, *fides contrahentium*, *si unus conjugum hæresi infectus*, *& pertinaciter in ea perseverans*, *alter non sine peccato & irreverentia sanctæ Matris Ecclesiæ cogatur jugum trahere ærumnosum*..... *& experientia sit compertum etiam ex Catholicis non paucos talibus matrimoniis à fide Orthodoxa defecisse*. Sed etsi nullum conjugi periculum esset, magnum tamen erit proli nasciturae, quæ sicut ab utroque parente ali debet & educari, ita ad utriusque curam pertinet eam instituere in iis, quæ sunt Religionis. Anno vis & injuria timenda est ex parte mariti Hæretici, quem ejus Pseudominister pro suo officio inducet, ut quâ vi, quâ arte liberos in suam sectam traducat, etiam contra fidem datam, & juramento confirmatam; cùm juramentum illud in Hæreticorum principiis sit illicitum, & sine novo peccato impleri nequeat? Mitto exempla parentum plus ponderis habere erga liberos quàm verba, moraliterque esse impossibile, ut illi in fide firmi sint, & in exercitiis Religionis Catholicæ ferventes, si videant alterum è parentibus ista deridere, & tanquam superstitiose traducere; quò fit, ut *longè latèque serpat & propagetur hæreticæ pravitatis soboles*. Verba sunt Concilii Burdigalensis jam laudati.

His adde Ecclesiam Græcam adeo periculosa existimasse ejusmodi conjugia, ut ea à pluribus seculi

ſeculis hactenus irrita fecerit, ut conſtat ex Concilio Trullano, quod ſeptimo ſeculo celebratum eſt; ſic enim habet Canone 72. *non licere unum Orthodoxum cum muliere Hæreticâ conjungi, neque verò Orthodoxam cum viro Hæretico copulari; ſed & ſi quid ejuſmodi à quopiam factum apparuerit, irritas nuptias exiſtimare, & nefarium conjugium diſſolvi. Neque enim ea, quæ non ſunt miſcenda, miſceri, nec ovem cum lupo, nec peccatorum ſortem cum Chriſti parte conjungi oportet.* Quòd autem ſeverior illa diſciplina vigeret duodecimo ſeculo, teſtantur Zonaras, & Balſamon, qui eodem ſeculo notis ſuis hunc Canonem illuſtrarunt; *nam qui ſimul ita vivunt* (inquit Zonaras) *ut eorum animi in iis, quæ ad fidem pertinent, contrario modo affecti ſint, quo pacto eos in aliis convenire poſſe quiſquam arbitretur?*

Probatur 2°. quia, ut conceditur Patronis oppoſitæ ſententiæ, licitum eſſe in gravi neceſſitate pecuniam ſub uſuris accipere ab uſurario, & Sacramenta petere à ſacrilego Paſtore: ita concedant oportet lege naturali & divinâ prohibitum eſſe, quâlibet ſuppoſitâ neceſſitate, vel uſuras exercere, vel Sacramenta indignè ſuſcipere, vel ea adminiſtrare publicis peccatoribus, & ab Eccleſiâ præciſis, vel denique ea conficere in ſtatu peccati mortalis: atqui in matrimonio Catholicorum cum Hæreticis gravia illa ſacrilegia concurrunt. 1°. Sacramentum matrimonii indignè recipitur. 2°. Adminiſtratur publicis peccatoribus, iiſque à corpore Chriſti per excommunicationis gladium abſciſſis. 3°. In communi ſententiâ Canoniſtarum & Theologorum Miniſter hujus Sacramenti ſunt contrahentes, qui illud conficiunt, & ſibi invicem miniſtrant, atque adeo notorius Hæreticus & excommunicatus conficit Sacramentum, illudque adminiſ-

trat Catholico; & vicissim Catholicus Hæreti co. Quid autem cogitari potest magis repugnan legi divinæ & naturali? Ergo.

Ysambertus, ut vim hujus argumenti decli naret, excogitavit unum contrahentem sibi non alteri ministrare Sacramentum, nec proir de Catholicum illud conferre notorio hæreti co, quod nefas esse non diffitetur. Sed qui fundamento, quâve auctoritate recedit à com muni sententiâ: licet-ne in Sacramentorum ad ministratione sequi opinionem minùs probabi lem, si tamen ista sit probabilis?

Nec difficultatem omnino solvunt, qui juxt opinionem sat communem contendunt matri monia Catholicorum cum Hæreticis non ess Sacramenta, nisi accesserit benedictio Sacerdc talis, quâ denegatâ (sicut denegandam præscrip sit Clemens VIII. quando dispensavit cum Du ce Barriensi, ut Catharinam Henrici IV. Franco rum Regis Christianissimi sororem, sed hæret cam duceret) hujusmodi matrimonia erunt co tractus merè civiles, ab omni sacrilegii spec alieni. Hæc, inquam, solutio non satisfacit. 1 Quia certum non est benedictionem Sacerdota lem necessariò requiri ad rationem sacramen matrimonii, cùm opinio communior, qua Bellarminus supra dicebat videri sententiam E clesiæ, asserat esse Sacramento accidentalen & omnem contractum conjugalem validum Christianis esse Sacramentum; ac proinde C tholicus, qui contrahit cum hæreticâ, prob bili, ne dicam cum Bellarmino longè probab liori periculo se exponit violandi legem natur lem & divinam per sacrilegam Sacramenti a ministrationem & susceptionem. Quis autc licitum dixerit se conjicere in tale peccandi p riculum? 2°. Esto matrimonium eo modo co

tractum non sit Sacramentum, repugnat saltem Christi institutioni; ut quid enim Christus matrimonium evexit ad dignitatem Sacramenti, nisi ut Christiani sacramentaliter conjungerentur? an non eo ipso abstulit omnem alium contrahendi modum? id certè inclamat universalis Ecclesiæ Traditio. 3°. Constat ex allatis Scripturæ, Conciliorum, & Patrum testimoniis, matrimonia Catholicorum cum personis disparis Religionis lege naturali & divinâ esse prohibita.

Frustra pro oppositâ sententiâ laudatur dispensatio à Clemente VIII. obtenta, cùm ei magis adversetur, quàm faveat, ut constat ex Spondani historiâ ad annum 1600. refert quippe Historicus dispensationem sæpius petitam, constanter à Summo Pontifice fuisse denegatam *ob periculum seductionis, ac perversionis, & pravæ institutionis ac perversionis liberorum, rixarumque & odiorum, quæ facilè inter conjugatos disparis cultûs oriuntur.* Cùm autem urgeretur Clemens VIII. tum efflagitante Cardinale de Ossat pro Rege Christianissimo, & instantibus precibus Ducis Barriensis, qui eâ de causâ Romam profectus fuerat: tum exemplo Gregorii XIII. quem dicebant, nec satis probare poterant ex epistolâ 190. laudati Cardinalis, parem gratiam concessisse duabus mulieribus in Provinciâ Mediolanensi, tandem *importunitate ferè magis*, inquit Historicus, *quàm liberâ Clementis voluntate impetrata fuit illa dispensatio*, eo ferè modo, quo Adrianus Sextus in aliâ causâ, quam refert Dominicus Soto in 4. dist. 27. q. 2. a. 4. *improbis precibus succumbens respondit se dare quod posset, sed tamen credere nihil posse;* namque dispensatio pro Duce Barriensi conscripta non fuit per Rescriptum authenticum & publicum, sed per epistolam privatam à Cardinalibus subscriptam, & ad Epis-

copum Virdunensem directam, quæ tame (Catharinâ interim è vivis sublatâ) effectu ca ruit, *singulari & inscrutabili providentiâ divinâ* inquit Spondanus.

Profertur adversùs posteriorem hanc senter tiam altera dispensatio ab Urbano VIII. conce sa anno 1625. ut Henricia Ludovici XIII. Reg Christianissimi soror Carolo Anglorum Reg Hæretico nuberet ob publicam Ecclesiæ utilit tem (nempe ut Catholici in Angliâ quæ sur Religionis Catholicæ liberiùs exequerentur cùm tamen contrarium contigerit) & eâ cond tione; ut Regina in suo Palatio haberet Episco pum Catholicum & duodecim Capucinos, qu ibidem Ecclesiæ Catholicæ ritus & officia libe rè exercerent, & insuper liberi ex matrimoni suscipiendi juxta Catholicorum mores usque a decimum quintum ætatis annum instituerentu

Respondet Sambovius Summum Pontifice in causâ tanti momenti, in quâ agebatur c communi Religionis utilitate, secutum esse op nionem, quam existimabat probabilem, omn modâ cautione adhibitâ adversùs incommod quæ ex matrimoniis Catholicorum cum Hær ticis timeri debent; nec propterea peccare The logos in reverentiam capiti Ecclesiæ debitan qui contra sentiunt: Gamacheus erga sede Apostolicam observantissimus, nihilomin scripsit loco citato, *nec in talibus nuptiis potest ide summus Pontifex dispensare*. Quot Theologi d cent simplicem Presbyterum etiam ut min trum extraordinarium conferre non posse Sacr mentum Confirmationis aut Diaconatûs, lic proferantur nonnullæ dispensationes Summ rum Pontificum, quæ favent oppositæ sententi Sed omissâ hujusmodi responsione, lector sa tem intelligit, quàm periculosum sit Cathol

eos matrimonio jungi cum Hæreticis; cùmque ipsi summi Pontifices in causis urgentissimis vix ista permittant, quantacunque etiam adhibitâ cautione, deterrendos esse Catholicos ab ejusmodi conjunctionibus, quamlibet obtendant necessitatem: quòd si acquiescere noluerint, remittendos ad sedem Apostolicam.

De vi, seu coactione.

Vis inferri potest vel pœnis & vexationibus, vel minis, quæ gravem metum injiciunt.

Q. 1°. *Metus irritat-ne matrimonium?*

R. Irritat, modò gravis sit & injustè incussus. Ita habetur cap. *Veniens*, & cap. *Consultationi*, lib. 4. tit. 1. *De sponsal.*

Dixi 1°. *modò metus sit gravis:* quia metus levis ratio non habetur, aliàs vix nulla esset matrimoniorum firmitas; quæ enim filia-familias non objiceret se in matrimonium consensisse aliquo timore reverentiali vel mundano? Metus igitur, ut sit impedimentum dirimens, is esse debet, qui cadat in constantem virum, ut dicitur cit. cap. *Veniens*, & cap. *Consultationi*, Habenda tamen est ratio personæ; quia metus, qui esset levis respectu viri, posset esse gravis & impedimentum dirimens respectu puellæ. Non abs re erit utriusque metûs aliquod proferre exemplum. Pater vel mater indicat filio sive filiæ se peroptare, ut oblatas nuptias acceptet: illi, ne parentibus displiceant, consentiunt, ægrè tamen. En metus levis. Sed pater aut mater gravia minatur, nisi filia obtemperet, v. g. quòd remanebit innupta & indotata, quòd cum illâ durè aget, &c. En metus gravis, quo non rarò filii familias inducuntur ad consentiendum; ideoque Parochorum est inquirere præsertim à puellis, non solùm in ipsâ solemnitate nuptia-

rum, ubi præ pudore plerumque veritatem ol tegunt, sed privatim, cùm eos ad Sacramer tum præparat.

Dixi 2°. *& injustè incussus;* quia si justè incu tiatur, quantumcunque gravis sit, modò usui rationis non auferat, irritum non facit matri monium, ut patet in eo, quem Judex timor mortis cogit ad ducendam puellam, quam vi tiavit.

Q. 2°. *Quo jure metus dirimit matrimonium, a naturali, aut positivo?*

R. Positivo; quia metus nec voluntarium ne liberum omnino perimit, sed minuit duntaxat ut docent Philosophi, & nos Tract. de Just. & Jure 3. p. c. 2. probavimus contractum ex me tu initum valere secundùm leges civiles, par te tamen læsâ requirente, esse rescindendum si sit dissolubilis. Cùm autem matrimonium s indissolubile, & gravia timenda essent incom moda, si coactè iniretur, Ecclesia suis legibu occurrit, nempè matrimonia injusto metu con tracta fecit irrita, ac novissimè in Concili Tridentino sess. 24. cap. 9. de reform. anathe mate percussit, qui quovis modo, directè ve indirectè alios cogunt, quominus liberè matr monia contrahant.

Q. 3°. *Quomodo matrimonium ex metu injusto ir ritum potest fieri ratum ac firmum?*

R. Necesse non est ut partes coram Paroch & testibus iterum se sistant; sed satis est, ut par quæ fuerat invita, consentiat in copulam con jugalem. Unde in foro judiciali non esset au dienda, si consummato matrimonio, resilir vellet ex contractu propter vim sibi illatam. It decrevit Clemens III. cap. *Ad id*, lib. 4. tit. 1 *De sponsal. & matrim.*

DE ORDINE.

Diximus Tract. de Sacramento Ordinis 3. p. c. de cœlibatu Clericorum, initiatos aliquo Ordine sacro inhabiles esse ex decreto Ecclesiæ ad contrahendum matrimonium; ibique fecimus satis iis quæ ad illud impedimentum pertinent. Quare non est cur hîc immoremur.

DE LIGAMINE.

Q. 1°. *Quid est Ligamen?*

R. Est vinculum matrimonii legitimè contracti, licèt non consummati, quod excludit secundas nuptias, nisi solutum fuerit per mortem alterutrius conjugis, ut demonstravimus C. de polygamiâ simultaneâ. Et hoc impedimentum non solùm est juris Ecclesiastici, sed etiam naturalis & divini.

Q. 2°. *Quando uxor suspicata mortuum esse virum ob longam ejus absentiam, ad secundas nuptias convolavit, quid facto est opus, si redeat vir ille?*

R. Mulier illa ad priorem virum, omni cunctatione sepositâ, redire tenetur, essetque adultera, si cum posteriore conjugaliter habitaret, utpote qui sit ipsi alienus. Filii tamen ex illo concubitu cum bonâ fide saltem alterutrius suscepti non sunt illegitimi, quia in fide legitimi matrimonii sunt procreati: secùs si cum malâ fide utriusque parentis: putà si obreptitiè ad secundas illas nuptias convolarunt. Patet ex dictis de irregularitate, ubi de defectu natalium.

Q. 3°. *Quid si vir à pluribus annis absens non redeat, nec quidquam uxor ejus de ipso acceperit sive per litteteras, sive per nuntium?*

R. Uxor sic derelicta nubere non potest, nisi proferantur indicia moraliter certa mortuum esse conjugem. In hoc concordant leges Ecclesia-

ſticæ & civiles; nam cap. *In præſentiâ*, lib. 4. tit. 1. *De ſponſal. & matrim.* ſic decernit Clemens III. *quantocunque annorum numero ita remaneant* (uxores) *viventibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium convolare, nec auctoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum recipiant nuntium de morte virorum.* Et Imperator Juſtinianus authenticâ *hodie*, cap. de repudiis, corrigit legem, quæ uxoribus permittebat alias inire nuptias poſt quinquennalem virorum abſentiam, ſicque ſtatuit, *hodie quantiſcunque annis maritus in expeditione remanſerit, mulier ſuſtinere debet, licèt neque litteras, neque reſponſum ab eo acceperit.* Quod ſi mulier nupturiens proferat teſtes vel ſcripta ad probandam conjugis mortem, Parochus horum examen remittet ad Officialem, cujus eſt judicare an prolata teſtimonia fidem faciant, & juridicè pronuntiare ejuſmodi mulierem liberam eſſe ad contrahendum.

Q. 4°. *Quid agendum, quando matrimonium, de quo eſt ſermo, eſt contractum ex levioribus indiciis, ut non rarò contingit ob neglectam regulam mox præſcriptam?*

R. Vel certiora indicia haberi poſſunt, vel non: ſi primum, ſunt inquirenda; ſi ſecundum, ratio habenda eſt bonæ vel malæ fidei, cum quâ contraxerunt, aut ſaltem eorum alter.

Primò, ſi mulier ſtatum ſuum Confeſſario vel Parocho candidè expoſuit, & ille ex diuturniori conjugis abſentiâ, & quibuſdam indiciis, auctor fuit, ut oblatas nuptias acceptaret, ambo liberè uti poſſunt ſuo conjugio, quandiu non ſupervenerit nova ratio prudenter dubitandi, num ſuperſtes ſit prior conjux; in hoc enim poſteriori caſu, niſi inquiſitione factâ dubium illud depoſuerint, abſtinere ſe debent, ne adulterii reos ſe conſtituant. Colligitur ex cap. *Dominus*,

lib. 4. tit. *De secundis nuptiis*, ubi Lucius III. postquam pronuntiavit mulierem ad secundas nuptias non admittendam, nisi de morte ejus conjugis constiterit, sic pronuntiat: *Si verò aliquis vel aliqua id hactenus non servavit, & de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei qui sibi nupsit, debitum non deneget postulanti; quod à se tamen noverit nullatenus exigendum.* Hîc supponitur alterum non dubitare, aliàs nec ipse posset exigere contra propriam conscientiam; *omne enim quod non est ex fide, peccatum est*, Rom. 14.

Secundò, si mulier malâ fide litteras confinxerit, quæ mortem prioris conjugis testatam facerent, debitum exigere non potest, sed reddere tenetur marito falsitatis minimè conscio, nisi adsint conjecturæ adeo graves, inquit Estius in quartum dist. 38. parag. 8. ut non tantùm probabile fiat, sed etiam moraliter certum quòd conjux vivat; quia in moralibus id pro vero tenendum est, quod moraliter certum habetur, atque adeo mulier debitum reddens in adulterii crimen se conjiceret.

Tertiò, si ambo malâ fide contraxerint, & apud Parochum obrepserint incerti de morte prioris conjugis, thoro se separare tenentur, donec moraliter constet è vivis excessisse conjugem; quia propter dubium præcedens, & malam utriusque fidem, potiùs præsumitur adulterium, quàm matrimonium.

Quæ de ligamine dicta sunt, ea ad impedimenta consanguinitatis & affinitatis sunt transferenda, si circa ea dubium aliquod oriatur, contracto jam matrimonio; ita enim definiit Innocentius III. cap. *Inquisitioni*, lib. 5. tit. 39. *De sententiâ excommunicationis*, in quo sic habet, *distinguimus, utrùm habeat conscientiam hujusmodi ex credulitate levi & temerariâ, an probabili, &*

discretâ. Et quidem ad sui Pastoris consilium (conscientiâ levis & temerariæ credulitatis explotâ) licit potest non solùm reddere, sed exigere debitum conjugale. Verùm cùm conscientia pulsat animum ex credulitate probabili & discretâ, quamvis non evidenti & manifestâ, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro; vel contra legem conjugis, vel contra judicium conscientiæ committat offensam. His posterioribus verbis docet Summus Pontifex, quomodo mulier cum probabili conscientiâ adulterii possit debitum reddere, non verò exigere, cùm conscientia peccati non deponatur pro nutu voluntatis, sed solùm judicio in contrarium probabiliori: nimirum ejusmodi mulier in duplici peccati periculo versatur, hinc adulterii, si prior conjux vivat; inde injustitiæ si ei debitum deneget, qui bonâ fide cum ea contraxit: certum est autem quòd in dubio nullus sit spoliandus jure suo; & hoc judicio non solùm probabiliori, sed etiam certo, mulier deponit conscientiam dubiam de validitate matrimonii, & absque peccandi periculo debitum reddit postulanti; sed ipsa ab altero exigere non potest, quando conscientia pulsat ejus animum ex credulitate probabili & discretâ, quamvis non evidenti; quia non habet, quo dubium illud excludat. Quæ hîc dicuntur de muliere, intelligenda sunt de viro, qui prudenter formidat, aut justam habet formidandi causam, ne contraxerit cum impedimento dirimente sive ligaminis, sive consanguinitatis vel affinitatis. Vide Navarrum Enchir. c. 16. num. 40. & 41. & fusiùs in caput *Si quis autem* de Pœnit. dist. 7. Sed quia in iis discutiendis peracri & intelligenti judicio opus est, Parochus, ne quid temerè agat, ab Episcopo quæret consilium.

De publica honestate.

Publica honestas Jure Canonico est impedimentum exurgens, tum ex sponsalibus validis, tum ex matrimonio rato & non consummato; Ex sponsalibus non excedit primum gradum; ex matrimonio rato extenditur ad quartum usque gradum inclusivè, ut latiùs exposuimus c. *De sponsal.* parag. 1. & 2. hîc consulendis. Unum addam ibidem dictis, nempe modernis quibusdam visum fuisse hujusmodi impedimentum extingui sponsalibus dissolutis sive mutuo sponsorum consensu, sive morte alterius; sed quo fundamento id afferant, non apparet; cur enim publica honestas sic desineret, cùm affinitas & cognatio spiritualis maneant, illa dissoluto per mortem matrimonio, ista mortuo baptizato? Fagnanus in caput *Ad audiendam*, num. ultimo lib. 4. tit. *De sponsal. & matrim.* refert quæstionem delatam fuisse ad sacram Cardinalium Congregationem, quæ declaravit die sextâ Julii 1658. ejusmodi impedimentum non tolli per sponsalium dissolutionem, quod Summus Pontifex nempe Alexander VII. jussit in dubium deinceps non revocari.

De amentia.

Certum est amentiam jure naturali impedire matrimonium, cùm tollat usum rationis, ac consequenter consensum, sine quo nullus potest esse contractus.

De affinitate.

Q. 1°. *Quid est affinitas?*

R. Est personarum proximitas ex carnali copulâ proveniens, fornicarius v. g. fit proximus matri & sorori illius mulieris, cum quâ rem habuit,

Dicitur autem affinitas, quasi duorum ad unum finem unitas, quatenus duo diversæ cognationis per copulam fiunt una caro, & tendunt ad eundem finem, scilicet utriusque cognationis conservationem.

Dixi, *Ex carnali copulâ;* quia nisi fuerit seminis permixtio in vase debito, non contrahitur affinitas. Unde Adonias 3. Reg. c. 2. non erat affinis cum Abisac viduâ patris sui Davidis; quia David eam non cognoverat; publica tamen honestas obstabat quominus Adonias eam duceret.

Q. 2°. *Quotuplex est affinitas?*

R. Jure veteri triplex est, quod breviùs & faciliùs hoc explicatur exemplo Maria nupsit fratri meo, & consummato eorum matrimonio, efficitur mihi & consanguineis meis affinis: En primum genus affinitatis. Mortuo fratre meo, Maria nubit Petro, & matrimonium consummat, sicque Petrus mihi & consanguineis meis efficitur affinis. En secundum genus affinitatis. Tandem moritur Maria, & Petrus ejus viduus contrahit cum Annâ, quæ etiam mihi & consanguineis meis fit affinis. En tertium genus affinitatis. Sed Concilium Lateranense quartum cap. 50. referturque cap. *Non debet.*, lib. 4. tit. 14. *De consanguinitate*, solùm retinuit primum affinitatis genus, & alia duo sustulit, & ita natum est commune illud effatum, *affinitas non parit affinitatem*, hoc est affinitas quam filius aut frater contrahit cum Mariâ, quam pater aut frater duxit uxorem, non efficit, ut soror Mariæ, vel filia, quam ex aliis nuptiis susceperat, fit affinis filio aut fratri ejus mariti. Quare sæpiùs contingit ut duo fratres ducant duas sorores, pater quoque viduam & filius ejusdem viduæ filiam.

Adversùs communem Theologorum & Canonistarum sententiam, quidam Patroni in Senatu

Parisiensi opponunt Senatusconsultum Rothomagense anni 1607. vel 1617. juxta collectionem Arrestorum Rothomagensium; quo (ut refert Godefridus ex Beraldo in articulum 275. Consuetudinis Normanniæ) judicatum est ex sententia Theologorum Parisiensium, repugnare publicæ honestati, ut gener viduus in uxorem ducat eam mulierem, cui secundò nupserat socer suus defunctus; declarataque est subreptitia dispensatio, quam Neustrius quidam à Summo Pontifice impetrarat, ut contraheret ejusmodi matrimonium, quod etiam ipsi prohibitum fuit sub pœnâ capitis. Fevretus hujusce Placiti meminit.

Narrat insuper Mornacus in legem 42. de ritu nuptiarum, causam prædicti Neustrii à Curiâ Rothomagensi translatam fuisse ad sacratius Regis Consilium, *ex quo*, inquit, *cùm amandatus esset vir clarissimus ad Senatûs Parisiensis triumviros, de peritiæ triumviralis sententiâ latum fuit postea in Consistorio Principis augustum immotumque judicium, quo Rothomagensis convaluit auctoritas, anno* 1610. Ergo Concilium Lateranense IV. cap. *Non debet* supra laudato, loquitur duntaxat de affinitate inter collaterales, nullatenus verò inter ascendentes & descendentes.

Nego consequentiam; hæc enim distinctio gratis excogitata est, cùm nullâ fulciatur auctoritate, sive Concilii posterioris, sive Theologorum, sive Canonistarum, qui in laudatum caput scripsêre.

Ad antecedens verò respondeo 1°. meritò in dubium revocari quod scribunt laudati Jurisperiti, 1°. quia non conveniunt circa annum scriptum, seu datam, ut aiunt; alter enim annotat annum 1607. alter 1610. alter 1617. 2°. quia referunt cum Neustrio dispensatum fuisse à Sum-

mo Pontifice: atqui in Curiâ Romanâ non a
noscitur affinitas, de quâ est sermo, sed subla
habetur per Concilium Lateranense IV. 3°. qu
narrat Godefridus Senatum Rothomagense
judicasse ex consilio Theologorum Parisiensiu
quod verisimile non est, cum constantissimu
sit apud omnes Theologos ejusmodi affinitate
sublatam fuisse per Concium Lateranense. S
quidquid sit de illo Arresto,

Respondeo 2°. Banagius in Consuetudine
Normanniæ refert similem quæstionem novi
simè motam in Senatu Rothomagensi occasi
ne matrimonii, quod Andreas Hullin absq
dispensatione contraxerat cum Mariâ Dargo
ges viduâ Ludovici Ruan cujus filiam ex alte
matrimonio susceptam idem Hullin duxera
Cumque Hullin adverteret Advocatum Cath
licum sibi adversari, causam ad privatum Reg
Consilium transtulit, in quo ex consensu pa
tium judicatum est anno 1670. ratum esse eju
modi matrimonium, & sine abusu contractur
Mortuo autem Hullin, hæredes ejus advers
Placitum novam litem instituerunt in eode
privato Consilio; sed causâ suâ ceciderunt:
anno 1676. absolutè pronuntiatum est, matr
monium, de quo erat controversia, validè fui
se celebratum.

Q. 3°. *Quotuplici modo contrahitur affinitas?*

R. Duplici, nempe ex copulâ licitâ, seu
matrimonio consummato; & ex copulâ illici
seu fornicariâ.

Q. 4°. *Ad quem gradum se extendit impedime
tum affinitatis?*

R. Concilium Lateranense quartum citato ca
Non debet, illud restrinxit in lineâ collaterali a
quartum gradum inclusivè, cùm priùs extend
retur ad septimum usque. Sed Concilium Tr

dentinum sess. 24. c. 4. de reform. distinxit inter affinitatem ex copulâ licitâ, & eam quæ oritur ex copulâ fornicariâ: circa primam nihil immutandum duxit, ac proinde matrimonium etiamnum dirimit usque ad quartum gradum inclusivè: sed circa affinitatem ex copulâ illicitâ sic statuit, *impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantùm, qui in primo & secundo gradu conjunguntur restringit* (Synodus) *in ulterioribus verò gradibus statuit hujusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.* Cumque nonnulli in dubium revocarent num affinitas ex copulâ illicitâ saltem esset impedimentum simplex, & illicitum reddens matrimonium in tertio & quarto gradu, etsi illud non dirimat juxta Concilii decretum; Pius V. in suâ Constitutione *Ad Romanum*, anno 1566. declaravit ejusmodi affinitatem nec dirimere nec impedire ultra secundum gradum.

Ergo qui post sponsalia cognovit sororem sponsæ suæ, neque cum eâdem sponsâ potest promissum implere, & matrimonium contrahere; obstat enim impedimentum affinitatis ortum ex copulâ illicitâ: neque cum ejus sorore quam carnaliter cognovit; quia impedit publica honestas ex sponsalibus validis exurgens.

Dixi Concilium Lateranense restrinxisse impedimentum affinitatis ad quartum gradum in lineâ collaterali; quia in lineâ rectâ in quocunque gradu matrimonium dirimit sicut & consanguinitas; ascendentes enim & descendentes loco parentum & liberorum habentur. Abraham v. g. in suâ genealogiâ est primus parens Efron, qui est in quinto gradu & socer uxoris Efron, unde si supervixisset, Efron mortuo, non potuisset eam in uxorem assumere propter impedimentum affinitatis.

Q. 5°. *Quomodo numerantur gradus affinitatis?*

R. Eodem modo numerantur, quo gradus consanguinitatis, adeo ut sicut soror est in primo gradu consanguinitatis, filius sororis in secundo, & hujus filius in tertio, ita maritus sorori sit in primo gradu affinitatis, uxor filii sorori in secundo, &c.

Q. 6°. *Quo jure affinitas dirimit matrimonium?*

R. 1°. In lineâ rectâ dirimit jure naturali. Probatur tum ex responsione ad quartam quæstionem: tum ex Scripturâ 1. Cor. 5. *Auditur inter vos fornicatio*, inquit Apostolus, *& talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.* Quibus verbis Apostolus testatur ipsas Gentes solo naturæ ductu execratas fuisse incestas illas conjunctiones.

R. 2°. Affinitas in lineâ transversâ & collaterali jure Ecclesiastico dirimit matrimonium. Est contra Pseudoreformatos, probaturque 1°. ex Scripturâ. In lege naturæ Jacob duas sorores Liam & Rachelem duxit uxores, Gen. 29, Judas præcepit filio suo Onam ut copularetur uxori fratris sui sine liberis defuncti, Gen 38. In lege scriptâ Deus non solùm permittit, sed etiam præcepit Deut. 18. ut, si frater absque liberis mortuus fuerit, superstes ejus frater accipiat uxorem defuncti, & suscitet ei semen. In Novo Testamento nihil legitur, quod adversetur ejusmodi nuptiis. 2°. Summi Pontifices aliquando dispensarunt in primo gradu lineæ transversæ; ut Alexander VI. cum Emanuele Rege Lusitaniæ, qui successivè duxit duas sorores Ferdinandi Regis Hispaniarum filias; & Julius II. cum Henrico VIII. Anglorum Rege, qui Catharinæ viduæ fratris Arturi, & ejusdem Ferdinandi filiæ conjunctus est, licèt postea, matrimonium causatus illegitimum, privatâ auctoritate illam

repudiaverit. Ex quo ortum est schisma Anglicanum. Ergò solo jure Ecclesiastico ejusmodi nuptiæ prohibitæ sunt, cui concinunt leges civiles Cod. Theodos. lib. 3. tit. 12.

De Clandestinitate.

Q. 1°. *Quod matrimonium censetur clandestinum?*

R. Quod non contrahitur coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote, de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentiâ, & duobus vel tribus testibus. Concilium enim Tridentinum sess. 24. c. 1. de reform. contractus matrimonii aliter initos fecit irritos & prorsus nullos, quod & Henricus III. in Comitiis Blesensibus edixit. Utrùm autem sola Parochi præsentia sufficiat, valeatque matrimonium coram ipso retinente, nec benedicente, & duobus testibus contractum, expendimus, ubi de Ministro hujus Sacramenti.

Q. 2°. *Est-ne necesse ut Parochus præsens matrimonio, sit charactere sacerdotali insignitus?*

R. Necesse est necessitate præcepti, non necessitate contractûs civilis.

Prima pars, quæ est de necessitate præcepti, probatur, quia Concilium Tridentinum citato cap. 1°. præcipit nuptiarum solemnitatem, *statuitque benedictionem à proprio Parocho fieri; neque à quoquam nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam, alii Sacerdoti committi posse, quâcunque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potiùs corruptela dicenda est, vel privilegio non obstante.* Atqui benedictio illa est actus ordinis Sacerdotalis, quem inferiores Clerici nonnisi temerè & cum irregularitatis periculo usurparent. Adde in plurium Theologorum sententiâ valde probabili, Sacerdotem esse Ministrum hujus Sacramenti, formam verò essentialem verba ab ipso prolata. Er-

go Parochus nondum Sacerdos ea temerè pr
ferret.

Secunda pars, nempè ad veritatem contr
ctûs civilis necesse non esse ut Parochus sit in
gnitus charactere sacerdotali, est quidem cont
Sylvium & Navarrum, quem laudat in 45. qua
stionem Supplem. art. 5. quæsito septimo, se
est communior & confirmata pluribus declar
tionibus Cardinalium; probaturque ex ipsom
Concilii decreto; in eo quippe aliud non requ
ritur ad veritatem matrimonii, quàm præsent
Parochi & duorum vel trium testium: Erg
sicut necesse non est ut testes sint Sacerdotes
ita nec Parochus. Ipse Navarrus lib. 4. consi
tit. 1. consil. 30. testatur se hâc ratione proper
sum fuisse in nostram sententiam, sed ausum
non fuisse eam amplecti, quia audierat, sed fa
sò, ut contendit Fagnanus, sacram Congreg
tionem stare pro oppositâ. Sed audiendus e
Fagnanus in cap. *Quoniam*, lib. 1. tit. *De const
tutionibus: Sacra Congregatio*, inquit num. 25. *d
claravit validum esse matrimonium contractum c
ram Parocho etiam invito, & per vim adducto; q
sibi aures obturaverat ... item coram Parocho tam v
ri, quàm mulieris etiam in alienâ Parochiâ: etian
Episcopus illi matrimonium interdixerit. Item cora
Parocho etiam minoribus tantùm Ordinibus initi
to .... quo loco illud est notatu dignum, quòd N
varrus, quamvis consilio 9 de Clandest. desp. optin
rationibus sentiret validum esse matrimonium co
tractum coram Parocho non Sacerdote; tamen qu
audivit, licèt falsò, Sacram Congregationem inci
nasse in contrariam partem, consequenter professus
se non audere recedere à sententiâ, in quam per e
rorem credidit Sacram Congregationem inclinas*
Idem speciatim confirmat de Parocho excom
municato non tolerato, modò publicus hæret

cus non sit, in caput *Ad abolendam*, lib. 5. tit. 7. num. 38. & ratio est, quia non est privatus suo beneficio, & verè est Parochus, licèt indignus, nec refert quod ea quæ Jurisdictionis sunt, exercére nequeat, v. g. validè non absolvat; quia esse testem initi contractûs conjugalis, non est actus jurisdictionis.

Objicit Sylvius cum quibusdam aliis verba Concilii, *qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius licentiâ.* Pronomen enim *alio* est relativum ad eum, qui sit etiam Sacerdos, ita ut necesse sit, ut duo qui sic inter se conferuntur, sint ambo Sacerdotes. Ergo Concilium supponit Parochum debere esse Sacerdotem.

Nego conseq. sensus enim verborum est, matrimonium celebrandum esse coram proprio contrahentium Parocho; vel alio, qui sit Sacerdos, ut significetur Parochum non posse dare alteri licentiam de quâ agitur, nisi ille sit Sacerdos: quod omnes ex laudatis Concilii verbis colligunt. Vide Barbosam de Parocho num. 60.

Q. 3°. *Quando contrahentes sunt diversæ Parochiæ vel diœceseos, satis-ne est ad veritatem Matrimonii, ut celebretur coram Parocho alterutrius contrahentis?*

R. Affirmativè, probaturque ex universali Ecclesiæ disciplina. Peccaret tamen ille Parochus, si contrahentes admitteret, non acceptis litteris testimonialibus alterius Parochi, quibus certiorem illum faceret proclamasse se banna promissi matrimonii, nemine contradicente, Parochianum suum, vel Parochianam ad Sacramentum Pœnitentiæ accessisse, nihilque obstare quominus Sacramentum matrimonii ipsi conferat.

Q. 4°. *Quid si titulus Parochi sit controversus, & in rei veritate nullus?*

R. Modò Parochus non sit intrusus, habeatque titulum coloratum, ut aiunt, valet matrimo-

nium; quia ubi est error communis, Ecclesi supplet quod deest ex parte tituli, jurisdictionemque tribuit Pastori credito.

Q. 5°. *Quis est Parochus proprius, an Parochus originis, an domicilii, an loci, in quo contrahitur?*

R. Est Parochus domicilii, nisi contrahente sint vagi, omnique domicilio careant. Praxis Ecclesiæ illud demonstrat, & ratio suadet; quia in loco domicilii banna proclamantur, & ibi deprehendi potest, si quæ sint impedimenta, ub sedem habent contrahentes. Quòd si maneant in diversâ parochiâ, sicut in utrâque debent fieri denuntiationes, ita in utrâque potest celebrari matrimonium. Usus tamen obtinuit, ut celebretur coram Parocho mulieris: pudor enim non videtur pati, ut puella virum quærat.

Dixi, *nisi contrahentes sint vagi*; hi quippe & non alii contrahere possunt coram Parocho loci, in quo diversantur, obtentâ priùs Ordinarii licentiâ; sic enim statuit Concilium Tridentinum sess. 24. c. 7. de reform. *multi sunt qui vagantur .... & ut improbi sunt ingenii, primâ uxore relictâ, aliam & plerumque plures, illâ vivente, diversis in locis ducunt. Cui morbo cupiens sancta Synodus occurrere, omnes ad quos spectat, paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facilè recipiant: Magistratus etiam seculares hortatur: ut eos severè coerceant. Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi priùs diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delatâ ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Sed est aliud malum non minùs grave & magis frequens, nempe mendici concubinas tanquam uxores per pagos circunducere sæpiùs deprehenduntur à Parochis vigilantissimis, qui cupientes tanto malo mederi, obtinuerunt à Parochianis, ut ipsos monerent quoties hujusmo-

di hominum genus in tectum recipiunt.

Q. 6°. *Quandiu extraneus commorari debet in Parochiâ, ut in eâ sortiatur domicilium, possitque ibi contrahere coram Parocho tanquam proprio?*

R. Omnes Theologi & Canonistæ conveniunt eum, nisi sit vagus, qui in aliquâ Parochiâ diversatur veluti in transitu, nec in eâ fixit sedem, non esse Parochianum ejusdem loci, colligiturque ex cap. *Is qui*, tit. *De sepulturis in 6°.* in quo sic habetur, *is qui ad villam se transfert recreationis causâ, vel ut ruralia exerceat; si non electâ sepulturâ decedat, non in Ecclesiâ dictæ villæ, sed in suâ Parochiali sepeliri debet:* Ergo Parochus ejusdem villæ non erat ipsi proprius, ut potuisset coram ipso contrahere, multò minùs si in fraudem illuc se contulisset, eo animo ut ibidem liberiùs contraheret. Certum itaque est Parochum non esse proprium nisi respectu eorum (vagis exceptis) qui sedem fixerunt in ejus Parochiâ, & in eâ aliquandiu commorati sunt. Sed quandiu? Variæ sunt opiniones. Alii censent satis non esse qualemcumque habitationem, nisi adsit animus perpetuò habitandi, sine quo domicilium non acquiritur. Sed quia de mente alterius nobis non constat, nisi per signum aliquod externum, lex civilis ad constituendum domicilium requirit decennium. Sed tam diuturnum tempus non requirunt leges Ecclesiasticæ ad acquirendum jus parochianum, ut patet ex cap. *Significavit*, lib. 3. tit. 29. *De Parochiis*, ubi satis est Celestino III. quod quidam in civitatem Anconensem ad habitandum se contulissent, ut Episcopus loci in eos jurisdictionem acquireret. Quare alii existimant quamcunque habitationem sufficere, modò non sit recreationis gratiâ, vel ad ruralia exercenda, aut breviorem aliquam causam alii volunt habitationem anna-

lem aut pro majori anni parte. Fagnanus in cit. cap. *Significavit*, num. 39. refert Sacram Congregationem ad dubium sibi propositum respondisse matrimonium valere, si contrahentes saltem per mensem in parochiâ fuerint commorati.

Sed quidquid sit de variis illis opinionibus, Parochi in Galliâ habent certam regulam in Ritualibus vel statutis diœcesanis præscriptam, & Regio Edicto firmatam; nempe domicilium ad contrahendum sufficiens non acquiri, nisi contrahentes per sex menses in Parochiâ habitaverint, si sint ejusdem diœceseos, per annum verò, si diversæ.

Q. 7°. *Qui ante præfinitum illud tempus contraherent, matrimonium esset ne invalidum?*

R. Qui ita contraxissent, in utroque foro Ecclesiastico & Civili, cogerentur iterum fidem mutuò sibi dare coram proprio Parocho, & testibus.

Q. 8°. *Hæc regula est-ne extendenda ad filios-familias, qui diutiùs abfuerunt, causâ v. g. studiorum, militiæ, famulatûs, &c. & postmodum redeunt ad domum paternam?*

R. Non videtur extendenda: tum quia idem est domicilium parentum ac filiorum, quamdiu isti remanent sub potestate paternâ: tum quia facto probant se habere animum perpetuò manendi in parochiâ, nisi rerum mutatio eos aliò avocet.

Q. 9°. *Qui metu ne parentes aut alii se opponant eorum matrimonio, aliò demigrant, ibique commorantur per tempus lege præscriptum, contrahunt-ne validè?*

R. 1°. Si sint filii-familias ætate minores, ad contrahendum non debent admitti sine consensu parentum; alioquin tam Parochus quàm contrahentes severitati regiorum Edictorum, de quibus supra, meritò subjacerent. 1°. Si sint sui juris & extra potestatem paternam, nobis aliquando visum fuit, cum quibusdam aliis, eos non validè contrahere, quia illuc demigrarunt in

fraudem, quæ nemini patrocinari debet. Sed re attentiùs perpensâ, & cum peritioribus nostris Theologis discussâ, oppositam sententiam amplectimur, utpote communiorem, quâ asseritur ejusmodi matrimonium esse ratum ac firmum, cùm secundùm leges celebratum fuerit. Fraudulenter quidem egerunt illi mutantes habitationem, & fraus ejusmodi non deberet illis patrocinari, si jus Parochianorum in alio loco non essent consecuti, ideoque Parochus loci eos uti extraneos, & minimè sibi subditos à peccatis absolvere, vel matrimonio conjungere non posset. Sed nulla est fraus in eorum habitatione; verè enim in loco commorati sunt per totum tempus à lege præscriptum, ut acquiratur jus parochianum, ratione cujus admissi sunt ad contrahendum. Ita ferè Sylvius in Supplementum S. Thomæ q. 45. art. 5. quæstiunculâ 4. ad calcem, Bonacina de naturâ & proprietatibus matrim. q. 2. puncto 8. nu. 7. ubi alios pro hâc sententiâ laudat; & Fagnanus in cit. cap. *Significavit*, num. 36. & seq. eam confirmat judicio sacræ Congregationis, in quâ cum per multos annos fuerit à secretis, testis est locupletissimus quatuor decisionum ejusdem Congregationis in proposito casu.

De Impotentia.

Q. 1°. *Quid est Impotentia?*

R. Est defectus vel ex causâ naturali, vel ex maleficio proveniens, quo impeditur copula carnalis, quâ personæ fiant una caro. Quamobrem Eunuchi sunt incapaces matrimonii, quemadmodum Sixtus V. declaravit anno 1587. licèt aliqui eorum vas muliebre penetrare queant. Qui laborant impotentiâ ex defectu naturali, dicuntur frigidi: qui verò ex maleficio, maleficiati: nimius tamen ardor nonnullos reddit impotentes.

Q. 2°. *Sterilitas & impotentia sunt-ne quid idem*

R. Minimè; ii quippe soli dicuntur impoter tes, qui matrimonium consummare nequeun Steriles verò, qui ex copulâ præhabitâ fructun prolem scilicet, non suscipiunt; ut senes adhu habiles ad consummandum matrimonium, se inhabiles ad generandum. Porrò sterilitas, ni conjuncta sit cum impotentiâ, matrimoniur non dirimit: unde senes non sunt arcendi à ma trimonio, nisi deficientibus viribus præ sene ctute evaserint impotentes; in quo casu valid non contrahunt; sed hujusmodi defectus mu lieribus ex senectute præcisè non accidit, vir: verò sæpissimè.

Quòd autem impotentia matrimonium diri mat, patet ex lib. 4. tit. toto 15. de frigidis & maleficiatis: & ratio est, quia nemo potest cor trahere de eo quod non habet in suâ potestate v. g. vendere agrum quem tradere nequit: atqu impotens usum sui corporis alteri tradere no potest: ergo, atque ita impotentia est impedi mentum dirimens non solùm jure Ecclesiastico sed etiam jure naturali.

Q. 3°. *Quotuplex est impotentia?*

R. Generatim dividi potest in temporalem quæ sine peccato & vitæ periculo tollitur, v tolli potest: & in perpetuam. Isthæc rursus d viditur in absolutam & respectivam: illa est r spectu cujuscunque, ista respectu unius tantùr putà mulieris arctioris.

Q. 4°. *Quævis impotentia est-ne impedimentum di rimens?*

R. 1°. Temporalis non dirimit; quia spem n tollit habendæ copulæ vel crescentibus virib ut contingit iis, qui pubertate adeptâ sta contrahunt; vel adhibitis remediis, quibus c jugati uti possunt sine peccato & vitæ pericu

ex cap. *Ex Litteris*, & cap. *Fraternitatis*. tit laudato *De frigidis & maleficiatis*.

R. 2°. Impotentia quæ supervenit matrimonio rato, etsi nondum consummato, illud non dissolvit; quia ex dictis matrimonium ratum est indissolubile, solo casu religiosæ professionis excepto.

R. 3°. Sola impotentia perpetua matrimonium antecedens, sive sit absoluta, sive respectiva, est impedimentum dirimens: dicitur autem perpetua, quando sine peccato aut vitæ periculo expelli non potest; quia persona conjugata tale periculum subire non tenetur, ex citato capite *Fraternitatis*.

Dixi, *quando sine .... vitæ periculo*, quia si remedia personam conjugatam nulli periculo exponant, ea, exigente parte alterâ, adhibere tenetur ad expellendam impotentiam.

Q. 5°. *Quid facto est opus, quando dubium est an impotentia sit temporalis aut perpetua?*

R. Lex tum civilis 1. authent. de nuptiis parag. *per occasionem*, quâ revocatur Lex *In causis*, Cod. de repudio: tum Canonica cap. *Laudabilem*, tit. *De frig. & malef.* triennium concedit conjugibus. *A tempore celebrati conjugii*, inquit Celestinus, *si frigiditas probari non possit, cohabitent per triennium:* quo elapso, si matrimonium consummare non potuerint, indicit separationem. Factâ autem separatione, qui laborat impotentiâ tantùm respectivâ, poterit cum aliâ personâ conjungi: secùs si impotentia sit absoluta.

Dixit Summus Pontifex, *si frigiditas probari non possit*; quia si impotentia sit certa, & nulla spes adsit eam expellendi, cujusmodi est impotentia ex senectute proveniens, quæ quotidie fit major, ne semel quidem copulam attentare licet; ejusmodi enim conatus non essent nisi

ſpurcitiæ & fœdæ pollutiones.

De Raptu.

Q. 1°. *Quid eſt raptus ?*

R. Deſcribitur à Gratiano 36. qu. 1. violenta abductio puellæ à domo paterna, ut corrupta in uxorem habeatur. Sed præter quamquòd ad rationem raptûs neceſſe non eſt, ut mulier abducta fuerit corrupta, hæc deſcriptio non comprehendit omnes raptûs ſpecies; namque verus raptus eſt, ſive vidua, ſive filia-familias ſive filius-familias vi aut ſeductione abducatur ad contrahendum matrimonium. Quare raptus generatim deſcribi poteſt perſonæ abductio vi aut ſeductione, ad contrahendum matrimonium.

Celebris autem eſt raptûs diviſio in raptum violentiæ, qui fit renitente perſonâ abductâ, & in raptum ſeductionis & ſubornationis, cui perſona rapta non repugnat, blanditiis, voluptatis illecebris, & promiſſis ſeducta. *Violentia*, inquit S. Thomas 2. 2. q. 154. art. 6. *quandoque infertur tam ipſi virgini quàm patri, quandoque autem infertur patri, ſed non virgini, putà cùm ipſa conſentit, ut per violentiam de domo patris abſtrahatur... qualitercumque violentia adſit, ſalvatur ratio raptûs.*

Q. 2°. *Uterque raptus eſt-ne impedimentum dirimens ?*

R. Affirmativè.

Probatur 1°. ex lege civili: extat. lib. 9. codicis Theodoſiani tit. 24. conſtitutio Conſtantini Magni, quâ raptori amputatur omnis ſpes eam ducendi uxorem, *quam vel invitam rapuerit, vel volentem abduxerit*. Similia leguntur in Novella 143. Juſtiniani Imperatoris, & Carolus Magnus in Capitularibus lib. 7. c. 395. *Placuit*, inquit, *ut hi qui rapiunt feminas, vel furantur, aut ſeducunt, eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis poſtmodum*

conveniat, aut eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint.

Probatur 2° ex lege Ecclesiastica Canone *De raptoribus*, qui est Concilii Aurelianensis I. causâ 36. Raptor qui confugerit ad Ecclesiam, morte non est plectendus, sed raptæ servire tenetur, nisi se redemerit: quòd si puella raptori consenserit, reddetur patri, cui raptor tenebitur satisfactione simili. Canone 66. Concilii Meldensis anno 845. *quicunque deinceps rapere virgines vel viduas præsumpserint, secundùm Synodalem beati Gregorii* (secundi in Concilio Romano) *definitionem, ipsi & complices eorum anathematizentur, & raptores sine spe conjugii perpetuò maneant.* Idem statuitur Canon. 10. Concilii Ticinensis anno 850. Innocentius III. cap. *Accedens*, lib. 5. tit. 17. *De raptoribus*, aliquid remisit ex severitate legis, permisitque ut raptor cum rapta postmodum consentiente contrahere possit: *Rapta puella*, inquit, *legitimè contrahet cum raptore, si prior dissentio postmodum transeat in consensum.* Sed Concilium Tridentinum restringit hanc facultatem, inhabilemque reddit raptorem ad contrahendum cum rapta etiam consentiente, nisi in loco tuto & libero fuerit constituta, atque hâc cautione novum posuit Matrimonii impedimentum Verba illius sunt sess. 24. c. 6. de Reform. *Decernit sancta Synodus inter raptorem & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat.* Hîc generatim de raptu loquitur Concilium, nec distinguit inter raptum violentiæ & raptum seductionis. Hinc controversia inter Theologos, utrùm in hocce decreto comprehendatur raptus seductionis. Negat Sanchez cum aliis quos ci-

tat. l. 7. disp. 12. num. 13. affirmant verò Ledesma c. 26. Henriquez c. 14. Zerola in praxi p. 2. verbo *Raptus*, & alii. Porrò Senatus Parisiensis huic posteriori adhæret sententiæ, cùmque raptus seductionis vim inferat puellæ parentibus, apud ipsum puella non censetur constituta in loco tuto & libero, nisi potestati paternæ subjaceat juxta Concilium Aurelianense supra laudatum, *si verò quæ rapitur, inquit, patrem habere constiterit, & puella raptori consenserit, potestati patris excusata reddatur*. Sed in iis Parochi non agant nisi ex Episcopi consilio & præscripto.

Caput X.

De dispensatione circa impedimenta Matrimonii.

Constat ex dictis tom. 3. de legibus c. 11. dispensationem in lege humanâ aliquando esse necessariam, in iis scilicet circumstantiis, in quibus esset noxia; legi enim insistere, cùm ejus observantia infert præjudicium, crudelitatem sapit; ait Symmachus Papa Ep. ad Avitum. Sed nonnullæ difficultates circa dispensationes in impedimentis matrimonii sunt elucidandæ. Itaque

Q. 1°. *Cujus est facultas dispensandi circa impedimenta matrimonii?*

R. Ex communi Ecclesiarum consuetudine, quæ vim legis obtinet, solius est Summi Pontificis dispensare in impedimentis dirimentibus jure humano inductis, ubi præsertim agitur de matrimonio contrahendo; universalis enim usus recurrendi ad Sedem Apostolicam ut habeatur dispensatio ab impedimentis dirimentibus, indicat

eam esse Catholicorum mentem, ejusmodi facultatem ipsi esse reservatam.

Dixi 1°. *Ex communi Ecclesiarum consuetudine;* quia nullum Concilium generale, nullumve decretum Sedis Apostolicæ ubique receptum jus illud Summo Pontifici reservavit. Quæstio quidem ea de re mota est in Concilio Tridentino; sed nihil ibi fuit definitum.

Dixi 2°. *quæ vim legis obtinet;* id aghoscunt Concilium Turonense cap. 9. an. 1583. Concilium Tolosanum cap. 8. anno 1590. & Rituale communiter.

Dixi 3°. *in impedimentis dirimentibus;* diximus enim Episcopos dispensare in impedimentis simplicibus, exceptis tamen votis Religionis, & castitatis perpetuæ.

Dixi 4°. *in impedimentis.... jure humano inductis;* quia in iis quæ sunt juris naturalis aut divini, nulla potest esse dispensatio, ut suprà observavimus.

Dixi 5°. *ubi præsertim agitur de matrimonio contrahendo;* quia quando matrimonium est bonâ fide contractum cum impedimento occulto, nec sine scandalo aut magno incontinentiæ periculo contrahentes recurrere possunt ad Summum Pontificem; dispensandi facultatem penès Episcopum esse docent communiter Theologi & Canonistæ, & ita sibi fuisse responsum in Curia Romana scribit Zerola in praxi 1. p. verbo *Dispensatio.* Et certè consuetudo, quæ Ordinariorum ligat potestatem circa impedimenta dirimentia, non fuit introducta in destructionem, & in animorum perniciem, quibus Episcopi jure divino opitulari tenentur. Atque ob eandem rationem Episcopi hic dispensare possunt etiam matrimonio nondum contracto, sed ipsâ die contrahendo, quâ detegitur impedimentum oc-

cultum, propter quod matrimonium non potest differri absque gravi perturbatione & incommodo. Viam consulunt nonnulli ad vitanda omnia incommoda; nempe si Parochus auctor sit sponso aut sponsæ, ut emittat ad certum tempus castitatis votum, quod evulgare licebit absque periculo infamiæ & suspicionis malæ. Sed aliorum judicio permitto, an via illa sit tuta & consulenda.

Quin plures Episcopi in Gallia contendunt suas Ecclesias ex diuturno usu præscripsisse adversùs consuetudinem, atque eo titulo dispensant, nemine contradicente, ab aliquibus impedimentis dirimentibus etiam publicis sive de contrahendo, sive de contracto.

Q. 2°. *Quando contrahentes sunt è diversis Diœcesibus, est-ne necesse, ut uterque Episcopus cum eis dispenset in impedimento, putà affinitatis aut consanguinitatis, quo inveniuntur constricti?*

R. 1°. Usus obtinuit, ut ambo Episcopi dispensent, idque rectus ordo & optima disciplina postulant: tum quia dispensationes concedi non debent, nisi cognitâ causâ: atqui unus Episcopus causam satis expendere non potest, quando alter contrahentium est ex alterâ diœcesi: ergo: tum quia dispensatio est actus jurisdictionis, quâ caret Episcopus erga incolas alterius diœcesis. Ergo necesse est saltem necessitate præcepti, ut in proposito casu uterque Episcopus dispenset. Utrùm autem necesse sit etiam necessitate Sacramenti, major est difficultas; quia hoc ipso quo unus Episcopus dispensavit cum subdito ab impedimento affinitatis aut consanguinitatis, subditus non censetur affinis aut consanguineus alterius quam ducere exoptat, nec ista vicissim; cùm enim affinitas & consanguinitas sint relationes reciprocæ, quæ non existunt

nisi inter duo correlata, nemo potest esse affinis aut consanguineus respectu illius qui affinis non est, nec consanguineus. Neque propterea Episcopus dispensans cum subdito jurisdictionem magis exercet in non subditum, quàm Parochus matrimonio conjungens Parochianum suum cum Parochiana diversæ Parochiæ, inscio ejus Pastore; ista enim indirectè & per accidens sequuntur ex facto alterius, quemadmodum licèt quis nullum jus habeat in fundum vicini, multa tamen facere potest in proprio fundo, ex quibus commoda & incommoda oriuntur in fundo vicini. Nihilominus

R. 2°. Nisi ambo Episcopi dispensent in matrimonio, de quo est sermo, invalidè contrahitur. Ita Sambovius tom. 1. casu 75. & 76. ubi confutat oppositam Barbosæ sententiam, multùm improbat quòd Episcopus N. eam in praxi fuerit secutus, censetque matrimonium sit contractum esse iterandum juxta formam à Concilio Tridentino præscriptam. Sic quoque sentit Natalis Alexander in Theol. dog. & mor. art. 13. de dispensatione circa impedimenta matrimonii regulâ 15 Peritissimos etiam Theologos in hanc rem consului, qui ejusmodi matrimonium admodum dubium existimant, & eorum alter Officialis mihi respondit, quòd si ad forùm ipsius res ista deferretur, remitteret partes ad proprium Parochum, ut coram ipso & testibus iterum contraherent, obtentâ priùs alterâ dispensatione. Et ratio est, quia Episcopi vulgo in suis litteris exprimunt dispensare se quatenus eos spectat, hoc est, conditionatè, si Episcopus alter dispensaverit cum suo diœcesano, atque eo sensu mandata Episcoporum, qui mentem suam non ita distinctè exprimunt, accipere cogit communis usus & praxis, secundùm quam in

casu proposito ad dispensationem unius Episcopi, sive in bannis, sive in impedimentis, accedit alterius Episcopi dispensatio. Quid ita, nisi quia absolutè necessaria creditur, nec ulla sufficiens auctoritas contrarium suadet? Quod enim adducitur de Parocho, qui conjungit Parochianam suam cum Parochiano alterius Parochiæ, absque Parochi illius consensu, nullius est momenti, cùm ex communi Theologorum ac Canonistarum sententia, & ex Declarationibus sacræ Congregationis Cardinalium ejusmodi consensus non requiratur, imò nec illum præbere soleant Parochi, quando eorum Parochiani contracturi sunt in sponsæ Parochia, satisque illis sit certiorem facere Parochum sponsæ proclamasse se banna Parochiani sui, nemine contradicente.

Q. 3°. *Quomodo matrimonium priùs irritum, convalescit, dispensatione impetratâ?*

R. 1°. Si impedimentum sit publicum, contrahentes novum consensum præbere debent coram proprio Parocho & testibus; nisi enim constaret apud eos qui impedimentum norunt, matrimonium convaluisse, haberentur ut concubinarii, & filii eorum illegitimi.

R. 2°. Quando impedimentum est occultum, necesse non est ut contrahentes iterum coram Parocho se sistant; sed satis erit, ut secretè mutuò consentiant. Est communis Theologorum & Canonistarum sententia, & ita declaravit Sacra Congregatio Cardinalium, & Pius V. motu proprio, apud Sanchez lib. 2. disp. 37.

Dices: si matrimonium fuit invalidum ex defectu consensûs in altero conjuge, qui fictè aut ex gravi metu consentit; satis est, ut ille postmodum liberè consentiat in copulam affectu maritali, nec in altero requiritur novus con-

ſenſus: ergo à pari ſatis erit ſi pars conſcia impedimenti ex crimine occulto, ſola novum eliciat conſenſum.

Nego conſeq. & paritatem. Ratio autem diſparitatis eſt, quòd in contractu ex gravi metu ab unâ parte inito, ambo contrahentes fuerunt perſonæ legitimæ & ad contrahendum habiles, conſenſus unius partis fuit verus, nihilque defuit ut eſſet validus, quàm reciprocus alterius partis conſenſus. Accedat ergo reciprocus ille conſenſus ad alterius partis conſenſum, in quo pars illa ſupponitur permanere, perfectus erit contractus. At res aliter ſe habet in contractu invalido ex crimine occulto, ex quo exurgit affinitas; quia ambæ partes fuerunt ad contrahendum inhabiles & perſonæ illegitimæ, atque adeo conſenſus utriuſque fuit nullus: Ergo neceſſe eſt ut utraque pars novum eliciat conſenſum. Quòd ſi dicas partem, quæ impedimenti ex crimine conſcia non eſt, in priori ſuo conſenſu conſtanter permanere; illumque ratum habere eo ipſo quo exigit aut reddit debitum affectu maritali, idem eſt ac ſi dixeris illam conſtanter adhærere vitio ſeu nullitati antecedentis conſenſûs, eamque ratam habere. Sed inde exurgit graviſſima difficultas, ſequenti quæſtione aperienda & diſcutienda. Itaque

Q. 4°. *Ut convaleſcat Matrimonium, eſt-ne neceſſe ut pars conſcia criminis occulti & irritantis, vitium ſeu invaliditatem contractûs alteri parti aperiat?*

R. Affirmant communiter Theologi & Canoniſtæ tum veteres, tum recentiores, quorum quamplurimos appellat & ſequitur Sanchez lib. 2. diſp. 35. & 36. *Dico*, inquit Scotus in quartum diſt. 35. qu. 1. *quod ſi impedimentum non exprimatur perſonæ inſciæ, ipſa in copula carnali ſequenti non conſentit novo conſenſu, ſed ſolùm reddit virtute primi*

consensûs qui nullus fuit. Et Glossa in caput *Propositum*, lib 4. tit. 7 *De eo, qui duxit uxorem*, sic habet: *in primo consensu, qui fuit nullus, intelligitur perdurare.* Confirmatur exemplo Novitii, cujus professio fuit nulla ex defectu ætatis; quandiu enim defectum illum ignoravit, vota sæpiùs ab ipso iterata non firmant, nec validam reddunt ejus professionem, liberumque ipsi erit egredi, cùm vitium professionis in ejus notitiam venerit; quia vota sua iteravit virtute voluntatis quâ professus est, quæ fuit nulla; atque hanc sententiam supponit veram Tribunal Pœnitentiariæ Romanæ; in dispensationibus enim, quas ad discretum Confessarium dirigit, hanc clausulam interserit; *cum ipsis latoribus*, De nullitate prioris consensûs certioratis (*sed ita cautè, ut si illa adhuc ignoravit, latoris delictum nusquam detegatur*) *dispensa, ut matrimonium inter se contrahere valeant.* Verùm quam viam satis tutam Confessarius, etiam prudentissimus, aperiet mulieri, quæ ex fornicatione cum consanguineo viri impedimentum dirimens contraxit, ut absque suspicione saltem gravioris criminis ipsum moneat hactenus irritum & nullum fuisse eorum matrimonium? *Meritò*, inquit Van-Espen 2. p. tit. 14. c. 7. num. 8. *executor hic non tantùm humana, sed vel maximè divina consilia & auxilia adhibebit; recurrendo ad Patrem luminum, ut eum lumine suo illuminet, quid in casu adeo perplexo agere debeat.*

Forte feliciter succedet, si mulier criminis & impedimenti conscia viro declaret se scrupulis angi propter consensum quem primò dedit in ipsâ nuptiarum celebritate, & re cum Confessario discussâ, ipsum existimasse insufficientem fuisse consensum ad veritatem Sacramenti, sed vitium facilè corrigi posse, si ambo

iterum in invicem consentiant. Hæc loquendi ratio suspicionem criminis amovere potest; multis quippe capitibus contingit consensum esse invalidum, si fortè coactus fuit, vel fictus, vel sub conditione non impleta. Aliam viam proponunt graves Theologi, nempe si mulier blanditiis virum deliniat, & in sui amorem alliciat hoc vel simili modo, *itá te diligo, ut si non esset inter nos matrimonium, te acciperem, & ita de facto te accipio, si quis fortè fuerit in nostrâ conjunctione defectus, denegabis-ne tam ardenter diligenti similem amoris testificationem?* Viro similiter respondente & testificante se illam actu & de facto accipere in conjugem, coalescit matrimonium, inquiunt.

Verùm plures Theologi improbant posteriorem hanc rationem faciendi ratum matrimonium, tum quia repugnat clausulis dispensationum, quibus præscribitur ut nullitas matrimonii fiat utrique parti manifesta: tum quia pars impedimenti ignara non intendit novo suo consensu novum inire contractum, sed solummodo confirmare præcedentem, in quo perseverare se testatur. Sed quidquid sit de ista controversia, certum videtur mulierem hujusmodi explicatione, quantumcunque vaga & indeterminata, tutam non esse à pessimis suspicionibus, rixis, & aliis incommodis, sin minùs respectu viri simplicis & rudioris, saltem respectu acutioris. Quamobrem Fagnanus in caput *Significatum*, libro 3. titulo 31. *De regularibus*, totis viribus & multis rationibus probare conatur matrimonium priùs invalidum, sublato per dispensationem impedimento, convalescere per cohabitationem affectu maritali, sicut & solemnem Religionis professionem irritam ob defectum ætatis in Novitio, ratam fieri per unius

anni perseverantiam in habitu Religionis post adeptam ætatem, etiamsi Novitius non advertat invalidam fuisse suam professionem: ita enim decernitur in Clementina lib. 3. tit 9. cap. *Eos*, in quo summus Pontifex sic edicit, *Eos qui deinceps in discretionis ætate constituti Novitiorum habitum in aliqua Religione per annum portaverint, hoc ipso Religionem illam decernimus esse professos.* Idem statuitur cap. *Is qui*, in sexto, lib. 3. tit. 14. *De regularibus.* Nec argumentari licet à pari de eo, qui ex gravi metu professus est; ideo enim non convalescit ejus professio per perseverantiam in habitu Religioso, nec per iterationem votorum; quia præsumitur idem impedimentum metûs in eo permanere. Fatetur tamen ille auctor suam opinionem auctoritatibus ferè esse destitutam, sed solidioribus rationibus, inquit, ac juribus esse munitam. Sanchez loco citato, Bonacina de natura & proprietatibus matrimonii qu. 2. puncto 9. num. 8. & alii quos appellat, censent mulierem, de quâ est sermo, posse agere ex ista sententia, licèt minùs probabili, quando suis illecebris novum consensum à viro tetrico obtinere nequit, & imminet gravioris incommodi periculum, si nullitatem præcedentis matrimonii detegat, clausulamque dispensationum de qua suprà, appositam esse cum hâc restrictione, *si fieri possit*; neque enim in desperationem conjicienda est illa mulier.

Quamvis nihil definiam in materiâ tam salebrosa & periculosa, Parochos tamen juvat nosse difficultatum nodos; 1°. ut diligentiùs caveant, ne Parochiani cum aliquo impedimento occulto contrahant, cùm gravissimo huicce malo remedium vix adhiberi queat. 2°. ut, si fortè in audiendis confessionibus deprehendant pœnitentes contraxisse cum impedimento di-

rimente, quod invincibiliter ignorant, non ipsis manifestent quin priùs exploraverint num præsens habeant remedium, aut periculum sit, ne pœnitentem conjiciant in proximam peccandi occasionem, nempe si urgeatur mulier ad reddendum debitum conjugale, quod impedimenti nescia citra scelus redderet; nullatenus autem poterit quocunque prætextu, dum illius fuerit conscia. Confessarius igitur in iis circunstantiis impedimentum dissimulabit, pœnitentemque aliâ de causâ remittet, donec consilium acceperit, imprimis à suo Episcopo. Ita communiter docent Theologi, & ipsemet Innocentius III. cap. *Quia circa*, tit. *De consanguinitate*, in quo sic habet: *dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta* (licèt bonâ fide) *cùm ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum iminere*.

Sunt aliæ plures difficultates elucidandæ circa dispensationes, sed cùm illas sigillatim attigerimus & solverimus Tractatu de Legibus cap. 11. & 13. ad quæ Lectores possunt recurrere; hîc operi nostro finem exposuimus: in quo si quid incautis nobis & imprudentibus fortè excidit, quod minùs cum Ecclesiæ doctrina congruat; eò libentiùs emendabimus, quòd conscii nihil nos scire in fidei morumque argumentis, nisi quæ ab eadem Ecclesia didicimus; id unum semper studuerimus, ut ea tantùm teneremus, quæ illa nos docet voce Pastorum, quos Spiritus Sanctus nobis præfecit; ut non simus fluctuantes, & circunferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia, ad circunventionem erroris, Ephes. 4.

Hâc adducti ratione in illis articulis, de quibus nihildum Ecclesia decrevit, eos auctores secuti sumus, qui & morum & doctrinæ integri-

tate ab illa maximè probati, opiniones suas communes, magisque laudatas in scholis effecerunt. Ubi verò illos inter se discrepantes offendimus, tum neutri præ ceteris adhærentes, in id incubuimus, ut nudè & apertè horum & illorum mentem exponeremus, rati eorum esse Præsulum, qui nostram hanc suis Theologiam tradi volent, illas amplecti opiniones, quas melioribus nixas argumentis judicabunt.

Ceterùm fusiores idcirco fuimus, quàm initio fuerat à nobis propositum, quia Illustrissimi quidam Antistites edocti longo usu rerum, nos commonuerunt ejusmodi tractatibus tam brevibus tam jejunis parum juvari parumque erudiri eos, quibus docendi populos, regendarumque parœciarum cura est committenda; imò periculosum esse in candidatorum manus subjicere inanem & exsuccum libellum, unde dum tentantur, sterilia quædam ad interrogationes responsa depromant, & qui deinde futurus sit planè inutilis. Sint igitur Theologi tractatus ejusmodi qui sacris destinantur, per totum vitæ cursum studere possint, &, in quibus abundè explicata satisque stabilita reperiant, quæ ceteros docere tenebuntur.

His de causis institutum jam à nobis Compendium abjecimus, atque huic operi, quod modò edimus in lucem, penitus incubuimus. In illo autem breviter, quantùm fieri potuit, & quæ sint Clericorum Sacerdotumque officia, & quâ ratione possint implere, subjecimus: notavimus insuper quæ plerumque peccantur ab iis qui aliorum regendorum curam susceperunt. & difficultates innumeras, quas passim per quadraginta annos & ampliùs deprehendimus, in quibus solvendis doctiores etiam aliquando consulere duximus operæ pretium, sicque in hoc ip-

ſo opere plerique, quos vocant, conſcientiæ caſus evoluti deciſique reperiuntur. Quin & nonnullos è noſtris Doctoribus accepimus auctores eſſe iis qui decurrendum licentiæ curſum aggrediuntur, ut hoc opere noſtro, qualecunque eſt, tanquam duce utantur ad ſtudiorum ſuorum rationem rectè inſtituendam.

Atque ut Seminariſtæ, quo tempore in Seminariis commorantur, poſſint ſententias & ſummam rerum, quæ in fuſioribus tractatibus continentur, mente colligere, & præ oculis habere; quò faciliùs, cùm periculum ſcientiæ ſuæ facient, valeant reſpondere: Compendium, Deo juvante Theologicum ſumus elaboraturi, quod dum in Seminariis exercebuntur, volvere poterunt ſæpiùs, iterumque revolvere.

FINIS.

Approbatio D. Pastel, *Doctoris & Socii Sorbonici.*

De Mandato Illustrissimi Galliarum Cancellarii, librum legi, cui titulus est, *Theologia Dogmatica, &c. Tomus septimus, continens Tractatus de Sacramentis Ordinis & Matrimonii.* Nihil in eo opere deprehendi Fidei Catholicæ aut bonis moribus contrarium. Datum Parisiis die mensis Martii vigesimâ tertiâ anno 1712.

Pastel.

Approbatio D. Brillon, *Doctoris Sorbonici & Theologiæ Professoris.*

Illustrissimi Galliæ Cancellarii jussu, legi novam hanc Theologiæ Dogmaticæ & Moralis editionem ad usum Seminarii Catalaunensis; quod quidem opus propriâ laude & publicis elogiis ita se commendat ipsum ac tuetur, ut nostris non indigeat. Datum in Sorbonâ pridie Calendas Augusti anni 1717.

Brillon.

